

**LATVIJAS REĢIONU EKONOMIKAS ATTĪSTĪBAS
PERSPEKTĪVAS UN VIRZIENI
2010-2011**

LZA Ekonomikas institūts

Projekta vadītāja H. Jirgena

Projekta zinātniskais vadītājs J. Vanags

Reģionu eksperti: I.Pilvere, E.Jermolajeva, E. Konstantinova, R.Cimdiņš, L.Siliņa

Kartogrāfiskais materiāls un grafiskais noformējums M.Čeburaškins

Projekts izstrādāts sadarbībā ar VARAM un Plānošanas reģioniem.

Pateicība par sadarbību Reģionālās attīstības plānošanas nodaļas kolektīvam, īpaši I.Raugzei,

E.. Milanai, J. Butņickai

un Plānošanas reģionu kolektīviem, īpaši J.Miezerim, R.Cimdiņam,

S.Krišānei, R.Vītoliņam, D.Vilmanei u.c.

LATVIJAS REĢIONU EKONOMIKAS ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVAS UN VIRZIENI

Ievads	3-6
1. Latvija – cilvēki, uzņēmējdarbība, ekonomika	7-47
Latvijas vizītkarte	
Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis un svarīgākie dabas resursi	
Transporta infrastruktūra	
Latvijas iedzīvotāji, izglītība, zinātniskā un inovatīvā darbība	
Latvijas ekonomikas izaugsmes raksturojums un attīstības tendences	
Tautsaimniecības nozares ar lielāko investīciju piesaistes potenciālu	
Ieteikumi uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai	
2. Kurzemes reģiona attīstības iespējas	48-81
2.1. Kurzemes reģiona raksturojums	48-72
Kurzemes reģiona vizītkarte	
Dabas resursi Kurzemes reģionā	
Kurzemes reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi	
Izglītība un zinātne Kurzemes reģionā	
Kurzemes reģiona saimnieciskā infrastruktūra	
Investīcijas Kurzemes reģionā	
2.2. Kurzemes reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums	73-81
Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums	
Rūpniecības nozares	
Transports un sakari	
Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā	
3. Latgales reģiona attīstības iespējas	82-130
3.1. Latgales reģiona raksturojums	82-110
Latgales reģiona vizītkarte	
Dabas resursi Latgales reģionā	
Latgales reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi	
Izglītība un zinātne Latgales reģionā	
Latgales reģiona saimnieciskā infrastruktūra	
Investīcijas Latgales reģionā	
3.2. Latgales reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums	111-130
Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums	
Apstrādes rūpniecība	
Transports, sakari un loģistika	
Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā	
4. Rīgas reģiona attīstības iespējas	131-167
4.1. Rīgas reģiona raksturojums	131-154
Rīgas reģiona vizītkarte	
Dabas resursi Rīgas reģionā	
Rīgas reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi	
Izglītība un zinātne Rīgas reģionā	

	Rīgas reģiona saimnieciskā infrastruktūra	
	Investīcijas Rīgas reģionā	
4.2.	Rīgas reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums	155-167
	Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums	
	Rūpniecības nozares	
	Pakalpojumu nozares	
	Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā	
5.	Vidzemes reģiona attīstības iespējas	168-208
5.1.	Vidzemes reģiona raksturojums	168-194
	Vidzemes reģiona vizītkarte	
	Dabas resursi Vidzemes reģionā	
	Vidzemes reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi	
	Izglītība un zinātne Vidzemes reģionā	
	Vidzemes reģiona saimnieciskā infrastruktūra	
	Investīcijas Vidzemes reģionā	
5.2.	Vidzemes reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums	196-208
	Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums	
	Lauksaimniecība un mežsaimniecība	
	Apstrādes rūpniecība	
	Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā	
6.	Zemgales reģiona attīstības iespējas	209-252
6.1.	Zemgales reģiona raksturojums	209-233
	Zemgales reģiona vizītkarte	
	Dabas resursi Zemgales reģionā	
	Zemgales reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi	
	Izglītība un zinātne Zemgales reģionā	
	Zemgales reģiona saimnieciskā infrastruktūra	
	Investīcijas Zemgales reģionā	
6.2.	Zemgales reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums	234-252
	Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums	
	Lauksaimniecība un mežsaimniecība	
	Apstrādes rūpniecība	
	Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā	
8.	Kopsavilkums par Latvijas reģionu attīstības iespējām	253-268
9.	Literatūras saraksts	269-278
10.	Pielikumi	279-307
10.1	Valdības programmas uzņēmējdarbības veicināšanai	
10.2	Informācija par uzņēmējdarbību atbalstošām organizācijām Latvijas reģionos	
10.3	Uzņēmumu klasifikators pēc NACE	

IEVADS

Investīcijām piemērotākās vietas izvēle ir viens no svarīgākajiem faktoriem veiksmīgai uzņēmējdarbībai. Eiropas Savienībā apvienojošās valstis veido unikālu ģeogrāfisko vietu un klimatisko apstākļu spektru, kurā iekļaujas investoru prasības no visiem pasaules kontinentiem. Latvija ar saviem skaistajiem dabas skatiem, mēreno klimatu, nepiesārņoto vidi, lētajiem resursiem un augsti kvalificēto darbaspēku ir viena no krāšņākajām pērlēm Baltijas jūras krastā potenciālajam investoram.

Līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu 2009.gadā teritoriālās kohēzijas koncepts ieguva būtisku lomu ES dienas kārtībā. Teritoriālās kohēzijas iekļaušana ES konstitūcijā bija pamats, lai teritoriālā kohēzija tiktu noteikta kā viens no ES mērķiem. Attiecībā uz jaunās kohēzijas politikas ieviešanu galvenās diskusijas ir par ES politikas formulēšanu un ieviešanas instrumentiem. Luksemburgas prezidentūras laikā izstrādātie dokumenti norāda, ka „ES dalībvalstīs ir atšķirīgi ES teritoriālās kohēzijas politikas ieviešanas instrumenti. Tomēr dalībvalstu reģionālās attīstības politikas īstenošanai var būt galvenā loma integrētas un uz vietu balstītas ES kohēzijas politikas attīstīšanā un pievienotās vērtības radīšanā, kā arī Lisabonas stratēģijas rīcības plāna īstenošanā”¹.

Šobrīd lielākajā daļā ES dokumentu tiek deklarēts, ka vietai ir izšķiroša nozīme gan saistībā ar ekonomisko, gan sociālo un vides attīstību, kā arī to, ka nozaru politikām ir būtiska teritoriālā ietekme. Līdzās izaugsmei un nodarbinātībai kohēzija ir viens no ES pamatmērķiem, tāpēc visām ES teritorijām ir jādod iespēja izmantot savu attīstības potenciālu.

2009.gada OECD ziņojums² norāda, ka ekonomiskā izaugsme nav atkarīga tikai no pieejamajiem resursiem, bet arī no tā kā šie resursi tiek pārvaldīti un cik efektīva ir veidotā politika attiecībā uz izaugsmi ietekmējošu faktoru pārvaldību. OECD ziņojumā tiek argumentēts, ka infrastruktūras uzlabojumi vēl negarantē ekonomisko izaugsmi. Savukārt, kad infrastruktūras uzlabojumi tiek veikti saskaņā ar uzlabojumiem izglītības un inovācijas jomās, tad infrastruktūras investīciju ietekme uz ekonomisko izaugsmi var būt lielāka.

Svarīgi, ka reģionu attīstības stratēģijas netiek veidotas izolēti no pārējiem reģioniem. Piemēram, pētniecības attīstībai kādā reģionā var būt ietekme arī uz blakus esošo reģionu, vai arī kādas nozares attīstība vienā reģionā var būt atkarīga no citas nozares attīstības otrā reģionā. Latvijas gadījumā preču ražošanā svarīga var būt ostu infrastruktūras attīstība citā reģionā efektīvākam saražoto preču eksportam.

2009.gada jūnijā EK publicēja Sesto progresa ziņojumu par ekonomisko un sociālo kohēziju, kurā tiek secināts, ka Konverģences reģioni var gūt lielākas priekšrocības no ārvalstu uzņēmumiem, integrējot tos reģionālajā ekonomikā un uzlabojot to absorbēšanas spējas, kas palīdzētu uzlabot efektivitāti, vietējo nodarbinātības līmeni un zināšanu pārnesei. Ziņojumā tiek ieteikts šiem reģioniem uzlabot izglītības līmeni un palielināt līdzdalību apmācībā, kā arī kļūt pievilcīgākiem ceļotājiem tūrisma un darījumu nolūkos. Reģionālās konkurētspējas un nodarbinātības mērķa reģioniem tiek ieteikts palielināt ieguldījumus radošumā un inovācijās, kā arī paātrināt pāreja no jaunas idejas līdz jaunam produktam, pakalpojumam vai procesam.

ES 2020 stratēģija tiek izstrādāta kā Lisabonas stratēģijas pēctece, balstās uz Lisabonas stratēģijas rezultātiem, kuri tika sasniegti izaugsmes un nodarbinātības partnerības ietvaros, ņemot vērā jaunus izaicinājumus.

¹ Luxembourg presidency p.5.

² The New Rural Paradigm, Policies and Governance. OECD Rural Policies Reviews. OECD Publishing, 2006

Eiropas Kohēzijas politikas visaptverošais mērķis joprojām ir ES un tās reģionu līdzsvarotas attīstības sekmēšana. Šajā aspektā tas ir saskaņā ar ES stratēģijā Eiropa 2020³ izvirzītajiem mērķiem:

- ✚ saprātīga izaugsme - uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstība;
- ✚ ilgtspējīga izaugsme - resursu ziņā efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana;
- ✚ integrējoša izaugsme - tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarbinātības līmenis un kas nodrošina sociālo un teritoriālo kohēziju.

Eiropas kohēzijas politikas ieviešanā arvien vairāk tiek uzsvērta nepieciešamība strādāt ar vairāku līmeņu pārvaldi, jo strādājot kopā ar ES, valsts, reģionālo un vietējo līmeni, var panākt lielāku īstenoto politiku sinerģiju, kā arī labās prakses piemēru izplatīšanu starp ES dalībvalstīm.

ES reģionālās attīstības politikā var iezīmēt trīs darbības virzienus, kas izriet no pēdējo gadu laikā īstenotajām aktivitātēm un pieņemtajiem plānošanas dokumentiem:

- ✚ teritoriālās dimensijas lomas pieaugums ES lēmumu pieņemšanā un starptautiskajā sadarbībā;
- ✚ nepieciešamība novērtēt teritoriju potenciālu un pieejamās zināšanas;
- ✚ nepieciešamība pēc aktīvākas reģionālā līmeņa iestāžu un pašvaldību iesaistes ES politikas veidošanā un ieviešanā.

Savukārt, šie iezīmētie virzieni rada nepieciešamību izstrādāt pamatu teritoriālās attīstības politikai, kas būtu ieviešama ES dalībvalstīs – *uz vietu balstītas pieejas izstrāde*.

Reģionu attīstības specializācija un diversifikācija raksturīga Baltijas jūras valstu un Eiropas Ziemeļu valstu reģionālajā attīstībā. Skandināvijas valstīs reģionu specializācijā strikti tiek ņemtas vērā konkrētas teritorijas dabiskajās, salīdzinošajās un iegūtajās konkurences priekšrocības. Tā rezultātā investīcijas atrod savu īstenošanas vietu projekta saturam atbilstošākajā valsts reģionā, tādējādi sekmējot valsts teritorijas līdzsvarotu attīstību.⁴ Ziemeļvalstīs liela uzmanība tiek veltīta korporatīvo un sabiedrisko investīciju integrācijai reģionālajā plānošanā un attīstības pasākumu īstenošanā. Valsts investīcijas, galvenokārt, tiek ieguldītas saimnieciskās darbības attīstībai nepieciešamajā infrastruktūrā, sagatavojot darba fronti visdažādākajiem komersantu investīciju projektiem, kuros vērojami centieni maksimāli izmantot attiecīgā reģiona konkurētspējas priekšrocības.⁵ Viens no svarīgākajiem valsts reģionālās attīstības atbalsta instrumentiem ir investīcijas esošā un potenciālā darbaspēka zināšanu vairošanā, kas sekmē zināšanu ietilpīgu investīciju projektu īstenošanu dažādos reģionos. Līdz ar to lielākā slodze no dabiskajām priekšrocībām reģionālajā attīstībā tiek pakāpeniski pārnesta uz iegūtajām priekšrocībām⁶.

Eiropas ziemeļu valstīs liela uzmanība tiek veltīta investīciju piesaistei un potenciālajiem

³ Eiropa 2020 http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf

⁴ Invest in the Nordic Region: Business and Economy; Social Policy and Welfare. Nordic Council of Ministers. Copenhagen, 2010.

⁵ Regional Planing in Finland, Eceland, Norway and Sweden. Ministry of Environmental and Natural Agency Spatial Planning Department, Denmark. Working Paper. Copenhagen. April 2004. ISBN 87-7279-544-2.

⁶ Regional trajectories to the knowlodge economy: Nordic – European Comparisions (REKENE). Nordic Innovation Centre. Oslo, August 2010. 130 p.

investoriem labvēlīgas vides nodrošināšanai gan valstī kopumā, gan katrā no Ziemeļvalstu attīstības reģioniem. Pateicoties šādai valstu teritoriālai attīstībai, šajās valstīs tiek konstatēts lielākais „Gazeļu”- strauji augošu uzņēmumu īpatsvars, pārspējot par ASV. Jauno uzņēmumu izaugsmē labākie rezultāti tiek sasniegti Somijā – 0,58%, Dānijā – 0,51% un Islandē – 0,36%. Pateicoties veiksmīgi īstenotai valsts politikai uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un komercdarbības veicināšanā, Eiropas Ziemeļu valstīs pēdējos 5 gados ir panākts būtisks uzlabojums tādos jautājumos kā uzņēmējdarbībai nepieciešamā finansējuma pieejamībā, zināšanām piesātinātu tehnoloģiju pieejamībā, uzņēmējdarbības jaunradē un citos reģionālai attīstībai un investīciju piesaistei nozīmīgos jautājumos.⁷

Latvijā pēc neatkarības atgūšanas, reģionālā politika aktualizējās 1995. gadā, kad valdība savā deklarācijā noteica „Par reģionālās attīstības galveno mērķi uzskatāms optimāls ražošanas faktoru un sociālās infrastruktūras izvietojums visā Latvijas teritorijā, decentralizēta, līdzsvarota teritorijas attīstība”. Pakāpeniski tika izveidota normatīvā reģionālās attīstības bāze, būtiski pilnveidota teritorijas plānošanas normatīvā bāze., mainījies arī reģionālās attīstības institucionālais ietvars. Valstī pakāpeniski pieaugusi pašvaldību un valsts institūciju spēja līdzdarboties politikas plānošanā un īstenošanā.

2009. gadā tika īstenota pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma, un kopš 2009.gada 1.jūlija Latvijas administratīvi teritoriālo iedalījumu veido 118 pašvaldību teritorijas – 9 republikas nozīmes pilsētas un 109 novadi, kuros pārvaldi savās kompetences ietvaros realizē pašvaldības.

Latvijā izveidoti pieci plānošanas reģioni – Rīgas, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales – reģionālās attīstības plānošanai, koordinācijai un pašvaldību sadarbības nodrošināšanai⁸.

Informācijas uzskaites mērķiem Latvijā ir izveidoti seši statistiskie reģioni⁹. Statistisko reģionu sistēmā Rīgas plānošanas reģions ir sadalīts divos statistiskajos reģionos – Rīgas (ietver Rīgas pilsētu) un Pierīgas (ietver pārējo Rīgas plānošanas reģiona teritoriju) statistiskajā reģionā. Pārējo četru plānošanas un statistisko reģionu robežas sakrīt.

Plānošanas reģioni savas kompetences ietvaros:

- ✚ nosaka plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības galvenos pamatprincipus, mērķus un prioritātes;
- ✚ vada un uzrauga plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un ieviešanu;
- ✚ nodrošina pašvaldību un plānošanas reģiona sadarbību ar nacionālā līmeņa institūcijām; izstrādā un īsteno projektus reģionālās attīstības atbalsta pasākumu ietvaros.

Latvijā izveidojušies četri kultūrvēsturiski reģioni Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales. Galvaspilsēta Rīga tradicionāli pieder Vidzemes novadam, taču pēckara straujās

⁷ Nordic Entrepreneurship Monitor. Nordic Council Ministers. Copenhagen, 2010. ISBN 978-92-893-2109-9.

⁸ Atbilstoši Reģionālās attīstības likumam (09.04.2002.)sākotnēji plānošanas reģionu teritorijas noteica MK 25.03.2003. noteikumi Nr.133 „Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām”. Pēc administratīvi teritoriālās reformas to teritorijas nosaka MK 05.05.2009. noteikumi Nr.391„Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām”.

⁹ Saskaņā ar MK 28.04.2004.rīkojumu Nr.271 „Par Latvijas Republikas statistiskajiem reģioniem un tajos ietilpstošajām administratīvajām vienībām” un, lai izpildītu 26.05.2003.pieņemtās Eiropas Parlamenta un ES Padomes regulas Nr.1059/2003 „Par vienotas teritoriālo vienību klasifikācijas ieviešanu statistikas mērķiem (NUTS)” prasības par maksimāli pieļaujamo iedzīvotāju skaitu NUTS 3 līmenī – 800 000.

urbanizācijas rezultātā Rīga kopā ar tās aglomerāciju ir izveidojusies kā atsevišķs no pārējās Vidzemes atšķirīgs reģions.

Latvija kā centrālā Baltijas valsts, Krievijas un Rietumeiropas saskares zonā, Baltijas jūras reģionā, kam tiek paredzēta strauja izaugsme tuvākajās desmitgadēs, veido ģeopolitisko attīstības potenciālu.

Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis attiecībā pret valstīm ar milzīgu ekonomisko potenciālu kā Rietumeiropa un lielu patēriņa tirgus ietilpību Krievijā, transporta koridori valsts teritorijā un atrašanās Baltijas jūras krastā, labi attīstītā transporta infrastruktūra padara Latvijas reģionus, atbilstoši to specializācijai, par pievilcīgiem kravu pārvadājumiem.

Latvijas reģionos raksturīga nepiesārņota un maz pārveidota dabas vide - neapbūvētās piekrastes kāpas, meži, smilšu pludmale, lagūnezeri, NATURA-2000 noteiktās teritorijas ieņem nozīmīgu vietu Eiropas mērogā.

Kvalificēts darbspēks, specifiskas zināšanas un pieredze mašīnbūvē, metālapstrādē, tekstilrūpniecībā, ķīmiskā rūpniecībā, farmaceitiskā rūpniecībā, informācijas tehnoloģijās, ārpakalpojumos, medicīnas un izglītības pakalpojumos kopā ar dabiskām priekšrocībām veido nopietnu potenciālu teritorijas ekonomiskai izaugsmei.

Darba ietvaros reģionu specializācija tiek uzskatīta par vienu no nozīmīgākajiem instrumentiem reģionālajā attīstībā. Atsevišķu reģionu noteiktā specializācija savstarpēji papildinoties veido kopējos Latvijas ekonomiskās attīstības virzienus. Reģionālās attīstības kontekstā specializācija tiek balstīta, galvenokārt, uz attiecīgā reģiona dabiskām, salīdzinošām un iegūtām priekšrocībām. Reģiona specializācijas virziena izvēlē ņemta vērā vietējās, reģionālās, valsts un starpvalstu nozīmes loģistikas sistēmas un transporta izmaksu palielināšanās, pieaugot izejvielu un gatavo produktu pārvadāšanas apjomam un attālumam.

Izdevuma mērķis:

sniegt nepieciešamo informāciju potenciālajiem investoriem par Latvijas reģionu dabiskajām, salīdzinošajām un iegūtajām priekšrocībām, kā arī uzņēmējdarbības vidi un attīstībai pieejamajiem resursiem.

Izdevuma mērķa auditorija:

vietējie un ārvalstu uzņēmēji un potenciālie investori, kā arī komersanti ar lielāku vai mazāku pieredzi saimnieciskajā darbībā, kā arī valsts pārvaldes institūcijas, studenti un citi interesenti.

LABOTA UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE LATVIJĀ

I Latvijas vizītkarte

<i>Starptautiskā sadarbība</i>	<i>ES un NATO dalībvalsts no 2004. PTO dalībvalsts no 1998</i>
<i>Galvaspilsēta</i>	<i>Rīga</i>
<i>Republikas pilsētas</i>	<i>Ventspils, Liepāja, Daugavpils, Jelgava, Jūrmala, Valmiera, Rēzekne, Jēkabpils</i>
<i>Iedzīvotāju skaits uz 01.01.2011.</i>	<i>2,23 miljoni</i>
<i>Apdzīvotības blīvums uz km²</i>	<i>34,5</i>
<i>Teritorija</i>	<i>64,589 tūkstoši km²</i>
<i>Valodas</i>	<i>latviešu (valsts valoda); plaši tiek lietotas krievu, angļu un vācu</i>
<i>Nacionālais sastāvs¹</i>	<i>latvieši 59.5%, krievi 27.5%</i>
<i>Valūta</i>	<i>1 „lats” = 100 „santīmi”</i>
<i>Maiņas kurss</i>	<i>1 USD = 0,529 Ls ; 100 JPY = 0,63 Ls; 1 € = 0,7028 Ls; 1 RUB = 0,0172 Ls; 1 GBP = 0,826 Ls; 1 CNY 0,0793Ls</i>
<i>IKP (2010.)</i>	<i>13,28 miljardi Ls jeb 18,9 milj. €</i>
<i>IKP pieaugums (2010.)</i>	<i>1,8 %</i>
<i>IKP pieaugums vidēji 5 gados</i>	<i>5,7 %</i>
<i>IKP uz iedzīvotāju</i>	<i>5 718 Ls jeb 8137 €</i>
<i>Cenu pieaugums (2010.)</i>	<i>1,2 %</i>
<i>Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas (2010)</i>	<i>24,8 milj. Ls jeb 35,3 milj. €</i>
<i>Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas (2010) uz iedzīvotāju</i>	<i>11,1 tūkst. Ls jeb 15,8 €</i>
<i>Uzņēmumu ienākuma nodokļa likme</i>	<i>15%</i>
<i>Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme</i>	<i>25%</i>
<i>Pievienotās vērtības nodokļa likme</i>	<i>22% , pazeminātā 12%</i>
<i>Bezdarba līmenis (2010.)</i>	<i>14,5%</i>
<i>Latvijas valsts konsolidētais budžets 2010.gadā</i>	<i>4,35 milj. Ls jeb 6,19 milj. €</i>

Avots: Latvijas Republikas Centrālā Statistikas pārvalde

Latvija - viena no trim Baltijas valstīm, izvietojusies Baltijas jūras krastā Eiropas centrālās daļas austrumos. Latvijas Republika Ziemeļos robežojas ar Igauniju, austrumos ar Krieviju un Baltkrieviju un rietumos ir jūras robeža ar Zviedriju. Pārējās tuvākās kaimiņvalstis – Somija, Polija un Vācija. Latvijas stratēģiskajam novietojumam arvien bijusi liela ietekme uz kultūras un vēstures notikumiem. Vēsturiski Latvija atrodas austrumu un rietumu, Hanzas tirdzniecības ceļu un zīda ceļu, Eiropas un Āzijas preču plūsmas krustcelēs. Tas lielā mērā nosaka Latvijas sabiedrības atvērtību, kas orientēta uz sadarbību ar citām tautām un valstīm ekonomikas, kultūras, tehniskajā un zinātnes jomās.

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis nosaka tās piemērotību biznesa centra statusam Baltijā un Ziemeļeiropā. Izveidotā satiksmes infrastruktūra dod iespēju Latvijas uzņēmējiem iesaistīties globāla rakstura multimodālajās loģistikas sistēmās, kuras savieno Āzijas valstis ar Rietumeiropu. Latvija sniedz biznesa dažādošanas iespējas vienlaicīgi ar drošību, ko garantē dalība ES un NATO. Atbilstoši ziņojuma „*Doing Business – 2011*” kopsavilkuma datiem,

¹ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra dati uz 01.07.2010.

Latvija atrodas 24.vietā starp 183 ekonomiski spēcīgākajām pasaules valstīm, uzlabojot savu stāvokli par 3 vietām salīdzinot ar sasniegto rezultātu „*Doing Business – 2010*” vērtējumā [1]. Divas vietas labākā stāvoklī salīdzinājumā ar Latviju atrodas Lietuva un Vācija, aiz Latvijas seko Beļģija un Francija.

1.att. *Latvija Eiropā un pasaulē*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot ArcView 3 datu bāzes datus

Latviju par pievilcīgu ieguldījumu vietu padara ne tikai uzņēmējdarbības attīstības iespējas, tās dabiskās priekšrocības un izglītots darbaspēks, bet arī Latvijas atrašanās vieta Baltijas valstu grupā, Eiropas Ziemeļu valstu grupā, Baltijas jūras reģionā un Eiropas Savienībā. Valstī nodarbinātais darbaspēks pārmantojis Ziemeļeiropas darba kultūras tradīcijas, tas pārvalda vairākas valodas. Uzņēmējiem ir uzkrāta bagātīga pieredze darbā ar daudzām Eiropas valstīm, Krievijas un NVS valstu uzņēmējiem, kā arī komersantiem citos pasaules kontinentos.

Uzņēmējdarbības atbalstam Latvijā izveidoti nozīmīgi atbalsta pasākumi - valsts atbalsta programmas, speciālās ekonomiskās zonas, Tehnoloģiskie centri, biznesa inkubatori u.c. pasākumi. Pēc veiktajām izmaiņām normatīvajos aktos 2010.gadā uzņēmumu var izveidot divu dienu laikā. Aktīvu palīdzību un atbalstu uzņēmējiem sniedz Ekonomikas ministrijas Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra un Ārvalstu investoru padome.

Latvijā uzņēmējiem ir viens no zemākiem nodokļu slogiem ES-27, kas 2009.gadā veidoja 27,0% no IKP; Lietuvā - 29,8%; ES – 39,7% [3]. Centrālās statistikas pārvaldes un nozaru asociāciju dati liecina par pozitīvām pārmaiņām lielākā daļā tautsaimniecības nozaru. Eksporta apjoma pieaugums 2010.gadā pārsniedz 25%, bet imports – 30% robežu [4]. Samazinoties darba samaksai tautsaimniecībā, Latvijas darbaspēks paaugstinājis konkurētspēju ES un OECD valstu grupā.

Latvijai raksturīga nepiesārņota vide un pievilcīgas dabas ainavas. Valsts teritorija ir bagāta ar upēm un ezeriem, tie aizņem 3,6% no teritorijas. Lietuvā ūdens tilpnes aizņem 1,4%, Igaunijā - 4,6%, Somijā – 10% no valsts kopējās platības. Latvijai raksturīga tūristu iecienīta Baltijas jūras krasta līnija, kurā sekmīgi tiek apvienotas vides aizsardzības un

tūrisma attīstībai nepieciešamās prasības ar saimniecisko darbību jūras krastā, kas tiek koncentrēta 3 lielās un 9 mazās ostās.

Nepārveidotā daba, īpaši aizsargājamās teritorijas, nacionālie dabas parki un Baltijas jūras piekraste ar smilšainiem liedagiem piesaista tūristu interesi un padara Latviju par pievilcīgu dzīves un darba telpu.

2. Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis un svarīgākie dabas resursi

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis – nozīmīgākā valsts konkurētspējas dabiskā priekšrocība. Baltijas valstis atrodas Eiropas kontinenta ģeogrāfiskajā centrā, kas sekmē Latvijas un citu Baltijas valstu nozīmības palielināšanos globāla rakstura multimodālo loģistikas sistēmu veidošanā un attīstībā.

Latvijas teritorijas ģeogrāfiskās un ģeoloģiskās īpatnības nosaka atrašanās Austrumeiropas līdzenuma rietumu daļā un Baltijas jūras krastā. Augstākā vieta Latvijas teritorijā – 311,6 metri ir Gaiziņkalns, kurš atrodas Vidzemes augstienes Madonas rajonā.

Salīdzinoši lielais nokrišņu daudzums, mērenais klimats un nelielā augstumu starpība sekmē dabisko ūdenskrātuvju veidošanos. To kopējā platība sasniedz 2,34 km² lielu platību jeb 3,6% no visas valsts teritorijas. Latvijā ir pāri par 12 tūkstošiem upju un vairāk kā 2.2 tūkstoši ezeru.

Lielākā un vēsturiski nozīmīgākā Latvijas upe ir Daugava, kuras kopējais garums sasniedz 1005 km. Savu tecējumu tā uzsāk Krievijā Valdaja augstienē, iziet caur Baltkrieviju un pēdējos 352 km plūst caur Latvijas teritoriju [6], savienojot lielākās pilsētas Daugavpili un Rīgu līdz tā ieplūst Rīgas jūras līcī.

1.tabula

Upes raksturojošie rādītāji	Nozīmīgākie rādītāji sadalījumā pa Latvijas upēm					
	Daugava	Gauja	Venta	Lielupe	Ogre	Iecava
Kopējais garums (km)	1 005,0	452,0	346,0	119,0	188,0	155,0
Kritums (m)	221,0	234,0	85,0	10,8	222,0	69,2
Vidējā caurteka (m ³ /s)	678,0	71,0	44,0	106,0	17,9	11,1
Gada notece (km ³)	21,00	2,24	1,40	3,30	0,58	0,32
Baseina platība (km ²)	88,8	9,8	11,8	17,6	1,7	2,1

Latvijas lielākās upes

Avots – autoru sastādīta tabula, izmantojot LR CSP un „ Latvijas ģeogrāfija ”

Pateicoties savam garajam plūdumam un lielajam ūdens līmenim, Daugavas upe daudzos gadsimtos ir bijusi nozīmīgākā saimnieciskās darbības artērija un ārējās tirdzniecības ceļš, kurš izsenis savienojis Eiropas Rietumu valstis ar Krieviju un citām, attālākām zemēm tālāk uz Austrumiem [7]. Neskatoties uz to, ka pagājušā gadsimta otrajā pusē tautsaimniecības nozīmes kravu pārvadājumi pa Daugavas upi Latvijas teritorijā netiek veikti, Daugava ar Rīgas ostu tās grīvā saglabā savu nozīmi, kā globāla rakstura multimodālās loģistikas elements ar stratēģiski nozīmīgām attīstības iespējām.

Kopā ar Daugavu lielāko upju skaitā tiek iekļauta Gauja, Venta, Lielupe, Ogre un Iecava, kuru gada notece atrodas robežās no 0,3 līdz km³. Latvijas upes katru gadu uz Baltijas jūru aiznes pāri par 30 km³ svaiga ūdens, sekmējot Baltijas jūras ekosistēmas saglabāšanos un pastāvīgu atjaunošanos [6]. Visas lielākās Latvijas upes pagājušā gadsimta sākumā tikušas izmantotas iekšzemes kuģošanai, bet, attīstoties alternatīviem un elastīgākiem transporta veidiem, pakāpeniski zaudējušas sākotnējo nozīmi. Šobrīd Latvijas upes tiek izmantotas, galvenokārt, kā ūdens un ekoloģiskā tūrisma objekti. Ar katru gadu palielinās iekšzemes un ārvalstu tūristu skaits, kuri dodas laivu braucienos pa Latvijas upēm jeb seko to plūdumam, ejot kājām gar upju krastiem īsākos un garākos pārgājienos.

2.tabula

Ezerus raksturojošie rādītāji	Latvijas ezeru galvenie rādītāji						
	Lubāns	Rāznas ezers	Engures ezers	Burtnieks	Liepājas ezers	Drīdzis	Garais ezers
Platība (km^2)	80,7	57,6	40,5	40,1	37,2	7,5	0,71
Garums (km)	15,6	12,1	17,9	13,3	16,2	9,8	3,4
Lielākais dziļums (m)	3,5	17,0	2,1	4,1	3,0	65,1	56,0
Vidējais dziļums (m)	1,6	7,0	0,4	2,9	2,0	12,8	16,5
Tilpums (km^3)	0,13	0,41	0,02	0,12	0,07	0,1	0,01
Sateces baseins (km^2)	2,0	1,8	0,64	2,2	2,6	0,3	5,7
Zivju sugu skaits ezerā	14	26	16	17	10	8	4
Ezerā esošās salas	1	10	9	2	15,0	9	-

Latvijas lielākie un dziļākie ezeri

Avots – autoru sastādīta tabula, izmantojot LR CSP un „Latvijas ģeogrāfija”

Latvijas lielākais ezers ir Lubāns, kurš atrodas Lubānas līdzenumā, netālu no Lubānas pilsētas. Vēsturnieki ir pierādījuši, ka Lubāna ezera tuvumā savu mājvietu bija atraduši pirmie iecelotāji Latvijas teritorijā pirms vairāk kā 6 tūkstošiem gadu [8]. Lubāns ir viens no unikālākajiem dabas veidojumiem ne tikai Baltijas valstīs, bet visā Eiropā. Ezera dabiskās vides aizsardzības un saglabāšanas nolūkā, tas kopā ar Engures ezeru 2002.gadā tika iekļauts Ramsāres konvencijā „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”. Latvijas ezeru unikālā ekosistēma piesaista zinātniekus no daudzām pasaules valstīm un tūristus – dabas vērotājus. Pārējie Latvijas lielākie un dziļākie ezeri veido lielisku bāzi tūrisma attīstībai lauku reģionos.

Latvijas teritorijā ir sastopami bagātīgi smilšakmens veidojumi ar porainu ģeoloģisko struktūru. Rīgas reģiona Inčukalna apkārtnē atrodas līdz šim nozīmīgākā porainā smilšakmens iegula, kura tiek izmantota kā milzīga dabas gāzes krātuve. Tajā iespējams vienlaicīgi uzglabāt 4,4 milj. m^3 gāzes, no šī apjoma 2,3 milj. m^3 ir aktīvā gāze jeb saimnieciski izmantojamā gāze. Veicot papildus būvniecības darbus, pazemē glabājamās gāzes apjomu iespējams palielināt līdz 6 milj. m^3 . Pēc izmantojamā apjoma Inčukalna dabas gāzes noliktava ir trešā lielākā gāzes krātuve visā Eiropas Savienībā.

Saskaņā ar ģeoloģiskās izpētes datiem, pazemes iežu ģeoloģiskā struktūra dod iespēju Latvijas teritorijā uzbūvēt vairākas pazemes dabas gāzes krātuves arī citās, šim nolūkam piemērotākās vietās.

3.tabula

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa derīgo izrakteņu veidiem					
	Ģipš-akmens	Kaļķ-akmens	Dolomīts	Kvarca smilts	Māls	Smilts un grants
2009. gada bilancē iekļauto atradņu skaits	4	5	57	4	114	954
Izpētītie un novērtētie krājumi ($mil.m^3$)	25	180,4	356,9	39,1	211,5	691,6
Vidējais apjoms atradnē ($mil.m^3$)	6,3	36,1	6,3	9,8	1,9	0,7
Derīgo izrakteņu ieguve vidēji gadā ($milj.m^3$)	0,05	0,2	0,64	0	0,12	1,74
Ieguves rezerve (<i>gadi</i>)	< 300	< 300	< 300	< 300	< 300	< 300

Latvijas teritorijā izpētītās minerālvielu atradnes

Avots: LVĢMC. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2009.gadu

Latvijas teritorija ir bagāta ar minerālajām izejvielām, kuras plaši tiek izmantotas būvniecībā un tautsaimnieciski nozīmīgu materiālu ražošanā. Izpētīto atradņu ieguves rezerves visos minerālu veidos pārsniedz 300 gadu robežu. Tas nozīmē, ka uzņēmējiem iespējams ievērojami palielināt dažādu produktu izlaidi, kuru ražošanā tiek izmantoti Latvijas teritorijā iegūstamie minerālie resursi.

Salīdzinoši līdzenais reljefs un mērenais klimats ir sekmējis purvu veidošanos Latvijas teritorijā, kuros uzkrājies biezs kūdras slānis. Purvu kopplatība valstī pārsniedz 6 tūkstošus km² jeb 9,9% no valsts teritorijas [9]. No kopējās puvu platības 69,7% atrodas neskartā stāvoklī, bet kūdras ieguvei tiek izmantoti tikai 3,9% no purvu kopplatības [10].

Tautsaimnieciski nozīmīgas ir sapropeļa valsts teritorijā izplatītās sapropeļa nogulas. Sapropeļi ir sastopams lielākajā daļā no 2256 Latvijas ezeriem un daudzos purvos zem kūdras [11]. Sapropeļi ir atrodamas daudzas bioloģiski aktīvas vielas, piemēram, vitamīni un hormoni. Iegūto sapropeļi var pielietot dažādās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, medicīnā, ķīmijā, būvmateriālu ražošanā, rūpniecībā un citās darbības jomās [12].

4.tabula

Organiskās iegulas veids	Izrakteņus raksturojošie rādītāji				
	Atradņu skaits	Krājumi (milj.m ³)	Vidēji atradnē (milj.m ³)	Ieguve gadā (milj.m ³)	Rezerve (gadi)
Kūdra	628	5 110	8,14	5,25	<250
Sapropeļi	111	102,7	0,93	0,01	<250
Dziedniecības dūņas	1	0,91	0,91	0,00	<250

Latvijas teritorijā izpētītās kūdras un sapropeļa atradnes

Avots: Valsts Ģeoloģijas fonda datu bāze „Kūdra”

Meži tiek uzskatīti par Latvijas zaļo zeltu. Latvijas meža audzes aizņem 3,36 miljonus ha, jeb 52,1% no valsts teritorijas, ieņemot piekto vietu mežaināko Eiropas Savienības valstu vidū [13]. Mežos esošās koksnes krāja 2008.gadā sasniedza 630,7 milj.m³. Valstij pieder 50,2% no kopējās meža platības. Meža bioloģisko struktūru teritoriālajā aspektā veido lapu koki – 53,3% un skuju koki – 46,7%, bet krājas ziņā skujkoki veido 52,6% ko kopējiem koksnes resursiem [14].

ES ietvaros Latviju var uzskatīt par dabas kapitāla lielvalsti. Latvijas apdzīvojuma blīvums ir salīdzinoši mazs, tāpēc Latvija ir viena no „zaļākajām” un vismazāk urbanizētajām ES teritorijām[28]. Latvijas lielākās dabas bagātības ir gan meži, augsne, zemes dzīles un ūdens, gan flora un fauna. Pašlaik Latvijas meži absorbē vairāk CO₂ ne kā Latvijā tiek radīts.

Latvijas valsts dabas bagātības - upes un ezeri, unikālā flora un fauna, mērenais klimats, garā jūras robeža, neaizsalstošās ostas, atrašanās Atlantijas okeāna jūras ceļu tuvumā, bagātīgas minerālvielu atradnes un dabas atjaunojamie resursi veido Latvijas valsts dabiskās konkurētspējas priekšrocības. Tās laiku laikos ir sekmējušas valsts attīstību un tikušas prasmīgi izmantotas valsts ekonomiskās attīstības veicināšanai un tautsaimniecības konkurētspējas paaugstināšanai.

3. Transporta infrastruktūra

Transporta sistēmas infrastruktūru veido 12 ostas, divi naftas un viens naftas produktu maģistrālais cauruļvads, autoceļu un dzelzceļa tīkls, kā arī lidostas un lidlauki. Šobrīd Latvijas tranzīta preču koridora jauda virzienā Rietumi – Austrumi ir pārsniegusi 140 miljoni tonnu kravu gadā. Vairāk kā 70% no Latvijas eksporta un importa kravu plūsmas apjoma ir saistīti ar Eiropas Savienības valstīm. Līdz ar Eiropas Savienības dalībvalsts statusa iegūšanu,

Latvijas transporta infrastruktūra ir iekļāvusies Eiropas Savienības transporta sistēmā. Nozīmīgākās satiksmes maģistrāles ir iekļautas Eiropas TEN (Trans-European Networks).

2.att. *Latvijas transporta infrastruktūras izvietojums reģionos*

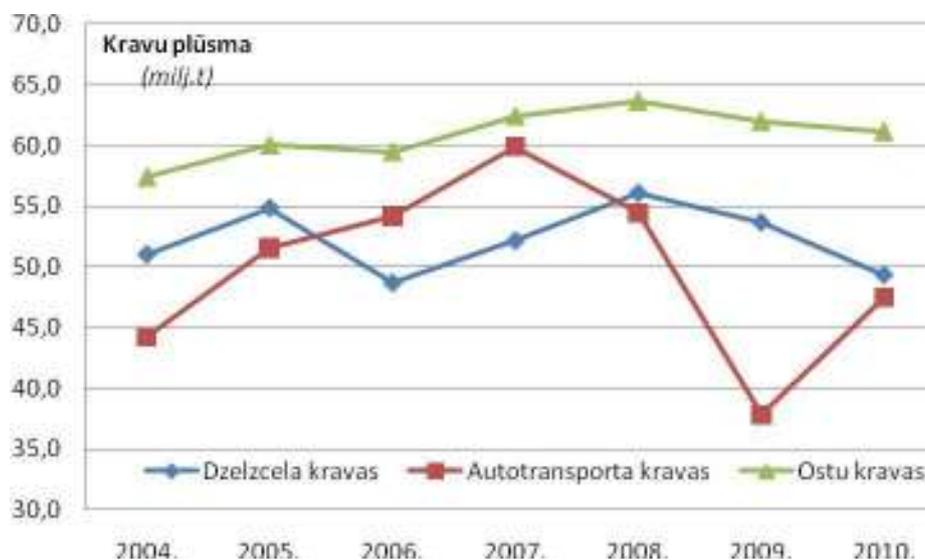
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Latvijas transporta sistēma un tās infrastruktūra vēsturiski izveidojusies atbilstoši starpkontinentālās kravu plūsmas nozīmīgākajiem virzieniem. Latvijas multimodālā loģistikas sistēma ieinteresētajiem kravu nosūtītājiem un saņēmējiem piedāvā šādus infrastruktūras objektus:

- ✓ brīvpostas Ventspilī, Rīgā un Liepājā, kurās tiek nodrošināta droša kuģošana visa gada garumā;
- ✓ plašu un funkcionāli nozīmīgu autoceļu tīklu, kas savieno gan Eiropas, gan NVS ceļu tīklu, kā arī nodrošina Latvijas ostās saņemto kravu piegādi klientam „līdz durvīm”;
- ✓ īsāko kravu plūsmu no ES valstīm uz Krieviju, citām NVS valstīm un Ķīnu;
- ✓ dzelzceļa savienojumu no Rīgas uz Maskavu un Pēterburgu pa īsāko un taisnāko maršrutu, iesaistoties specializētajā konteineru koridorā no Austrumāzijas valstīm, Tālajiem Austrumiem un Latvijas ostām;
- ✓ Baltijā lielāko un straujāk augošo starptautisko lidostu „Rīga”, kas nodrošina konkurētspējīgus pasažieru pārvadājumu pakalpojumus ES gaisa satiksmes sistēmā;
- ✓ cauruļvadu sistēmas Krievijas naftas un dabas gāzes tranzītam un sadalei.

Nozīmīgākais transporta koridors, kas šķērso Latvijas teritoriju virzienā no Ziemeļiem uz Dienvidiem, ir automaģistrāle „Via Baltica” - I Eiropas transporta koridors, pazīstams arī kā autoceļš E67. Tas savieno tādas Eiropas pilsētas kā Helsinki – Tallina – Rīga – Kauņa – Varšava/ Rīga – Kaļiņgrada – Gdaņska. Autoceļa „Via Baltica” autoceļa rekonstrukcijā un

modernizācijā Latvijas teritorijā tika izmantoti Eiropas Savienības pirmsiestāšanās finanšu avoti - PHARE un ISPA.

3.att. *Nozīmīgāko kravu plūsmas izmaiņu raksturs Latvijas loģistikas sistēmā*
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Valsts transporta sistēmā lielāku īpatsvaru veido kravas dzelzceļa transporta pārvadājumos – 35,7% un ostās pārvietoto kravu apjoms – 40,5% no kopējās kravu plūsmas valstī. Augstāku stabilitāti vidējā laika periodā uzrāda ostās pārvietotās kravas un dzelzceļa kravu plūsma, kura cieši saistīta ar Latvijas ostu darbību. Laika periodā no 2004.gada līdz 2010.gadam augstāku darbības stabilitāti demonstrē ostu darbība. Augstākais kravu plūsmas rādītājs attiecas uz 2008.gadu, kad ostās tika pārkrauti 63,6 milj.t, pārsniedzot zemāko rādītāju 2004.gadā par 11%. Visā periodā ostās saņemto un nosūtīto kravu apjoms palielinājies par 5,8 milj.t jeb 6,6%. Dzelzceļa transportā pārvesto kravu apjoms atbilst kravu apgrozības raksturam ostās, bet dzelzceļa kravu pārvadājumos vērojama zemāka darbības stabilitāte salīdzinājumā ar ostu darbību. Dzelzceļa kravu plūsmas intensitāte uzrāda lielāku jutīgumu attiecībā uz ekonomiskās izaugsmes cikla svārstībām. Straujā izaugsmes periodā laikā no 2006.gada līdz pat 2008.gadam dzelzceļa transportā pārvadāto kravu apjoms palielinājies par 7,4 milj.t jeb 15%, bet recesijas ietekmē tas samazinājās par 6,7 milj.t jeb 12%. Autotransporta kravu pārvadājumu izmaiņu raksturs laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam lielākā mērā sakrīt ar valstī saražoto produktu izmaiņu raksturu – straujai izaugsmei seko dziļa recesija. Neskatoties uz šo nestabilitāti, autotransporta komersanti ekonomiskās krīzes apstākļos veikuši strukturālas pārmaiņas, kas 2010.gadā sekmēja pārvesto kravu apjoma pieaugumu par nepilniem 10 milj.t jeb 26%. Lielā mērā pārvadāto kravu apjoma palielināšanos 2010.gadā sekmēja ekonomiskās izaugsmes apjaunošanās valstī, kā arī eksportspējīgo preču ražošanas apjoma pieaugums un pieprasījuma palielināšanās pēc ārvalstīs ražotām precēm, kas izmantojamas citu preču ražošanai un galapatēriņam. Aviācijas kravas veido salīdzinoši nelielu daļu – nepilnus 15 tūkst.t jeb 0,01% no kopējā kravu pārvadājuma valsts transporta sistēmas ietvaros.

Ekonomikas globalizācijas izaicinājumi izvirza arvien jaunas prasības valsts transporta sistēmas paplašināšanai un modernizācijai. Tuvākajos gados Latvijas valdība paredzējusi lielāku uzmanību veltīt sauszemes transporta infrastruktūras, galvenokārt, autoceļu tehniskā stāvokļa uzlabošanai, sekmējot kravu pārvietošanas intensitātes

paaugstināšanos. Laika posmā līdz 2016.gadam Latvijas ārējās pieejamības veicināšanai, transporta infrastruktūras paplašināšanai un modernizācijai paredzēts īstenot investīciju projektus 69,9 milj. latu vērtībā [12;13].

Transporta infrastruktūra valstī ir plaši sazarota un atbilstoša dažādu kravu īpašnieku un operatoru prasībām, sekmējot kravu nogādei klientam tieši laikā un noteiktā vietā. Transporta sistēmas stratēģiskās attīstības globālā sadarbības dimensija ir saistīta ar iesaistīšanos starpvalstu kravu pārvadājumos starp Eiropas rietumu valstīm un valstīm, kas atrodas no Latvijas austrumu virzienā – Ķīnu, Krieviju, Kazahiju un citām NVS valstīm. Globālo pārvadājumu sistēmā pastāvīgi palielinās Latvijas ostu nozīme, kurās nemitīgi palielinās pārkrauto kravu apjoms. Lielāko ostu teritorijās izveidotās brīvās ekonomiskās zonas sekmē ostās ienākušo kravu apstrādei un pārstrādei precēs ar augstāku pievienoto vērtību. Pieaugošās tranzīta kravu plūsmas apkalpošanai nepieciešama autoceļu un dzelzceļa sistēmas paplašināšana un modernizācija, kas sekmēs satiksmes drošības palielināšanos un saīsinās kravu transportēšanai nepieciešamo laiku.

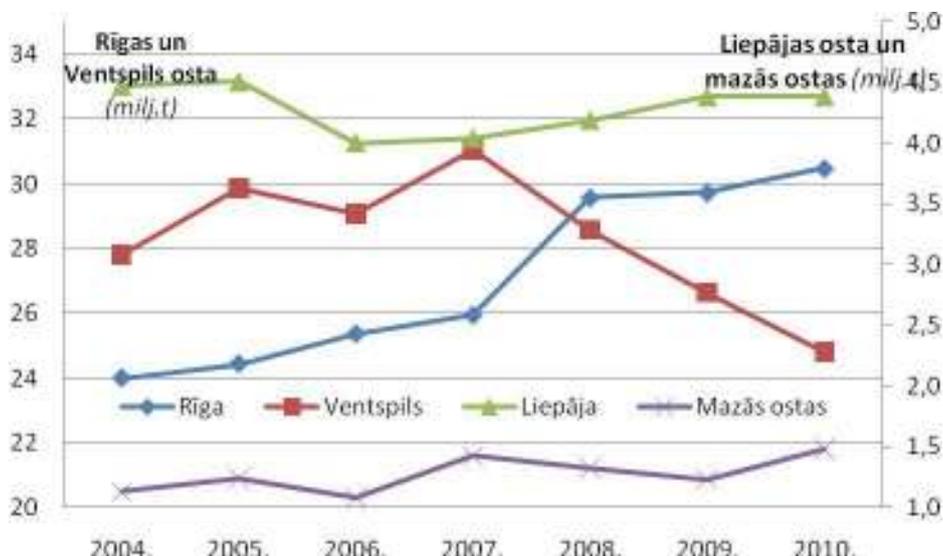
Jūras ostas. Starpvalstu jūras pārvadājumos ir iesaistījušās 10 Latvijas ostas – 3 lielās un 7 mazās ostas. Lielākās ostas - Ventspils, Rīga un Liepāja sekmīgi darbojas multimodālajā loģistikas sistēmā, nodrošinot ostās saņemto kravu drošu piegādi klientam noteiktā laikā un vietā. Tās ir svarīgi vārti Krievijas, citu NVS valstu un Ķīnas importam un eksportam ārējā tirdzniecībā ar ES valstīm, ASV, Kanādu un citām pasaules valstīm ārpus Eiropas kontinenta. Stratēģiski nozīmīgā ostu atrašanās vieta tiek apvienota ar beznodokļu zonu stimuliem, veicina ostu veidošanos par reģionāliem rūpniecības centriem. Latvijas lielākās ostas piedāvā lejamkravu, beramkravu un ģenerālkravu īpašniekiem un operatoriem plašas iespējas kravas īslaicīgai uzglabāšanai, apstrādei un nosūtīšanai atbilstoši kravas saņēmēja atrašanās vietai. Ostas nodrošina arī RO-RO kravu transporta savienojumus ar dažādām ostām Vācijā un Zviedrijā.

4.att. *Latvijas ostas*

Avots : <http://www.latviancoast.lv/en/map>

Latvijas mazo ostu grupā iekļaujas Salacgrīvas, Skultes, Lielupes, Engures, Mērsraga, Rojas un Pāvilosta. Visas ostas mazās ostas vēsturiski ir bijušas un ir arī šobrīd zvejas kuģu bāzes vietas. Mazo ostu teritorijās un to tuvumā atrodos zivju pārstrādes kombināti nodrošina lielāko Latvijas zivju produktu eksporta daļu. Latvijas zvejnieki un zivju apstrādātāji ir bijuši un būs pazīstami visā pasaulē. Zvejniecībā, zivju apstrādē, kuģu remontā un citos nozarei saistītajos nodarbes veidos ir iesaistīti vairāk kā 50% piekrastes iedzīvotāju.

5.att. Jūras kravu plūsmas izmaiņas Latvijas ostās

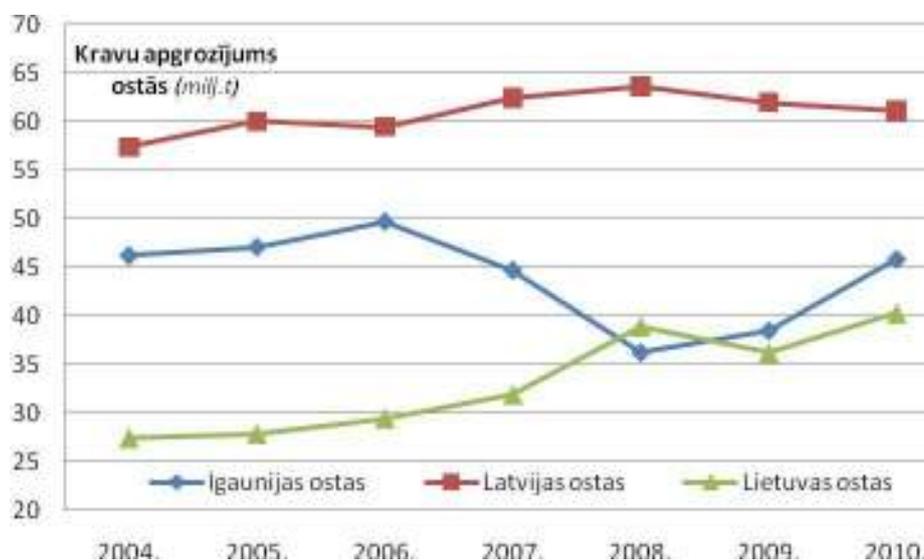
Avots : autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Straujas izaugsmes periodā un tam sekojošā ekonomikas krīze izraisīja izmaiņas Latvijas ostās pārkrauto kravu apjomā. Izvērtējot lielo ostu darbību, tiek konstatētas pretējos virzienos vērsta pārmaiņas. Stabilāko izaugsmes tendenci uzrāda Rīgas osta, sasniedzot 6,5 milj.t jeb 27% lielu pieaugumu 2010.gadā salīdzinājumā ar 2004.gadu. Bet Ventspils ostas darbība uzrāda augstu nestabilitātes līmeni, kad kravu vienā gadā radītajam apgrozījuma pieaugumam, seko samazinājums nākošajā gadā. Tas turpinās līdz 2008.gadam, kuram seko salīdzinoši strauja lejupslīde, kuru ostas vadītāji nespēj apturēt. Rezultātā 2010.gadā tiek sasniegts zemākais ostas darbības rādītājs – pārkrautas 24,8 milj.t, samazinoties par 11% salīdzinājumā ar 2004.gadu un 6,2 milj.t jeb 20% salīdzinājumā ar 2008.gadu. Ievērojami stabilāks saimnieciskās darbības sniegums vērojams Liepājas ostā un mazo ostu grupā. Lai gan Liepājas ostā pārkrauto kravu apjoms 2010.gadā nedaudz atpaliek no 2004.gadā sasniegtā, osta sekmīgi pārvarējusi pasaules ekonomikas krīzi un salīdzinājumā ar 2007.gadu kravu apgrozījums ostā 2010.gadā ir palielinājies par 0,36 milj.t jeb 9%.

Latvijas reģionu novadu attīstībai nozīmīga ir saimnieciskās darbības aktivizēšanās mazo ostu darbībā. Šajā aspektā svarīgi atzīmēt kravu apjoma pieaugumu mazajās ostās 2010.gadā par 0,4 milj.t jeb 31,4% salīdzinājumā ar 2004.gadu, kas ir straujākas izaugsmes rādītājs salīdzinājumā ar lielajām Latvijas ostām. Pozitīvi vērtējama mazo ostu spēja pielāgoties mainīgajiem ārējās vides apstākļiem. Uz to norāda kravu plūsmas izlīdzinātais raksturs un apgrozījuma pieaugums 2010.gadā par 20%. Mazajās ostās kuģos iekrauto kravu klāstā dominē koksnes kravas: papīrmalka, zāgmateriāli, celulozes un kurināmā šķelda, kā arī kūdra. Pieaugot Latvijas atpazīstamībai Eiropā un vietējo iedzīvotāju dzīves līmenim, arvien nozīmīgāku daļu mazo ostu darbībā ieņem jahtu tūrisms, uz to norāda pēdējos gados pieaugošais jahtu apmeklējumu skaits Latvijas mazajās ostās. Pāvilostā jau vairākus gadus darbojas regulāra pasažieru līnija, kas savieno Slītes ostu Zviedrijai piederošajā Gotlandes

salā. Tie ir labi piemēri citām mazajām ostām darbības diversifikācijai, izmantojot ES piedāvātās iespējas tūrisma saimnieciskās darbības paplašināšanā. Roja ir uzsākusi darbu pie prāmja satiksmes uzsākšanas ar Sāremā salu, kā arī kutera satiksmes ar Roņu salu [14]. Jūras tūrisms un neliela skaita pasažieru pārvadājumi pakāpeniski varētu ieņemt līdzvērtīgu vietu mazo ostu sniegto pakalpojumu klāstā.

Latvijas ostu konkurētspēju lielā mērā ietekmē Igaunijas un Lietuvas ostu sekmīgā darbība.

6.att. *Jūras kravu plūsmas izmaiņas Baltijas ostās*

Avots : autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Baltijas valstu ekonomiskajā telpā Latvija saglabā un cenšas nostiprināt dabisko priekšrocību jūras kravu pārkraušanā, kopā ar Igauniju un Lietuvu iesaistoties globāla rakstura multimodālajās loģistikas sistēmās. Attēlā skaidri saskatāma Latvijas ostu dominante tranzīta kravu pārvadājumos Rietumu – Austrumu un Austrumu – Rietumu virzienā. Svarīgi atzīmē, ka Latvijas ostas saglabājušas augstu darbības stabilitāti salīdzinājumā ar ostām Lietuvā un Igaunijā. Laika posmā kopš 2004.gada kravu apgrozījums lielākā mērā palielinājies Lietuvas ostās – nepilnas 1,5 reizes, Latvijas ostās pieaugums ir 7%, bet Igaunijā pēc kravu plūsmas krasas samazināšanās 2006. un 2007.gadā turpmākajos periodos izdevies palielināt apgrozījumu ostās un sasniegt 2004.gada līmeni. Augstais konkurences līmenis starp Baltijas valstu ostās sekmē jūras kravu īpašniekiem un operatoriem pieņemamu cenu saglabāšanos Latvijas ostu terminālos.

Autoceļi. Latvijas autoceļu sistēma nodrošina tiešu piekļuvi kravu saņēmējiem austrumos (Krievija un NVS valstis) un dienvidrietumos (Centrāleiropa un Rietumeiropa). Latvijas autoceļi veido izdevīgus loģistikas savienojumus ar Ziemeļeiropu, izmantojot ostās piedāvātos pakalpojumus RO-RO kravu pārvadājumos. Visi autoceļi valstī ir lietojami bez maksas. Kopējais autoceļu garums valstī 2010.gada beigās sasniedz 51,6 tūkst.km jeb 8 km uz 10km² valsts teritorijas. To garums nav mainījies pēdējos 7 gados. Ar cieto segumu klāti ir nepilni 40% no kopējā ceļu tīkla jeb 20 tūkst.km.

Valsts autoceļu tīkls nodrošina ērtu kravu pārvietošanu starp valsts reģioniem, visām lielākām un mazākām pilsētām, kā arī mazākajām apdzīvotajām vietām.

Izmantojot kravu nosūtīšanai automašīnas, komersants vienas darba dienas laikā kravu var nogādāt no viena punkta valsts austrumu pierobežā līdz jebkuram attālākajam punktam valsts rietumu pierobežā. No Rīgas jebkura vietā Latvijā, kā arī Viļņa un Tallina, sasniedzamas ar autotransportu 3-5 stundu laikā.

Dzelzceļš. Latvijā sekmīgi funkcionē dzelzceļa transporta sistēma, kas savienots ar Krievijas dzelzceļa transporta sistēmu, nodrošinot kravu nogādi no Tālajiem Austrumiem, NVS valstīm un Ķīnas līdz Latvijas ostām. Šobrīd Latvijas dzelzceļš, galvenokārt, kalpo kā Krievijas un citu NVS valstu kravu tranzīta koridors – 3/4 no kopējās transporta plūsmas ir tranzīta kravas uz Latvijas ostām.

6.att. **Kravu pārvadājumu apjomi Latvijas dzelzceļa ar pārvadātājiem 2010.gadā (tūkst.t)**
Avots – Satiksmes ministrija

Tuvāko 10 gadu laikā nozīmīgākais dzelzceļa attīstības projekts ir saistīts ar Eiropas pilsētu – Helsinkiem, Tallinas, Rīgas, Viļņas, Varšavas un Berlīnes savienojumu ātrvilciena satiksmē. Šis projekts ir pirmais solis Latvijas iekļaušanai ES dzelzceļa transporta sistēmā.

7.att. **Dzelzceļa transporta projekta „Rail Baltic” maršruts**
Avots – Satiksmes ministrija

Rail Baltica projektā iesaistītās valstis joprojām veic savstarpēji saskaņotas darbības projekta tālākai virzībai - projekts *Rail Baltica* 2004.gadā tika iekļauts ES prioritāro transporta tīkla sarakstā, 2008.gadā Eiropas Komisija pieņēma lēmumu par TEN-T budžeta līdzfinansējumu Latvijas, Lietuvas un Igaunijas projektu iesniegumiem, kas paredz esošās dzelzceļa infrastruktūras sakārtošanu *Rail Baltica* maršrutā un izpēti par Eiropas standarta līnijas nepieciešamību; 2010.gadā tika noslēgts līgums par tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrādi par standarta platuma dzelzceļa līniju izbūvi Igaunijā, Latvijā un Lietuvā. [14]

Jauna Latvijas tautsaimniecības attīstībai nozīmīga dimensija dzelzceļa satiksmes attīstībā un infrastruktūras modernizācijā tika aktualizēta Latvijas valsts prezidenta vizītes laikā Maskavā–2010.gada decembrī tika panākta vienošanās ar Krievijas valsts prezidentu Dmitriju Medvedevu par ātrgaitas vilcienu satiksmes izveidošanu starp Rīgu un Maskavu līdz 2018.gadam, kad Krievijā norisināsies pasaules futbola čempionāts [15].

A/S „Latvijas Dzelzeļš” laika posmā līdz 2013.gadam plāno ieguldīt dzelzceļa infrastruktūras attīstībā ap 400 miljoniem latu. Pašlaik dzelzceļa infrastruktūras kravu caurvedes spēja ir 62 miljoni tonnu gadā. Pēc uzsākto projektu realizācijas pārvadāto kravu apjoms tiks palielināts līdz 70 miljoniem tonnu gadā. Savukārt, pēc visu plānoto projektu pabeigšanas, līdz 2015.gadam paredzēts to palielināt līdz 85 miljoniem tonnu gadā [16]

Dzelzceļa transporta pārvadājumos kravu nosūtītājam un saņēmējam vispirms jārēķinās ar šā transporta veida kustības grafiku un kravu konsolidācijas īpatnībām. Latvijas austrumu robežu šķērsojošās tranzīta kravas Rīgas ostā tiek saņemtas 5-8 stundu laikā, bet Liepājas un Ventspils ostās 8-12 stundu laikā.

Gaisa transports. Latvijā darbojas trīs lidostas: Starptautiskā lidosta Rīga, Liepājas starptautiskā lidosta un Ventspils lidosta. Starptautiskā lidosta "Rīga" ir vadošais gaisa transporta un tranzīta centrs Baltijas valstīs. Tā nodrošina tiešo gaisa satiksmi ar Atēnām, Amsterdamu, Berlīni, Briseli, Kopenhāgenu, Baku, Kijevu, Londonu, Maskavu un citām pilsētām Eiropas un Āzijas kontinentā.

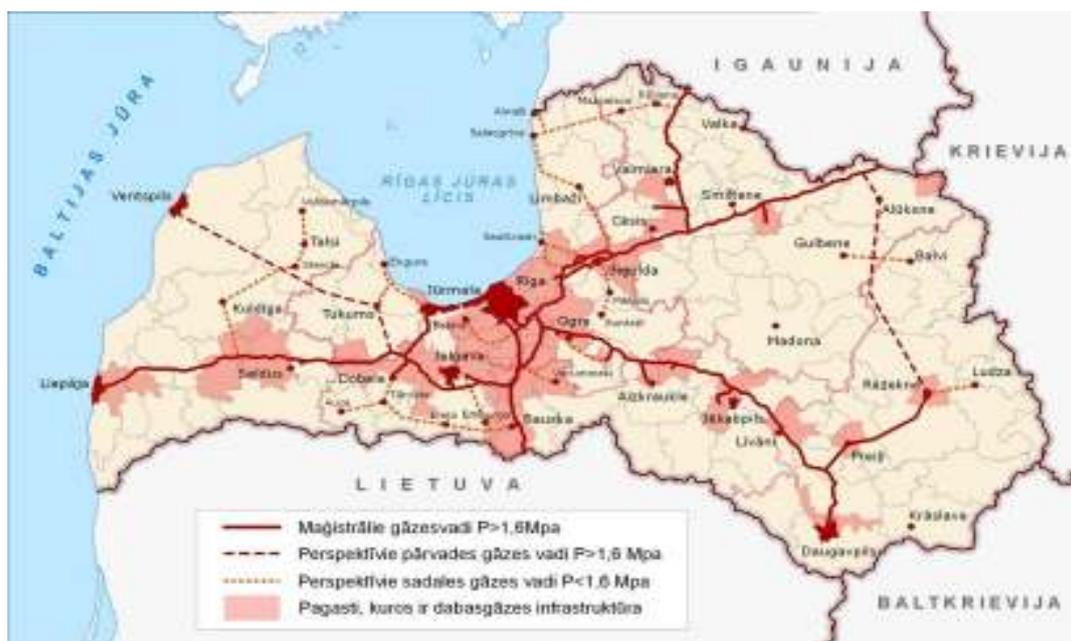
Latvijas aviācijas tirgū sekmīgi darbojas zemo cenu aviokompānijas, kas būtiski maina lidostas pakalpojumu un pasažieru plūsmu struktūru. Starptautiskai lidostai "Rīga" ir izstrādāti investīciju projekti kravu plūsmas paplašināšanai, lai spētu apkalpot 5-6 miljonus pasažieru gadā.

8.att. 24 stundu zona kravu piegādei.

Avots: Satiksmes ministrijas dati

Cauruļvadu transporta sistēma. Latvijas teritorijā izveidotā cauruļvadu transporta sistēma nodrošina videi draudzīgu, salīdzinoši lētu naftas un naftas produktu plūsmu. Kopējais garums naftas un naftas produktu cauruļvadiem Latvijā ir 437km un 329km, kas attiecīgi savieno naftas ieguves un pārstrādes rūpnīcas Krievijā un NVS valstīs, tuvākā atrodas Polockā (Baltkrievija) un savienota ar Latvija ostām. Cauruļvadu pārvalda Latvijas un Krievijas kopuzņēmums „LatRosTrans”. Rīgas reģiona Inčukalnā atrodas unikāla gāzes krātuve, kurā tiek glabāti nozīmīgi gāzes krājumi, ievērojami paaugstinot gāzes piegādes drošību patērētājiem. Sazarota gāzes cauruļu sistēma nodrošina nepārtrauktu gāzes piegādi lielākajām valsts pilsētām. Cauruļvadu sistēma ir savienota ar Krievijas cauruļvadu sistēmu un tā nodrošina konkurētspējīgu alternatīvu dzelzceļa transportam attiecīgā kravu veida pārvadājumos.

9.att. *Iespējamie gāzes apgādes attīstības virzieni*

Avots: AS „Latvijas gāze” dati

4. Latvijas iedzīvotāji, izglītība, zinātniskā un inovatīvā darbība

Iedzīvotāji. Latvijas iedzīvotāju skaits 2011.gada sākumā sasniedza 2,23 miljonus. Negatīvā dabiskā pieauguma rezultātā un, pastiprinoties emigrācijai, iedzīvotāju skaits pēdējā desmitgadē samazinājies par 129 tūkstošiem jeb 5,5%, bet pamatiedzīvotāju īpatsvars palielinājies līdz 57%. Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda, kas pieder pie indoeiropiešu valodu saimes un ir viena no vecākajām indoeiropiešu (eiropiešu) valodām. Valstī izplatītākās svešvalodas - angļu, krievu un vācu. Lielākā daļa no ekonomiski aktīvākajiem iedzīvotājiem pārvalda vienu vai divas svešvalodas.

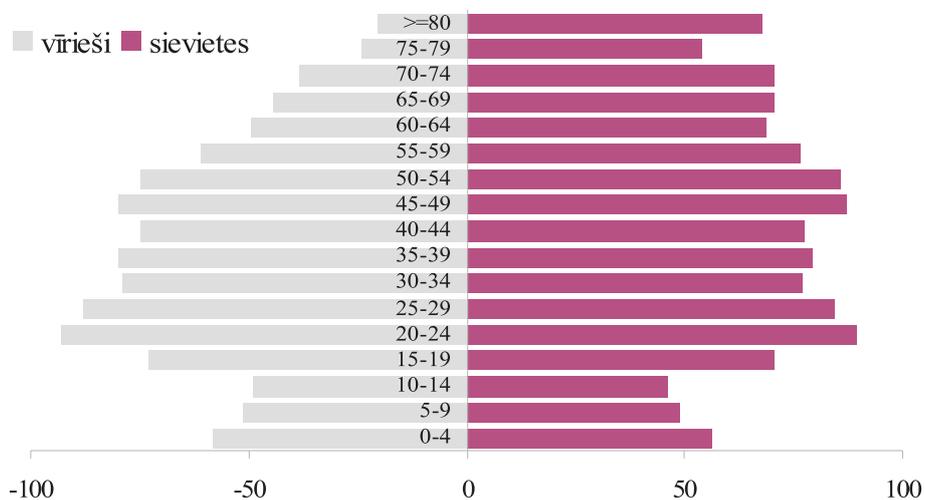
Valsts garantē bezmaksas pamatizglītību un vidējo izglītību. Vairāk kā 95% bērnu apmeklē valsts skolas, kas nodrošina bezmaksas izglītību. Augstāko izglītību valsts augstskolās iegūst lielākā daļa no studējošajiem. Papildus valsts finansētām izglītības iestādēm Latvijā darbojas privātas vispārējās izglītības skolas un privātas augstskolas. Latvijas valdība finansē arī etnisko mazākumtautību izglītības iestādes, kurās mācības notiek krievu, baltkrievu, igauņu, ebreju, lietuviešu, poļu, čigānu, un ukraiņu valodā.

Valstī dominē kristiešiem raksturīgās reliģiskās konfesijas - Evaņģēliski luteriskā, Romas katoļu un Pareizticīgā. Lielākā daļa no kristiešiem – nepilni 40% ir pievērsušies Evaņģēliski luteriskai konfesijai un 37,5% Romas katoļu konfesijai. Pareizticīgie veido

21,8% no visiem kristiešiem. Nozīmīgākos kristiešu svētkos konfesijas organizē ekumēniskos dievkalpojumus, kuri sekmē kristiešu vienotības stiprināšanos sociālo problēmu pārvarēšanā un saskarsmē ar pasaules globalizācijas radītajiem izaicinājumiem.

Iedzīvotāju blīvums Latvijā ir viens no mazākajiem Eiropas Savienībā – 35 cilvēki uz 1 km², un viens no zemākajiem Baltijas valstīs – Lietuvā 54 un Igaunijā – 30 iedz./km². Apdzīvotības biežība Latvijā ir 2,5 līdz 3 reizes augstāka salīdzinājumā ar Skandināvijas valstīm – Somiju, Zviedriju un Norvēģiju. Salīdzinoši augsts apdzīvotības blīvums raksturīgs pilsētām, lielākais tas ir Rīgā – 2,33 tūkstoši uz vienu km², Rēzeknē – 1,95 tūkstoši un Valmierā – 1,96 tūkstoši uz km². Ievērojami mazāks iedzīvotāju blīvums ir Ventspilī – 738, Jūrmalā – 558 un Jēkabpilī – 1043 iedz./km².

Latvijas iedzīvotāju sadalījums starp pilsētām un laukiem pēdējā desmitgadē nav būtiski mainījies. Ja 2000.gadā pilsētās dzīvoja nepilni 68,1% no valsts iedzīvotājiem, tad 2011. gada sākumā pilsētās dzīvoja 67,7% un laukos 32,3% no kopējā iedzīvotāju skaita. Latvijā ir vērojama augsta iedzīvotāju koncentrācija galvaspilsētā – 2011. gada sākumā Rīgā dzīvoja 706 tūkstoši cilvēku jeb 31,4% no valsts iedzīvotāju kopskaita.

10.att. *Latvijas vīriešu un sieviešu strukturāls sadalījums pa vecuma grupām 2010.gada sākumā*

Avots: LR CSP

Dati par iedzīvotāju dzimumstruktūru saglabā iepriekšējo periodu tendenci – sieviešu skaita pārsvars iedzīvotāju kopskaitā. Kopējā iedzīvotāju skaitā Latvijā uz 100 vīriešiem ir 116,7 sievietes, rādītājam ir tendence samazināties. Sieviešu īpatsvars sabiedrībā palielinās vecuma grupā pēc 45 gadiem. Sasniedzot 50 gadu vecumu sieviešu skaits 1,15 reizes pārsniedz vīriešu skaitu attiecīgajā vecumā, 60 gados šis rādītājs palielinās līdz 1,39. Pēc 70 gadu sasniegšanas sieviešu skaits 2,3 reizes pārsniedz vīriešu skaitu šajā vecuma grupā.

Investīciju projektu sekmīgai īstenošanai nozīmīgākais faktors ir atbilstošas kvalitātes darbaspēks pietiekošā daudzumā. Ņemot vērā Latvijas iedzīvotāju salīdzinoši nelielo skaitu un zemo apdzīvotības blīvumu, tautsaimniecības sekmīgai attīstībai svarīgi investīciju projektos iekļaut tehnoloģijas un darba organizācijas formas, kuras dotu iespējas paaugstināt darba ražīgumu.

6.tabula

Iedzīvotāju vecuma grupa	Vīrieši		Sievietes		Pavisam	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
Līdz DS vecumam	158,1	15,2	151,1	12,5	309,2	13,8
Darba spējas (DS) vecumā	840,4	81,0	946,0	78,1	1 786,4	79,5
Virš DS vecuma	39,0	3,8	113,8	9,4	152,8	6,8
Kopā	1 037,5	100,0	1 210,9	100,0	2 248,4	100,0

Latvijas iedzīvotāju sastāvs

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

No visiem Latvijas iedzīvotājiem 1,8 miljoni jeb 79,5% atrodas darbaspējas vecumā, t.i. no 15 līdz 74 gadiem. Jaunāki par darba spējas vecumu – 309,2 tūkstoši jeb 13,8% no visiem iedzīvotājiem. Līdz 15 gadu vecumam iedzīvotāju vidū dominē zēni ar 51,1% no kopējā iedzīvotāju skaita. Nonākot darba spējas vecumā, sieviešu īpatsvars palielinās no 48,9% līdz 53,0%. Aktīvās darba gaitas pārtraukušo iedzīvotāju vidū pēc 74 gadu sasniegšanas vīriešu īpatsvars ir 4 reizes mazāks, salīdzinājumā ar sieviešu salīdzinošo daļu šajā vecuma grupā.

7.tabula

Iedzīvotāju vecuma grupa	Vīrieši		Sievietes		Pavisam	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
Ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji	158,1	x	151,1	x	309,2	x
Nodarbinātie iedzīvotāji	496,3	82,7	515,4	87,8	1 011,7	17,8
Darba meklētāji	103,9	17,3	71,8	12,2	175,7	17,8
Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji	600,2	100,0	587,2	100,0	1 187,4	100,0

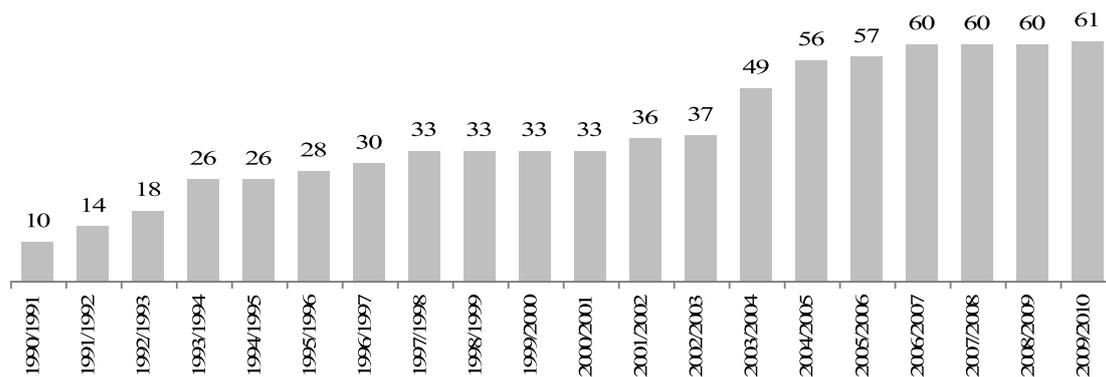
Darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju sastāvs

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Pēc Nodarbinātības valsts aģentūras datiem Latvijā uz 2010.gada beigām bezdarbnieku skaits samazinājās salīdzinot ar iepriekšējo periodu un iepriekšējo gadu un bija 17,8 % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā. Bezdarbnieku skaits reģionos svārstās robežās no 11% Rīgas reģionā līdz 22,0% Latgales reģionā.

Darba meklētāju lielais īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū norāda uz lielajām darbaspēka rezervēm Latvijā. Iedzīvotāju skaits, kuri vēlas strādāt un ir gatavi pieņemt darba piedāvājumu atbilstoši savai specialitātei 2011.gadā nedaudz pārsniedz 175 tūkstošus, no tiem vīrieši sastāda nepilnus 104 tūkstošus un sievietes – 72 tūkstošus. Uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, vairāki desmiti tūkstoši no ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem būs gatavi iesaistīties aktīvajā darbaspēka tirgū.

Augstākā izglītība. Latvijā izveidojies plašs augstākās izglītības iestāžu tīkls. Kopējais augstskolu un koledžu skaits 2010.gadā sasniedza 61 vienību. Tas nozīmē, ka Latvijā pašlaik darbojas 27 augstākās izglītības iestādes uz 1 milj. iedzīvotāju. Augstākās izglītības iestāžu nodrošinājums Latvijā ir nedaudz mazāks kā Igaunijā – 29 augstskolas uz miljons iedzīvotāju un Dānijā 32 augstskolas. Ievērojami zemāks šis rādītājs ir tādās valstīs kā ASV (14), Lielbritānija (15), Nīderlande (10), Vācija (8) [22].

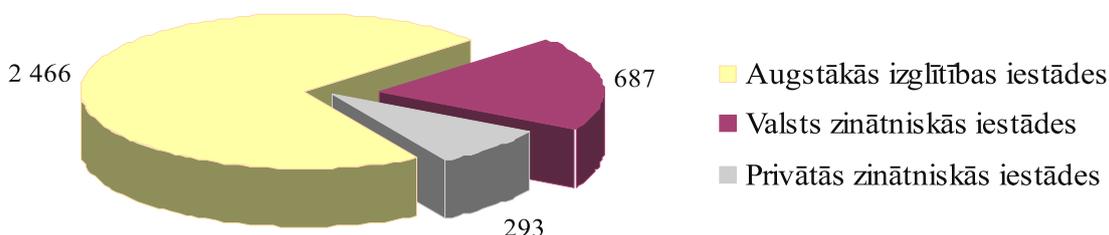

11.att. *Augstskolu un koledžu skaita izmaiņas Latvijā*

Avots: *Augstākā izglītība Latvijā: fakti, problēmas un iespējas, Stratēģijas analīzes komisija, 2010*

Valsts un privātās augstākās izglītības iestādēs tiek piedāvātas 22 studiju programmas dažādās profesijās. No tām vairāk kā puse jeb 32 augstskolās studenti iegūst augstāko izglītību komerczinībās un uzņēmējdarbības administrēšanas jomā. Nākamās populārākās studiju jomas Latvijā ir sociālās zinātnes (17 no 57), datorika (14) un humanitārās zinātnes (13). Dati par absolventu sadalījumu dažādās studiju programmās liecina, ka 55,7% no kopējā absolventu skaita veido humanitārās jomās studējošie. Akadēmiskajā zinātnē, inženierzinātnēs un citās tehniskajās profesijās Latvijā diplomu iegūst attiecīgi 4,7% un 7,1 % augstskolas diplomu ieguvušajiem absolventiem. Salīdzinošais studentu skaits uz Latvijā – 56.3 studenti/ 1000 iedz. nepilnas 1,5 reizes pārsniedz vidējo rādītāju ES-27. Augstāks studējošo līmenis ir Lietuvā, Somijā, Slovēnijā, Polijā un Grieķijā. Salīdzinoši lielais studējošo skaits Latvijā sekmē uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos investīciju piesaistē. Salīdzinoši augstā darbaspēka kvalifikācija un konkurētspējīgas izmaksas rada labvēlīgus apstākļus tādu investīciju projektu īstenošanai, kuros tiek iekļautas modernās tehnoloģijas un ražoti produkti ar augstu pievienoto vērtību.

Zinātne. Latvijā 2010.gadā tika nodarbināti 3,5 tūkstoši zinātnieku, no kuriem lielākā daļa savu zinātnisko darbību veica, savienojot to ar pedagoģisko darbību valsts un privātajās augstākajās mācību iestādēs. Latvijai pieejamais ES struktūrfondu finansējums zinātnes, pētniecības, attīstības un inovācijas pasākumu īstenošanai pašreizējā plānošanas periodā sekmē privātā sektora izdevumu pieaugumu pētniecībai. Perioda ietvaros pētniecībai, inovācijām un attīstībai plānots piesaistīt komersantu finansējumu 116,6 milj. latu apmērā.

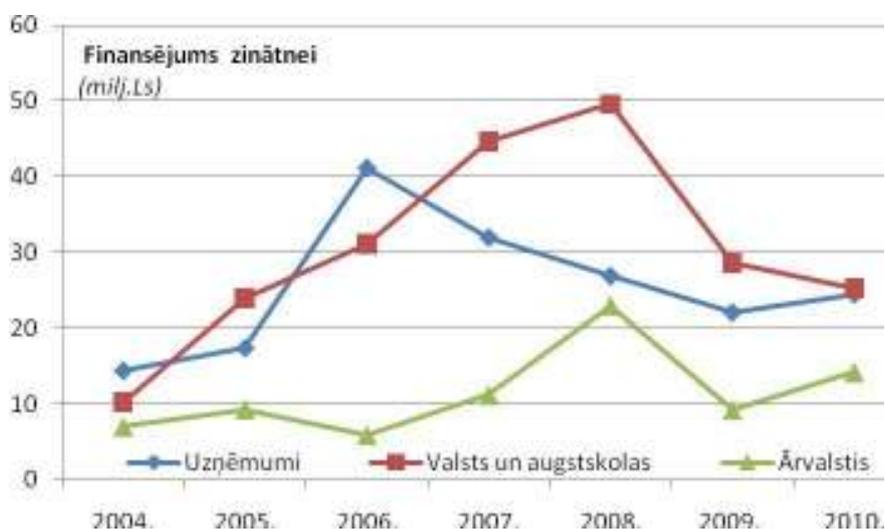
12.att. *Zinātniskās iestādes Latvijā*

Avots – LR CSP

Lielākais zinātņu doktoru skaits – 1,2 tūkstoši jeb 41% Latvijā darbojas dabas zinātnēs, kas norāda uz salīdzinoši lielu zinātnes potenciālu fundamentālajās zinātnēs, kurās iegūtie pētījumu rezultāti tiek izmantoti jaunu materiālu un nano tehnoloģiju izstrādē. Salīdzinoši liels zinātņu doktoru skaits darbojas arī sociālās zinātnēs – 689, bet medicīnas un

veselības zinātnēs - 466 augstākās kvalifikācijas darbinieki.

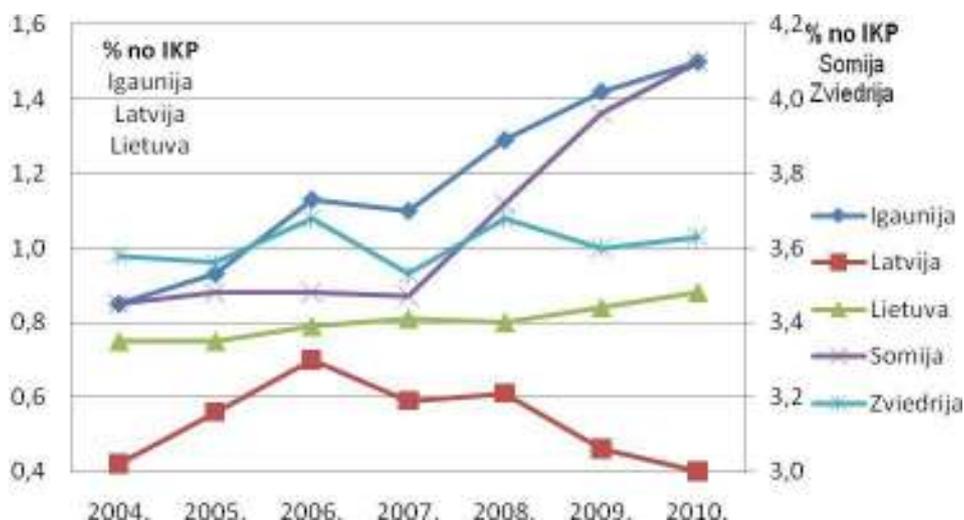
Latvijas zinātnes pētījumu finansēšanā piedalās valsts, uzņēmumi, augstskolas un ārvalstu finanšu avoti. Lielākais finansējums zinātniskajiem pētījumiem – 99,5 milj.Ls tiek sasniegts 2008.gadā, no tā nepilnu pusi veidoja valsts un augstskolu finansējums, uzņēmumi nodrošināja 27% un ārvalstis – 23%.

13.att. Zinātnes finansējuma izmaiņu raksturs Latvijā

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Recesijas apstākļos 2009.gadā kopējais finansējums zinātnei samazinājās par 40%, valsts un augstskolas samazināja finansējumu par 43%, uzņēmumi – 1,8 reizes un ārvalstis – 1,6 reizes. Līdz ar ekonomikas izaugsmes atjaunošanos zinātniskās darbības finansēšanu palielināja uzņēmumi un ārvalstis, bet valsts budžeta līdzekļu finansējums un augstskolu samazinājās par 3,3 milj.Ls. Inovatīvu produktu ražošanas palielināšanai patreizējā periodā komersantiem izdevīgi būtu palielināt finansējumu zinātniskajiem pētījumiem, kas sekmēs zinātnisko darbinieku aktīvu iesaisti konkrētu problēmu risināšanā saistībā ar jaunu, intelektuāli piesātinātu produktu ražošanas uzsākšanu.

14.att. Zinātniskajos pētījumos un attīstībā ieguldīto resursu īpatsvara izmaiņas

Avots – Autoru izstrādāts, izmantojot EUROSTAT datus un aprēķinu rezultātus

Finansējuma ierobežotība zinātnei tiek uzskatīta par īslaicīgu parādību, kuras cēlonis ir meklējams vispārējā finanšu krīzē. Latvijas Nacionālajā reformu programmā noteikts, ka

finansējumam pētniecības un attīstības pasākumiem līdz 2020. gadam jāsasniedz 1.5% no valstī saražotā IKP.

Labs piemērs zinātnes un jaunāko tehnoloģiju attīstībā Latvijai ir Somija un Zviedrija. Šajās valstīs nodarbināto īpatsvars zinātnē un tehnoloģijās nodarbināto skaita pieaugums uzrāda lielu stabilitāti. Palielinoties Latvijas valsts un komersantu finansējumam zinātniskajos pētījumos un jaunu tehnoloģiju izstrādē, iespējams palielināt salīdzinoši īsā laikā, sekmējot komersantu rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos.

Nolūkā koncentrēt zinātnes resursu tautsaimnieciski nozīmīgu jautājumu risināšanai, valstī ir noteikti 5 *prioritārie zinātnes virzieni* fundamentālo un lietišķo pētījumu finansēšanai 2010.-2013.gadam, kuru finansēšanai paredzēts piesaistīt valsts budžeta līdzekļus, starptautiskos finanšu avotus un uzņēmumu līdzekļus:

- 1) inovatīvie materiāli un tehnoloģijas - informātika, informācijas un signālu apstrādes tehnoloģijas; nano strukturētie daudzfunkcionālie materiāli un nano tehnoloģijas;
- 2) enerģija un vide - atjaunojamo enerģijas resursu ieguves un izmantošanas tehnoloģijas, klimata izmaiņas samazinošās tehnoloģijas un bioloģiskā daudzveidība;
- 3) vietējo resursu (zemes dzīļu, meža un pārtikas) ilgtspējīga izmantošana – jauni produkti un tehnoloģijas.
- 4) sabiedrības veselība – profilakse, ārstniecības un diagnostikas metodes; biomedicīnas tehnoloģijas;
- 5) nacionālās identitātes nostiprināšana un attīstība - latviešu valoda, vēsture, kultūra, tās attīstība mijiedarbībā ar citu Eiropas tautu kultūras tradīcijām.

Valdības noteiktie prioritārie virzieni motivē komersantus ieguldīt savus finanšu līdzekļus konkrētu problēmu pētīšanā un jaunu produktu izstrādē saimnieciskās darbības jomās, kuras sakrīt ar prioritāriem zinātnisko pētījumu virzieniem.

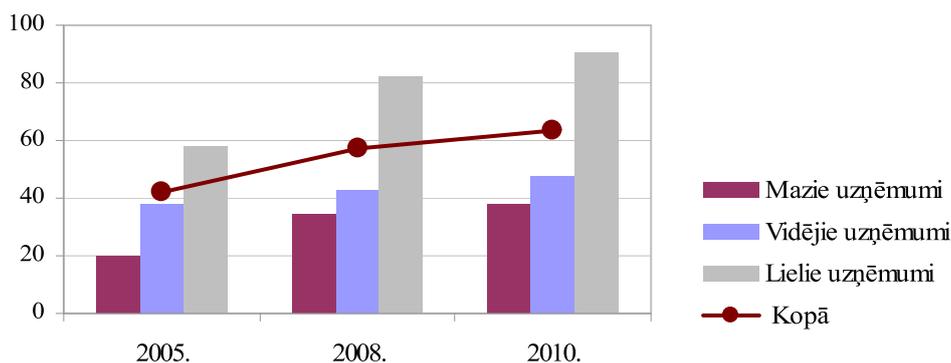
Pēdējos gados valstī vidēji tiek reģistrēti ap 200 patentiem. Latvijas Zinātņu akadēmija ir nosaukusi nozīmīgākos Latvijas zinātnes sasniegumus 2009.gadā, no kuriem tautsaimnieciski nozīmīgākie ir šādi:

- ✓ iegūtas jaunas zināšanas par defektiem silīcija dioksīda un germānija dioksīda kristālos ar rutila struktūru, kurus var izmantot optisko šķiedru gaismas vadu īpašību uzlabošanai;
- ✓ atklāts, ka amorfas kristāliska selēna un metāla plānās sloksnes ģenerē jaunu harmoniku, kas paver plašas iespējas tās izmantot dažādās elektro optiskajās un integrālās optikas ierīcēs;
- ✓ izstrādāta un realizēta jauna, plaši pielietojama informācijas tehnoloģija notikumu piesaistei reālam laikam ar lielu precizitāti, nodemonstrēta pētījuma rezultātu lielā praktiskā vērtība, un augstā konkurētspēja pasaules tirgū;
- ✓ izstrādāts jauns instruments rentgenstaru ierosinātās optiskās luminiscences reģistrācijai, izmantojot skenējošo tuvā lauka mikroskopu ar plašu pielietojuma spektru dažādās tautsaimniecības nozarēs.

Inovātīvā darbība. Latvijas tautsaimniecībā 2008. gadā tika uzsākta ES struktūrfondu programmu īstenošana inovatīvu produktu un tehnoloģiju izstrādes atbalstam un ieviešanai ražošanā, kā arī rūpniecisko izgudrojumu īpašuma tiesību nostiprināšanai. Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādes programmā komersantiem tiek sniegts atbalsts rūpnieciskajiem pētījumiem, kas saistīti ar inovatīvu produktu un/vai tehnoloģiju izstrādei. Programmas

ietvaros paredzēts intensificēt zinātniskos pētījumus iegūto rezultātu komercializācijas procesus, sniedzot komersantiem nepieciešamo atbalstu šajā jomā ar valsts līdzfinansējumu perspektīvu investīciju projektu īstenošanā, izmantojot ES struktūrfondu līdzekļus. Latvija ir iekļāvusies Baltijas jūras reģiona inovācijas veicinošo organizāciju tīklā, iesaistoties Eiropas Komisijas projektā „*Baltic Sea Region INNONET*”. Projekta paredzēts īstenot starpvalstu programmu, kas vērsta uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanu Latvijā.

Rūpniecības nozarē strādājošajos inovatīvajos uzņēmumos saražotās produkcijas īpatsvars palielinās, neskatoties uz recesijas radītajām grūtībām. Lielākais apgrozījuma relatīvais pieaugums – 32,9% tiek konstatēts lielajos uzņēmumos, tas krasi samazinās, samazinoties uzņēmuma lielumam.

15.att. *Inovātīvo uzņēmumu apgrozījuma īpatsvars apstrādes rūpniecībā (%)*
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Lielie uzņēmumi pakāpeniski palielina savu pārsvaru inovatīvās produkcijas izlaidē rūpniecības nozarē, sasniedzot 2010.gadā 90,6%, bet vidējiem uzņēmumiem piekrīt 47,4% un mazajiem – 38% no saražotās produkcijas apjoma. Svarīgi atzīmēt, ka inovatīvās produkcijas izlaides īpatsvars rūpniecībā pakāpeniski palielinās, sasniedzot 2010.gadā 63,3% no kopējā apjoma. Lielāko ieguldījumu šajā ziņā dod farmācijas preparātu ražošana; datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana; informāciju un komunikāciju tehnoloģiju nozare, kā arī koka izstrādājumu ražošana. Tas izskaidrojams ar inovatīvās produkcijas augstāku konkurētspēju ārvalstu tirgos un inovatīvo produktu pircēju augstāku konkurētspēju. Šo tendenci pastiprina daudzu attīstītāko pasaules valstu izeja no recesijas, sekmējot Latvijā ražoto produktu pieprasījuma pieaugumu.

Par Latvijas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas un komersantu intelektuālā potenciālā paaugstināšanos skaidri norāda šādi veiksmīgākie komersantu darbības piemēri:

- ✓ Uzņēmums „Peruza” specializējas nestandarta iekārtu projektēšanā un ražošanā. Ražotās iekārtas uzstādītas Krievijā, Lielbritānijā, Zviedrijā, Horvātijā, Grieķijā, Baltijā un citās valstīs. Katras iekārtas projektēšanā un izgatavošanā tiek izmantoti inovatīvi risinājumi. 2010.gada laikā apgrozījums pieaugums pārsniedz 27% salīdzinājumā sasniegto rezultātu pagājušajā gadā.
- ✓ Konkurētspēju ievērojami paaugstinājusi Latvijas medicīna. Latvijas plastiskās un mikroķirurģijas centra sniegtie pakalpojumi pilnībā atbilst pasaules attīstītākajās valstīs lietotās tehnoloģijas, jaunākās zinātnes atziņas, bet pakalpojuma cena ir vairākas zemākas salīdzinājumā ar alternatīvu pakalpojumu vecajās ES dalībvalstīs. Tas dod iespēju Centram eksportēt sarežģīta rakstura medicīnas pakalpojumus uz tuvākām un tālākām aizjūras valstīm.
- ✓ Jauno uzņēmēju atbalstam Rīgas Dome sadarbojas ar *Swedbank*, piešķirot grantus inovatīvu projektu konkursa uzvarētājiem. 2010.gadā tika iesniegti 77 projekti.

Starp uzvarētājiem ir tādi zināšanām un inovatīviem risinājumiem piesātināti projekti kā „Augstas kvalitātes bērnu pārtikas ražotnes izveide”, „Inovatīva tīkla video novērošana” un citi. Konkursa ietvaros iespējams saņemt finansiālu atbalstu līdz pat 60 tūkstošu latu apmērā, kas paredzēti biznesa idejas realizācijai. Notikušo četru konkursu ietvaros atbalstīti jau 47 uzņēmumi, piešķirot tiem finansējumu, kas pārsniedz Ls 200 tūkstošus latu.

- ✓ Uzņēmums „PharmIdea” – viena no spožākajām zvaigznēm Latvijas inovāciju zvaigznājā, kurš veiksmīgi īstenojis projektu ar ES fondu atbalstu, kā arī Latvijā izveidoto Riska kapitāla fondu. Rezultātā uzbūvēta un iekārtota sterila farmaceitisko preparātu ražotne, kas ir vienīgā visā Baltijā. Uzņēmumam izdevies veiksmīgs inovācijas process, kurā zinātnieku pētījumi rezultāti cīņā ar vēzi tiek pārvērsta gatavā medikamentā, kurš izmantojams vēža slimnieku ārstēšanā. Uzņēmuma sadarbības partneri ir Latvijas farmācijas „milži” – uzņēmumi „Grindeks” un „Olainfarm”. Uzņēmuma patreizējais apgrozījums jau pārsniedz miljonus, bet tuvākajos gados to plānots palielināt 30 – 50m miljonu Ls apmērā.
- ✓ Uzņēmums „Plazma Keramika” ir viens no vecākajiem Latvijas inovatīvajiem uzņēmumiem, kurš veiksmīgi apgūst plazmas tehnoloģijas jaunu produktu – nanopulveru ražošanā. Uzņēmumā tiek ražoti īpaši smalkas konsistences pulveri, kurus izmanto mašīnbūvē, elektronikā, rūpniecisko iekārtu būvniecībā, kosmiskajās tehnoloģijās un citās rūpniecības nozarēs. Uzņēmumā ražotā produkcija tiek eksportēta uz Rietumeiropas valstīm, kā arī Jaunzēlandi, Austrāliju, Dienvidāfriku, Dienvidkoreju un citām attīstītākajām pasaules valstīm. Uzņēmums iesaistījies 2 projektu īstenošanā, kuri dos iespēju no saražotajiem nanopulveriem izstrādāt gatavus produktus ar plašu pielietojumu Informācijas tehnoloģiju jomā un dažādās rūpniecības nozarēs.
- ✓ Uzņēmums „Plastic Technologies” apguvis jauna, inovatīva būvmateriāla - koka plastmasas ražošanu, kas ir vienīgā Baltijas reģionā. Ražotā produkcija ir ļoti pieprasīta pat ekonomikas recesijas apstākļos. Pateicoties sadarbībai ar RTU, uzņēmuma izdevies atrast inovatīvus risinājumus plastmasas kompozītmateriālu produktu ražošanas tehnoloģiju modernizācijai, kas dod iespēju samazināt ražošanas pašizmaksu un palielināt to konkurētspēju attīstītāko pasaules valstu tirgos.

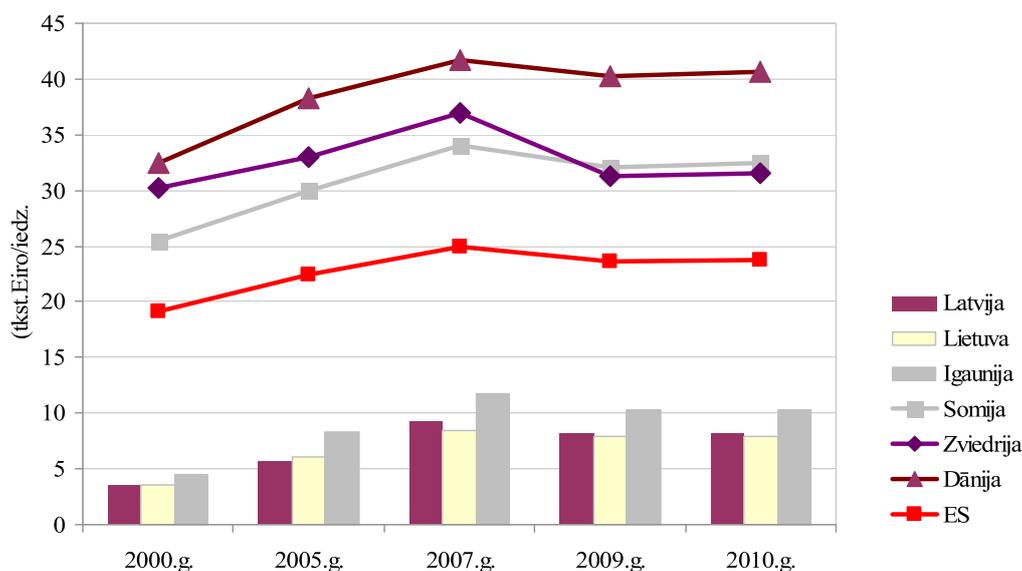
5. Latvijas ekonomikas izaugsmes raksturojums un attīstības tendences

Tautsaimniecībā saražotais IKP. Latvijas tautsaimniecībā saražotā iekšzemes kopprodukta apjoms laikā posmā no 2000.gada līdz 2010.gadam palielinājies 1,4 reizes, sasniedzot – 6,74 miljardus 2010.gadā. Pārskata periodā preču ražošanas nozarēs saražotā IKP īpatsvars samazinājies no 25,2% līdz 23,4%. Tas nozīmē, ka šajā laika posmā saimnieciskās darbības vide Latvijā bijusi labvēlīgāka dažādu pakalpojumu sniegšanai salīdzinājumā ar preču ražošanu. Tautsaimniecības nozaru identifikācijai tiek lietoti saīsinājumi atbilstoši ES lietotajam NACE klasifikatoram.

Relatīvi lielākais IKP apjoms 2010.gadā tiek saražots šādās tautsaimniecības nozarēs: Darījumos ar nekustamo īpašumu (K) – 18, Tirdzniecībā (G) – 16,8% un Rūpniecībā (C+D+E) – 15,2%. Tautsaimniecībā notikušo pārmaiņu strukturālo izmaiņu relatīvais novērtējums liecina, ka K nozare savu stāvokli tautsaimniecībā palielinājusi nepilnas 1,6 reizes, Tirdzniecība – par 12%, bet Transporta un sakaru nozare par 9%.

Precīzākai, Latvijā saražotā IKP atklāsmei tiek veikts starptautisks salīdzinājums, tajā iekļaujot Baltijas valstis, kā arī Latvijai tuvākās Skandināvijas valstis – Somiju, Zviedriju un

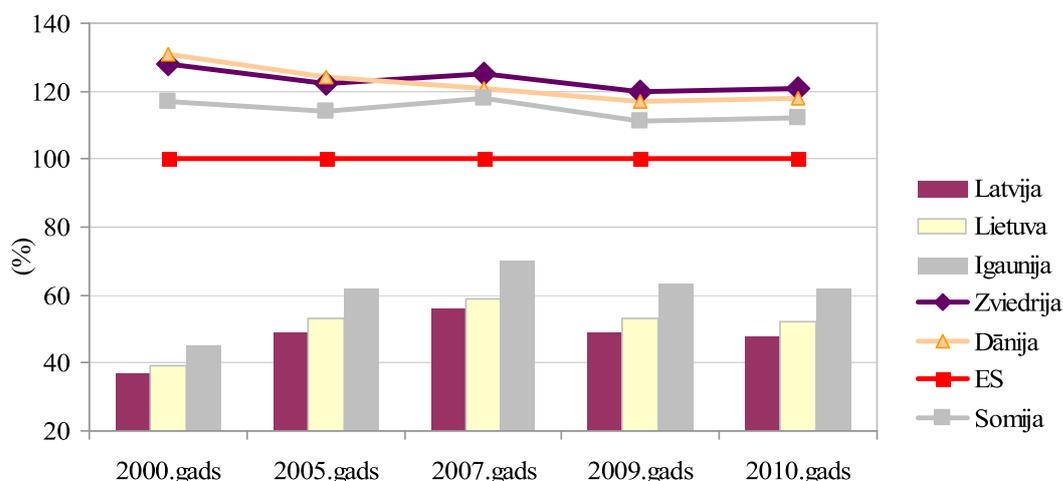
Dāniju. Minēto valstu ekonomiskā līmeņa salīdzināšanai tiek izmantots IKP uz vienu iedzīvotāju tirgus cenās.

16.att. *Latvijas tautsaimniecībā saražotais IKP uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar atsevišķām Eiropas Savienības valstīm*

Avots –Autoru izstrādāts, izmantojot EUROSTAT datus un aprēķinu rezultātus

Saražotā IKP apjoms uz vienu iedzīvotāju faktiskajās cenās-2010.gadā Latvijā atrodas starp Igaunijas un Lietuvas rādītājiem, apsteidz savu kaimiņvalsti dienvidos, bet atpaliek no Igaunijas. Somija, Zviedrija un Dānija ir tuvākās ES valstis, kuru attīstības pieredze var noderēt Latvijas ceļā uz pietuvošanos ES vidējam līmenim. Svarīgi atzīmēt, ka Latvija salīdzinoši veiksmīgi pārvarēja ekonomikas recesijas grūtības, zaudējot 11,8% no sasniegtā līmeņa 2007.gadā, Igaunija zaudēja 12,7% un Zviedrija – 15,2%. Pēc ekonomikas recesijas Latvijā ir ievērojami uzlabojusi savu konkurētspēju investīciju piesaistes ziņā, turklāt jāņem vērā ievērojami lielākais Latvijas izaugsmes potenciāls, salīdzinājumā ar starptautiskajā salīdzinājumā iekļautajām Skandināvijas valstīm. Par to lielā mērā liecina 8.tabulā iekļautie rādītāji par Latvijā sasniegto labklājības līmeni, kas aprēķināts, ņemot vērā iedzīvotāju pirktspējas standartu (PPS) (angl. „Purchasing Power Standards”).

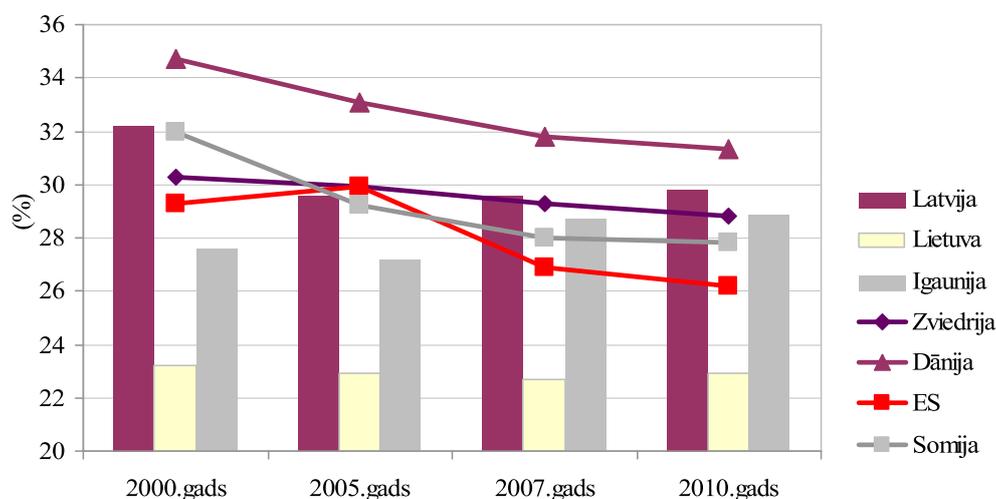

17.att. *Saražotais IKP uz vienu iedzīvotāju atbilstoši PPS*

Avots –Autoru izstrādāts, izmantojot EUROSTAT datus un aprēķinu rezultātus

Latvija kopā ar Lietuvu saglabā lielāko izaugsmes potenciālu Baltijas un Skandināvijas reģionā. Pārskata periodā Latvija ir zaudējusi 8 procentpunktus no ES vidējā līmeņa, Lietuva - 7, bet Igaunija 3 procentpunktus, salīdzinājumā ar vidējo līmeni ES. Ievērojami lielāku labklājības līmeņa samazinājumu šajā laika periodā piedzīvojuši Dānija un Zviedrija salīdzinājumā ar vidējo rādītāju ES-27.

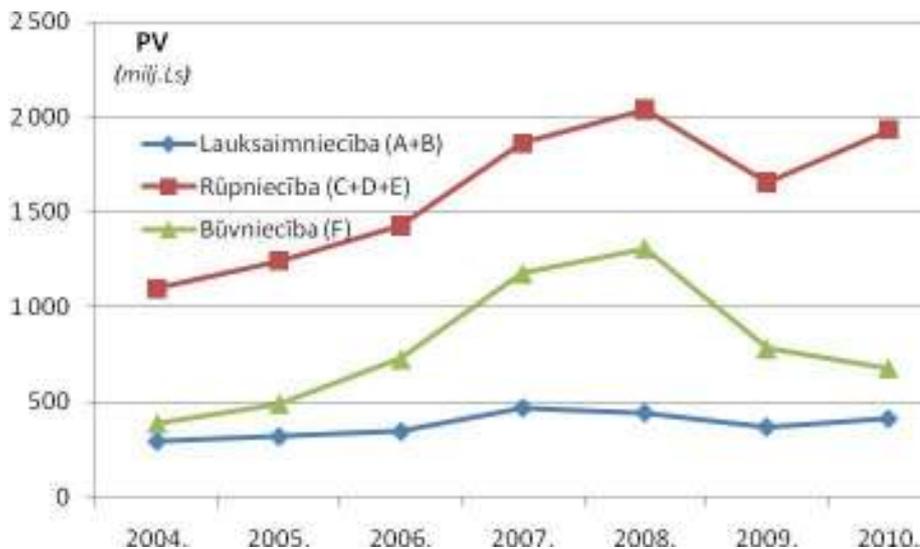
Nozīmīgākās tautsaimniecības nozares. Tautsaimniecības attīstībai un investīciju ieguldījumiem nozīmīgs ir ražošanas sektora īpatsvars valsts ekonomikā. Latvija recesijas apstākļos spējusi saglabāt salīdzinoši augstu ražošanas sektora īpatsvaru valsts ekonomikā nepilnu 30% līmenī 2010.gadā, kas ir pārsniedz par vidējo līmeni ES un attiecīgo rādītāju Baltijas valstīs. Tas ir nedaudz augstāks salīdzinājumā ar tādām industriālām valstīm kā Zviedrija un Somija, kas norāda uz Latvijas salīdzinoši augsto konkurētspēju investīciju piesaistē tieši ražošanas sektorā iekļautajās nozarēs.

18.att. Latvijas ekonomikas ražošanas sektora īpatsvara izmaiņas

Avots – Autoru izstrādāts, izmantojot EUROSTAT datus un aprēķinu rezultātus

Latvijas lauksaimniecības nozares attīstību lielā mērā sekmē rūpniecības nozares spēja saražot dažādas konkurētspējīgās pārtikas un nepārtikas preces ar augstu pievienoto vērtību, izmantojot laukos izaudzētos augstas kvalitātes augkopības un lopkopības produktus. Saskaņā ar EUROSTAT aplēsēm, Latvijas lauksaimnieku ienākumu pieaugums 2010.gadā – 25,5% ir viens no lielākajiem ES [2], kas skaidri norāda lauksaimniecības nozares sekmīgu attīstību pēc recesijas periodā. Laukos palielinās saimniecību skaits, kuras pievēršas bioloģiski augstvērtīgu produktu ražošanai ar augstāku realizācijas cenu. Bioloģisko saimniecību skaits Latvijā 2010.gadā ir pieaudzis līdz 3,5 tūkstošiem jeb nepilnas 3,5 reizes salīdzinājumā ar 2004.gadu [3]. Bioloģiskajā lauksaimniecībā procentuāli visvairāk tiek saražots medus – 58,6% no visas produkcijas, griķi – 30,6% pākšaugi – 31,1%, auzas – 16,7%, aitas gaļa – 37,3%, liellopu gaļa – 21,7%. Eksportēti tiek, galvenokārt, graudi, kartupeļu ciete, gaļa un dzīvi mājlopi [4].

19.att. *Saražotās pievienotās vērtības izmaiņas rūpniecībā, būvniecībā un lauksaimniecībā*

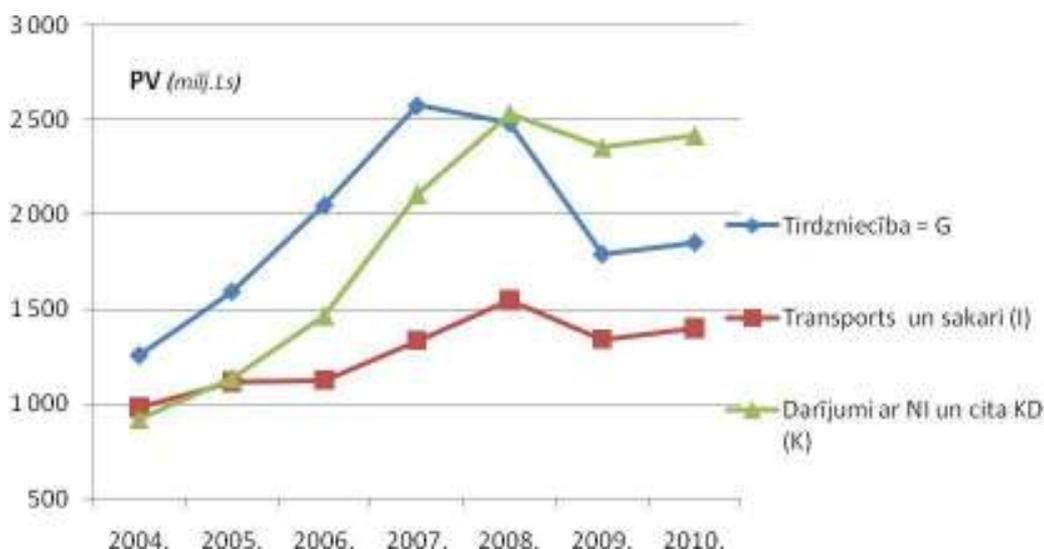
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un aprēķinu rezultātus

Rūpniecības uzņēmumi bioloģiskās saimniecībās izaudzētos produktus izmanto veselīgu, ar augstu bioloģisko vērtību piesātinātu produktu ražošanai. Latvijā reģistrēti 63 šādi pārstrādes uzņēmumi, no kuriem 25 nodarbojas ar bioloģisko produktu ražošanu un pārstrādi. Bioloģiskās produkcijas pārstrādē iesaistījušies tādi uzņēmumi, kā SIA *Aloja Starkelsen*, A/s *Talsu piensaimnieks*, A/s *Trikātas Siers*, SIA *Lāči*, un A/s *Rīgas Dzirnavnieks*. Straujāku bioloģiskās saimniecībās ražotās produkcijas pieaugumu traucē pārstrādes jaudu trūkums [4]. Ņemot vērā bioloģiski augstvērtīgu pārtikas produktu pieprasījuma pieaugumu ES valstīs [5], investīciju ieguldījumi šajā uzņēmējdarbības jomā ir viens no perspektīvākajiem projektu attīstības virzieniem Latvijā. Nozīmīga lauksaimniecības nozares attīstības globāla rakstura dimensija ir enerģētikā izmantojamo kultūraugu un šķiedragu audzēšana, kas sekmē intensīvāku lauksaimniecības zemju izmantošanu.

Valsts un ES struktūrfondu sniegtais atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai ekonomikas recesijas apstākļos veicinājis preču ražošanas diversifikāciju rūpniecības apakšnozarēs, rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos un jaunu, inovatīvu produktu izstrādi liecina LR CSP un uzņēmumu asociāciju izplatītā informācija. Pozitīvās pārmaiņas bija iespējamās, pateicoties daudziem investīciju projektiem, kuri tiek īstenoti pēdējos gados. Rezultātā rūpniecības nozare ne tikai saglabājusi savas pozīcijas Latvijas tautsaimniecībā, bet ievērojami palielinājusi savu īpatsvaru starp preču ražojošām nozarēm un valsts ekonomikā.

Rūpniecības nozares konkurētspējas paaugstināšanās strauji mainīgā ārējā vidē veido pateicīgu augsni jaunu investīciju piesaistei, kuras orientētas uz jaunāko zināšanu pārnesi uz nozarē ražotajiem produktiem un oriģinālu preču piedāvājumu klientiem vietējā un citu valstu tirgos.

Pakalpojumu nozaru vidū jeb terciārajā sektorā pārskata periodā kopš 2004.gada, pateicoties pieaugošai investīciju plūsmi, straujāku izaugsmi piedzīvojuši nozare, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamajiem īpašumiem un cita veida komercdarbība. Salīdzinoši lielais investīciju ienesīgums dažāda veida nekustamā īpašuma attīstīšanā ir nodrošinājis nozares straujāku izaugsmi. Saskaņā ar tirgus pētījuma rezultātiem, investīciju plūsma nekustamā īpašuma attīstības projektos ir atjaunojusies un pakāpeniski pieņemas spēkā [6].

20.att. *Saražotās pievienotās vērtības izmaiņas nozīmīgākajās pakalpojumu nozarēs*
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un aprēķinu rezultātus

Stabilākas izaugsmes pazīmes uzrāda Transporta un sakaru nozare gan straujas izaugsmes periodā, gan ekonomikas recesijas apstākļos, radot investīcijām pievilcīgas nozares tēlu ilgtermiņā. Nozares izaugsmes un investīciju ieguldījumu stabilitāti veicina pastāvīgi pieaugošais sakaru un transporta pakalpojumu pieprasījums. Nozares attīstībā liela nozīme ir valsts lielajām ostām, kuras veiksmīgi darbojas transnacionālajās loģistikas sistēmās, nodrošinot nepārtrauktu kravu plūsmu starp globāla rakstura sadarbības partneriem dažādos pasaules kontinentos. Transporta un sakaru nozares attīstības raksturs, spēja pārvarēt globāla rakstura ekonomiskās krīzes, informātikas un komunikāciju tehnoloģiju straujā attīstība norāda uz nozares augsto konkurētspēju jaunu investīciju piesaistē.

Valsts, komersantu un mājsaimniecību investīcijas lielā mērā sekmē dažādu valsts tautsaimniecības nozaru attīstību, sekmējot to konkurētspējas paaugstināšanos gan iekšzemē, gan ārvalstu tirgos.

17.tabula

Tautsaimniecības nozares	2005.gads		2010.gads		2010.gads pret 2005.gadu		
	Apjoms (milj.Ls)	Struktūra %	Apjoms (milj.Ls)	Struktūra %	Apjoma izmaiņas %	Absol. % - %	Relat. % : %
Lauksaimniecība	205,5	4,75	96,585	4,96	-53,0	0,21	4,51
Rūpniecība	1 045,8	24,20	632,709	32,52	-39,5	8,32	34,37
Būvniecība	298,4	6,90	89,52	4,60	-70,0	-2,30	-33,32
Tirdzniecība	503,5	11,65	176,225	9,06	-65,0	-2,59	-22,26
Viesnīcas, restorāni	108,1	2,50	21,62	1,11	-80,0	-1,39	-55,55
Transports, un sakari	596,3	13,80	298,15	15,32	-50,0	1,52	11,04
Finanšu starpniecība	129,0	2,98	25,8	1,33	-80,0	-1,65	-55,50
Darījumi ar NI	669,3	15,49	435,045	22,36	-35,0	6,87	44,35
Valsts pārvalde	481,4	11,14	96,28	4,95	-80,0	-6,19	-55,58
Izglītība	77,7	1,80	11,655	0,60	-85,0	-1,20	-66,72
Veselība un aprūpe	66,4	1,54	19,92	1,02	-70,0	-0,52	-33,52

Pārējie pakalpojumi	140,6	3,25	42,18	2,17	-70,0	-1,08	-33,30
Tautsaimniecībā	4 322,0	100,00	1 945,69	100,00	-55,0	0,00	0,00

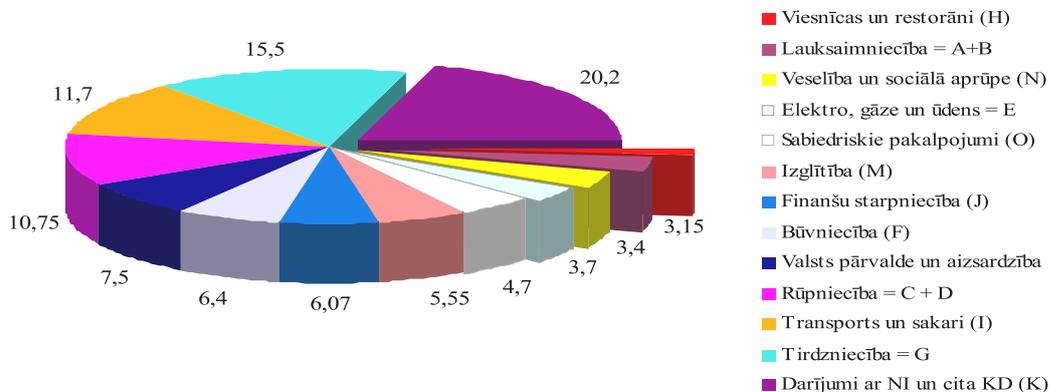
Nefinanšu investīcijas Latvijas tautsaimniecībā

Avots – autoru izstrādne, izmantojot LR CSP datus un aprēķinu rezultātus

Globālā ekonomikas krīze izraisījusi būtiskas izmaiņas nefinanšu investīciju struktūrā. Savu ietekmi kopējā investīciju plūsmā nostiprinājusi Rūpniecības nozare, palielinot savu īpatsvaru kopējā investīciju plūsmā par 8,3%. Notikušo pārmaiņu izvērtējums nefinanšu investīciju plūsmā dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

- ekonomikas recesijas apstākļos ir ievērojami samazinājušās materiālo investīciju cenas un izveidojas labvēlīgi apstākļi investīciju ieguldījumiem;
- investīciju plūsmas kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji skaidri norāda uz Rūpniecības nozares konkurētspējas saglabāšanos ekonomikas krīzes apstākļos un materiālo investīciju ieguldījumu potenciālo izdevīgumu salīdzinājumā ar citām tautsaimniecības nozarēm;
- reģionālā skatījumā pārskata periodā savu pārsvaru pār citiem reģioniem ir nostiprinājis Rīgas reģions gan nefinanšu investīciju piesaistē, gan izpildītajos būvdarbos.

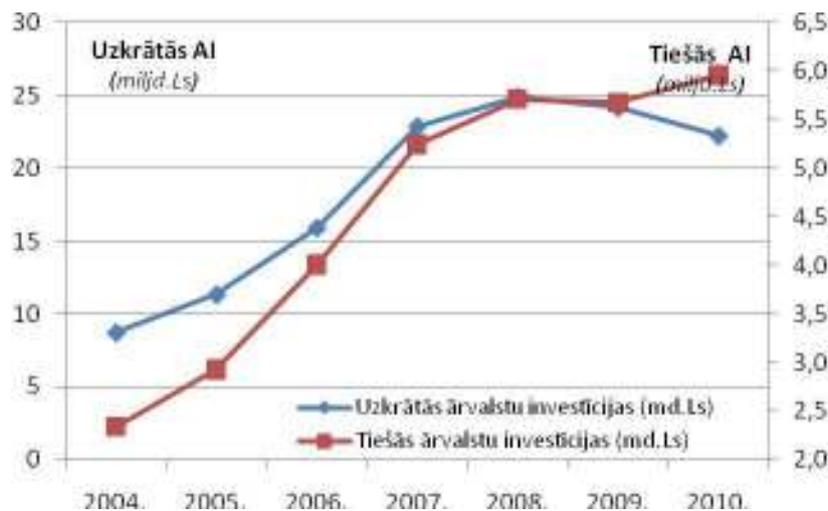
Nozīmīgs aspekts valsts ekonomiskajai attīstībai ir ārvalstu investīcijas. Laika posmā no 2005.gada līdz 2010.gadam ārvalstu investīcijas saglabājušas pozitīvu izaugsmes tendenci. Šajā laikā uzkrātās ārvalstu investīcijas palielinājušās 2,7 reizes, bet tiešās ārvalstu investīcijas ar ieguldījumu uzņēmumu pamatkapitālā – 2,4 reizes. Labvēlīgā ārvalstu investīciju plūsmas tendence sekmējusi investīciju apjoma palielināšanos uz vienu valsts iedzīvotāju par 2,1 reizi.

21.att. Ārvalstu investīciju nozaru struktūra Latvijas ekonomikā 2010.gadā, %

Avots – autoru izstrādne, izmantojot LR CSP datus un aprēķinu rezultātus

Ekonomikas recesijas apstākļos ārvalstu investīciju plūsma Latvijas tautsaimniecībā samazinājās gan privātajā sektorā, gan valsts investīcijas infrastruktūras attīstībā. Ekonomikas recesijā lielākais investīciju plūsmas samazinājums tiek konstatēts būvniecībā – 72,6%, finanšu pakalpojumu nozarē – 56,8% un nozarē, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamām precēm – 56,1% [7]. Līdz ar ekonomikas izaugsmes atjaunošanos 2010.gadā, investoru interese par Latvijas uzņēmumiem palielinājās. Neskatoties uz ekonomikas recesijas izraisīto ekonomikas nestabilitāti, uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumos samazinājās par 11% un saskaņā ar ekspertu vērtējumu 2010.gadā pārsniedz 22 miljardus latu lielu apjomu.

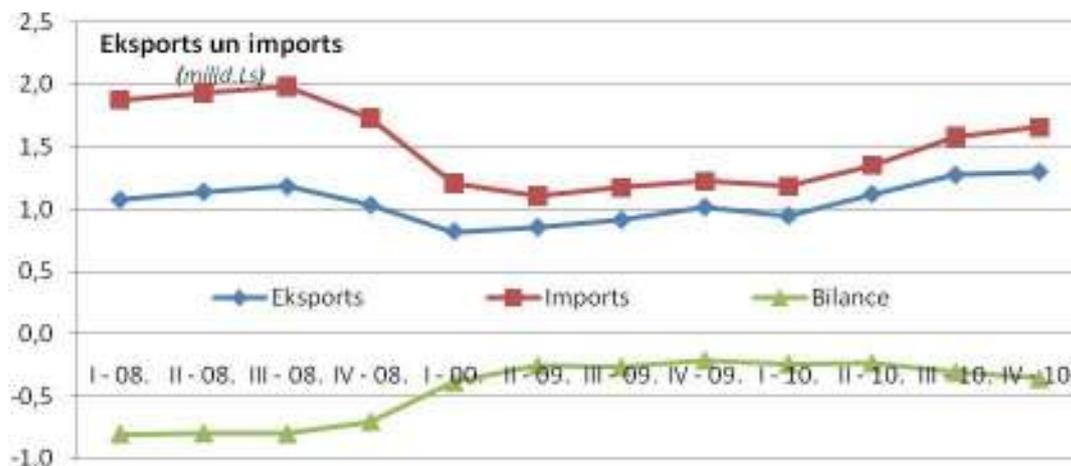
22.att. *Ārvalstu investīciju plūsmas izmaiņas Latvijas tautsaimniecībā*

Avots – autoru izstrādne, izmantojot LR CSP datus un aprēķinu rezultātus

Ārvalstu investori priekšroku dod tādām saimnieciskās darbības jomām Latvijā kā mašīnbūve un metālapstrāde, finanšu pakalpojumi, farmācijas rūpniecība, informāciju un komunikāciju tehnoloģijas, kokapstrādes rūpniecība, un citas darbības jomas. Eksperti norāda, ka Latvijai ir liels izaugsmes potenciāls [8], ko skaidri apzinās gan vietējie, gan ārvalstu investori.

Nolūkā sekmēt investīcijām labvēlīgas vides veidošanos, Latvijā darbojas Ārvalstu investīciju padome, kurā apvienojušies 25 lielākie investori. Viņu vidū ir *SEB banka, Ernst&Young, Fazer, Dalkia Latvia, Knauf, Statoil*, kā arī pārstāvji no *Amerikas, Igaunijas, Lielbritānijas, Dānijas, Nīderlandes, Norvēģijas un Zviedrijas* tirdzniecības palātām Latvijā un *Vācijas - Baltijas* uzņēmēju apvienības, kā arī *Somijas* tirdzniecības ģildes. Ārvalstu investoru padome izrāda lielu interesi arī par valsts budžeta ieņēmumu un izdevumu daļas veidošanu, iesaka vairākus priekšlikumus valdībai nodokļu sistēmas pilnveidošanai, kas vērsti uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanu, sasniedzot Igaunijas un Lietuvas rādītājus šajā jomā [11].

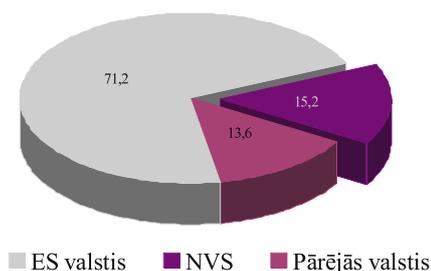
Eksports un imports. Pasaules finanšu krīze un tai sekojoša ekonomikas recesija Latvijas tautsaimniecībā ir izraisījusi būtiskas izmaiņas Latvijas ārējā tirdzniecībā. Samazinoties iedzīvotāju maksātspējai, pēdējo divu gadu laikā krasi samazinājās imports, bet ekonomikas krīzes radītie draudi motivēja vietējos uzņēmējus lielāku uzmanību pievērst ražošanas efektivitātes jautājumiem. Tika atrasti jauni eksporta tirgi ASV, Nigērijā, Krievijā, Baltkrievijā, Azerbaidžānā, Gruzijā un citās valstīs, kas sekmēja ārējās tirdzniecības bilances uzlabošanu.

23.att. Ārējās tirdzniecības attīstības raksturs

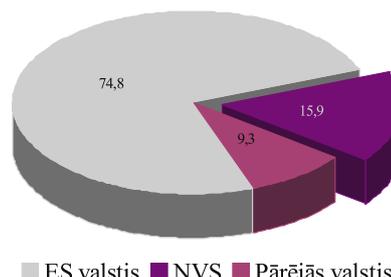
Avots – autoru izstrādne, izmantojot LR CSP datus un aprēķinu rezultātus

Ekonomikas recesijas ietekmē importēto produktu plūsma samazinājās straujāk salīdzinājumā ar eksportēto preču un pakalpojumu apjomu. Strukturālās pārmaiņas valsts ārējās tirdzniecības bilanci sekmēja ārējās tirdzniecības bilances uzlabošanās, labāko rezultātu sasniedzot 2009.gadā, kad imports pārsniedza eksportu par 0,2 milj.d.Ls. Ārējās tirdzniecības apjoms konsekventi sāka palielināties 2010.gada laikā.

24.att. Latvijas eksporta valstu struktūra

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

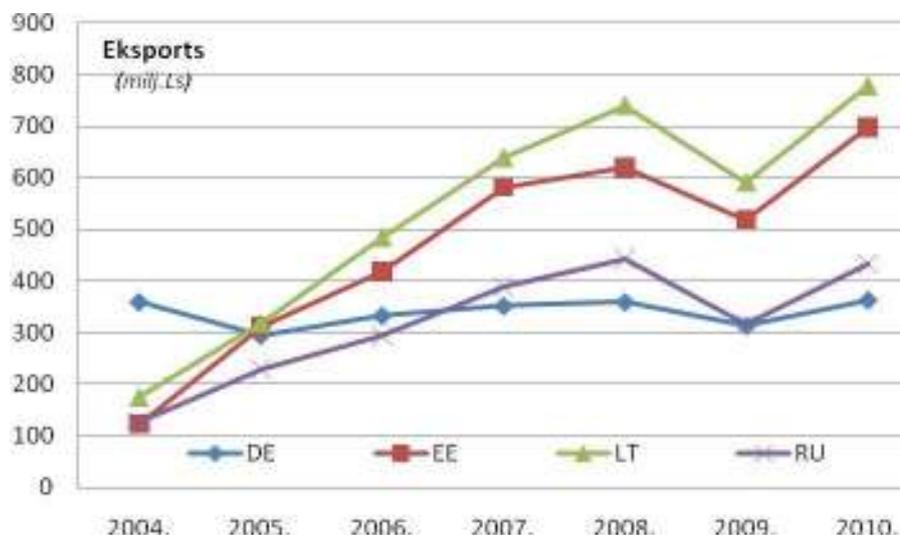
25.att. Latvijas importa valstu struktūra

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Latvijas eksporta preču un pakalpojumu lielākā daļa – 71,2% tiek patērēta Eiropas Savienības valstīs. Pēc iekļaušanās ES politiskajā un ekonomiskajā sistēmā Latvijas eksporta īpatsvars ir samazinājies no 77,2% līdz 71,2 procentiem 2010.gadā. NVS valstis ir otra lielākā valstu grupa, kurā tiek izplatītas Latvijas uzņēmumos ražotās preces un pakalpojumi, sasniedzot 15,2% no kopējā apjoma 2010.gadā. Šajā valstu grupā pārdoto produktu īpatsvars pakāpeniski palielinās. Līdzīga tendence raksturīga importa salīdzinošās daļas izmaiņām pārējo valstu grupā – Austrālijā, Amerikas, Āfrikas un Āzijas valstīs. Citās valstīs ražoto preču un pakalpojumu apjoma vērtībā lielāko īpatsvaru veido ES valstu grupa. No šīm valstīm 2010.gadā Latvijā tiek pārdoti 74,8% ārvalstīs ražoto preču un pakalpojumu kopējā apjoma. NVS valstu pārdotais apjoms veido 15,9% un pārējo valstu grupa 9,3% Latvijas importa struktūrā. Atšķirībā no eksporta īpatsvara sadalījuma pa valstu grupām, importa struktūrā, salīdzinot 2004.gadu ar 2010.gadu, nav notikušas būtiskas izmaiņas – ES valstu daļa samazinājusies par 0,6%, NVS – par 0,5%, bet pārējo valstu grupa savu ietekmi importa īpatsvarā ir palielinājusi par 1,1%.

Latvijas ekonomikas attīstībai nozīmīgākās eksportpreču valstis ir Lietuva, Igaunija, Krievija un Vācija. Lielākais eksporta pieaugums laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam attiecas uz Igauniju – 5,7 reizes, Lietuvu – 4,5 un Krieviju – 3,4 reizes. Latvijas uzņēmēju

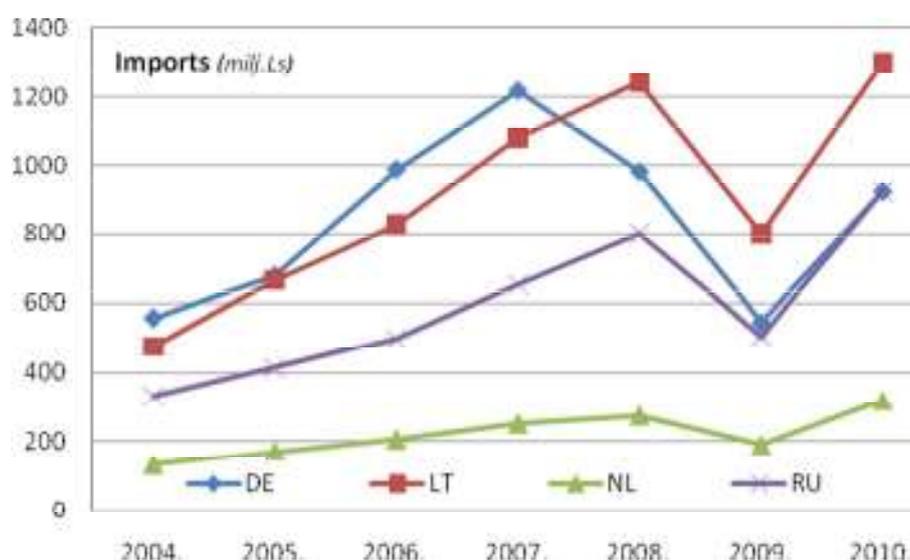
eksporta preču un pakalpojumu portfelim raksturīga plaša diversifikācija. Lielākais apjoms no eksporta attiecas uz Lietuvu – 16,6%, Igauniju – 14,9%, Krieviju – 9,3% un Vāciju – 7,8%.

26.att. *Latvijas eksporta apjoma izmaiņas sadalījumā pa valstīm*
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Salīdzinoši liels Latvijā ražoto preču un pakalpojumu apjoms tiek pārdots arī Lielbritānijas, Somijas, Zviedrijas, Dānijas, Nīderlandes un ASV tirgū. Lielāko apjomu eksportēto preču klāstā veido koks un koka izstrādājumu ražojumi – 16,5%; mehānismi, mehāniskās ierīces un elektroiekārtas – 14,1%; metālu izstrādājumi – 12,4%.

Eksporta apjoma kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju izmaiņu tendences norāda, ka rūpniecības apakšnozarēs strādājošie komersanti spēj strādāt atbilstoši pasaules attīstītāko valstu klientu mainīgajām prasībām pat recesijas apstākļos. Šāds rezultāts tiek panākts veltot pastāvīgu uzmanību saražotās produkcijas kvalitātei, jaunāko zinātnes atziņu ieviešanai ražošanā un paaugstinot resursu izmantošanas efektivitāti. Latvijas uzņēmēju nostiprināšanās Rietumeiropas, ASV un Krievijas tirgos paver jaunas iespējas investīciju ieguldījumiem ar augstu ienesīgumu.

27.att. *Latvijas importa apjoma izmaiņas pa valstīm*
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Latvijas uzņēmējiem un citiem tautsaimniecības dalībniekiem nozīmīgākās importa valstis ir Lietuva, Vācija, Krievija un Polija. Lielākais citās valstīs ražoto preču un pakalpojumu pieaugums laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam attiecas uz iepirkumiem no Polijas – 3,4 reizes, Krievijas – 2,8 reizes, Lietuvas – 2,7 reizes, un Igaunijas – 2,4 reizes. Vācija līdz 2007.gadam ieņēma lielākās importētājvalsts statusu. Iestājoties recesijai, Lietuva apsteidz Vāciju un nozīmīgākās importētājvalsts statusu saglabā līdz 2010.gadam, sasniedzot 1,3 miljardi Ls lielu pārdoto preču un pakalpojumu apjomu. Savu ietekmi konsekventi cenšas palielināt arī Krievija sasniedzot importa apjomu 0,9 miljardi Ls vērtībā 2010.gadā. Latvijas importa preču klāstā lielāko īpatsvaru veido minerālprodukti – 17,2%, mehānismi, mehāniskās ierīces un elektroiekārtas – 15,7%, ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru ražojumi – 11,8%, pārtikas rūpniecības ražojumi – 8,9% un parastie metāli – 8,1% no kopējā importa apjoma.

Zinātniskajos pētījumos par Latvijas eksporta attīstības iespējām vidējā laika termiņā ir pierādīts, ka, mērķtiecīgi izmantojot valsts dabiskās un iegūtās konkurences priekšrocības, Latvijas uzņēmēji var ievērojami palielināt preču eksportu ar augstu pievienoto vērtību tādās preču grupās kā Farmaceutiskie preparāti, Medicīniskie un precīzijas instrumenti, Optiskie instrumenti, Foto iekārtas un pulksteņi, kā arī Organiskās ķīmijas pamatvielas², kas attiecas uz augstākas pievienotās vērtības produktiem, kuru ražošanā izmantotas modernās tehnoloģijas un jaunākās zināšanas. Pētījumā iegūto atziņu īstenošanas iespējamību palielina valdības lēmumā iekļautās programmas un pasākumi eksporta veicināšanai³.

Ekonomikas recesijas drīzākai pārvarēšanai valdība 2009.gada jūnijā pieņēma lēmumu, kurā iekļauta valsts atbalsta programmu pakete eksportspējīgu preču ražošanas palielināšanai un jaunu tirgu apgūšanai ar kopējo finansējumu nepilnu 243 milj.Ls apmērā. Lielākais finansējums - 103,5 milj.Ls tiek paredzēts programmas „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” īstenošanai, kas vērsta uz augstas pievienotās vērtības un jaunākajām zināšanām piesātinātu eksportspējīgu produktu ražošanu. Šī programma tiek papildināta ar inovatīvās darbības veicināšanas pasākumiem „Zinātnes komercializācija un tehnoloģiju pārnese” ar 45,2 milj.Ls lielu finansējumu. Liela uzmanība tiek veltīta vietējo un ārvalstu investīciju piesaistes programmai „Komercedarbības infrastruktūra un aprīkojuma uzlabojumi” ar finansējumu 46,4 milj.Ls apmērā. Ārējo tirgu apgūšanai tiek piešķirti 9,6 milj.Ls un Tūrisma attīstības veicināšanai 18,1 milj.Ls.

Augstāk minētais dokuments 2010.gadā tiek papildināts ar jaunām Valdības iniciatīvām, kuras iekļautas dokumentā „Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2010. – 2016.gadam”. Šajā dokumentā lielākā uzmanība tiek veltīta tādiem jautājumiem kā uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšana ārējos tirgos; tiešajiem eksporta atbalsta pasākumiem Latvijā strādājošajiem uzņēmumiem, izmantojot dažādus finanšu instrumentus; inovatīvās darbības veicināšanai nozīmīgākās rūpniecības nozarēs; uzņēmējdarbības vides uzlabošanai; kvalitatīva, tirgū pieprasīta darbaspēka sagatavošanai, kā arī citiem valstī ražotās produkcijas konkurētspējas paaugstināšanai ārvalstu tirgos.

Pasaules ekonomiskā krīze ienesa būtiskas pārmaiņas Latvijas ārējās tirdzniecības struktūrā. Šajā laikā daudziem eksportpreces ražojošajiem uzņēmumiem izdevās samazināt darbaspēka un atsevišķu citu resursu patēriņu un izmaksas saražoto produktu pašizmaksā, palielinot saražoto preču konkurētspēju attiecīgajā tirgus segmentā. Ārējās tirdzniecības preču un pakalpojumu klāsta restrukturizāciju lielā mērā sekmē valsts izstrādātie un īstenotie eksporta veicinošie pasākumi - eksporta garantijas, atbalsts jaunu tirgu izpētē un apgūšanā,

² Beņkovskis K., Dāvidsons G., Vītola K.. Latvijas eksporta nākotnes struktūra. Latvijas Bankas biļetens „Averss un Reverss” 2008.gads Nr.2.

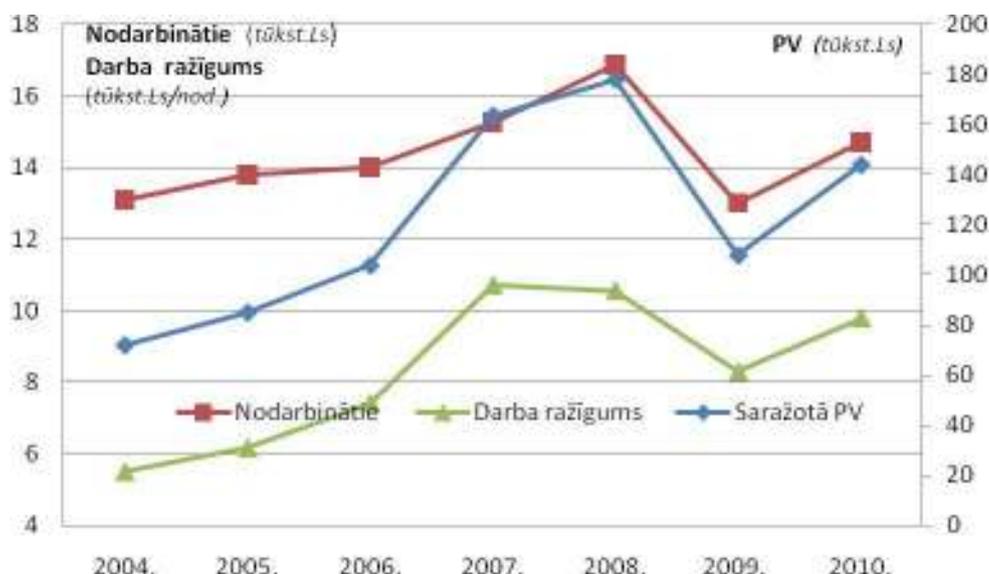
³ Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2010. – 2016.gadam. MK rīkojums Nr.413, izdots 2009.gada 19.jūnijā

pasākumi inovatīvu preču izstrādi un ieviešanu ražošanā, pasākumi darbaspēka kvalitātes paaugstināšanai un daudzi citi. Eksporta apjoma palielināšanās ekonomiskās krīzes apstākļos un salīdzinoši zemais finansējums zinātniskajiem pētījumiem skaidri norāda uz valsts ekonomiskās sistēmas lielo eksporta potenciālu, kura atraisīšanai tuvākā nākotnē nepieciešama valsts institūciju mērķtiecīga sadarbība ar uzņēmējiem un sabiedriskām organizācijām.

6. Latvijas tautsaimniecības nozares ar lielāko investīciju piesaistes potenciālu

Nozīmīgākie uzņēmējdarbības virzieni Latvijā ir cieši saistīti ar valstī strādājošo uzņēmumu uzkrāto pieredzi eksportspējīgu preču un pakalpojumu ražošanā, kā arī iespējām izmantot valsts konkurences priekšrocības globālajā ekonomikas sistēmā. Ņemot vērā investīciju plūsmas sadalījumu pa komercdarbības jomām, tautsaimniecības nozaru īpatsvaru valsts ekonomikā un to nozīmi valsts attīstības problēmu risināšanā, nozīmīgākajos uzņēmējdarbības virzienos iekļaujas farmaceitisko izstrādājumu ražošana ķīmiskās rūpniecības ietvaros; informācijas un komunikāciju tehnoloģiju sniegtie pakalpojumi; kokapstrāde un koksnes dziļāka pārstrāde; metālapstrāde un mašīnbūvniecība, t.sk. elektroniskā mašīnbūvniecība; modernāko informācijas pārvades sistēmas elementu ražošana.

Mašīnbūves un metālapstrādes nozare. Metālu, metālu izstrādājumu, mašīnu, iekārtu un transportlīdzekļu ražošanas nozarei ir plaši attīstīti ārējie ekonomiskie sakari. Saražotā produkcija tiek eksportēta uz vairāk kā 100 pasaules valstīm. Nozare Latvijā ir viena no vadošajām rūpniecības nozarēm Latvijā, kas saražo ap 20% no apstrādes rūpniecības kopprodukta un ieņem vadošo vietu Latvijas preču eksporta struktūrā, nodrošinot vienu trešo daļu kopējā preču eksporta. Nozarei ir liels importa aizvietošanas potenciāls - mašīnbūves un metālapstrādes uzņēmumos saražotās iekārtas un citus izstrādājumus var izmantot vietējos uzņēmumos lietoto tehnoloģiju pilnveidošanā, uzsākot jaunu, inovatīvu preču ražošanu. Tādējādi nozarei ir liels multiplikārais efekts arī uz citu nozaru ražošanas attīstības potenciālu. [24]

28.att. *Metālapstrādes un mašīnbūves nozares attīstības raksturs*

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Līdz pat 2008.gada nogalei mašīnbūve un metālapstrāde bija viena no straujāk augošajām tautsaimniecības nozarēm Latvijā, uzrādot ikgadējo pieaugumu 18%-21%

robežās. Attīstības pamatā bija gan sekmīga ārējo tirgu apgūšana, gan vietējā pieprasījuma pieaugums. Laika posmā no 2004.gada līdz 2008.gadam nozarē saražotās pievienotās vērtības apjoms palielinājās par 106 milj.Ls jeb 2,5 reizes, bet nodarbināto skaits palielinājās par 12,2%. Darba ražīgums šajā laikā palielinājās 2 reizes. Ekonomiskās krīzes ietekmi metālizstrādājumu un mašīnbūves uzņēmumi pārdzīvoja 2009.gadā, kad samazinājās saražotās pievienotās vērtības apjoms un darba vietas. Ražošanas izmaksu samazināšanas pasākumi sekmēja saražotās produkcijas izlaides palielināšanos 2010.gadā par 33,5% un darbaspēka izmantošanas efektivitāte palielinājās par 18%. Nozarē strādājošo uzņēmumu galvenie sadarbības partneri atrodas ES valstīs, Krievijā un Ukrainā. Lielāko daļu no nozares uzņēmumos saražotā eksportētā produkta apjoma veido šādi nozīmīgākie izstrādājumi: elektriskās iekārtas un instrumenti; preces mājsaimniecībām; kuģubūve un remonts, vilcienu un tramvaju vagoni; rūpnieciskās iekārtas un mehānismi; metāla konstrukcijas, komplektējošās detaļas un citi izstrādājumi.

2010.gada decembrī noslēdzās Ekonomikas ministrijas sadarbībā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru organizētais konkurss "Eksporta un inovācijas balva 2010". Starp konkursa laureātiem un finālistiem par nozīmīgu ieguldījumu eksporta pieaugumā un inovatīvu produktu izstrādi ir vairāki Mašīnbūves un metālapstrādes nozarē strādājošie uzņēmumi - SIA "TTS-Avio", SIA "S.B.C.", SIA „Brabantia Latvia” un SIA "Dinex Latvia".

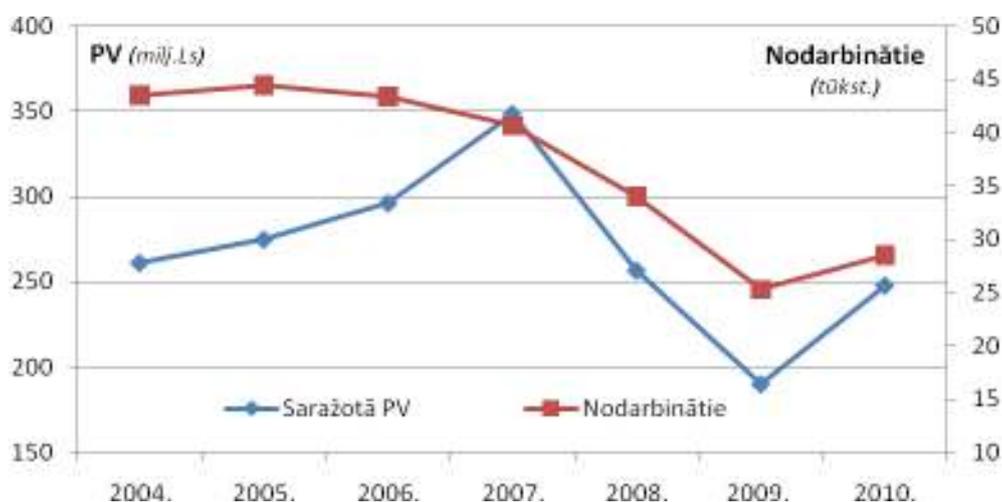
Latvijas metālapstrādes un mašīnbūves nozares attīstības dzinējspēks ir investīcijas modernajās tehnoloģijās, kas dod iespēju saražot produktus ar augstāku pievienoto vērtību. No kopējā investīciju apjoma valsts tautsaimniecībā 2007.gadā 32% tika ieguldīti metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumos. Tas ir viens augstākajiem rādītājiem Eiropas Savienībā aiz Īrijas ar 57%, Rumānijas ar 45% un Bulgārijas ar 42%. Metāla izstrādājumu ražošanā nodarbinātajiem Latvijai un Bulgārijai ir ES augstākais darba algas pielāgotais ražīguma (wage adjusted productivity) rādītājs, aiz sevis atstājot Poliju, Slovākiju un Ungāriju. Šajā nozarē strādājošie spēj radīt produkciju 219 eiro vērtībā uz katru 100 darba algā izmaksājamiem eiro. Arī mašīnbūves un dažādu iekārtu ražošanas nozarē nodarbinātajiem ir augsts darba algas ražīgums – 188 eiro/100 eiro, atpaliekot no Īrijas par 7 vienībām, kur fiksēts augstākais ražīgums ES. Latvija atstāj aiz sevis tādas valstis kā Poliju, Bulgāriju un Austriju. [23] Mašīnbūvniecība un metālapstrāde ir viena no intelektuāli sarežģītākajām un jaunāko zināšanu ietilpīgākajām tautsaimniecības nozarēm, kuras sekmīgo attīstību veicina labvēlīga uzņēmējdarbības vide – zemā nodokļu nasta, eksporta garantijas, valsts atbalsts produktu ražošanai ar augstu pievienoto vērtību, tehnoloģiskie parki un citas valsts atbalsta formas. Metālapstrādes un mašīnbūves nozares augstais attīstības potenciāls, nozares atvērtība inovatīviem risinājumiem, centieni apgūt jaunākās tehnoloģijas, paaugstina nozares konkurētspēju ilgtermiņa investīciju ieguldījumiem.

Kokrūpniecības attīstības dabiskās priekšrocības ir kvalitatīvu vietējās izcelsmes koksnes resursu nodrošinājums, kas dod iespēju pilnīgi nodrošināt iekšējo pieprasījumu un ražot plašu produktu klāstu eksportam.

Latvijā koksnes resursi tiek izmantoti ne tikai dažādu koksnes izstrādājumu ražošanai, bet arī enerģētikā, papīra ražošanai, nodrošinot darbu tipogrāfijām. Ar koksnes pārstrādes un apstrādes produktu ražošanu saistītās nozarēs radītā pievienotā vērtība sadalās šādi - mēbeles – 14%; papīrs un papīra produkti – 7%; iespiešanas darbi un ar tiem saistīti produkti – 15%; koksnes izstrādājumi – 64%. Kokapstrādes nozarē tiek eksportētas $\frac{3}{4}$ no saražotās produkcijas, un galvenie eksporta tirgi ir vecās ES dalībvalstis. Pēc recesijas periodā eksporta struktūrā ir palielinājies trešo valstu īpatsvars. Eiropas Savienības salīdzinājumā Latvijas kokapstrādes nozarei ir lielākais īpatsvars – 28% apstrādes rūpniecībā starp pārējām ES valstīm 2007.gadā, aiz sevis atstājot Igauniju ar 24% un Lietuvu ar 18%, bet Somijai un Zviedrijai tikai 15%. Šajā nozarē tiek ieguldīti 64% no kopējā apstrādes rūpniecībā saņemtā investīciju kopējā apjoma. Lielāks apjoms ir tikai Rumānijā un Slovākijā. Svarīgi, ka Latvijā

ir augstākā darbaspēka atalgošanai izlietoto finanšu līdzekļu efektivitāte visā kokapstrādes nozarē, kas dod iespēju saražot pievienoto vērtību 221 Euro apmērā uz katru darbaspēka atalgojumā izlietotajiem 100 eiro. Pēc Latvijas seko Bulgārija ar 213 Euro un Polija ar 201 Euro, Beļģija un Luksemburga attiecīgi ar 185 un 179 Euro [23].

Nozares kvantitatīvu un kvalitatīvu izaugsmi veicina, galvenokārt, ārējā pieprasījuma pieaugums. Attīstības tendence liecina, ka vidējā termiņā kokrūpniecībā var saražot vairāk kā piektdaļu no kopējās pievienotās vērtības apstrādes rūpniecībā un dos vislielāko ieguldījumu apstrādes rūpniecības kopējā eksporta pieaugumā [24].

29.att. *Kokrūpniecības nozares attīstības raksturs*

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Kokrūpniecība Latvijā ir otra lielākā apstrādes rūpniecības nozare un viena no nozarēm ar lielāko investīciju piesaistes potenciālu. Pateicoties labvēlīgai uzņēmējdarbības videi un kvalitatīva darbaspēka pieejamībai, laikā no 2004.gada līdz 2007.gadam nozare strauji attīstījies. Šajā laikā saražotās pievienotās vērtības apjoms palielinājās par 34%, bet nodarbināto skaits - par 7%. Tas pārliecinoši norāda uz mērķtiecīgiem investīciju ieguldījumiem nozarē ne tikai darbības paplašināšanai, bet efektivitātes paaugstināšanai. Pateicoties investīciju projektos iekļautajām modernām tehnoloģijām un jauniem koksnes produktiem, darba ražīgums nozarē palielinājies par 1,45 reizēm. Ekonomikas recesijas apstākļos nozarē saražotās pievienotās vērtības apjoms samazinājās par 45%. Nolūkā saglabāt augsti kvalificēto darbaspēku, daudzi nozarē strādājošie uzņēmumi krasi samazināja darba samaksu. Paaugstinoties nozarē ražoto produktu pieprasījumam ārvalstīs, 2010.gadā pievienotās vērtības apjoms palielinājās par 30%, bet nodarbināto skaits – par 13%, kas norāda uz darbaspēka izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos nozarē strādājošajos uzņēmumos.

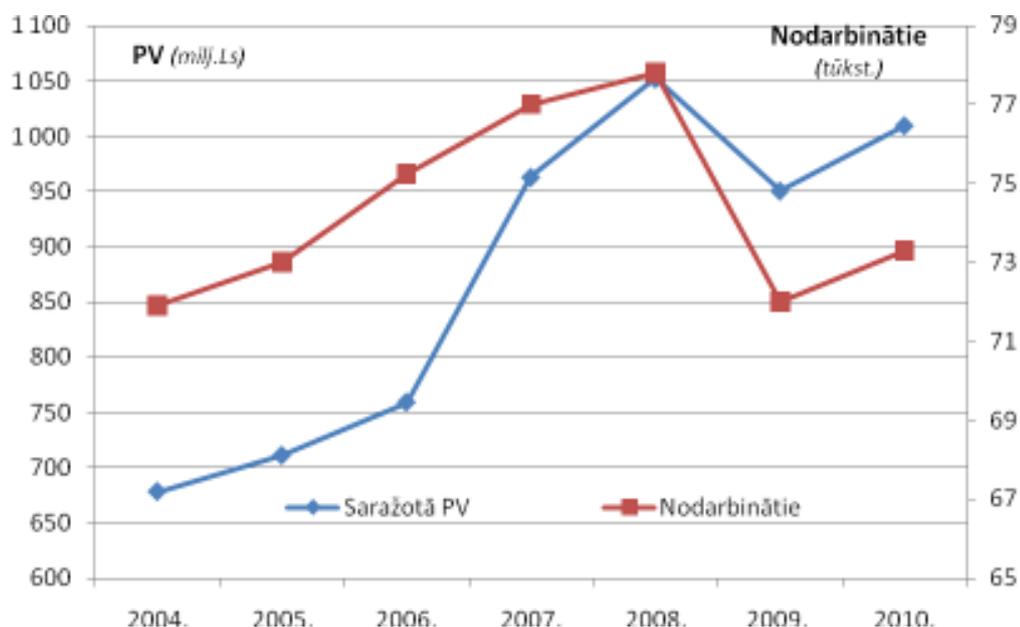
Daudziem nozares uzņēmumiem 2010.gadā izdevās pārvarēt recesijas radītās sekas un ievērojami paaugstināt produkcijas izlaidi salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Tā, AS „Latvijas Finieris” 2010.gadā saražotā produkta vērtība pārsniedz 100 miljonu latu, pārsniedz 2009.gada apjomu par 30,9 miljoniem latu jeb 44,7%. Savukārt AS „Latvijas Finieris” meitas uzņēmuma SIA „Troja” neto apgrozījums 2010.gadā pieauga par 65% - līdz 8,87 miljoniem latu [26]. Veiksmīgāko un inovatīvāko komercsabiedrību vidū ir tādi kokapstrādes nozares ietvaros strādājoši uzņēmumi kā kokskaudu ražošanas uzņēmums „BIKO-LAT”, koka rotaļlietu ražošanas komercsabiedrība „VARIS Toys” un citas. Ar mērķtiecīgu inovatīvu darbību lielu popularitāti iekšējā un ārējā tirgū guvis uzņēmums „Dendrolight Latvija”, kurš sācis ražot unikālu materiālu - masīvkoka šūnas, kuras varēs izmantot mēbeļu un durvju

ražotāji. Savukārt nākamais solis šā produkta attīstībā ir māju būvniecībā izmantojamo masīvkoka šūnu plātņu ražošana [26].

Kokapstrādes nozares kvantitatīvie un kvalitatīvie attīstības rezultāti norāda uz nozarē strādājošo komersantu spēju elastīgi reaģēt uz ārējās vides radītajiem izaicinājumiem. Labā pieeja vietējiem un Krievijas koksnresursiem, uzņēmumu centieni modernizēt ražošanu un jaunu produktu radīšanā izmantot zinātniskajos pētījumos iegūtās jaunākās zināšanas veido nozares konkurētspējas paaugstināšanas nozīmīgākās dimensijas, kuras izmantojamas jaunu investīciju projektu īstenošanai un saražotās produkcijas realizācijas tirgus paplašināšanai.

Transports un loģistika ir viena no eksportspējīgākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm, kuras sastāvā strādājošo uzņēmumu sniegto pakalpojumu pieprasījuma apjoms pastāvīgi palielinās ekonomikas globalizācijas procesu ietekmē. Latvijas ģeogrāfiskās priekšrocības dod iespēju sniegt transporta un loģistikas pakalpojumus noteiktā vietā un laikā plašā teritorijā - Centrāleiropā, Skandināvijā un NVS valstīs. Transporta nozares attīstībai radīti nepieciešamie priekšnoteikumi - infrastruktūras pamatelementi – ceļu tīkls, dzelzceļš, ostas un cauruļvadi, kā arī kravu uzglābšanas iespējas pārvadājumu un efektīvi darbojošās satiksmes drošības ierīces. [24]

Transporta un loģistikas nozares globālo konkurētspēju nosaka Latvijas dabiskās priekšrocības – atrašanās Austrumu – Rietumu kravu plūsmas tiešā ietekmē. Ar sauszemes transportu dzelzceļa un autotransporta tranzīta kravas nonāk Latvijas ostās, kur tās tiek pākrautas uz kuģiem. Nozīmīgs papildinājums virszemes loģistikas sistēmai ir sazarotais cauruļvadu transporta tīkls, kas nodrošina videi draudzīgu naftas un naftas produktu piegādi uz Ventspils ostu.

30.att. **Transporta un loģistikas nozares attīstības raksturs**

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Saražotā pievienotā vērtība transporta un loģistikas nozarē laika posmā no 2004.gada līdz 2008.gadam palielinājusies 1,5 reizes, sasniedzot 1,01 miljardus Ls lielu apjomu 2010.gada beigās. Pateicoties ciešai saistībai ar globālo Āzijas – Eiropas multimodālo loģistikas sistēmu, Latvijas transporta nozarei izdevās izvairīties no ekonomikas dziļas recesijas un ekonomikas krīzes radītajiem satricinājumiem – sniegto pakalpojumu apjoma un nodarbināto skaita krasas samazināšanas. Straujāka nozares attīstība vērojama 2007. un 2008.gadā, kad saražotā pievienotā vērtība palielinājās attiecīgi par 26,9% un 9,3%. Darba

ražīgums šajā laikā palielinājās par 24%. Ekonomikas recesija nozari skāra 2009.gadā, izraisot ražošanas apjoma samazināšanos par 9,7%, kas ir viens no labākajiem rādītājiem pārējo tautsaimniecības nozaru vidū. Veiksmīgi tiek īstenoti daudzi investīciju projekti, kuri vērsti ne tikai uz nozarē pārvadāto tonnu apjoma pieaugumu, bet arī jaunāko tehnoloģiju ieviešanu kravu plūsmas vadībā, kravu uzglabāšanā un apstrādē, kas dod lielāko pievienotās vērtības pieaugumu. Nozarēs strādājošie uzņēmumi pastāvīgi lielu uzmanību velta sniegto loģistikas pakalpojumu efektivitātes paaugstināšanai un konkurētspējīgas cenas saglabāšanai visā piedāvāto pakalpojumu spektrā. Šāda pieeja dod iespēju palielināt darba ražīgumu nozarē, kas 2010.gada beigās sasniedz 13,8 tūkst. Ls uz vienu nodarbināto gadā, pārsniedzot 2004.gadā sasniegto rezultātu 1,46 reizes.

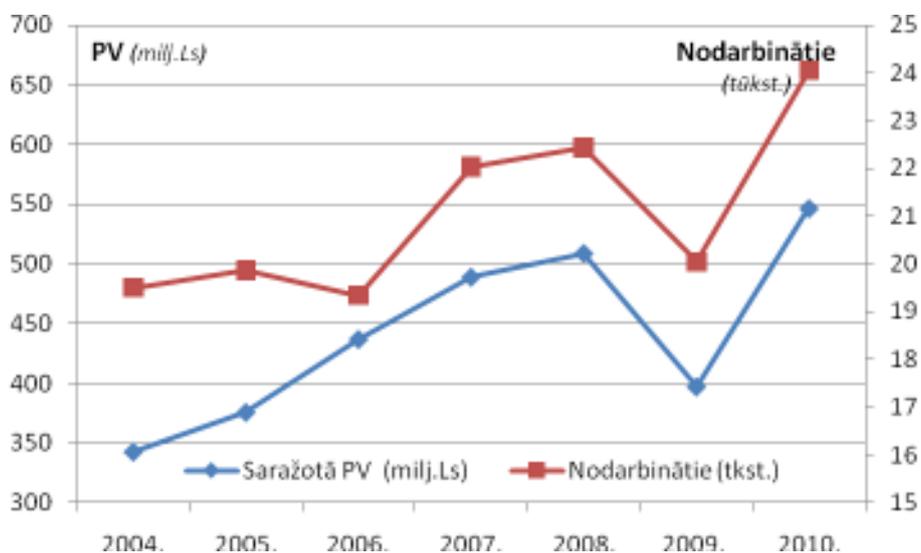
Transporta un loģistikas nozarē ieguldītais investīciju apjoms 2007.gadā ir viens no augstākajiem Eiropas Savienībā – Latviju apsteidz tikai Rumānija, Bulgārija un Slovākija. Tas nodrošina salīdzinoši augstu nozarē saražotās pievienotās vērtības īpatsvaru tautsaimniecībā, sasniedzot 6,5%, atpaliekot tikai no Maltas par 2,8%. Latvijai seko Dānija ar 5,4%, Lietuva ar 5,0% un Igaunija ar 4,8%. Saražotās pievienotās vērtības apjoms norāda uz nozares augsto konkurētspēju investīciju piesaistē ne tikai iekšējā tirgū, bet visā ES ekonomiskajā telpā. Nozarē strādājošo komersantu panākumi saistīti ne tikai ar valsts dabisko priekšrocību sekmīgu izmantošanu, iesaistoties globāla rakstura multimodālajās loģistikas sistēmās, bet arī nodrošinot Eiropas Savienībā augstāko darbaspēka izmantošanas efektivitāti, ņemot vērā finanšu līdzekļu apjomu, kas izlietoti nodarbināto atalgošanai. Prasmīgas darba organizācijas un modernāko tehnoloģiju pielietošana transporta un loģistikas uzņēmumos dod iespēju saražot 235 Euro pievienotās vērtības uz katrām 100 Euro, kas samaksāti ražošanā patērētā darbaspēka atalgošanai. Latvijai seko Bulgārija - 213 Euro, Lietuva – 209 Euro, Rumānija – 184 Euro un Polija – 171 Euro [23].

Transporta un loģistikas nozarei ir nozīmīga loma ne tikai starpvalstu līmenī, bet arī pārrobežu sadarbībai reģionālā līmenī. 2006 un 2007. gados Interreg III A Ziemeļu prioritātes ietvaros tika realizēts projekts „*Jauna telpiskās attīstības zona Latvijas un Krievijas pierobežu reģioniem – apvienojot divu valstu potenciālu*”. Projektā tika ietverti Latgales un Vidzemes reģioni, kā arī Krievijas pierobežas reģioni un veikti pētījumi: „Transporta un saistītie atbalsta pakalpojumi Latvijas – Krievijas pierobežas teritorijā” un „Tehnoloģisko parku un loģistikas centru attīstība Latgales reģionā” [27].

Kā labāko starptautisko vērtējumu Latvijas transporta un loģistikas jomas uzņēmēju profesionalitātei, uzticamībai, augstajai drošībai un kvalitātei ir ASV lēmums par Latvijas transporta infrastruktūras izmantošanu civilo kravu nosūtīšanai uz Afganistānu. Kopš 2009.gada šajā virzienā izveidojusies pastāvīga kravu plūsma, un, sekojot veiksmīgajam ASV piemēram, 2010.gadā vēl divas valstis uzsāka kravu pārvadājumus uz Afganistānu caur Latvijas teritoriju. Strauji attīstījusies nacionālā aviokompānija „AirBaltic”, kura pirmā no jauno ES dalībvalstu lidsabiedrībām ir izmantojusi Kopienas brīvā gaisa pārvadājumu tirgus priekšrocības un izveidojusi savu filiāli Viļņā, no kurienes veic lidojumus uz daudzām Eiropas un Āzijas valstīm. Arī pēc ekonomikas recesijas un globālās ekonomikas krīzes transporta un loģistikas nozare saglabā augstu konkurētspēju iekšzemes un ārvalstu investīciju piesaistē it īpaši Latvijas lielāko ostu darbībā, kas paver lielas iespējas loģistikas pakalpojumus apvienot ar ostā ienākušo kravu apstrādi un pārstrādi, ražojot jaunas preces un pakalpojumus. Latvijas loģistikas sistēmas konkurences priekšrocības un augsta profesionāla līmeņa personāls rada pamatu nozares ilgtspējīgai attīstībai un jaunu investīciju piesaistei.

Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozare tiek uzskatīta par vienu no perspektīvākajām nozarēm Latvijas tautsaimniecībā, kuras attīstības rezultātus var īsā laikā integrēt citās tautsaimniecības nozarēs. Šīs nozares īpatsvars tautsaimniecībā veido nepilnu procentu no kopējā IKP. Eksperti uzskata, ka informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozarei ir augsts izaugsmes un eksporta potenciāls. Nozare nodarbina augsti kvalificētu

darbaspēku un tās produkcijai ir augsta pievienotā vērtība. Nozares eksporta potenciāls pašreiz netiek pilnībā izmantots, turklāt nozares izaugsme saistāma arī ar kopējo tautsaimniecības attīstību, jo jaunāko IT un datu pārraides risinājumu pielietojums ir būtisks faktors darba ražīguma palielināšanā pārējās tautsaimniecības nozarēs. Latvijas informāciju un tehnoloģiju nozarē saražotās pievienotās vērtības struktūru 2007.gadā veidoja sniegtie pakalpojumi IT jomā – 93%, kā arī datoru un citas birojā izmantojamās iekārtas ražošana – 7%. [24]

31.att. *Informācijas tehnoloģiju nozares attīstības raksturs*
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Straujākā Informācijas tehnoloģiju nozares izaugsmes intensitāte attiecas uz laika posmu no 2004.gada līdz 2007.gadam, kad saražotās pievienotās vērtības apjoms nozarē palielinājās 1,43 reizes, sasniedzot 489,1 milj.Ls 2007.gadā. Darba ražīgums nozarē šajā laikā palielinājās 1,3 reizes, sasniedzot 22,2 tūkst.Ls uz vienu vidējo nodarbināto gadā, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem valstī. Pirmajos gados pēc Latvijas iestāšanās ES daudzi ārvalstu informācijas jomu pārzinoši investori ieguldīja ievērojamas naudas summas nozares attīstībā, saņemot pretī augstu ieguldījumu atdevi. Iestājoties ekonomikas recesijai, nozares attīstības temps 2009.gadā samazinājās par 22%, bet nodarbināto skaits samazinājās par 11%. Informāciju tehnoloģijas (IT) nozarē saražotā pievienotā vērtība 2010.gadā, palielinās par 37,5%. Nozares straujo attīstību lielā mērā nosaka sniegto pakalpojumu augstā kvalitāte un ievērojami zemākas izmaksas salīdzinājumā ar Eiropas un citām pasaules attīstītākajām valstīm. Tas dod iespēju šajā nozarē strādājošajiem komersantiem sekmīgi pārdot savus pakalpojumus iekšzemē, kā arī daudzās Eiropas valstīs, ASV un Kanādā.

Starptautu salīdzinājumā var pamanīt augsto darbaspēka izmantošanas efektivitāti Latvijas IT nozares pakalpojumu jomā. Ja ES-27 vidēji IT nodarbinātajiem izmaksātās darba algas vienība spēj nodrošināt PV saražošanu par 1,32 vienībām, tad Latvijā šis rādītājs ir 1,56 vienības, pārsniedzot ES rādītāju par 18,2%. Augstākā darbaspēka izmantošanas efektivitāte šajā ziņā tiek sasniegta Kiprā, Lielbritānijā, Slovākijā un Lietuvā. Daudz augstāka efektivitāte darbaspēka izmantošanā vērojama IT nozares preču ražošanas jomā, kur Latvijā tiek sasniegts augstākais rādītājs visā Eiropas Savienībā – saražotās pievienotās vērtības apjoms šajā darbības veidā sasniedz 633 Eiro un katriem 100 eiro, kas izlietoti darbaspēka izmantošanas kompensācijai, kas 4,1 reizi pārsniedz vidējo rādītāju ES un 2,2 reizes pārsniedz otru augstāko rādītāju ES, kas sasniegts Lietuvā ar 293 vienībām. Pēc tam seko Bulgārija ar 276 vienībām, Īrija – 262 un Apvienotā Karaliste ar 173 eiro saražotās pievienotās vērtības uz

katriem 100 eiro vienībām nodarbināto atalgošanai [23].

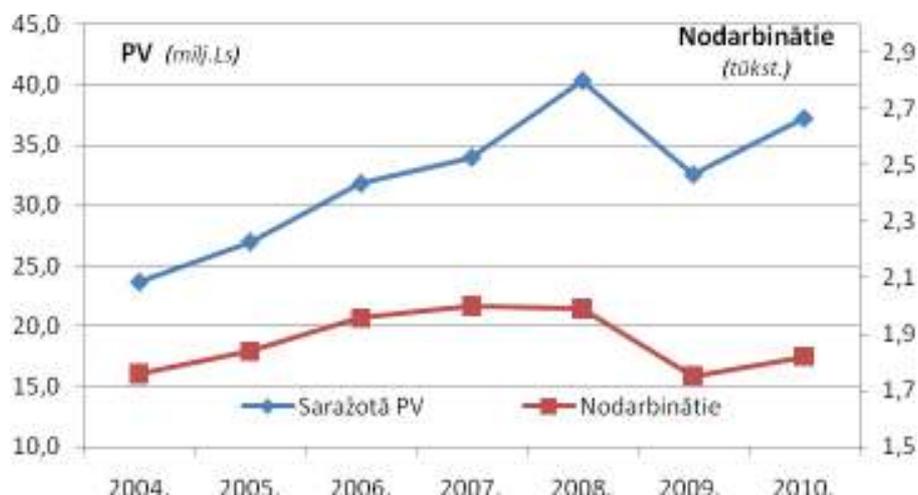
Augstie darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītāji IT nozarē tiek sasniegti, pateicoties nozarēs strādājošo komersantu spējai kooperēties savā starpā nozarei kopējū mērķu sasniegšanā. Izveidotā Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju asociācija (LIKTA) apvieno vairāk kā 80 nozarē strādājošos komersantus, profesionālās izglītības un zinātnes iestādes, kā arī vairāk par 100 individuālajiem biedriem, kuri izmanto nozarē sniegtos pakalpojumus. Asociācijas mērķtiecīgas darbības rezultātā nozare iekļauta Valsts atbalsta programmā „Par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa periodā” kā viena no prioritārām tautsaimniecības nozarēm. LIKTA's ietvaros tiek veidots nozares attīstībai nozīmīgs kompetenču centrs, kura darbībā piesaistīt ES fondu finanšu līdzekļus.

Informātikas nozares straujais izaugsmes temps un sekmīga ekonomikas recesijas radīto problēmu pārvarēšana, pārliecinoši norāda uz nozares augsto konkurētspēju. Tās kvantitatīvai un kvalitatīvai attīstībai izveidojušies labvēlīgie apstākļi ir labākā reklāma potenciālajiem investoriem un jauniem investīciju projektiem, kas palielinātu šajā nozarē strādājošo komersantu kapacitāti jaunākajām zināšanām ietilpīgu produktu ražošanai.

Ķīmiskā rūpniecība ir viena no vairākām Latvijas tautsaimniecības nozarēm ar augstu izaugsmes un eksporta potenciālu. Nozare nodarbina augsti kvalificētu darbaspēku un tās produkcijai ir raksturīga augsta pievienotā vērtība. Nozarei vidējā termiņā sagaidāms trešais lielākais ieguldījums apstrādes rūpniecības kopējās pievienotās vērtības pieaugumā. Ilgtermiņā arvien lielāku ieguldījumu dos uz jaunākajām zināšanām balstītu produktu ražošana, no kuriem lielāko īpatsvaru veido farmaceitiskie preparāti, organiskās un bioķīmijas produkti. [24] Ķīmiskās rūpniecības nozares sastāvā iekļaujas ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana, farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana, kā arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana. Šo nozaru īpatsvars apstrādes rūpniecības kopējā pievienotajā vērtībā 2010. gadā veidoja nepilnus 10%, bet nodarbināto skaits nepārsniedza 7%.

Farmācijas nozare ir salīdzinoši jauna, bet strauji augoša Latvijas ķīmiskās rūpniecības apakšnozare tautsaimniecībā, kuras attīstība ilgākā laika periodā atbilst Latvijas dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām. Valstī ir pieejams ir nozares attīstībai nepieciešamais darbaspēks, salīdzinoši lēti resursi, moderna zinātniskā bāze ar augstu intelektuālo potenciālu un pieredze dažādu medikamentu ražošanā.

Farmācijas rūpniecības priekšrocība saistīta ar tajā ražotās produkcijas pieprasījuma neelastību, mainoties ekonomikas attīstības cikla fāzēm. Tas lielā mērā sekmēja Latvijas farmaceitiskās nozares stabilu attīstību gan straujas ekonomikas izaugsmes periodā, gan recesijas apstākļos. Ražošanas apjoma straujāks pieaugums attiecas uz 2005. un 2006.gadu - attiecīgi 14,0% un 17,8%, kad Latvijas farmaceitisko produktu ražotāji ar saviem izstrādājumiem ienāca ES valstu tirgū un paplašināja saražoto medikamentu apjomu. Salīdzinoši lielajam pieaugumam 2008.gadā par 18,6% seko saražotā apjoma samazināšanās 2009.gadā par 7,6 milj.d.Ls jeb 19,2%. Recesija tiek pārvarēta 2010.gadā un saražotās pievienotās vērtības apjoms palielinās par 14,2%. Darba ražīgums nozarē palielinājies 1,52 reizēm, kas norāda uz nozarē strādājošo komersantu īstenoto globālās ekonomikas laikmetam atbilstošu investīciju politiku konkurētspējas paaugstināšanas nolūkā.

32.att. *Farmācijas nozares attīstības raksturs*

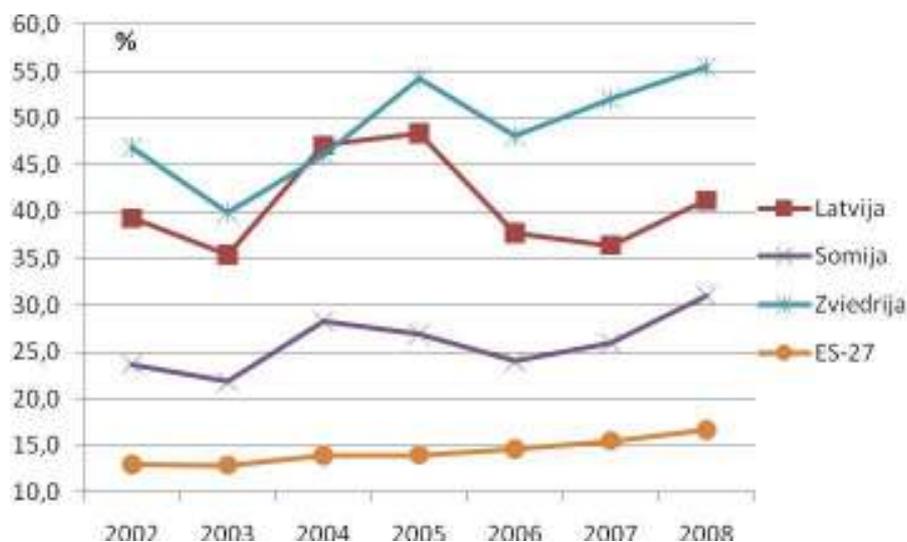
Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Nozarē strādājošie investori pastāvīgi īsteno jaunus investīciju projektus, kuri saistīti ar medikamentu ražošanā izmantojamo tehnoloģiju modernizāciju, jaunu produktu izstrādi, zinātniskajiem pētījumiem un inovatīvu darbību. Latvijā ir izveidojušies pateicīgi apstākļi lieliem investīciju projektiem nozarē, kuri būtu vērsti uz valstī ražoto farmācijas preparātu sortimenta paplašināšanu, izmantojot nozarē uzkrāto pieredzi un izveidoto infrastruktūru šajā sarežģītajā un intelektuāli ietilpīgajā tautsaimniecības nozarē.

Atjaunojamo resursu izmantošana. Pateicoties izmantotajiem hidroresursiem, lielajām meža bagātībām un iespējām enerģētisko kultūru audzēšanā izmantot lielu daļu no lauksaimniecības zemēm, Latvijai izdodas saglabāt vadošās pozīcijas atjaunojamo energoresursu ražošanā, lai tos ar maksimāli iespējamo efektivitāti izmantotu siltuma un elektro enerģijas ražošanā. Sekmīga atjaunojamo energoresursu izmantošana energoresursu bilances papildināšanā dod iespēju Latvijai saglabāt „zaļākās” valsts statusu visā Austrumeiropā un sekmīgi šajā jautājumā konkurēt ar Somiju, Norvēģiju un Zviedriju. Gaisa tīrības un CO₂ gāzu izmešu ziņā Latvijā stabili saglabā vietu pirmajā piecīnīkā ES valstu vidū [21]. Latvijas tautsaimniecības ietvaros atjaunojamo resursu izmantošanā un ekoloģiskajiem pasākumiem izlietotais finansējums 2009.gadā veido šādu struktūru: atjaunojamo energoresursu izmantošana – 76%; piesārņojuma uzraudzība un vadība – 14%; resursu pārvaldība, izņemot atjaunojamus energoresursus – 10%.

Enerģijas ražošana no atjaunojamiem energoresursiem ir nozīmīgākā *enerģētikas* nozares sastāvdaļa, kura veido 3,4% no tautsaimniecībā saražotā IKP. Šajā ziņā Latvija ieņem vienu no vadošajām vietām ES. Atjaunojamo energoresursu izmantošana enerģijas ražošanā gada laikā dod iespēju iekonomēt pāri par 2 milj.d.t naftas produktu ekvivalenta. Lielāko īpatsvaru atjaunojamo energoresursi bilancē ieņem biomasa un atkritumi – 87%, bet hidroresursi – 13%. Vēja un saules resursi veido nenozīmīgu daļu atjaunojamo energoresursu bilancē ģeogrāfisko īpatnību dēļ.

Ar atjaunojamiem energoresursiem gada laikā saražotās elektroenerģijas īpatsvars kopējā patēriņā laika posmā no 2002.gada līdz 2008.gadam uzrāda mainīgu raksturu. Neskatoties uz šo nestabilitāti, Latvija šajā ziņā var konkurēt ar Zviedriju un Somiju. Maksimālais līmenis – 48,4% tiek sasniegts 2005.gadā, turamākajos 2 gados tas samazinās līdz 36,4%, bet 2008.gadā palielinās līdz 41,2%, atpaliekot no maksimālās vērtības 1,15 reizes. Saražotās elektroenerģijas īpatsvars, izmantojot atjaunojamus energoresursus mainās arī Zviedrijā un Somijā, taču šajās izmaiņās perioda beigās, atšķirībā no Latvijas, saskatāma skaidri izteikta augšupejoša tendence.

33.att. *Saražotās elektroenerģijas īpatsvars kopējā patēriņā, izmantojot atjaunojamus resursus*

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot EUROSTAT datus

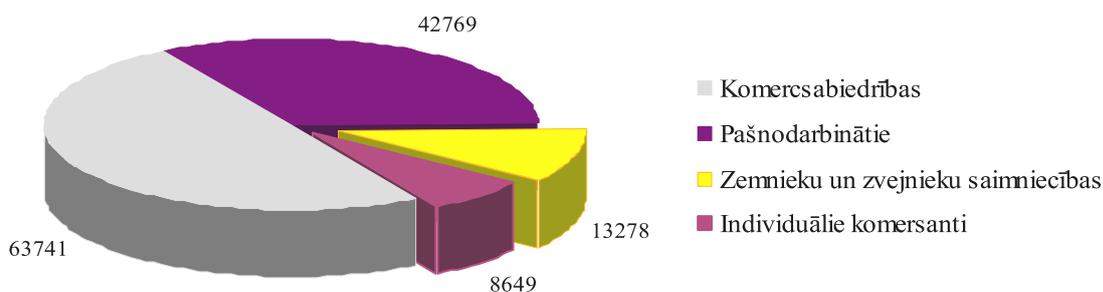
Laikā no 2006.gada līdz 2008.gadam Zviedrijā atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā elektroenerģijas ražošanā palielinājies par 15,4%, bet Somijā par 29,2%, Lietuvā par 27,8% un Igaunijā pār 42,9%. Salīdzinot Latvijā saražotās elektroenerģijas īpatsvaru ar vidējo rādītāju ES, tiek konstatēts, ka 2002.gadā Latvijā sasniegtais rezultāts par 3 reizēm pārsniedza vidējo līmeni ES, bet 2008.gadā šis pārsvars samazinājās līdz 2,5 reizēm. Tas nozīmē, ka atjaunojamo resursu izmantošanas īpatsvara pieaugums Latvijā atpaliek no vidējās tendences Eiropas Savienībā.

Elektroenerģijas ražošana, izmantojot atjaunojamus energoresursus, veido vienu no nozīmīgākajām ilgtspējīgas attīstības dimensijām. Neskatoties uz to, ka Latvijā saražotās elektroenerģijas īpatsvars kopējā saražotās elektroenerģijas apjomā 2,5 reizes pārsniedz vidējo rādītāju ES, tam ir tendence samazināties. Tas norāda uz nepieciešamību palielināt investīcijas enerģijas ražošanā, izmantojot atjaunojamus energoresursus. Latvijas apstākļos perspektīvākie uzņēmējdarbības virzieni šajā jomā ir pieejamo hidroresursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana, valsts teritorijā un jūras šelfā pieejamās vēja potenciālās enerģijas izmantošana, kā arī bioresursu īpatsvara palielināšana enerģijas ražošanā. Ne mazāk svarīgi palielināt saražotās elektroenerģijas un siltumenerģijas izmantošanas efektivitāti visās tautsaimniecības nozarēs, mājsaimniecībās un valsts institūcijās.

Mašīnbūves un metālapstrādes nozare, kokapstrādes nozare, transporta un loģistikas nozare, ķīmiskās rūpniecības nozare, informācijas tehnoloģiju un komunikāciju nozare veido Latvijas tautsaimniecības konkurētspējīgāko nozaru kopu. Šajās nozarēs strādājošie komersanti pratuši elastīgi piemēroties mainīgajiem ārējiem apstākļiem, sekmīgi īstenojuši investīciju projektus ražošanas modernizācijai un paplašināšanai. Pilnveidotā uzņēmējdarbības vide dod iespēju daudziem uzņēmējiem, sadarbojoties ar zinātniskām iestādēm, izstrādāt jaunus inovatīvus produktus, uzsākt to ražošanu un realizēt daudzās Eiropas, Amerikas un NVS grupas valstīs. Vidējā un ilgākā laika periodā šīs nozares saglabā augstu konkurētspēju jaunu investīciju projektu īstenošanā, sadarbojoties ar vietējiem un ārvalstu investoriem.

7. Ieteikumi uzņēmējdarbības uzsākšanai Latvijā

Latvijas uzņēmējdarbības vides normatīvajos aktos ir iekļauti ES valstīs komercietībās dominējošie principi, kas nosaka Latvijas tautsaimniecībai raksturīgās uzņēmējdarbības formas. Populārākās no tām ir sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, individuālie komersanti, zemnieku un zvejnieku saimniecības, kā arī pašnodarbinātie.

34.att. *Saimnieciskās darbības formas Latvijas tautsaimniecībā*

Avots – autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Saskaņā ar „Global Entrepreneurship Monitor” veikto pētījumu, 2009.gadā topošo uzņēmēju un jauno uzņēmumu īpašnieku skaits Latvijā pārsniedza 150 tūkstošus jeb 10% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem Eiropas Savienībā. Pētnieki konstatējuši, ka komercdarbības uzsākšanas vidējās izmaksas Latvijā pērn sasniedza 14 tūkstošus eiro (9,8 tūkstoši lati), kas ir 2 reizes mazāk kā 2008. gadā. Salīdzinot ar citām valstīm, Latvijā uzsākt biznesu nav dārgi, un uzņēmējdarbības uzsākšanas izmaksas atbilst Latvijas ekonomiskās attīstības līmenim.⁴

Latvijā pastāv dažādas iespējas kā uzsākt uzņēmējdarbību – dibināt jaunu uzņēmumu, pārpirkt darbojošos uzņēmumu, veidojot uzņēmuma filiāli vai iegādāties interesējošo uzņēmumu kapitāla daļas. Visas uzņēmējdarbības īpašnieku un pamatkapitāla izmaiņas tiek reģistrētas Latvijas Komercreģistrā. Sabiedrību ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrību reģistrēšanai nepieciešamos dokumentus komersants var iesniegt personīgi, elektroniski (ar e-parakstu) vai izmantojot starpnieku pakalpojumus (nepieciešama pilnvara un bankas anketas apstiprināšana, atverot norēķinu kontu).

Uzņēmuma nodibināšanai Latvijā, jāiesniedz pieteikums un attiecīgie dokumenti pēc uzņēmuma juridiskās adreses piekritīgajā Uzņēmumu reģistra nodaļā. Uzņēmumu reģistra mājas lapā www.ur.gov.lv pieejama detalizēta informācija par uzņēmuma dibināšanai nepieciešamajiem dokumentiem un uzņēmuma reģistrēšanas kārtību. Uzņēmumu reģistrs sniedz visus reģistrācijas pakalpojumus - firmu un izmaiņu reģistrācija; firmu pārreģistrācija; firmu pirkšana – pārdošana; firmu likvidēšana un reorganizācija. Obligāta prasība - reģistrējot uzņēmumu jānorāda uzņēmuma juridiskā adrese.

⁴ Pētījums: Latvija ir ES pirmrindniece jauno un topošo uzņēmēju skaita ziņā.
<http://news.frut.lv/lv/economics/108803>

Pamatkapitāls:

- ✓ dibinot SIA, minimālā pamatkapitāla summa ir 2000 Ls (2845 EUR). Ieguldījumu pamatkapitālā var veikt gan naudas, gan mantiskā ieguldījuma veidā⁵;
- ✓ dibinot A/S, minimālā pamatkapitāla summa ir 25 000 Ls (35 570 EUR). Ieguldījumu pamatkapitālā var veikt tikai naudā.

SIA vai A/S dalībnieki var būt:

- ✓ gan fiziskas, gan juridiskas personas;
- ✓ Latvijas rezidenti un nerezidenti;
- ✓ minimālais dalībnieku skaits: 1 persona.

Uzņēmuma reģistrēšanas termiņi un izmaksas:

21.tabula

Uzņēmējdarbības forma	Valsts nodeva (Ls)	Dienu skaits	Publikācijas izmaksas „Latvijas vēstnesis”, (Ls)
Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA)	100	3	24
	300	1	
Akciju sabiedrība (AS)	250	3	24
Filiāle	20	3	16
	60	1	
Pārstāvniecība	20	20	x
	40	4	
	60	2	
SE	250	3	24

Uzņēmuma reģistrācijas izmaksas un laiks

Avots: Uzņēmumu reģistra mājas lapa uz 17.12.2010

Reģistrēšanai nepieciešamie dokumenti:

- Iesniegums (pieteikums);
- Dibināšanas līgums, (ja SIA dibinātājs ir viena persona - lēmums par dibināšanu);
- Sabiedrības statūti;
- Bankas izziņa par pamatkapitāla apmaksu vai atzinums par mantisko ieguldījumu;
- Valdes paziņojums par juridisko adresi;
- Kvīts par valsts nodevas apmaksu;
- Kvīts par publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis";
- Personu apliecinājošu dokumentu kopijas;
- un citi dokumenti (pēc nepieciešamības).

Uzņēmumu reģistrā uzņēmuma reģistrācijas apliecību var saņemt elektroniski.

Vienlaikus ar pieteikumu par komersanta ierakstīšanu komercreģistrā var iesniegt pieteikumu reģistrācijai PVN maksātāju reģistrā.

Norēķinu konta atvēršana:

Latvijas bankās viens no priekšnosacījumiem ir augsts klientu apkalpošanas līmenis, kas ietver arī klientu apkalpošanu krievu un angļu valodā. Tas ļaus Jums bez starpniekiem kontrolēt norēķinu operācijas un saņemt atbildes uz Jūs interesējošiem jautājumiem.

⁵ Ar 2010.g.1.maiju jebkura persona var dibināt SIA arī ar pamatkapitālu 1 lata apmērā(LR EM Mazās uzņēmējdarbības uzsākšana www.em.gov.lv)

Dokumentu īstuma apliecināšana - legalizācija (Apostille).

Latvijā izsniegta publiska dokumenta legalizāciju, ja tas paredzēts izmantošanai ārvalstīs, un ārvalstī izsniegta publiska dokumenta legalizāciju, ja tas paredzēts izmantošanai Latvijā, veic tam pilnvarotas diplomātiskā un konsulārā dienesta amatpersonas. Dokumentu legalizē ar apliecinājumu (apostille) vai apliecinot paraksta īstumu, dokumentu parakstījušās personas statusu un — ja nepieciešams — uz dokumenta esošā zīmoga vai spiedoga nospieduma īstumu. Par publisko dokumentu legalizāciju jāmaksā valsts nodeva.

Plašu informāciju saistībā ar uzņēmējdarbības reģistrāciju, valsts atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem var iegūt Ekonomikas ministrijas mājas lapā www.em.gov.lv un Latvijas Investīciju un Attīstības aģentūras mājas lapā www.liaa.gov.lv. Šajās informācijas kopnēs uzņēmēji var saņemt atbildes uz interesējošajiem jautājumiem par Dienestiem un inspekcijām Latvijā; Eiropas biznesa atbalsta tīklu Latvijā; Informatīvu atbalstu uzņēmējiem; Palīdzību uzņēmējiem projekta ieviešanā; Eksporta garantiju saņemšanas iespējas u.c. nozīmīgākajiem jautājumiem.

LIAA ir izveidojusi elektronisku nekustamā īpašuma datu bāzi, ko var izmantot potenciālie investori uzņēmējdarbības attīstībai, jaunu rūpnīcu izveidošanai. Katram potenciālajam investīciju projektam vietu piedāvājums tiek veidots individuāli, atbilstoši investora prasībām. LIAA izveidotā datu bāze dod iespēju īsā laikā sagatavot interesentam nepieciešamo informāciju par iespējam investīciju projektus izvietot katrā no Latvijas reģioniem.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos Latvijas reģionos ievērojami sekmē Eiropas Savienības struktūrfondu finansējums. Uzņēmumiem, kuri ražo preces un pakalpojumus konkrētā reģionā, pastāv iespēja pretendēt uz ES struktūrfondu atbalstu līdz 2013.gadam, iekļaujoties attiecīgo fondu finanšu izmantošanas kārtībā noteiktiem pasākumiem. Valsts atbalsta programmās uzņēmējdarbības veicināšanai iekļauti šādi nozīmīgākie uzņēmējdarbības veicināšanas instrumenti:

- ✓ kompetences centri;
- ✓ tehnoloģiju pārneses centri;
- ✓ tehnoloģiju inkubācijas centri;
- ✓ biznesa inkubatori, kas izvietoti visos reģionos;
- ✓ atbalsts jaunām tehnoloģijām, kas dod iespēju ražot inovatīvas preces un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību;
- ✓ atbalsts augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei;
- ✓ atbalsts mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai;
- ✓ atbalsts nodarbināto izglītībai un pārkvalifikācijai;
- ✓ atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanas kapitālam;
- ✓ riska kapitāla fonds;
- ✓ garantijas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem izsniegtajiem kredītiem.

Uzņēmējdarbības atbalstam Latvijā izveidoti nozīmīgi atbalsta pasākumi - valsts atbalsta programmas, speciālās ekonomiskās zonas, Tehnoloģiskie centri, biznesa inkubatori u.c. pasākumi. Pēc veiktajām izmaiņām normatīvajos aktos 2010.gadā uzņēmumiem atvieglota reģistrēšanas procedūra, iespējama mazkapitāla uzņēmuma dibināšana, mikrouzņēmumiem ir ieviesta vienota nodokļa likme 9% apmērā no mikrouzņēmuma ieņēmumiem taksācijas periodā. Uzņēmējdarbības veicināšanas programmu un atbalsta institūciju saraksti pielikumā.

2. KURZEMES REĢIONS

2.1.1. Kurzemes reģiona vizītkarte

Teritorija	13,6 tūkst.km ²
Pilsētas	Ventspils, Liepāja, Kuldīga, Talsi, Saldus
Iedzīvotāju skaits	299 tūkst.
Apdzīvotības blīvums uz km²	22,3 cilv./ km ²
Laukos dzīvo	36%
Iedzīvotāji darbības vecumā	65,3%
Nodarbinātības līmenis	55 %
Bezdarba līmenis	15,7 %
Atalgojuma līmenis	384 Ls
Etniskais sastāvs	74,1% latvieši, 15,3% krievi, 10,6% pārējās tautības

CSP uz 01.01.2011

35. att. *Kurzemes reģiona novietojums Latvijas kartē*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Kurzemes reģionam ir valstī garākā jūras robeža - 350 km gara jūras piekraste – pludmale, stāvkrasti, mazapbūvētas kāpas, liela dabas un kultūrainavu daudzveidība. Dienvidos reģions robežojas ar Lietuvas kultūrvēsturisko novadu Žemaitiju, austrumos ar Zemgales un Rīgas reģioniem, bet Kurzemes tālākais ziemeļu punkts ir Kolkas rags, kas ietilpst Slīteres Nacionālajā parkā.

Kurzemes reģiona apdzīvotuma struktūras pamatā ir vēsturiski veidojies pilsētu tīkls, kuru veido 15 pilsētas. Kurzemes apdzīvoto vietu tīklā ir aptuveni 15 000 apdzīvotu vietu. Vairāk nekā 90% no visām Kurzemes apdzīvotām vietām ir viensētas. Ciemu kopskaits ir aptuveni 500, ietverot arī sezonāli apdzīvotus ciemus.

Kurzemes reģionā tiek izdalīti:

- Nacionālas nozīmes attīstības centri - Ventspils un Liepājas pilsētas;
- Reģionālas nozīmes attīstības centri – Kuldīga, Saldus un Talsi;

- Novadu nozīmes attīstības centri - mazās pilsētas;
- Lauku apdzīvotās vietas – ciemi.

Kurzemes reģionā lielākais iedzīvotāju skaits koncentrējas Liepājas, Ventspils, Saldus, Kuldīgas, Talsu pilsētās, kur ekonomiskā aktivitāte ir visaugstākā.

Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Kurzemes reģionā tika izveidoti 17 novadi - Alsungas, Kuldīgas, Skrundas, Grobiņas, Rucavas, Nīcas, Priekules, Vaiņodes, Durbes, Pāvilostas, Aizputes, Saldus, Brocēnu, Dundagas, Talsu, Rojas, un Ventspils. No 2011.gada 1.janvāra Rojas novads sadalīts divās daļās, veidojot Rojas un Mērsraga novadus.

Reģionā lielākais ir Ventspils novads, kurš aizņem 18% no reģiona kopplatības un pēc platības tam seko Talsu, Saldus un Kuldīgas novadi.

Uzņēmējdarbība reģionā koncentrējusies nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros un to tuvākā apkārtnē. Vislielākais rūpniecības nozares uzņēmumu īpatsvars izvietojies Liepājas un Ventspils pilsētās un piepilsētu teritorijās. Taču nozīmīgi rūpniecības uzņēmumi izvietoti arī Brocēnos, Saldus pilsētā un piegulošo novadu teritorijās.

Kurzemes loma starptautiskā telpā ir balstīta uz piemērotu infrastruktūru visu transporta veidu (jūras, sauszemes, dzelzceļa un gaisa transports) izmantošanai. Transporta un tranzīta sistēmas pamatu Latvijā veido austrumu – rietumu dzelzceļa/ceļa un cauruļvadu koridors, kura viens no galapunktiem ir Kurzemes ostas. Tajā ietilpst divas starptautiskās ostas, trīs mazās ostas, tiešās dzelzceļa un ceļu līnijas, kas galvenos centrus savieno ar Rīgu, kā arī Liepājas un Ventspils lidosta.

Reģions īsteno dažādas sadarbības projektus kopā ar Lietuvas Republiku, Norvēģiju, kā arī ar citu Latvijas reģionu pašvaldībām – kā INTERREG projekti ostu darbības attīstībai, Ventas baseina attīstībai u.c. Sadarbība notiek arī balstoties uz starpreģionālo organizāciju darbību, kā Latvijas veļas ražotāju asociācija, Kosmosa tehnoloģiju klasteris u.c., kuru darbības rezultātā paaugstinās reģiona un uzņēmumu konkurētspēja.

Kurzemes piekrastes apdzīvotajām teritorijām ir Baltijas jūras baseina un Eiropas nozīme kā neskartas dabas teritorijām. Kurzemes piekrastes teritorijās ir senas zvejniecības tradīcijas. Kurzemes reģionā atrodas vairāk nekā 200 ezeri un upes.

Kurzeme ir viens no dabas apstākļu ziņā interesantākajiem reģioniem Latvijā. To nosaka lielā dabas apstākļu dažādība. Kurzemes ziemeļos atrodas Slīteres nacionālais parks, Latvijā un ārvalstīs zināmas arī dabas un ainaviskās vērtības tādos dabas parkos kā Talsu pauguraine, Abavas senleja, Riežupe, Embūtes pauguraine, Engures ezers, Pape un Bernāti u.c.

Reģions ir bagāts ar nozīmīgiem kultūrvēsturiskajiem areāliem un unikāliem arhitektūras un mākslas pieminekļiem. Reģionu raksturo arī senie etnogrāfiskie novadi (Bārta, Nīca, Rucava, Alsunga u.c.), kuru bagātīgais nemateriālais kultūras mantojums ir pazīstams un novērtēts ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē. 2009.gadā UNESCO Pasaules nemateriālās kultūras mantojuma sarakstā kā īpaša vērtība tika iekļauta Suitu kultūrtelpa.

Zināmākie un tūristu iecienītākie ir tādi objekti kā Laumu dabas parks, Kolkas rags, Livonijas ordeņa pils Ventspilī, ūdenskritums Ventas rumba Kuldīgā, Liepājas Karosta u.c.

Salīdzinot ar citiem Eiropas reģioniem, Kurzemes reģionā saglabājušās gan teritorijas ar izcilu sugu, biotopu un ainavu daudzveidību, gan teritorijas ar augstu estētisko, ekoloģisko un kultūrvēsturisko vērtību, un šīs vērtības ir priekšnoteikums reģiona ekonomikas attīstībai.

Kurzemes reģiona nozīmīgās vērtības ir:

- kultūras mantojums un tradīcijas – suiti, lībieši, kā arī senie etnogrāfiskie novadi – Rucava, Nīca, Bārta, Alsunga;
- reģions ir bagāts ar nozīmīgiem kultūrvēsturiskajiem areāliem un unikāliem arhitektūras un mākslas pieminekļiem;
- bagātīgi un labas kvalitātes ūdens un zemes resursi;

- daudzveidīgas un augstvērtīgas ainavas piekrastē un iekšzemē (kāpas, stāvkrasti, lagūnu ezeri, upju ielejas, senie ciemi u.c.);
- Liepājas un Ventspils ostas, un Rīgas līča piekrastē izveidotās ostas - Pāvilosta, Roja, Mērsrags;
- atjaunojamie energoresursi – vējš, jūras viļņi, saule, biomasas, termālie ūdeņi.

36. att. *Kurzemes reģiona administratīvā iedalījuma karte*

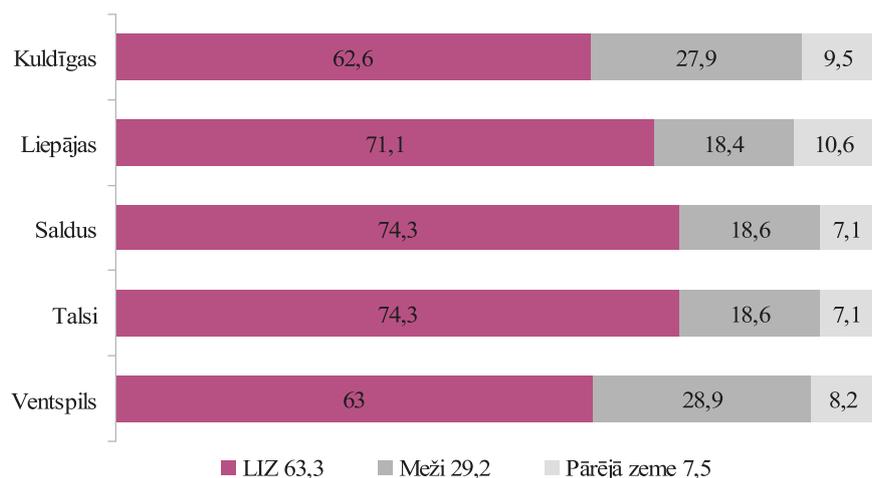
37. att. *Nozīmīgākie attīstības centri Kurzemes reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus un Latvija 2030. dati

2.1.2. Dabas resursi Kurzemes reģionā

Kurzemes reģions ir bagāts ar atjaunojamajiem dabas resursiem. No tiem nozīmīgākie ir augsne, ūdens, biomasas, kā arī vēja, saules, viļņu un ģeotermālā enerģija. Ņemot vērā pasaules dabas kapitāla samazināšanos un globālos izaicinājumus, Kurzemes reģiona salīdzinošās priekšrocības ir augsts teritorijas mežainums, saldūdens un ekosistēmu rezerves, kā arī potenciāls biomasas, vēja, viļņu un ģeotermālās enerģijas izmantošanai.

Kurzemes reģionā liels īpatsvars kopējā zemju struktūrā sastāda lauksaimniecībā izmantojamā zeme, taču struktūra ir atšķirīga reģiona daļā. Reģiona dienvidaustruma daļā un ziemeļu daļā lauksaimniecībā netiek izmantota vien trešā daļa no rajonu teritorijas, bet vairāk kā trīs ceturtdaļas apsaimnieko uzņēmēji Kuldīgas un Ventspils rajonos, kur ir liels meža zemju īpatsvars.

38. att. *Zemes izmantošanas struktūra, % no kopplatības*¹
 Avots: VZD dati

Reģionā atrodas ievērojams skaits - 73 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas aizņem aptuveni 994 km² jeb 7.3 % reģiona teritorijas. Kurzemes reģionā atrodas Slīteres nacionālais parks, Grīņu un Moricsalās dabas rezervāti, Engures ezera, Popes, Abavas senlejas, Talsu pauguraines, Zvārdes mežu, Užavas lejtecis, Embūtes, Bernātu dabas parki u.c. aizsargājamās teritorijas.

39. att. *Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Kurzemes reģionā*
 Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

¹ LR Centrālā statistikas pārvalde

Meža zemes. Kurzemes reģions ir viens no mežainākajiem reģioniem Latvijā. Pēdējos 5 gados mežu platības reģionā palielinājušās par 84,6 tūkstošiem ha jeb 12,3%. Mežu audzes reģionā nav vienmērīgi izplatītas. Biezākā mežainība vērojama teritorijās, kuras mazāk piemērotas dažādu lauksaimniecības produktu ražošanai. Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā sekmējusi mežu platību palielināšanos Kurzemes reģionā. Šis pieaugums, galvenokārt, attiecas uz lapu koku mežu platības straujāku pieaugumu salīdzinājumā ar skuju koku izplatību reģionā. Platības, kurās aug dažādi lapu koku meži, palielinājušās par 117 tūkstošiem ha jeb 17%, bet skuju koku audzes samazinājušās par 33 tūkstošiem ha jeb 7,4 %.

Kurzemē mežu platība palielinājusies ne tikai kvantitatīvi, bet arī kvalitatīvi. Meža platība uz vienu iedzīvotāju reģionā palielinājusies no 2,2 ha līdz 2,5 ha jeb par 17,1% uz iedzīvotāju. Eiropas Savienībā mežu platības uz vienu iedzīvotāju 2008.gadā sasniedza tikai 0,6 ha, bet ES-15 mazāk par 0,3 ha.² Salīdzinoši lielās mežu platības reģionā un to pieaugums sekmē sugu daudzveidības saglabāšanos, vides kvalitātes paaugstināšanos un sekmē dabas tūrisma attīstību.

Mežu biežība reģiona novados ir atšķirīga. Lielākās vienlaidu mežu audzes koncentrējušās reģiona rietumu un ziemeļu daļā - Dundagas, Ventspils, Pāvilostas, Mērsraga un Rojas novads, kur meži klāj vairāk kā 60% no sauszemes teritorijas.

Kurzemes reģiona mežu masīvos valdošās sugas reģionā ir priede, bērzs un egle. No kopējās mežu platības vislielākais skuju koku īpatsvars bija Ventspils un Talsu novados, savukārt vislielākais lapu koku īpatsvars Saldus novada teritorijā. Ziemeļu daļā priedes īpatsvars ir izteiktāks nekā reģiona dienvidu daļā.

40. att. Meža zemju izvietojums Kurzemes reģionā

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Kurzemes PR datus

² Environmental Statistics and Accounts in Europe. Eurostat Statistical Books. 2010 edition. Luxembourg. p.346. ISBN 978-92-79-15701-1

Lauksaimniecības zemes. Nozīmīgākie lauksaimniecībā izmantojamo zemju resursi ir Saldus, Priekules un Aizputes, Durbes un Grobiņas novados, kur lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars pārsniedz 40%. Pateicīgie agro klimatiskie apstākļi un augšņu auglība nodrošina aramzemes platību augstu īpatsvaru kopējā lauksaimniecības zemju sastāvā. Lielākās sējumu platības atrodas Saldus un Talsu novados, kur tīrumi sastāda 77% no zemēm, kuras tiek izmantotas lauksaimniecības produktu ražošanā.

Šobrīd neizmantotās lauksaimniecības zemes ir papildus iespēja lauksaimniecības nozares attīstībai nākotnē, jo šos zemes resursus iespējams izmantot gan enerģētisko kultūru audzēšanai, gan dažādu netradicionālo lauksaimniecības darbību attīstībai lauku teritorijās.

Viens no rādītājiem, kas pamato zemju izmantošana efektivitāti, ir saimniecību lielums. Reģionā augstākais saimniecību vidējā lieluma rādītājs ir Saldus novada saimniecībās, kur sasniedz 35 hektārus, un saimniecību koncentrācijas process turpinās, bet vismazākās saimniecības ir Talsu novada teritorijā – vidēji 25 hektāri lielas saimniecības, un ņemot vērā iepriekšējo gadu tendences, vidējais lielums saimniecībām šajā novadā nepalielināsies, jo sasniegts maksimālais rezultāts.

Neizmantotās LIZ platību apjomi ir atkarīgi no zemes kvalitātes un tās īpašībām, proti, vai tās ir piemērotas efektīvas lauksaimnieciskās ražošanas vajadzībām, Saldus novadā neizmantotās zemes īpatsvars ir zems, jo saimniekošanā nav iesaistīta tikai 3% zemju, bet Ventspils novadā šis īpatsvars var sasniegt pat 10 daļu no lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

Palielinoties zemes izmantošanas intensitātei, pieaug arī dažādi produktivitātes rādītāji, proti, piena kopieguves apjomi reģionā vidēji gadā pieauguši par 10% , dažu novadu teritorijās pieaug arī lielo, komercializēto cūkkopības saimniecību skaits (salīdzinot ar 2005.gadu par 2.5 reizēm). Lauksaimnieciskās ražošanas procesā galvenokārt tiek iegūta graudaugu produkcija, piens un tā pārstrādes produkti, gaļa un tās izstrādājumi, un no rapša pārstrādes procesā tiek iegūta biodīzeļdegviela.

Saldūdens resursi. Kurzeme ir bagāta ar virszemes ūdeņiem - te atrodas 2 no 10 garākajām Latvijas upēm – Venta un Abava, vidējais upju tīkla blīvums apgabalā ir 0,59 km/km². Reģionā ir 1036 ūdenstilpes, kas lielākas par 1 ha - 240 ezeri, 162 ūdenskrātuves, dziļnavu dīķi un dīķi. Lielākie ezeri reģionā ir Engures ezers (daļa tā teritorijas atrodas Rīgas reģionā – Tukuma rajonā), Usmas ezers, Liepājas ezers, Papes ezers, Puzes ezers un Durbes ezers. Virszemes ūdens resursu daudzveidība nosaka iespējas tādu saimnieciskās darbības veidu attīstībai, kas ir saistīti ar ūdens resursu izmantošanu – piemēram, makšķerēšana, ūdens tūrisms, ūdenssports, u.c.

Centralizētai ūdensapgādei reģionā izmanto tikai pazemes ūdeņus. Kvalitatīvs dzeramais ūdens ir svarīgs teritorijas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums. Kurzemes reģionā kopumā nepieciešamajam dzeramā ūdens daudzumam pazemes ūdens krājumi ir pietiekami, dabiskā saldūdens atjaunošanās pārsniedz to ieguvu.

Nozīmīgākie minerālie resursi. Kurzemes reģiona zemes dziļu resursus veido tuvākā vai tālākā nākotnē izmantojamie nogulumi, ieži un minerāli, iežos sastopamie šķidrie derīgie izrakteņi, zemes dziļu siltums un saimnieciskai izmantošanai derīgie ģeoloģiskie veidojumi.

Reģiona teritorijas, kas izvietojušās gar Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrasti, kā arī teritorijas reģiona centrālajā daļā raksturojas ar zemu izzināto ģeoloģisko potenciālu salīdzinājumā ar teritorijām, kurās izvietojušās nozīmīgas minerālo resursu iegulas.

22. tabula

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa derīgo izrakteņu veidiem					
	Kaļķakmens	Māls	Kvarca smilts	Smilts	Smilts un grants	Kūdra
Izmantoto atradņu skaits	3	1	2	14	73	12
Zināmie krājumi (<i>milj.m³</i>)	626,6	57,5	248	37,1	320	10,8
Vidējais apjoms atradnē (<i>milj.m³</i>)	108,8	11,5	124	4,6	53,3	0,6
Ieguve vidēji gadā (<i>tūkst.m³</i>)	277	38	0	48	62	24
Ieguves rezerve (<i>gadi</i>)	<500	<500	> 100	<500	<500	<200

Kurzemes reģionā zināmās derīgo izrakteņu atradnes

Avots: autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Valsts ģeoloģiskais dienesta datus

Pēc Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas dienesta apkopotās informācijas, Kurzemes reģionā atrodas 3 valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes:

- Kaļķakmens atradne Kūmas Saldus novadā.
- Māla atradne Brocēni II Brocēnu novadā.
- Smilts – grants atradne Kurzeme Talsu novadā.

Saldus novada Novadnieku un Kursišu pagastā izvietotā **kaļķakmens** atradnē „Kūmas”, kurā zināmie krājumi pārsniedz 234 miljonus kubikmetru, gada laikā iegūst vidēji 150 tūkstošus m³ augstvērtīga kaļķakmens. Lielākā daļa no šī apjoma tiek patērēts Brocēnu cementa rūpnīcā un AS „Liepājas metalurģs” rūpnīcai. Dienvidrietumos no Kūmu atradnes ir liela kaļķakmens iegula - Kursišu atradne, kurā zināmais derīgās iegulas apjoms pārsniedz 490 milj. m³. Atradnes kvalitatīvais kaļķakmens izmantojams cementa un citu būvmateriālu

ražošanai. Bet Pampāļu un Pūtelkalna - Zirņāju atradnēs esošie kaļķakmens krājumi ir apzināti tikai daļēji, bet atradnē Nīgrande, kurā tika iegūts labas kvalitātes kaļķakmens, ieguve pārtraukta, jo krājumi atrodas upes krasta aizsargjoslā.

42. att. Kurzemes reģiona minerālo resursu izvietojums

Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

Nozīmīga ir **kvarca smilšu atradne** „Skudras” Skrundas novada Nīkrāces pagastā. Smilšu izpētes dati norāda uz smilšu ķīmiskā sastāva piemērotību stikla rūpniecībā, kā arī metalurģijā un silikātķieģeļu ražošanā. Baltās smilts atradnes izvietotas Kuldīgas novadā, kā arī Nīgrandes un Rudbāržu pagastos, Dzeldas un Šķērvaldes upju baseinos.

Kurzemes reģionā atrodas Latvijā lielākā **smilts-grants** ieguves atradne ar nosaukumu „Kurzeme”. Vairāku kvadrātkilometru platībā tā izveidojusies dienvidrietumos no Talsiem, Ziemeļkursas augstienes nogāzē. Iegulas grants un smilts kvalitatīvie rādītāji ir pietiekoši augsti, lai atradnē esošo izrakteni varētu izmantot dažāda veida būvdarbiem, pēc putekļu atdalīšanas tas izmantojams arī kā piedeva betona ražošanai. Atradnes zināmais krājums ap 50 milj.m³, gadā iegūst ap 85 tūkst. Dienvidos no „Kurzemes” atradnes 3,4 km² platībā atrodas grants – smilts iegulas 130 milj.m³ apmērā.

Reģiona novados zināmas 12 **kūdras** atradnes ar tautsaimniecisku nozīmi. Vairākās atradnēs kūdra tiek iegūta, lai to pārdotu kokaudzētavām, lauku saimniecībām un liela daļa eksportēta. Palielinoties kūdras pieprasījumam Eiropā un Arābu valstīs, kūdras ieguvē un pārstrādē strādājošajiem uzņēmumiem paveras lielas iespējas ražošanas apjoma palielināšanā. Sagatavojot kūdru atbilstoši dažādu valstu klientu prasībām, iespējams paaugstināt pievienotās vērtības īpatsvaru pārdotās kūdras apjoma vienībā.

Kurzemes dienvidrietumu daļā ģeologi atraduši Latvijā lielāko *ģeotermālo ūdeņu* krātuvi. Tā izvietojusies Kembro – Vendskas smilšakmens slāņos ieslēgtajā ūdeņu depozītā 1300 – 1800 m dziļumā. Ģeotermālo ūdeņu temperatūra ir robežās 40 - 53°C. Ģeotermālie ūdeņi ar zemāku temperatūru - 26 - 27°C atrasti pie Bārtas, Papes un Jūrmalciema tikai 540 – 770 m dziļumā. Paaugstinoties energoresursu cenām un uzlabojoties pazemes termālo ūdeņu ieguves tehnoloģijām, pārskatāmā nākotnē šie ģeotermālā ūdens resursi var papildināt Kurzemes reģionā strādājošo uzņēmumu un mājsaimniecību enerģijas bilanci.³

Kurzemes reģiona zemes dzīles satur arī perspektīvos derīgos izrakteņus, kuru ieguve pašreizējā ekonomiskajā situācijā ar zināmajām un pielietotajām tehnoloģijām nav saimnieciski nozīmīga. Reģiona centrālajā daļā atklāti *dimantus* saturoši ieži, Kurzemes upju smiltīs atrasti *zelta* graudiņi ar salīdzinoši zemu koncentrāciju, bet vairāku simtu metru dziļumā ģeologi ir atraduši augstvērtīgu *dzelzs rūdu*.

Valsts nozīmes atradnē Kūmas kaļķakmens ieguve atļauta SIA „Cemex”, kas šo derīgo izrakteņi izmanto cementa ražošanai un metalurģijai. Vēl šī uzņēmuma rīcībā ir atļaujta iegūt mālu Brocēni II māla atradnē, kas tiek izmantots cementa ražošanas procesā.

2.1.3. Kurzemes reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi

2010. gada Kurzemes reģionā dzīvoja 299 tūkstoši cilvēku jeb 13,3 % no Latvijas iedzīvotājiem. Kurzemes reģionā tāpat kā visā Latvijā iedzīvotāju skaits pastāvīgi samazinās. Latvijā 2010. gada sākumā dzīvoja par 51,8 tūkst. cilvēku mazāk nekā 2005. gada sākumā, bet Kurzēmē iedzīvotāju skaits piecu gadu laikā samazinājies par 10,4 tūkstošiem cilvēku.

Lielākais iedzīvotāju skaits reģionā koncentrējies Ventspils novadā 14,1 tūkstotis, Talsu novadā 12,3 tūkstoši, Saldus novadā 11,9 tūkstoši un Kuldīgas novadā 9,7 tūkstoši.

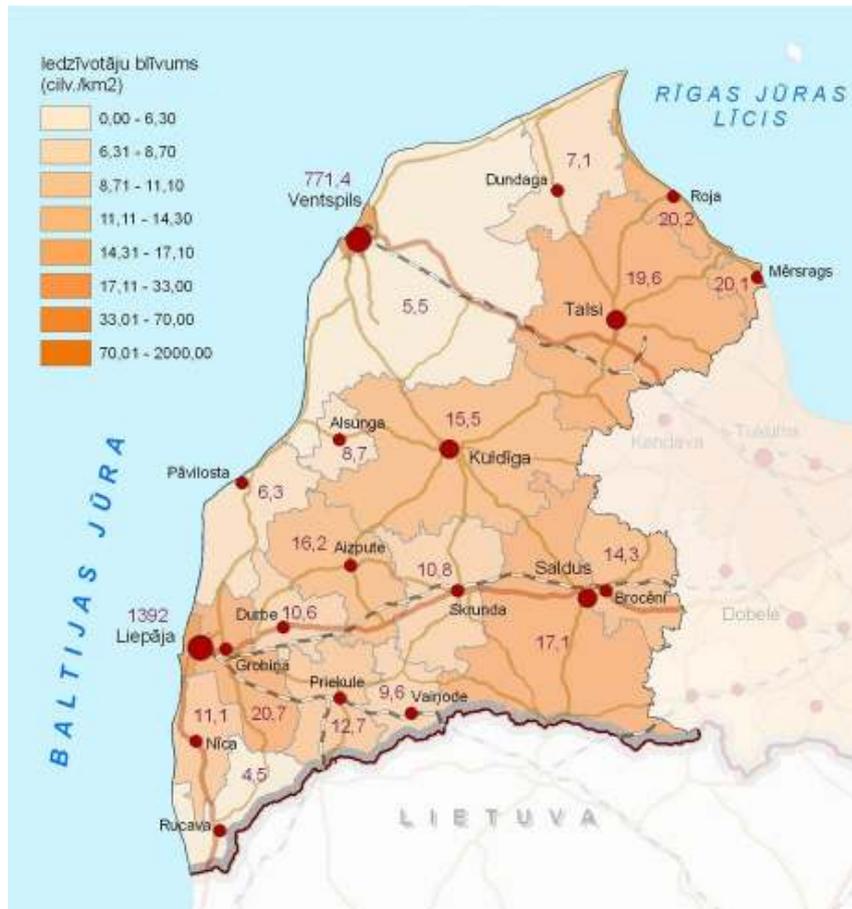
Laika periodā no 2005. līdz 2010.gadam iedzīvotāju skaits, kuri ir darbaspējas vecumā palielinājies par 0,6 tūkstošiem, savukārt līdz darbaspējas un virs darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju skaits samazinājies.

Lielākais iedzīvotāju līdz darbaspējas vecumam īpatsvars ir Talsu, Alsungas, Brocēnu un Saldus novados.

Salīdzinoši jaunāks iedzīvotāju sastāvs dzīvo Liepājas un Saldus pilsētās, kur iedzīvotāju īpatsvars vecumā līdz 15 gadiem un darbaspējas vecumā veido 68% no visiem iedzīvotājiem⁴. Tas veido vienu no nozīmīgākajām attiecīgās pilsētas un novada konkurētspējas priekšrocībām vidējā laika posmā. Šajā ziņā īpaši nozīmīga ir jaunākā iedzīvotāju daļa, kura pēc kvalitatīvas izglītības iegūšanas papildinās darbaspēka resursus ar jaunām zināšanām un labām jaunāko tehnoloģiju pārvaldīšanas prasmēm. Kurzemes pilsētās – Kuldīgā un Saldū koncentrējušās salīdzinoši lielākās darbaspēka rezerves.

³ Ģeotermālie ūdeņi. Valsts ģeoloģijas dienests. <http://mapx.map.vgd.gov.lv/geo3/vgf/akm12m.htm>

⁴ Kurzemes plānošanas reģiona nepublicētā informācija.

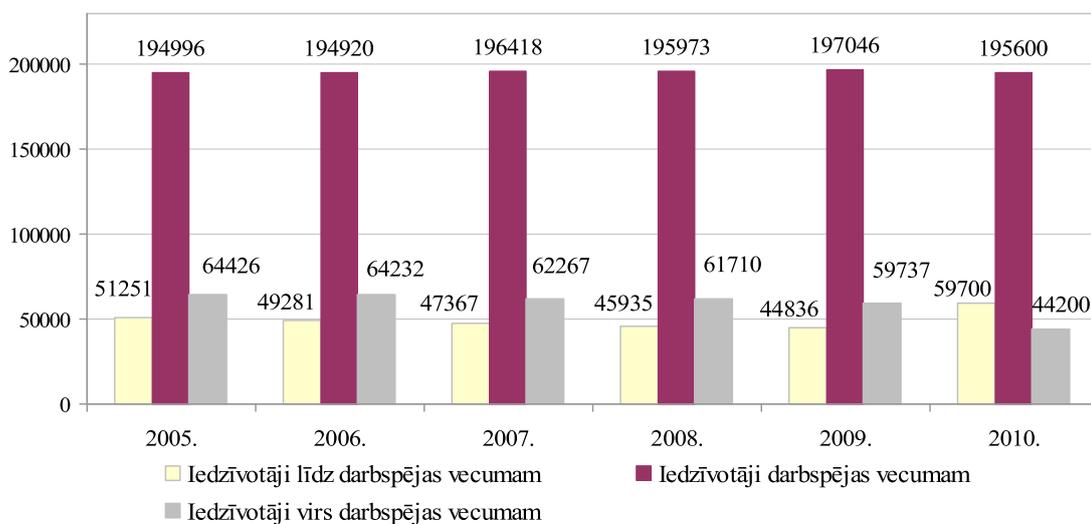

43. att. *Iedzīvotāju blīvums Kurzemes reģiona novados*

Avots: Autoru izveidots, izmantojot LR CSP datus

Lielākais iedzīvotāju līdz darbības vecumam īpatsvars ir Talsu, Alsungas, Brocēnu un Saldušs novados.

Vislielākais nodarbināto skaits Kurzemē ir apstrādes rūpniecībā, izglītībā un tirdzniecībā.

44. att. *Kurzemes reģiona ekonomiski aktīvie iedzīvotāji un nodarbinātie*

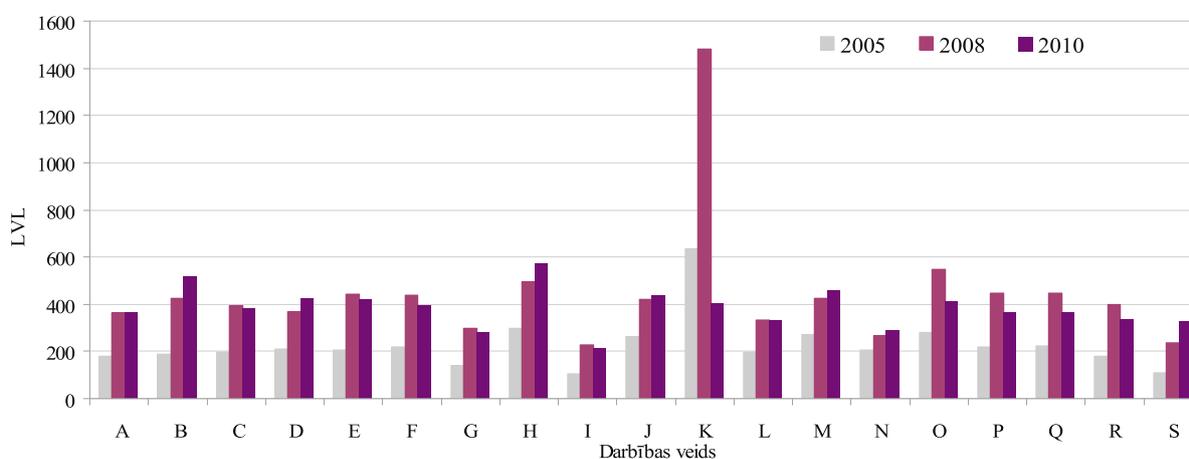
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Nodarbinātības līmenis Lietuvas reģiona apriņķos, kuri robežojas ar Kurzemes reģionu, ir atšķirīgs. Laika periodā no 2004.gada Klaipēdas apriņķī nodarbinātības līmeņa tendences ir ar nenoteiktu tendenci, bet salīdzinot ar Šauļu un Telšiai apriņķi, nodarbinātības līmenis ir augstāks. Vērtējot kopsakarībā ar Kurzemi, jāsecina, ka Kurzemes reģionā nodarbinātība ir zemākā līmenī – 55%.

Savukārt, Kurzemē, salīdzinot ar Telšiai apriņķi, ir zemāks bezdarba rādītājs, bet tas ir augstāks kā Šauļu un Klaipēdas apriņķī.

Lielākais iedzīvotāju skaits nodarbināts pakalpojumu sniegšanas jomā (7% no nodarbināto kopskaita Lietuvā) un rūpniecībā (3%). Bet ir atšķirīgs nozarēs nodarbināto īpatsvars apriņķos. Arī Kurzemes reģionā lielākais nodarbināto īpatsvars ir tieši rūpniecības nozarē.

Darba samaksa. Neto algas pieaugums vērojams laika periodā no 2005. līdz 2009.gadam. Darba alga 2010.gadā samazinājusies par 23% salīdzinājumā ar augstāko līmeni 2008.gadā.

45. att. *Darba samaksas izmaiņas tautsaimniecības nozarēs*

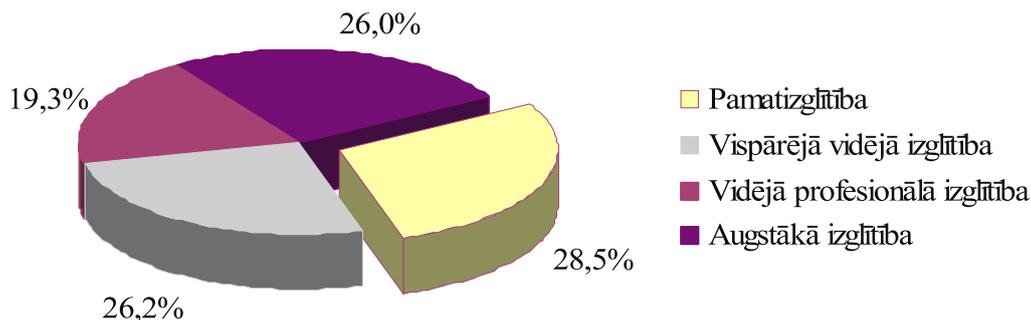
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Darba samaksa dažādu sfēru uzņēmumos Kurzemes reģionā laika posmā no 2005. līdz 2010.gadam ir atšķirīga. Lielākā darba samaksa 2008.gadā bija Finanšu un apdrošināšanas pakalpojumu uzņēmumos – 1484 lati, bet šajā sfērā ir vērojams arī straujākais darba algas samazinājums 2010.gadā salīdzinot ar 2008.gadu – par 72%.

2010.gadā lielāko darba samaksu saņēmuši nodarbinātie transporta nozarē – 584 Ls, šajā sfērā ir straujākais darba algas pieaugums salīdzinot ar 2008.gadu – par 16%.

Darba alga ir samazinājusies tādos darbības virzienos kā lauksaimniecība, apstrādes rūpniecība, būvniecība, valsts pārvaldē, izglītībā, veselības jomā, mākslas un kultūras sfērā.

Iedzīvotāju izglītība. Kurzemes reģiona augstākās izglītības iestādēs mācās 40,7 tūkstoši audzēkņu un studentu jeb 13,4% no reģiona iedzīvotāju kopskaita. Kopumā reģionā ar pamatskolas izglītību bija 29 % iedzīvotāju, 26% bija iedzīvotāji ar vispārējo vidējo izglītību, savukārt 19% ieguvuši vidējo speciālo izglītību. Augstākā izglītība ir 26% reģiona iedzīvotāju.

46. att. *Reģiona iedzīvotāju izglītības līmenis, %*

Avots: autoru sastādīts, pēc, LR CSP un Kurzemes plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programmas datiem

Audzēkņi, kuri mācās profesionālās izglītības iestādēs, apgūst pamatus tādās profesijās kā pavārs metinātājs, šuvējs, galdnieks būvstrādnieks u.c. Iegūtās pirmās iemaņas izvēlēto profesiju teorijā un praksē dod iespēju absolventiem turpināt profesionālo izglītību un uzsākt darba gaitas reģiona uzņēmumos.

2.1.4. Izglītība un zinātne Kurzemes reģionā

Augstākā izglītība. Kurzemes reģionā augstāko izglītību var iegūt divās reģionālās augstskolās - Liepājas Universitātē un Ventspils Augstskolā, kā arī vairākās augstskolu un koledžu filiālēs. Studējošo skaits reģiona augstskolās 2010.gadā pārsniedz 18 tūkstošus.

Liepājas Universitāte ir lielākā augstskola Kurzemē, kurā iespējams studēt vairāk nekā 40 studiju programmās. Darbs universitātē tiek organizēts 3 fakultātēs, kuru ietvaros 2009.gada septembrī studēja 2,66 tūkstoši studenti, no tiem 1,6 tūkstoši izvēlējās pilna laika studiju programmas. Universitātes darbu nodrošina akadēmiskais personāls 124 prasmīgu pasniedzēju sastāvā, no tiem 66 jeb 53% ir zinātņu doktori attiecīgās zinātņu nozarēs.

Universitāte piedāvā apgūt dažādus virzienus, kuri saistīti ar pedagoģijas virzieniem, kā arī sagatavo sociālos darbiniekus, sociālos pedagogus, baltu filologus, tūrisma menedžerus, iestādes un uzņēmumu vadītājus, biroja administratorus. Jaunākajās studiju programmās iespējams apgūt sekojošos virzienos: datorizains, datorzinātne, jauno mediju māksla, vides pārvalde, vides pārvaldība un inženierija.

Liepājas Universitāte pēdējos piecos gados īstenojusi valsts finansētus zinātniskās darbības un pētniecības projektus, LZP fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu konkursā apstiprinātos projektus humanitārajās zinātnēs valodniecībā un izglītības zinātnēs pedagoģijā. Universitāte piedalījies valsts pētījumu programmas „Letonika: pētījumi par vēsturi, valodu un kultūru” īstenošanā. Izstrādāti projekti visos galvenajos Universitātes zinātniskās darbības virzienos. Universitātes zinātnieki iesaistījušies IZM apakšprogrammā „Zinātniskās darbības attīstība un infrastruktūras nodrošināšana augstskolās un koledžās”, realizējusi ESF, ERAF, ERASMUS Intensīvās programmas, EEZ / Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta projektus pētniecībai un tās infrastruktūras pilnveidei, uzsākusi pētījumus Eiropas 7. ietvara programmas un Ziemeļvalstu Zinātnes padomes projektu realizācijā augstas veiktspējas izskaitļojumu un klimata matemātisko teoriju jomās, valsts un reģiona aktuālu problēmu risināšanai veikusi lietišķos pasūtījuma pētījumus ar IZM (izglītības zinātnēs), Valsts valodas aģentūras (valodniecībā), pašvaldību, SIA un citu pasūtītāju (socioloģijā) finansējumu.

Zinātnisko projektu izstrādē un zinātniskās darbības attīstībai nākotnē Liepājas Universitāte iesaistās sadarbībā ar citām Latvijas augstskolām un zinātnes iestādēm. Universitātei ir nodibināta veiksmīga sadarbība ar Latvijas Zinātņu akadēmiju, Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes struktūrvienībām, Rīgas Stradiņa universitāti u.c. Latvijas un ārvalstu augstākās izglītības iestādēm un institūcijām.

Otra nozīmīgākā augstākās izglītības iestāde Kurzemes reģionā ir **Ventspils augstskola**, kura dibināta 1997.gadā. 2010./2011. studiju gadā Ventspils Augstskolā mācījās ap 880 studentu un strādā 60 pasniedzēju. Darbs tiek organizēts 3 fakultāšu ietvaros.

Ventspils augstskola piedāvā studēt 12 dažāda līmeņa akadēmiskās un profesionālās studiju programmās. Viens no studiju virzieniem ir informācijas tehnoloģijas un datorzinātnes (datorzinātnes matemātiskie pamati un satelītformācijas datu apstrādes sistēmas) un elektronika. Līdztekus tam tiek organizēta sociālo zinātņu programma, kuru apgūstot iegūst grādu vadībzinātnē un var papildināt zināšanas maģistrantūrā, iegūstot Uzņēmējdarbības vadības profesionālo maģistra grādu. Bet jau augstākā līmenī tiek organizēta Biznesa vadības doktora studiju programma. Vēl viens no virzieniem ir valodniecība un tulkošana. Augstskola plāno modernizēt zinātnes un pētniecības bāzi, palielināt zinātnes lomu augstskolas darbā - aktīvāk iesaistīties vienotās Eiropas izglītības un pētniecības telpā, sadarbojoties ar Baltijas jūras reģiona valstu augstskolām un pētniecības centriem.

Ventspils augstskolā zinātniskās darbības ietvaros liels uzsvars tiek likts uz Ventspils Starptautiskais Radioastronomijas centra attīstību, iesaistoties kosmosa apgūšanas tehnoloģiju izstrādē un pilnveidošanā. Augstskolas pārstāvji iesaistījušies dažādos sadarbības ES ietvara projektos, kā, piemēram, starptautiskā projektā e_GASGRID, kas ir Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiskās attīstības 5. ietvara programmas zinātnes projekts par gāzes piegādes sistēmu plānojumu Eiropā. NETIAM projekta mērķis ir veicināt zināšanu pārnēsi uz ražošanu uzņēmumu un zinātnisko iestāžu mijiedarbības rezultātā, tādējādi, paātrinot inovāciju procesu un jauno tehnoloģiju ieviešana praksē. Ventspils augstskola aktīvi darbojas profesionālās izglītības studiju programmu pilnveidošanā Eiropas Kopienas izglītības programmu ietvaros.

Sadarbībā ar Latvijas Zinātņu Akadēmiju, Ventspils pilsētas pašvaldību un Ventspils muzeju ir izveidota Kurzemes Akadēmija, kuras darbība vērsta uz Kurzemes reģiona attīstībai nozīmīgu pētījumu izstrādi.

Ventspils Starptautiskais Radioastronomijas centrs (VSRC). VSRC Irbenē saglabājies no PSRS laikiem, kā rezultātā šobrīd pētnieciskais centrs veiksmīgi iesaistījies šo vēsturisko resursu finanšu līdzekļu piesaistei inovatīviem projektiem. Irbenes VSRC iekļaujas Ventspils Augstskolas sastāvā kā zinātniskais institūts. Radioastronomijas centrs ir uzsācis kosmosa pētniecību zinātnisko un lietišķo pētījumu ietvaros. VSRC attīstības vīzija saistās ar inženierizglītības, lietišķās kosmiskās pētniecības un fundamentālās astrofizikas pētniecības centra izveidi. Pašlaik aktīvi notiek asteroīdu un kosmisko atkritumu lokalizācijas problēmu izpēte un saules novērojumi. Pēdējā laikā VSRC pievērsies dažādiem lietišķiem pētījumiem ar nozīmīgu tautsaimniecisko efektu. VSRC strādā 8 vadošie pētnieki, 11 dažādu zinātņu jomu speciālisti, no tiem 9 ir zinātņu doktori.

Ventspils Augstskolas Inženierpētniecības centrs kā zinātniskais institūts iekļaujas Ventspils augstskolas sastāvā. Tā nozīmīgākais darbības virziens - nodrošināt uzņēmumus ar augsta līmeņa lietišķās zinātnes pakalpojumiem un veicināt elektronikas un elektrotehnikas nozaru zinātniski tehniskā potenciāla attīstību reģionā. Centra darbība tiek organizēta šādās pētniecības nodaļās:

- ✓ CAD/CAM projektēšanas nodaļa;
- ✓ Pielietojamās elektronikas un t.s. *Bluetooth* nodaļa;
- ✓ Telekomunikāciju produktu attīstības nodaļa;

√ Matemātiskās modelēšanas nodaļa.

Inženierpētniecības centra darbība ir cieši saistīta ar Ventspils Augstskolas mācību un zinātnisko darbu. Centra galvenie uzdevumi:

- √ attīstīt pakalpojumus jaunu produktu izstrādē elektronikas un elektrotehnikas jomās;
- √ veicināt jaunu produktu vai esošo produktu uzlabojumu izstrādi un ieviešanu ražošanā;
- √ veikt lietišķos pētījumus matemātiskā modelēšanā, elektronikā un elektrotehnikā;
- √ veikt pētījumus lietišķās informācijas tehnoloģiju jomā.

Viena no Ventspils Augstskolas Inženierpētniecības centra priekšrocībām ir biznesa un lietišķo zinātņu integrācija – gan izmantojot un pārbaudot praksē gūtās zināšanas, gan veicot fundamentālos pētījumus ekonomikas, finanšu un biznesa procesu modelēšanas virzienos.

Kurzemes reģiona teritorijā darbojas arī vairāku augstskolu filiāles - Rīgas Tehniskā universitāte Kurzemē izveidojusi divas filiāles – Liepājā un Ventspilī. RTU Liepājas filiāle uzņem studentus 13 studiju programmās gan pilna laika, gan nepilna laika studijām, kā arī studijām vakara nodaļā. Liepājas filiālē darbojas arī profesionālā vidusskola - daudzpakāpju profesionālās izglītības mācību iestāde.

RTU Ventspils filiālē uzņem studentus 8 studiju programmās gan pilna laika, gan nepilna laika studijās - uzņēmējdarbība un vadīšana, cilvēku resursu vadīšana, Elektrotehnoloģiju datorvadība, siltumenerģētika un siltumtehnika, inženiertehnika un mehānika, mašīnbūve, enerģētika un elektrotehnika, mašīnu un aparātu būvniecība ar metalurģijas un metālu spiedapstrādes specializāciju (profesionālā bakalaura programma AS «Liepājas metalurgam») u.c. Absolventi ieņem vadošus amatus valsts un privātā sektora institūcijās. Labākai studiju procesa organizēšanai tika izveidots RTU Inženierekonomikas fakultātes Ventspils studiju departaments, kas piedāvā dienas un neklātienē bakalauru studijas, kā arī neklātienē studijas muitas koledžas programmā.

Biznesa augstskola „Turība” Kurzemē izveidojusi filiāles Liepājā un Talsos. Abas filiāles piedāvā apgūt 1. līmeņa augstākās profesionālās izglītības studiju programmas tiesību zinātnēs, finansēs un grāmatvedībā, viesmīlības servisā, reklāmā, mārketingā un sabiedriskajās attiecībās.

Rīgas pedagoģijas un vadības akadēmija Kurzemē darbojas 3 filiālēs – Kuldīgā, Liepājā un Ventspilī, kur tiek īstenotas dažādas pirmā un otrā līmeņa studiju programmas.

47. att. *Izglītības iestāžu izvietojums Kurzemes reģionā*
Avots: autoru izstrādāts, Kurzemes PR datūs

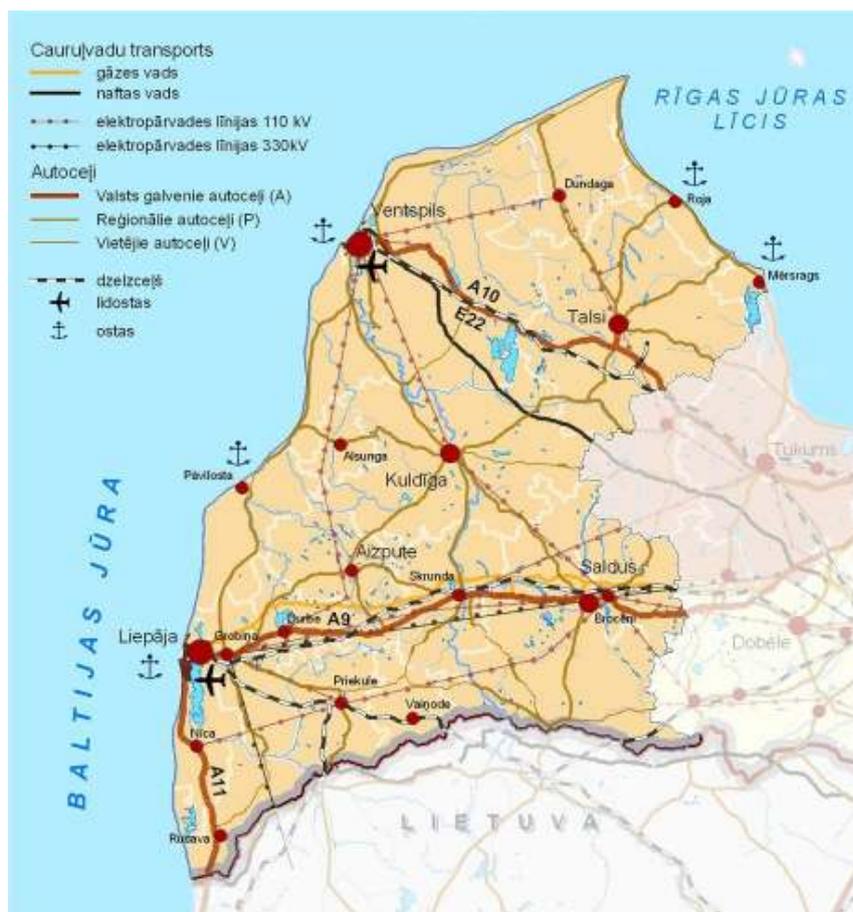
2.1.5. Kurzemes reģiona saimnieciskā infrastruktūra

Autoceļi. Reģiona attīstībai nozīmīgā ir ceļu satiksme ar Rīgu, kas atbilst valsts ceļu virzienam no Liepājas un Ventspils. Kurzemes reģionu šķērso šādi nozīmīgākie valsts autoceļi:

- ✓ autoceļš A9 Liepāja – Saldus – Rīga 245 km;
- ✓ autoceļš A10 Ventspils – Talsi – Tukums - Rīga – 197 km;
- ✓ autoceļš A11 Liepāja – Rucava – Lietuvas robeža - 53,4 km.

Dažādas pilsētas un citas apdzīvotās vietas reģionā savieno reģionālie ceļi. No tiem nozīmīgākie ir šādi:

- ✓ P108 Ventspils – Kuldīga – Saldus – 106 km;
- ✓ P112 Kuldīga – Aizpute – Līči – 69 km;
- ✓ P120 Talsi – Stende – Kuldīga – 58 km;
- ✓ P111 Ventspils – Grobiņa – 96 km;
- ✓ P106 Ezere – Embūte – Grobiņa – 81 km;
- ✓ P109 Kandava – Saldus – 53 km.

48. att. *Kurzemes reģiona transporta infrastruktūra*
Avots: autoru izstrādāts, Kurzemes PR datūs

Reģiona nozīmīgākie attīstības centri - Liepāja, Ventspils, Talsi, Saldus un Kuldīga ir labi savienoti ar galveno autoceļu tīklu. Esošo ceļu caurlaides spēja ir apmierinoša un tuvākajos gados spēs apmierināt pieaugošo loģistikas sistēmu pieprasījumu. Satiksmes intensitāte abos autoceļos (A9 un A10) ir līdzīga, intensitātei ievērojami pieaugot Rīgas virzienā. Reģiona nozīmīgākie autoceļi A9 un A10 savieno Liepājas un Ventspils ostas ar Trans-Eiropas transporta sistēmu (TEN), iekļaujoties integrētajā Rietumu – Austrumu tranzīta kravu multimodālajā loģistikas sistēmā. Izmantojot šo satiksmes artēriju, Kurzemes reģiona uzņēmēji pastāvīgi palielina preču apmaiņu ar Maskavu, Sant-Pēterburgu, Vladimiru, Nižņijnovgorodu un citām Krievijas pilsētām. Palielinoties kravu plūsmas intensitātei ES iekšējā ekonomiskajā telpā, tuvākajā nākotnē palielināsies autoceļa A11 nozīme, jo kravu apjoms, kas tiek pārkrauts Liepājas ostā, palielinās, pieaug arī ceļa nozīme, jo no Liepājas ostas uz Lietuvu un tranzītā caur Liepāju ir jānogādā preču kravas.

Kurzemes reģiona dzelzceļš. Dzelzceļa tīkls Kurzēmē izveidojās 19.gadsimta beigās nolūkā izveidot stratēģiski nozīmīgu dzelzceļa kravu pārvadājumu globālajā tranzīta sistēmā Rietumi – Austrumi. Dzelzceļa satiksme veido nozīmīgu posmu multimodālajos kravu pārvadājumos, savienojot jūras ostas Liepājā un Ventspilī ar jūras kravu saņēmējiem un nosūtītājiem citos valsts reģionos un aizjūras valstīs. Reģiona teritoriju Austrumu virzienā šķērso vairākas reģiona attīstībai un valsts tautsaimniecībai nozīmīgas dzelzceļa līnijas:

- ✓ Ventspils - Tukums – Jelgava – Jēkabpils - Daugavpils;
- ✓ Ventspils - Tukums – Jelgava – Rīga;
- ✓ Ventspils - Tukums – Jelgava – Jēkabpils – Rēzekne – Krievijas robeža;
- ✓ Liepāja – Saldus - Jelgava – Rīga;
- ✓ Liepāja – Saldus - Jelgava - Jēkabpils – Daugavpils.

Kurzemes reģiona dzelzceļa satiksme, iekļaujoties Zemgales un Latgales reģiona dzelzceļa sistēmā, veido stratēģiski nozīmīgu transporta artēriju visā Baltijas jūras reģionā. Intensīvi importa – eksporta kravu pārvadājumi no NVS, Ķīnas, Mongolijas un citām Āzijas valstīm notiek Rietumu - Austrumu dzelzceļa sistēmas ietvaros virzienā uz Kurzemes ostām. Elastīgā, uz liela apjoma kravu pārvadājumiem orientētā dzelzceļa satiksmes sistēma veido vienu no stratēģiska rakstura iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām, kas esošajiem un potenciālajiem investoriem iekšzemē, kā arī aizjūras valstīs paver plašas iespējas uzņēmējdarbības paplašināšanai un modernizācijai. Loģistikas operācijas tiek veiktas šādās dzelzceļa stacijās:

- ✓ Ventspils virzienā - Ugāle, Stende, Ventspils;
- ✓ Liepājas virzienā - Brocēni, Saldus, Skrunda, Kalvene, Liepāja.

Ar dzelzceļa transportu lielākoties tiek pārvadātas tādas kravas kā nafta un naftas produkti, minerālmēsli, akmeņogles un dažādi citi produkti.

Austrumu - rietumu dzelzceļa koridora infrastruktūras attīstībā tiek ieguldīti lieli līdzekļi, lai nodrošinātu vilcienu kustības drošību un pārvadājumu pieaugumu. Lielākās investīcijas tiek ieguldītas ceļu rekonstrukcijā, dzelzceļa infrastruktūras kapitālajā remontā un rekonstrukcijā, kā arī sakaru, signalizācijas un energoapgādes iekārtu modernizācijā.

Ostas. Lielākās Kurzemes reģiona ostas Ventspilī un Liepājā ir iesaistītajās globāla rakstura multimodālajās loģistikas sistēmās. Ventspils brīvosta ir viena no lielākajām neaizsalstošām ostām Baltijas jūrā un viena no lielākajām ostām Eiropā, kas specializējusies šķidro kravu pārvadājumos. Abās ostās kravu nosūtītāju rīcībā ir nodotas lielas un modernas platības preču uzglabāšanai, šķirošanai un apstrādei. Ostās uzbūvēto piestātņu kravu laukumi savienoti ar sazarotu dzelzceļa tīklu. Uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas nolūkā Liepājas un Ventspils ostās ir izveidotas brīvās ekonomiskās zonas. To teritorijās darbojas īpašs nodokļu režīms, kas veicina investīciju piesaisti gan no iekšzemes, gan ārvalstu komersantiem.

Ventspils osta specializējas naftas un naftas produktu pārvadāšanā, šķidro ķīmisko produktu minerālmēsli, ogļu, kokmateriālu, Ro-Ro kravu un metālu pārkraušanā. Lai samazinātu atkarību no naftas tranzīta no Krievijas ostas ir uzsākta vispārējo kravu, Ro-Ro tipa un konteineru kravu apgrozījuma palielināšanai nepieciešamās infrastruktūras izveide. Ventspils brīvosta pēc kopējā kravu apgrozījuma ir lielākā Latvijas osta un viena no lielākajām ostām Baltijas jūras reģionā ik gadu vidēji pārkraujot ap 30 milj. tonnu.

Kopējā ostas teritorijas platība ir 2624 ha no kuriem aptuveni 1200 ha ir vēl neizmantotās zemes platības. Ostai ir 60 piestātnes ar kopējo garumu vairāk nekā 11 000 metru (sausu kravu un ģenerālkrauvu enkurvietu garums ir 7896 metri, šķidro kravu enkurvietas - 3116 metri), 170 000 m² slēgtās noliktavas, 200 000 m² atklātās noliktavas un maksimāli iespējamā jauda ir vairāk nekā 80 miljoni tonnu gadā. Pašreiz osta var apkalpot kuģus ar maksimālo iegrimi 15 metru (ostas maksimālais dziļums ir 17,5 metri). Ventspils osta var apkalpot kuģus ar kravnesību līdz 150 000 DWT un pieļaujamo garumu līdz 270 m. Ventspilij ir regulāri prāmju maršruti uz Zviedriju, Vāciju un Igauniju. Izvirzīto mērķu ietvaros tiek realizēta virkne ostas infrastruktūras un terminālu jaudu uzlabojumi, lai nodrošinātu gan efektīvu ostas darbību, gan tās atbilstību vides aizsardzības un drošības standartiem. Pēc Ventspils ostas šķidro kravu rajona padziļināšanas līdz 17,5 metriem, tagad šķidro kravu kraušana ir iespējama uz „AFRAMAX” tipa tankkuģiem ar kravnesību līdz 150 000 DWT. Savukārt pēc Ventspils ostas beramkrauvu un ģenerālkrauvu termināla padziļināšanas līdz 15,5 metriem, beramkrauvu un ģenerālkrauvu kraušana ir iespējama uz „PANAMAX” tipa kuģiem ar kravnesību līdz 75 000 DWT.

Liepājas osta ir salīdzinoši jauna osta, kurā tiek pārkrautas civilās kravas. Liepājas ostā pēdējos 20 gados īstenoti nozīmīgi rekonstrukcijas un modernizācijas projekti. To ietvaros izveidota moderna kuģu satiksmes vadības sistēma, uzbūvētas jaunas piestātnes, noliktavas un laukumi kravu īslaicīgai uzglabāšanai. Kaut arī apgrozījums Liepājas ostā joprojām ir relatīvi zems, tā ir viena no straujāk augošajām ostām kravu apgrozījuma ziņā Baltijas jūras reģionā. Pateicoties mērķtiecīgai attīstības stratēģijai, ostas maksimālā jauda pietuvojusies 10 milj. tonnu gadā. Ostas sauszemes teritorijas platība pārsniedz 370 hektārus, no kuriem vairāk par 100 ha iznomājami uzņēmējiem ar investīciju projektiem, kuros tiek paredzēta preču ražošanā un līdzdalība multimodālajās loģistikas sistēmās, kā arī jūras kravu apstrāde un pārstrāde ostas teritorijā.

Liepājas osta ir starptautiski nozīmīgs preču pārkraušanas transporta sistēmas centrs, kurš nodrošina kravu plūsmu Austrumu – Rietumu un Rietumu - Austrumu virzienā. Liepājas ostas atrašanās vietas priekšrocība ir viena no īsākajām pārejām starp atklāto jūru, ostu piestātnēm un sauszemes satiksmi visa kalendārā gada periodā. Liepājas osta specializējas ģenerālo kravu, beramkravu un lejamkravu apstrādē, kā arī tiek nodrošināta zvejas kuģu apkalpošana. Divas kuģu remonta rūpnīcas piedāvā kuģu būves un remonta pakalpojumus. Pilsētas viesu rīcībā ir mūsdienīgs jahtu centrs, kur jahtas tiek apkalpotas pilsētas centrā pie labiekārtotām apsargājamām piestātnēm.

Ostā darbojas 16 stividoru kompānijas, 14 kuģu aģentūras, kravu ekspeditori, muitas brokeri un citi ostas pakalpojumu sniedzēji, nodrošinot apmēram 2000 darbavietas. Uzņēmumu darbība ostā ir orientēta, galvenokārt, uz eksporta un tranzīta pakalpojumu sniegšanu. Kravu apgrozījums Liepājas ostā 2010.gadā sasniedza 4,5 miljonus tonnu. Pašlaik saimnieciskā darbībā tiek izmantoti apmēram 170 ha jeb nepilna puse no Liepājas ostas sauszemes teritorijas. Liepājas ostā pavisam ir 80 piestātnes. Piestātņu kopējais garums pārsniedz 10 tūkst.m ar dziļumu pie piestātnēm no 4,5 – 10,5 m. Maksimālie apkalpojamo kuģu parametri: garums 220 m, platums 35 m, iegrime 9,5 m un kravnesību līdz 75 000 DWT. Liepājas ostas pašreizējā maksimālā jauda sasniedz 9 milj. tonnu gadā. Liepājas ostai ir 65 piestātnes ar kopējo garumu 8167 metru, 50 000 m² slēgto noliktavu un maksimālo gada jaudu 7,5 miljoni tonnu. Pašlaik tā spēj uzņemt kuģus ar maksimālo iegrimi 9,5 metri. Kopš neatkarības atjaunošanas īstenoti virkne projekti, lai aizvāktu nogrimušos militāros kuģus, rekonstruētu molus un dažādus vidi aizsargājošus darbus. Attīstībā atrodas arī industriālais parks. Tiek izstrādāti projekti, lai uzlabotu ceļu un dzelzceļu sasniedzamību un izveidotu kombinētu ģenerālo kravu, konteineru, šķidro kravu un gāzes terminālu. No Liepājas ir arī divas regulāras kravu/pasažieru prāmju līnijas- viena uz Karlshamnu Zviedrijā un Rostoku Vācijā.

Kurzemē veiksmīgi darbojas arī **mazās ostas** - *Pāvilosta, Roja un Mērsrags*. Mazo ostu kravu apgrozījumā dominē kokmateriāli - papīrmalka, zāģmateriāli, celuloze un šķelda, kā arī zivju produkcija. Ostu teritorijās tiek attīsta zivju pārstrāde un jūras tūrisms. Šīm ostām ir būtiska nozīme apkārtējo teritoriju ekonomiskajā attīstībā.

Pāvilostas osta atrodas Kurzemes Rietumu piekrastē, tā izvietojusies Sakas upes grīvā. Pāvilostas sauszemes teritorija aizņem 7.5 ha un akvatorija 3 ha. Tā ir vienīgā neaizsalstošā mazā osta Baltijā, kas atrodas pie atklātas jūras un ļoti tuvu bagātīgam zvejas rajonam. Pāvilosta specializējusies zvejas kuģu un jahtu apkalpošanai. Ostas teritorijā atrodas zivju pārstrādes rūpnīca, kā arī telpas izejvielu un produkcijas uzglabāšanai. Pāvilosta atrodas valsts nozīmes ceļa tuvumā, kas savieno Ventspili un Liepāju. Pateicoties mērķtiecīgai attīstībai, pēdējos gados Pāvilosta iemantojusi zvejnieku un burātāju labvēlību. Papildus iepriekš nosauktajiem darbības virzieniem, ar katru gadu pieaug arī ostas kā jahtu ostas nozīme, jo šo pilsētu izvēlas par atpūtas vietu un nokļūšanai līdz tai izmanto Pāvilostas ostas pakalpojumus.

Rojas osta izveidojusies Rīgas līča ZR piekrastē, Rojas upes grīvā. Ilglaicīgi ostas galvenās darbības virziens bija zvejas kuģu apkalpošana. Pēc padziļināšanas darbiem

1995.gadā tika uzsākts papīrmalkas eksports. Ostā izkrauto zivju apjoms svārstās no 7000 līdz 9000 t gadā. Veiksmīgi darbojas ostā izveidotā jahtu piestātne, kura tiek izmantota arī pasažieru pārvadājumiem. Attālums no ostas piestātnēm līdz asfaltētiem autoceļiem Rīga - Kolka un Rīga - Roja - Talsi 200 - 300 m. Attālums līdz dzelzceļa stacijai Stende - 59 km.

Mērsraga osta atrodas Rīgas Jūras līča rietumu krastā, četrus kilometrus uz dienvidiem no Mērsraga zemesraga. Mērsraga ostas teritorijas kopējā platība ir 78 ha, no tiem 12,5 ha aizņem akvatorija. Mērsraga ostas piedāvātā infrastruktūra - piestātnes, pievadceļi un citi elementi, ir piemēroti kokmateriālu pārkraušanai. Nozīmīga loma Mērsraga ostai ir arī zivju pārstrādes uzņēmumu attīstībai. Pašlaik Mērsraga ostas teritorijā darbojās divas zivju pārstrādes rūpnīcas. Uzņēmumu veiksmīga darbība ir ļoti nozīmīga ne vien Mērsragam, bet visam reģionam, jo liela daļa produkcijas tiek eksportēta. Ostas atrašanās vieta: līdz Talsiem - 45km, līdz Tukumam - 45 km, līdz Rīgai – 95 km. Tuvākās dzelzceļa stacijas Stende – 50 km, Tukums - 45 km.

Kurzemes ostu sekmīga darbība ir nozīmīga ne tikai reģiona kravu pārvadājumos. Tās lielā mērā sekmē reģiona ekonomisko izaugsmi, piedāvājot stratēģiski izdevīgas vietas investīciju projektiem, sekmējot nodarbinātību un infrastruktūras attīstību.

Lidostas un lidlauki. Pēc vairāku gadu pārtraukuma, apvienojot pašvaldības un uzņēmēju spēkus, tiek veikta mērķtiecīga darbība Liepājas un Ventspils lidostu darbības atjaunošanai. Abas lidostas ir sertificētas starptautiskai gaisa satiksmei. Liepājas lidosta ir lielākā reģionā. Tā atrodas tikai 7 km attālumā no Liepājas pilsētas, kurā dzīvo aptuveni 90 tūkstoši iedzīvotāju, kas veido nozīmīgāko tās attīstības dimensiju. Tās stratēģisko nozīmi palielina arī 210 km lielais attālums līdz Rīgai un 260 km līdz Lietuvas galvaspilsētai. Lidosta atrodas Liepājas Speciālajā ekonomikas zonā, kas veicina tās attīstību. Patreiz Liepājas lidosta apkalpo čartera, biznesa un vispārējās aviācijas lidojumus. Liepājas lidostas attīstības prioritātes ir saistāmas ar regulāras satiksmes nodrošināšanu un kvalitatīva, droša servisa nodrošināšanu pasažieriem un lidostas tehniskās iespējas ir piemērotas industriālo un tehnoloģisko parku, transporta loģistikas centru, kā arī dažādu mācību bāzu izveidošanai. 2000.gadā tika parakstīts Nodoma protokols par piedalīšanos starptautiskā projektā "Pirmās klases Industriālā parka tīkls"

Palielinoties maza izmēra lidaparātu satiksmes intensitātei, palielinās mazo lidlauku nozīme Kurzemes reģiona attīstībā, kuri atrodas Cīravā, Kuldīgā, Snēpelē, Talsos, Vaiņodē, Ventspilī un Talsos. Mazie lidlauki tiek uzskatīti par izdevīgu investīciju ieguldījumu tūrisma nozares attīstības ietvaros.

Cauruļvadu transports. Reģionam ir ievērojamas priekšrocības naftas tranzīta attīstībā, jo naftas (diametrs 720 mm) un naftas pārstrādes produktu (diametrs 530 mm) cauruļvadi šķērso reģiona teritoriju un savieno Ventspils ostas naftas terminālu ar naftas ieguves pārstrādes uzņēmumiem Krievijā un Baltkrievijā.

Gāzes vadi. Vienotā gāzesvadu sistēma savieno Kurzemes reģiona mājsaimniecības un korporatīvos patērētājus ar Ziemeļkrievijas un Rietumsibīrijas gāzes ieguves rajoniem. Dabas gāzi reģiona patērētājiem piegādā maģistrālā gāzes vada atzars Iecava – Liepāja, kas paver plašas iespējas tālākai Dienvidkurzemes teritorijas gazifikācijai. Pašlaik lielākie dabas gāzes izmantotāji atrodas Liepājā. Gāzes apgādes sistēmas attīstības plānos paredzēts izbūvēt gāzes vadu uz Kuldīgu un Ventspili. Ar to paveras lielas iespējas gāzes izmantošanā uzņēmējdarbībā Kurzemes vidus un Ziemeļu daļā - Ventspilī, Talsos un Kuldīgā.

Telekomunikāciju tīkli. Kurzemē informācijas pārraidi nodrošina publiskā fiksētā un mobilā telekomunikāciju infrastruktūra. Pēdējos gados reģionā nodrošinājums ar telekomunikāciju pakalpojumiem pieaug, galvenokārt pieaugot mobilo telefona līniju

abonentu skaitam. Fiksēto telekomunikāciju sakari tiek nodrošināti ar analogām un modernizācijas rezultātā ieviestajām ciparu līnijām. Modernizācijas rezultātā Kuldīgā un Ventspilī izveidota moderna sakaru infrastruktūra. Ir izveidoti ciparu iznesumi visos citos novadu centros.

Starptautiskas nozīmes optiskie kabeļi reģionu savieno ar Rietumu un Austrumu valstīm. Nacionālas nozīmes optisko kabeļu Rietumu tīkla loks aptver reģiona lielākās pilsētas. Optisko kabeļu loks ir pamats turpmākai telekomunikāciju tīkla attīstībai. Tas nodrošina ciparu sistēmā pieslēgto abonentu skaita pieaugumu, kopumā uzlabojot telekomunikāciju pakalpojumu kvalitāti.

Elektrotīklu raksturojums. Elektrotīklu infrastruktūru reģionā veido 330 kV, 110kV pārvades elektrolīnijas un sadales elektrolīnijas, kas tiek papildinātas ar attiecīgās jaudas transformatoru apakšstacijām, iekļaujoties vienotā elektroapgādes sistēmā. Ministru kabinets ir atbalstījis elektrostacijas būvniecību Kurzemē ar jaudu plānota 400 MW. Elektrostacijas būvniecība paaugstinās elektroapgādes drošību Kurzemes reģionā, paverot jaunas iespējas uzņēmumu attīstībai, kuros tehnoloģiskajos procesos paredzēts liels elektroenerģijas patēriņš.

Tūrisma infrastruktūra. Reģiona tūrisma mikro infrastruktūru veido tūristu mītnes, nozīmīgākie tūrisma objekti, velosipēdu celiņi, tūristu takas u.c. elementi.

23. tabula

Reģiona novadi un lielpilsētas	Tūrisma mītnes novados			Apkalpotās personas	Velo celiņi un tūristu takas (km)
	Skaitis	Gultas vietu skaits	Numuru skaits		
Aizputes novads	2	47	22	456	15
Brocēnu novads	3	162	66	2 890	78
Kuldīgas novads	10	475	153	8 274	14
Liepājas pilsēta	16	1 096	529	49 346	68
Nīcas novads	4	104	40	3 465	24
Pāvilostas novads	4	70	27	1 613	63
Priekules novads	1	14	6	524	25
Rojas novads	9	221	84	3 066	78
Rucavas novads	1	35	35	635	38
Saldus novads	4	138	52	2 422	69
Skrundas novads	2	44	19	866	51
Talsu novads	13	439	173	4 593	148
Vaiņodes novads	2	70	20	675	19
Ventspils novads	17	725	280	5 425	226
Ventspils pilsēta	13	1 294	502	48 181	52
Reģionā kopā	101	4 934	2 008	132 431	968

Tūrisma mikro infrastruktūra Kurzemes reģionā 2009.gadā

Avots: LR CSP

Kurzemes reģiona uzņēmēji piedāvā plašu tūrisma pakalpojumu klāstu. Tiem, kuri priekšroku dod lielākajām dabas vērtībām – klusumam, svaigam gaisam un lieliskām dabas ainavām, piemērotākas būs lauku novados izvietotās tūristu mītnes, kuru kopējais skaits

pārsniedz 60 vienības ar vietu skaitu – nepilni 3 tūkstoši, bet Liepājas un Ventspils pilsētas tūristi var izmantot piedāvātos tūrisma pakalpojumus, kuri saistīti ar pludmales teritorijām. Lauku tūrisma mītņu īpašnieki ir padomājuši gan par velo celiņiem, gan tūristu takām, gan citām aktīvās atpūtas iespējām.

Velotūrisma entuziastiem svarīgi zināt, ka Kurzemes reģionu šķērso starptautisks velo ceļa maršruts „EuroVelo 10”, kurš sākas Rucavas robežkontroles punktā un virzās uz – Liepāju – Pāvilostu – Alsungu – Kuldīgu – Kandavu – Talsiem - Roju – Mērsragu – Jūrmalu, caur Rīgu uz Ainažu robežkontroles punktu.

Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūra Kurzemes reģionā darbojas viens no tehnoloģiju pārneses centriem, kuru darbību finansē LIAA. Inovatīvās darbības veicināšanai, Ventspils Augstskolā tika izveidots Kurzemes Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts (KTPK).

49. att. *Uzņēmējdarbību atbalstošā infrastruktūra Kurzemes reģionā*
Avots: VARAM dati

Kurzemes biznesa inkubators savu darbību uzsāka 2009. gada sākumā Liepājas pilsētā, savu darbību attīstot Kurzemes lielākajās pilsētās – Kuldīgā un Saldū. Kurzemes Biznesa inkubators sekmē jaunu uzņēmumu rašanos un attīstīšanos, palīdz komersantiem īstenot savas biznesa idejas. Inkubators piedāvā jaunajiem uzņēmējiem

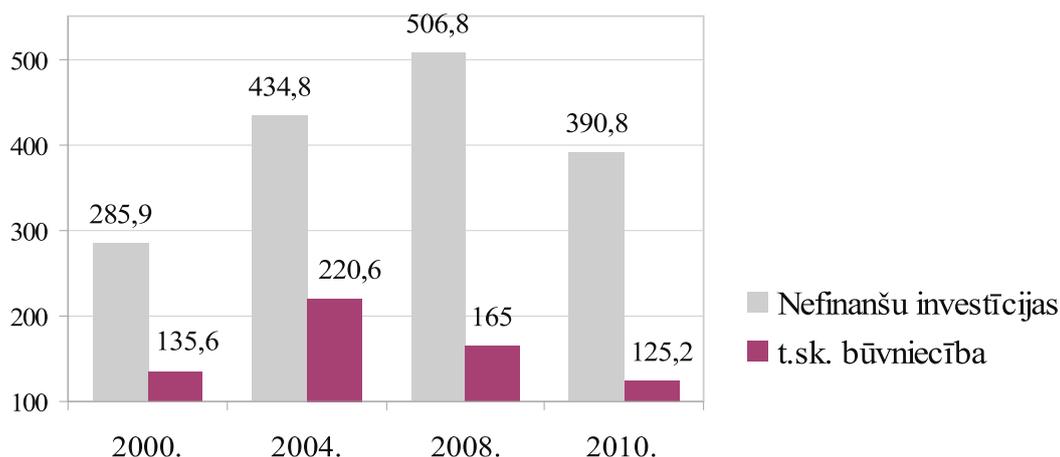
kvalitatīvu infrastruktūru un biroja pakalpojumus, kompetentas konsultācijas biznesa attīstības, finansēšanas un organizēšanas jautājumos.

Ventspils Augsto tehnoloģiju parka darbības mērķis - veicināt jaunāko tehnoloģiju izplatību Kurzemes uzņēmumos, piedāvājot tiem nepieciešamos pakalpojumus un infrastruktūru. Ventspils Augsto tehnoloģiju parks piedāvā starptautiski pievilcīgu uzņēmējdarbības vidi inovatīviem risinājumiem, straujai izaugsmei un pasaules mērogā konkurētspējīgai komercdarbībai. Tehnoloģiskā parka darbībā prioritārās nozares ir informācijas tehnoloģijas, telekomunikācija, elektronika, mašīnbūve, rūpnieciskā automatizācija, datorizētais dizains un kosmosa tehnoloģijas. Ventspils Augsto tehnoloģiju parkā veiksmīgi savu saimniecisko darbību jau veic tādi uzņēmumi kā SIA „Ventspils Elektronikas fabrika”, SIA „Ventspils Energo”, AS „Inspecta Latvia” u.c.

Tehnoloģiju parks Ventspilī sniedz atbalstu uzņēmumiem, kuri ražo jaunāko tehnoloģiju produktus un palīdz jaunajiem komersantiem uzsākt uzņēmējdarbību, īstenot savas biznesa idejas. Tehnoloģiju parks lielāku uzmanību velta uzņēmumiem, kuri nepārtraukti pilnveido ražošanas tehnoloģijas, izstrādā jaunus produktus un pakalpojumus, kuriem ir nepieciešamas speciālistu konsultācijas dažādos uzņēmējdarbības jautājumos. Tehnoloģiju centrs sadarbojas ar Ventspils Starptautisko Radioastronomijas centru un Ventspils Augstskolas Inženierpētniecības centru. Tehnoloģiju parks sniedz palīdzību komersantiem organizēt lietišķos kontaktus, izveidot sadarbību starp izglītības un pētniecības institūtiem inovatīvo produktu ražošanā un jaunāko tehnoloģiju apgūšanā. 2009.gadā iesniedzis divus nacionālo patentu pieteikumus, kā arī saņēmis 12 komercializācijas pieteikumus inovatīviem risinājumiem. Kopumā noslēgto līgumu rezultātā bijuši ienākumi 8500 latu apjomā. Kvantitatīvie rādītāji salīdzinot ar iepriekšējo periodu būtiski nav pasliktinājušies un nav arī uzlabojušies.

2.1.6. Investīcijas Kurzemes reģionā

Ne mazāk svarīgs priekšnoteikums reģiona attīstībai ir investīcijas, kuras tiek piesaistītas reģionā.

50. att. *Nefinanšu investīciju Kurzemes reģionā (milj.Ls)*

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

2008.gadā nefinanšu investīciju apjoms sasniedza 506,8 milj.Ls. Recesijai pastiprinoties, nefinanšu investīciju plūsma neapstājās, bet samazinājās par 23,1%. Lielāku investīciju samazināšanos reģionā lielā mērā aizkavēja lielo ostu un citu lielāko uzņēmumu

darbības stabilitāte, to saistība ar valstīm, kuras globālā ekonomiskā krīze bija skārusi mazāk. Straujāks apjoma samazinājums reģionā attiecas uz veiktajiem būvdarbiem. Tas saistīts ar vairākiem apturētiem investīciju projektiem reģionā, kuri bija vērsti uz saimnieciskās darbības paplašināšanu Liepājā, Ventspilī, Talsos un citās reģiona pilsētās, kā arī atsevišķās lauku saimniecībās. Kurzemes reģiona novados investīciju apjomi ir atšķirīgi. Ārvalstu tiešās investīcijas uzņēmumu pamatkapitālos nav reģistrētas Alsungas novadā un 2011.gadā izveidotajā Mērsraga novadā.

Lielākie investīciju apmēri ir uzņēmumos, kuri darbojas Ventspils, Liepājas pilsētās un Aizputes, Saldus, Brocēnu, Talsu, Kuldīgas novados.

Reģionā lielākais un valstī otrs lielākais ieguldījumu apjoms uzņēmumu pamatkapitālos ir Ventspils pilsētā, kur investīcijas 2010.gadā sastādīja gandrīz 114 miljoni latu. Lielākās investīcijas ieguldītas ostas uzņēmumos un lielākie investori - Šveices investors Eirotank Holding Sarl, Britu Virdžīnu salās esošais uzņēmums „Euro Finance @ Trade Ltd” un Nīderlandes Karalistes uzņēmums „Beleggingsmaatschappij Geit”.

Liepājas pilsētā investīcijas veiktas dažādu nozaru uzņēmumos vairāk kā 38 miljonu latu apmērā, kas ir 8 labākais rādītājs Latvijā. Lielākie ieguldījumi veikti lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnas ražojošā uzņēmumā „Trelleborg Wheel Systems Liepaja”, SIA „Lauma Fabrics”, graudaugu audzēšanas uzņēmumā SIA „Artis JP”. Ieguldījumi veikti arī zivju un zivju produktu pārstrādes un konservēšanas uzņēmumos, bet investīciju apjoms ir mazāks kā citu nozaru uzņēmumos.

Kuldīgas novads investīciju apjomu ziņā seko aiz Liepājas un ir 9. vietā valstī - mežkopības, kūdras ieguves u.c. uzņēmumos kopumā investēti vairāk kā 30 miljoni latu.

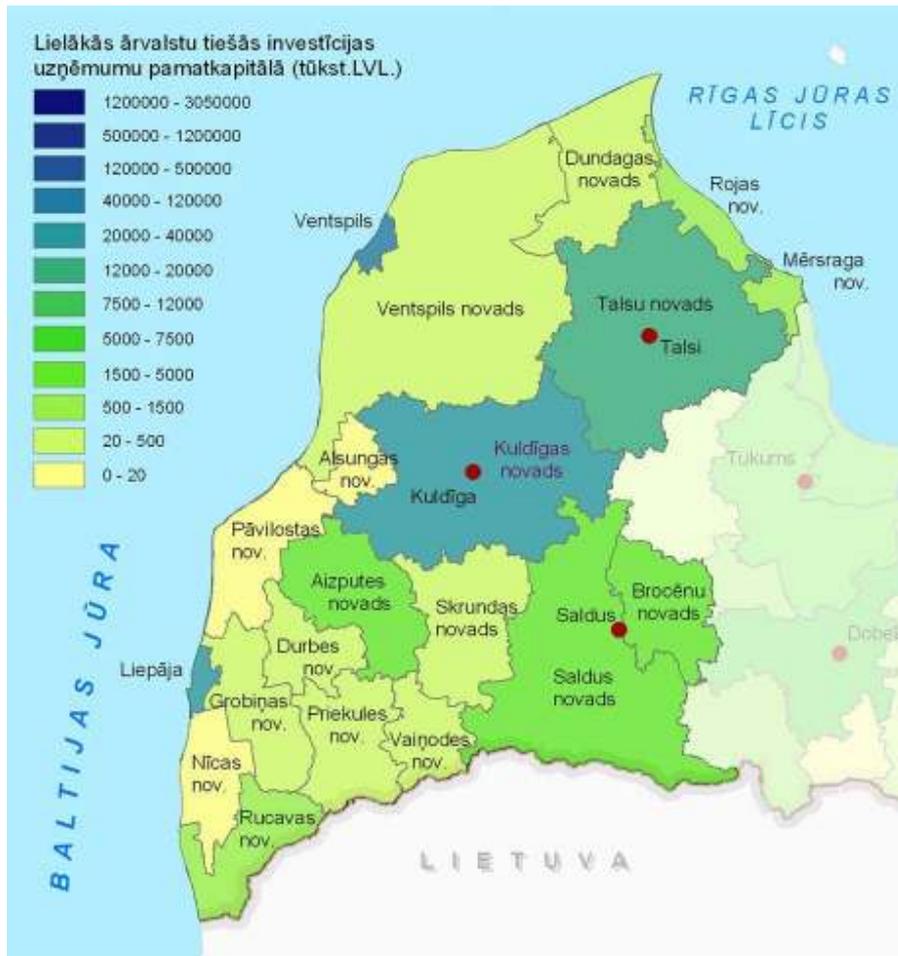
Talsu novada uzņēmumos investētā summa sasniedz 18 miljonus latu, kas ļauj ierindoties valstī 14. vietā. Lielākās investīcijas ieguldītas kokmateriālu pārstrādes, kūdras ieguves, grants, smilts un māla karjeru izstrādes un lauksaimniecības uzņēmumos

Saldus novada uzņēmumu pamatkapitālos ir 3,4 miljoni lieli ieguldījumi (28. vieta). 18% no novada kopējām investīcijām ieguldīti atkritumu apstrādē.

Aizputes novadā kopējais ārvalstu investīciju apjoms ir 2,6 miljoni latu, kuri lielākoties iepludināti dažādos ar lauksaimniecību saistītos uzņēmumos, kuru darbības virzieni ir graudaugu, pākšaugu un eļļas augu sēklu audzēšana, cūkkopība. Lielākie investori ir AS „DK Latvia Farming”, SIA „Dan Lat Agro APS”, AS „Lat – Agro”.

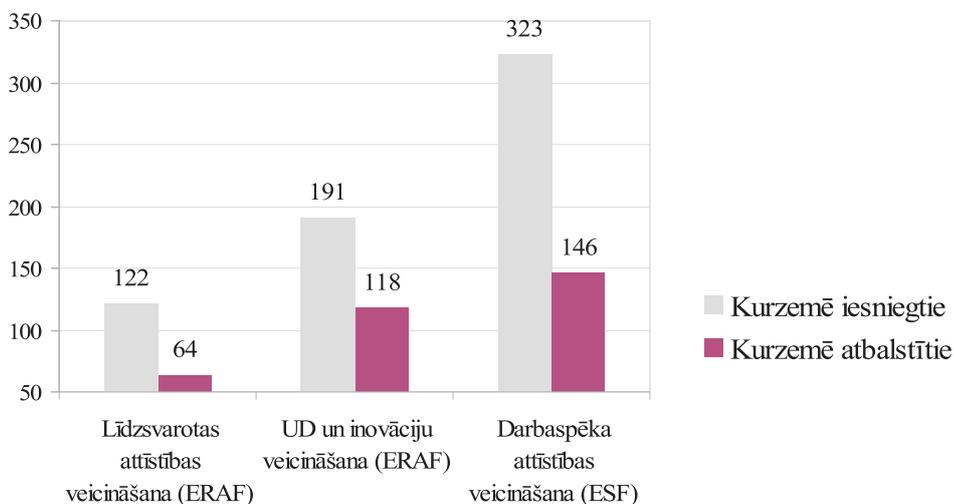
Brocēnu novadā kopumā reģistrētais investīciju apjoms ir 1,7 miljoni latu. Lielākās investīcijas keramikas flīžu un metāla konstrukciju ražošanas uzņēmumos.

Lielākie investori Kurzemes reģionā ir no Dānijas, Islandes, Somijas, Zviedrijas, Nīderlandes, Krievijas, Polijas, Vācijas, Šveices, ASV, Lietuvas u.c. valstīm.

51. att. *Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Kurzemes uzņēmumu pamatkapitālā*
Avots: autoru izstrādāts, Lursoft dati

ES fondu izmantošana. Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā Kurzemes reģiona attīstības projektos tiek izmantots ES fondu līdzfinansējums. Kurzemes reģionā iesniegto projektu skaits ir 636, kas sastāda 12% no kopējā iesniegtā projektu skaita. Savukārt, atbalstīta ir aptuveni puse no visiem projektiem jeb 328 projekti. Līdz ar to var secināt, ka kopumā projekti tiek novērtēti kā kvalitatīvi un ilgtspējīgi.

52. att. *Kurzemes uzņēmēju investīciju projekti ar ES līdzfinansējumu*
Avots: Kurzemes plānošanas reģiona dati

ES līdzfinansēto projektu strukturālais salīdzinājums norāda uz komersantu lielāku interesi projektos, kuri saistīti ar Darbspēka attīstības un nodarbinātības veicināšanas pasākumiem. Šajā sadaļā iekļaujas 44% no visiem apstiprinātiem projektiem. Salīdzinoši liels īpatsvars attiecas uz projektiem, kuros komersanti īsteno uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanas pasākumus, to īpatsvars sasniedz 36% no apstiprinātiem projektiem.

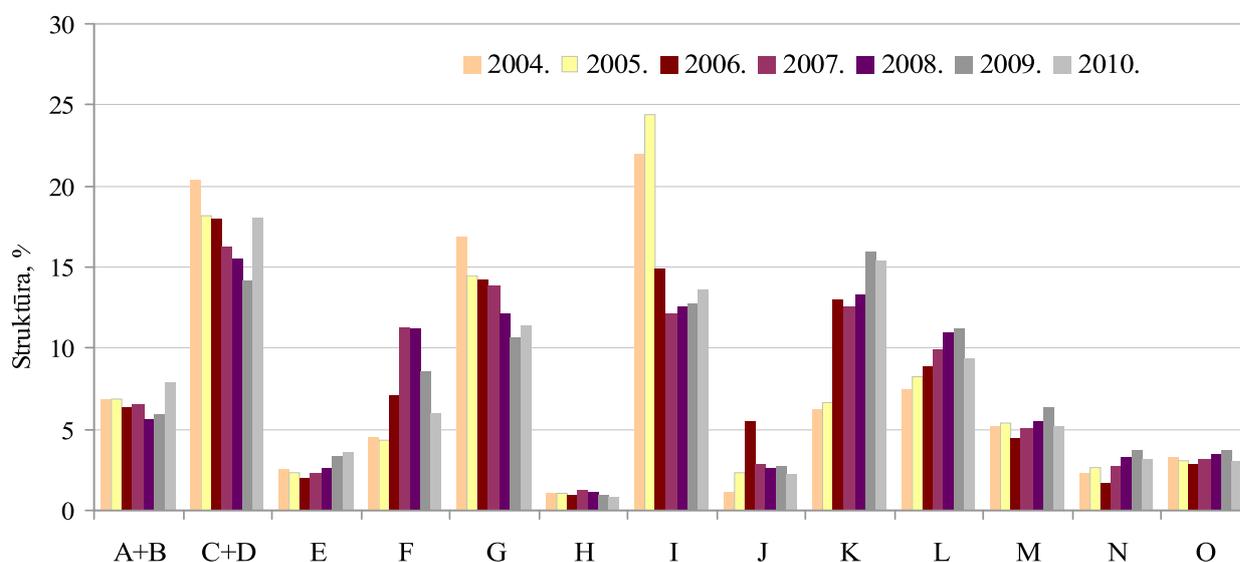
Veicinot reģiona tālāko attīstību ne mazāk svarīgi un nozīmīgi ir sekojoši attīstības projekti:

1. „Transporta un ostu komunikāciju sistēmu attīstība” – projekts īstenots lai veicinātu Latvijas – Lietuvas pierobežas reģionu sociāli ekonomisko attīstību, uzlabot pierobežas reģionu iekšējo un ārējo pieejamību, ieviešot jaunu komunikāciju risinājumus ostām un uzlabojot sabiedriskā transporta pakalpojumu kvalitāti un to pieejamību. Programmas līdzfinansējums 456 tūkstoši 100 latu un Partneru līdzfinansējums 80,5 tūkstoši 100 latu. Projekta izpilde šobrīd vēl tiek veikta un tā noslēguma termiņš ir 2011.gada decembris. (projekta sākums – 2010.gada decembris).
2. „Pārrobežu sadarbība Ventas upes baseina apgabala dabas vērtību saglabāšanai” - Projekta kopējais budžets – 288,4 tūkstoši 100 latu; valsts līdzfinansējums – 43,3 tūkstoši latu.
3. „Radošo industriju attīstība” – projekta mērķis ir radīt labvēlīgu vidi radošo industriju attīstībai reģionos, palielinot to īpatsvaru kopproduktā, veicinot ideju komercializāciju audiovizuālās, multimediju un dizaina nozarēs un veidojot atbalsta infrastruktūru pašvaldībās. Projekta kopējais budžets – 826,0 tūkstoši 100 latu; valsts līdzfinansējums – 123,9 tūkstoši 100 latu.
4. „Ostu attīstība Kurzemes reģionā”, projekts tiek īstenots veicinātu Kurzemes reģiona ostu attīstību, lai tās kļūtu par reģionāliem ekonomikas centriem, kuri Kurzemes reģionam piesaista gan tūristus, gan veicina citas ekonomikas aktivitātes. Projekta kopējais budžets – 346,1 tūkstoši 100 latu; valsts līdzfinansējums – 52,0 tūkstoši 100 latu. Projekts tika īstenots no 22.07.2009.- līdz 31.09.2010
5. „Jahtu ostu attīstība Kurzemes reģionā” Veicināt līdzsvarotu reģionālo attīstību, veicinot Kurzemes reģiona ekonomisko aktivitāti, kā arī ekonomikas dažādošanos vienā no ekonomikas jomām - tūrismā, to mērķtiecīgi attīstot reģionā. Projekta kopējais budžets – 12,37 miljoni latu, valsts līdzfinansējums – 1, 24 miljoni latu. Projekts ir realizēts 2007 – 2008.gadu periodā.

2.2. Kurzemes reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums

2.2.1. Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums

Kurzemes reģionā radītās pievienotās vērtības īpatsvars valsts pievienotās vērtības kopējā vērtībā laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam svārstījās robežās no 12,6 % līdz 8,3 %. Augstākais rādītājs tika sasniegts 2004.gadā, kad reģionā strādājošo komersantu jaunradītā vērtība sasniedza 11,9% no saražotās pievienotās vērtības kopējā apjoma valstī. Līdz 2007.gadam saražotās pievienotās vērtības pieaugums atpalika no vidējā pieauguma tempa valstī, tāpēc Kurzēmē saražotās pievienotās vērtības īpatsvars samazinājās līdz 10,3%. Pēc nenozīmīga pieauguma – par 0,1 procentpunktu 2008.gadā, reģionā radītās pievienotās vērtības īpatsvars 2009.gadā samazinājās līdz 9%. Neskatoties uz pievienotās vērtības absolūtā apjoma palielināšanos 2010.gadā par 11,5 milj. Ls, negatīvā īpatsvara tendence saglabājās, sasniedzot īpatsvaru 8,3% no kopējā apjoma valstī.

53. att. Kurzemes reģiona tautsaimniecības nozarēs saražotā pievienotā vērtība

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Kurzemes reģiona teritorijā strādājošo komersantu pievienotās vērtības apjoms faktiskajās cenās laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam palielinājās no 794,3 milj.Ls līdz 1,16 milj.Ls. Lielākais reģiona uzņēmumos saražotās pievienotās vērtības apjoms – 1,34 milj.Ls tika konstatēts 2008.gadā, kas pārsniedza 2001.gadā sasniegto rādītāju 1,5 reizes. Iekšējā un ārējā pieprasījuma samazināšanās rezultātā recesijas apstākļos pievienotās vērtības apjoms 2009.gadā saruka līdz 1,17 milj.Ls jeb nepilnas 1,23 reizes salīdzinājumā ar 2008. gadu. Reģiona ekonomiskā potenciāla izaugsmi lielā mērā ietekmēja divas lielās pilsētas – Liepāja un Ventspils. Tās mazināja ekonomiskās krīzes izraisīto seku negatīvo ietekmi uz preču un pakalpojumu izlaidi reģionā, pateicoties sekmīgai ostu darbībai recesijas apstākļos. Ventspils ostā saņemto un nosūtīto kravu apgrozījums 2009.gadā samazinājās tikai par 6,7%, bet Liepājas ostā tas palielinājās par 4,6%. Tas deva iespēju saglabāt darba vietas šajās pilsētās, ierobežoja iekšējā patēriņa samazināšanos, tādējādi mazinot ekonomikas lejupslīdes intensitāti reģionā.

Vērtējot pēc apgrozījuma rādītāja, 2010.gadā lielākie uzņēmumi reģionā darbojas Liepājā un Ventspilī – A/s „Liepājas Metalurģs” – 194,3 milj.latu, SIA „Tolmets” – 102,4 milj.latu, SIA „Ventspils nafta termināls” – 43,4 milj.latu, SIA „Bio – Venta” – 32,2 milj.latu, SIA „VK Ekspedīcija” – 30,6 milj.latu.

Uzņēmumu eksportētās produkcijas apjomi no 2007. gada pieaug, un pēdējos 3 gados pieaugums sastāda 10%, 2010.gadā sasniedzot eksportētās produkcijas īpatsvaru 80%.

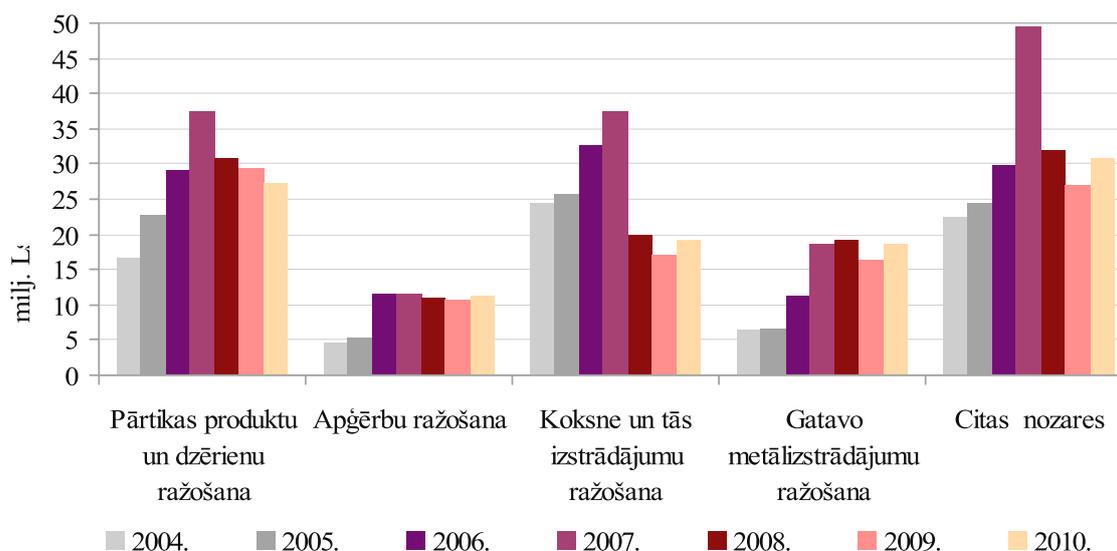
Būtisku eksporta apjomu Kurzemes reģiona nodrošina lielle uzņēmumi. 2010.gadā lielākie eksportējošie uzņēmumi Kurzemē:

- Rūpniecības uzņēmumi – SIA „Lauma Fabrics”, SIA „Diana sveces”, A/s „Lauma Lingerie”, SIA „66 North Baltic”, SIA „V.O.V.A.”
- Metālapstrādes un metāl rūpniecības uzņēmumi – A/s „Liepājas metalurģs”, SIA „Tolmets”, SIA „UPB”, SIA „J.J.Metal”, SIA „Liepājas kuģu būves rūpnīca”, SIA „Balex metal”, SIA „Libra plast”, SIA „Brabantia Latvia”.
- Produktu ražošanas un pārstrādes uzņēmumi – SIA „Agerona”, SIA „Bio-Venta”, SIA „Jaunpagasts plus”, SIA „Kurzemes gaļsaime”, A/S „Ķiršu piens”, SIA „Bradava”.
- Koksnes produkcijas ražotāji un eksportētāji – SIA „Vika Wood”, SIA „Kurzemes granulas”, SIA „Kurekss”, SIA „Laskana”, SIA „Rottneros Baltic”, SIA „SBE Latvia LTD”.
- Elektropreču un mehānismu ražošanas uzņēmumi – SIA „AE Partner”, SIA „Caljan ritehite Latvia”.
- Citu darbības veidu uzņēmumi – SIA „Tonus Elast” (Medicīniskās elastīgās saites), AS „Lode” (būvniecības materiāli), SIA „Compaqpeat” (kūdra, loģistika), A/s „Kurzemes degviela”, SIA „Bau-How Baltic” (Būvniecība un arhitektūra).

Kurzemes reģiona perspektīvās uzņēmējdarbības jomas ir noteiktas balstoties uz reģionā pieejamo resursu analīzi, kā arī darbaspēka pieejamības, iekšzemes kopprodukta pieauguma un citiem uzņēmējdarbības aktivitātes rādītājiem.

2.2.2. Rūpniecības nozares

Kurzemes reģionā viena no vadošajām nozarēm ir rūpniecība. Laika periodā no 2004. līdz 2010.gadam Kurzemes reģionā radītajā pievienotā vērtībā dominēja rūpniecības nozares rādītājs. Ja perioda sākumā nozares pievienotā vērtība bija 182 milj. Ls apjomā, tad 2010.gadā tā palielinājās līdz 216 milj.Ls, pārsniedzot 2004.gada līmeni par 18%. Maksimālais pievienotās vērtības apjoms nozarē tika sasniegts 2008.gadā – 263 milj.Ls, bet straujākais pieauguma temps 2006. un 2007.gadu periodā, attiecīgi 16% un 23%. Recesiju nozare pārvarēja 2009. un 2010.gados, kad šajā nozarē strādājošie komersanti palielināja saražotās pievienotās vērtības apjomu par 6%.

54. att. *Kurzemes reģiona apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības izmaiņas nozīmīgākajās apstrādes rūpniecības nozarēs*

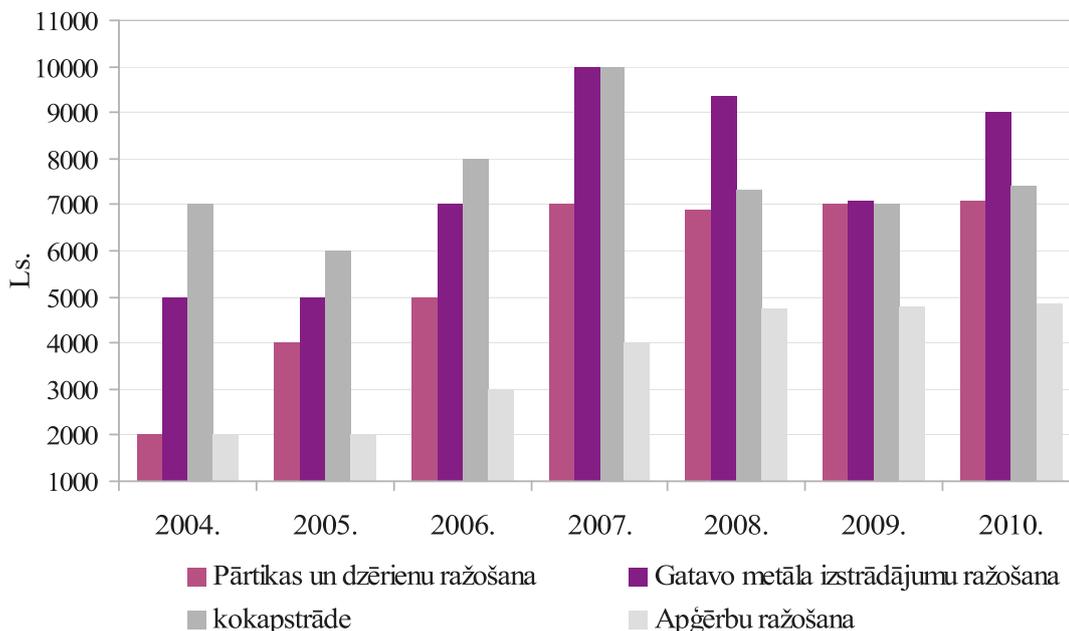
Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

Kurzemes reģionā rūpniecības pievienotās vērtības struktūrā nozīmīgāko daļu veido apstrādes rūpniecība – 91% no rūpniecības pievienotās vērtības.

Rūpniecības nozarē dominējošais darbības virziens ir koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, un augstākais pievienotās vērtības rādītājs bija 2007.gadā – 17% no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības, bet no 2008. Līdz 2009.gadam ir vērojama negatīva tendence. Uzlabojoties ekonomiskai situācijai, 2010.gadā pievienotās vērtības rādītājs paaugstinājies.

Otrs augstākais īpatsvars apstrādes rūpniecības pievienotā vērtībā ir pārtikas produktu un dzērienu ražošanai, kas veido aptuveni piekto daļu, un īpatsvars salīdzinot ar 2004.gadu palielinājies par 10%.

Laika periodā no 2005. līdz 2010.gadam rūpniecības nozarē strādājošie komersanti ir nodarbinājuši lielāko skaitu no reģiona ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Lai gan to kopējais skaits 2010.gadā ir samazinājies par 5,3 tūkstošiem, nodarbināto īpatsvars rūpniecībā saglabā augstāko līmeni – aptuveni piekto daļu no nodarbināto kopskaita.

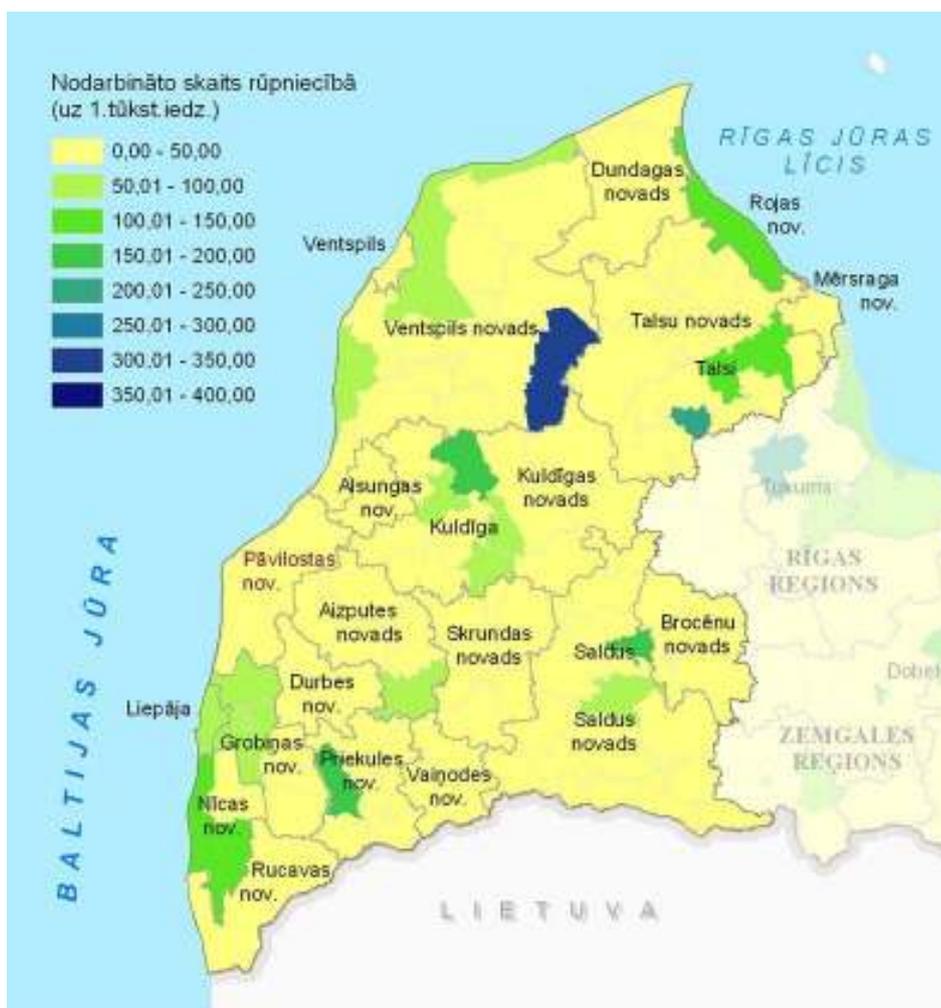

55. att. *Darba ražīgums galvenajās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs Kurzemes plānošanas reģionā*
Avots: CSP un autoru prognozes

Lielākais darba ražīgums Kurzemes reģiona apstrādes rūpniecības uzņēmumos tika sasniegts koksnes un koksnes izstrādājumu ražošanas apakšnozarē, augstāko līmeni sasniedzot 2007.gadā - 10 tūkst. Ls uz vienu apstrādes rūpniecībā nodarbināto. Ekonomikas lejupslīdes apstākļos darba ražīgums šajā nozarē samazinājās līdz 7,3 tūkstošiem latu, bet 2010.gadā tas palielinājās līdz 7,4 tūkstošiem. Apakšnozarē strādājošajos uzņēmumos darba ražīgums visā periodā ievērojami pārsniedza vidējo rādītāju rūpniecības nozarē reģionā.

Vērtējot nodarbināto personu struktūru reģiona teritorijā var secināt, ka lielākais rūpniecībā nodarbināto blīvums ir Liepājas pilsētā, kur rūpniecības nozares uzņēmumos strādā 6,5-7,9 tūkst. cilvēku, bet Ventspils pilsētā rūpniecībā nodarbināto skaits ir par divām trešdaļām mazāks kā Liepājā. Novadu griezumā lielākais rūpniecībā strādājošo personu skaits ir Rojas novadā.

Ārpus lielāko pilsētu teritorijām rūpniecībā nodarbināto skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir – atšķirīgs. Nīcas, Grobiņas un Priekules novados rūpniecībā ir nodarbināti 100 – 150 cilvēki uz 1000 iedzīvotājiem, bet Kuldīgas un Talsu novadu teritorijās - 150 līdz 200 cilvēkiem uz 1000 iedzīvotājiem.

56. att. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits rūpniecībā Kurzemes reģiona teritoriālajās vienībās, 2009. g.*
Avots: VID dati

Kurzemē lielākais vidējo uzņēmumu skaits darbojas apstrādes rūpniecībā, veidojot 30 % no visiem reģiona vidējiem uzņēmumiem.

Vislielākais rūpniecības nozares uzņēmumu īpatsvars ir Liepājas un Ventspils pilsētās un piepilsētu teritorijās, taču rūpniecības uzņēmumi izvietoti arī Brocēnos, Saldus pilsētā un piegulošo novadu teritorijās.

Mašīnbūve un metālapstrāde ir viena no apstrādes rūpniecības apakšnozarēm, kura Kurzemes reģionā rada lielu pievienotās vērtības apjomu - 11%, īpatsvars ir ar pieaugošu tendenci. Metālapstrādē un metāla izstrādājumu ražošanā iesaistīti aptuveni četri tūkstoši Kurzemes reģiona iedzīvotāju.

Metālapstrādei reģionā ir vēsturiskas tradīcijas, uzņēmumiem ir pieejami nepieciešamie infrastruktūras elementi - ostas, būves un ēkas, kā arī tehniskie kompleksi.

Nozares attīstību nosaka saražoto preču pieprasījums, kas Eiropas valstīs un arī NVS valstīs pieaug, līdz ar to radot iespēju reģiona uzņēmumiem paplašināt ražošanu. Šobrīd vairāki metālapstrādes un metālizstrādājumus ražojošie uzņēmumi sekmīgi eksportē saražoto produkciju.

Kurzemes reģiona vadošie metālapstrādes un metāla izstrādājumu ražošanas uzņēmumi ir:

- A/s „Liepājas Metalurģis” - ražo metalurģisku produkciju no mazoglekļa un mazlēģēta tērauda, tajā skaitā auksti velmētu stiepli, naglas un lējumus, un piedāvā

dažādus ostas pakalpojumus: ekspedīcija, kuģu un kravu aģentēšana, kuģu fraktēšana, konsultācijas, muitas noliktavu pakalpojumi, stividoru pakalpojumi.

- SIA „Tolmets” - melno un krāsaino metāllūžņu pārstrāde.
- SIA „UPB” vadošais industriālais koncerns, kurā ietilpst vairāk kā 40 uzņēmumi un ražotnes, kas apvienotas patstāvīgi strādājošās uzņēmumu grupās, no kurām lielākās ir AILE grupa „MB BETONS” grupa, „RK METĀLS” grupa, „UPB ENERGY” grupa un „UPB NAMS” grupa.

Reģionā tiek sagatavoti arī speciālisti mašīnbūves un metālapstrādes uzņēmumiem. Visplašāk ir iespēja apgūt autoatslēdznieka profesiju, kā arī atslēdznieka – virpotāja iemaņas. RTU Liepājas filiāles profesionālajā vidusskolā ir iespēja apgūt mehatronisko sistēmu tehniķa arodu, kas var palīdzēt inovatīvo virzienu attīstībai.

Nozares uzņēmumi attīstībai un darbības uzlabošanai aktīvi piesaista ES struktūrfondu līdzekļus, kā arī privātos investorus. SIA „Bucher Schörling Baltic” ir iesniegusi projektu par mašīnbūves ražotnes attīstību augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanai. No jauna uzbūvēta ražošanas ēka 2754 kvadrātmetru platībā, investēts jaunās un modernās ražošanas tehnoloģijās – izveidota ražošanas līnija metināšanai, montāžai un produkcijas testēšanai, instalētas metālapstrādes iekārtas, uzstādītas nepieciešamās informāciju tehnoloģijas.

Nozares uzņēmumi kopējo problēmu risināšanai apvienojušies Metālapstrādes un mašīnbūves asociācijā (MASOC), kas piesaistot arī citus, ar nozari saistītus uzņēmumus, veicināja klastera veidošanos un izaugsmi un kas darbojas kā nozares informatīvais – konsultatīvais centrs. Klasterī darbojošos nozaru uzņēmumu skaits ar katru gadu pieaug, nozare attīstās un uzlabojas tās ekonomiskie rādītāji.

Kokrūpniecība.

Kurzemes reģiona teritorija bagāta ar mežiem - 51% aizņem meži, kas nosaka kokrūpniecības attīstību reģionā. Kokrūpniecība veido 16% no rūpniecības nozares pievienotās vērtības reģionā. Nozarē ir otrs augstākais nodarbināto skaits – 2004. gadā tie bija 16,0%, bet 2008.gadā – 13,6%.

Nozīmīgs ir šajā apakšnozarē darbojošos eksportējošo uzņēmumu devums. Lielāko eksportējošo uzņēmumu sarakstā iekļauti tādi uzņēmumi kā:

- SIA „Vika Wood” - kokzāģēšana;
- SIA „Kurekss” - dažāda veida kokmateriālu apstrāde;
- SIA „Kurzemes granulas” – kokskaidu granulu ražošana;
- SIA „Laskana” - šķeldas un kamīnmalkas ražošana, kā arī papīrmalkas, kamīnmalkas un biokurināmā - šķeldas un skaidas, skaidu briķešu un granulu vairumtirdzniecība.

Kurzemes reģiona kokapstrādes uzņēmumi ir saņēmuši ERAF finansējumus investīciju projektu īstenošanai. Pasākumu „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” un „Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanai” ražošanas jaudu palielināšanai un tehnoloģisko procesu modernizēšanai SIA „Balza” uzstādījis ražošanas līnijas ar „Weinig Gruppe” uzņēmumu izgudrotām, patentētām tehnoloģijām koksnes apstrādei. SIA „Dendrolight Latvija” projekta ietvaros ieviestas ražošanā „Weinig Gruppe” patentētās tehnoloģijas, lai ražotu jaunu produktu - eksotisko un citu cieta koku sugu lameles. Šajā finansējuma programmā kopumā paredzēts apgūt 4,8 miljonus latu.

Pasākuma „Augstas pievienotās vērtības investīcijas” atbalstu saņēmuši A/s „Saldus mežrūpniecība” produktu ražošanas tehnoloģijas attīstībai un modernizācijai un SIA „Vika Wood” ražotnē īpaši atbalstāmajā teritorijā ražošanas jaudu un efektivitātes celšanai u.c uzņēmumi.

Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas nozares pievienotās vērtības apjomam Kurzemes reģionā laika periodā no 2004. līdz 2008.gadam ir vērojama pozitīva izaugsmes tendence, augstāko līmeni sasniedzot 2007. gadā – 11,6% no apstrādes rūpniecības uzņēmumu radītās pievienotās vērtības., bet salīdzinot 2010.gadu ar 2004.gadu apģērbu ražošanas pievienotā vērtība palielinājusies pusotru reizi.

Laika periodā no 2004.gada līdz 2010.gadam tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanā nodarbināto personu skaits palielinājies par 31% jeb par trešo daļu. Nozares lielākie produkcijas eksportētāji ir SIA „Lauma Fabrics” un AS „Lauma Lingerie” un SIA „V.O.V.A”.

Tekstilizstrādājumus ražojošie uzņēmumi izvietoti galvenokārt Liepājā. Lielajās pilsētās vēsturiski ir izvietojušās nozīmīgākās ražotnes, līdz ar to arī celtas ražošanas ēkas. Līdz ar nozaru strukturēšanos reģiona teritorijā, lielākais darbaspēka potenciāls dzīvo lielajās Kurzemes reģiona pilsētās. Ne mazāk nozīmīgs ir pilsētas infrastruktūras izvietojums un kvalitāte, kas ir būtisks Kurzemes reģiona tekstilrūpniecības attīstībai, kā, piemēram, ostas pieejamība izejvielu piegādei, automaģistrāļu kvalitāte.

Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas uzņēmumiem nepieciešamie speciālisti tiek apmācīti Liepājas tūrisma un tekstila skolā, kur var iegūt drēbnieku, šūto izstrādājumu izgatavotāju un šuvēju kvalifikācijas.

Tekstilizstrādājumu ražošanas attīstībai izveidota Latvijas Veļas ražotāju asociācija (LATVERA) jeb Liepājas tekstila klasteris, kurš dibināts 2009.gada jūlijā Liepājā, apvienojot vairāk kā 50 veļas ražotājus. Lai popularizētu tekstilizstrādājumu tēlu pasaulē un aizstāvētu ražotāju intereses, darbības vērsta uz informācijas par asociāciju izvietojumu gan Latvijas, gan citu valstu rūpniecības un tirdzniecības kamerās, kā arī dažādos informatīvos materiālos, katalogos, internetā, nodarbinātības aģentūrās, kā arī sadarbība starp specializētām apmācības iestādēm, tiek dibināti kontakti ar citām ārvalstu asociācijām, kas pārstāv klientus un piegādātājus.

Liepājas tekstila klastera pārstāvji uzskata, ka būtu jāvērtē iespēja izveidot nozares mācību centru, kas nodarbojas ar mūžizglītības pasākumiem, pakāpeniski to attīstot līdz Industriālam centra, lai atbalstītu mazo un vidējo veļas ražotāju darbību nozarē.

Kurzemes reģiona tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas uzņēmumi ir piesaistījuši ERAF līdzfinansējumu „Augstas pievienotās vērtības” programmā. SIA „Lauma Fabrics” plāno izveidot jaunu struktūrvienību – mežģiņu un adījumu apstrādes cehu. Jaunajai struktūrvienībai tiks iegādātas krāsu sagatavošanas iekārtas, ķīmiskās tīršanas iekārta, audumu krāsošanas iekārtas un lenšu krāsošanas iekārta.

2.2.3. Transports un sakari

Transporta un sakaru nozares uzņēmumi 2010.gadā sniedza transporta pakalpojumus jūras un sauszemes kravu pārvadājumus radot pievienoto vērtību 136 milj.Ls apmērā, kas pārsniedz 2009.gadā sasniegto rādītāju par 5%. Pateicoties Ventspils un Liepājas ostu sekmīgai darbībai 2009.gadā, transporta un sakaru nozarē konstatēts mazākais pievienotās vērtības samazinājums – par 23 milj.Ls.

Transporta un sakaru nozares uzņēmumi 2008.gadā nodarbināja 16 tūkstošus jeb 11.1% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju, taču līdz 2010.gadam nodarbināto skaits samazinājies 5 tūkstošiem.

Galvenie nozari raksturojošie rādītāji, ir saņemto un nosūtīto kravu apjomi. Jūras kravu transporta pakalpojumus preču transportēšanai vairāk izmanto Ventspils ostu, kur ir nosūtīto kravu apgrozījums ir augstāks, taču šo būtisko atšķirību rada tas, ka Ventspilī ir labāka ostu infrastruktūra, kuģu iespēja ienākt ostās, kas tieši atspoguļojas apgrozījuma rādītājā.

Lielākoties Liepājas un Ventspils ostās tiek pārkrautas kravas, kurās ir labība, labības produkti, metāli un metālu izstrādājumi, metāllūžņi, jēlnafta, kravas konteineri, kā arī

metāllūžņi u.c. produkti. Savukārt, mazās ostās (Mērsrags, Roja, Pāvilosta) nosūtītām vairāk tiek pārkrauta koksne, šķelda, apaļkoki, kūdra un zivis.

Reģiona uzņēmumi pārvadājumiem izmanto arī autotransportu. Auto kravu pārvadātāji reģionā laika periodā no 2004. līdz 2009.gadam pārvadājuši vairāk kā 43 tūkstošus tonnu. Lielākie kravu apjomi reģistrēti 2007. – 2008. gadu periodā, kad valstī kopumā bija augstāka ekonomiskā aktivitāte, bet 2009.gadā salīdzinot ar 2008.gadu transportēto kravu apjoms samazinājies par 43%.

Lai nozares attīstība būtu veiksmīga, reģionā attīstāmas vairākas aktivitātes.

Ventspils brīvostas plānotie darbības virzieni ir saglabāt konkurētspējas pozīcijas šķidrās kravās, dažādojot darbību, attīstot pakalpojumu kapacitāti. Lai palielinātu ostas teritorijas izmantojamību, būtu nepieciešamas to darīt ar paceļamā tilta palīdzību, kā rezultātā attīstīsies vēl divi termināli.

Rūpnieciskās teritorijas, ar aptuveno platību 1000 hektāri, Ventspilī piesaistītu dažādus uzņēmumus un tādejādi uzsvars tiktu likts uz darbaspēka attīstību. Šajās teritorijās attīstāmās nozares ir mašīnbūve, elektronika, elektrotehnika.

Attīstību veicinošs faktors būtu Ziemeļostas attīstības projekta realizēšana, kur aptuveni 119 hektāru platībā izveidotu jaunu terminālu un vajadzētu izveidot arī jūrā jaunas piestātnes.

Mērsraga osta darbības efektivitātes paaugstināšanai veiks krasta stiprinājumu darbus, veiks arī slīpa rekonstrukciju 200 tonnu smagiem kuģiem.

Tiek plānots izveidot Jūras ģeoloģijas mācību centru kā nozīmīgu pēcdiploma apmācību, kura darbībā tieši tiktu iesaistīti uzņēmums SIA „Unicone”, kas Mērsraga ostā ir novietojis jūras ģeoloģijas izpētes kuģi. Idejas realizēšanai būtu jāpiesaista arī citu reģionu partneri – augstskolas, mūžizglītības centri, pašvaldības, reģiona administrācijas u.c. sadarbības partneri.

Otrs pasākums, kurš palīdzētu ostas un reģiona transporta nozares attīstībai, ir Stendes dzelzceļa stacijas II izbūve. Lai to īstenotu nepieciešams piesaistīt 3.3 miljoni latu investīcijās, jāizveido 500 metru rampa, sliežu ceļi, kravas laukums 40 ha platībā. Šīs darbības intensificētu Ventspils ostas virzienu attīstību, jo būtu radīta papildus vieta, kur iebraukt vilcienam.

Vēl attīstības nodrošināšanai jāuzlabo Stende – Mērsrags autoceļa kvalitāte, jo patreizējā situācijā asfalts ir tikai līdz Laucienai, kur ir lieli uzņēmumi, t.sk. SIA „Vika Wood”, bet kravas uz Mērsragu nāk caur Upesgrīvu, Talsiem, kas palielina uzņēmumu izmaksas.

Lai varētu apkalpot kuģus bez loča palīdzības, būtu nepieciešams uzstādīt kuģošanas vadības sistēmu ar radiolokatoru, AIS, GPS.

Ir izveidots arī industriālās zonas projekts, kas orientēts uz stratēģisko investoru piesaisti.

Rojas osta nākotnes griezumā tiek identificēta kā zvejas/reģionālās nozīmes kravu osta. Ir izbūvētas piestātnes, zivju pieņemšanas vietas, saldētavas, taču Rojā nav teritorijas kravu attīstībai. Būtu jāstrādā arī pie kuģu ceļa padziļināšanas, mola rekonstrukcijas, krasta nostiprināšanas.

Lai Pāvilostas osta nākotnē pildītu jahtu ostas funkcijas, darbības nodrošināšanai izbūvētas jaunas piestātnes, zvejas piestātnes, jahtu osta „Pāvilosta Marina” kluba biedriem, izveidota degvielas uzpildes stacija kuteriem, atvērta kuģu remonta cehs. Nākotnē prioritārie virzieni darbības uzlabošanai ir zvejniecības attīstības infrastruktūras projekti, jahtu projekti, kuģošanas un vides drošības projekti.

Speciālisti uzskata, ka pievienotās vērtības apjoma palielināšanai un darba ražīguma paaugstināšanai, nepieciešams domāt par klasteru izveidi, lai būtu sabalansēta divvirzienu kravu, preču pakalpojumu plūsma, jo vienvirziena transporta plūsmai nav ekonomiskā pamatojuma.

Būtu jāveido *Maritime* piejūras klasteris, kas apvienotu virkni apakšnozaru. Kurzemes reģionā būtu jāveic izpēte par Jūrniecības klastera izveides iespējām, kas sevī ietver kuģniecību, jūras kravu pārvadājumus, kuģu būvi, jūras iekārtas, jūrniecības pakalpojumus, izklaides braucienus, jūras ostas, floti, ārējos pakalpojumus, iekšzemes navigāciju, jūras iekārtas un darbus, kā arī zivsaimniecība, zivju pārstrāde un akvakultūras.

Kurzemes plānošanas reģions kā sadarbības partneris darbojas Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas ietvaros, kur tiek realizēts projekts „Transporta un ostu komunikāciju sistēmu attīstība”, kura mērķis ir ostu komunikācijas sistēmu uzlabošana, kas paredz divu Kurzemes reģiona lielāko ostu – Liepājas un Ventspils, un Klaipēdas ostas komunikāciju sistēmu attīstību, un projekta summa ir 536584,53 lati.

2.2.4. Tautsaimniecības nozares ar attīstības perspektīvu

Atjaunojamie energoresursi. Viens no organiskās izcelsmes resursiem ir biomasas. Vairākumā gadījumu par galveno izmantoto biomasas veidu siltumenerģijas ieguvei tiek uzskatīta koksne, kuras resursi Kurzemē ir, jo 51% no reģiona teritorijas ir meži. Šim virzienam attīstoties ir iespējas reģionā izveidot ražotnes, kuras ražotu produkciju iekšzemes tirgum un eksportam, piemēram, granulas.

Otrs biomasas izmantošanas veids ir biodīzeļa ražošana. Reģionā darbojas uzņēmumi, kā SIA „Bio – Venta”, SIA „Jaunpagasts plus” u.c., ražo biodīzeli un nodrošina produkcijas konkurētspēju arī ārvalstīs. Par pamatu tiek izmantota rapša eļļa, un izejvielas – rapšu - īpatsvars kopējā sējumu platībā palielinās, pieaugot ražošanas un tirdzniecības apjomus.

Trešais produktu veids, kuram ir liels potenciāls izmantošanai nākotnē, ir bioetanola ražošana. SIA „Jaunpagasts plus” Kurzemē nodarbojas ar bioetanola ražošanu un padarījuši šo precī par eksportspējīgu.

Nozares attīstībai ir nepieciešami lieli finansiālie ieguldījumi. Biodīzeļdegvielas ražošanai tiek sniegts valsts atbalsts, taču atbalsta apjomi ir nepietiekošā līmenī, lai nodrošinātu konkurētspējīgu darbību.

Vēja enerģija un Ģeotermālā enerģija. Vēja enerģija šobrīd dod divus procentus no kopējā energotirgus valstī. Lielākā daļa vēja turbīnu izvietoti Kurzemes reģiona teritorijā, galvenokārt Grobiņā, Liepājā un Sārnatē. Visā valstī darbojošies vēja turbīnas rada jaudu 24MW, bet eksperti atzīst, ka kopumā potenciāls ir 600MW. Ņemot vērā to, ka Kurzemes reģionam ir garākā jūras robeža, lielāko daļu no potenciālā saražojamā enerģijas apjoma, iespējams nodrošināt uzstādot vēja turbīnas Kurzemes reģionā.

Lai saņemtu Eiropas Savienības finansējumu, Kurzemes reģiona uzņēmumi sagatavojuši un iesnieguši projektus vēja turbīnu parku izveidei un vēja elektrostaciju izbūvei, un projektu kopējā summa pārsniedz 18.6 miljonus latus.

Viens no Kurzemes reģiona zemes dziļu resursiem, ir **ģeotermālā enerģija**, kas ir alternatīvs enerģijas veids ar zemes dabiskā siltuma izmantošanu. Ģeotermālo enerģiju iegūst no apakšzemes dabiskajiem tvaika un siltā ūdens rezervuāriem, izraisot tvaika un ūdens pacelšanos virspusē, kur tas tiek izmantots apsildīšanai vai elektroenerģijas ieguvei. Patreizējās tehnoloģijas ļauj iegūt ģeotermālo enerģiju no rezervuāriem, kas atrodas līdz 3000 metru dziļumā. Kurzemes reģionā (DR daļā) atrodas Latvijā galvenais **ģeotermālo ūdeņu potenciāls**, tas ir saistīts ar Kembro – Vendskas ūdeņu depozītu 1300 – 1800 m dziļumā, smilšakmens slāņos. Ģeotermālo ūdeņu temperatūra ir robežās 40 - 53°C, mineralizācijas pakāpe 100 – 130 g/l, ir vērojams augsts broms saturs 300 – 500 mg/l. Ir arī atsevišķi reģioni pie Bārtas, Papes, Jūrmalciema, kur termālie ūdeņi atrodas 540 – 770 m dziļumā un to temperatūra ir 26 - 27°C un mineralizācijas pakāpe 9-18 g/l.

Kosmosa tehnoloģijas. Viens no inovatīvākajiem un potenciālajiem virzieniem reģiona attīstībai ir saistīts ar kosmosu un kosmosa tehnoloģijām. Pašreiz viens no vadošajiem reģiona spēkiem ir Ventspils augsto tehnoloģiju parks (VATP) un tā speciālistiem. Kosmosa tehnoloģiju attīstībai ir vairāki priekšnoteikumi. Pirmais no tām ir izglītība, jo ņemot vērā specifisko un netradicionālo darbības virzienu, arī zināšanām ir jābūt ļoti īpašām. Ventspils pilsētas augstākās

un vidējās profesionālās izglītības iestādes sagatavo kvalificētus speciālistus ar labām profesionālajām zināšanām vairākās studiju programmās, kuras ir būtiskas VATP uzņēmumiem. Mācību programmas tiek pastāvīgi uzlabotas un paplašinātas. Šajā jomā ir ļoti liels inovatīvo uzņēmumu īpatsvars, kas piedāvā dažādus jaunus risinājumus.

Reģionā ir izveidots Kosmosa tehnoloģiju klasteris, kurā darbojas 19 uzņēmumi, 9 pētniecības un izglītības institūti, apzināti vēl 10 uzņēmumi un 4 institūcijas.

Kosmosa tehnoloģiju klasteris darbojas ar mērķi veicināt Latvijas dalību Eiropas Kosmosa aģentūrā, iesaistīties dažādās finansējuma piesaistes programmās, paaugstināt klastera un tā dalībnieku konkurētspēju starptautiskā mērogā, kā arī atpazīstamību kosmosa pētniecības aprindās.

Pagaidām Latvijai gandrīz nav pieejami Eiropas kosmosa aģentūras (EKA) programmu līdzekļi, jo nav EKA dalībvalsts statuss. Pozitīvs izņēmums ir Izglītības un zinātnes ministrijas organizētais konkurss Latvijas jauno zinātnieku atlasei, kas saņems EKA 6 mēnešu stipendiju ar iespēju stažēties EKA pētniecības centros. Kamēr EKA programmas ir pieejamas ierobežotā apjomā, Latvijas organizācijas var izmantot citus resursus, piemēram, 7.ietvara programmas virzienu „SPACE” un „TRANSPORT” līdzekļus, piedalīties iepirkumos, pretendējot uz pasūtījumiem no EUMETSAT, Eiropas Komisijas, NATO, vai piedāvāt tehnoloģijas Eiropas Biznesa atbalsta tīkla „Space – aerospace” sadaļā.

Plānots izveidot Ventspils satelīttehnoloģiju klasteri un pirmā iniciatīva klastera izveidē sākās 2008.gadā, kad notika pirmā potenciālo klastera dalībnieku sanāksme. 2009.gadā veikts pētījums un izstrādāts pamatojums klastera darbībai, sagatavota klastera darbības stratēģija, kuras pamatā mazo satelītu būves attīstība. Tā kā lielākā daļa no kompetences, lai ražotu satelītus Latvijā, ir jāveido no nulles, tad šai gadījumā tas ir tipisks no augšas centralizēti veidots klasteris.

Klastera stratēģija ietver cilvēkresursu attīstību, zinātniskās un tehnoloģiskās kompetences izveidi, infrastruktūras attīstību VATP teritorijā, finansējuma piesaisti, izmantojot esošās iestrādes Ventspils Augstskolā, Ventspils Starptautiskajā radioastronomijas centrā, kā arī iespēju pārnest zināšanas no Brēmenes kosmosa centra.

Līdz šim ir apzināti un izvērtēti Latvijā esošie nozares uzņēmumi, kopā vairāk nekā 20, kas izrādīja interesi iesaistīties klastera aktivitātēs, noskaidrota potenciālo kosmosa tehnoloģiju klastera dalībnieku attieksme par klastera stratēģiju un rīcības plānu, apspriests klastera darbības juridiskais un organizatoriskais modelis.

Paralēli norit satelīttehnoloģiju un elektronikas un elektrotehnikas industriālo tehnoloģiju pētījuma kompetences centra izveide, kas specializētos GPS tehnoloģiju pētījumos, kriogēnās izolācijas materiālu izstrādē (iesaistot Koksnes ķīmijas institūta speciālistus) un veiktu pētījumus saistībā ar eksperimentālā satelītā testēšanas tehnoloģijām. Kompetences centrā iesaistījušies 5 zinātniskie partneri un 15 nozares sadarbības partneri, noslēdzot līgumu par SIA „LEO pētījumu centrs” izveidi.

Kurzemes reģiona nozaru izvērtējumā secināts, ka līdztekus tradicionālām un šobrīd reģionā vadošām nozarēm kā rūpniecība, transports, lauksaimniecība un mežsaimniecība, ir jādarbojas arī īpašo Kurzemes reģionā esošo resursu – kā vējš, ģeotermālā enerģija un pētniecības potenciāls, kas virzīts kosmosa tehnoloģiju virzienā attīstībai.

3. LATGALES REĢIONS

3.1.1. Latgales reģiona vizītkarte

Teritorija	14,5 tūkst.km ²
Lielākās pilsētas	Daugavpils, Rēzekne, Balvi, Krāslava, Līvāni, Ludza, Preiļi
Iedzīvotāju skaits	340 tūkstoši
Laukos dzīvo	41%
Apdzīvotības blīvums uz km²	23,4 cilv./ km ²
Iedzīvotāji darbības vecumā	66,4%
Nodarbinātības līmenis	57 %;
Bezdarba līmenis	22,3%;
Atalgojuma līmenis	306 Ls ;
Iedzīvotāju etniskais sastāvs	44% latvieši, 39% krievi, 7% poļi, 5,3% baltkrievi, 4,7% pārējās tautības

Avots CSP un NVA dati uz 01.01.2011.

57. att. *Latgales reģiona novietojums Latvijas kartē*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Latgales reģions izvietojies Latvijas austrumu daļā un valsts iekšienē robežojas ar Zemgales un Vidzemes reģioniem. Latgales austrumu robeža 253,2 km garumā ir arī ES robeža, tai skaitā 166,2 km garumā ar Krievijas Federāciju līdz Terehovas robežpārejas punktam Pātarniekos, bet dienvidos - ar Baltkrieviju 87 km garumā. Uz Latgales austrumu robežas ir 5 robežkontroles un 3 robežpārejas punkti.

Pie Medumiem Latgales reģiona robeža pavirzās uz dienvidrietumiem un sakrīt ar Lietuvas Republikas ziemeļaustrumu robežu 57 km garumā, kur atrodas divi Lietuvas reģioni - Paņevēžas un Utenas apriņķi.

Latgales reģiona teritoriju pārvalda 21 pašvaldība, tajā skaitā divas republikas nozīmes pilsētas - Daugavpils un Rēzekne, kā arī 19 novadi - Aglonas, Baltinavas, Balvu, Ciblas, Dagdas, Daugavpils, Ilūkstes, Kārsavas, Krāslavas, Līvānu, Ludzas, Preiļu,

Rēzeknes, Rugāju, Riebiņu, Vārkavas Viļānu, Viļakas un Zilupes. Reģionā ir 145 pagastu pārvaldes.

Latgalē lielākais ir Rēzeknes novads ar 2,5 tūkst.km² platību jeb 17,5% no reģiona teritorijas, bet mazākais – Baltinavas novads, kas aizņem 0,2 tūkst.km². Latgales reģiona attīstības intensifikācijas nolūkā lielākā uzmanība tiek veltīta attīstības centriem, kuru kapacitāte sadalās četros līmeņos:

- *nacionālas nozīmes attīstības centri* - Daugavpils un Rēzekne;
- *reģionālas nozīmes attīstības centri* – Balvi, Krāslava, Līvāni, Ludza, Preiļi;
- *novada nozīmes attīstības centri* mazās pilsētas - Dagda, Ilūkste, Kārsava, Subate, Viļaka, Viļāni un Zilupe un lielie ciemi – Malta, Kalkūne, Višķi, Strūžāni, Cībla, Aglona, Indra, Lāči (Lociki), Krauja, Vecstropi;
- *vietējas nozīmes attīstības centri* – lauku apdzīvotās vietas – ciemi, kurus nosaka vietējo pašvaldību teritorijas plānošanas dokumentos.

Daugavpils ir multikulturāla, multietniska un multifunkcionāla pilsēta, kas veidojas par pārrobežu ekonomiskās attīstības un pakalpojumu centru, Rēzeknes pilsētas mērķis ir kļūt pat Austrumlatvijas kultūras, izglītības un radošo industriju centru. Reģiona attīstības centros koncentrējas uzņēmējdarbības attīstības infrastruktūra, zināšanu pārneses centri inovatīvās darbības veicināšanai un ražošanas attīstībai, zinātniskā darbība un lietišķo pētījumu iespējas, kā arī lielākā daļa no reģiona kvalitatīvākajiem darbaspēka resursiem. Reģiona teritorijas attīstības veicināšanai ir izstrādāta Latgales attīstības stratēģija, kuras galvenais uzdevums ir vismaz 300 tūkstošu iedzīvotāju saglabāšana reģionā. Laikā līdz 2030.gadam jāpanāk privātā sektora lomas palielināšanās ekonomikā un darbaspēka darba samaksas palielināšanās līdz 60% no ES vidējā līmeņa.

Latgales reģionam ir funkcionāla saistība ar blakus esošajiem Vidzemes un Zemgales reģioniem, ssazarots un satiksmei ērts ceļu tīkls to savieno ar lielākajām pilsētām Vidzemē un Zemgalē, tai skaitā galvaspilsētu Rīgu. Starptautiskie transporta koridori nodrošina Latgalei tiešu satiksmi ar kaimiņvalstu lielākajiem centriem – Maskavu, Vitebsku, Smoļensku, Kauņu, Viļņu, Varšavu, Pleskavu un Sanktpēterburgu. Līdz ar Latvijas iestāšanos ES palielinās Latgales reģiona stratēģiskā nozīme ES valstu tranzīta kravu apstrādē, pārstrādē un nogādē pasūtītājiem. Daugavpils un Rēzekne veidojas par reģiona loģistikas centriem, attīstās Daugavpils starptautiskās lidostas projekts.

2010.gada 3.novembrī stājās spēkā Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas un Pleskavas apgabala (Krievijas Federācija) administrācijas vienošanās par ekonomisko sadarbību. Tā paredz īstenot ilgtermiņa sadarbību, it īpaši investīciju piesaistīšanā, ieskaitot kopīgu uzņēmumu dibināšanu un pārstāvniecību, filiāļu izveidošanu, kā arī dažādu nozaru attīstību.

Ciešāku Latgales reģiona sadarbību ar kaimiņos esošajām Baltkrievijas teritorijām veicina no 2010.gada 28.septembra spēkā esošais Latvijas Republikas un Baltkrievijas Republikas līgums par sadarbību sociālās drošības jomā. Līguma mērķis ir nodrošināt to cilvēku sociālo drošību, kuri pārvietojas no Latvijas uz Baltkrieviju un otrādi, kā arī novērst dubultu sociālo apdrošināšanas iemaksu iekasēšanu.

Vēl Latvijas Republikai 2008.gada 6.maijā ir noslēgta vienošanās par ekonomisko sadarbību ar Vologdas apgabala (Krievijas Federācija) valdību.

Latgales reģiona pašvaldības, izglītības institūcijas un uzņēmumi aktīvi sadarbojas ar kaimiņvalstīm – Krieviju, Baltkrieviju un Lietuvu kopīgu projektu realizēšanā dažādās jomās. Nozīmīgākie no tiem ir šādi:

- Latgales reģiona attīstības aģentūras realizētie projekti - INTERREG IIIA „Jauna telpiskās attīstības zona Latvijas un Krievijas pierobežu reģioniem –

apvienojot divu valstu potenciālu/ Remote Access” (2006.-2007.), “Jauna tūrisma galamērķa radīšana, apvienojot Latgales un Rytu Aukštaitija pierobežas reģionu piedāvājumu” (2005.-2007.) un ES Phare 2003.gada “Pārrobežu sadarbības programma Baltijas jūras reģionā” ietvaros “Latgales un Kauņas investīciju portfeli” (2005.-2006.);

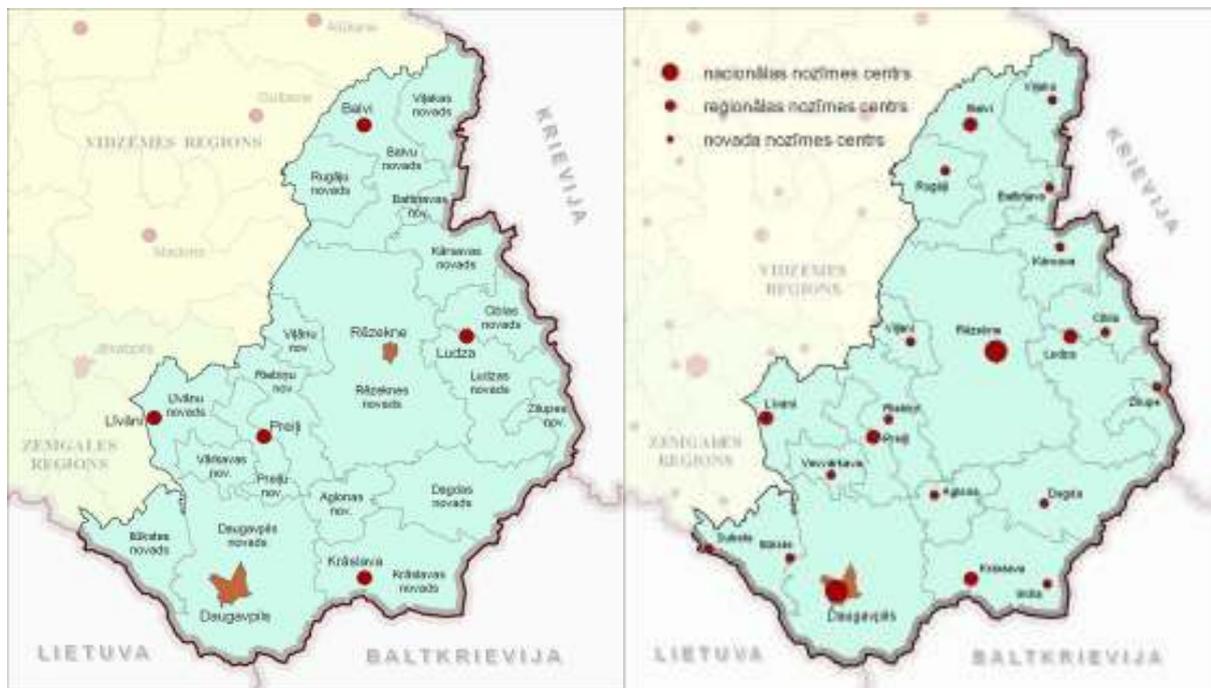
- Latgales plānošanas reģiona projekts „Latgales plānošanas reģiona un Pleskavas apgabala administrācijas reģionālā attīstība caur attīstības vidēja termiņa un ilgtermiņa dokumentu izstrādi, balstoties uz līdzsvarotas pārrobežu sadarbības un labas partnerības pieeju/ ENTERPLAN” (2009.-2010.), Latvijas – Lietuvas pārrobežu programmā 2007.-2013.gadam projekts „Uz ūdens resursiem balstītā kopējā tūrisma piedāvājuma radīšana Latgalē un Utenas apgabalā/ WaterJoy” (2009.-2011.) un projekts „Tematiskie ciemi: jaunas iespējas uzņēmējdarbības attīstībai Latgales un Aukštaitijas pārrobežu reģionā/ VILLAGE HERITAGE” (2010.-2012.), Latvijas – Lietuvas – Baltkrievijas INTERREG IIIB programmā projekts „Bella – Dvina – ceļojums cauri robežām, atklājot rietumu Daugavas reģiona kultūru un dabu” (2009.-2011.) u.c.
- Latgales plānošanas reģiona un Daugavpils Universitātes kopīgais projekts „Uzņēmējdarbības attīstības kapacitātes veicināšana Latgales - Utenas pārrobežu reģionā/ REGION INVEST” (2010.-2012.);
- Daugavpils Universitātes realizētie projekti INTERREG programmās no 2007.gada sadarbībā ar Šauļu Universitāti: „Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas universitāšu pārrobežu sadarbība vides aizsardzības jomā /ECO HOUSE”, „Industriālais mantojums tūrisma un biznesa attīstībai /TURBINE” un „Starpkultūru studiju sadarbības tīkla izveide pierobežā /INTERSTUDY”;
- Daugavpils Universitātes un Šauļu Universitātes „Vienotais Universitāšu pētījumu un tehnoloģiju centrs uzņēmējiem lauku ekonomikas dažādošanai” Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmā 2007.-2013.gadam;
- Rēzeknes Augstskolas projekts Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmā 2007.-2013.gadam „Humanitārās izglītības pētniecības infrastruktūras izveide Latvijas un Lietuvas austrumu pierobežā” (2010.-2012.) un Baltijas jūras reģiona programmā 2007.-2013. gadam projekts „No teorijas un plāniem uz ecoefektīvu un līdzsvarotu praksi, uzlabojot Baltijas jūras stāvokli/ WATERPRAXIS” (2008.-2012.).

Latgales reģiona attīstības potenciāls ir arī ainaviskās vērtības un kultūrvēsturiskais mantojums - Latgali nereti dēvē arī par Ezeru zemi: Daugavas ieleja ar unikālu dabu, tai skaitā aizsargājamais ainavu apvidus „Augšdaugava” (52,3 tūkst.ha) un Daugavas loki, kā arī dabas parks „Rāzna”. Aizvien lielāku nozīmi iegūst atjaunojamais Daugavpils cietoksnis ar topošo Marka Rotko centru. Saglabājamas vērtības ir: Rēzeknes kultūrvēsturiskā vide un Latgales Māras piemineklis, Latgales folklorā, Latgales keramika, Latgales kulinārais mantojums, Jersikas pilskalns, etnogrāfiskais muzejs “Andrupenes lauku sēta”, Franča Trasuna muzejs “Kolnasāta” u.c. Tūristus piesaista Aglonas maizes muzejs, Līvānu amatniecības centrs un Stikla fabrikas muzejs, Ludzas pilsdrupas, Slutišķu sādža Daugavpils novadā, grāfu Plāteru pils Krāslavā, Preiļu muižas komplekss, Latgales zoodārzs Daugavpilī u.c. Aglonas bazilika darbojas kā starptautisks reliģiskais centrs un ir viens no populārākajiem tūristu galamērķiem Latvijā.

Latgales reģiona galvenās vērtības:

- izglītoti, kulturāli, sociāli, ekonomiski un politiski aktīvi iedzīvotāji;

- ekoloģiski tīra dabas vide un kultūrvēsturiskās vērtības;
- Latgales ģeogrāfiskais novietojums pie Latvijas austrumu robežas, to šķērsojošie transporta koridori.

58. att. *Latgales reģiona administratīvā iedalījuma karte*

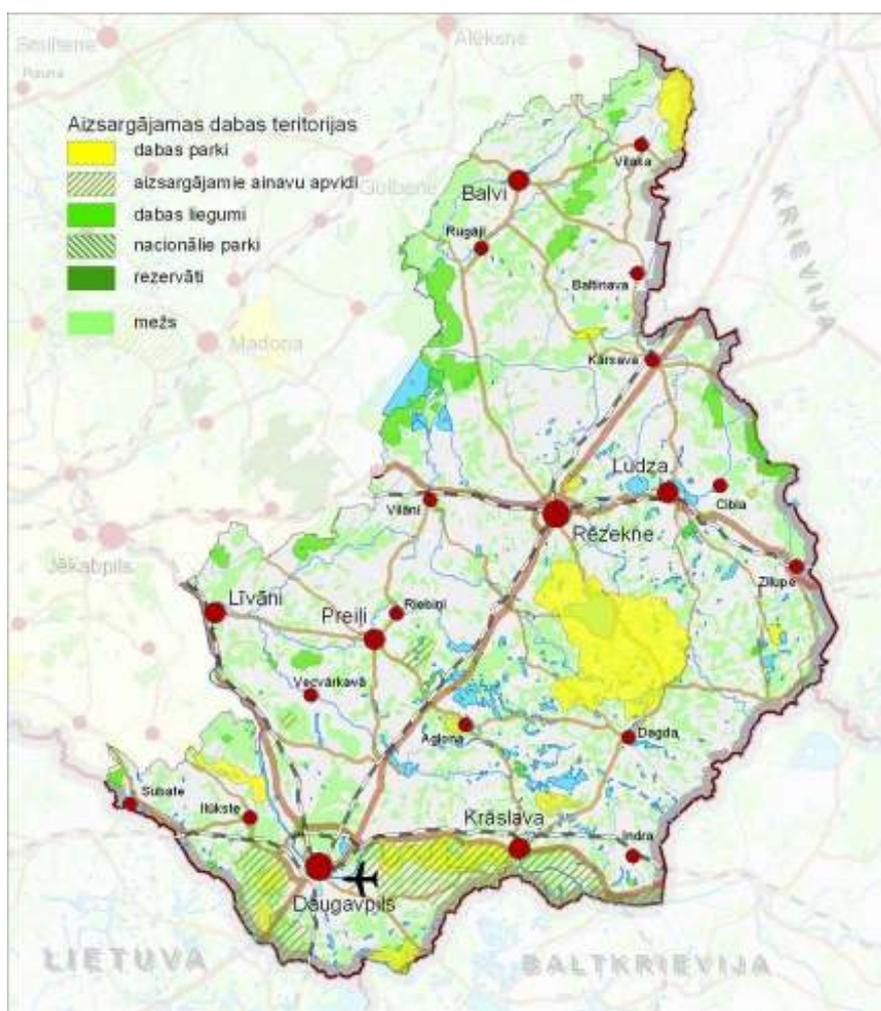
59. att. *Nozīmīgākie attīstības centri Latgales reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Latgales PR un „Latvija 2030” dati

3.1.2. Dabas resursi Latgales reģionā

Latgales klimatu un dabas ainavas nosaka virsmas reljefs - paugurainās, ezeriem bagātās Latgales un Augšzemes augstienes vidū un dienviddaļā, kuras virzienā uz ziemeļiem un rietumiem nomaina viļņotās purvainās Austrumlatvijas un Mudavas zemienes veido reģionam raksturīgās dabas ainavas. Latgales augstākais punkts atrodas 289 m virs jūras līmeņa (Lielais Liepu kalns) Rēzeknes novadā.

Latgale ir bagāta ar ūdeņiem un bieži tiek saukta par Zilo ezeru zemi vai Ezerzemi. Reģionā atrodas vairāk nekā 1000 ezeri, tajā skaitā Latvijas dziļākais – Drīdzis un viens no tīrākajiem – Riču ezers. Reģionam cauri plūst Latvijas lielākā upe – Daugava, kas ir saglabājusi savu sākotnējo, dabisko tecējumu. Latgales ūdeņi ir bagāti ar zvejā un makšķerēšanā izmantojamiem zivju resursiem. Latgales reģions apveltīts ar Latvijas mērogā nozīmīgiem derīgo izrakteņu krājumiem, kuri izmantojami pārsvarā būvniecībā, lauksaimniecībā un enerģētikā. Austrumlatvijas klimats ir līdzīgs pārējai Latvijai, tomēr raksturojas ar mazāku nokrišņu daudzumu, ilgāku veģetācijas periodu, aukstākām ziemām un siltāku vasaru, ievērojamām iekšējām atšķirībām dažādos novados, kas kopā ar lielo augšņu dažādību nosaka lauksaimniecības specializācijas virzienus reģiona lauku saimniecībās.

60. att. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latgales reģionā

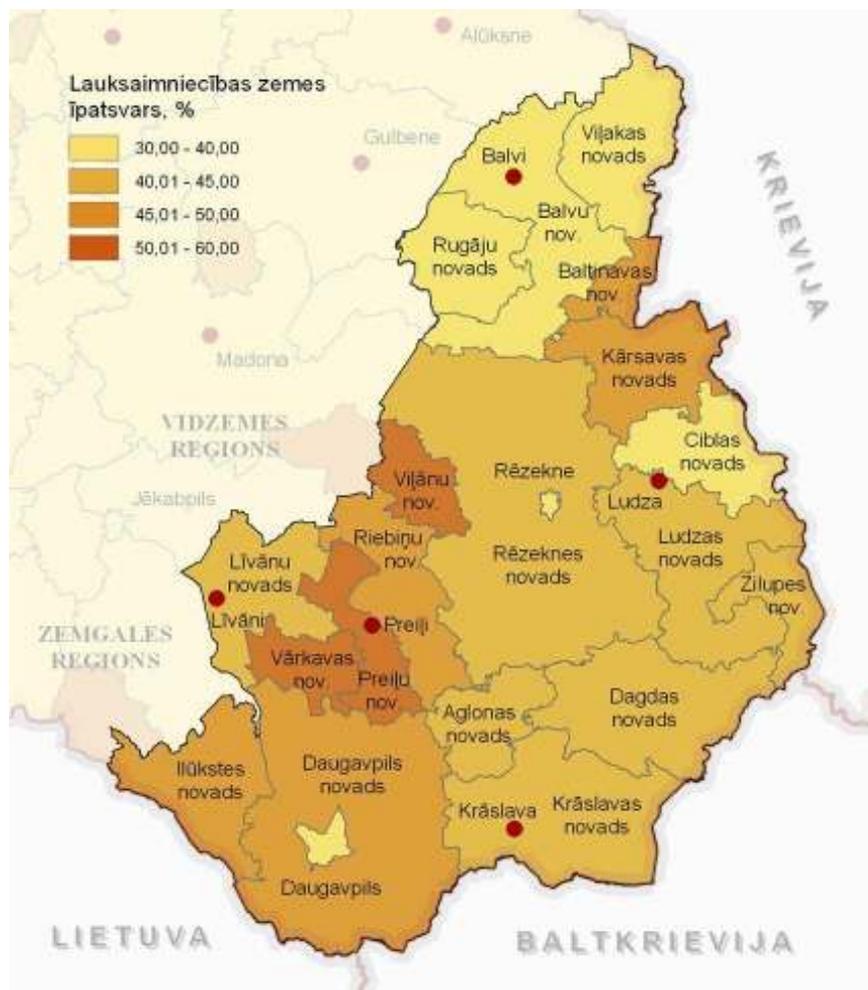
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Daudzveidīgais reljefs, mežu, lauku, ezeru un pakalnu mija, ko caurvij līkumainie lielceļi, veido tipisko Latgales ainavas mozaīku. Reģionā atrodas četri aizsargājamo ainavu apvidi – Augšzemes, Augšdaugavas, Nīcgaļu meži un Kaučers, kas izceļas ar savdabīgu, daudzveidīgu ainavu un īpašu skaistumu. Latgales dabas resursi, reljefs un tradicionālā viesmīlība sekmē tūristu plūsmas pastāvīgu palielināšanos un veido labvēlīgu augsni nozīmīgiem investīciju projektiem pievienotās vērtības palielināšanai tūrisma nozarē.

Lauksaimniecības zemes. Lauksaimniecībā izmantojamā zeme aizņem 44 % no kopējās reģiona teritorijas. Latgales reģiona lauksaimniecības zemju resursi 2010.gada beigās izvietoti 654 tūkst.ha platībā, no tās 280 tūkst.ha jeb 42,8% veido aramzeme. Reģiona lauku saimniecības arvien vairāk pievēršas bioloģiskajai saimniekošanai un pateicoties bioloģiski augstvērtīgu produktu pieprasījuma pieaugumam, pēdējos gados palielinās intensīvi izmantojamās zemes platības. Pozitīvās pārmaiņas vairumā lauku saimniecību sekmē arī ES īstenotā lauksaimniecības politika, kas paredz dažādus atbalsta maksājumus.

Tīrumu platības norāda uz graudaugu, kartupeļu un atklātā lauka dārzeņu audzēšanas teritorijām un lielākās platības izvietojušās lielāko reģiona pilsētu tuvumā.. Daugavpils novadā tīrumi veido 64% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, bet Rēzeknes novadā – 62%. Salīdzinoši augsts tīrumu īpatsvars vēsturiski izveidojies arī Līvānu, Preiļu, Krāslavas, Balvu un Baltinavas novados. Pēc Latvijas iestāšanās ES palielinājušās lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības. Neskatoties uz pozitīvo tendenci zemes izmantošanā, reģionā vēl ir lauksaimniecībā neizmantota LIZ, tai skaitā lielākais šo

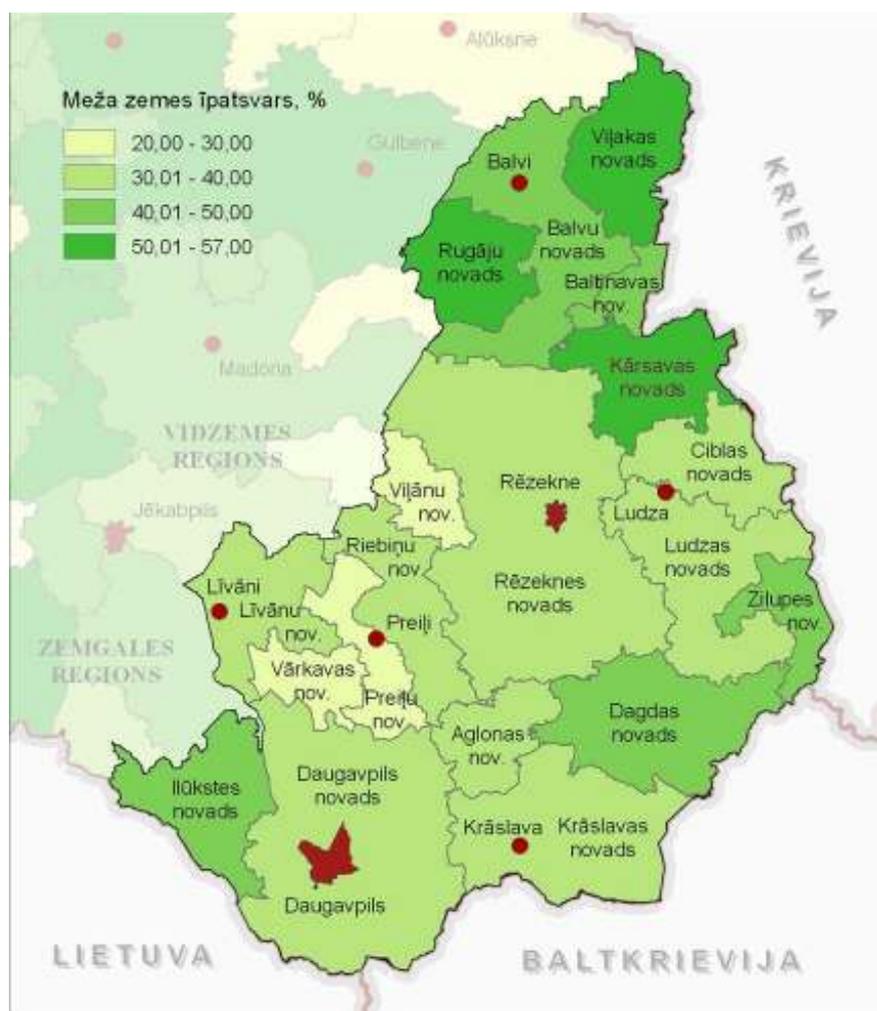
neizmantoto zemju īpatsvars ir pierobežā: Zilupes novadā (37%), Ludzas novadā (29%), kā arī paugurainajā Aglonas novadā (24%). Tas paver iespējas lauksaimniecības attīstībai, it īpaši pārtikas un nepārtikas - atjaunojamo resursu un dabīgo šķiedraugu audzēšanai.

61. att. *Lauksaimniecības zemju izvietojums Latgales reģionā*
Avots: Latgales plānošanas reģions

Meži. Latgales reģionā esošie meži veido nozīmīgu dimensiju reģiona saimnieciskās darbības konkurētspējas priekšrocību veidošanā Latgale, pateicoties lielajam ezeru skaitam un plašai lauksaimniecības zemju izplatībai, ir reģions ar valstī mazāko, bet straujāk pieaugušo mežainību. Laika periodā no 2004.gada līdz 2010.gadam reģionā mežu platība palielinājusies līdz 561,8 tūkst.ha, aizņemot 39% no reģiona teritorijas. Tas sekmējis mežu platību palielināšanos vidēji uz vienu iedzīvotāju reģionā no 1,3 ha 2004.gadā līdz 1,7 ha 2010.gadā.

Reģionā konsekventi palielinās lapu koku īpatsvars kopējā meža struktūrā. Ja 2004.gada sākumā lapu koki aizņēma 265,3 tūkst.ha jeb 55,7% no kopējās meža platības, tad 2010.gda beigās to īpatsvars palielinājies 1,2 reizes. Šajā laika periodā koksnes krāja palielinājusies par 20,6 milj.m³ jeb 23,6%, sasniedzot 107,6 miljonus kubikmetru lielu apjomu 2010.gadā. Tas nozīmē, ka palielinās izejvielu apjoms kokapstrādes rūpniecībai dažādu koka apdares materiālu, mēbeļu un citi izstrādājumu ražošanai, kas var radīt lielāku pievienoto vērtību.

62. att. *Meža zemju izvietojums Latgales reģionā*
 Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Latgales PR datus

Saldūdens resursi. Latgales reģions ar saviem ezeriem veido lielāko saldūdens rezervi valstī. Paugurains reljefs, kas mijās ar dziļām ieplakām, sekmējis daudzu ezeru izveidošanos reģionā, kuru skaits sniedzas pāri tūkstotim. Lielākie no tiem ir Rāznes ezers – viens no lielākajiem valstī, Dridzis – dziļākais ezers, Ežezers – salām bagātākais ezers. Arī daļa no Latvijas lielākā ezera – Lubāna, atrodas Latgales reģionā. Lielākā ezeru koncentrācija vērojama Rēzeknes novadā un Ludzas dienvidos, kā arī Daugavpils novada austrumos. Šajos novados esošo ezeru kopējais skaits pārsniedz 700 ar kopējo platību 452,4 km² jeb 42% no visu valsts ezeru kopējās platības. Latgales dienvidos atrodas Latvijas dziļāko ezeru grupa. Dridža ezera dziļākā vieta 60,8 m, Pustiņas Gusēna ezerā – 45,2 m, Carmaņa ezerā – 36,4 m.

63. att. *Rāzna - lielākais Latgales ezers*

Avots: Latgales plānošanas reģions

Dabas parkā „Rāzna” (59,6 tūkstoši ha) atrodas lielākais Latgales ezers – Rāznas ezers, kas aizņem 57,6 km² un tajā mīt lielākais zivju sugu skaits. Latgales reģionā nozīmīga saldūdens rezerve ir upes, kuru kopējais skaits sniedzas par trim simtiem. Latvijas lielākā upe Daugava 128 km garumā plūst caur Latgales reģiona, sākot no Baltkrievijas robežas.

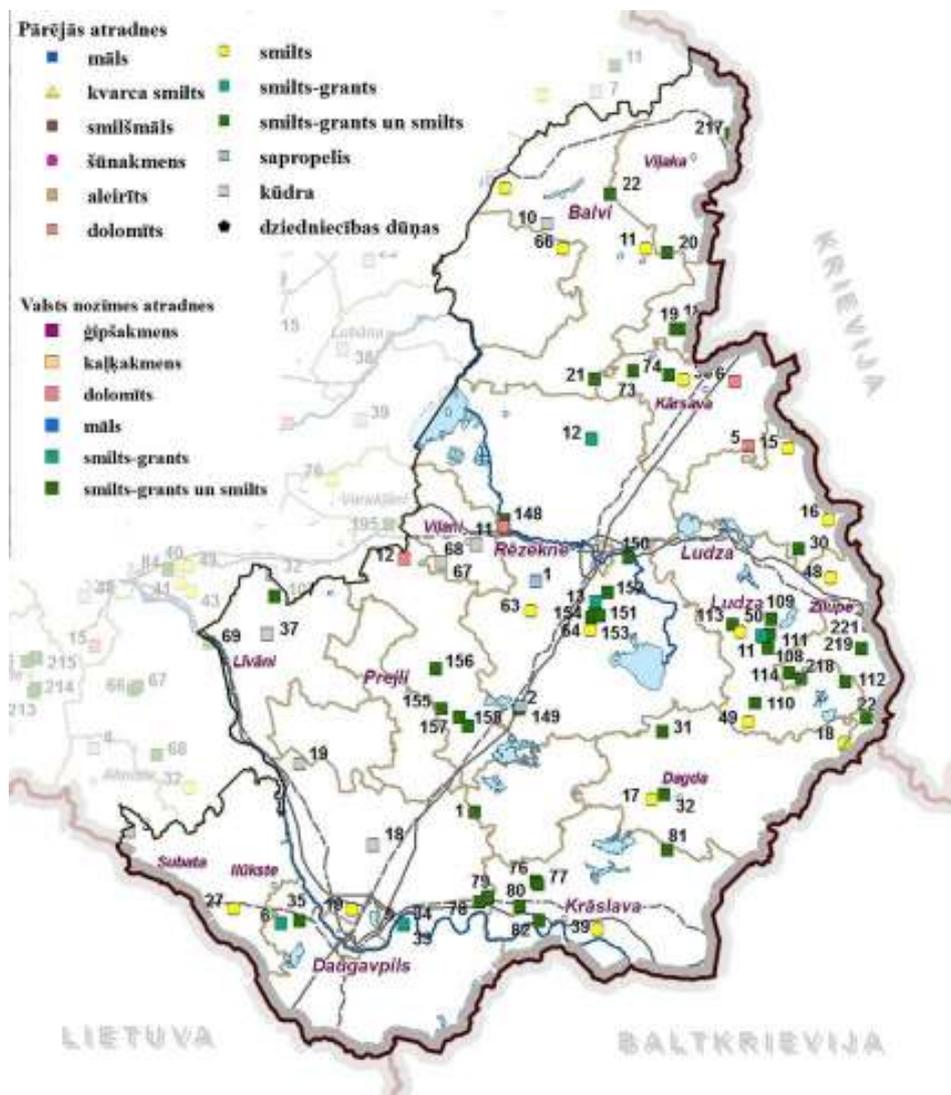
64. att. *Daugavas loki pie Daugavpils*

Avots: Latgales plānošanas reģions

Latgales upes un ezeri veido ne tikai stratēģiski nozīmīgu saldūdens rezervi, bet piedalās tūrisma dabiskās infrastruktūras veidošanā. Daudzi ezeri un upes kļuvas par tūristu iecienītām atpūtas vietām. Izveidotās tūrisma takas piedāvā pilsētniekiem un attālākiem reģiona apmeklētājiem iespēju iesaistīties aktīva tūrisma pasākumos.

Derīgie izrakteņi. Lielāko apjomu no reģiona derīgajiem izrakteņiem veido smilts un grants iegulas, kā arī kūdras un sapropeļa veidojumi. Būvniecībā ar katru gadu palielinās

smilts un grants izmantošana gan ceļu būvniecībā, gan dažādu ēku un citu būvju celtniecībā. Zināmais smilts un grants apjoms pārsniedz 50 milj.m³, to varēs lietot vairāk kā 200 gadus, arī tad, ja šo izrakteņu ieguve palielinātos 2 reizes.

65. att. *Latgales reģiona derīgo izrakteņu izvietojums*

Avots: LVĢMC. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2009.gadu

Reģionā lielākā smilts un grants iegula „Griščāti” atrodas Maltas pagastā. Tās zināmais apjoms sasniedz 3,6 milj.m³, kas izvietojusies 177,6 ha platībā. Derīgā slāņa biezums atradnē sasniedz 9,6 metrus. Atradnē esošās smilts ķīmiskais sastāvs un struktūra dod iespēju tās izmantot silikāta ķieģeļu ražošanā. Netālu no Griščātu atradnes ir atklāta liela smilts iegula 65,7ha platībā ar līdzīgu sastāvu, kuras iespējamais apjoms pārsniedz 0,5 milj.m³. Šajās atradnēs esošie smilts resursi var pretendēt uz nozīmīgu un ienesīgu investīciju projektu, kura īstenošana dod lielu pozitīvu blakusefektu uz visa reģiona attīstību [5;6].

24. tabula

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa derīgo izrakteņu veidiem					
	Dolomīts	Māls	Smilts un grants, smilts-grants	Smilts-grants un smilts	Kūdra	Sapropelis
Zināmo atradņu skaits	9	6	21	45	8	2
Zināmie krājumi (<i>milj.m³</i>)	57,7	112,2	6,2	46,8	24,8	0,1
Vidējais apjoms atradnē (<i>milj.m³</i>)	6,4	18,7	0,3	1,04	3,1	0,05
Ieguve vidēji gadā (<i>tūkst.m³</i>)	104,3	7,7	284	349	102	0,1
Ieguves rezerve (<i>gadi</i>)	> 100	> 100	> 100	> 100	> 100	> 100

Latgales reģionā zināmās derīgo izrakteņu atradnes 2009.gada beigās

Avots: autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datus

Reģionā atrodas divas valsts nozīmes māla atradnes – „Kuprava” un „Nīcgale”, kuru kopējais apjoms sasniedz 18,4 milj.m³, kas izveidojies 197,1 ha platībā. Māla kvalitatīvie rādītāji dod iespēju to izmantot keramzīta, ķieģeļu un citu keramisko izstrādājumu ražošanā.

Salīdzinoši lielas māla rezerves – 4,6 milj.m³, izvietojušās trijās Līvānu novada atradnēs. Reģionā saimnieciski nozīmīgākā māla atradne atrodas Balvu novada Kupravas pagastā. Tajā no 2008.gadā tiek ražotas māla granulas, kuras izmantojamas kā bioloģiskais filtrs piesārņotu ūdeņu attīrīšanai no ķīmiska un naftas produktu piesārņojuma.

25. tabula

Rādītāji	Māla atradņu izvietojums pa novadiem			
	Balvu novads	Daugavpils novads	Līvānu novads	Zilupes novads
Izpētīto atradņu skaits	1	1	3	1
Izpētītie krājumi (<i>milj.m³</i>)	16,7	2,0	4,6	88,9
Vidējais apjoms atradnē (<i>tūkst.m³</i>)	16,7	2,0	2,2	88,9
Derīgo izrakteņu ieguve gadā (<i>tūkst.m³</i>)	6,8	0,3	0,4	0,2
Ieguves rezerve (<i>gadi</i>)	> 100	> 100	> 100	> 100

Latgales reģionā nozīmīgākās māla atradnes 2009.gada beigās

Avots: autoru aprēķinu rezultāti, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datus

Kupravas māla iegulā atrodams ne tikai sarkanais, Latvijai tradicionālais māls, bet arī augstas kvalitātes zilais un baltais māls. Šāda veida māls izmantojam kosmētikas produktu un porcelāna ražošanā [13]. Šādas māla atradnes var sekmīgi iekļaut dažādos investīciju projektos, kuri paredzēti dažādu preču ražošanai ar augstu pievienoto vērtību.

Reģionā atrodas nozīmīgas dolomīta atradnes. Lielākās dolomīta iegulas koncentrējušās Riebiņu novada, kur vērtīgā minerāla atradnes tiek vērtētas 6,1 milj.m³ apmērā, bet lielākā dolomīta atradne „Pērtnieki” atrodas reģiona Austrumu daļā, 20 km uz rietumiem no Rēzeknes pilsētas, Rēzeknes upes kreisajā krastā. Atradnes derīgā slāņa maksimālais biezums sasniedz 27 metrus.

26. tabula

Rādītāji	Lielāko dolomīta atradņu izvietojums pa novadiem			
	Kārsavas novads	Preiļu novads	Riebiņu novads	Rēzeknes novads
Izpētīto atradņu skaits	2	2	2	3
Izpētītie krājumi (<i>milj.m³</i>)	2,6	6,1	0,8	48,2
Vidējais apjoms atradnē (<i>tūkst.m³</i>)	1,3	3,05	0,4	16,0
Derīgo izrakteņu ieguve vidēji gadā (<i>tūkst.m³</i>)	73,08	19,11	12,0	0,1
Ieguves rezerve (<i>gadi</i>)	> 100	> 100	> 100	> 100

Nozīmīgāko dolomīta atradņu izvietojums Latgales reģionā 2009.gada beigās

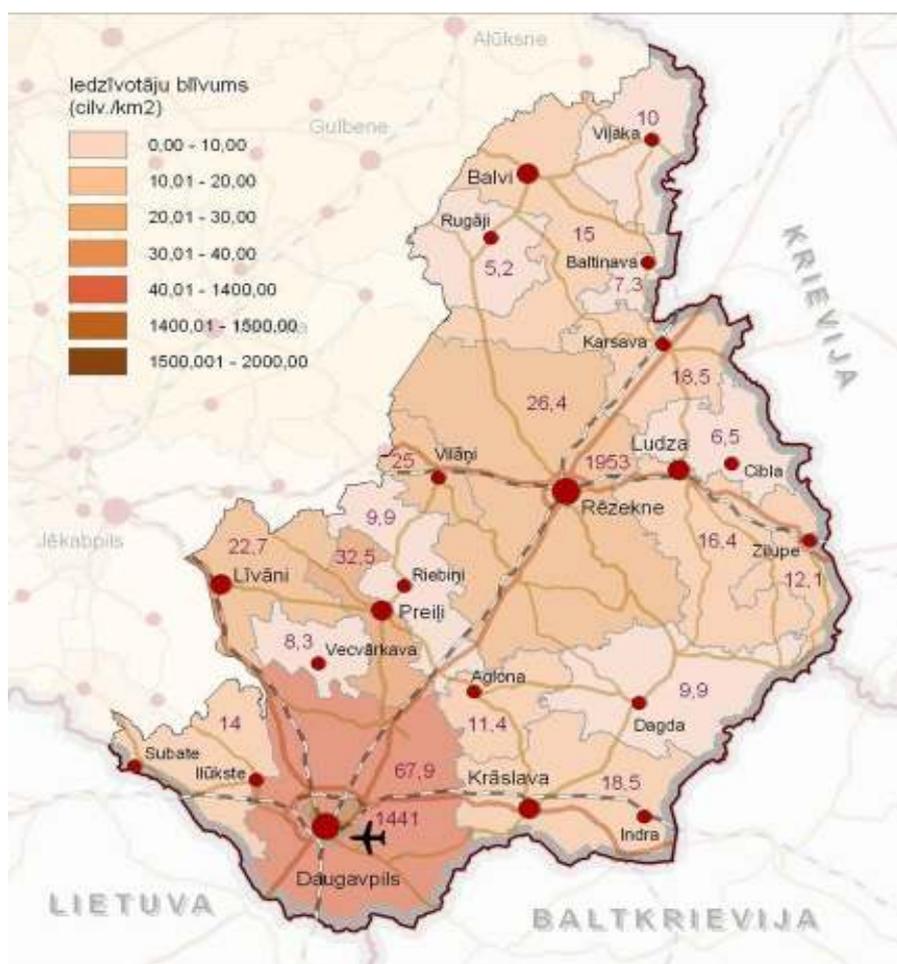
Avots: autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datus

Pērtnieku atradnē esošais dolomīts ir ciets un mehāniski izturīgs, kas paver iespējas tā izmantošanai gan celtniecības kaļķu, gan citu būvmateriālu ražošanai [3]. Palielinoties preču un pakalpojumu izlaidei un būvniecības apjomam valstī, palielināsies dolomīta iegulu tautsaimnieciskā nozīme, sekmējot investīciju piesaisti Latgales reģiona dolomīta krājumiem.

3.1.3. Latgales reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi

Latgales reģiona novados un pilsētās mīt 340 tūkstoši jeb 15,1% no visiem valsts iedzīvotājiem (tas ir otrs lielākais reģions Latvijā aiz Rīgas plānošanas reģiona). Lielākā daļa no cilvēkiem koncentrējušies divas republikas nozīmes pilsētās – Daugavpilī un Rēzeknē. Šajās pilsētās dzīvo 139 tūkstoši jeb 82% no visiem reģiona ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

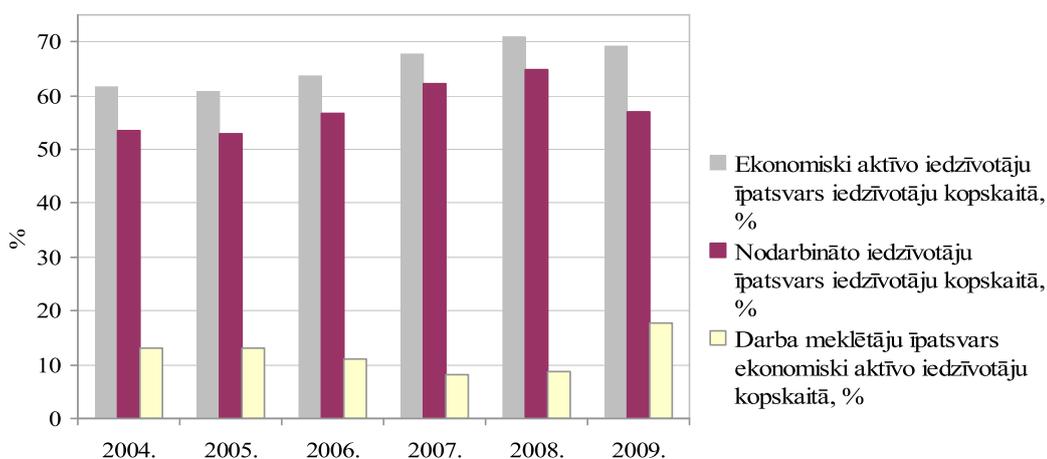
Laika posmā no 1991. līdz 2009.gadam Latgales reģiona iedzīvotāju skaits ir samazinājies par vairāk kā 82 tūkstošiem cilvēku. Pilsētās dzīvo 59% iedzīvotāju, tomēr izteikts urbanizācijas process reģionā nav novērojams. Salīdzinoši liels iedzīvotāju blīvums ārpus lielajām pilsētām ir Preiļu, Līvānu, Balvu, Krāslavas, Ludzas un Viļānu novados, kas rada zināmas priekšrocības šajos novados īstenotajiem investīciju projektiem, lai piesaistītu papildus darbaspēka vienības gan no attiecīgajā novadā esošajām pilsētām, gan lauku teritorijām.

66. att. *Latgales reģiona iedzīvotāju teritoriālais izvietojums (cilv./km²)*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Latgales PR datus

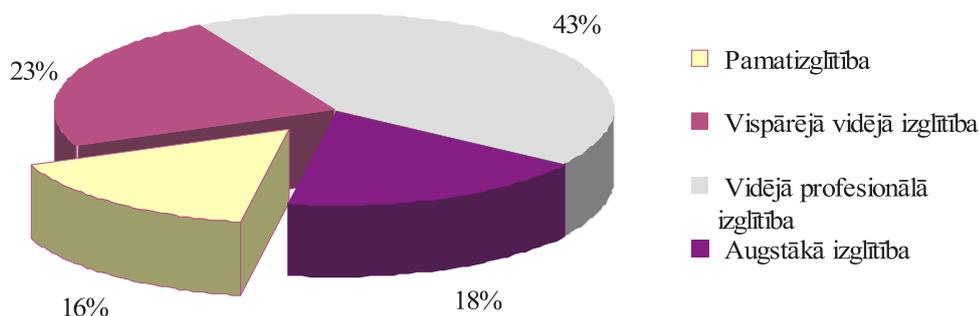
2011.gada sākumā reģionā bija 225,6 tūkstoši jeb 66,4% darbspējas vecuma iedzīvotāju, 43,7 jeb 12,9% līdz darbspējas vecumam un 70,5 jeb 20,7% virs darbspējas vecuma. Ekonomiski aktīvo cilvēku skaits veidoja 238 tūkstošus jeb gandrīz 70%, bet nodarbināti bija 196 tūkstoši jeb 57% no iedzīvotāju kopskaita. Savukārt darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā bija 42 tūkstoši jeb 17,6%.

67. att. *Reģiona ekonomiski aktīvie, nodarbinātie iedzīvotāji un darba meklētāji (%)*

Avots: autoru sastādīta, izmantojot LR CSP datus

Pēc NVA datiem, visvairāk bezdarbnieku reģionā ir ar vispārējo vidējo, profesionālo vidējo un pamatskolas izglītību. Visvairāk brīvo darba vietu piedāvā valsts pārvaldes un aizsardzības sektorā, apstrādes rūpniecībā un veselības un sociālās aprūpes jomās.

68. att. *Reģiona iedzīvotāju izglītības līmenis (tūkst.; %)*

Avots: autoru sastādīta tabula, LR CSP un Latgales plānošanas reģiona datus

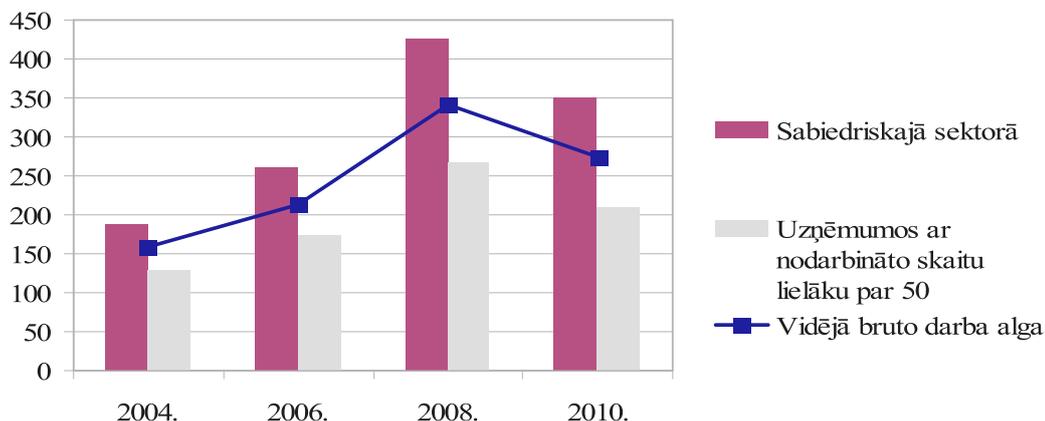
Latgales reģiona iedzīvotāji, galvenokārt, orientējas uz vidējās vispārējās un vidējās profesionālās izglītības iegūšanu. No visiem reģiona iedzīvotājiem 224,6 tūkstošiem jeb 66% ir vidusskolas vai vidējā profesionālā izglītība, 18% - augstākā izglītība. Iedzīvotāju izglītības līmeni lielā mērā nosaka reģionā dominējošās tautsaimniecības nozares un to piedāvātās darba vietas ar konkrētām prasībām par nepieciešamā darbaspēka zināšanām, prasmēm un spējām. Latgales komersanti un citi darba devēji, galvenokārt, orientējas uz darbaspēku ar vidējo izglītību. Pēdējos gados pieaug darba tirgus pieprasījums pēc augsti kvalificētiem augstāko izglītību ieguvušiem speciālistiem, kas savas zināšanas un prasmes apguvuši tieši Latgales reģionā.

Pēc IZM datiem, salīdzinājumā ar citiem Latvijas reģioniem Latgalē vērojama lielāka aktivitāte mūzikā un mākslās jomā – 2009.gadā procentuāli visvairāk pieaugušo 44,8% (izņemot Rīgu) bija iesaistīti formālās un neformālās izglītības pasākumos. Ar neformālo izglītību galvenokārt nodarbojas izglītības iestādes un komercsabiedrības, kā arī nevalstiskās organizācijas. Viena no nozīmīgākajām neformālās pieaugušo izglītības iestādēm reģionā ir Balvu Tālākizglītības un cilvēkresursu attīstības centrs.

Pēc Latgales uzņēmēju aptaujas rezultātiem var secināt, ka darba devēji, lielākoties, ir ieinteresēti savu darbinieku apmācībā un tālākizglītošanā. Darba devējiem ir iespējas sadarboties gan ar augstākā līmeņa, gan ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm, lai veidotu jaunas mācību programmas un pilnveidotu esošās, kā arī pieņemtu praksē studentus. 65% no aptaujātajiem uzņēmējiem nodrošina prakses vietas studējošajiem, 33% piedāvā skolēniem darbu vasaras periodā, 30% sponsorē dažādus pasākumus. Latgales reģiona komersanti aptaujā uzrādījuši, ka nozīmīgākās speciālistu zināšanas un prasmes gan vadošos amatos, gan kā ierindas speciālistiem ir šādas (% no aptaujātajiem):

- profesionālā pieredze (70% vadošajos amatos un 48% speciālistiem) un teorētiskās zināšanas (55% un 40%) produkta (preces/ pakalpojuma) izstrādē;
- izmaksu kalkulācija (59% un 38%), attiecību veidošana ar klientiem/piegādātājiem (59% un 51%);
- procesa plānošana (56% un 30%);
- līgumu slēgšana (53% un 35%), struktūrvienības organizēšana un personāla vadība (53% un 28%);
- darbs ar datoru (52% un 38%);
- vadības un kontroles mehānismu pielietošana (49% un 36%), darba dokumentācijas aizpildīšana (49% un 55%), spēja strādāt komandā (49% un 39%);

- konfliktu risināšana un lēmumu pieņemšana (48% un 39%);
- informācijas iegūšana un apstrāde (46% un 32%);
- jaunu tehnoloģiju un procesu ieviešana (42% un 27%);
- projektu izstrāde un realizēšana (41% un 25%), spēja strādāt individuāli (41% un 38%);
- patstāvīga mērķu izvirzīšana un sasniegšana (38% un 31%);
- darbs ar ārvalstu sadarbības partneriem (37% un 21%);
- svešvalodu zināšanas (krievu, angļu, vācu, u.c.) (26% un 16%).

69. att. *Darba samaksa Latgales reģionā (Ls)*

Avots: autoru sastādīta tabula, LR CSP un Latgales plānošanas reģiona datus

Straujas izaugsmes periodā no 2004.gada līdz 2008.gadam reģionā nodarbinātajiem bruto darba samaksa palielinājās 2,2 reizes, sasniedzot 341 latu mēnesī. Iestājoties recesijai, darba alga pēdējos 2 gados pazeminājās par 20%. Darbaspēka izmaksu samazināšanās veido labvēlīgus ekonomiska rakstura nosacījumus uzņēmējdarbības paplašināšanai un investīciju projektu īstenošanai Latgales reģionā.

3.1.4. Zinātne un izglītība reģionā

Latgalē ir 20 profesionālās vidējās izglītības iestādes vai to filiāles, tai skaitā mākslas vidusskolas. Reģionā ir pieprasītas profesionālās vidējās izglītības programmas, kurās vēlamo specialitāti iegūst 5,8 tūkstoši audzēkņi. Īslaicīgos kursus katru gadu kvalifikāciju paaugstina pāri par 300 nodarbināto dažādos reģiona uzņēmumos.

Vidējo profesionālo izglītību Latgalē iespējams iegūt 20 dažādās specialitātēs, no tām reģiona attīstībai nozīmīgākās ir šādas:

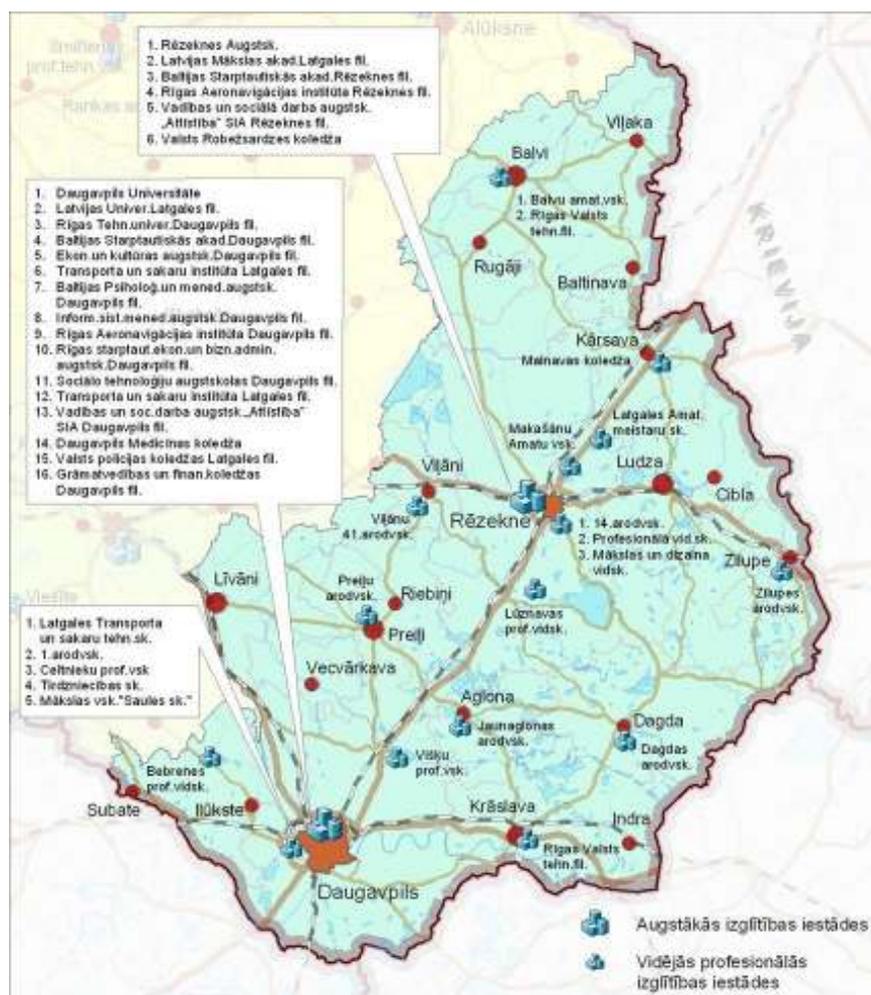
- Enerģētikas, elektronikas un automātikas joma;
- Mašīnzinību, mašīnbūves un metālapstrādes joma;
- Dažādās būvniecības specialitātes;
- Pārtikas produktu ražošanas joma;
- Tekstiliju ražošanas joma;
- Tūrisma un atpūtas organizēšanas uzņēmējdarbība;
- Kokapstrādes un koka izstrādājumu izgatavošanas joma;
- Lauksaimniecības produktu ražošanas joma.

Liela nozīme profesionālās izglītības attīstībā ir reģiona lielākajām pilsētām, kurās atrodas lielākie ražojošie uzņēmumi un nodrošina profesionālās izglītības audzēkņiem prakses

un darba vietas. Pēc „Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņu 2010.-2015.” īstenošanas Latgales reģionā paredzēts izveidot trīs profesionālās izglītības iestādes ar specializāciju, neskaitot Malnavas koledžu un Bebrenes profesionālo vidusskolu:

- Austrumlatgales Profesionālo skolu, reorganizējot Rēzeknes 14. arodvidusskolu, Rēzeknes Profesionālo vidusskolu, Lūznavas profesionālo vidusskolu, Zilupes arodvidusskolu, Viļānu 41. arodvidusskolu un Latgales Amatniecības meistarību skolu. Administratīvais centrs būs Rēzeknē ar attiecīgām struktūrvienībām Lūznāvā, Zilupē, Viļānos un Bērzgalē.
- Daugavpils Valsts tehnikumu, reorganizējot Latgales Transporta un sakaru tehnisko skolu un Daugavpils 1. arodvidusskolu.
- Viduslatgales Profesionālo vidusskolu, reorganizējot Preiļu arodvidusskolu, Višķu Profesionālo vidusskolu, Dagdas arodvidusskolu un Jaunaglonas arodvidusskolu.

Latgales reģionā darbojas 23 augstākās izglītības iestādes vai to filiāles, tai skaitā 5 koledžas vai to filiāles ar aptuveni 9 tūkstošiem studējošo. Augstskolu piedāvātās studiju programmas aptver plašu diapazonu, sākot ar sociālajām un humanitārajām specialitātēm un beidzot ar inženierzinātnēm, izņemot dažādu nozaru lauksaimniecības speciālistu sagatavošanu bakalaura, maģistra vai doktora līmenī. Tajā pat laikā inženieru specialitāšu piedāvājums ir būtiski mazāks nekā Rīgā vai Jelgavā.

70. att. *Izglītības iestāžu izvietojums Latgales reģionā*
 Avots: autoru izstrādāts, izmantojot AIKNC un Latgales PR datus.

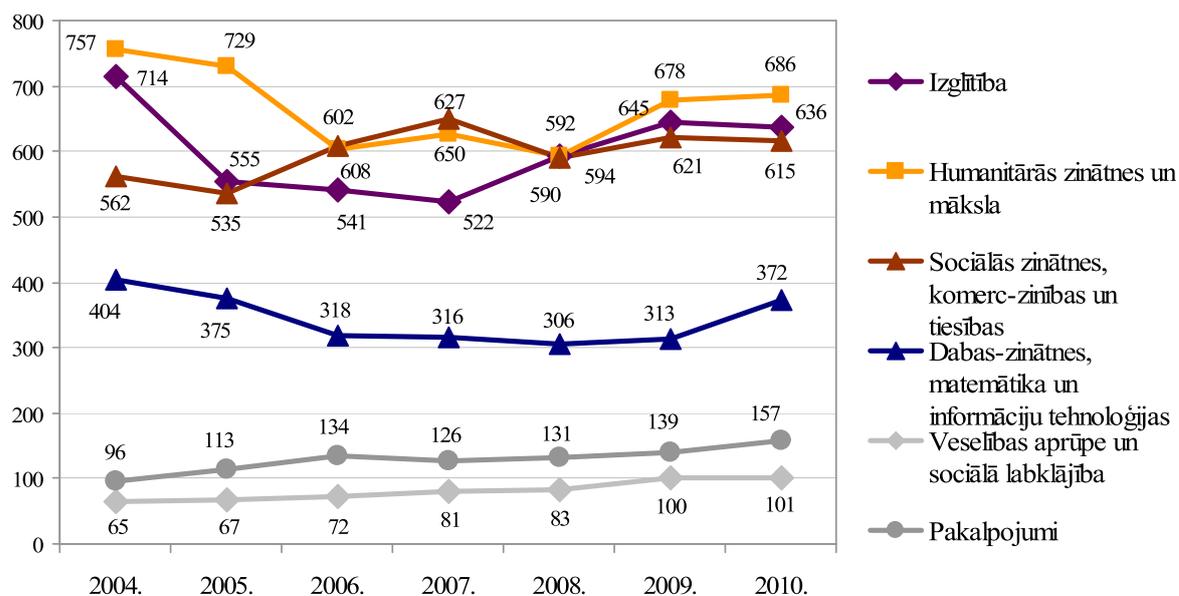
Daugavpils Universitāte ir otra lielākā klasiskā valsts universitāte Latvijā un nozīmīgākais izglītības un zinātnes centrs Latgalē, kas 2011.gadā svin 90 gadu jubileju, kopš augstākās izglītības pirmsākumiem Daugavpilī. Universitāte piedāvā studijas 5 fakultātēs: Dabaszinātņu un matemātikas, Humanitārā, Izglītības un vadības, Mūzikas un mākslas un Sociālo zinātņu fakultātē. Universitātē studē 3,1 tūkstoši studentu 61 studiju programmā un strādā 210 akadēmiskie darbinieki (pamatievēlēšanas vietā), tai skaitā 62% ar doktora grādu. Tiek realizētas akadēmiskās un profesionālās augstākās izglītības studiju programmas bakalaura un maģistra līmeņos. Popularitāti iemantojušas arī 8 doktora studiju programmas, no tām reģiona attīstībai nozīmīgākās - „Bioloģija”, „Ekonomika”, „Pedagoģija” „Cietvielu fizika” un „Matemātika”. Studijas tiek organizētas pilna laika klātienē un nepilna laika neklātienē formā, attīstības stadijā atrodas e-studiju kursu piedāvājums. Katru gadu tiek organizēti profesionālās pilnveides un tālākizglītības kursi, Universitātei ir filiāle Balvos. Izveidojusies lietišķa sadarbība ar citām Latvijas un ārzemju augstskolām vairāk kā 60 pasaules valstīs.

Nolūkā elastīgāk reaģēt uz izmaiņām Latgales reģiona darba tirgus pieprasījumā, Universitāte pastāvīgi pilnveido studiju programmu saturu un izglītības iegūšanas formas, kā arī paplašina studiju iespējas dažādās nodarbinātības jomās. Tiek uzlabotas esošās un izstrādātas jaunas starpdisciplināras studiju programmas, kas gatavos plašāka profila speciālistus, kuri spēs elastīgāk pielāgoties mainīgajai sociāli ekonomiskajai videi un darba tirgum ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē: dabas zinātnēs un inženierzinātnēs (*Ķīmija, Vides zinātne, Datorzinātne, Mašīnbūve un Metālapstrāde, Elektronika, Nanotehnoloģijas*), sociālajās zinātnēs (*Tiesību zinātne, Sabiedrības un iestāžu vadība, Uzņēmējdarbības vadība, Grāmatvedība un finanses, Elektorniskā komercija, Reģionālā plānošana*), veselības un sociālajā aprūpē (*Fizioterapija, Māszinības, Biomedicīna*), humanitārajās zinātnēs, akcentējot starpvalstu sociāli ekonomisko sadarbību (*Starpkultūru attiecības, Austrumeiropas kultūras un biznesa sakari*), mākslās (*Datordizains, Mākslas menedžments, Vides dizains*) u.c.

Ar katru gadu palielinās interese par dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju studijām, bet populārākās studiju programmas Daugavpils Universitātē ir:

- pilna laika studijās - akadēmiskā bakalaura studiju programma *Filoloģija (angļu filoloģija)*, profesionālā bakalaura studiju programmas *Tiesību zinātne, Datordizains* un *Fizioterapija*;
- nepilna laika studijās - profesionālā maģistra studiju programma *Sabiedrības un iestāžu vadība*, profesionālā bakalaura studiju programma *Tiesību zinātne* un 1.līmeņa profesionālā studiju programma *Civilā drošība un aizsardzība*.

Daugavpils Universitāte 2011.gadā turpina realizēt ap 40 projektus studiju un zinātniskā darba uzlabošanai 23 milj.Ls apmērā. Būtisku ieguldījumu dod ERAF programmas līdzfinansētais projekts „Daugavpils Universitātes studiju programmu kvalitātes uzlabošana un vides pieejamības nodrošināšana” (2010.-2014.) 16,7 milj.Ls vērtībā, kas veicina gan jaunu studiju programmu veidošanu dabas zinātnēs, inženierzinātnēs un mākslas zinātnēs, gan arī nodrošina laboratoriju izbūvi un moderna aprīkojuma iegādi fizikas, nanotehnoloģiju, ķīmijas, bioloģijas, vides zinātņu u.c. jomās.

71. att. *Daugavpils Universitātes pilna laika studējošo skaita dinamika pa izglītības tematiskajām grupām no 2004. līdz 2010.gadam*

Avots: Daugavpils Universitātes dati

Daugavpils Universitātes attīstības stratēģijā noteikti šādi svarīgākie zinātniski pētnieciskā darba virzieni:

1. Inovatīvie materiāli un tehnoloģijas - jaunu materiālu un tehnoloģiju izstrāde; nanostrukturētu materiālu iegūšana; informācijas tehnoloģiju un moderno sakaru līdzekļu attīstība; bioloģiskas izcelsmes nanostrukturēto pētījumi, nanobiotehnoloģijas;
2. Bioloģiskās daudzveidības izpēte un aizsardzība;
3. Enerģija un vide - atjaunojamo enerģijas resursu ieguves un izmantošanas tehnoloģijas, klimata izmaiņas samazinošās tehnoloģijas;
4. Sabiedrības veselības aprūpe un profilakse;
5. Ilgtspējīga izglītība, pedagoģiskās teorijas un nozaru pedagoģija, mūzikā izglītība.
6. Sociālie pētījumi ekonomikā, socioloģijā un sociālajā psiholoģijā.
7. Reģionālistika, vietējo resursu ilgtspējīga izmantošana

Universitātē darbojas 11 zinātniskie institūti un centri, kas sekmē zināšanu pārnesi uz jauniem produktiem un tehnoloģijām, kā arī veic dažādus pētījumus reģiona uzņēmējus interesējošajos jautājumos. ERAF projekta ietvaros izveidotais Daugavpils Universitātes Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts veicina sadarbību starp zinātni un uzņēmējdarbību.

Balstoties uz jaunākajiem zinātniskajiem sasniegumiem pasaulē un arī reģiona uzņēmēju ieteikumiem darbojas Daugavpils Universitātes G.Liberta Inovatīvās mikroskopijas centrs un Baltkrievijas-Latvijas zinātniski inovatīvais centrs stiprināšanas tehnoloģiju jomā. Tajos tiek pētīti virsmu pārklājumi un tiek izstrādāti jauna veida materiāli, kas pieprasīti metālapstrādē un citās jomās. Uz unikālu tehnoloģiju pamata tiek izgatavotas hologrammas, tiek veikta nanostrukturētu materiālu un nanotehnoloģiju izstrāde.

Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūtā tiek pētīts pārtikas un nepārtikas preču ražošanā izmantojamo augu ģenētiskais potenciāls, tā pilnveidošana un izmantošana; mežsaimniecības resursu pilnīgāka izmantošana konkurētspējīgu preču ražošanā; preventīvo pasākumu palielināšana mājdzīvnieku slimību izplatības ierobežošanā u.c. Institūtā tiek veikts miežu miltrasas izraisītāja ģenētiskās struktūras monitorings Latvijā

un citās valstīs, kura dati iekļaut Eiropas daru bāzē un pieejami citu valstu pētniekiem. Izstrādāti jauni pētniecības virzieni, piemēram, molekulāro metožu pielietošana augu sistemātikā un filoģēnijā, izstrādātas jaunas genomiskās DNS izdalīšanas tehnoloģijas.

Vairāku ESF programmas „Cilvēkresursi zinātnē” (2009.-2012.) Daugavpils Universitātē realizēto projektu rezultāti būs nozīmīgi gan no zinātniskā, gan praktiskā viedokļa. Projektā „Starpdisciplināras zinātniskās grupas izveidošana jaunu fluorescento materiālu un metožu izstrādei un ieviešanai” tiks ieviestas jaunas metodes ķīmijā, projekta „Starpdisciplināras zinātniskās grupas izveidošana Latvijas lašveidīgo zivju ezeru ilgtspējības nodrošināšanai” rezultāti būs izmantojami gan apkārtējās vides aizsardzībā, gan zvejniecībā un ezeru apsaimniekošanā. Projektā „Bioirizācijas starpnozarju pētījumu grupa” tiek pētīti vaboļu ķermeņa virsmas irizācijas procesi, izmantojot optiskās, lāzerskenējošās un elektronmikroskopijas metodes ar mērķi tos tālāk pielietot biosistemātikā, kā arī hologrammu un atstarojošu materiālu izstrādē.

Rēzeknes Augstskola ir veidota uz Latvijas Universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes filiāļu bāzes, bet no 1993.gada darbojas kā patstāvīga valsts augstākās izglītības iestāde. Tajā ir četras fakultātes: Izglītības un dizaina fakultāte, Humanitāro un juridisko zinātņu fakultāte, Inženieru fakultāte, Ekonomikas un vadības fakultāte. 43 studiju programmās ir 2,3 tūkstoši studējošo. No inženierzinātnēm tiek piedāvātas *Vides inženieru*, *Programmēšanas inženieru* un *Mehatronikas* specialitātes. Studijas notiek trijos līmeņos – pamatstudiju, augstākā līmeņa un doktora studiju programmās. Doktora studiju nodrošināšanā ir izveidota sadarbība ar citām Latvijas un ārzemju augstskolām. Augstskola īsteno studijas pilna laika klātienē un nepilna laika neklātienē formā, tiek attīstīta e-studiju kursu forma. Augstskolai ir filiāle Madonā. Mūzikizglītības centrs veicina mūzikizglītības principu iedzīvināšanu sabiedrībā, nodrošinot iepriekš iegūtās izglītības turpināšanu un izglītības pilnveidošanu atbilstoši darba tirgus prasībām un privātām interesēm. Interesentiem tiek nodrošinātas tālākizglītības iespējas, katru gadu piedāvājot vidēji 20 – 30 profesionālās pilnveides un tālākizglītības kursus un programmas.

Rēzeknes Augstskolas prioritārie zinātnisko pētījumu virzieni:

1. Latvijas un Latgales reģiona apkārtējās dabas vides parametru nodrošināšanas zinātniskie un praktiskie pētījumi drošas un labvēlīgas cilvēka dzīves kvalitātes saglabāšanai, garīgajai attīstībai un tautsaimniecības izaugsmei.
2. Latvijas un Latgales reģiona tautas kultūras, garīgā mantojuma izpēte, saglabāšana un attīstības nodrošināšana, vēsturiskā un prognostiskā kultūras analīze.
3. Latgales ekonomiskās un sociālās izaugsmes problēmu izpēte un zinātniskais nodrošinājums kontekstā ar Latvijas Republikas un Eiropas Savienības ekonomikas attīstību.
4. Jaunatnes izglītošanas un kvalificētu speciālistu sagatavošanas efektivitātes pedagoģisko aspektu kompleksā izpēte un zinātniskais nodrošinājums.
5. Latvijas Republikas tiesiskās sistēmas problēmu izpēte Eiropas Savienības un pasaules juridisko zinātņu attīstības kontekstā un to realizācijas zinātniskais nodrošinājums.
6. Informāciju tehnoloģiju attīstības un praktiskās izmantošanas Latgales reģiona un Latvijas Republikas aktuālo praktisko jautājumu un augsta līmeņa zinātnisko pētījumu nodrošināšana.

Augstskolas zinātniskā darbība ir koncentrēta 4 zinātniskajos institūtos un centros, kas nodarbojas ar informācijas tehnoloģiju attīstību, vides aizsardzības un vides tehnoloģiju problēmu izpēti, kā arī reģionālistikas un personības socializācijas jautājumiem. 2011.gadā

tiek realizēti vairāki projekti, kas vērsti uz sociāli ekonomisko problēmu izpēti, īpašu uzmanību pievēršot vides un energoefektivitātes jautājumiem. Uzņēmējdarbības attīstībai un inovāciju ieviešanai paredzēts projekts „Energosistēmu efektivitātes paaugstināšanas, izmešu attīrīšanas un klimata izmaiņu samazināšanas hibrīdtehnoloģijas”. Tiek realizēts kopīgs Eiropas un Latīņamerikas universitāšu Atjaunojamo enerģiju projekts ar mērķi veicināt novatoriskas izmaiņas darba tirgū orientētas izglītības un pētniecības pieejās atjaunojamās enerģijas nozarē augstākās izglītības iestādēs.

Latgales reģionā tiek realizētas arī tādas augstākās izglītības studiju programmas, kas piemērotas specifiskajām reģiona darba tirgus prasībām. Piemēram, **Transporta un sakaru institūta Latgales filiāle** piedāvā augstāko profesionālo izglītību studiju programmās *Transporta un biznesa loģistika* un *Uzņēmējdarbības vadība transportā*, kā arī inženierzinātņu bakalaura grādu studiju programmās *Transporta komerciālā ekspluatācija* un *mašīnmācībā*. Īpaši Latgalei sagatavota programma *Virszemes transporta ekspluatācija*, kurā ņemta vērā transporta nozarē strādājošo speciālistu ieteikumi. Viss studiju process notiek uz vietas reģionā, izmantojot gan mūsdienu datortehnoloģijas, gan Latgales transporta un sakaru tehniskās skolas un „Daugavpils Lokomotīvu remonta rūpnīcas” materiālo bāzi. Ražošanas prakse notiek Latgales reģiona transporta uzņēmumos.

AS „Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” veic zinātnisko pētniecību graudaugu, kartupeļu un linu sēklkopībā, piena lopkopībā, sniedz agroservisa pakalpojumus, ražo biohumusu.

SIA „Latgales lauksaimniecības zinātnes centrs” Viļānos veic zinātniski pētniecisko darbu un nodrošina lauku uzņēmējus ar konkurētspējīgām zinātnes izstrādņēm un to ieviešanu praksē. Ar katru gadu palielinās gan pētāmo laukaugu kultūru klāsts, to audzēšanas tehnoloģijas pilnveidošana, gan pētāmās šķirnes. Par galveno mērķi izmēģinājumu nozīmīgumam centrs izvirza produkcijas ražošanas kvalitāti atbilstoši Eiropas Savienības prasībām.

AS „Lopkopības izmēģinājumu stacija Latgale” Viļānu novadā nodarbojas ar augkopības un lopkopības pētījumiem, mājdzīvnieku izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu Latgales agroklimatiskajā zonā, lauksaimniecības produktu ražošanu.

3.1.5 Latgales reģiona saimnieciskā infrastruktūra

Latgales reģiona ceļu sazarotību un galveno automaģistrāļu virzienu nosaka reģiona dabiskās konkurētspējas priekšrocības. Reģiona teritoriju šķērso arī starpvalstu nozīmes automaģistrāles šādos virzienos:

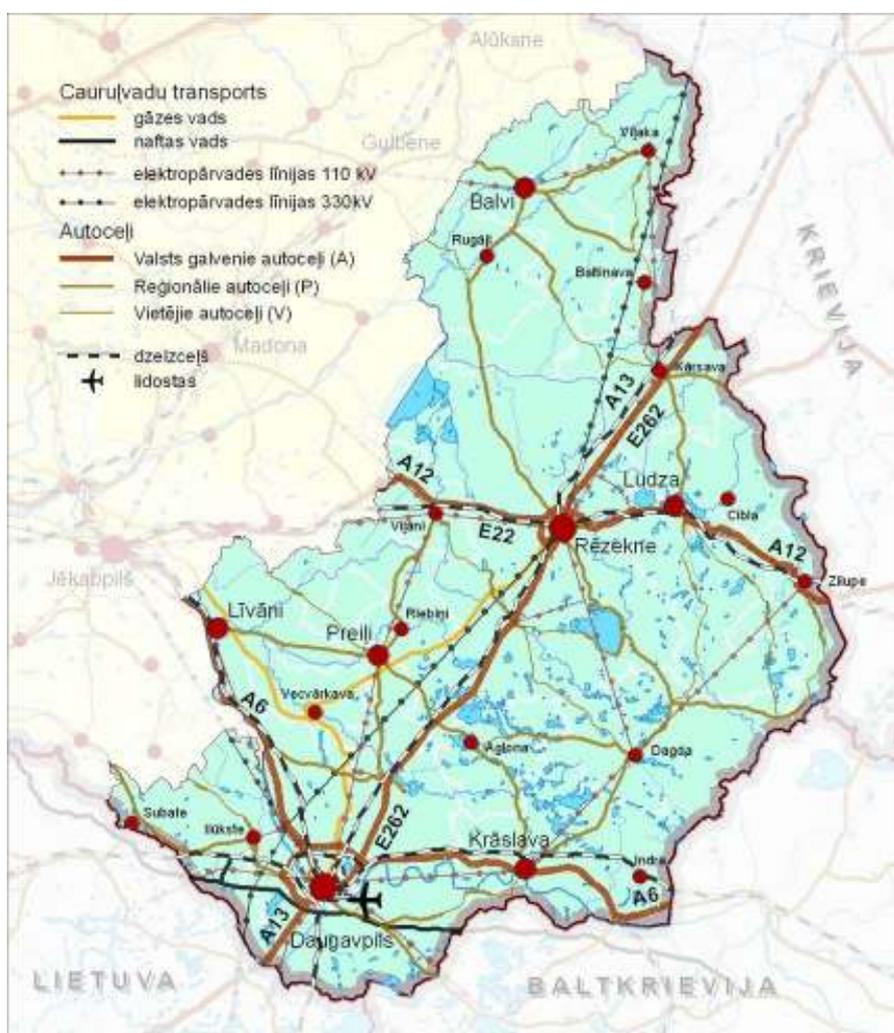
- √ E 22 – Ventspils – Rīga – Rēzekne – caur Terehovu uz Veļikije Luki Krievijā;
- √ E 262 – Medumi uz Lietuvas Robežas – Rēzekne – uz Ostrovu Krievijā.

Starpvalstu satiksmes kontekstā stratēģiski nozīmīgā vietā atrodas Rēzeknes pilsētu, caur kuru iet automaģistrāles, kas savieno Lietuvas Republiku ar Krievijas Federāciju un Latvijas Republikas ostas ar Krievijas Federāciju. Visa reģiona attīstībai nozīmīgākās ir starptautiskās nozīmes tranzīta automaģistrāles, kuras nodrošina Latvijā saražoto preču nogādi uz Krievijas Federāciju, Baltkrievijas Republiku un Lietuvas Republikas ziemeļaustrumu reģioniem.

Reģiona attīstībai nozīmīga ir transporta satiksme ar valsts galvaspilsētu Rīgu no lielākajām pilsētām Daugavpils un Rēzeknes, kas tiek nodrošināta, izmantojot šādas valsts nozīmes autoaģistrāles:

- ✓ **A6** - Paternieki pie Baltkrievijas robežas – Krāslava – Daugavpils – Rīga – 307 km;
- ✓ **A12** - Terehova pie Krievijas robežas – Ludza – Rēzekne – Jēkabpils – 166,2 km;
- ✓ **A13** - Grebņeva pie Krievijas robežas – Rēzekne - Daugavpils - Medumi pie Lietuvas robežas – 163,4 km;
- ✓ **A14** - Daugavpils apvedceļš – Tilti – Kalkūne 15,6 km;
- ✓ **A15** - Rēzeknes apvedceļš – 7,1 km.

Lielāko īpatsvaru no Latgales reģiona ceļiem veido vietējās nozīmes jeb pašvaldību autoceļi, kuru kopgarums sastāda nepilnus 9 tūkstošus kilometru, kas aizņem 65,8% no visiem reģiona ceļiem. Vietējās nozīmes ceļi veido 6,3 km lielu pārklājumu uz katru teritorijas kvadrātkilometru, bet valsts nozīmes autoaģistrāles – 3,3 km/km².

72. att. *Latgales reģiona transporta infrastruktūra*
 Avots: autoru izstrādāts, Latgales plānošanas reģions

Latgales reģiona izlīdzinātai attīstībai un sadarbībai ar citām valsts teritorijām kalpo reģionālie autoceļi, kam ir liela nozīme saimnieciskās darbības attīstībā reģionā, sekmējot

darbaspēka mobilitāti un nodrošinot preču un pakalpojumu brīvu plūsmu gan reģiona ietvaros, gan arī ar uzņēmējdarbības partneriem citos reģionos.

Kravu pārvadājumi ar autotransportu Latgales reģionā pēc CSP datiem 2009.gadā bija ap 3,6 miljoni tonnu, kas veidoja 12% no Latvijas kopējā apjoma. Salīdzinājumā ar 2008. gadu tas bija samazinājies par 27% ekonomiskās krīzes ietekmē, bet 2010. gadā uzrādīja palielināšanās tendenci.

Kravu pārvadājumu situācija analizēta Latgales reģiona ES līdzfinansētos projektos. Pētījumos „Latgales, Vidzemes, Pleskavas un Ļeņingradas apgabalu potenciāla izpēte transporta un loģistikas pakalpojumu jomā”, “Transporta un saistītie atbalsta pasākumi Latvijas – Krievijas pierobežas teritorijā” un „Tehnoloģisko parku un loģistikas centru attīstība Latgales reģionā” secināts, ka reģionam ir neizmantots potenciāls autotransporta un dzelzceļa pārvadājumu, kā arī loģistikas centru (Daugavpilī un Rēzeknē) izveidošanas jomās. Izplatītākās preču kategorijas, kas tiek pārvadātas ar autotransportu, ir izejvielas un pārstrādātie derīgie izrakteņi, koksne, pārtikas produkti, transporta aprīkojums, mašīnas, iekārtas, ierīces, dzinēji un to detaļas, celtniecības materiāli. Nozīmīgākā kravu plūsma ir virzienā no Latvijas uz Krieviju caur Grebņevas un Terehovas robežpunktiem, kā arī iekšzemes pārvadājumi galvenokārt ar Vidzemes reģionu.

Latgales reģiona dzelzceļa kravu pārvadājumi iesaistījušies globāla rakstura multimodālajās loģistikas sistēmās, kuras nodrošina kravu plūsmu starp valstīm Austrumos un Rietumos. Liela apjoma dzelzceļa kravas no Krievijas Federācijas, Baltkrievijas un tranzīta kravas no Vidusāzijas valstīm caur Krieviju nonāk Rēzeknes un Daugavpils preču stacijās, kurās ienākošās kravas tiek sašķirotas un novirzītas pa kravas saņēmējam izdevīgākajiem maršrutiem. Nozīmīga dzelzceļa transporta artērija ir saistīta ar Latvijas ostām, kurās tiek uzkrātas liela apjoma lejamkravas, beramkravas un ģenerālkravas, lai tās iekrautu kuģos un piegādātu klientiem dažādās valstīs.

Latgales reģionu šķērso vairākas starptautiskas nozīmes dzelzceļa līnijas:

- ∨ Maskava – Zilupe – Rēzekne – Krustpils – Jelgava – Ventspils;
- ∨ Vitebska – Indra – Daugavpils – Krustpils – Rīga;
- ∨ Sanktpēterburga – Kārsava – Rēzekne – Daugavpils – Eglaine – Klaipēda/Kurcums – Viļņa.

Tās izvietotas paralēli trim galvenajiem autoceļiem, pastiprinot Jēkabpils (Zemgales reģionā), Rēzeknes un Daugavpils kā svarīgu mezglu punktu lomu.

Lidostas un lidlauki Latgalē. Pateicoties uzņēmīgu komersantu un vietējo pašvaldību kopējiem pūliņiem, darbību pamazām atjauno lidostas Daugavpilī un Rēzeknē. Ņemot vērā lidostu platību un skrejceļu garumu, lidostas var sekmīgi saistīties ne tikai iekšzemes, bet arī starpvalstu kravu aviācijas pārvadājumos, savienojot ieinteresētos sadarbības partnerus lielākajās pilsētās Krievijā, Lietuvā, Baltkrievijā, Lietuvā, kā arī Skandināvijā un citās valstīs.

Daugavpils lidosta (bijusī militārā lidosta) atrodas 15 km attālumā no Daugavpils pilsētas Daugavpils novada teritorijā Locikos, 1 km attālumā no Eiropas ceļa E262 Varšava-Sanktpēterburga, 1 km attālumā no A6 šosejas Rīga-Baltkrievijas robeža (Pāternieki), kā arī 25-30 km attālumā no Baltkrievijas un Lietuvas robežām, 100 km no Krievijas robežas. Lidosta atrodas netālu no dzelzceļa līnijas Rīga-Daugavpils-Indra. Zemes gabala īpašnieks ir Daugavpils pilsētas dome, kopējā zemes platība lidostā ir 231,77 ha, bet piebraucamo ceļu platība uz lidostu 7200 m². Tur plānots izveidot starptautisku reģionālu lidostu "Daugavpils", kur tiktu ierīkots pasažieru terminālis ar kopējo platību 1500-2000 m² un satiksmes kapacitāti 40-50 pasažieru stundā, kas dotu iespēju apkalpot līdz 500 tūkst. pasažieru gadā. Pie kravas termināļa kopējās platības 1000 m² kravas pārvadājumu apjoms varētu sasniegt 12 -15 tūkst. tonnu gadā. 2007.gadā tika veikta skrejceļa rekonstrukcija - 1000 m, platums - 23 m un

lidosta ieguva vispārējās aviācijas sertifikātu LVA -9. Kopumā investori šajā projektā plāno ieguldīt 60 miljonus eiro.

Pašlaik reģionā nav citu sertificētu, darbojošos lidostu. Lidlauks Rēzeknē tiek izmantots tikai apmācību lidojumiem. Daugavpils novada Kalkūnes pagastā atrodas Grīvas lidlauks, kas paredzēts apmācību lidojumiem ar paraplānu/deltaplānu un pilotu sertifikācijai, kā arī pasažieru vizināšanai ar speciālo tandem-paraplānu vai moto-deltaplānu. Lidlauki varētu veidoties arī Balvu, Ludzas, Krāslavas, Preiļu un Līvānu novados, kas būtu izmantojami privāto lidmašīnu un citu mazizmēra lidaparātu pacelšanai debesīs un piezemēšanai. Latgalē esošās lidostas un lidlauki atrodas attīstības stadijā. To darbības intensificēšanai un modernizācijai nepieciešams kooperēties ieinteresētajiem komersantiem, lai izstrādātu gaisa satiksmes infrastruktūras attīstības projektus un vienotos par to īstenošanai nepieciešamajiem ieguldījumiem.

Cauruļvadi. Latgales reģiona teritoriju austrumu-rietumu virzienā šķērso naftas vads un naftas produktu vadi no Samāras (Krievijā) un Novopockas (Baltkrievijā) 57 km garumā. Naftas vada kopgarums ir 435 km, caurlaides spēja – 16 miljonu tonnu gadā, bet tas praktiski ir slēgts sakarā ar izmaiņām Krievijas naftas tranzīta politikā. Naftas produktu vads ar caurlaides spēju 5 miljoni tonnu gadā uzbūvēts paralēli naftas vadam.

Dabasgāze reģionam tiek piegādāta pa maģistrālo gāzes vada līniju Rīga-Daugavpils ar atzaru Upmala-Preiļi-Rēzekne ar 5 gāzes regulēšanas stacijām (GRS): GRS „Daugava”, GRS „Līvāni, GRS „Daugavpils”, GRS „Preiļi”, GRS „Rēzekne”. Ar dabasgāzi ir apgādāti Līvāni, Preiļi, Daugavpils un Rēzekne, kā arī Līvānu novada Rožupes pagasts, Daugavpils novada Līksnas, Naujenes un Nīcgales pagasti. Perspektīvā iespējama maģistrālo gāzes vadu izbūve no Rēzeknes līdz Ludzai un Kārsavai.

Informācijas tehnoloģiju infrastruktūra. Visās Latgales teritorijas apdzīvotās vietās ir pieejami analogie telefona sakaru pakalpojumi. Datu pārvadei liela reģiona daļa izmanto optiskā kabeļa iespējas, kas savieno Balvu, Daugavpils, Krāslavas, Ludzas, Preiļu un Līvānu pilsētas.

Mobilo elektronisko sakaru pakalpojumus Latgalē sniedz Latvijas mobilo elektronisko sakaru operatori - SIA „Latvijas Mobilais telefons”, SIA „Tele2”, SIA „Bite Latvija” un TRIATEL AS „Telekom Baltija”. Pierobežas reģionos iespējams izmantot Lietuvas mobilo sakaru operatoru pakalpojumus. Fiksētos telefonsakarus piedāvā Lattelekom un IZZI.

Reģiona saimnieciskajā darbībā pastāvīgi palielinās informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pielietošana, sekmējot investīciju piesaisti reģiona uzņēmējdarbībā. Visos pagastu un novadu centros, skolās un bibliotēkās ir pieejams globālais tīmeklis. Reģiona attīstības stratēģijā paredzēts ievērojami paplašināt datu pārraides platjoslas tīkla pakalpojumus, lai līdz 2013.gadam 90% no reģiona teritorijas māsaimniecības un uzņēmumi varētu izmantot šīs informācijas pārvades iespējas.

Latgales reģiona tūrisma infrastruktūra. Tūristiem pieejama ekoloģiski tīra vide, augsts bioloģiskās daudzveidības līmenis, gleznainas dabas ainavas un daudzie ezeri, unikālas kultūrvēsturiskas vērtības, cilvēku viesmīlība, aktīvās atpūtas iespējas, kā arī Latgales tradīcijas un amatniecība.

Latgales dabiskās priekšrocības veido ļoti spēcīgu dabisko konkurētspējas priekšrocību tūrisma nozares attīstībai un ar to saistītās infrastruktūras izveidošanai. Pēc CSP

datiem reģionā darbojas pāri par 50 tūrisma mītnēm ar 2,2 tūkstošiem vietu. Latvijas-Lietuvas pārrobežu projektā apzinātas vairāk kā 800 aktivitātes, tai skaitā 180 naktsmītnes laukos, gandrīz 40 naktsmītnes pilsētās, 120 vietas maltītes ieturēšanai, 70 konferenču telpas, 300 kultūrvēsturiskie objekti, ap 100 dabas objekti, 90 telšu vietas. Naktsmītņu izveidojums reģiona teritorijā atbilst tūristu plūsmas galvenajiem maršrutiem. Gada laikā Latgales skaistāko vietu apmeklējušo cilvēku skaits tuvojās 50 tūkstošiem.

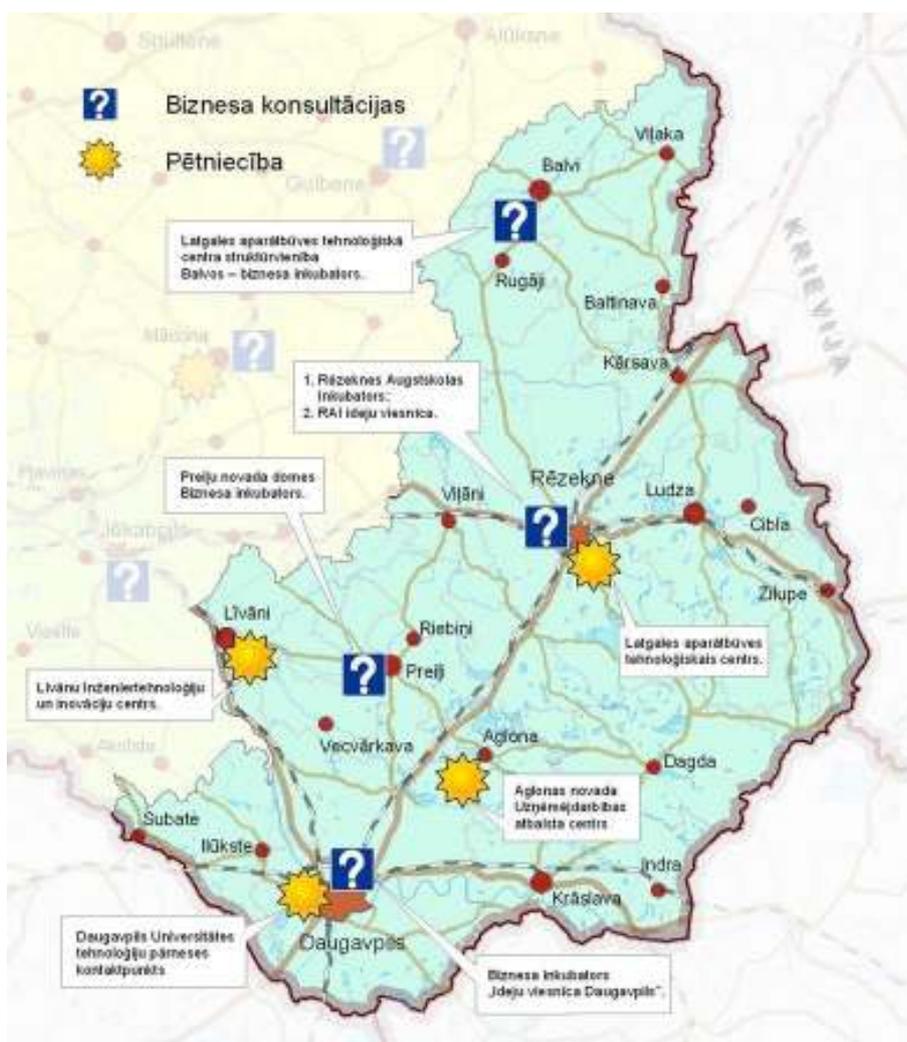
Ezeru, upju un citu dabas objektu potenciālu izmanto gan ģimenes brīvdienu atpūtai, gan aktīvie ceļotāji. Reģionā ir ap 200 dažādi aktīvās atpūtas piedāvājumi dabā – 140 vietās laivu noma un makšķerēšana, ūdens maršruti ar laivām pa Latgales ezeriem un plostiem pa Daugavu, 17 vietās izjādes ar zirgiem, vairāk kā 140 pirtis ne tikai kā viesību vietas, bet arī veselības un tradīciju cienītājiem. Ziemas sezonā tiek piedāvāta slēpošana un slidošana. Daugavpilī darbojas Latgales zoodārzs.

Tūrisma mītnes reģionā izveidojušās vienmērīgi visā reģiona teritorijā. Lielākais tūristu mītņu skaits, kultūrvēsturiskie pieminekļi un muzeji koncentrējas reģiona lielākajās pilsētās Daugavpilī, Rēzeknē, Ludzā, Krāslavā, Balvos un Preiļos. Pēdējos gados palielinās reģionu apmeklējušo tūristu skaits, kuriem vairāk interesē lauku vide - mežs, upes, ezeri, kultūrvēsturiskās vietas ārpus pilsētām, lauku sētas, Latgales podnieki un citi amata meistari savās darba vietās. Lauku tūrisma attīstības veicināšanai un aktīvās atpūtas cienītājiem reģionā ir pieejamas dažādas grūtības pakāpes tūrisma takas un veloceliņi, kuru kopējais garums sniedzas pāri sešsimt kilometriem.

Latgales tūrisma piedāvājumā galveno vietu kā apskates objekts ieņem Aglonas bazilika. Latgales teritorijā ir daudzi unikāli dabas pieminekļi, arhitektūras pieminekļi, tai skaitā arhitektūras mantojumā galveno vietu ieņem katoļu baznīcas. Baznīcās saglabājusies lielākā mākslas pieminekļu daļa – svētbildes, krucifiksi, skulptūras, altāra trauki. Īpašu vietu Latgales kultūrvēsturiskā vidē veido krucifiksi, kas saglabāti kā tautas koka tēlniecības pieminekļi pie ceļiem, mājām, cilvēku pulcēšanās vietās.

Daugavpils teātris ir vienīgais profesionālais teātris Latgalē, darbojas vairāki amatierteātri gan pilsētās, gan laukos. Reģionā esošie kultūras nami, bibliotēkas, sabiedriskie centri, nevalstiskās organizācijas veido kultūras infrastruktūru un veicina gan vietējās sabiedrības attīstību, gan tūristu piesaisti. Reģionā darbojas 54 muzeji un piemiņas istabas, 60 amatnieki, var apskatīt 33 muižas un pilis, 59 dabas objektus, aizvien populārākas kļūst arī apskates saimniecības laukos. Latvijas Kultūras fonda kopa „Pūdņiku skūla” ir radošs kolektīvs, kas rūpējas par tradicionālās podniecības saglabāšanu.

Uzņēmējdarbības infrastruktūra. Reģionā ir vairāk kā 40 publiskās un privātās uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas. Vairākās pilsētās sekmīgi darbojas un attīstās biznesa inkubatori un tehnoloģiskie centri, kuros katru gadu nepieciešamās iemaņas uzņēmējdarbībā iegūst un attīsta vairāk kā 200 uzņēmēji. Reģiona attīstībai nozīmīgus uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas jautājumus risina Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Daugavpils un Rēzeknes nodaļas, Daugavpils uzņēmējdarbības attīstības asociācija, Daugavpils novada dome, Austrumlatgales un Dienvidlatgales reģionālās lauksaimniecības pārvaldes, Lauku konsultāciju un izglītības centri, Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centrs, Uzņēmējdarbības konsultatīvās padomes un atbalsta centri izveidoti Balvos, Rugājos, Kārsavā, Rēzeknē, Ludzā, Līvānos, Aglonā, Preiļos, Krāslavā, Daugavpilī un Daugavpils novadā. Uzņēmējdarbības attīstību reģionā veicina arī Valsts lauku tīkla Latgales partnerība.

73. att. Uzņēmējdarbību atbalstošo infrastruktūra Latgales reģionā
Avots: VARAM dati

Latgales reģionā ir 5 biznesa inkubatori un 5 tehnoloģiskie centri:

- 1) Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centrā darbojas gan inkubators, gan arī tehnoloģiskais centrs Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centra misija ir sniegt atbalstu esošajiem uzņēmumiem un veicināt tajos jaunu ideju un produktu veidošanos, kā arī sekmēt jaunu aparāt būves, optiskās šķiedras un elektromontāžas uzņēmumu veidošanos Līvānu novadā, tādā veidā kļūstot par nozīmīgu minēto nozaru centru Latgalē. Centra uzdevums ir nodrošināt uzņēmējdarbībai nepieciešamo vidi, tai skaitā infrastruktūru (inkubatora telpas) un konsultatīvos pakalpojumus juridiskajos, grāmatvedības, biroja u.c. jautājumos;
- 2) Rēzeknes Augstskolas Inovāciju centra „Ideju viesnīca” nodrošina telpas un pakalpojumus 10 uzņēmumiem. Centra mērķis ir atbalstīt jaunu inovatīvu uzņēmumu izveidi un sniegt tiem sākotnējo atbalstu darbības uzsākšanai. Centrā var saņemt šādus pakalpojumus: biroja telpas ar aprīkojumu, sekretariāta un biroja pakalpojumus, uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumus – komercsabiedrību reģistrācija, grāmatvedības pakalpojumi, juridiskās, mārketinga u.c. konsultācijas;
- 3) Latgales aparāt būves tehnoloģiskais centrs (LATC) – Rēzeknes struktūrvienība Balvos piedāvā telpas uz atvieglotiem nosacījumiem;

- 4) Preiļu Biznesa inkubatora darbības mērķis ir veicināt uzņēmējdarbības attīstību un jaunu uzņēmumu veidošanos Preiļu novadā, radot inovatīvus produktus ar paaugstinātu pievienoto vērtību. Uzņēmējiem tiek piedāvātas telpas un atbalsta pakalpojumi (konsultācijas, apmācības);
- 5) Biznesa inkubators „Ideju viesnīca Daugavpils” izveidots 2010.gadā un nodrošina biroja tehniku un pakalpojumus jaunveidojamiem uzņēmumiem;
- 6) Latgales aparātbūves tehnoloģiskais centrs (LATC) - laboratorija Rēzeknes Augstskolā nodrošina jaunu produktu attīstības tehnoloģiskos pakalpojumus, sniedz uzņēmējiem nepieciešamo palīdzību jaunāko zināšanu pārnesēi uz gatavu produktu, tādējādi sekmējot inovatīvu produktu īpatsvara palielināšanos kopējā reģionā saražotās produkcijas apjomā;
- 7) Latgales aparātbūves tehnoloģiskais centrs – parks, kas atrodas Rēzeknes Speciālās ekonomiskās zonas teritorijā;
- 8) Daugavpils Universitātes Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts, kas izveidots 2008.gadā ERAF projekta ietvaros;
- 9) Rēzeknes Augstskolas Vides tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts, kas izveidots 2008.gadā.

Nozīmīgs reģiona ekonomiskās attīstības instruments ir Rēzeknes Speciālā ekonomiskā zona (RSEZ), kura darbojas ar mērķi attīstīt rūpniecību un satiksmi, veicināt tirdzniecību, kā arī preču eksportu un importu caur Latviju, piesaistot ieguldījumus ražošanas un infrastruktūras attīstībai un jaunu darba vietu radīšanai. RSEZ reģistrētās kapitālsabiedrības var saņemt gan tiešās nodokļu atlaides (nekustamā īpašuma nodoklis, uzņēmuma ienākuma nodoklis), gan arī netiešo nodokļu atvieglojumus, veidojot RSEZ teritorijā brīvās zonas, kā arī veicot ieguldījumus. Rēzeknes Speciālā ekonomiskā zona izveidota 1997.gadā, un 2011.gada sākumā tajā darbojās 13 uzņēmumi. RSEZ pārvaldes galvenās funkcijas:

- ✓ izstrādāt RSEZ attīstības plānu un nodrošināt tā izpildi;
- ✓ organizēt infrastruktūras izveidošanu un komunikāciju izbūvi RSEZ teritorijā;
- ✓ nodrošināt pakalpojumu kompleksu RSEZ ieguldītājiem un komercsabiedrībām;
- ✓ izplatīt informāciju, veikt tirgus izpēti, piesaistīt ieguldītājus u.c.

Inovatīvās darbības attīstībai izveidots un sekmīgi darbojas Daugavpils Universitātes Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts (TPK), kas veicina sadarbību starp uzņēmējiem un zinātniekiem, pētniekiem, sniedz zinātniekiem un komersantiem nepieciešamās konsultācijas par inovatīvās darbības iespējām un dažādiem jaunāko zināšanu pārneses jautājumiem inovatīvu produktu izstrādē un ražošanā. TPK piedāvā šādus pakalpojumus: materiālu analīze, rentgenstruktūranalīze, elektronu un lāzermikroskopija, sistemātiskās bioloģijas pētījumi, ekoloģijas un vides pētījumi, pētījumi un analīzes ķīmijā, socioloģiskie pētījumi, ekonomiskie pētījumi, psiholoģiskie pētījumi, pētījumi matemātikā, ģeogrāfijā, IT un citās jomās. Tiek piedāvāti arī svešvalodu kursi un tulkošanas pakalpojumi, apmācību kursi, piesaistot lektoros no DU un citām institūcijām, kā arī individuālas konsultācijas, līdzdalību projektos, seminārus un citus informatīvus pasākumus, palīdz organizēt piedalīšanos izstādēs u.c. DU svarīgākie zinātniskie sasniegumi 2010.gadā, kas izmantojami uzņēmējdarbības attīstībā:

- reģistrēts patents „Punktu matricu hologrāfiskā iekārta”;
- izstrādāti komercializācijas piedāvājumi:
 - ✓ Punktu-matricu hologrāfiskā ieraksta iekārta;
 - ✓ As-S-Se fotorezists hologrāfiskam ierakstam;
 - ✓ Ag-Al-S plānās kārtiņas nanostruktūrētu objektu iegūšanai;

- ∨ Nano struktūru izveide uz metāla-halkogenīda virsmas ar elektrona kūļa starojumu;
- noslēgti 7 sadarbības līgumi ar pašvaldībām un uzņēmējiem.

Rēzeknes Augstskolas Inženieru fakultātes Vides tehnoloģiju pārnese kontaktpunkts piedāvā šādus pakalpojumus: ūdens fizikāli-ķīmiskā analīze; gaisa kvalitātes analīze, izplūdes gāzu analīze; spektrometriskā analīze; gaisa un dabas ūdeņu bioindikācija; atkritumu poligonu infiltrāta analīze; oglekļa saturu metālos un metālu sakausējumos, cementā, oglēs, keramikā, gumijā, vides paraugos; materiālu siltumietilpības noteikšanu; alfa, beta, gamma, rentgena radiācijas noteikšanu; augsnes mitruma un pretestības noteikšana; videi draudzīgu un resursus taupošu tehnoloģiju izstrādi, procesu ieviešanu un ekonomiskās efektivitātes izvērtēšanu.

Rēzeknes Augstskolas Vides tehnoloģiju pārnese kontaktpunkta sasniegtie rezultāti 2010.gadā: noslēgti divi līgumi par pasūtījumu pētījumu veikšanu, pētniecisko pakalpojumu sniegšanu un rūpnieciskā īpašuma vai tā lietošanas tiesību pārdošanu. Kontaktpunkts organizē dažādus tematiskos seminārus ciklā „Vide, tehnoloģijas un konkurētspēja”.

Rēzeknes Augstskolas svarīgākie zinātniskie sasniegumi 2010.gadā uzņēmējdarbības attīstībai:

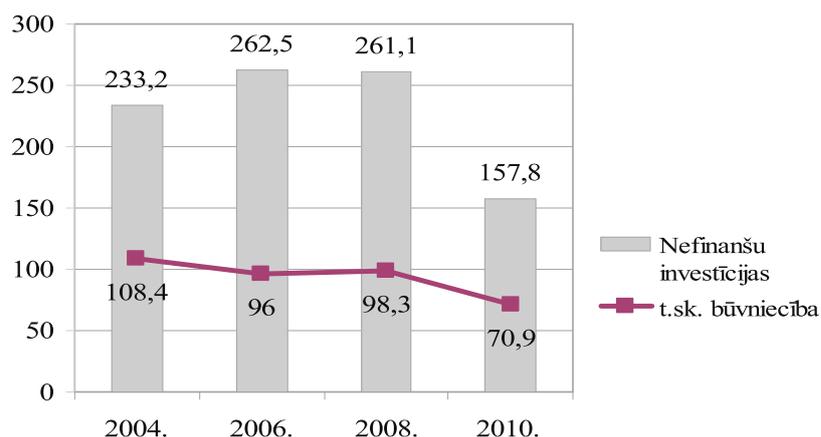
- saņemtie patenti:
 - ∨ „Smalka kurināmā padeves un pelnu izgrābšanas mehānisms”;
 - ∨ Zemspiediena katls grīdas apsildei ar dūmgāzēm un ēdens uzsildīšanai”;
 - ∨ „Krāsns telpas infrasarkanai un konvektīvai telpu apsildei un grīdas apsildei ar dūmgāzēm”;
 - ∨ „Caurulē iemontēts siltumsūknis”.
- Izstrādāti komercializācijas piedāvājumi:
 - ∨ grīdas apsildei ar dūmgāzēm,
 - ∨ dubultas kanalizācijas sistēmas Bio–notekūdeņu lietderīga izmantošana.

Atbalstu Latgales reģiona uzņēmējdarbībai sniedz arī LR Ministru kabineta noteiktais Īpaši atbalstāmo teritoriju statuss, kas 2010.gadā bija noteikts visam Latgales reģionam, izņemot Daugavpils, Rēzeknes un Līvānu pilsētas, bet no 2011. līdz 2012.gadam ir piešķirts 12 pašvaldībām: Aglonas, Baltinavas, Ciblas, Dagdas, Ilūkstes, Kārsavas, Riebiņu, Rugāju, Vārkavas, Viļakas, Viļānu un Zilupes novadiem.

Komersantiem, kas reģistrēti un darbojas īpaši atbalstāmajās teritorijās, ir iespējams saņemt uzņēmuma ienākuma nodokļa un iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumus, piemērojot īpašu pamatlīdzekļu nolietojuma norakstīšanas kārtību un īpašu zaudējumu segšanas kārtību. Nodokļu atvieglojumi tiek piemēroti laika posmā, kurā attiecīgajai teritorijai ir piešķirts īpaši atbalstāmās teritorijas statuss.

3.1.6. Investīcijas Latgales reģionā

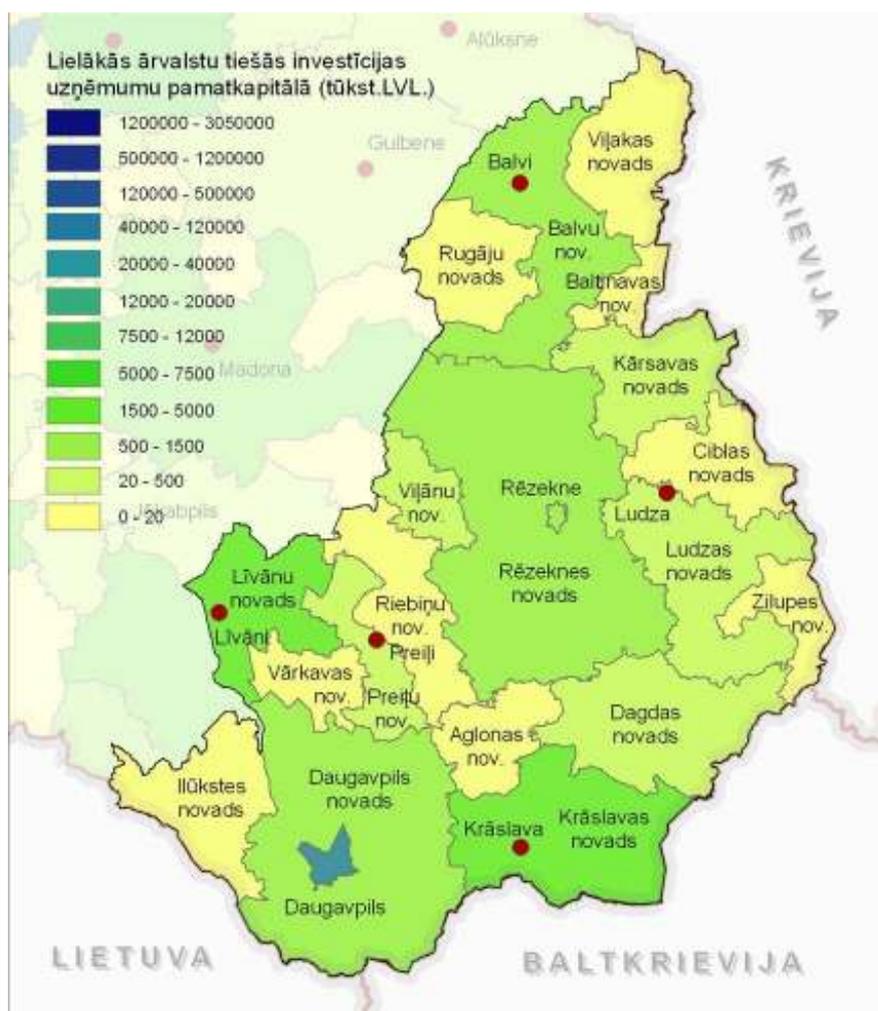
Valsts ekonomiskās izaugsmes lejupslīde un tai sekojoša krīze ievērojami samazināja nefinanšu investīciju plūsmu un būvdarbu apjomu Latgalē. Pārskata periodā augstākais līmenis tika sasniegts 2006.gadā, kad komersanti, valsts institūcijas un mājsaimniecību investīcijas sasniedza 262,5 miljonus latu. Turpmākajos gados investīciju plūsma samazinājās līdz 158 milj.Ls 2010.gadā. Krasākais investīciju plūsmas samazinājums attiecas uz valsts, mājsaimniecību un sabiedrisko organizāciju investīcijām.

74. att. *Nefinanšu investīciju Latgales reģionā (milj.Ls)*

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Pēc Lursoft datiem ārvalstu tiešās investīcijas 2011.gada sākumā Latgales reģionā bija 75,3 miljoni latu, no kurām 65,1 miljons Ls jeb 86% bija ieguldīti Daugavpils pilsētas uzņēmumos (pēc kopējā apjoma 5.vietā Latvijā) – galvenokārt dzelzceļa lokomotīvu un ritošā sastāva ražošanā, sintētisko šķiedru ražošanā, kā arī cauruļvadu transporta infrastruktūrā.

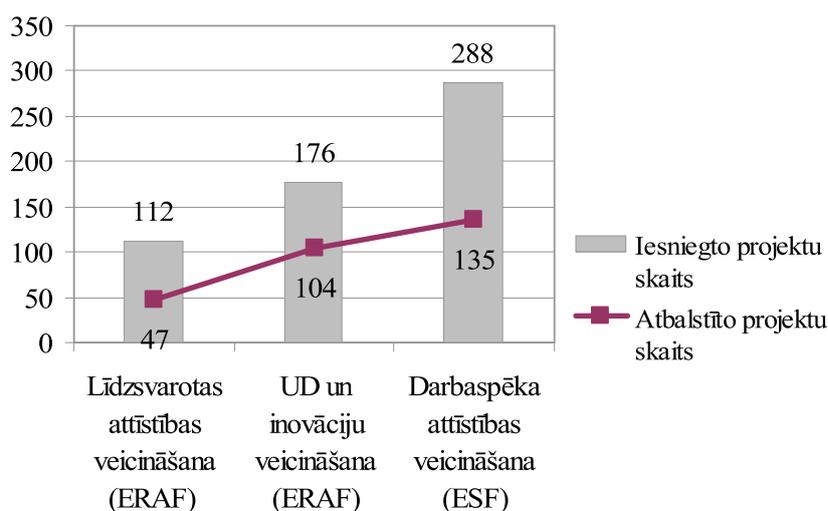
75. att. *Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Latgales uzņēmumu pamatkapitālā*

Avots: autoru izstrādāts, Lursoft dati

Krāslavas novada uzņēmumu pamatkapitālā ir gandrīz 3 miljoni latu, Līvānu novadā 2,6 miljoni latu, Rēzeknes pilsētā 1,2, bet Rēzeknes un Balvu novados - katrā pa 1 miljonam latu. Daugavpils novadā ārvalstu investīcijas veido gandrīz 600 tūkst. latu, Kārsavas novadā – vairāk kā 300 tūkst. latu, Viļānu un Preiļu novados – katrā ap 200 tūkst. latu.

Lielu ieguldījumu reģionā strādājošo uzņēmumu darbības paplašināšanā un modernizācijā devis ES struktūrfondu līdzfinansējums. Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā salīdzinoši lielas summas tika ieguldītas reģiona infrastruktūras paplašināšanā un modernizācijā, kā arī darbaspēka kvalitātes un konkurētspējas paaugstināšanā. Reģiona uzņēmēji, valsts un pašvaldību institūcijas, kā arī sabiedriskās organizācijas aktīvi iesaistījušies Eiropas Savienības piedāvāto projektu īstenošanā - iesniegti pāri par 570 projektu, no kuriem puse tika atbalstīta.

Lielu ieguldījumu reģionā strādājošo uzņēmumu darbības paplašināšanā un modernizācijā devis ES struktūrfondu līdzfinansējums. Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā salīdzinoši lielas summas tika ieguldītas reģiona infrastruktūras paplašināšanā un modernizācijā, kā arī darbaspēka kvalitātes un konkurētspējas paaugstināšanā. Reģiona uzņēmēji, valsts un pašvaldību institūcijas, kā arī sabiedriskās organizācijas aktīvi iesaistījušies Eiropas Savienības piedāvāto projektu īstenošanā - iesniegti pāri par 570 projektu, no kuriem puse tika atbalstīta.

76. att. *ES fondu izmantošana Latgales reģionā (milj.Ls)*

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, Latgales PR datums

Laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam Latgalē saimnieciskās darbības infrastruktūras attīstībai īstenoti vairāki simti investīciju projekti, un daudzi no tiem turpināsies līdz 2013.gadam ar kopējo summu vairāk kā 650 miljoni latu. Reģiona sociāli ekonomiskai attīstībai nozīmīgākie projekti:

- daudzās Latgales pašvaldībās realizēti ES līdzfinansēti projekti ūdenssaimniecības sistēmas modernizācija, ceļu, tiltu un pārvadu rekonstrukcija, izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana, uzņēmējdarbības atbalsta sistēmas pilnveidošana u.c. – Daugavpilī (vairāk kā 35 projekti), Krāslavas novadā (vairāk kā 50 projekti), Līvānu novadā (25), Rēzeknē (30 projekti), Balvu novadā (17 projekti), Preiļu novadā (12 projekti), Rēzeknes

novadā (40 projekti), Kārsavas novadā (15 projekti), Ludzas novadā (19 projekti), Ilūkstes novadā (14 projekti), Aglonas novadā (10 projekti) u.c.;

- Lielākais ieguldījums augstākās izglītības infrastruktūrā – Daugavpils Universitātes projekts studiju kvalitātes un infrastruktūras uzlabošanai – 16,7 miljonu latu apjomā ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansējumu;
- VAS Latvijas Dzelzceļš īstenotais projekts „Sliežu ceļa atjaunošana Austrumu Rietumu dzelzceļa koridora posmos”, atjaunoti 260 km sliežu ceļu un 17 dzelzceļa pārbrauktuves;
- Uzsāktie būvniecības darbi A12 (E22) posmā „Rīga (Tīnuži) – posmā „Ludza-Terehova” Valsts galveno autoceļu segu rekonstrukcijas Koknese” un programmas 2010-2012 ietvaros (KF);
- Mašīnbūves uzņēmums „Ditton Grupa” (Daugavpilī) – lielākais pievadķēžu ražotājs Baltijas valstīs uzsācis darbu pie modernas ražotnes izveides projekta īstenošanas 6,7 miljonu eiro apmērā.

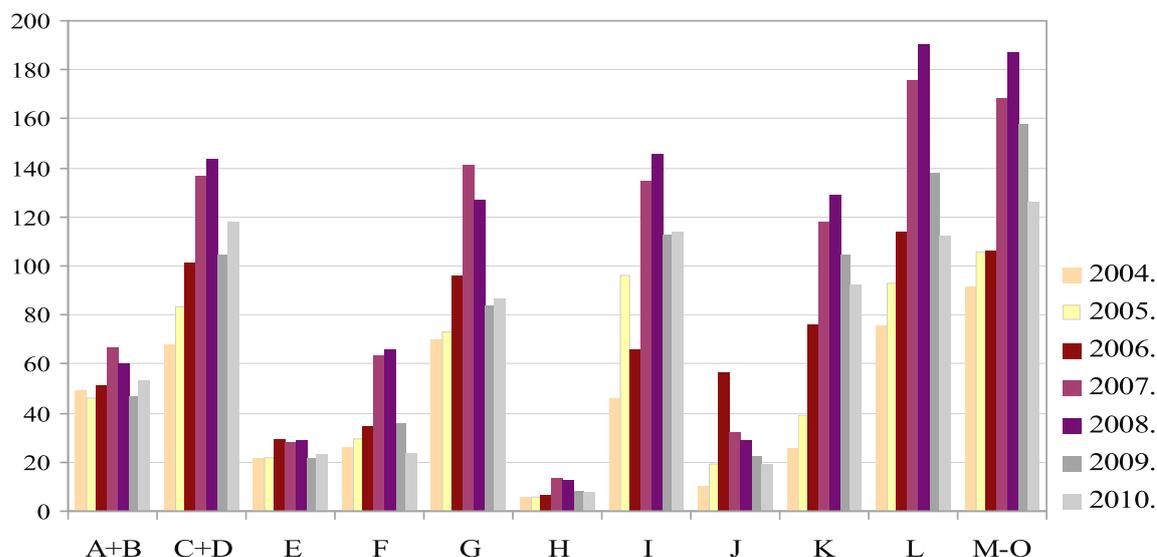
3.2. Reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums

3.2. 1. Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums

Latgales reģiona tautsaimniecības nozaru attīstība un potenciālā izaugsme paredzama:

- 1) tradicionālajās vadošajās nozarēs - pārtikas rūpniecība; kokapstrāde; metālapstrāde un mašīnbūve; transports, sakari un loģistika;
- 2) jaunajās nozarēs, kuras tiek novērtētas par ātri augošām – tūrisms; dziedinoši un veselību veicinoši pakalpojumi; radošās industrijas; kā arī atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte, kas zināmā mērā balstās uz lauksaimniecību un mežsaimniecību.

Latgales reģiona uzņēmumos saražotā kopprodukta struktūra visumā līdzinās valsts tautsaimniecības struktūrai, kurā lielāko īpatsvaru veido pakalpojumi. Īpatnība, salīdzinot ar blakus esošajiem reģioniem, ir salīdzinoši liels pakalpojumu un salīdzinoši mazs rūpniecības īpatsvars. Augstākais IKP rādītājs ir bijis 2007.gadā - 8,3% apmērā no Latvijas kopējā IKP. Straujākais pieaugums arī ir bijis 2007.gadā – par 46%, kas galvenokārt saistīts ar Eiropas Savienības sniegtajām iespējām – gan investīcijām Latgalē, gan arī noieta tirgiem ārpus Latvijas. Saskaņā ar ekspertu prognozēm 2011.gadā Latgales reģionā radītā pievienotā vērtība 1,6 reizes pārsniegs 2004.gadā saražoto apjomu.

77. att. *Latgales reģiona tautsaimniecības nozarēs saražotā pievienotā vērtība*
Avots: autoru izdarīti aprēķini, izmantojot LR CSP datus

Lielākais pievienotās vērtības apjoms no Latgales reģionā esošajām tautsaimniecības nozarēm tiek radīts Rūpniecībā (C+D), sasniedzot nepilnus 120 milj.Ls lielu apjomu 2010.gadā. Laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam šajā nozarē saražotās pievienotās vērtības maksimālā vērtība – 143 milj.Ls tiek sasniegta 2008.gadā. Reģiona uzņēmēju mērķtiecīga darbība jaunu tirgu apgūšanā ārvalstīs sekmēja pasaules finanšu krīzes izraisītā pieprasījuma samazināšanos un lejupslīde Rūpniecībā tika pārvarēta

2009.gadā, bet 2010.gadā izlaides apjoms nozarē strādājošajos uzņēmumos palielinājās par 12%.

Reģiona attīstībā gandrīz tikpat nozīmīga ir komercdarbība, kura koncentrējas Transporta un sakaru nozarē (I) - 2010.gadā radīta pievienotā vērtība 114 milj.Ls apjomā, kas nepilnas 2,5 reizes pārsniedz 2004.gadā sasniegto ražošanas apjomu. Svarīgi atzīmēt, ka Transporta nozarē tiek sasniegts viens no lielākajiem pievienotās vērtības pieaugumiem pārskata periodā. Lielā mērā tas saistīts ar reģiona izdevīgo ģeogrāfisko izvietojumu, dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām globāla rakstura multimodālajās transporta sistēmās. Pēdējos gados reģionā ir sekmīgi īstenoti vairāki nozīmīgi loģistikas projekti, kuri dod iespēju modernizēt un paplašināt reģionā ienākušo kravu apstrādi un pārstrādi. Tādējādi tiek palielinātas iespējas iegūt papildus pievienoto vērtību no reģionā ienākušajām tranzīta kravām.

Nozīmīgu ieguldījumu reģiona attīstībā dod uzņēmumi, kuri iesaistījušies citu pakalpojumu sniegšanā reģiona iedzīvotājiem, sākot ar tirdzniecību, restorānu un viesnīcu pakalpojumiem, beidzot ar pakalpojumiem ikvienam reģiona iedzīvotājam nozīmīgās jomās – izglītībā un veselības aizsardzībā. Laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam straujākā izaugsme – pārsniedzot 3,6 reizes, tiek novērota nozarē, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamo īpašumu un cita komercdarbība (K). Šajā nozarē saražotās pievienotās vērtības apjoms 2010.gadā sasniedza 92 milj.Ls lielu vērtību.

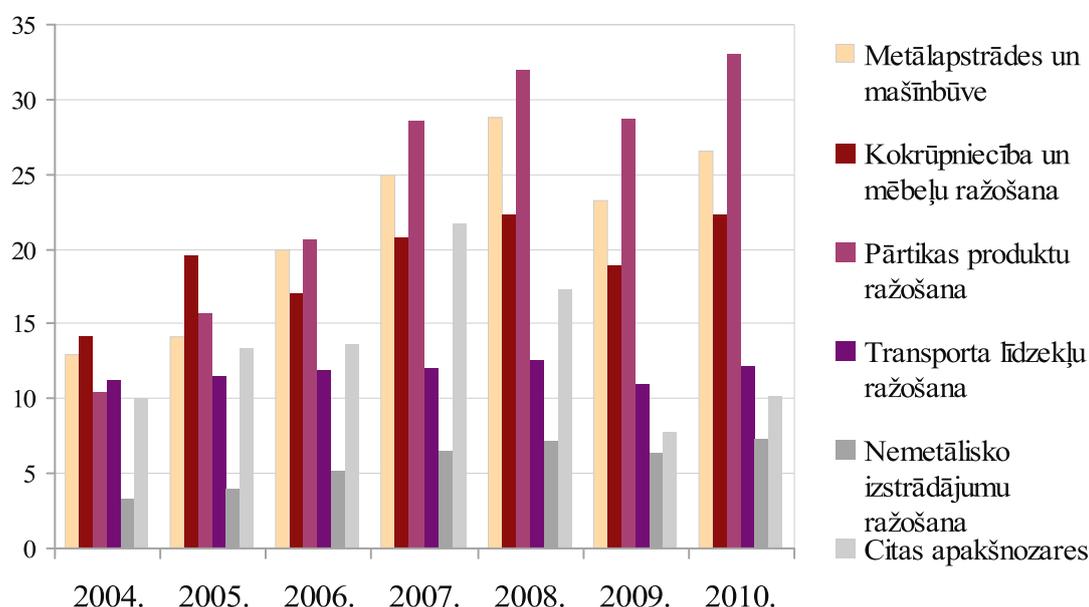
Latgales lauku teritorijas attīstībā un nodarbinātības veicināšanā lielākā nozīme ir Lauksaimniecības un mežsaimniecības (A+B) nozarēs strādājošajiem komersantiem. Nozarē saražotā pievienotā vērtība 2010.gadā pārsniedza 53 milj.Ls, kas ir piektais lielākais apjoms reģionā. Pateicoties lauksaimniecībā ražoto produktu neelastīgajam pieprasījumam un izdevīgām pārmaiņām pasaules lauksaimniecības produktu tirgos, šajā nozarē strādājošajiem uzņēmumiem izdevās izvairīties no straujas recesijas un 2010.gadā palielināt preču izlaidi par 13% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Reģiona lauksaimniecības produktus ražojošās lauku saimniecības apsaimnieko dažādas auglības lauksaimniecības zemes visā reģiona teritorijā, cenšoties atrast piemērotākās augkopības kultūras un lopu šķirnes, lai paaugstinātu saražotās pievienotās vērtības apjomu un paaugstinātu lauksaimniecības zemes izmantošanas intensitātes līmeni. Pēdējos gados reģiona lauku saimniecības pastiprinātu uzmanību velta uzņēmējdarbības diversifikācijas jautājumiem, iesaistoties mežsaimniecības darbos, pievēršoties tūrismam, amatniecībai un sniedzot dažādus pakalpojumu citiem uzņēmumiem.

3.2.2. Apstrādes rūpniecība

Apstrādes rūpniecībai ir būtiska nozīme Latgales attīstībā. Šajā nozarē strādā katrs piektais reģionā reģistrētais uzņēmums, un tajos tiek nodarbināta nepilna sestā daļa ekonomiski aktīvo iedzīvotāju reģionā. Ražošanas procesu tehnoloģiskā modernizācija pastāvīgi sekmē darba ražīguma palielināšanos, veicinot darba algas pieaugumu nozares uzņēmumos strādājošajiem. Latgales reģiona rūpniecībā lielāku īpatsvaru veido metālapstrāde un mašīnbūve, dažādu koka izstrādājumu un pārtikas produktu ražošana, transporta līdzekļu un nemetālisko izstrādājumu ražošana, kurās tiek saražoti vairāk kā 90% no visas Apstrādes rūpniecības uzņēmumos jaunradītās pievienotās vērtības.

Lielākais pievienotās vērtības apjoms Latgales reģiona Apstrādes rūpniecībā ir saražots uzņēmumos, kuri ražo dažādus pārtikas produktus un nodarbojas ar metālapstrādi un mašīnbūvi, sasniedzot attiecīgi 33 milj.Ls un 26,6 milj.Ls lielu apjomu

2010.gadā. Uzņēmējdarbības vides priekšrocības sekmīgāk izmantojuši pārtikas produktu ražotāji, kuriem izdevies vairāk kā 3-kārt palielināt saražotās pievienotās vērtības apjomu laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam. Šajā apakšnozarē saražotās pievienotās vērtības īpatsvars pārskata periodā palielinājies no 17% līdz nepilniem 30%. Lielā mērā tas izskaidrojams ar reģiona uzņēmumu izdevīgo atrašanās vietu – Baltkrievijas, Lietuvas un Krievijas valsts pierobežā, kā arī pārtikas produktu ražošanas nozarē saražoto izstrādājumu neelastīgo reakciju uz ekonomikas recesiju. Salīdzinoši liels konkurētspējas pieaugums reģionā tiek konstatēts nemetālisko izstrādājumu ražošanas apakšnozarē, kurā strādājošajiem uzņēmumiem izdevies palielināt saražotās pievienotās vērtības apjomu 2,2 reizes, sasniedzot 7,3 milj.Ls lielu apjomu. Konservatīvu izaugsmes tendenci uzrāda kokrūpniecības un mēbeļu ražošanas nozares. Ja perioda sākumā – 2004.gadā šajās nozarēs tika saražots lielākais pievienotās vērtības apjoms – 14 milj.Ls jeb nepilni 23%, tad 2010.gadā tās apjoms ir palielinājies 1,6 reizes, sasniedzot 22,3 milj.Ls lielu vērtību. Līdzīga tendence vērojama arī transporta līdzekļu ražošanas nozarē.

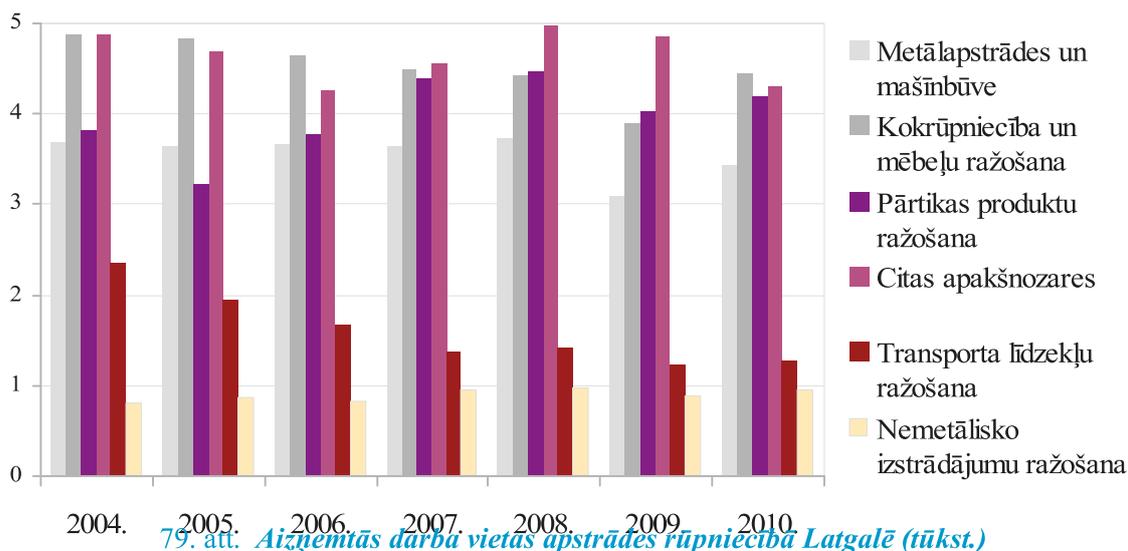

78. att. *Latgales reģiona apstrādes rūpniecības apakšnozarēs saražotā pievienotā vērtība (milj.Ls)*

Avots: autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot LR CSP datus

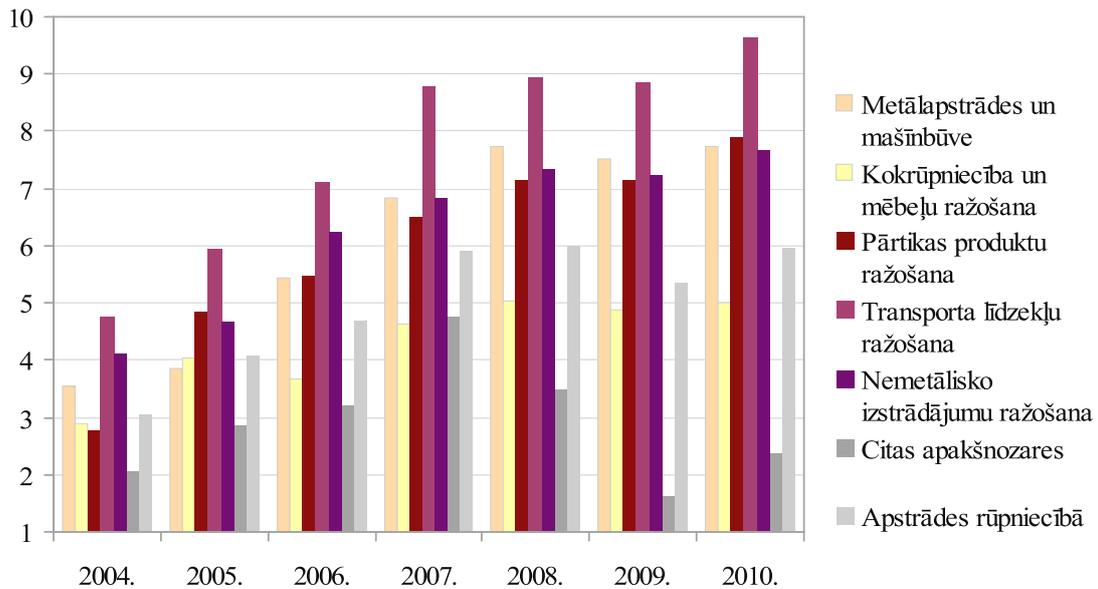
Straujas ekonomiskās izaugsmes laikā daudzos reģiona Apstrādes rūpniecības uzņēmumos sekmīgi tiek īstenoti investīciju projekti, kas orientēti uz ražošanas procesu modernizāciju un produkcijas izlaides jaudas palielināšanu. Recesijas apstākļos, samazinoties iekšējam un ārējam pieprasījumam, vairākos uzņēmumos izveidojās brīvas ražošanas jaudas, kuras tiek izmantotas, lai palielinātu nodarbinātības līmeni reģionā un saražotās pievienotās vērtības apjomu.

Rūpniecības apakšnozaru uzņēmumos saražotās produkcijas pieaugums ir bijis pastāvīgi saistīts ar jaunu darba vietu radīšanu, sekmējot augsti kvalificēta darbaspēka pieprasījuma paaugstināšanos reģionā.

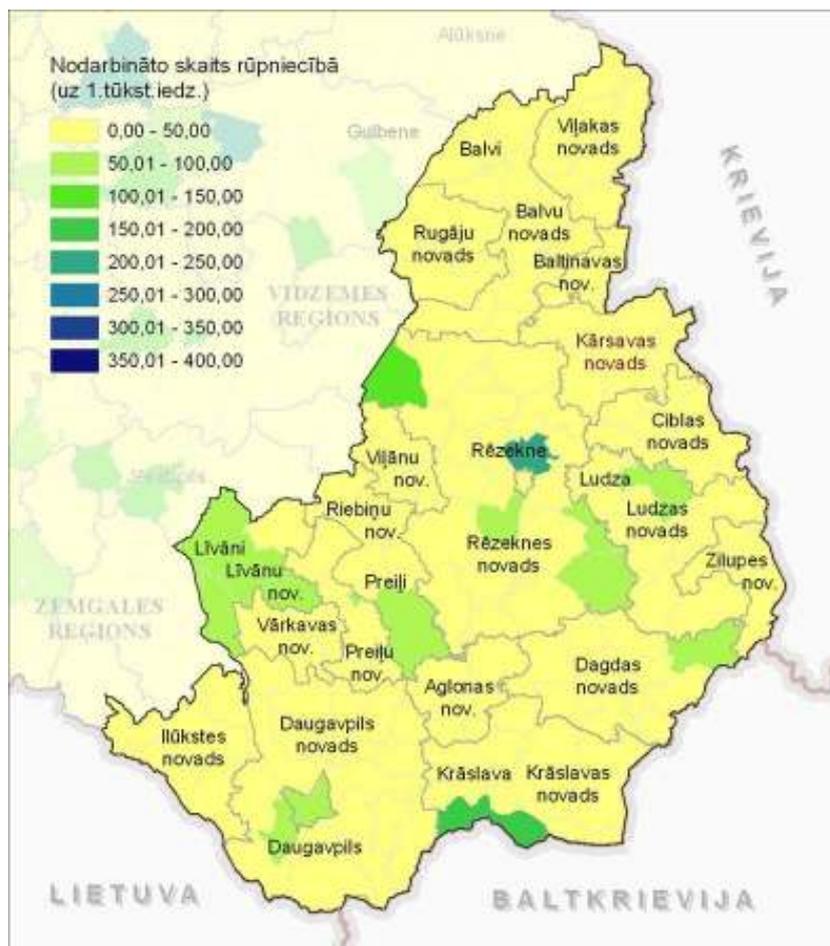
Apstrādes rūpniecības ietvaros lielākais aizņemto darba vietu skaits visā pārskata periodā attiecas uz kokrūpniecību un mēbeļu ražošanu. Šajās nozarēs strādājošie uzņēmēji 2010.gadā piedāvāja nepilnu 4,5 tūkstošus darba vietu. Salīdzinoši liels aizņemto darba vietu skaits tiek nodrošināts metālapstrādes un mašīnbūves, kā arī pārtikas produktu ražošanas apakšnozarēs, attiecīgi 3,4 un 4,2 tūkstoši. Neskatoties uz saražotās pievienotās vērtības apjoma konsekventu palielināšanos, darba vietu skaits lielākajā daļā no Rūpniecības apakšnozarēm samazinās, kas norāda uz komersantu mērķtiecīgu darbību darba ražīguma paaugstināšanā. Rezultātā Apstrādes rūpniecībā aizņemto darba vietu īpatsvars reģionā laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam ir samazinājies no 15,4% līdz 14,8%. Pieprasījums pēc pārtikas produktiem un nemetālisko izstrādājumu apakšnozarē saražotajiem izstrādājumiem pārskata periodā ir palielinājies straujāk salīdzinājumā ar iespējam palielināt izlaidi uz darba ražīguma paaugstināšanas apjoma, tāpēc šajās apakšnozarēs nodarbināto skaits ir palielinājies attiecīgi par 9,5% un 18,1%.

Lielākais darba ražīgums Latgales reģiona Apstrādes rūpniecībā tiek konstatēts transporta līdzekļu ražošanā - 9,6 tūkst.Ls, pārtikas produktu ražošanā – 7,9 tūkst.Ls, kā arī metālapstrādes un mašīnbūvē – 7,7 tūkst.Ls uz vienu nodarbināto 2010.gadā. Mērķtiecīgas investīciju un uzņēmumu modernizācijas politikas rezultātā nozīmīgāko darbaspēka izmantošanas efektivitātes pieaugumu pārskata periodā sasnieguši uzņēmumi, kas nodarbojas ar pārtikas produktu ražošanu – 2,9 reizes, transporta līdzekļu ražošanu – 2 reizes, kā arī metālapstrādē un mašīnbūvē strādājošie uzņēmumi – 2,2 reizes. Straujais darba ražīguma pieaugums minētajās saimnieciskās darbības jomās sekmējis darbaspēka izmantošanas intensitātes pieaugumu nepilnas 2 reizes visā Apstrādes rūpniecības apakšnozarē, sasniedzot nepilnus 6 tūkstošus 2010.gadā. Darba ražīguma samazināšanās 2009.gadā lielā mērā saistīta ar Latgalē ražoto rūpniecības izstrādājumu pieprasījuma samazināšanos un uzņēmēju centieniem saglabāt darba vietas kvalificētajai nodarbināto daļai, lai saglabātu uzņēmuma konkurētspēju pēcrecesijas periodā.

80. att. *Darba ražīgums apstrādes rūpniecībā Latgalē (tūkst.)*

Avots: autoru aprēķini, izmantojot LR CSP datus

81. att. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits rūpniecībā Latgales reģiona teritoriālajās vienībās, 2009. g.*

Latgales reģionā rūpniecība galvenokārt koncentrējusies republikas nozīmes pilsētās. Var konstatēt, ka veidojas koncentrētāka rūpniecības teritorija trīsstūrī

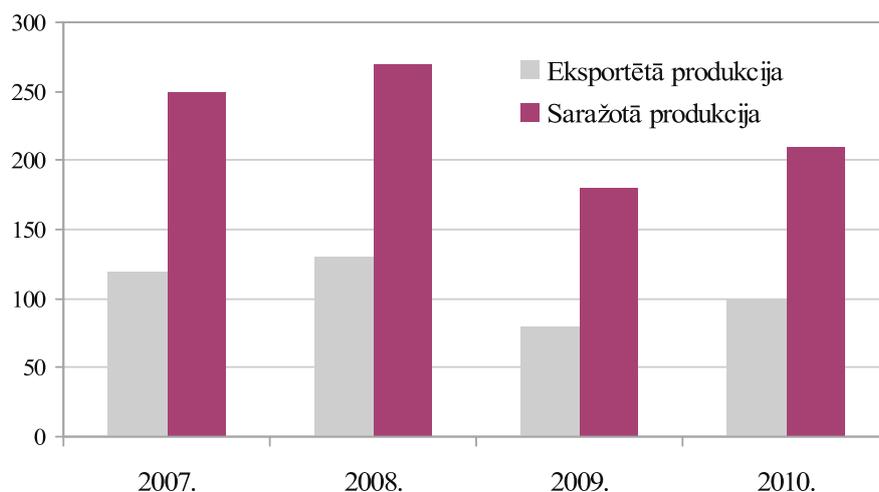
Daugavpils-Līvāni-Rēzekne, ko veicina gan transporta un komunikāciju infrastruktūra, gan arī izglītības iestāžu izvietojums atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka sagatavošanai.

Reģiona rūpniecības nozarē darbojas vairāk kā 830 mikro un mazie uzņēmumi jeb 5,1% no kopējā skaita, 55 vidējie uzņēmumi jeb 37,2% un 12 lieli uzņēmumi jeb 60% no kopējā uzņēmumu skaita. Latgales reģiona uzņēmumu konkurētspējas palielināšanos veicina jaunu tehnoloģiju ieviešana un jaunu produktu, pakalpojumu izstrāde. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras ES līdzfinansētajās programmās 2009. – 2010.gadā atbalstu 8,3 milj.Ls apjomā saņēmuši vairāki uzņēmumi:

- *Augstas pievienotās vērtības investīciju programmā* – Daugavpilī SIA „Latplast recycling solutions” termoplastisko kompozītmateriālu ražošanas kompleksa izveidei un uzņēmuma „Ditton Chain” izveidei uz „Ditton pievadķēžu rūpnīcas” bāzes jaunu un kvalitatīvu produktu ražošanai eksporta tirgiem metālapstrādes un mašīnbūves nozarē, kā arī Rēzeknes novada Verēmu pagastā IK „Nedbalt” ventilācijas un gaisa kondicionēšanas iekārtu rūpnīcas celtniecībai;
- *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšanai* – Rēzeknē SIA „Energoteh” 3 projektiem, kas saistīti ar kabeļu komutācijas sadalņu īpašumtiesību nostiprināšanu un Līvānos uzņēmums „Enerģijas centrs” tvaika turbīnas termodinamiskā cikla pilnveidošanai patentēšanai;
- *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā* - Rēzeknē SIA „Energoteh” elektroenerģijas uzskaites un sadales sadalņu ieviešanai ražošanā un SIA „Promold” gaismas atstarotāju ieviešanai ražošanā, kā arī Līvānu novada Jersikas pagastā SIA "FIBREX" jaunas metāla fibru ražošanas tehnoloģijas ieviešanai.

Savu ieguldījumu Latgales reģiona tautsaimniecības attīstībā dod 1997.gadā vienīgā valstī iekšzemē izveidotā brīvā ***Rēzeknes speciālā ekonomiskā zona (RSEZ)***, kurā 2010.gadā darbojās 13 uzņēmumi. Nozīmīgākie no tiem ir: RSEZ AS „Verems”, RSEZ SIA „Magistr-Fiskevegn Group.MFG”. RSEZ AS „Rēzeknes Dzirnāvnīeks”, kas ir lielākais graudu elevators Latgalē un viens no lielākajiem Latvijā, un tā atrašanās brīvajā muitas zonā dod iespēju ievest un uzglabāt kravas no ārpus ES zonas uz atvieglotiem nosacījumiem.

Uzņēmējdarbības attīstībā un nodarbinātības paplašināšanā pieaugoša nozīme ir saražotās produkcijas konkurētspējas pieaugumam vietējā tirgū salīdzinājumā ar alternatīvām importa precēm un eksportētās rūpniecības produkcijas palielinājumu. Daudzi rūpniecības uzņēmumi ir sekmīgi izmantojuši ES struktūrfondu piedāvātās finanšu iespējas savu ražotņu modernizāciju un paplašināšanai, kas sekmēja eksportētās produkcijas pieaugumu. Laika periodā no 2007.gada līdz 2008.gadam tas palielinājās par 6 milj.Ls jeb 5%, sasniedzot 126 milj.Ls lielu kopējo apjomu, taču recesijas apstākļos tas samazinājās līdz 81 milj.Ls jeb 36%. Pateicoties nozarē strādājošo uzņēmēju elastīgai reakcijai uz pasaules finanšu krīzes izraisīto eksportēto preču pieprasījuma samazināšanos tradicionālajās eksporta valstīs un mērķtiecīgai darbībai tirgus diversifikācijā, eksportētās produkcijas apjoma samazinājums tiek pārvarēts jau 2009.gadā, bet 2010.gadā ārvalstīs pārdotās rūpniecības produkcijas pieaugums bijis gandrīz 30 milj.Ls jeb 16%.

82. att. *Saražotā un eksportētā rūpniecības produkcija (milj.Ls)*

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Latgales uzņēmumu eksportspējas palielināšanos sekmē pēdējos gados sekmīgi īstenotie investīciju projekti, kas, galvenokārt, vērsti uz globālās konkurētspējas paaugstināšanu un inovatīvu produktu ražošanas apjoma palielināšanu. Reģiona uzņēmumu eksportspējas saglabāšanu un palielināšanu sekmē valsts īstenotie eksporta veicināšanas un jaunu tirgu apgūšanas pasākumi. Rūpniecības nozarē strādājošie uzņēmumi 2010.gadā īstenoja dažādus investīciju projektus, kuru kopējais finansējums pārsniedz 20 miljonus latu jeb 26% no kopējā investīciju apjoma reģionā. Lielu aktivitāti investīciju piesaistē izrāda arī Transporta un sakaru nozarē strādājošie uzņēmēji. Šajā nozarē pamatlīdzekļu modernizācijai un jaunāko tehnoloģiju ieviešanai investori ieguldījuši 16,3 milj.Ls jeb 19% no kopējā apjoma reģionā.

Rūpniecības nozares eksporta preču ražošana koncentrējusies lielākajos reģiona uzņēmumos, kuriem pēdējos gados pievienojušies inovatīva rakstura mazie un vidējie uzņēmumi. 2008.gadā valsts lielāko eksporta uzņēmumu skaitā bija iekļauts 21 Latgales reģiona ražotājs, 2009.gadā starp 100 lielākajiem Latvijas eksportētājiem bija 5 reģionā reģistrētie uzņēmumi, bet 2010.gadā valsts lielāko eksportētāju skaitā iekļauti 11 Latgales reģiona uzņēmumi:

- 1 dažādu veidu kabeļu ražošanas uzņēmums – SIA „Axon Cable” (arī 2008. un 2009.gadā);
- 1 tekstilšķiedras ražotājs – SIA „Nexis Fibers”;
- 2 pārtikas produktu ražotāji – AS „Preiļu siers” (arī 2008. un 2009.gadā) un SIA „Adugs”;
- 2 mašīnbūves, metālkonstrukciju un metāla izstrādājumu ražošanas uzņēmumi – SIA „Belmast” un AS „Ditton pievadķēžu rūpnīca”;
- 1 lauksaimniecības tehnikas ražotājs – SIA „Zieglera mašīnbūve” (arī 2009.gadā);
- 1 transporta uzņēmums – SIA „Daugavpils Gaita”;
- 1 pakalpojumu eksportētājs, kas veic kapitālo remontu un modernizāciju veikšana dzelzceļa ritošam sastāvam – AS „Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīca”;
- 2 tirdzniecības uzņēmumi – SIA „Intergaz” un SIA „Nafta trading”.

Pārtikas produktu ražošanā izaugsmi ievērojami sekmē augstā pieejamība vietējiem resursiem – kvalitatīviem lauksaimniecības produktiem un atbilstošas kvalifikācijas darbaspēkam. Nozares uzņēmumos saražotās produkcijas veidu un apjoma palielināšanos veicina dabiskās konkurences priekšrocības – nelielais attālums līdz Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Baltkrievijas un citu valstu pārtikas preču tirgiem. 2009.gadā no 20 lielākajiem Latgales reģiona uzņēmumiem pēc neto apgrozījuma 6 bija pārtikas ražošanas uzņēmumi.

Atbilstoši Latgales reģiona pilsētu specializācijai pārtikas produktu ražošana koncentrējusies Daugavpilī, Rēzeknē, Preiļos, Līvānos – visās četrās pilsētās tā ir pirmajā vietā, bet Krāslavā un Ludzā minēta kā trešā nozīmīgākā nozare. Lielākie reģiona uzņēmumi ir AS „Preiļu siers”, SIA „Adugs”, SIA „Zilā lagūna” SIA „Antaris”, SIA „Rēzeknes gaļas kombināts”, AS „Maiznīca Dinella”.

Viens no nozares vadošajiem un stabilāk strādājošajiem uzņēmumiem ir Preiļu novada akciju sabiedrība **„Preiļu siers”** - lielākais siera ražotājs un eksportētājs Latvijā, kas 2009.gadā pēc neto apgrozījuma ieņēma 3.vietu starp lielākajiem Latgales uzņēmumiem un bija 1.vietā no ražojošajiem uzņēmumiem. Uzņēmuma izaugsmes pamatā ir pastāvīgi centieni paaugstināt ražotās produkcijas kvalitāti un augstā elastība, reaģējot uz tirgus konjunktūras izmaiņām. Pēdējos gados akciju sabiedrība specializējas industriālo piena produktu ražošanā, ko kuriem lielāko apjomu veido cietais siers – 20 tūkst.t un sausie piena produkti – 15 tūkst.t. „Preiļu siers” ir vienīgais populārās siera šķirnes „Čedars” ražotājs ne tikai Latvijā, bet arī Baltijā. Ražošanas modernizācija uzņēmumā veikta divās kārtās – 2000.gadā un 2005.gadā, rezultātā siera ražošana notiek ar divām automatizētām līnijām. Tehnoloģiskais process notiek slēgtā ciklā, atbilstoši bez atlikumu tehnoloģijas prasībām, kas nodrošina produktu augstu kvalitāti un samazina ietekmi uz vidi. Vairāk kā 90% saražotā siera un sauso produktu tiek eksportēti ne tikai uz tuvākajām un tālākām Eiropas Savienības valstīm, bet arī uz Ziemeļāfrikas valstīm Tunisiju, Maroku, Alžīriju. Viens no uzņēmuma darbības stratēģiskajiem virzieniem ir saistīts ar pievienotās vērtības maksimizāciju uz saražotā produkta vienību. Tāpēc akciju sabiedrības sastāvā ir iekļāvušies vairāki piena pārstrādes un saražotās produkcijas mazumtirdzniecības uzņēmumi, kuri izvietojušies lielākajās Latgales reģiona pilsētās. Uzņēmuma apgrozījums 2010.gadā pārsniedza 22 milj.Ls un tajā tiek nodarbināti pāri par 300 darbiniekiem.

Viens no straujāk augošajiem Latgales reģiona pārtikas ražošanas uzņēmumiem ir SIA **„Adugs”**, kas dibināts 1997.gadā un Līvānos ražo plaša sortimenta konditorejas izstrādājumus - cepumus, kliņģerus, sausiņus, vafeles, vafeļu tortes un citus. Kopējais izstrādājumu veidu skaits pārsniedz 150 vienības. 2009.gadā uzņēmums bija 14.vietā Latgales reģionā pēc neto apgrozījuma un 7.vietā starp ražojošajiem uzņēmumiem ar 10,34 milj.Ls, bet 2010.gadā apgrozījums pārsniedza 11 milj.Ls un uzņēmumā strādāja vairāk kā 260 nodarbinātie. Plaši diversificētais produkcijas klāsts un elastīgā reakcija uz iekšējā un ārējā tirgus pieprasījuma izmaiņām deva iespēju uzņēmumam izvairīties no krasām produkcijas izlaides svārstībām ekonomikas recesijas apstākļos. Tāpēc SIA „Adugs” saražotās produkcijas apjoms 2010.gadā palielinājās vairāk kā 20% apmērā salīdzinājumā ar 2008.gadā sasniegto rezultātu. Mērķtiecīgas modernizācijas un paplašināšanas rezultātā kļuvis par vienu no lielākajiem konditorejas izstrādājumu ražotājiem Baltijas valstīs. Uzņēmuma attīstību un konkurētspējas palielināšanos nodrošina sekmīgi īstenotie investīciju projekti vairāku miljonu latu apjomā. Apmēram puse no produkcijas tiek realizēta Latvijā, otra puse tiek eksportēta uz Lietuvu, Igauniju, Īriju, Vāciju un citām ES valstīm.

Pārtikas ražošanas uzņēmums SIA „*Zilā lagūna*” atrodas Daugavpils novada Kalkūnu pagastā, kas ražo augstākās kvalitātes, eksportspējīgu zivju produkciju plašam patērētāju lokam gan Latvijā, gan ārzemēs. Uzņēmuma attīstība tiek balstīta uz ražotās produkcijas veidu dažādošanu – uzņēmumā tiek ražoti vairāk kā 130 zivju produkcijas veidi. 2009.gadā uzņēmums bija 11.vietā Latgalē pēc neto apgrozījuma (11,84 milj.Ls) un 5.vietā starp ražojošajiem uzņēmumiem. Uzņēmuma speciālisti pievērš lielu uzmanību saražotās produkcijas garšas īpatnībām. Sekojot patērētāju vēlmēm, katram reģionam tiek ražota produkcija ar specifisku garšu, kura lielākā mērā atbilst attiecīgā reģiona klientu vēlmēm. Sekmīgi īstenoto investīciju projektu rezultātā uzņēmums ir apgādāts ar modernām iekārtām un tehnoloģijām, kas nodrošina nevainojamu saražoto produktu kvalitāti. Uzņēmumā 2010.gadā tika nodarbināti 150 strādājošie, kas saražoja produkciju 12 milj.Ls apjomā. Vairāk kā puse no produkcijas tiek pārdota Lietuvā, Igaunijā, Itālijā, Spānijā, Vācijā, kā arī ASV un Izraēlā.

SIA „Antaris” Daugavpilī nodarbojas ar konditorejas izstrādājumu ražošanu – 2009.gadā neto apgrozījums 17,82 milj.Ls, 575 nodarbinātie; SIA „Rēzeknes gaļas kombināts” – neto apgrozījums 16,25 milj.Ls, 307 nodarbinātie; AS „Maiznīca Dinella” Daugavpilī, kas ražo maizi un mīklas izstrādājumus – neto apgrozījums 9,12 milj.Ls, 439 nodarbinātie. Citi reģiona nozīmīgākie uzņēmumi:

- piēna pārstrādes nozarē AS „Latgales piens” Daugavpilī, AS „Krāslavas piens” Krāslavas novadā;
- gaļas pārstrādes nozarē: AS „Rēzeknes gaļas kombināts”; AS „Daugavpils putni” un AS „Latgales bekons” – abi Daugavpils novadā, SIA „Kantinieku bekons” Rēzeknē;
- lauksaimniecības dzīvnieku barības ražošanā: AS „Daugavpils dzirnavnieks” Daugavpils novadā, AS „Rēzeknes dzirnavnieks” Rēzeknes speciālajā ekonomiskajā zonā, SIA „Jaunpūpoli” Dagdas novadā;
- maizes izstrādājumu ražošanā AS „Balvu maiznieks” Balvu novadā, SIA „Vecā maiznīca” Rēzeknē, SIA Ludzas maiznīca” Ludzas novadā;
- augļu un dārzeņu pārstrādē: SIA „Pārsla 2” Riebiņu novadā.

Tā kā lielākā daļa Latgales reģionā strādājošo pārtikas nozares uzņēmumu ir mazie un vidējie uzņēmumi, tad to attīstībā un konkurētspējas paaugstināšanā nozīmīgākie veiksmes faktori ir šādi:

- pastāvīgas rūpes par saražotās produkcijas kvalitāti,
- elastīga reakcija uz patērētāju mainīgajām prasībām - ekoloģisku un speciālo izstrādājumu piedāvājums, piem., funkcionālā pārtika, izstrādājumi, kas atbilst nišas tirgus prasībām (garša, veselīgums), svaigi, ātra patēriņa produkti;
- mērķtiecīga darbība konkurētspējas paaugstināšanai - patstāvīga ražošanas tehnoloģiju modernizācija un centieni paaugstināt rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitāti, lai ražotu ekoloģiski pievilcīgus un bioloģiski augstvērtīgus pārtikas produktus;
- augstās personāla zināšanas un prasmes izstrādāt un saražot inovatīvus pārtikas produktus, tajā skaitā plašu sortimentu funkcionālās pārtikas produktu;
- veiksmīga sadarbība ar piegādātājiem un sadarbības partneriem iekšzemē un ārvalstīs (iepakošana, loģistika, mārketingas, pārdošana, izpēte un attīstība, apakšlīgumu slēgšana ar lielākiem uzņēmumiem).

Latgales reģiona pārtikas ražošanas nozares uzņēmumiem ir liels multiplikācijas efekts uz reģiona lauku teritoriju attīstību. Lauku saimniecībās saražotie lauksaimniecības produkti veido galveno izejvielu bāzi Latgales pilsētās strādājošajiem pārtikas produktu ražošanas uzņēmumiem, sekmējot lauku teritoriju attīstību. Reģionā iespējams izveidot piena un piena produktu ražošanas klasteri.

Metālapstrāde un mašīnbūve pieder pie reģiona tradicionālajām nozarēm, kas sekmīgi attīstījušās vairāk kā simts gadu gaitā. Nozares izaugsme Latgales reģionā tiek saistīta ar uzkrāto pieredzi šajā jomā, kvalificēta darbaspēka pieejamību un uzņēmēju prasmi sekot klientu mainīgajām prasībām, ražojot plaša sortimenta metāla izstrādājumus. Pateicoties komersantu mērķtiecīgi veiktajiem pasākumiem ražošanas modernizācijā un produkcijas izlaides apjoma palielināšanā, metālapstrādes un mašīnbūves izstrādājumu īpatsvars reģiona Rūpniecības nozares kopajomā ir palielinājies par 14%, kas skaidri norāda uz konkurētspējas palielināšanos reģiona saimnieciskās darbības vidē, kā arī nozares darbības paplašināšanai un modernizācijai nepieciešamo resursu pieejamību un investīciju piesaisti. Šajās nozarēs saražotās produkcijas apjoms konsekventi palielinās gan kvantitatīvā, gan kvalitatīvā aspektā - laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam pievienotās vērtības apjoms metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumos palielinājās par 13 milj.Ls, pārsniedzot 2004.gada sasniegto ražošanas apjomu divkārt, un, neskatoties uz recesijas izraisīto produkcijas izlaides samazināšanos, tas sasniedza gandrīz 29 milj.Ls apjomu.

Lielākais metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumu skaits ir koncentrējies Daugavpilī un Rēzeknē, kas nodrošina tiem izdevīgu pieeju loģistikas sistēmām, sekmējot saražotās produkcijas konkurētspējas palielināšanos transportēšanas izmaksu ziņā, to nogādājot klientiem dažādās pasaules valstīs. Pēc Latgales reģiona pilsētu specializācijas Daugavpilī un Rēzeknē metālapstrāde un mašīnbūve uzrādīta kā otrā nozīmīgākā, bet Līvānos un Preiļos – piektā svarīgākā.

Reģionā šajā nozarē strādā vairāk kā 40 uzņēmumi, kuros tiek nodarbināti nepilni 3,5 tūkstoši atbilstošas kvalifikācijas darbinieki. Lielākie nozares uzņēmumi ir AS „Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīca”, SIA „Zieglers mašīnbūve”, SIA „Belmast”, AS „Ditton pievadķēžu rūpnīca”, SIA „Ditton Chain”, SIA „Stars MET” un SIA „Nook”.

AS „**Daugavpils Lokomotīvu remonta rūpnīca**” ir lielākais Latgales reģiona mašīnbūves koncerns, kurā strādā vairāk kā 980 nodarbinātie un apgrozījums 2008.gadā pārsniedza 17 milj.Ls. Koncerna sastāvā darbojas vairāk kā 10 radniecīgi un funkcionāli saderīgi uzņēmumi. Uzņēmums specializējas dzelzceļa lokomotīvu un ritošā sastāva kapitālajā un kārtējā remontā. Atšķirībā no cietiem mašīnbūves uzņēmumiem, pieprasījums pēc Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīcā saražotās produkcijas globālās ekonomiskās krīzes ietekmē strauji samazinājās, tomēr 2009.gadā tas bija 7. lielākais uzņēmums pēc neto apgrozījuma reģionā (13,26 milj.Ls). 2010.gadā uzņēmumam izdevās piesaistīt jaunus klientus, rezultātā realizētās produkcijas apjoms sasniedza 16,4 milj.Ls. Koncerna vadība plāno 2011.gadā iegūt peļņu vismaz 700 tūkstošus Ls apmērā, kas 7 reizes pārsniedz 2010.gada peļņas apmēru. Uzņēmumā piedāvātās lokomotīvu remonta iespējas izmanto Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Baltkrievijas un Uzbekistānas dzelzceļa kravu pārvadātāji.

Viens no nozares vadošajiem uzņēmumiem ir Daugavpils uzņēmums SIA „**Belmast**”, kas ražo unikālas metāla konstrukcijas telekomunikācijas tehnoloģijām. Klientu pasūtījumu izpildei uzņēmums katru mēnesi pārstrādā no 600 līdz 720 tonnas metāla. Uzņēmuma apgrozījums 2010.gadā pārsniedza 5 milj.Ls, produkcijas ražošanā un realizācijā tiek nodarbināti vairāk kā 180 atbilstošas kvalifikācijas darbinieki. Saražoto

produkciju uzņēmums eksportē uz Lietuvu un Igauniju, kā arī Krieviju, Baltkrieviju un citām NVS valstīm. Augstā saražotās produkcijas kvalitāte un pasūtījumu izpilde laikā pastāvīgi palielina pieprasījumu pēc uzņēmumā ražotajām metāla konstrukcijām. Lai pilnīgāk apmierinātu pieaugošo pieprasījumu, uzņēmuma vadība īsteno kārtējo uzņēmuma darbības paplašināšanas un modernizācijas projektu, kura ietvaros ražošanas apjomu paredzēts palielināt par 20%.

Daugavpils uzņēmumā AS „*Ditton pievadķēžu rūpnīca*” tiek ražotas augstas precizitātes mašīnbūvē izmantojamās detaļas – visu veidu pievadķēdes un citi pārnese un piedziņas elementi. Uzņēmums dibināts 2002.gadā uz iepriekšējās Valsts Daugavpils pievadķēžu rūpnīcas tradīcijas. Apgrozījums 2010.gadā pārsniedza 8 milj.Ls. Uzņēmums nodarbina 360 strādājošos. Saražotās produkcijas augstā kvalitāte un plašais sortiments pastāvīgi sekmē uzņēmuma konkurētspējas paaugstināšanos ārvalstu tirgos, kas nodrošina saražotās produkcijas 100%-gu eksportu, galvenokārt uz Eiropas Savienības un NVS valstīm.

SIA „*Ditton Chain*” izveidojies un sekmīgi attīstās uz „*Ditton pievadķēžu rūpnīcas*” bāzes jaunu un kvalitatīvu produktu ražošanai eksporta tirgiem metālapstrādes un mašīnbūves nozarē.

Latgalē lielākais mašīnbūves uzņēmums SIA „*Zieglers mašīnbūve*” ražo dažādas lauksaimniecības mašīnas. Uzņēmuma apgrozījums 2010.gadā bija pārsniedza 5 milj.Ls, tajā strādāja pāri par 300 darbiniekiem. Saražotās produkcijas sortimentu veido vairāki desmiti dažādu veidu lauksaimniecībā un dārzkopībā izmantojamo pļaujmašīnu, vālotāju un ārdītāju, kā arī kabeļi drošības spilveniem un apstāšanās sensori vieglajiem automobiļiem, kurus uzstāda pasaules lielākie autoražotāji – „Opel”, „Volkswagen”, SAAB, „Renault”, „Toyota”, „Volvo” un „Ford”. Uzņēmuma darbības labo reputāciju apstiprina pirms pāris gadiem parakstītais sadarbības līgums ar pasaulē pazīstamo lauksaimniecības tehnikas ražotāju firmu „CLAAS”. Vienošanās paredz, ka SIA „Zieglers mašīnbūve” kļūst par vienīgo rapša sēklu dalītāju piegādātāju „CLASS” ražotajām lauksaimniecības mašīnām. Sadarbība turpinās arī par Daugavpils uzņēmumā ražoto pelavu atdalītāju uzstādīšanu uz „CLAAS” ražotajiem graudu kombainiem.

Latgales reģiona metālapstrādes un mašīnbūves produktu attīstības potenciālu veido šādi nozīmīgākie aspekti:

- ražošanas tehnoloģiju modernizācija;
- jaunu preču un pakalpojumu izstrāde inovatīvās darbības rezultātā, prasmīgi izmantojot valsts atbalstu šajā darbības jomā;
- uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšana un eksportspējīgas produkcijas ražošanas apjoma palielināšana;
- jaunu materiālu un enerģijas avotu izmantošana ražošanas procesos;
- jaunu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošana ražošanas procesu vadībā.

Kokrūpniecības un mēbeļu ražošanas nozaru attīstība balstās uz reģionā plaši pieejamajiem koksnes resursiem. Turklāt šīs rūpniecības nozares ir cieši saistītas ar mežsaimniecību un enerģētiku kontekstā ar atjaunojamajiem enerģētiskā izmantojamajiem resursiem. Dažādu koka izstrādājumu plašais pielietojums sadzīvē un rūpniecībā citu preču ražošanai, ir sekmējis plaša kokapstrādes uzņēmumu tīkla izveidošanos visā reģiona teritorijā. Kokapstrādē un mēbeļu ražošanā iesaistījušos uzņēmumu apgrozījums 2010.gadā pārsniedza 100 miljonus latu lielu apjomu.

Pēc Latgales reģiona pilsētu specializācijas kokapstrāde ir nozīmīgākā nozare Balvos un Krāslavā, otra svarīgākā Līvānos, ceturtno nozīmīgākā nozare Preiļos un Ludzā, būtiska arī Daugavpilī un Rēzeknē.

Rēzeknes speciālā ekonomiskā zonā strādājošais kokapstrādes uzņēmums SIA „*Verems*” ir viens no lielākajiem rūpniecības uzņēmumiem visā Latgalē. Tas ir akciju sabiedrības „Latvijas Finieris” meitas uzņēmums, un tajā uzstādītās jaudas tiek izmantotas saplākšņa ražošanā. Uzņēmumā 2010.gadā strādāja vairāk kā 500 nodarbinātie un realizētās produkcijas vērtība pārsniedza 20 miljonus latu. 2007.gadā tika pabeigts investīciju projekts 18,7 milj.Ls vērtībā saplākšņa ražotnes modernizācijā un produkcijas apjoma palielināšanai līdz 27 tūkst.m³ gadā. Modernizētajā ražošanas līnijā deva iespēju ražot lielformāta saplākšni, kuras ir vienas no lielākajām pasaulē un tiek plaši izmantotas kuģu būvētavās un automašīnu ražošanā. Šobrīd uzņēmums ir viens no modernākajiem saplākšņa ražotājiem Eiropā. Ekonomikas recesijas izraisītā pieprasījuma samazināšanās rezultātā uzņēmums bija spiests samazināt ražošanas apjomu aptuveni 30% apmērā. Veiktie pasākumi jaunu tirgu apgūšanā un nevainojamā ražotās produkcijas kvalitāte nodrošināja ievērojamu realizācijas apjoma pieaugumu un uzņēmuma vadība ir pārliecināta, ka 2011.gadā uzņēmuma jaudas pilnībā tiks noslogotas.

Viens no lielākajiem koka izstrādājumu ražošanas uzņēmumiem Latgalē ir SIA „*Rēzeknes Kokapstrādes rūpnīca*”. Lielāko īpatsvaru no uzņēmumā saražotās produkcijas veido līmētas koka brusas logu un durvju izgatavošanai, kas sastāda apmēram 85 % no kopējā ražošanas apjoma. Bez tam šeit tiek ražoti arī grīdas dēļi, līmētas koka detaļas, mēbeļu plātnes, taras dēļi, kā arī mēbeles pēc individuāliem pasūtījumiem. Uzņēmumā 2010.gadā tika nodarbināti vairāk kā 240 darbinieki un apgrozījums pārsniedza 1,5 milj.Ls. Pateicoties pastāvīgiem centieniem dažādot saražoto produkciju un paaugstināt tās kvalitāti, ap 80% uzņēmumā ražotie koka izstrādājumi tiek eksportēti. Lielākais tirgus izveidojies Vācijā, kur tiek pārdota vairāk kā puse no kopējās eksporta produkcijas. Laba sadarbība izveidojusies ar patērētājiem Lietuvā, Skandināvijas valstīs un Japānā.

Daugavpils novada uzņēmums „*Koka nami*” ir viens no lielākajiem virpotu koka izstrādājumu ražotājiem Latgalē. Uzņēmuma ražotās produkcijas klāstā lielāko daļu aizņem virpoti baļķi dzīvojamām ēkām un dažādām dārza būvēm, saliekamo koka karkasu ēkas un gatavas koka ēkas pēc klienta individuāliem projektiem. Koka izstrādājumu ražošanā uzņēmums apvieno sentēvu guļbūvju celšanas tehnoloģijas ar mūsdienu pieeju dažādu mezglu konstruktīvajos risinājumos, tādējādi tiek iegūti konkurētspējīgi produkti. Pateicoties mērķtiecīgi veiktiem pasākumiem ražošanas modernizācijā un darba organizācijas pilnveidošanā, uzņēmumam izdevies samazināt ražotās produkcijas pašizmaksu 30-40% robežās, kas sekmē pieprasījuma palielināšanos pēc recesijas periodā. Ražotās produkcijas diversifikācijas un konkurētspējas paaugstināšanas nolūkā uzņēmums ir īstenojis unikālu projektu – sadarbībā ar „*Marinetek Latvia*” uzbūvēta peldoša koka māja, ražoto koka ēku šuvju hermetizēšanai tiek izmantotas modernas tehnoloģijas, kas paaugstina ražoto ēku energo efektivitāti un samazina apsaimniekošanas izmaksas.

Reģionā strādā arī citi uzņēmumi: SIA „Vārpa” Krāslavas novadā, SIA „Aļņi” Viļānu novadā, SIA „Priedaine” Rēzeknes novadā, SIA „Sencis” Līvānu novadā u.c.

Latgales reģiona kokapstrādes un koka izstrādājumu ražošanas tālāku konkurētspējas palielināšanos nosaka šādi nozīmīgākie faktori:

- kvalitatīvu koksnes resursu pieejamība, kas nodrošina dažādu koka izstrādājumu ražošanu;

- kvalificēta darbaspēka pieejamība un reģiona izglītības sistēmas gatavība sagatavot jaunus nepieciešamās kvalifikācijas strādniekus kokapstrādes un koka izstrādājumus ražojošiem uzņēmumiem;
- uzņēmēju centieni pastāvīgi palielināt pievienoto vērtību uz katru ražošanā iesaistīto koksnes resursu vienību;
- reģionā ražoto koksnes produktu tirgus paplašināšanās iespējas ārvalstīs;
- uzņēmumu elastīgā reakcija uz klientu mainīgajām prasībām iekšzemē un ārvalstīs.

Nemetālisko izstrādājumu ražošanas nozarē iekļaujas uzņēmumi, kuri ražo unikālus izstrādājumus, kas izmantojami citu preču ražošanai. Konkurētspējas saglabāšanai un paaugstināšanai nemetālisko izstrādājumu ražotājiem Latgales reģionā nepieciešamas inovatīva pieeja gan esošo produktu ražošanas tehnoloģiju pilnveidošanā, gan jaunu – oriģinālu vai alternatīvu izstrādājumu ražošanā. Pēc Latgales reģiona pilsētu specializācijas

Viens no lielākajiem nemetālisko izstrādājumu ražotājiem Latgalē ir uzņēmums SIA „*Axon Cable*” – līderis elektronisko iekārtu un plaša sortimenta elektrisko vadu un kabeļu ražošanā. Tas ir Francijas kompānijas meitas uzņēmums, kas savus izstrādājumus piegādā citu preču ražošanai daudzās pasaules valstīs, sākot no plaša patēriņa elektroprecēm, medicīniskajām iekārtām un telekomunikācijām un beidzot ar aeronautikas un kosmosa izstrādājumiem. 2009.gadā uzņēmums bija 19. lielākais Latgales reģionā ar neto apgrozījumu 7,25 milj.Ls, bet 2010.gada apgrozījums sasniedza 8 milj.Ls, un uzņēmumā tika nodarbināti nepilni 300 darbinieku. Konkurētspējas paaugstināšanai un inovatīvās darbības veicināšanai katru gadu vismaz 10% no uzņēmuma gada budžeta līdzekļiem tiek ieguldīti izpētē un attīstībā, kas sekmē jaunu konkurētspējīgu produktu izstrādi un jaunāko zinātnes atziņu ieviešanu ražošanas tehnoloģijās un piemērotāko materiālu izvēli uzņēmumā ražotājiem izstrādājumiem. Vairāk kā 80% ražotās produkcijas uzņēmums eksportē uz Vāciju, Franciju un citām ES valstīm.

Latgales reģionā strādājošais uzņēmums SIA „*Nexis Fibers*” ir viens no lielākajiem dažāda veida tekstilšķiedras ražotājiem visā Baltijā. Daugavpilī izvietotā „*Nexis Fibers*” ražotne ir viena no vairākām ražotnēm, kuras izveidotas Šveicē, Vācijā, Polijā un Slovākijā. Uzņēmums specializējas augstas kvalitātes korda diegu un citas tekstilšķiedras ražošanā atbilstoši starptautisko standartu ISO 9001 un ISO/TS 16949 prasībām. Saražotajā sortimentā tiek iekļauts plašs industriālas dzijas un šķiedras produkcijas klāsts, kurš tiek piegādāts dažādu rūpniecisko izstrādājumu ražotājiem. Pateicoties plašai pieejai ārējiem tirgiem, uzņēmums guvis nozīmīgus panākumus pat recesijas apstākļos. Pieprasījums pēc Daugavpilī saražotās industriālās tekstilšķiedras sāka palielināties 2009.gada otrajā pusē, kad uzņēmumā ražotā šķiedra lielā apjomā tika pieprasīta ASV. Rezultātā ražošanas apjoms pēdējos gados palielinājies 2 reizes un 2010.gadā tas pārsniedza 10 tūkstošus tonnu, vairāk kā 90% produkcijas izlaides tiek eksportēta uz ES valstīm un ASV. Turpmākais saražotās produkcijas apjoma pieaugums tiek saistīts ar uzņēmumā saražotās tekstilšķiedras konkurētspējas palielināšanos Anglijā un Krievijā.

SIA „*Magistr-Fiskevegn Group.MFG*” galvenais darbības veids ir tehniskā tekstila izstrādājumu ražošana zvejniecības, celtniecības, jūrniecības un citām nozarēm. Uzņēmums aprīkots ar modernākajām tehnoloģiskajām iekārtām. produkcija atbilst vairākiem starptautiskiem kvalitātes standartiem, 95% produkcijas tiek eksportēta uz Eiropas un Āzijas valstīm. Uzņēmuma apgrozījums 2010.gadā veidoja nepilnus 4 milj.Ls un tajā tika nodarbināti 135 darbinieki. Produkcijas sortimenta paplašināšanā un tehnisko

specifikāciju izstrādē uzņēmums sadarbojas klientiem Apvienotajā Karalistē, Francijā, Vācijā, Dānijā, Zviedrijā, citās US valstīs, kā arī Krievijā, Ukrainā, ASV un Austrālijā. Plašais klientu skaits sekmē uzņēmuma konkurētspējas paaugstināšanos globālā ekonomikas sistēmā un veido labvēlīgu augsni investoru piesaistei ražošanas jaudu palielināšanai un tālākai tehnoloģiskai modernizācijai.

Līvānos strādājošais uzņēmums SIA „*Z-Light*”, kas viens no pirmajiem Eiropā uzsācis optisko šķiedru kūļu ražošanu, ir tirgus līderis pasaules mērogā noteikta veida optiskās šķiedras kabeļu ražošanā medicīniskajām iekārtām. Uzņēmums ražo jaunākajām zināšanām piesātinātus produktus, kas tiek izmantoti medicīnā, astronomijā un daudzās rūpniecības nozarēs. Tas izveidots 2004.gadā, un 2010.gadā tā apgrozījums tuvojās 4 milj.Ls, pārsniedzot 2008.gadā sasniegto apjomu vairāk kā 20%. Apgrozījuma pieaugums panākts, galvenokārt, pateicoties *Lumenis* produktu ražošanas apjoma pieaugumam. Uzņēmuma galvenā priekšrocība ir tās pieredzējušie un zinošie darbinieki, kā arī modernākās tehnoloģijas, kas dod iespēju saražot augstas kvalitātes optisko šķiedru produktus par konkurētspējīgām cenām. Uzņēmums nodarbina ap 70 strādājošos, no kuriem lielākā puse ir abilstošas kvalifikācijas inženieri un fiziķi. Visa „*Z-Light*” saražotā produkcija tiek eksportēta, galvenokārt, uz ASV, kur, pateicoties izstrādājumu augstajai kvalitātei un to funkcionālai elastībai, uzņēmums ieguvis dominējošo stāvokli. Produkciju eksportē arī uz Rietumeiropu, Austrāliju un Dienvidaustrumāziju.

Daugavpils uzņēmuma SIA „*Magistr*” galvenais darbības veids ir tehniskā tekstila (tauvas no sintētiskajiem diegiem) ražošana zvejniecības, celtniecības, jūrniecības un citām nozarēm. Uzņēmuma apgrozījums 2009.gadā bija 3,3 milj.Ls, strādāja 135 cilvēki. Uzņēmums aprīkots ar mūsdienīgām tehnoloģiskām iekārtām, produkcija atbilst vairākiem starptautiskiem kvalitātes standartiem, 95% produkcijas tiek eksportēta uz Eiropas un Āzijas valstīm.

Modernizējot ražošanas tehnoloģijas un paplašinot saimniecisko darbību, labus rezultātus eksportspējas paaugstināšanā guvuši arī citi reģiona uzņēmumi:

- Daugavpilī strādājošais uzņēmums „*Latplast recycling solutions*” termoplastisko kompozītmateriālu ražošanas kompleksa izveidei;
- Rēzeknes novada Vērēmu pagastā strādājošais uzņēmums „*Nedbalt IK*”, kas nodarbojas ar ventilācijas un gaisa kondicionēšanas iekārtu ražošanu un eksportu;
- Līvānu novada Jersikas pagasta uzņēmums „*FIBREX*” ražo un eksportē metāla izstrādājumus.

Latgales reģionā esošā potenciāla izmantošana rūpniecības produkcijā iekļautās pievienotās vērtības palielināšanai reģiona zinātnes iestādes un tehnoloģiskie parki sadarbojas ar uzņēmējiem šādos jautājumos:

- Latgales Aparātbūves tehnoloģiskais centrs Rēzeknē - jaunu produktu attīstības tehnoloģiskie pakalpojumi mašīnbūvē un metālapstrādē;
- Daugavpils Universitātes Inovatīvās mikroskopijas centrs un Baltkrievijas-Latvijas zinātniski inovatīvais centrs stiprināšanas tehnoloģiju jomā - jauna veida materiālu izstrāde, hologrāfija, nanostrukturēti materiāli un nanotehnoloģijas;
- Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centrs – aparātbūves un optisko šķiedru produktu izstrādes un attīstības tehnoloģiskie risinājumi, uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumi.

Latgales reģiona nemetālisko izstrādājumu ražošanas nozares izaugsmi un saražotās produkcijas konkurētspējas nostiprināšanas pieaugumu nosaka šādi nozīmīgākie faktori:

- uzkrātā pieredze nemetālisko izstrādājumu ražošanā;
- reģionā izveidotā izglītības sistēma, kas nodrošina nemetālisko izstrādājumu ražošanā nodarbināto profesionālo izglītošanu;
- reģiona darba devēju un darba ņēmēju atvērtība inovatīviem risinājumiem;
- nemetālisko izstrādājumus ražojošo uzņēmēju sekmīga darbība investīciju projektu īstenošanā;
- uzņēmēju atvērtība dažādām sadarbības formām sarežģītu un kvantitatīvi ietilpīgu projektu realizācijai iekšzemē un, piesaistot partnerus ārvalstīs.

3.2.3. Transports, sakari un loģistika

Transporta, sakaru un loģistikas nozarē strādājošajos uzņēmumos Latgales reģionā uzkrāts liels attīstības potenciāls. Uzņēmumi sekmīgi izmanto reģiona dabiskās un salīdzinošās konkurences priekšrocības un pastāvīgi palielina savu ietekmi globālajās multimodālajās loģistikas sistēmās. Daugavpils pilsētas atrašanās Latvijas dienvidaustrumu robežas tuvumā veido ārējās ekonomiskās darbības vērtus uz Latvijas robežvalstīm – Lietuvu, Baltkrieviju un Krieviju, valstīm ar reģiona attīstībai nozīmīgu tirgus attīstības potenciālu. Paplašinātās ES sociāli ekonomiskajā telpā Daugavpils pamazām nostiprina savu nozīmīgumu Austrumeiropas multimodālajā transporta sistēmā, kļūstot par stratēģiski svarīgu modernas rūpniecības, aktīvas tirdzniecības un loģistikas centru ne tikai Baltijā, bet visā Austrumeiropā. Latgales reģiona dabiskās priekšrocības kravu pārvadājumos un vēsturiski izveidojušies sauszemes transporta vietējie un starptautiskie sakari sekmējuši Rēzeknes loģistikas mezgla attīstību, kas tandēmā ar Daugavpili veido augstas konkurētspējas klasteri dažādu kravu pārvadājumos, kā arī kravu apstrādē un pārstrādē.

Vērtējot transporta nozares un loģistikas pakalpojumu attīstības tendences pēdējā desmitgadē, var konstatēt, ka konsekventi palielinās Latgales reģiona uzņēmēju iesaistīšanās pievienotās vērtības palielināšanas pasākumos, veicot kravu apstrādes un pārstrādes operācijas caurplūstošās kravu plūsmas ietvaros, sekmējot nodarbinātības palielināšanos reģionā un resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos šajā darbības jomā. Nodarbināto skaits Latgales reģiona transportā, sakaros un loģistikā laika posmā no 2004. līdz 2010.gadam ir palielinājies aptuveni par 50% jeb nepilniem 5 tūkstošiem, pārsniedzot 15 tūkst.Ls uz vienu nodarbināto. Šajā nozarē strādā aptuveni 11% no kopējā nodarbināto skaita reģionā, kas skaidri norāda uz transporta un sakaru nozares lielo nozīmi Latgales reģiona attīstībā.

Nozarē darbojas vairāk kā 500 mikro un mazie, 26 vidējie un 3 lielle uzņēmumi jeb, attiecīgi 17,7%, 17,6 un 15% no kopējā uzņēmumu skaita.

Pēc Latgales reģiona pilsētu specializācijas transports un loģistikas pakalpojumi uzrādīta kā otrā nozīmīgā kā nozare Ludzā un Krāslavā, kā trešā – Balvos, bet kā ceturrtā nozīmīgākā nozare Daugavpilī, Rēzeknē un Līvānos.

Reģiona stratēģiskai attīstībai nozīmīgs ir Baltijas valstīs lielākais Latvijas un Krievijas kopuzņēmums „*LatRosTrans*”, kurš nodarbojas ar naftas un naftas produktu transportu Latvijas teritorijā pa cauruļvadu Polocka (Baltkrievija) – Ventspils. Naftas cauruļvada caurlaides spēja Ventspils un Mažeīķu virzienā var sasniegt 16 milj. tonnu gadā, bet naftas produktu vada caurlaides spēja Ventspils virzienā – 8 milj. tonnu gadā.

Uzņēmuma pārvaldībā esošo maģistrālo cauruļvadu kopgarums pārsniedz 700 km. Pasaules vadošo uzņēmumu – *Siemens, Schneider Electric, Tyco, RuhrPumpen GmbH, Micro Motion*, un citur ražoto iekārtu izmantošana garantē SIA *LatRosTrans* maģistrālo cauruļvadu drošu darbu. Modernās tehnoloģisko procesu automātiskās vadības, cauruļvadu hermētiskuma kontroles, ugunsdzēsības sistēmas nodrošina ekoloģiskā riska samazināšanu maģistrālo cauruļvadu objektos un to ekspluatācijas drošības paaugstināšanu. Elastīgā pielāgošanās tirgus konjunktūrai un klientu mainīgajām prasībām sekmējusi uzņēmumā pielietoto tehnoloģiju modernizāciju atbilstoši pasaules standartiem, garantējot klientiem naftas un naftas produktu tranzīta drošību, augstu pakalpojumu kvalitāti un darbības efektivitāti.

Reģionā saražotās pievienotās vērtības palielināšanā, transporta un loģistikas eksporta apjoma Transporta nozares ietvaros sekmīgi strādā „Daugavpils Gaita”, „Rall” Rēzeknē, SIA „Unik” Rēzeknes novadā, SIA „Baltik sistēm” Līvānu novadā, SIA „Atvars” Preiļu novadā, SIA „Dilar Trans” Daugavpils novadā un citi uzņēmumi.

3.2.4. Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā

Nozīmīgākās un *perspektīvākās uzņēmējdarbības jomas* Latgalē ir cieši saistītas ar reģiona dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām, reģionā pieejamajiem resursiem, kā arī darbaspēka kvantitatīvo un kvalitatīvo sastāvu. Ekonomikas globalizācijas apstākļos un sakarā ar reģiona uzņēmējdarbības iesaistīšanos vienotā ES ekonomikas telpā, arvien lielāka uzņēmēju uzmanība tiek veltīta tādiem konkurences paaugstināšanas jautājumiem kā ražošanā izmantoto tehnoloģiju modernizācija, ražošanas efektivitātes paaugstināšana un inovatīvās darbības spektra paplašināšana.

Tūrisms, dziedinoši un veselību veicinoši pakalpojumi, radošās industrijas. Latgales reģiona dabisko priekšrocību klāstā iekļaujas arī tūristiem pievilcīga ainava, kuru veido paugurains reljefs ar daudziem ezeriem un upēm. Latgales iedzīvotāju tradicionālā laipnība, bagātais kultūras tradīciju klāsts organiski palielina novada konkurētspēju tūristu piesaistē gan no citiem valsts reģionos, gan tuvākām un tālākām ārvalstīm. Kā papildinošas nozares var attīstīt dziedinošu un veselību veicinošu pakalpojumu piedāvājumu, kā arī radošās industrijas.

Atbilstoši Latgales reģiona pilsētu specializācijai tūrisma nozari visvairāk paredzēts attīstīt Ludzā, kā trešā nozīmīgākā tā minēta Preiļos, bet būtisku ieguldījumu tā var dod arī visās pārējās pilsētās un lauku teritorijās. Ciešā saistībā ar tūrismu paredzēts attīstīt arī radošās industrijas Daugavpilī, Rēzeknē, Līvānos, Ludzā, bet dziedinoši un veselību veicinošu pasākumi tiks piedāvāti gan pilsētās, gan lauku teritorijās.

Reģiona komersantu uzkrātā pieredze sekmē tūrisma nozares salīdzinoši strauju izaugsmi, ko nodrošina lauku saimniecību pieaugoša interese diversificēt savu saimniecisko darbību, pievērsties tūrisma pakalpojumiem. Arī pilsētās strādājošie uzņēmumi pastiprinātu uzmanību velta ceļot gribētāju uzņemšanai, piedāvājot viņiem pieprasītos ēdināšanas, kultūras, izmitināšanas, ārstnieciskos un atpūtas pasākumus. Par pozitīvām pārmaiņām reģiona tūrisma attīstībā Latgalē liecina tūristu mītnes apmeklējušo skaita palielinājums 2010.gadā par 12%, bet 2011.gadā - par nepilniem 20%. Tālu aiz reģiona robežām popularitāti iemantojušas lauku tūrisma mītnes „Aglonas Cakuli” Aglonā; „Lejas Ezersētas” Dagdā; „Rūķīši” Rugājos un daudzas citas.

Latgales tūrisma specifiskie nišas produkti:

- dziedinošu un veselību veicinošu pakalpojumu piedāvājums Latgalē – tūrā un drošā dabā, kas ļauj justies mierīgi un bez stresa;

- latgaļu dzīves ziņas un latgaliešu valodas apgūšana, amatniecības prasmes, kā arī citas kultūras aktivitātes, kas balstās uz Latgales multikulturālo vidi. Tajā ir saglabājušās kultūras tradīcijas, kas attīstījušās savrupi katrai etniskajai grupai. Latgaliešu tradīcijas tiek saglabātas un koptas – folkloras kopas, etnogrāfiskie ansambļi visvairāk darbojas Latgalē.
- Latgales kulinārā mantojuma kustībā iesaistītie uzņēmēji piedāvā savdabīgas maltītes, uz kurām tūrisma firmas no Rīgas organizē pat speciālus braucienus.

Par nozīmīgu tūrisma izaugsmi veicinošo faktoru Latgalē kļuvusi reģiona pašvaldību mērķtiecīgā sadarbība ar kaimiņvalstīm – Krieviju, Baltkrieviju un Lietuvu un kopēji izstrādātie tūrisma attīstības projekti.

Pēdējos gados Latgalē izveidoti daudzi jauni tūrisma produkti gan reģiona mērogā, gan atsevišķās pašvaldībās, kuros aplūkojamas Latgales skaistākās vietas, kultūrvēsturiskie un sakrālie objekti, dabas parki un takas, muižas un pilis. Interesentiem iespējams iepazīt Latgales unikālo kulināro mantojumu un dažādus lauku labumus, kā arī izmantot aktīvās atpūtas piedāvājums gan vasarā, gan ziemā. Atsevišķi tematiskie maršruti iepazīstina ar amatnieku piedāvājumiem, novada tradīcijām, kā arī objektiem, kurus apvij teikas, nostāsti un leģendas. Izstrādātie maršruti: „Baltijas Ezeru zeme gardēžiem” – kulinārā mantojuma vietas un lauku labumi; „Zirgs – veselībai, skaistai stājai un dvēseles harmonijai”; „Laiques loks – nostāsti un teikas”; „Iepazīsti Baltijas Ezeru zemi caur amatu tradīcijām”; „Pa Baltijas Ezeru zemes sniegotajiem pakalniem”; Svētceļojumā pa Baltijas Ezeru zemi; „Izbaudi Baltijas Ezeru zemes veldzējumu”; „Tavas zaļās brīvdienas Baltijas ezeru zemē”; „Labsajūta Baltijas Ezeru zemes burvībā – SPA un veselības tūrisms”; „Piedzīvojumu tūrisms Baltijas ezeru zemē”; „Tradīciju tūrisms Baltijas ezeru zemē”; „Industriālā mantojuma objekti Latgalē”, „Vecie Balvi”; „Lūdzam uz Ludzu”; „Iepazīsim Latgali – Riebiņus”; „Pie amatu pratējiem Briežuciemā”; „Iepazīsti Austrumlatvijas metropoli – Daugavpili” u.c. Maršruts „Iepazīsti kultūrvēsturisko daudzveidību pie Eiropas Savienības robežas” iepazīstina ar novada daudzšķautņaino kultūrvēsturisko mantojumu - ievērojamiem arhitektūras pieminekļiem: dievnamiem, pieminekļiem, pilsētībūvniecības ansambļiem, kā arī lauku sētām, kas ir neatņemama Latgales daudznacionālās kultūrvides sastāvdaļa. Tūristus piesaista arī Latgales reģionā notiekošie kultūras un sporta pasākumi, pilsētu un novadu organizētie svētki, piemēram, festivāls „Augšdaugava”.

Dziedinoši un veselību veicinoši pakalpojumi ir cieši saistīti ar tūrisma nozari, kā arī telekomunikācijām un pārtikas rūpniecību. Latgales perspektīvas saistītas ar šādiem faktoriem:

- dabiskajai veselības dziedināšanai Latgalē ir senas tradīcijas, un dziedinoši un veselības veicinoši pakalpojumi labi saderas ar Latgales kā tīras, drošas un bez stresa vietas tēlu dabiskā vidē;
- iedzīvotāji tradicionāli pārvalda vairākas valodas (latviešu, krievu, poļu u.c.), bet jaunākā paaudze labi apguvusi arī citas valodas (angļu, vācu, franču u.c.);
- darbaspēkam ir iespējas pārkvalificēties, lai sniegtu dziedinošus un veselību veicinošus pakalpojumus (fiziskās nodarbības, dabiskās terapijas, ķermeņa dziedināšana, dabiskā kosmētika).

Radošo industriju attīstības pamatā ir reģiona bagātais kultūras tradīciju klāsts, kā arī jaunās tehnoloģijas, kas aizvien vairāk tiek apgūtas un izmantotas gan vidējās un augstākās izglītības iestādēs, gan uzņēmumos.

Atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte, kas balstās uz lauksaimniecību un mežsaimniecību. Lauksaimniecība un mežsaimniecība pieder pie reģiona tradicionālajām nozarēm, kurā tiek izmantoti vietējie zemes, darbaspēka un citi resursi. Tas ir pamats pārtikas nozares attīstībai, kas ir nozīmīgākā reģiona ekonomiskai attīstībai, tāpēc lauksaimniecības uzņēmumi sekmīgi apgūst jaunas konkurences priekšrocības un iegūst bioloģiski augstvērtīgus pārtikas produktus, izmantojot reģiona bioloģiskās saimniecības audzētos lauksaimniecības produktus. Tajā pat laikā reģionā neapstrādāto zemju platības, jo īpaši pierobežā, paver jaunas un netradicionālas iespējas lauksaimniecības attīstībai, it īpaši pārtikas un nepārtikas - atjaunojamo resursu un dabīgo šķiedraugu audzēšanai, kā arī mežsaimniecībai.

Nodarbināto skaits lauksaimniecībā un mežsaimniecībā laika posmā no 2005. līdz 2010.gadam ir samazinājies par 6,2 tūkstošiem jeb gandrīz 30%, tomēr 2010.gadā visvairāk nodarbināto bija tieši šajā nozarē – 21 tūkstotis jeb 15,2% no reģiona kopējā strādājošo skaita. Lauksaimniecībā 43,7% ir mikro un mazie uzņēmumi un tikai 6,1% vidējo uzņēmumu, kas saistīts ar tradicionāli izveidojušos saimniekošanu un šo uzņēmējdarbības formu piemērotību lauksaimnieciskajai ražošanai Latgales reģionā. Tajā pat laikā daudzas saimniecības papildus nodarbojas ar pārtikas produktu ražošanu, tūrismu vai citu pakalpojumu sniegšanu. Lai nodrošinātu nozares konkurētspēju, nepieciešams liels ražošanas apjoms, kuru var sasniegt, pateicoties kooperācijai vai arī var ražot nišu produktus nelielos daudzumos (piem., kaņepes, lini, bioloģiskā lauksaimniecība).

Latgales reģiona lielākie lauksaimniecības uzņēmumi: SIA „Daugavieši” un SIA „Agrofirma Turība” - abas Riebiņu novadā, Z/S „Mauriņi” Ludzas novadā, Z/S „Glāžnieki” un Z/S „Lūsēni” – abas Kārsavas novadā, Z/S „Šņepstu Jaunāres” Vārkavas novadā, SIA „Šķaunes bekons” Dagdas novadā, SIA „Cirmas bekons” Ludzas novadā, Z/S „Krāces” Rēzeknes novadā, Z/S „Mežāres A” Zilupes novadā. Lielākie mežsaimniecības nozares uzņēmumi: SIA „Ludzas mežrūpniecības saimniecība” Ludzas novadā, SIA „Žīguru mežrūpniecības sabiedrība” Viļakas novadā.

Pateicoties mērķtiecīgi īstenotajiem konkurētspējas paaugstināšanas pasākumiem, palielinās arī eksportēto preču apjoms, kuru ražošanā izmantotas reģiona laukos un mežos izaudzētie resursi. Modernizējot ražošanas tehnoloģijas un paplašinot saimniecisko darbību, labus rezultātus eksportspējas paaugstināšanā guvis Lauksaimniecības kooperatīvs „Latvijas aita”, kas ierindojies starp labākajiem lauksaimniecības kooperatīviem 2010.gadā. Kooperatīva pamatdarbība saistīta ar aitu audzēšanu un eksportu uz Vāciju, Beļģiju un citām ES valstīm.

Reģionā saražoto lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu potenciāla efektīvākai izmantošanai konkurētspējīgu produktu ražošanas palielināšanā, uzņēmumi lielāku uzmanību velta jaunāko zinātnes atziņu izmantošanai par augkopības, lopkopības un mežsaimniecības produktu unikālajām īpašībām molekulārā līmenī. Latgales reģionā esošās zinātniskās iestādes, sadarbojoties ar uzņēmējiem, lielāko uzmanību savos pētījumos velta šādiem jautājumiem:

- AS „Viļānu selekcijas un izmēģinājumu stacija” - graudaugu, kartupeļu un linu sēklkopība, piena ieguvē izmantoto resursu efektivitātes palielināšana;
- AS „Lopkopības izmēģinājumu stacija Latgale” Viļānu novadā – mājdzīvnieku izmantošanas efektivitātes paaugstināšana Latgales agroklimatiskajā zonā;
- SIA „Latgales lauksaimniecības zinātnes centrs” Viļānos – lauku uzņēmēju konkurētspējas paaugstināšanas jautājumi mainīgās ārējās vides ietekmē;

- Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūtā – pārtikas un nepārtikas preču ražošanā izmantojamo augu ģenētiskais potenciāls, tā pilnveidošana un izmantošana; mežsaimniecības resursu pilnīgāka izmantošana konkurētspējīgu preču ražošanā; preventīvo pasākumu palielināšana mājdzīvnieku slimību izplatības ierobežošanā;
- Rēzeknes Augstskolā - ziemas un vasaras eļļas linu šķirņu novērtēšana audzēšanai Latvijas augsnēs un klimatiskajos apstākļos.

Atjaunojamā enerģija nākotnē būs viena no straujāk augošajām nozarēm (vēja un saules enerģija, koka un kūdras kurināmais, biogāze, bioetanolis un biodeģviela u.c. Vienlaicīgi par prioritāti ilgtspējīgā enerģētika tiek likta energoefektivitāte. Latgales programmas „Zaļā enerģija” mērķis ir mobilizēt reģiona resursus energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas palielināšanai, videi draudzīgas ražošanas un saimniekošanas modeļu izveidei, nākotnes zināšanu praktiskai pielietošanai uzņēmējdarbībā, mājāsaimniecībās un publiskajā pārvaldē.

Atbilstoši Latgales reģiona pilsētu specializācijai atjaunojamo enerģiju un energoefektivitāti paredzēts attīstīt Balvos un Preiļos kā otro nozīmīgāko virzienu, Daugavpilī, Rēzeknē un Līvānos kā trešo, arī Krāslavā un Ludzā šīs nozares tiek uzskatītas par būtiskām. Reģiona perspektīvas:

- dzīvojamo, civilo un ražošanas objektu energoefektivitātes pasākumi var dot stimulu reģionālās būvniecības nozares attīstībai un iemaņu līmeņa celšanai;
- biomasas, kas ir balstīta uz kurināmā un enerģijas ražošanu, var tikt dabiski iegūta no Latgales resursiem (koks, kūdra), enerģētiskās kultūras var audzēt neizmantotajās lauksaimniecības platībās; Latgalē audzētie lini, rapsis un citi augi ir piemēroti biodeģvielas ražošanai;
- reģions ir viegli sasniedzams Austrumiem, lai importētu apstrādājamo biomasu, piekļuve jūras ostām nodrošina eksportu uz citām valstīm;
- atjaunojamie enerģijas avoti ļoti labi der Latgales tēlam kā reģionam ar tīru apkārtējo vidi.

Zinātniski pētnieciskajā jomā labas iestrādes atjaunojamās enerģijas un energoefektivitātes jautājumu izpētē ir Rēzeknes Augstskolā, tiek izstrādāti jauni sadarbības projekti starp Daugavpils Universitāti un reģiona uzņēmējiem.

Ciešāka zinātnes un ražošanas sadarbība Latgales reģionā veidojas arī citos virzienos. Jaunas iespējas reģiona uzņēmējiem un zinātniekiem paver biedrība „Linu un kaņepju pārstrādes klasteris”, kurā apvienojušies: Latgales lauksaimniecības zinātnes centrs, Rēzeknes, Krāslavas un Preiļu linu fabrikas. Ir zināmas iestrādes Daugavpils Akadēmiskā parka projektā, Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klastera izveidošanā, bet jaunie zinātnieki saredz iespēju Latgalē veidot Bioloģisko zinātņu ieleju uz Daugavpils Universitātes bāzes, kā arī daudzas citas aktivitātes.

Efektīvs, savstarpēji papildinošs pilsētu tīkls ar skaidri iezīmētām pilsētu lomām (profilēm) dažādos ekonomikas sektoros ir **galvenais reģiona ekonomiskās izaugsmes dzinējspēks** un galarezultātā veicina arī lauku teritoriju attīstību. Palielinās pilsētu konkurētspēja reģionālajā, nacionālā un starptautiskajā mērogā, gan radot pievilcīgu uzņēmējdarbības vidi, gan arī attīstot sociālās, izglītības un kultūras jomas. Latgales reģiona republikas nozīmes un reģionālās nozīmes pilsētām noteikti šādi attīstības virzieni:

Daugavpils: multikulturāla, multietniska un multifunkcionāla pilsēta, pārrobežu ekonomiskās attīstības un pakalpojumu centrs. Pilsētai ir iespēja kļūt par centru ekonomiskajā un kultūrtelpā ar vairākiem miljoniem iedzīvotāju - triju valstu

(Baltkrievijas, Krievijas, Lietuvas) tuvumā un autoceļu savienojumā ar šo valstu pilsētām, dzelzceļa savienojumā ar Rīgu, Viļņu un Pēterburgu. Daugavpils ir izveidojusies par daudzveidīgu ekonomisko struktūru, t.sk. lielu industriālo infrastruktūru, akumulējusi zināšanas un pieredzi ražošanas sektora attīstībai. Daugavpils ir valsts nozīmes satiksmes infrastruktūras mezgls, ko paredzēts turpināt attīstīt kā starptautisko savienojumu – lidostas, automaģistrāles, dzelzceļa mezglu. Daugavpils ar tajā akreditēto valsts universitāti ir reģiona augstākās izglītības centrs ar tālāku izaugsmes potenciālu zināšanu un ražošanas sinerģijai.

Rēzekne: Austrumlatvijas kultūras, izglītības, radošo industriju un zināšanās balstītas ražošanas centrs. Pilsēta kā loģistikas un ražošanas centrs pie Eiropas un TEN tīkla autoceļu un dzelzceļu mezgla, nodrošinot infrastruktūras attīstību uzņēmējdarbības veicināšanai, inovāciju un radošo industriju attīstībai. Viens no nākotnes attīstības virzieniem saistīts ar programmu „Zaļā enerģija”, kas paredz jaunu zināšanu un jaunas domāšanas veicināšanu par otrās paaudzes biodegvielas ražošanas iespējām Latgalē, kas pozitīvi varētu ietekmēt eksporta bilanci.

Balvi: Ziemeļlatgales zaļais centrs. Paredzēts attīstīt „Zaļās” inovācijas (kokapstrādes un meža resursu izmantošana).

Krāslava: starptautisks kontaktpunkts un tikšanās vieta pārrobežu sadarbības izcilībai. Sadarbība ar Baltkrieviju un loģistikas centra izveide kokapstrādes projektu turpinājums, aktīvā tūrisma centrs un Daugavas loki.

Līvāni: industriāla mazpilsēta - Latgales uzņēmējdarbības katalizators - tradicionālā mantojuma un 21.gs. tehnoloģiju apvienojums.

Ludza: Aktīva vieta senākajā Latvijas pilsētā – Latvijas vērtos.

Preiļi: Latgales lauku saimnieku centrs - lauku saimnieku un lauksaimnieciskās darbības atbalsta centrs Latgalē, inovatīvi tūrisma risinājumi, izglītības izcilība.

Latgales reģionā paredzēts izvērst uzņēmējdarbības atbalstu šādos virzienos:

- 1) atbalsts uzņēmējdarbības uzsācējiem (t.sk. izglītības iestāžu programmas, sociālo uzņēmumu veidošana);
- 2) atbalsts esošajiem uzņēmumiem – ražošanas atbalsta programmas un specifisku tēmu programmas (jauno tehnoloģiju izmantošana, kvalitatīva darbaspēka nodrošināšana, eksporta sekmēšana, ražošanas kvalitāte un efektivitāte, vadības kvalitāte un efektivitāte, loģistika);
- 3) jaunu uzņēmumu piesaiste reģionam.

Lai to realizētu, paredzētas sešas apakšprogrammas: „Uzņēmējdarbības izglītība”, „Inkubatoru tīkls”, „Sociālās uzņēmējdarbība”, „Augošu uzņēmumu atbalsts”, „Investīciju piesaiste”, „Nozaru programmas” (tai skaitā „Veselīga pārtika”, „Metālapstrāde”, „Mašīnbūve”, „Transports un loģistika”, „Kokapstrāde”, „Tūrisms”).

Tā kā tautsaimniecības nozaru struktūra Latvijas reģionos ir līdzīga, tad uzņēmēji ir konkurenti vairākās nozarēs: pārtikas rūpniecībā, kokapstrādē un citās jomās. Tomēr ir iespējama sadarbība ar kaimiņu reģioniem, vienojoties par kooperāciju un/vai specializējoties tādu preču ražošanā un pakalpojumu sniegšanā, kas ir izdevīgāki no resursu efektīvas izmantošanas viedokļa. Tomēr, līdzīgi kā citur Eiropā un pasaulē, izaugsme tomēr lielā mērā ir atkarīga no konkrētiem uzņēmumiem, nevis nozares. Tiek novērota arī ātri augoša atkarība no publisko pakalpojumu sektora un uzņēmumiem, kas atkarīgi no publiskām investīcijām (infrastrukturā, būvniecībā, sabiedriskais transports un komunālie uzņēmumi). Latgalei ir potenciāls stimulēt ekonomisko izaugsmi, ņemot vērā priekšrocības, ko sniedz labvēlīgs ģeogrāfiskais novietojums, transporta koridori, neizmantotie cilvēku un dabas resursi, taču nepieciešama nozīmīga publiskā sektora rīcība produktīvo sektoru izaugsmes atbalstīšanā.

4. RĪGAS REĢIONS

4.1. Rīgas reģiona vizītkarte

Teritorija	10,4 tūkst. km ²
Lielākās pilsētas	Rīga, Jūrmala, Tukums, Ogre, Sigulda, Limbaži
Iedzīvotāju skaits	1,1 miljons
Laukos dzīvo	15 %
Apdzīvotības blīvums uz km²	105,4 iedz./km ²
Iedzīvotāji darbspējas vecumā	66,1 %
Nodarbinātības līmenis	55 %
Bezdarba līmenis	10,2 %
Atalgojuma līmenis	424 Ls
Iedzīvotāju etniskais sastāvs	52,3 % latvieši; 33,5 % krievi, 14,2 % pārējās tautības

Avots: CSP dati

Rīgas reģions izvietojies Rīgas jūras līča piekrastes dienvidrietumu daļā līdz Mērsraga novadam un austrumu daļā līdz Igaunijas robežai pie Ainažiem. Reģiona jūras robeža stiepjas 185 km garumā. Ziemeļos reģionam 44 km garumā ir kopēja robeža ar Igaunijas Republiku. Rīgas reģiona teritorijā atrodas valsts galvaspilsēta - Rīga.

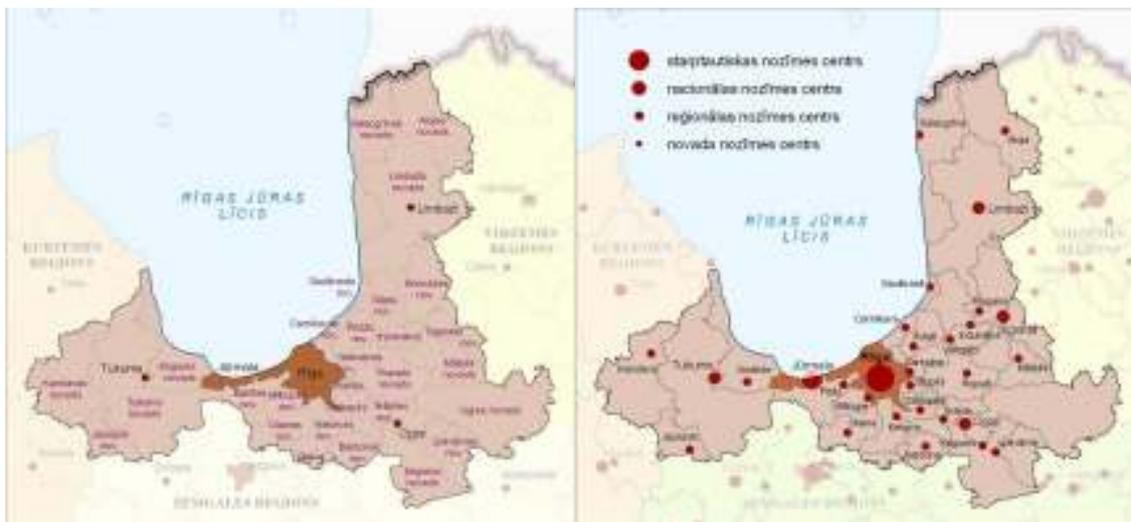

83.att. *Rīgas reģiona novietojums Latvijas kartē*
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA „Envirotech” datus

Saskaņā ar valsts administratīvo iedalījumu Rīgas reģionu veido divu republikas nozīmes pilsētu – galvaspilsētas Rīgas, Jūrmalas un 28 novadu vietējās pašvaldības, kuru sastāvā ir arī 18 pilsētas. Teritorijas ziņā Rīgas reģions ir mazākais reģions valstī – 10,4 tūkstoši km². Reģiona teritoriju apdzīvo 1,1 miljons dažāda vecuma un tautības cilvēku. Iedzīvotāju skaits sastāda 48,6 % no valsts iedzīvotāju kopskaita un reģionā ir lielākais pilsētas iedzīvotāju īpatsvars valstī – 85 %.

Rīgas reģions ir funkcionāli saistīts ar līdzīgiem galvaspilsētu reģioniem Baltijas valstīs.

Reģiona sociāli ekonomiskās attīstības potenciālam atbilstošākie ir Baltijas valstu galvaspilsētu reģioni – Viļņas reģions Lietuvā un Harju reģions Igaunijā. Rīgas reģiona sociāli ekonomisko, tehnoloģisko un zinātnisko attīstību nosaka valsts, starpvalstu un Eiropas nozīmes attīstības centrs – Rīgas pilsēta. Vērtējot pēc iedzīvotāju skaita, Rīgas reģions ir lielākais Baltijas valstīs. Reģiona stratēģiski nozīmīgā atrašanās vieta, salīdzinoši lielā tirgus ietilpība Rīgas pilsētā un tās aglomerācijā un augstā darbaspēka piesaistes spēja veido reģiona ekonomisko potenciālu un sekmē reģiona strauju izaugsmi.

84.att. *Rīgas reģiona administratīvais iedalījums*

85.att. *Rīgas reģiona nozīmīgākie attīstības centri*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Rīgas PR datus

Funkcionāli un telpiski Rīgas reģions ir cieši saistīts ar pārējiem Latvijas reģioniem. Reģiona teritorijā, īpaši galvaspilsētā Rīgā un tās aglomerācijā, koncentrējas nozīmīgākie valsts ekonomiskās attīstības potenciāla elementi, kā arī valsts nozīmes infrastruktūras objekti. Pateicoties labi attīstītai transporta infrastruktūrai, tajā skaitā autoceļiem, dzelzceļa līnijām, starptautiskai lidostai un ostām, reģions nodrošina resursu un gatavo izstrādājumu apmaiņu ar citiem Latvijas reģioniem un ārvalstīm. Reģiona funkcionālā telpa ievērojami pārsniedz reģiona robežas – labs piemērs ir Jelgavas pilsēta Zemgales reģionā, kas formāli atrodas ārpus Rīgas reģiona administratīvajām robežām, tomēr cieši iekļaujas reģiona saimnieciskajā un apdzīvotuma telpiskajā struktūrā.

Rīgas reģiona teritorijas plānojumā apdzīvotuma perspektīvā telpiskajā struktūrā ir noteikti šādi apdzīvotuma centru līmeņi:

Starptautiskais – Rīga – Eiropas nozīmes metropole, Latvijas galvaspilsēta;

Nacionālais – Jūrmala – valsts nozīmes rekreācijas un „spa” medicīnas centrs;

Reģionālais – Reģionālas nozīmes pilsētas – Tukums, Ogre, Sigulda un Limbaži.

Vietējais – Vietējās pilsētas, lokālās atbalsta struktūras un ciemi.

Rīgas reģions ir Latvijas ekonomikas virzītājspēks - reģiona IKP īpatsvars 2010.gadā bija gandrīz 68 % no valstī kopumā radītā IKP, kur visnozīmīgākā loma pieder Rīgai. 2011.gada sākumā reģionā reģistrēti vairāk kā 60 tūkstoši uzņēmumi. Reģiona lielāko uzņēmumu darbības jomas veidojas pārsvarā no dažādām pakalpojumu nozarēm. Visbiežāk tās ir tirdzniecības, loģistikas, telekomunikāciju un banku un finanšu sektora nozares. Rīgas reģiona kopējās pievienotās vērtības īpatsvars sastāda 2/3 no kopējā apjoma valstī. Atsevišķās tautsaimniecības nozarēs - būvniecībā, tirdzniecībā, viesnīcu un restorānu pakalpojumos, transportā un loģistikā, darījumos ar nekustamo īpašumu šīs īpatsvars pārsniedz 70%, kas

liecina par šo darbības veidu koncentrēšanos reģionā.

Galvaspilsētā Rīgā galvenokārt dominē tirdzniecības, komercpakalpojumu, transporta, būvniecības, tūrisma, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomas. No rūpniecības nozarēm, kā nozīmīgākās minamas pārtikas, metālizstrādājumu un elektrotehnikas ražošana. Īpaši jāuzsver Rīgas potenciāls tādās perspektīvās nozarēs kā biotehnoloģijas, biomedicīna un farmācija.

Pārējā reģiona teritorijā nozīmīgu lomu ieņem tirdzniecības un dažādu pakalpojumu nozares. Reģiona attīstības centros izveidojušās tradīcijas specifiskās ražošanas un pakalpojumu nozarēs: ķīmiskā rūpniecība – Olainē, tūrisms – Jūrmalā un Siguldā, zinātnes ietilpīgās nozares – Salaspilī, vieglā rūpniecība un metālapstrāde – Ogrē un Tukumā. Lauku teritorijās salīdzinoši nozīmīgu lomu ieņem lauksaimniecība un dažādas apstrādes rūpniecības nozares.

Rīgas reģiona zemes lietojuma veidu struktūra saistīta ar lielu tūrisma un atpūtas nozaru attīstības potenciālu, ko veido daudzveidīgas un mazpārveidotas ainavas - ezeraines, mozaīkveida ainavas, upju ieleju un piejūras ainavas.

4.2 Dabas resursi Rīgas reģionā

Rīgas reģionā atrodamas nozīmīgas vides vērtības, kas ir unikālas ne tikai Latvijā, bet ieņem nozīmīgu vietu Eiropas mērogā. Rīgas jūras līča smilšainās Pludmales, trīs lielo upju - Daugavas, Lielupes un Gaujas - satece, sekļie piejūras lagūnezeri, plašie purvu masīvi Rīgas tuvumā un mežu ekosistēmas veido reģiona dabiskās priekšrocības un apkārtējās vides ekoloģisko pamatu Rīgas reģiona vidusdaļā, kuras iekļaujas kopējā reģiona un valsts ekonomiskās attīstības potenciālā. Reģiona telpas struktūru veido urbānās teritorijas, lauksaimniecības un mežu teritorijas, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, tūrisma un rekreācijas areāli, ar izteikti jauktu zemes lietojumu, kurā iekļaujas Rīgas - Pierīgas vienotā ūdens sistēma. Šīs teritorijas šķērso upes un to ielejas ceļā uz jūru, sekmējot bioloģiskās kapacitātes saglabāšanos Rīgas jūras līcī.

Rīgas reģiona nozīmīgākie dabas telpas struktūras un ainavas pamatelementus veido Rīgas jūras līča piekraste ar smilšainajām pludmalēm un Vidzemes akmeņaino jūrmalu, krasta kāpām, randu pļavām un lagūnezeļiem. Rīgas un Pierīgas vienoto ūdens sistēmā iekļaujas mazās upes: Salaca, Abava, Ogre; lielās upes: Daugava, Lielupe un Gauja, to ielejas un sateces; vairāku gadsimtu laikā izveidotā kanālu sistēma: Buļļupes kanāls, Baltezera kanāls, Ķīšežera kanāls un citas mākslīgās ūdensteces savieno Rīgas ezerus ar Daugavas ūdeņiem. Reģiona ekoloģiskās sistēmas struktūrā iekļaujas ūdenskrātuves, priežu un jaukto mežu masīvi, dabiskās un pus dabiskās pļavas, piekrastes mitrāji, kā arī purvaino teritoriju loks ap Rīgu, piekrastē un reģiona ziemeļu daļā. Dabiskās vides elementi kalpo kā bioloģisko vairogu floras un faunas aizsardzībai pret cilvēka saimnieciskās darbības rezultātā radīto destruktīvo ietekmi uz apkārtējo vidi, sekmējot reģiona klimatiskajiem un bioloģiskajiem apstākļiem atbilstošu sugu daudzveidības saglabāšanos.

Rīgas reģiona teritorijai kopumā ir raksturīga daudzveidīga zemes izmantošanas veidu struktūra, kas nosaka zemes resursu iekļaušanos dažādos saimnieciskās darbības veidos. Rīgas reģiona zemes izmantošanu noteiktiem mērķiem lielā mērā nosaka salīdzinoši augsts mežu un purvu platību īpatsvars Rīgai tuvā apkaimē un reģiona ziemeļdaļā, kas pārniedz 50% no reģiona kopējās teritorijas. Nozīmīgākās lauksaimniecības zemju platības izveidojušās reģiona rietumos un dienvidaustrumos. Meži ar bagātīgajiem koksnes resursiem, daudzveidīgo ekoloģisko, sociālekonomisko un kultūrvēsturisko vērtību ir viena no lielākajām reģiona dabas bagātībām, kas prasmīgas izmantošanas rezultātā nodrošina ar nepieciešamajām izejvielām tautsaimnieciski nozīmīgu preču ražošanu. No koksnes resursiem reģionā tiek ražoti dažādi koksnes izstrādājumi, mēbeles, papīrs, kartons un koka būvkonstrukcijas. Nozīmīgākie koksnes

izstrādājumi ir zāgmateriāli, apaļkoki, kurināmā koksne, saplāksnis un finieris.

86.att. *Aizsargājamo dabas teritoriju izvietojums Rīgas reģiona teritorijā*

Avots: Rīgas plānošanas reģions

Bioloģiski jūtīgākās un cilvēka saimnieciskās darbības apdraudētākās dabiskās vides vērtības ir ietvertas aizsargājamās teritorijās. Lielāko daļu no tām veido Gaujas un Ķemeru nacionālie parki; Engures ezera dabas parks; dabas parki “Abavas senleja” un “Salacas ieleja”, kā arī Piejūras un Engures parki; dabas liegumi – “Vidzemes akmeņainā jūrmala” un “Randu pļavas”; Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas liegumu zonas “Augstroze” un “Ziemeļu purvi”. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platība pārsniedz 10% no reģiona kopplatības, kurā iekļauti tādas bioloģiski unikālas teritorijas kā Doles sala un Beberbeķu parks, Lielā Baltezera sala, Babītes ezers un Baltās kāpa Lielupes krastā pie jūras un citas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas. Lielākā daļa no šīm teritorijām ir iekļautas Eiropas aizsargājamo Natura 2000 teritoriju sarakstā. Platības ziņā lielākās aizsargājamo dabas teritorijas, īpaši dabas liegumi izveidoti Limbažu, Salacgrīvas un Alojās novadu teritorijās. Šo pašvaldību teritorijās atrodas arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, kas ir vienīgā šāda veida īpaši aizsargājamā dabas teritorija Latvijā. Tā ir plaša teritorija, kurā starptautiski nozīmīgas dabas un ainaviskās vērtības tiek saglabātas sekmējot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību.

Lauksaimniecības zemes. Gandrīz trešo daļu – 32 % no Rīgas reģiona teritorijas aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ). Lielākās LIZ platības un augstākais lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars ir Tukuma, Kandavas un Jaunpils novadu teritorijās, kur tās aizņem vairāk kā 40 % no novadu platības. Kopumā, ņemot vērā augsto urbanizācijas līmeni reģionā, lauksaimniecības teritoriju īpatsvars reģionā ir zemāks nekā valstī kopumā - 38,3%, turklāt lielākajā daļā Pierīgas novados vērojams augsts papuvē atstāto un lauksaimniecības produktu ražošanā neizmanto LIZ īpatsvars, ko veicinājusi līdzšinējā valstī īstenotā zemes politika un ES lauksaimniecības politika.

87.att. Lauksaimniecības zemju izvietojums Rīgas reģiona teritorijā

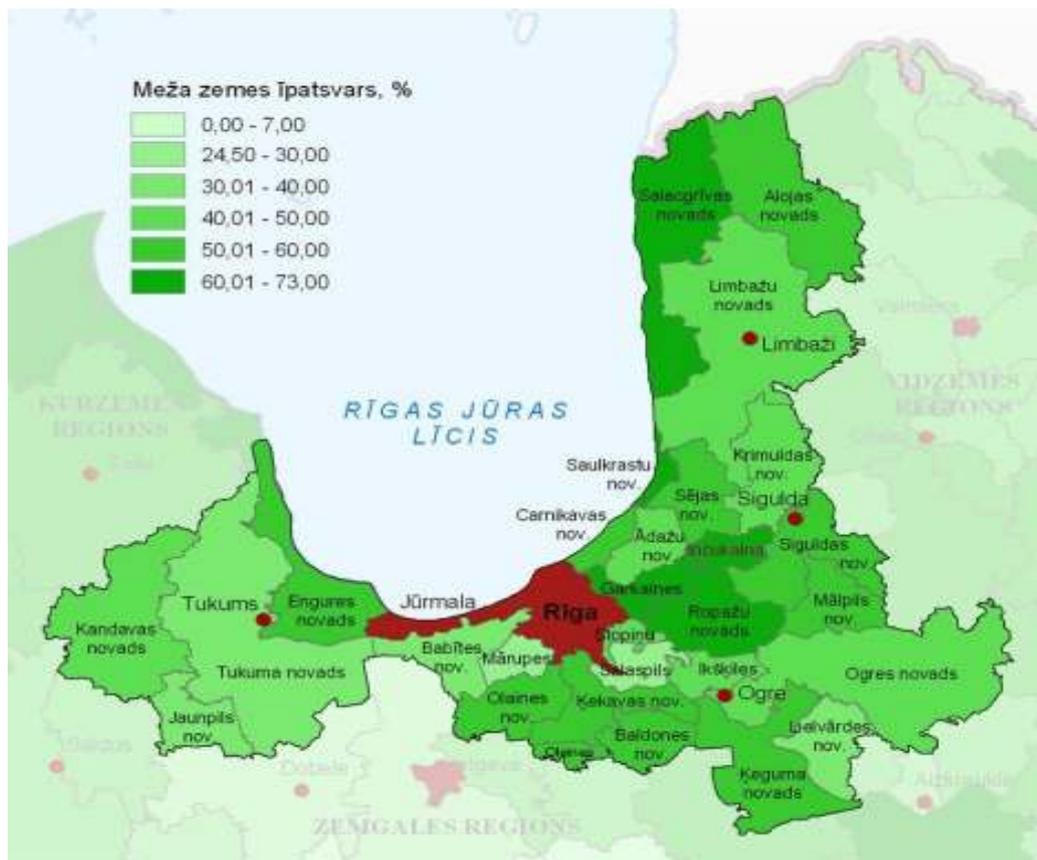
Avots: Rīgas plānošanas reģions

Lielākajā daļā reģiona teritorijā lauksaimniecības zemju struktūru veido smilšainās un smilšmāla augsnes ar salīdzinoši zemu auglību, kuras dominē Piejūras zemienē un visā Vidzemes jūras piekrastē un Rīgas apkārtnē. Engures, Garkalnes, Carnikavas un Saulkrastu novados lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars nepārsniedz 20% no attiecīgo novadu kopējās platības. Neskatoties uz to, reģionā atrodas nacionālas nozīmes īpaši vērtīgu lauksaimniecības zemju areāli, kuru lielākā koncentrācija vērojama Tukuma, Kandavas, Lielvārdes Limbažu, Ogres un Siguldas novados, kuros lauksaimniecības zemes aizņem līdz 40-50% no kopējās teritorijas, bet Jaunpils novadā – 53%. Lielākās augstvērtīgās zemes platības sastopamas Tukuma un Jaunpils novadā, kur vienuviet pieejamas auglīgas lauksaimniecības zemes nepilnu 1 000 ha platībā.

Meža zemes. Gandrīz pusi - 47,4 % no Rīgas reģiona teritorijas aizņem meži un 4,2% no reģiona teritorijas aizņem purvi. Rīgas un Limbažu pilsētas apkārtnē esošajos novados meži aizņem vairāk kā pusi no attiecīgo novadu kopējās platības. Lielāka meža zemju koncentrācija vērojama reģiona ziemeļu daļā un Rīgas līča piekrastē. Vides kvalitātes saglabāšanai un rekreācijai nozīmīgs ir mežu loks ap Rīgas pilsētu, kuru papildina pārpurvojušās zemes.

Lielākā meža zemju platība, kā arī augstākais meža zemju īpatsvars zemes kopplatībā vērojams Salacgrīvas, Aļoju, Limbažu, Ropažu, Garkalnes, Īčukalna un Ķeguma novados, kur meža zemes īpatsvars ir vairāk kā 50 % no novada teritorijas. Rīgas pilsētas meži vien aizņem 56,7 tūkst. ha lielu platību un tie atrodas Limbažu, Tukuma un atsevišķu Pierīgas novadu teritorijās.

Rīgas reģionā atrodas vairākas kokrūpniecības pētniecības institūcijas, tajā skaitā Latvijas valsts mežizstrādes institūts „Silava”, kas ir viens no galvenajiem mežzinātnes ideju, pētījumu un lietišķo zinātņu centriem Latvijā.

88.att. *Meža zemju izvietojums Rīgas reģiona teritorijā*
Avots: Rīgas plānošanas reģions

Mežu audzes, to kvalitāte un novietojums rada priekšnosacījumus Rīgas reģiona piederībai tiem reģioniem, kuru lauku teritorijās mežsaimniecības nozare ieņem nozīmīgu vietu kopējā valsts saimnieciskās darbības sistēmā, sekmējot nodarbinātību un stabilus ienākumus ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem lauku teritorijās.

Mežu resursu saglabāšanā aizvien būtiskāk nākotnē būs atšķirīgo vērtību sabalansēšana – gan koksnes kā izejmateriāla, gan rekreatīvā, kas Pierīgā pilda arī bioloģiska rakstura buferzonas funkcijas Rīgas pilsētas radītā vides piesārņojuma mazināšanai. Ņemot vērā līdz šim uzkrātās zināšanas par koksnes īpašībām un to izmantošanu dažādu preču ražošanā, zinātniskās pētniecības iestādēs tiek veikti pētījumi par koksnes resursu efektīvāku izmantošanu preču ražošanai ar augstāku pievienoto vērtību.

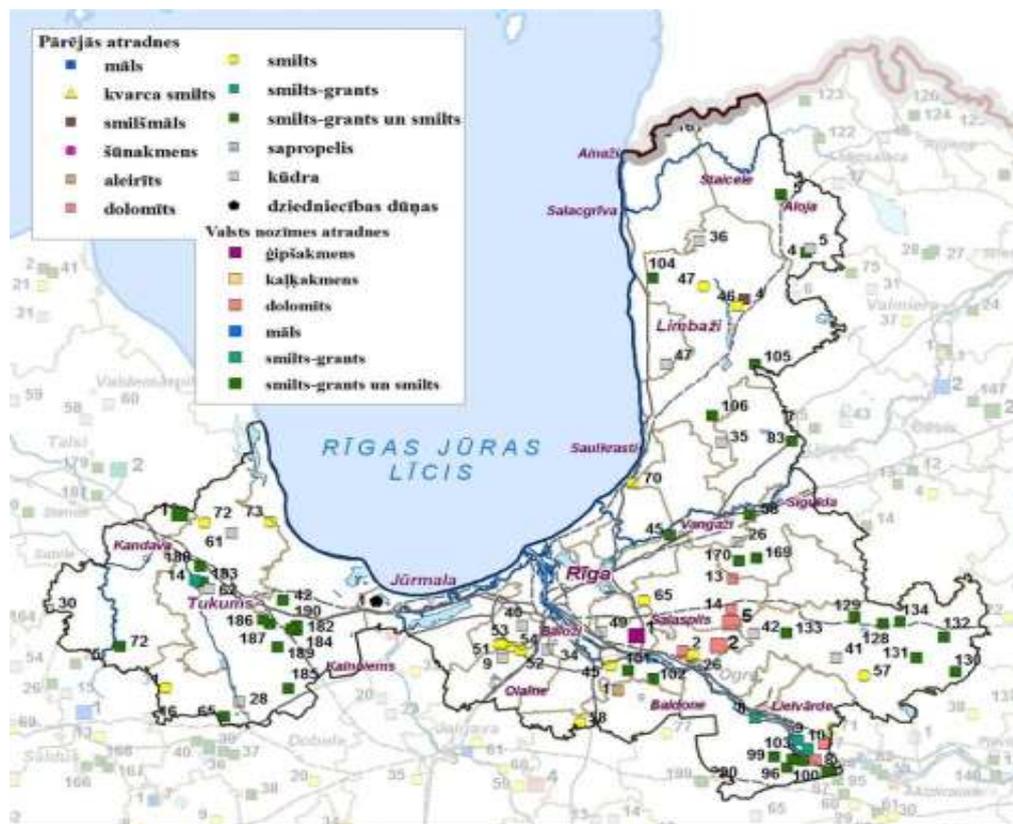
Saldūdens resursi. Rīgas reģiona teritorija ir bagāta ar upēm, pietekām, kanāliem, ezeriem un mākslīgām ūdenskrātuvēm. Zem ūdeņiem atrodas 3,9 % reģiona teritorijas. Nozīmīgākie reģiona ūdens resursi gan ainaviskā, gan saimnieciskā ziņā ir reģiona lielo upju - Daugavas, Lielupes un Gaujas sateces baseini, piekrastes lagūnezeri un Rīgas jūras līča piekraste kopumā. Liela nozīme Daugavas, Rīgas un Pierīgas lielo ezeru vienotajā ūdens sistēmā, kurā iekļautie kanāli nodrošina kuģošanas iespējas pasažieru pārvadājumiem, palielinot reģiona konkurētspēju tūrisma nozarē. Mazajām upēm - Salacai, Abavai, Juglai un Ogrei ar to sateces baseiniem ir liela ainaviskā un rekreācijas vērtība. Šīs upes ir iecienījuši ūdens tūristi un pasīvie dabas vērotāji, kā arī maksšķernieki no Rīgas pilsētas iedzīvotāju vidus.

Engures ezera un Kaņiera ezera teritorijas ir iekļautas starptautiski nozīmīgo mitrzemju sarakstā. Rīgas reģiona ezeri ar virsmas platību lielāku par 1 000 ha tiek ieskaitīti t.s. zivju ūdeņu ezeros ar prioritāru nozīmi. Visi šie ezeri reģionā ir eitrofi, Ķīsezers pat hipereitrofs, kas sekmē zivju un citu dzīvo radību sugu daudzveidības saglabāšanos šajās ūdenstilpnēs.

Īpaša reģiona vērtība ir lašu upes: starptautiski atzītā lašu dabiskā nārsta vieta nacionālā indeksa upe Salaca, kā arī citas - Vitrupe, Pēterupe un Gauja. Dabas tūrisma attīstībai nozīmīgas ir putnu novērošanas vietas Kaņiera un Engures ezeros, to tuvējā jūras piekrastē, Dunduru un Randu pļavās, kā arī Ķemeru tīrelī, Babītes ezerā un Vecdaugavā. Atzīmējama vērtība ir balto un melno stārķu dzīves vietas reģionā. Ūdens krātuvju saprātīgai izmantošanai saimnieciskajā darbībā un to bioloģiskai aizsardzībai novadu pašvaldības izstrādā upju baseinu apsaimniekošanas plānus un uzrauga plānos iekļauto pasākumu izpildi. Šāda saimnieciski piesardzīga attieksme pret ūdens resursiem šaurākā nozīmē un reģiona ekosistēmu plašākā nozīmē sekmē tūrismam piemērotas vides veidošanos, sekmējot vidi saudzējoša tūrisma infrastruktūras attīstību.

Pazemes ūdeņi un ārstnieciskās dūņas. Rīgas reģiona pazemes ūdeņu potenciālu veido lieli dzeramā ūdens krājumi un saimnieciski nozīmīgas minerālūdeņu rezerves. Pieejami arī balneoloģiskie minerālūdeņi, kas ir svarīgs kūrortu attīstības priekšnoteikums. Baldones un Ķemeru apkārtnē ir ievērojami sērūdeņu un medicīniski izmantojamo dūņu krājumi, ar augstu ārstniecisku vērtību. Aptuveni 200 gadus ārstnieciskās dūņas tiek izmantotas kūrortu piedāvātajās medicīniskā rakstura procedūrās. Baldones dūņu ārstnieciskais efekts un mērķtiecīga saimnieciskā darbība šajā jomā sekmē pieprasījuma palielināšanos pēc medicīnas pakalpojumiem ar ārstniecisko dūņu izmantošanu gan iekšzemē, gan ārvalstīs.

Nozīmīgākie derīgie izrakteņi. Rīgas reģiona teritorijā zemes dzīles ir bagātas ar būvmateriālu izejvielām un dabīgiem celtniecības materiāliem. Reģionā atrodas 4 valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes: ģipšakmens atradnes „Salaspils” Salaspils novada teritorijā, dolomīta atradnes „Kranciems” Ikšķiles novadā un „Tūrkalne” Ropažu novadā, kā arī smilts-grants un smilts atradnes „Cēre” Kandavas novadā.

89.att. Derīgo izrakteņu izvietojums Rīgas reģiona teritorijā

Avots: Rīgas plānošanas reģions

Reģionā esošās *ģipšakmens* iegulas ir viens no vērtīgākajiem zemes dzīļu resursiem visas valsts mērogā. Tā izplatības areāli atrodas Rīgas tuvumā - Salaspils novadā, kurā koncentrējušās liela apjoma valsts nozīmes ģipšakmens atradnes. Perspektīvā par nozīmīgu uzskatāma Zvejnieku atradne Mālpils novadā. Pašreiz ģipšakmens ieguve notiek tikai Sauriešu atradnē, kuras izpētīto krājumu atlikums ir 356 tūkst.m³. Saglabājoties patreizējai ieguves intensitātei, reģionā esošo ģipšakmens krājumu pietiks laika perioda, kas pārsniedz 150 gadus.

Nozīmīgs Rīgas reģiona minerālais resurss ir *dolomīts*. Tas ir viens no nozīmīgākajiem mehāniski izturīgajiem akmens materiālu avotiem Latvijā. Valsts nozīmes dolomīta atradnes ir Kranciemā un Tūrkalnē, atradnes ar apdarei piemērotu dolomītu ir Ogrē, Kranciemā, Remītē.

Reģiona saimnieciskajā darbībā liela nozīme ir kūdras resursiem. Tā tiek izmantota lauksaimniecībā izmantojamo augsņu auglības paaugstināšanai un enerģētiskā. Ķemeru un Cenu tīreļi veido lielākos rūpnieciski izmantojamo kūdras purvu areālus reģionā. Tajos koncentrējušies vairāk kā 70% no visiem reģionā esošajiem kūdras krājumiem. Lielākajā daļā no reģionā esošajiem ezeriem atrodas ievērojamai sapropeļa krājumi, kuru saimnieciskā vērtība palielinās, pieaugot zemes izmantošanas intensitāti. Arvien plašāk minerāliem bagātais sapropelis tiek izmantots ārstniecībā un kosmētikā.

Reģiona teritorijā atrodas stratēģiskas nozīmes aleirīta atradnes, kas sastāda 76,2% no valstī esošajiem aleirīta krājumiem ar rezervi laika periodam, kas pārsniedz 50 gadu robežu. Baldones novadā atrodas nozīmīgas dziedniecisko dūņu iegulas. Dūņas ir izveidojušās pirms 2000 gadiem fermentācijas procesu un rezistences rezultātā. Tajās identificētas antibiotiķiem analogas vielas, fitohormoni, vitamīni, fermenti, aminoskābes, antioksidanti, minerālvielas, mikroelementi. Baldones zemā purva dziednieciskās dūņas ir unikāls bioloģiski aktīvs dabas produkts ar 200 gadu lielu pieredzi izmantošanai medicīnā. Pēdējā laikā palielinās dziedniecisko dūņu izmantošana dažādu inovatīvu produktu ražošanā. Patērētājiem plaši pazītas ir dziedniecisko dūņu maskas, to izmantošana dažādu saslimšanu ārstēšanā. Izmantojot dūņu ārstnieciskās īpašības, Latvijā tiek ražotas ziepes, šampūni, zobu pasta un citi produkti ar dziedniecisko dūņu piedevu. Kā liecina ilgā laika periodā iegūtās zināšanas, Baldones dziednieciskās dūņas ir efektīvs līdzeklis veselības saglabāšanai, uzlabošanai un nostiprināšanai.

27. tabula

Rīgas reģiona derīgie izrakteņi

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa derīgo izrakteņu veidiem						
	Ģipš-akmens	Dolomīts	Smilts	Smilts un grants	Aleirīts	Kūdra	Dūņas
2009. g. bilancē iekļauto atradņu skaits	1	7	54	43	1	16	1
Izpētītie un novērtētie krājumi (milj.m ³)	6,06	36,48	31,95	30,89	0,69	52,30	0,81
Vidējais apjoms atradnē (milj.m ³)	6,06	5,21	0,59	0,72	0,69	3,27	0,81
Ieguve vidēji gadā (tūkst.m ³)	74,9	469,9	646,1	475,0	14,9	101,2	0,67
Ieguves rezerve (gadi)	81	78	49	65	46	< 100	< 100

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datus

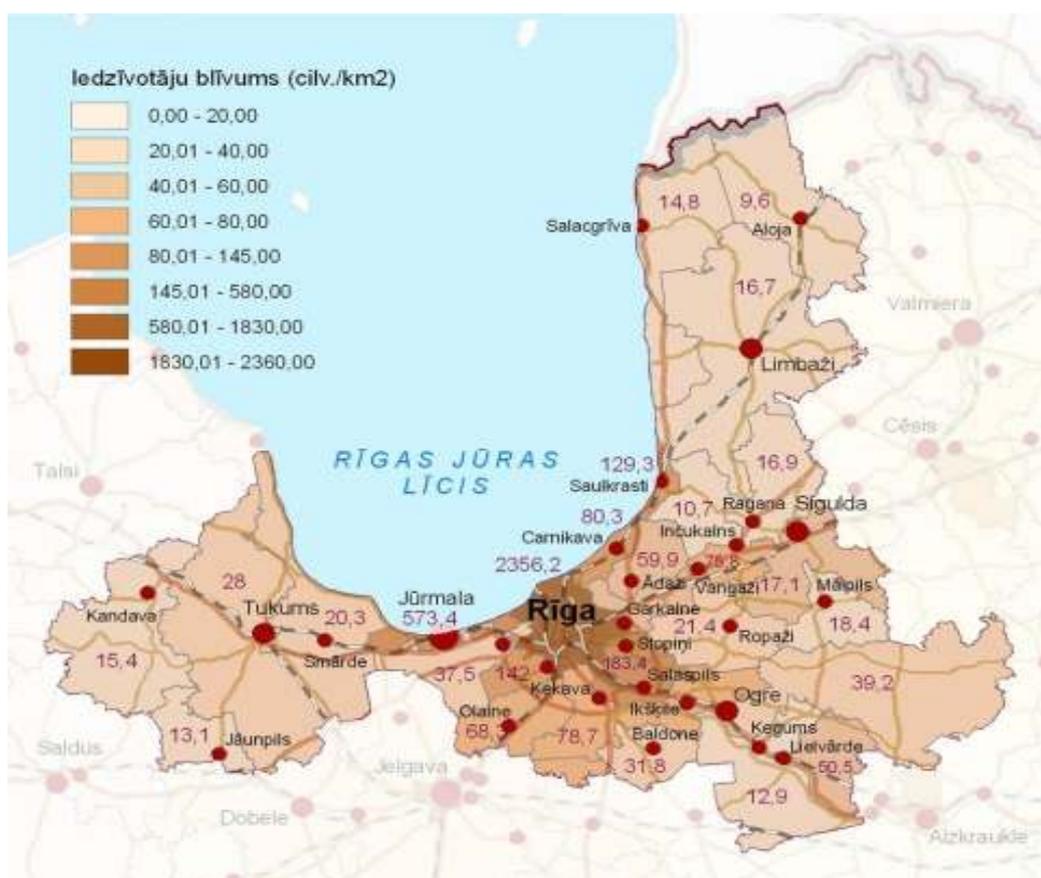
Tautsaimnieciski nozīmīgas ir Rīgas reģionā esošās smilts un grants atradnes. Tajās iegūstos resursus plaši izmanto satiksmes infrastruktūras objektu būvniecībā, kā arī ēku un citu objektu būvniecībā. Zināmie smilšu krājumi pārsniedz 31 milj.m³, bet grants un smilts rezerves

– 30 milj.m³. Lielākie smilšu krājumi koncentrējušies Salaspils, Tukuma un Olaines novados, bet sainieciskai darbībai nepieciešamās smilts un grants iegulas atrodamas gandrīz visos reģiona novados.

Līdzās ierastajai un tradicionālajai derīgo izrakteņu izmantošanai Rīgas reģionā un valstī kopumā, atsevišķu zemes dziļēs sastopamo resursu izmantošanas virzieni potenciālajiem investoriem ir potenciāli nozīmīgi jau tuvākajā nākotnē. Pētnieku uzmanību piesaistījušas kūdras, sapropeļa, minerālūdens un dziedniecisko dūņu īpašības, to izmantošanas iespējas jaunu produktu izstrādē, izmantojot modernās jaunu materiālu un vielu radīšanas tehnoloģijas. Tas paver jaunas iespējas minēto derīgo izrakteņu izmantošanā augstas pievienotās vērtības produktu radīšanai.

4.3 Rīgas reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi

Rīgas reģionā 2010.gada sākumā dzīvoja 1,1 miljons iedzīvotāju, no tiem 709,7 tūkstoši jeb 64,4% dzīvoja Rīgas pilsētā un Jūrmalā – 55,9 tūkstoši jeb 5,1%. Reģiona lielo īpatsvaru valsts iedzīvotāju kopskaitā nosaka galvaspilsēta, tajā dzīvo vairāk kā 700 tūkstoši jeb 33% no valsts iedzīvotāju kopskaita un 65 % no iedzīvotāju kopskaita reģionā. Lielais iedzīvotāju skaits nosaka augstu apdzīvotības līmeni - iedzīvotāju blīvums sasniedz 105 cilv./km², Reģiona centrālajā daļā tas sasniedz aptuveni 280 cilv./km², kas nepilnas trīs reizes pārsniedz vidējo rādītāju valstī. Reģiona centrālajā daļā iedzīvotāju koncentrācija samērojama ar vairumu Eiropas valstu metropoļu reģionu.

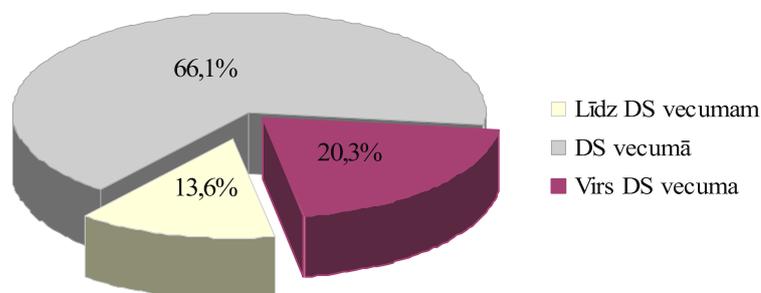

90.att. Rīgas reģiona iedzīvotāju blīvums

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Rīgas PR datus

Reģiona ziemeļaustrumu daļā – Limbažu, Salacgrīvas, Alojas un Krimuldas novadā

apdzīvotības blīvums atrodas robežās no 15 līdz 17 cilv./km². Reģiona centrā esošajos novados iedzīvotāju skaits uz platības vienību ir vairākas reizes augstāks – Ķekavas novadā – 78, Olainē – 68, bet augstākais Babītes novadā - 142 iedz./km². Iedzīvotāju atšķirīgais blīvums reģionā izveidojies vēsturiski ilgā laika posmā un to lielā mērā nosaka Rīgas pilsētas un tās aglomerācijas augstāka konkurētspēja investīciju piesaistē.

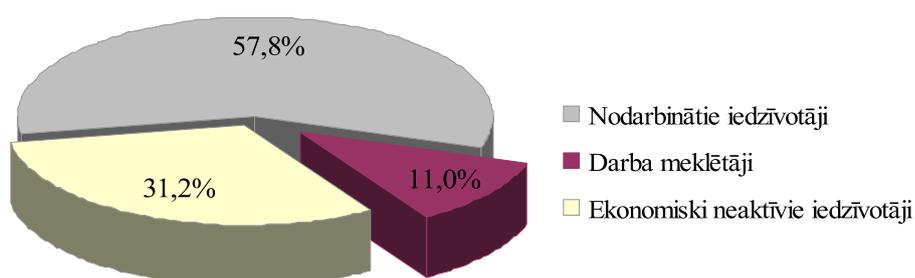

91.att. Rīgas reģiona iedzīvotāju vecuma struktūra

Avots: Autoru izstrādāts, ņemot vērā LR CSP datus

Iedzīvotāju vecuma sastāvs Rīgas reģionā lielā mērā atbilst vidējai situācijai valstī. 2010.gada sākumā darbības vecumā bija 66,1 % iedzīvotāju, vecāki par darbības vecumu 20,3 % iedzīvotāju, līdz darbības vecumā 13,6 % iedzīvotāju. Svarīgi atzīmēt, ka pēdējos gados vērojama tendence palielināties darbības vecumā esošo iedzīvotāju skaitam. Demogrāfiskā slodze reģionā sasniedz 513 iedzīvotāji uz 1000 darbējīgiem iedzīvotājiem, kas atbilst vidējam rādītājam valstī. Sieviešu īpatsvars ir 54,7 %, kas nedaudz pārsniedz vidējo rādītāju valstī.

Reģionu teritoriju apdzīvo daudznacionāls iedzīvotāju sastāvs. No kopējā iedzīvotāju skaita 573,2 tūkstoši jeb 52,3 % ir latvieši, krievi veido 33,5 %, baltkrievi – 3,7 %, ukraiņi – 3,2 %, pārējās tautības ir poļi, lietuvieši, igauņi un čigāni. Lielākā daļa no dažādu tautību iedzīvotājiem reģionā brīvi runā latviešu, krievu, angļu vai vācu valodā. Iedzīvotāju nacionālais sastāvs un darbaspēka pieejamība sekmē reģiona dabiskās konkurētspējas priekšrocības stiprināšanos ārvalstu investīciju piesaistīšanā.

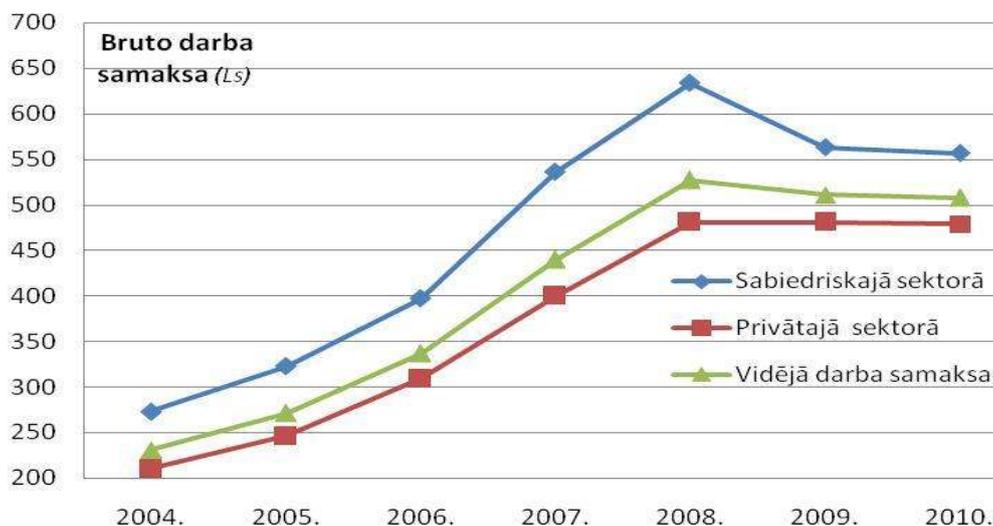
92.att. Darba spējīgo iedzīvotāju struktūra Rīgas reģionā

Avots: Autoru izstrādāts, ņemot vērā LR CSP datus

Vairums no reģiona iedzīvotājiem – 66 % jeb 727 tūkstoši veido darbaspēka resursus. Nodarbinātības līmenis reģionā straujas ekonomiskās izaugsmes periodā palielinājās un 2007.gada beigās sastādīja 59% no darbējīgo iedzīvotāju kopēja skaita. Bezdarbs šajā laikā sasniedza zemāko atzīmi – 3,8% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Iestājoties ekonomikas recesijai, nodarbinātība samazinājās un 2009.gadā tā sasniedza 53,8% un darba meklētāju līmenis palielinājās līdz 12,2%. Rīgas pilsētā un pārējās reģiona lielākajās pilsētās nodarbinātības līmenis gan straujas ekonomikas izaugsmes periodā, gan lejupslīdē bijis

augstāks salīdzinājumā ar pārējo reģiona teritoriju. 2010.gada beigās šis rādītājs sasniedza 55% no darba spējīgo iedzīvotāju kopējā skaita.

Darba samaksa. Reģionā nodarbinātajiem vidējā bruto darba samaksa 2010.gadā sasniedza 508 latus, kas pārsniedz 2004.gadā reģionā saņemtās algas lielumu par 277 latiem jeb 2,2 reizes.

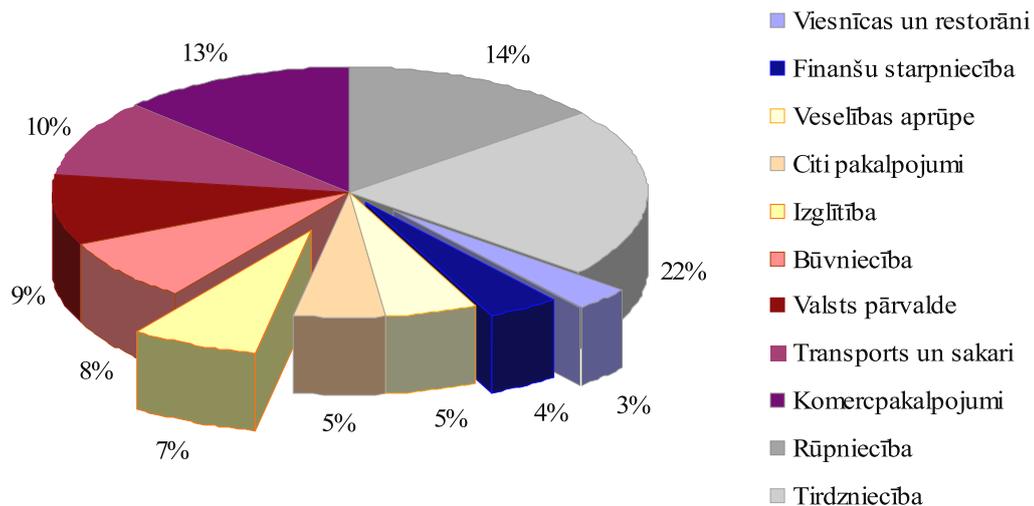
93.att. *Darba algas izmaiņu raksturs Rīgas reģionā nodarbinātajiem*

Avots: Autoru izstrādāts, ņemot vērā LR CSP datus

Sabiedriskajā sektorā katram nodarbinātajam šajā gadā tika izmaksāti 557 lati, bet privātajā sektorā – 479 Ls. Lielākā darba samaksa reģionā nodarbinātajiem tika izmaksāta 2008.gadā – sabiedriskajā sektorā nodarbinātajiem – 634 Ls, privātajā sektorā – 481 Ls un vidējā darba samaksa sasniedza 527 latus. Iestājoties ekonomikas recesijai, darba samaksa sabiedriskajā sektorā 2009.gadā samazinājās vidēji par 71 latu jeb 11,2% un 2010.gadā par 10,1%. Privātajā sektorā darba samaksa 2009.gadā palika nemainīga – 481 lats, bet 2010.gadā tā samazinājās nenozīmīgi. Tas skaidri norāda uz privātā sektora konservatīvo attieksmi un neelastīgo reakciju uz darbaspēka rezervju ievērojamu palielināšanos ekonomikas recesijas apstākļos. Pilnīgi iespējams, ka tas saistīts ar nepieciešamību saglabāt profesionālā ziņā augstākas kvalifikācijas nodarbinātos un atturēt viņus no sava darbaspēka piedāvājuma ārzemēs.

Tuvākajos gados, atjaunojoties ekonomikas izaugsmei, darba samaksa palielināsies lēnāk salīdzinājumā ar saražoto preču un pakalpojumu pieauguma tempu. Uz to norāda salīdzinoši lielās darbaspēka rezerves reģionā. Daudzi no darba meklētājiem nav zaudējuši savu kvalifikāciju un gatavi iesaistīties darba attiecībās par relatīvi zemu darba samaksu. Šāda notikumu attīstības gaita darbaspēka tirgū sekmēs reģionā ražoto preču konkurētspējas saglabāšanos vietējā un ārvalstu tirgos.

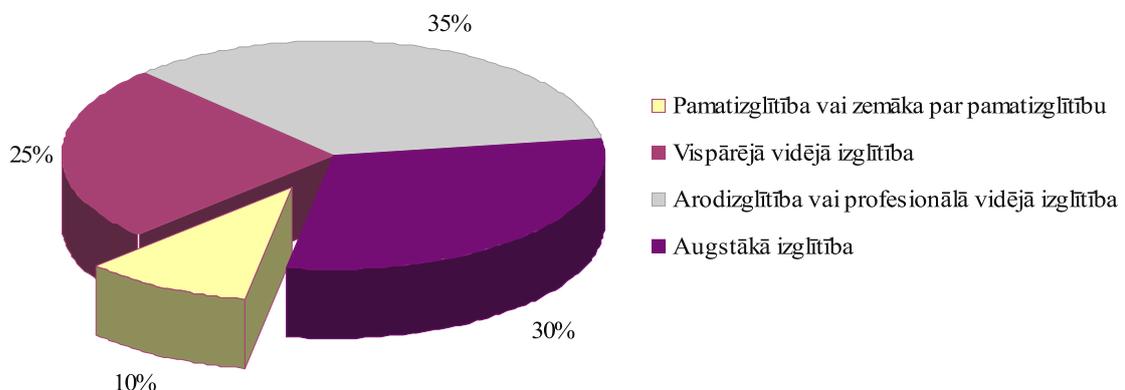
Nodarbinātība. Pēc nodarbināto skaita tautsaimniecības nozaru vidū dominē tirdzniecība, kur laika posmā no 2004.-2010.gadam reģionā ir bijuši nodarbināti vidēji 130 tūkstoši, jeb nepilna ceturtdaļa no visiem nodarbinātajiem Rīgas reģionā, apstrādes rūpniecībā un enerģētikā nodarbināti 16,4 %. Lielāko darba devēju vidū ir arī uzņēmumi, kuri strādā būvniecībā, kā arī transporta un uzglabāšanas nozarē. Būvniecībā nodarbināto skaits 2007.gadā bija sasniedzis pat 60 tūkstošus, taču šobrīd tas ir atgriezies 2005.gada līmenī un sastāda 40 tūkstošus iedzīvotāju. Nozīmīgs darba devējs reģiona iedzīvotājiem ir bankas, apdrošināšanas kompānijas, nebanku kredītiestādes un citi finanšu pakalpojumos iesaistījušies komersanti. Relatīvi zemi, taču stabili nodarbinātības rādītāji raksturo izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu, kā arī informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozari, kas rada ievērojamu kopējās pievienotās vērtības pieaugumu reģionā.

94.att. *Rīgas reģiona nodarbināto īpatsvars tautsaimniecības nozarēs*

Avots: Rīgas plānošanas reģions un LR CSP

Darbspēka izglītība. Rīgas reģionā darbaspēka lielāko īpatsvaru veido nodarbinātie ar arodizglītību vai profesionālo izglītību – 35,2%. Nedaudz mazāks īpatsvars ir nodarbinātajiem ar augstāko un vispārējo vidējo izglītību. Pamatizglītība vai zemāka par pamatizglītību ir nedaudz vairāk kā 10 % no nodarbināto kopējā skaita reģionā.

95.att. *Rīgas reģionā nodarbināto izglītība*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot CSP datus

Ar arodizglītību un vidējo profesionālo izglītību vislielākais nodarbināto skaits ir tradicionālajās nozarēs ar salīdzinoši zemu pievienoto vērtību – mežsaimniecībā, lauksaimniecībā, kokapstrādes, metālapstrādes un tekstilizstrādājumu ražošanas jomās. Darbspēks ar augstāko izglītību dominē ķīmisko vielu, farmaceitisko preparātu, kā arī datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošanā. No pakalpojumu nozarēm izglītotāko darbaspēku piesaista informācijas un komunikāciju tehnoloģiju, transporta un loģistikas, banku un finanšu sektora, kā arī profesionālo un zinātnisko pakalpojumu jomas.

4.4 Izglītība un zinātne Rīgas reģionā

Reģionā koncentrējas absolūti lielākā daļa no augstākās izglītības un zinātnes potenciāla. Šī potenciāla prasmīga izmantošanas rezultātā reģiona uzņēmumiem pastāvīgi tiek piedāvāts profesionāli zinošs un atbilstošas darba prasmes apguvis darbaspēks. Lielākais

darbaspējas vecumā esošais iedzīvotāju daudzums koncentrējas Rīgas pilsētā, kas ievērojami atvieglo nepieciešamās profesionālās un akadēmiskās izglītības iegūšanu atbilstoši katra indivīda interesēm un spējām.

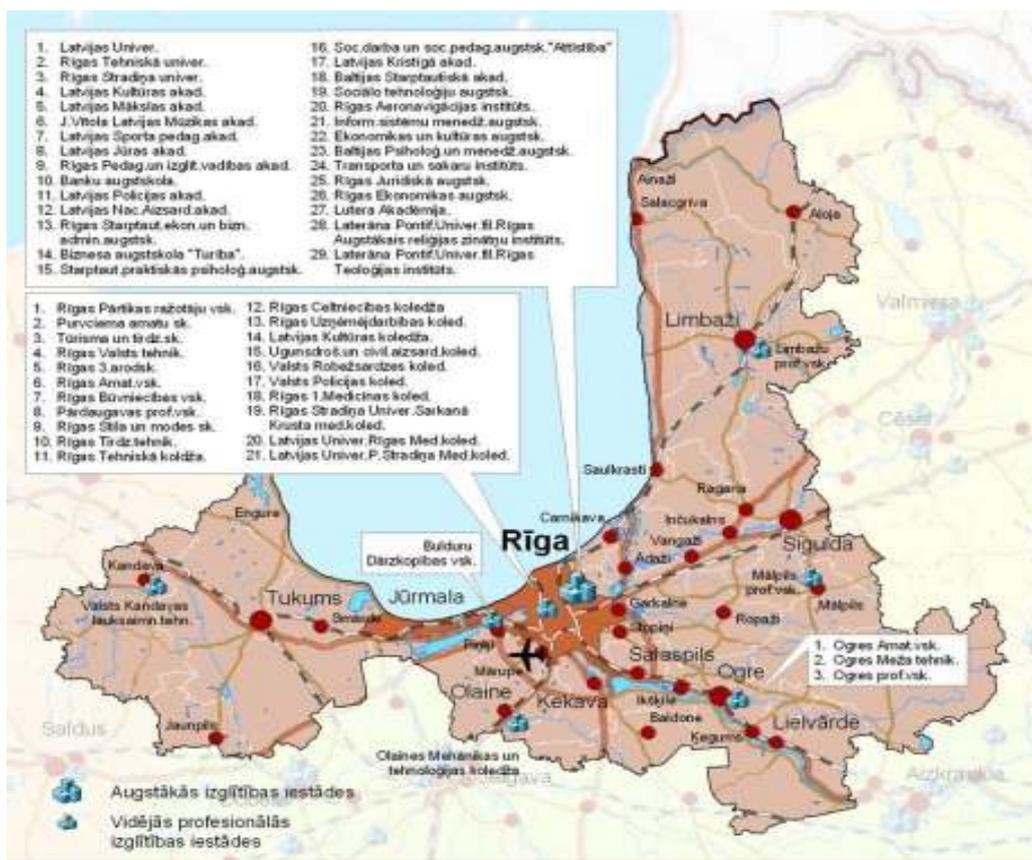
28. tabula

Izglītības iestāžu skaits Rīgas pilsētā

Izglītības iestāžu veids	Skaits
Augstskolas	29
Koledžas	20
Vispārizglītojošās skolas	158
t.sk.	
sākumskolas	8
pamatskolas	25
ģimnāzijas	25
vidusskolas	100

Avots: Rīgas plānošanas reģions

Izglītības iestādes. Rīgas reģionā 2009./10. mācību gada sākumā darbojās 313 vai 31% no valsts vispārizglītojošajām skolām. Rīgas pilsētā darbojas 231 vai 74% no reģionā esošajām vispārējās izglītības iestādēm.

96.att. *Izglītības iestāžu izvietojums Rīgas reģionā*
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Rīgas PR datus

Reģionā darbojas arī 12 no 35 valstī funkcionējošajām vakara vispārizglītojošām skolām, kurās mācās 46% no visiem vakarskolu audzēkņiem, un 47 no 111 profesionālās izglītības iestādēm valstī. Tajās izvēlēto specialitāti apgūst 55% no visiem profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem. Ņemot vērā nozīmīgo reģiona un īpaši galvaspilsētas Rīgas lomu un tradīcijas kultūras jomā, nozīmīgs profesionālās izglītības aspekts ir mākslas un mūzikas novirziena izglītības iestādes. Nepieciešamo izglītību darbam mākslas, mūzikas un citās kultūras jomās var iegūt 7 profesionālās mākslas izglītības iestādes un 3 augstākās kultūrizglītības iestādēs.

Rīga ir galvenais Latvijas zinātnes centrs. Zinātnisko iestāžu pētījumos svarīgākie virzieni ir saistīti ar informāciju un komunikāciju tehnoloģiju pilnveidošanu, programmēšanu, farmakoloģiju, biomedicīnu un biotehnoloģijām. Reģiona iedzīvotājus, bet it īpaši Rīgas pilsētas ekonomiski aktīvos iedzīvotājus raksturo augstāks izglītības līmenis salīdzinājumā ar vidējo valstī, augstāka sabiedriskās dzīves un radošā aktivitāte, kas sekmē iedzīvotāju elastīgāku piemērošanos mainīgajiem darba tirgus apstākļiem.

Rīgā koncentrējušos izglītības iestāžu skaits, to piedāvātās mācību un studiju programmas nodrošina reģiona izglītības sistēmas augstu konkurētspēju ne tikai valsts, bet arī starpvalstu līmenī. Kvalitatīvu vidējo profesionālo un augstāko izglītību šeit iegūst ne tikai pilsētas iedzīvotāji, bet arī iedzīvotāji no reģiona lauku teritorijām, citiem reģioniem un ārvalstīm. Plašu izglītības spektru, sākot no pirmsskolas vecuma līdz augstākai un mūžizglītībai, nodrošina gan pašvaldības un valsts, gan ārvalstu un privātas izglītības iestādes. Rīgā 2010.gadā darbojās 13 valsts un 16 privātās augstskolas, ieskaitot divas ārvalstu filiāles, kā arī 10 valsts un 3 privātās koledžas. Šā gada sākumā Rīgā studēja 79% no visiem Latvijas studentiem.

Tā kā Rīgā vairākas augstskolas un koledžas piedāvā iespēju studēt svešvalodā, Rīgā studē arī ārvalstnieki. 2010.gadā Rīgā studēja 1,6 tūkstoši jaunieši no ārvalstīm, to skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies par 100 studentiem. Lielākā daļa no ārvalstniekiem studē Baltijas Starptautiskajā akadēmijā - 344, Latvijas Universitātē - 259, Informācijas sistēmu menedžmenta augstskolā - 244, Rīgas Tehniskā universitātē - 197 un Rīgas Stradiņa universitātē - 196. Ārvalstu studentu centieni iegūt augstāko izglītību reģiona augstskolās norāda uz valsts augstākās izglītības augsto konkurētspēju, tajās strādājošā akadēmiskā personāla atbilstošu kvalifikācijas līmeni.

4.5 Rīgas reģiona saimnieciskā infrastruktūra

Rīgas reģionā dzelzceļu un autoceļu tīkls ir salīdzinoši blīvs un tas nodrošina sauszemes transporta satiksmi ar citiem reģioniem un ārvalstīm. Rīgas reģiona autoceļu tīkla pamatelementi ir no Rīgas izejoši radiāli valsts galvenie un reģionālie autoceļi. Svarīgākais Rīgas reģionu šķērsojošais starptautiskais transporta koridors ir TEN-T tīkla Austrumu-Rietumu koridors. Galvaspilsēta Rīga ir reģiona galvenais starptautiskais transporta mezgls, kur Austrumu-Rietumu koridors krustojas ar „Via Baltica” koridoru. Rīga ir arī reģiona pasažieru transporta plūsmu krustpunkts.

97.att. Rīgas reģiona transporta infrastruktūra
 Avots: Rīgas plānošanas reģions

Autoceļi. Rīga un Rīgas reģions ir virknes starptautiskas un vietējas nozīmes autoceļu sākuma un beigu punkts. Būtiskākie un arī visintensīvāk noslogotie autoceļi ir starp Rīgu un citām lielākajām Latvijas pilsētām: Rīga – Bauska (A7), Rīga – Daugavpils (A6), Rīga – Jelgava (A8), Rīga – Liepāja (A9), Rīga – Pleskava (A2), Rīga – Valka (A3) un Rīga-Ventspils (A10). Rīgā komplektējas lielākie autopārvadājumu apjomi uz Krieviju un Eiropu.

Reģionā gadu no gada ievērojami palielinās vietējās un starptautiskās satiksmes intensitāte, pieaug kravu un pasažieru apgrozījums pa autoceļiem. Rīgas ievados galveno autoceļu, kā arī pilsētas maģistrāļu caurlaides spēja tuvojas maksimāli iespējamai. Rīgas pilsētas apvedceļš savieno galvaspilsētu ar visiem nozīmīgākajiem autotransporta satiksmes virzieniem. Reģiona iekšējais autoceļu tīkls veido elastīgu loģistikas sistēmu, nodrošinot kravu plūsmu noteiktā vietā un laikā.

Dzelzceļš. Rīgas reģiona teritoriju šķērso sazarots dzelzceļa līniju tīkls, nodrošinot galvaspilsētas savienojumu ar citu reģionu centriem un tranzītkravu pārvadājumus. Dzelzceļa transporta infrastruktūru veido 6 dzelzceļa sliežu ceļi, no tiem 4 ir elektrificēti un nodrošina ērtu pasažieru satiksmi Tukuma, Jelgavas, Aizkraukles un Saulkrastu virzienā ar visām nozīmīgākajām apdzīvotajām vietām. Reģiona un Rīgas ostas attīstībai nozīmīgi ir tranzīta kravu pārvadājumi, kas ostā nonāk, izmantojot dzelzceļa infrastruktūru. Kravu pārvadājumos pa dzelzceļu dominē starptautiskie pārvadājumi - kravu plūsmas reģionā ienāk pa dzelzceļa līnijām no Krievijas un Baltkrievijas. Pēdējos gados palielinās ostā saņemto kravu apjoms no Kazahstānas un citām NVS valstīm.

Ostas. Rīgas reģionā atrodas piecas no desmit Latvijas ostām: starptautiskās nozīmes Rīgas osta un četras mazās ostas – Salacgrīvā, Skultē, Engurē un Lielupē. Rīgas reģiona jūras kravu plūsmā dominē nosūtītās kravas, no kurām vairāk kā 95% tiek pārkrautas Rīgas ostā. Šajā kravu grupā dominē beramkravas – akmeņogles un minerālmēsli. Salīdzinoši lielu īpatsvaru

veido arī ģenerālkravas – kokmateriāli un koksnes izstrādājumi, kā arī konteineru kravas ar augstu pievienoto vērtību.

Rīgas osta. Rīgas brīvosta izvietojusies Daugavas abos krastos 15 km garumā ar kopējo teritoriju 6348 ha platībā no kuriem 1962 ha ir ostas sauszemes teritorija, bet 4386 ha ir ostas akvatorija. Ostas kopējais piestātņu garums ir 13,8 km un pašreiz osta spēj apkalpot kuģus ar maksimālo iegrimi 14,7 m.

Rīgas brīvostā sekmīgi darbojas 32 stividorkompānijas un 35 kuģu aģentu kompānijas. Galvenās kravas Rīgas brīvostā ir konteineri, dažādi metāli, koks, ogles, minerālmēsli, ķīmiskās kravas un naftas produkti. Brīvostas terminālu kravu pārkraušanas jauda ir 45,0 milj. tonnu gadā. 2010.gadā tika sasniegts visaugstākais rādītājs pārkrauto kravu apjoma ziņā ostas 805 gadu pastāvēšanas vēsturē - 30,5 milj. tonnu. Līdz 80 % no Rīgas brīvostas kravu apgrozījuma ir tranzītkravas nosūtīšanai uz vai saņemšanai no NVS. Osta 2010.gadā apkalpoja 4040 kuģus.

Rīgas brīvostai ir ievērojama loma multimodālo transporta koridoru Rietumi – Austrumi un Ziemeļi – Dienvidi funkcionēšanā. Pateicoties labi attīstītajam autoceļu un dzelzceļa tīklam, Rīgas brīvosta ir tieši savienota ar galvenajiem kravu patēriņa centriem un ieguves – pārstrādes rajoniem NVS un Krievijā. Attālumu priekšrocības, salīdzinot ar kaimiņu ostām, nodrošina Rīgai labākos nosacījumus saimniecisko sakaru attīstībai. Latvijas tiešā robeža ar Krieviju un Baltkrieviju ir nozīmīgākais faktors stabili un abpusēji izdevīgu biznesa attiecību veidošanai.

Pateicoties Rīgas ostas veiksmīgai darbībai, kravu apgrozījumu ostā izdevies palielināt pat ekonomikas recesijas apstākļos un paaugstināt konkurētspēju jūras kravu pārvadājumos starp Baltijas jūras austrumu krastā esošajām ostām. Statistikas dati liecina, ka Baltijas valstu lielāko ostu: Klaipēdas, Rīgas, Tallinas un Ventspils pārkrauto kravu apjoms ir līdzvērtīgs – Rīgas brīvostas un Klaipēdas osta katra apstrādā 23%, Ventspils osta un Tallinas osta katra 22%. Pēdējos gados palielinājusies jūras pasažieru plūsma Rīgas ostā, neskatoties uz vispārēju saimnieciskās darbības intensitātes samazināšanos ekonomikas recesijas apstākļos.

Mazās ostas. No mazām ostām veiksmīgāk darbojas Skultes osta, kurā tiek nosūtītas, galvenokārt, vietējās izcelsmes kravas – šķelda, granulas, kūdra, papīrmalka, zāģmateriāli un cita vietējo uzņēmumu saražotā produkcija. Skultes ostas teritorijas kopplatība ir 73 ha, to skaitā zeme 63 ha un 10 ha liela ostas akvatorija ar iekšējiem un ārējiem reidiem un kuģu ceļiem ostas pieejā, kas iekārtoti kuģu apkalpošanai, kravas transporta, zvejniecības un zivju apstrādes, kā arī citas saimnieciskās darbības veikšanai.

Salacgrīvas osta atrodas Rīgas jūras līča ZA malā Salacas upes grīvā, 100 km no Rīgas un 13 km no Latvijas un Igaunijas republikas robežas un ir tālākā Latvijas Ziemeļu osta. Ostas teritorijas kopplatība ir aptuveni 75 ha, no kuriem 43 ha Salacgrīvā un 32 ha Kuivīzos. Salacgrīvas osta vēsturiski izveidojusies par nozīmīgu lauksaimniecības ražojumu un kokmateriālu eksportostu Ziemeļvidzemē. Par aktīvu dalībnieci kravu pārvadājumu tirgū starp Eiropas valstīm tā kļuva 20.gs 90.gadu sākumā, kad no lokālas zvejas ostas tā kļuva par kokmateriālu, šķeldas un cita veida kravu eksporta ostu. Pēdējos gados Salacgrīvas osta specializējusies arī jahtu apkalpošanā.

Engures ostas specializācija vēsturiski saistās galvenokārt ar zvejniecību. Ostā ienāk zvejas kuģi, kas zvejo zivis Rīgas jūras līcī un Baltijas jūrā, galvenokārt vietējo zivju cehu vajadzībām. Engures ostā var ienākt kuģi ar 3,5 m iegrimi. Papildus zvejniecības funkcijai, mūsdienās ostas attīstība saistās galvenokārt ar jahtu apkalpošanu. Jahtu būve un jahtu tūrisms - šie ir perspektīvākie Engures ostas attīstības virzieni.

Lielupes osta pēdējos gados pievērsusies jahtu tūrismam, nodrošinot pasažieru kuģiem tauvošanās iespējas un citus nepieciešamos pakalpojumus. Ostā ir 4 piestātnes, kur var iebraukt kuģi ar iegrimi 4,8 metri un peldošais doks. Tās nākotne ir saistāma ar jahtu tūrismu, kā arī ūdenssporta centru un citu izklaides un tūrisma pakalpojumu centru attīstību.

Lidostas. Reģionā atrodas starptautiskā lidosta "Rīga", divi bijušie padomju armijas lidlauki Tukumā un Lielvārdē, kā arī vairāki mazie lidlauki (Spilve, Ikšķile, Langači).

Lielvārdes lidlaukā uzsākti rekonstrukcijas darbi, lai to pielāgotu NATO militārajām vajadzībām. Tukuma lidlauks tiek izmantots starptautiskiem kravu pārvadājumiem un tuvākajā nākotnē tā darbību paredzēts paplašināt, lai atslogotu Rīgas lidostu un nodrošinātu tā darbību atbilstoši rezerves lidlauka statusam.

Starptautiskā lidosta "Rīga" ir Baltijas valstīs vadošā lidosta un galvenais gaisa satiksmes centrs, kā arī viena no visstraujāk augošajām kompānijām Latvijā. Kopumā tā apkalpo vairāk kā pusi no Baltijas valstu starptautisko lidostu pasažieriem - 2009.gadā to skaits pārsniedza 4 miljonus. Lidojumu skaits pārsniedz 60 tūkstošus reisu gadā. Salīdzinājumam, Viļņas un Tallinas lidostu pasažieru apgrozījums 2009.gadā sastādīja nedaudz vairāk kā 1,3 miljonus pasažieru. Pēdējos gados vērojama arī kravu apgrozījuma izaugsme – kopš 2007.gada kravu apgrozījums pieaudzis par trešdaļu un 2010.gadā sastādīja 12,3 tūkstoši tonnas.

Lidostas pakalpojumu pakete ietver tādus aviācijas pakalpojumus kā lidmašīnu apkope, pasažieru un kravu pārvadājumi, kā arī citus ne aviācijas pakalpojumus - telpu un teritorijas noma, autostāvvietas. Lidosta „Rīga” kopumā apkalpo 12 Latvijas un citu valstu aviokompānijas, to skaitā „airBaltic”, „Aeroflot”, „Finnair”, „Lufthansa”, „Ryanair” un citas kompānijas. Šīs aviokompānijas nodrošina pasažieru, kravu un pasta piegādi 82 galamērķos dažādos Pasaules kontinentos. Lidostas „Rīga” pasažieru termināls ir rekonstruēts un piemērots starptautisko pārvadājumu prasībām. Lidostas novietojums nodrošina ātru un ērtu satiksmi ar Rīgas centru, taču ņemot vērā pastāvīgo pasažieru un kravu apjoma pieaugumu, lidostai trūkst atbilstošas sasaistes ar kopējo reģiona sabiedriskā transporta sistēmu un dzelzceļu tīklu.

Enerģētikas infrastruktūra. Rīgas reģionā vairums elektroenerģijas tiek ražots no atjaunojamiem resursiem hidroelektrostacijās (HES), koģenerācijas stacijās, kā arī vēja ģeneratoros. No pārējiem vietējiem resursiem enerģētikā izmanto koksnī un kūdrū. Elektrostacijas nespēj nodrošināt visu elektroenerģijas pieprasījumu, reģionā pastāv elektroenerģijas bāzes jaudu deficīts. Elektroenerģija tiek iepirkta no kaimiņvalstīm. Lielākie ārvalstu elektroenerģijas piegādātāji ir Igaunija un Krievija.

Valsts īpašumā esošo elektroenerģētikas infrastruktūru apsaimnieko un attīsta energoapgādes uzņēmums – VAS "Latvenergo". Elektroenerģijas tranzīts, kā arī pārvade no ražotāja vai importētāja līdz sadales centriem, tiek veikta izmantojot augstsprieguma elektrotīklu 110 kV un 330 kV līnijas un citus elektroapgādes infrastruktūras elementus. Elektroenerģijas sadali un patērētāju apgādi ar elektroenerģiju nodrošina elektroenerģijas sadales tīklu infrastruktūra, kas ietver 20 kV tīkla augstsprieguma un zemsprieguma līnijas un mazas jaudas transformatoru apakšstacijas.

Rīgas reģionā atrodas gan svarīgākie valsts enerģētikas ražošanas objekti - Ķeguma HES, Rīgas HES un Rīgas TEC-1, TEC-2, kuru kopējā jauda sastāda vairāk kā pusi valstī ģenerētā enerģijas daudzuma. Turklāt uz reģiona mazākajām upēm darbojas gan 19 mazās hidroelektrostacijas. Reģionā atrodas Baltijas valstu un Krievijas Ziemeļrietumu daļas elektrosistēmu dispečerdiens centrāle un lielākie enerģijas patērētāji.

Cauruļvadu līnijas. Rīgas reģionu šķērso vairākas starptautiskas maģistrālo cauruļvadu līnijas. Divas naftas produktu līnijas no Krievijas, šķērsojot reģiona teritoriju iet uz Ventspili. Šie cauruļvadi nodrošina jēlnaftas transportēšanu 16 miljoni tonnu gadā un naftas produktu pārvietošanu uz ostu 5 miljoni tonnu gadā. Reģiona attīstībai nozīmīga ir gāzes cauruļvada līnija, kas nāk no Polockas uz Inčukalna pazemes gāzes krātuvi. Rīgas reģiona teritoriju šķērso maģistrālie gāzesvadi (ar spiedienu virs 1,6 MPa) Pleskava – Rīga (DN 700mm), Izborska – IPGK (DN 700mm), Rīga – IPGK I līnija (DN 700mm), Rīga – IPGK II līnija (DN 700mm), Rīga – Viļņa (DN 500mm), Rīga – Paņevža (DN 700mm), Rīga – Daugavpils (DN 500mm), Iecava – Liepāja (DN 500mm), kā arī maģistrālā gāzes vada atzari uz gāzes regulēšanas stacijām (GRS) Vangaži, Krimulda, Ezerciems, Sigulda, Zaķumuiža, Rīga - 1, TEC – 2, Baldone, Daugmale, Ogre, Kaibala, Kalnciems, Sloka. Tāpat reģiona teritorijā atrodas augstā, vidējā un zemā spiediena gāzes sadales gāzesvadi un gāzes regulēšanas punkti (GRP).

Inčukalna pazemes gāzes krātuve ir lielākā šāda veida gāzes noliktava Baltijas valstīs un viena no lielākajām Eiropā, tās ietilpība ir 4 miljardi m³ gāzes gadā, kas izvietojusies Krimuldas, Sējas un Inčukalna pagasta teritorijā. Tas paaugstina gāzes piegādes drošību un apgādes nepārtrauktību – gāzi patērētājiem var piegādāt bez ierobežojumiem jebkurā gada laikā, neskatoties uz iespējamām gāzes vada avārijām un citās kritiskās situācijās. Pa maģistrāliem cauruļvadiem gāze tiek transportēta uz Rīgu, Liepāju, Rēzekni, Daugavpili un citām lielākajām Latvijas pilsētām. Gāzes krātuve tiek izmantota, lai piegādātu gāzi arī Lietuvai, Igaunijai un Krievijas ziemeļrietumu reģioniem. Starptautiskās nozīmes maģistrālās cauruļvadu līnijas nodrošina augstu energoresursu pieejamību reģionā strādājošajiem un potenciālajiem uzņēmējiem.

Siltumapgādes infrastruktūra. Lai tautsaimniecības nozares, komerciālos patērētājus un iedzīvotājus nodrošinātu ar siltumenerģiju, reģionā pārsvarā izmanto importētos energoresursus - naftas produktus, dabas un sašķidrināto gāzi, akmeņogles. Šie energoresursi tiek importēti, galvenokārt, no Krievijas un citām NVS valstīm. Lauku teritorijās siltumapgādei plaši izmanto koksni – šķeldu, granulas, zāģu skaidas un malku. Siltumapgādi nodrošina centralizētas un vietējas siltumapgādes sistēmas. Centralizētajās siltumapgādes sistēmās ir būtiski pieaugusi dabasgāzes un koksnes izmantošana. Energoresursu patēriņa struktūrā pēdējo gadu laikā ir palielinājusies dabas gāzes izmantošana, kā arī vietējā cietā kurināmā patēriņš, bet samazinājusies ogļu un naftas produktu izmantošana.

Rīgas reģiona siltumapgādes struktūrā dominē centralizētā siltumapgāde, kas nodrošina vairāk kā 75% patērētāju ar nepieciešamo siltuma enerģiju, centralizētā karstā ūdens apgāde tiek piegādāta 35% no kopējā patērētāju skaita.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju infrastruktūra. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izplatību lielā mērā raksturo datoru un interneta pieejamība mājsaimniecībās. Rīgas reģionā datoru lietošana pēdējos gados ir strauji pieaugusi - 2004.gadā datorus izmantoja ap 36% reģiona mājsaimniecību, 2009.gadā jau 66% - pieaugums gandrīz 2 reizes. Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstība Rīgas reģionā bijusi nedaudz straujāka nekā Latvijā kopumā, kur 2009.gadā datori tika izmantoti 60% mājsaimniecību.

Vēl ievērojamāks progress Rīgas reģiona mājsaimniecībās vērojams interneta pieslēgumu ziņā. 2004.gadā pie interneta bija pieslēgtas tikai 21% reģiona mājsaimniecību (Latvijā kopumā 15%), tad 2009.gadā šādu mājsaimniecību bija jau 64%. Līdz ar to piecu gadu laikā interneta pieslēgumu skaits Rīgas reģionā trīskāršojies.

Rīgas reģiona informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošana strauji progresē un sabiedrības sagatavotība mūsdienu tehnoloģiju ieviešanai arī citās jomās arvien pieaug. Tas uzskatāms par nozīmīgu intelektuālo resursu turpmākajai reģiona tautsaimnieciskajai attīstībai.

Tūrisma infrastruktūra. Rīgas reģions ir galvenais pakalpojumu sniedzējs tūrisma nozarē Latvijā. Vislabākais tūrisma infrastruktūras nodrošinājums Rīgas reģionā ir Rīgā un Jūrmalā. Tūrisma un atpūtas mītņu skaita ziņā līdera pozīcijas pieder Rīgas pilsētai - 2009.gadā tūrisma mītņu skaits sasniedza 121, Jūrmalā – 44. Pēdējos gados vērojams straujš tūrisma mītņu skaita pieaugums, īpaši Rīgā, kur kopš 2005.gada to skaits palielinājies par trešdaļu. Situācija Jūrmalā ir salīdzināma ar mītņu nodrošinājumu Pierīgas pašvaldībās kopā, kur mītņu skaits ir nedaudz virs 40. Rīgas reģionā kopā ir 274 tūrisma mītnes, kurās ir pieejams 21 tūkstošis gultas vietu, 2009.gadā reģionā tika apkalpoti nepilni 900 tūkstoši personu, no tām 700 tūkstoši Rīgā. Jāuzsver tendence, ka daudzi tūristi dod priekšroku Rīgai kā uzturēšanās vietai, uz Jūrmalu, Siguldu vai citu reģiona teritoriju izbraucot tikai īslaicīgai atpūtai vai izklaidei.

Rīgas vērtība ir tās unikālā jūgendstila arhitektūra, kas pazīstama visā pasaulē. Tūkstošiem tūristu ik gadu ceļo uz Rīgu, lai ar to iepazītos. Tai pat laikā vēl nepietiekami izmantotas iespējas ir šo tūristu uzturēšanās paildzināšanai un jaunu piesaistei ar vērienīgākiem kultūras un sporta pasākumiem. Tādēļ par nozīmīgiem Rīgas vērtību sistēmas papildus elementiem nākotnē varētu būt sporta un koncertu haļļu būvniecība, citu kultūrvēsturisku

objektu attīstība Rīgā un pārējā reģiona teritorijā.

Jūrmala ar tās 33 km garo, smilšaino līdagu, priežu kāpām un kūrorta tradīcijām ik gadu piesaista tūkstošiem tūristu no Eiropas un bijušās PSRS teritorijas. Taču, līdzīgi kā Rīgā, arī Jūrmalā pietrūkst kvalitatīvākas, augstāka līmeņa atpūtas infrastruktūras, kas varētu piesaistīt lielākas, organizētākas atpūtnieku un tūristu mērķgrupas. Šādas infrastruktūras attīstība būtiski paaugstinās Jūrmalas, kā nacionālās un starptautiskās vērtības lomu reģiona perspektīvajā attīstībā.

Starptautiska nozīme ir arī Siguldas novada tūrisma infrastruktūrai, kas galvenokārt izpaužas kā specializētais – kultūrvēsturiskais, aktīvās atpūtas un sporta tūrisms. Pilsētā tiek rīkoti operas svētki, šeit atrodas mākslīgā Siguldas bobsleja un kamaniņu trase, regulāri notiek pasaules kausa posmi kamaniņu sportā un dažādi citi ziemas sporta pasākumi, kas padara Siguldu par savdabīgu ziemas sporta centru.

Kultūras iestādes. Publiskās bibliotēkas darbojas katrā pašvaldībā, to kopējais skaits sasniedz nepilnus 2 simtus, to fondos esošo bibliogrāfisko vienību skaits sniedzas pār 11 tūkstošiem, kas sastāda 54% no valsts kopējā bibliotēku fonda. Rīgas bibliotēku fondos atrodas 82% no reģionā esošajām bibliogrāfiskajām vienībām. Reģionā darbojas 142 aktīvās kultūras iestādes - kultūras/tautas nami jeb 18,6% no kopējā skaita valstī. Rīgā un Pierīgā atrodas 42% no reģiona kultūras/tautas namiem un 25% no vietu skaita šo iestāžu skatītāju zālēs. Reģionā darbojas arī 6 no 9 Latvijas teātriem un 62 no 134 muzejiem. Rīgā atrodas 32 muzeji un visi reģionā esošie teātri.

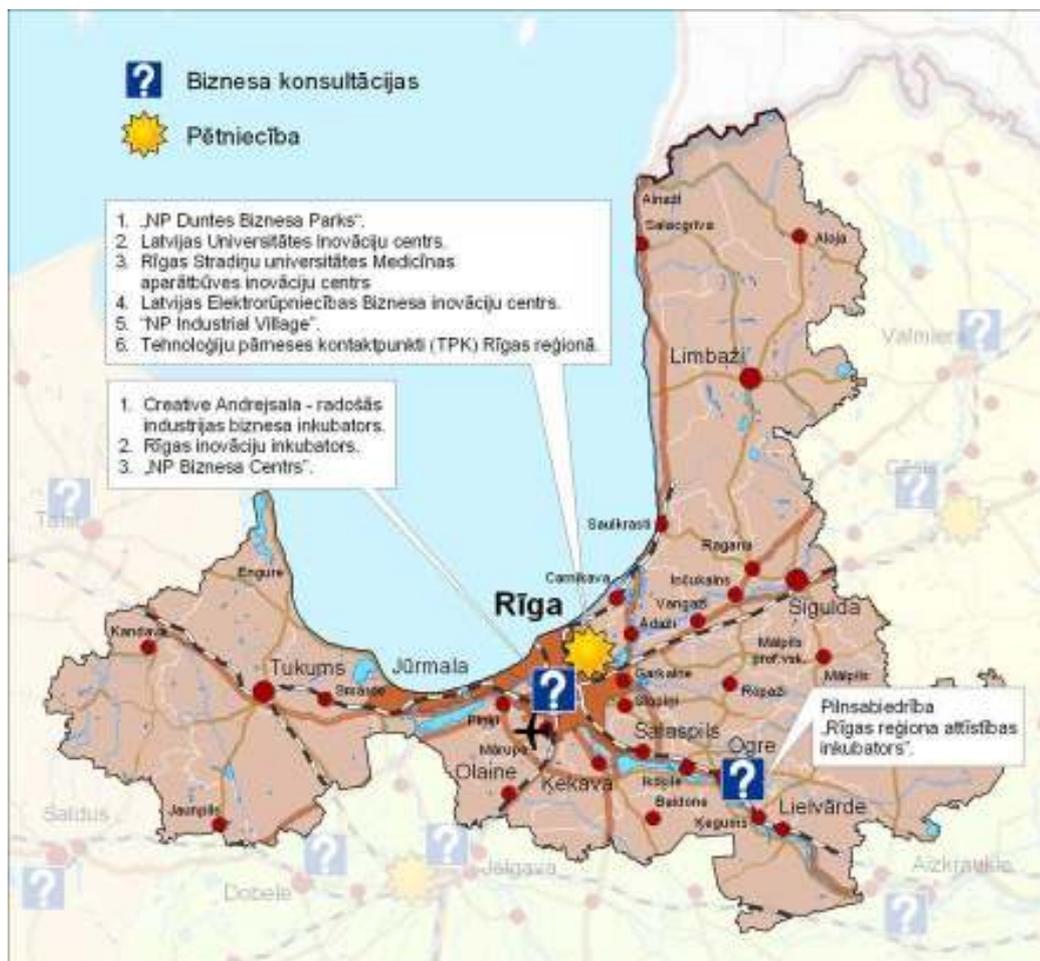
Pēdējos gados Rīgas pilsētā palielinās pieprasījums pēc augstas kvalitātes kultūras pasākumiem, kuros uzstātos ievērojamākie mākslinieki no Latvijas un ārvalstīm. Jaunas koncertzāles būvniecība ir nozīmīgs investīciju projekts, kura īstenošana investoram var nodrošināt pietiekamu ienesīgumu. Reģionā esošās kultūras iestādes - teātri, koncertzāles, operas un baleta teātris, muzeji, galerijas, kā arī interešu klubi, diskotēkas un nakts klubi organiski papildina tūrisma infrastruktūru un paaugstina uzņēmumu konkurētspēju, kuri darbojas tūrisma nozarē.

Uzņēmējdarbības attīstības atbalsta infrastruktūra. Rīgas reģionā ir attīstīts uzņēmējdarbības attīstības atbalsta organizāciju tīkls, kas sevī ietver biznesa inkubatorus, inovāciju centrus, biznesa un tehnoloģiju parkus, kā arī tehnoloģiju pārneses kontaktpunktus. Teritoriāli lielākā daļa no tiem izvietojušies Rīgā, Pierīgā un reģiona nozīmes centros. Kā nozīmīgākās Rīgas reģiona uzņēmējdarbības attīstības atbalsta organizācijas minamas:

Rīgas reģiona biznesa attīstības inkubators izveidots 2009.gadā ar mērķi veicināt jaunu mazo un vidējo komersantu veidošanos un attīstību Rīgas reģionā, nodrošinot tos ar komercdarbībai nepieciešamo vidi un konsultatīvajiem pakalpojumiem. Biznesa inkubatora galvenā pakalpojumu sniegšanas vieta atrodas Ogrē, bet reģionālie centri – Limbažos un Tukumā, kur jaunajiem uzņēmējiem tiek piedāvāta kvalitatīva infrastruktūra ar aprīkotu darba vietu, semināru un konferenču telpas, sekretariāta un personāla atlases pakalpojumi, profesionālas biznesa vadības un specializētas konsultācijas, kā arī sadarbības organizēšana vietējā un starptautiskā mērogā. Iestājoties Biznesa inkubatorā, komersantam tiek noteikta atbalsta intensitāte, kas atkarīga no uzņēmuma vecuma un atrašanās ilguma inkubatorā.

Radošo industriju biznesa inkubators Creative Andrejsala izveidots 2010.gadā ar mērķi veicināt jaunu, konkurētspējīgu radošās industrijas nozaru komersantu veidošanos un attīstību, nodrošinot tos ar komercdarbībai nepieciešamo vidi un konsultatīvajiem pakalpojumiem. Izveidojot pievilcīgu un ērtu infrastruktūru, kā arī profesionālu atbalsta pakalpojumu klāstu, radošo industriju biznesa inkubators Creative Andrejsala veicina jaunu produktu rašanos, vispārējo izaugsmi un eksporta apjoma pieaugumu radošās industrijas nozarēs Rīgā. Biznesa inkubators Creative Andrejsala šobrīd ir noslēdzis līgumus ar vairāk kā 50 uzņēmumiem, no kuriem daži savu darbību turpina jau patstāvīgi. Kopumā līdz 2014.gadam paredzēts atbalstīt vismaz 100 jaunus uzņēmējus tādās nozarēs kā arhitektūra, dizains, kino, izpildītājmāksla,

vizuālā māksla, mūzika, izdevējdarbība, televīzija, radio, interaktīvie mediji, reklāma, datorspēles un interaktīvās programmatūras, kultūras mantojums, kultūras izglītība, atpūta un izklaide.

98. att. Uzņēmējdarbību atbalstošo infrastruktūra Rīgas reģionā

Avots: VARAM dati

Rīgas inovāciju inkubators. Rīgas Tehniskā universitāte ir izveidojusi Rīgas Inovāciju inkubatoru, kura mērķis ir veicināt jaunu inovatīvu uzņēmumu veidošanos un attīstību Rīgā, nodrošināt tos ar uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamo infrastruktūru un atbalsta pakalpojumiem, kā arī palīdzēt jau esošiem uzņēmumiem, kuru darbība orientēta uz inovatīvu ideju realizēšanu. Rīgas Inovāciju inkubators piedāvā kompleksu risinājumu, lai no tehnoloģiskām izstrādātnēm un inovatīvām idejām pakāpeniski nonāktu līdz gataviem izstrādājumiem ar augstu pievienoto vērtību.

Latvijas universitātes inovāciju centrs tika izveidots 2006.gadā ar mērķi veicināt Latvijas Universitātes zinātnieku pētījumu rezultātu un zināšanu komercializāciju un to pielietošanu tautsaimniecībā. Inovāciju centra galvenais uzdevums ir sekmēt Latvijas Universitātes intelektuālā īpašuma un zinātniskās kompetences komercializāciju, apzināt augstskolas iespējas sniegt pētniecības un produktu attīstības pakalpojumus atbilstoši privātā sektora vajadzībām, kā arī veicināt uzņēmumu pieprasījumu pēc šāda veida pakalpojumiem. Inovāciju centrs ir izstrādājis zinātnisko kompetenču un pētniecības pakalpojumu datu bāzi.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas aparātūves inovāciju centrs piedāvā jaunajiem uzņēmējiem biznesa inkubatora pakalpojumus, tajā skaitā infrastruktūras pakalpojumus, konsultācijas ar uzņēmējdarbību un ar jaunu produktu tehnoloģisko procesu attīstību saistītos

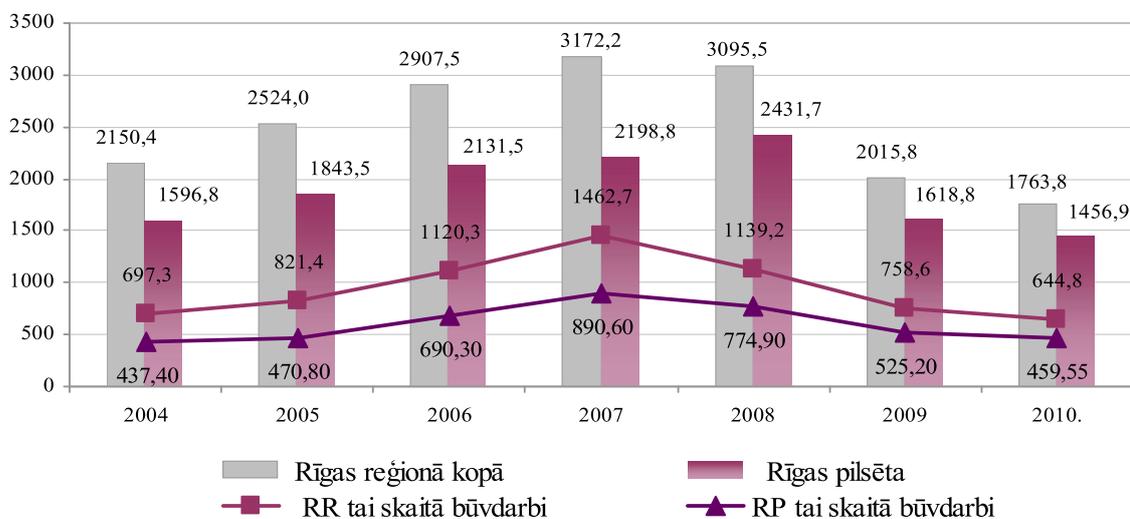
jautājumos. Inovāciju centrs specializējas medicīnas aparātbūves un ar to saistīto nozaru produktu un pakalpojumu jomā.

Industriālie parki NP Properties. SIA „NP Properties” ir lielākais industriālo parku attīstītājs un apsaimniekotājs Latvijā ar 8 industriālajiem parkiem, kuru kopējā platība ir 150 ha. Rīgas reģiona teritorijā atrodas 5 no šiem industriālajiem parkiem – 3 Rīgā un pa vienam Salaspilī un Olainē. Saviem klientiem „NP Properties” piedāvā mūsdienīgas ražošanas, noliktavu un biroju telpas, nodrošinot attīstītu infrastruktūru un visas nepieciešamās inženiertehniskās komunikācijas gan rekonstruētos rūpnieciskajos objektos, gan jaunizveidotajos parkos.

Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti. Vairākās Rīgas reģiona teritorijā esošajās pētniecības iestādēs ir izveidoti tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti, kas veicina pētniecības produktu komercializāciju – palīdz pētniekiem atrast ražotāju, bet ražotājam produktu, kuru ir vērts ieviest. Nozīmīgākie tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti Rīgas reģionā izveidoti Latvijas Universitātē, Rīgas Tehniskajā universitātē, Latvijas Mākslas akadēmijā un Rīgas Stradiņa universitātē.

4.6 Investīcijas Rīgas reģionā

Nefinanšu investīcijas. Nefinanšu investīciju apjoms Rīgas reģionā ir ievērojami audzis, turpretim pārējo reģionu rādītājs uz 1 iedzīvotāju nav īpaši pieaudzis vai ir pat samazinājies, tādējādi var secināt, ka atšķirība starp Rīgas un pārējiem reģioniem ir palielinājusies. Lielu daļu nefinanšu investīciju Rīgas reģionā nodrošina ieguldījumi Rīgas pilsētā.

99.att. Nefinanšu investīcijas Rīgas reģionā un Rīgas pilsētā

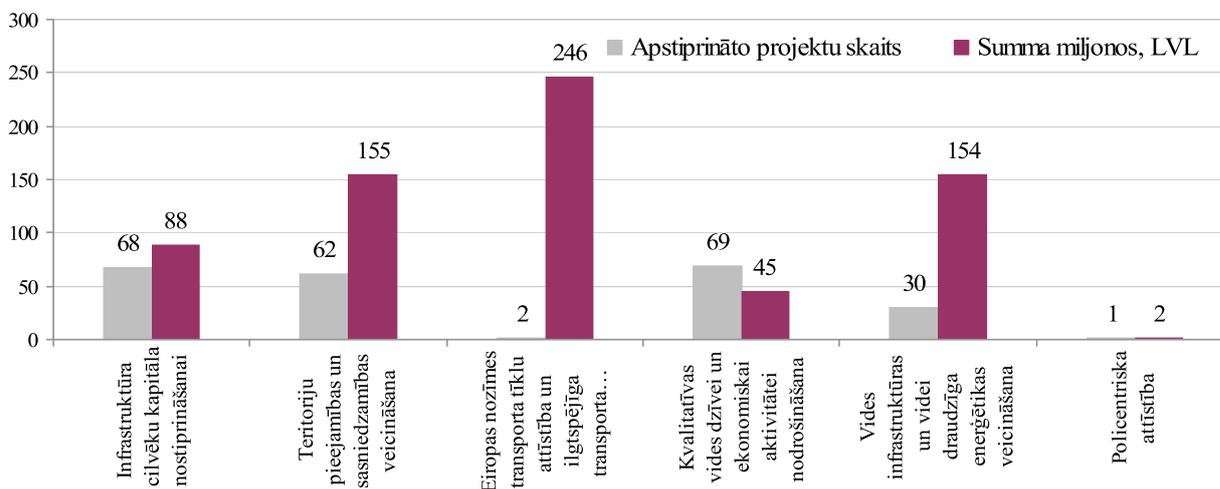
Avots: Rīgas plānošanas reģions

Nefinanšu investīciju plūsmas strukturālajā sadalījumā atklājas Rīgas reģiona dabiskās un salīdzinošās priekšrocības. Ekonomikas izaugsmes periodā līdz 2008.gadam reģionā piesaistīto investīciju apjoms palielinājies ievērojami straujāk salīdzinājumā ar citiem valsts reģioniem.

Rīgas reģiona pašvaldības aktīvi piedalās valsts investīciju programmās, kurās iesniegtie projekti pretendē uz valsts finansējumu infrastruktūras objektu renovācijai un paplašināšanai. Reģiona pašvaldības izmanto valsts līdzfinansējumu ieguldījumiem infrastruktūrā valsts finansētās programmas „Mērķdotācijas pašvaldību investīcijām” ietvaros, kā arī Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas un Valsts reģionālās attīstības aģentūras pārziņā esošās

ES fondu aktivitātēs, pateicoties kam 2007.-2009.gadā reģionā tika realizēti nozīmīgi infrastruktūras attīstības projekti dažādās jomās.

Laika posmā no 2007.-2009.gadam Rīgas reģionā gan finansējuma apjoma, gan projektu skaita ziņā lielāko īpatsvaru sastāda ERAF un KF infrastruktūras projekti darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros. Reģiona vietējās pašvaldībās lielākā daļa projektu aptver teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšanas aktivitātes un vides infrastruktūras attīstību.

100.att. *ES fondu ieguldījumi infrastruktūrā Rīgas reģionā*

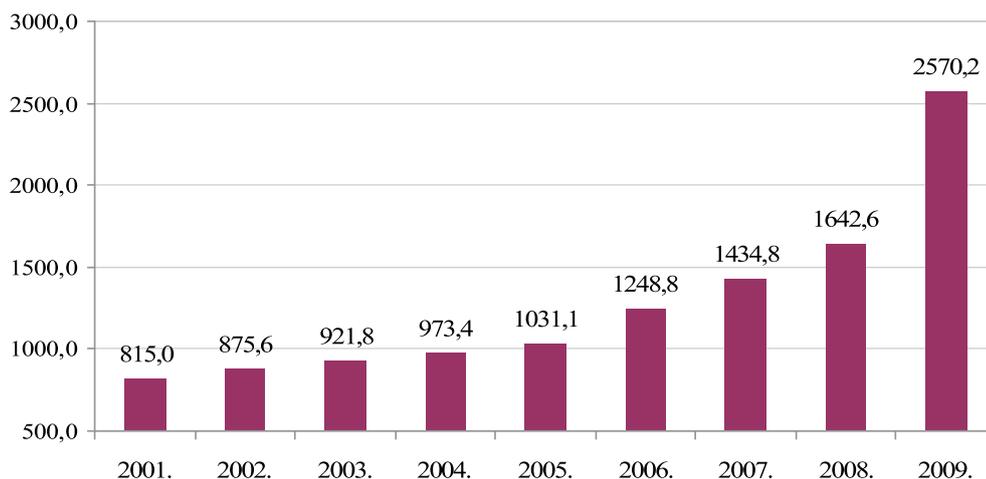
(ERAF un KF projekti milj. LVL, 2007.-2009.g.)

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, Rīgas PR datu

Kopumā reģionā lielākie ieguldījumi veikti transporta infrastruktūrā, galvenokārt autoceļu attīstībā, kas skaidrojams ar pastāvīgo satiksmes intensitātes pieaugumu un nepieciešamību pēc jauniem risinājumiem. Autoceļu rekonstrukcijas un būvniecības projekti tiek realizēti gan Rīgā, gan pārējā reģiona teritorijā. Kā nozīmīgākie minami valsts 1.šķiras autoceļu modernizācijas un paplašināšanas projekti pilsētu robežās, maršruta E67 rekonstrukcija, kas ietver arī Saulkrastu apvedceļa izbūvi, kā arī TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi, kas sastāv no atsevišķiem rekonstrukcijas posmiem Rīgas reģiona teritorijā. Rīgā realizēti vērīnīgi ielu un tiltu rekonstrukcijas un izbūves projekti, tajā skaitā Dienvidu tilta I posma izbūve.

Citās jomās kā nozīmīgākie minami ēku energoefektivitātes paaugstināšanas, ūdenssaimniecības un jaunu ēku būvniecības projekti, kā arī veselības, sociālās aprūpes, izglītības, kultūras un sporta infrastruktūras paplašināšanas un modernizācijas projekti.

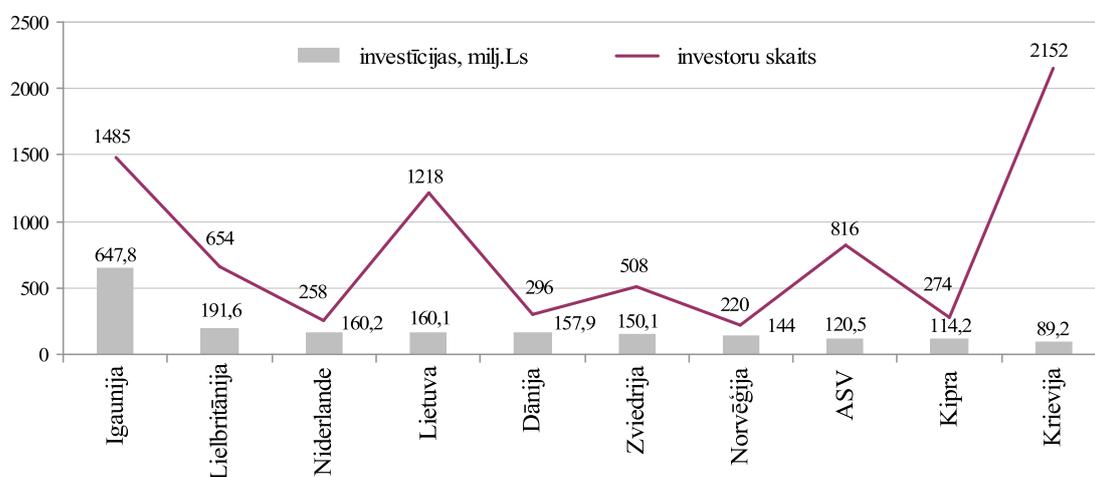
Ārvalstu investīcijas. Rīgas reģiona ārējo investīciju plūsmu, galvenokārt, piesaista Rīgas pilsēta, kur koncentrējas 90% no kopējās investīciju plūsmas reģionā un 78% no ārvalstu investīcijām visā valstī. Tas pārlicinoši norāda uz Rīgas pilsētā esošās uzņēmējdarbības vides augstāko konkurētspēju salīdzinājumā ar pārējo valsts teritoriju. Ārvalstu uzkrāto investīciju pastāvīgs pieaugums pēc 2004.gada liecina par reģiona uzņēmējdarbības vides piemērotība ārvalstu investoru iecerēto projektu mērķiem, nodrošinot atbilstošu investīciju ienesīgumu. Šajā laikā Rīgas pilsētā uzkrāto ārvalstu investīciju apjoma pieaugums pārsniedz 1,6 miljardus jeb 2,4 reizes.

101.att. Uzkrātās ārvalstu investīcijas Rīgas pilsētā

Avots: Lursoft

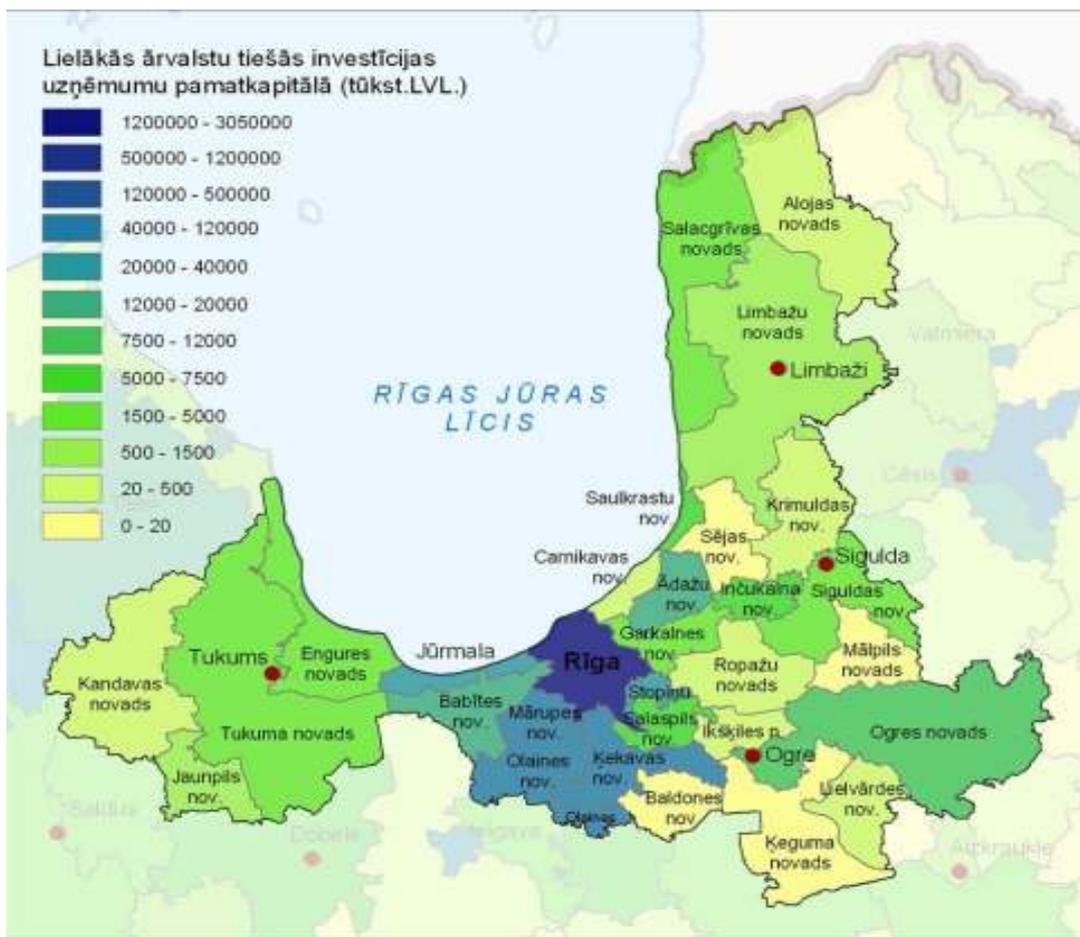
Kopējās uzkrātās tiešās ārvalstu investīcijas uzņēmumu pamatkapitālā Rīgas reģionā 2011.gada sākumā sastāda 3,4 miljardus Ls. Vislielāko lomu gan reģiona, gan visas valsts kontekstā šeit nosaka Rīgas pilsēta, kur šis apjoms sastāda 3 miljardus Ls, jeb 90 % no kopējām ārvalstu tiešajām investīcijām reģionā. Novadu vidū izceļas Pierīgas pašvaldības, kur investīciju apjoms vidēji sastāda 10-15 miljonus Ls, bet atsevišķās pašvaldībās pat sasniedz citu reģionu republikas pilsētu līmeni - Mārupē 88,6 miljoni Ls, Ķekavā 68,5 miljoni Ls un Olainē 51,7 miljoni Ls. Lielākās ārvalstu investīcijas Rīgas reģiona uzņēmumos ir ieguldījušas Dānija, Zviedrija, Norvēģija, Lielbritānija, Lietuva un Igaunija.

102.att. Ārvalstu tiešās investīcijas sadalījumā pa valstīm

Avots: Lursoft

Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Rīgas reģiona uzņēmumu pamatkapitālā ir ieguldītas Rīgas pilsētā, Mārupes, Ķekavas, Olaines, Stopiņu novados un Jūrmalas pilsētā.

103.att. *Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Rīgas reģiona uzņēmumu pamatkapitālā*

Avots: autoru izstrādāts, Lursoft dati

4.2 daļa

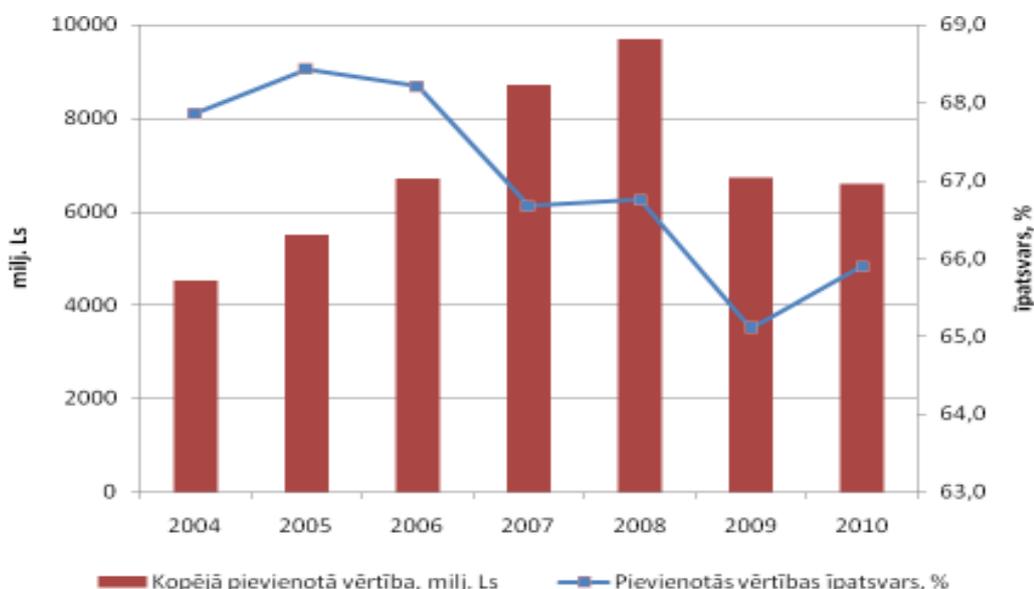
RĪGAS REĢIONA TAUTSAIMNIECĪBAS NOZARU IZVĒRTĒJUMS

4.2.1 Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums

Rīgas reģiona vadošo ražošanas nozaru vidū dominē ķīmiskā rūpniecība, metālapstrāde, pārtikas produktu un dzērienu ražošana, kokapstrāde, tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana, kā arī izdevējdarbība. Inovātīvo ražošanas nozaru vidū vadošās nozares ir informācijas un komunikāciju tehnoloģijas un farmācija, bet pakalpojumu jomā dominē loģistikas, telekomunikāciju, banku un finanšu sektora, kā arī profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozares.

Rīgas reģiona uzņēmējdarbībā noteicošie ir mikro, mazie un vidējie uzņēmumi (MVU). To īpatsvars reģionā sasniedz 99 %. Šāda uzņēmumu strukturālā sadalījuma aina ir raksturīga arī citur pasaulē - parasti mazo un vidējo uzņēmumu īpatsvars ekonomiski attīstītajās valstīs veido ap 98 līdz 99% no visu uzņēmumu kopskaita, savukārt ES-27 MVU īpatsvars veido pat 99,8% no visu uzņēmumu kopskaita. Kopējās tendences pasaulē liecina, ka tieši mikro uzņēmumi, ar nodarbināto skaitu mazāk par 10, ir galvenā MVU attīstības komponente, kurai ir liela nozīme Rīgas reģiona attīstībā vidējā laika periodā.

Rīgas reģiona kopējās pievienotās vērtības īpatsvars Latvijā sastāda nepilnus 67 %, savu maksimālo apjomu – 68,4 % īpatsvars sasniedza 2005.gadā. Laika posmā no 2004. līdz 2008.gadam pievienotās vērtības apjoms faktiskajās cenās ir pieaudzis vairāk kā divas reizes, augstāko vērtību sasniedzot 2008.gadā – nepilnus 9,7 miljardus latu.

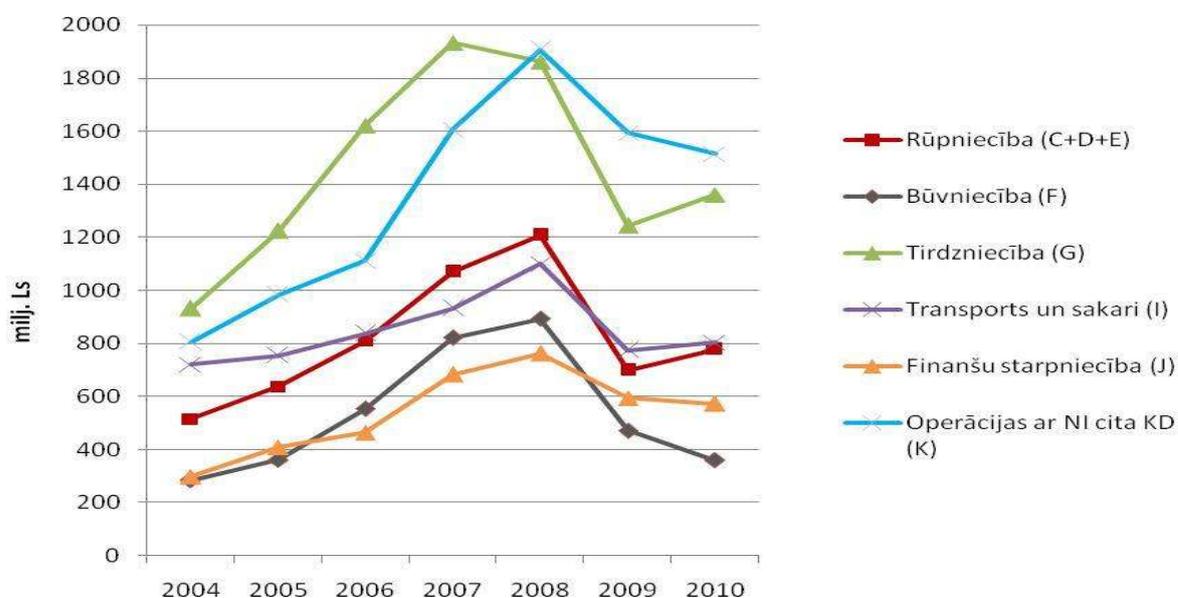
104. att. Rīgas reģionā radītās PV apjoma un īpatsvara izmaiņas

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Tādās nozarēs kā būvniecība, tirdzniecība, viesnīcu un restorānu pakalpojumi, transports un sakari, darījumi ar nekustamo īpašumu kopējās pievienotās vērtības īpatsvars ir virs 70 % no valstī saražotā apjoma. Finanšu starpniecības jomā (banku un finanšu sektors) Rīgas reģiona īpatsvars sasniedz pat 85 % no kopējās pievienotās vērtības Latvijā. Šajās nozarēs strādājošie uzņēmumi nosaka Rīgas reģiona attīstības kvantitatīvos un kvalitatīvos aspektus.

Analizējot Rīgas reģiona kopējās pievienotās vērtības īpatsvara dinamiku Latvijā sadalījumā pa nozarēm laika posmā no 2004. līdz 2010.gadam, redzams, ka straujākā

izaugsme vērojama rūpniecības, tirdzniecības, transporta un sakaru, kā arī darījumu ar nekustamo īpašumu nozarē.

105. att. Rīgas reģionā radītās PV apjoma izmaiņas nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs
Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Dominējošās nozarēs Rīgas reģiona piensums ir ap 70 %, kas norāda uz reģiona ietekmi un nozīmi šo jomu attīstībā visā valsts tautsaimniecībā. Sākot ar 2005.gadu nozīmīgāka kļūst arī būvniecības nozare, kuras īpatsvara pieaugums ir proporcionāls nekustamo preču tirgus izaugsmes rādītājiem.

Laika posmā no 2004. līdz 2010.gadam finanšu pakalpojumu un darījumu ar nekustamo īpašumu jomā saražotās pievienotās vērtības apjoms gandrīz dubultojies, kas liecina par šo jomu ietekmes pieaugumu un teritoriālu nostiprināšanos Rīgas reģionā. 2008.gadā darījumu ar nekustamo īpašumu nozarē saražotā pievienotā vērtība bija 1,7 miljardi latu, kas ir lielākais rādītājs visu tautsaimniecības nozaru vidū Rīgas reģionā un Latvijā kopumā. Šajā periodā līdzvērtīgi rādītāji bijuši tikai tirdzniecības nozarē, kur lielākais gada laikā saražotās pievienotās vērtības apjoms ir 1,6 miljardi latu.

Saražotās pievienotās vērtības apjoms rūpniecības nozarēs pārskata periodā palielinājies par trešdaļu, lielāko apjomu sasniedzot 2008.gadā – 0,7 miljardus latu.

Kopumā Rīgas reģiona tautsaimniecības nozarēs saražotā pievienotā vērtība laika periodā no 2004. līdz 2010.gadam palielinājusies par aptuveni 50 % un 2010.gadā ir nepilni 6,6 miljardi latu.

Rīgas reģiona vadošie uzņēmumi pēc to apgrozījuma rādītāja atrodas Rīgas pilsētā un lielākā daļa no tiem veic dažādus pakalpojumus. Lielākais industriāla profila uzņēmums ir A/S „Latvenergo”, kurš nodarbojas ar elektroenerģijas ražošanu. Pēc apgrozījuma tas ar 570,3 miljoniem LVL ir arī lielākais Latvijā, lai gan peļņas ziņā tas atpaliek no tādiem uzņēmumiem, kā SIA „Rimi Latvia” (14,4 miljoni), A/S „Latvijas gāze” (18,1 miljoni) vai SIA „Latvijas mobilais telefons” (LVL 58,8 miljoni), kas ir arī peļņošākais uzņēmums.

Situācija Rīgas reģionā liecina par vairumā pasaules ekonomiski attīstīto valstu tendenci, ka lielu metropoļu, it īpaši valstu galvaspilsētu, ekonomiskais profils veidojas pārsvarā no dažādām pakalpojumu nozarēm. Visbiežāk tās ir tirdzniecības, loģistikas, telekomunikāciju un banku un finanšu sektora nozares. Taču tas nenozīmē, ka visas attiecīgo nozaru uzņēmējdarbības vietas teritoriālā ziņā tiešām atrodas konkrētajās pilsētās. Tā, piemēram, A/S „Latvenergo” elektroenerģijas ražošanas jaudas tikai daļēji izvietotas Rīgā vai

Rīgas reģionā (TEC-1, TEC-2, Rīgas un Ķeguma HES), savukārt Pļaviņu HES atrodas ārpus reģiona robežām. Virkne Rīgas reģiona uzņēmumu, formāli reģistrējot zināmu uzņēmējdarbības apjomu (apgrozījumu, peļņu u.c.) reģiona teritorijā, faktiski šo apjomu reģionā realizē tikai daļēji. Pār uzņēmējdarbības aktivitātēm tiem piederošajās struktūrvienībās citos reģionos, tie veic kontroles un vadības funkcijas. Tādēļ šādi uzņēmumi uzskatāmi par stratēģiski nozīmīgiem visas valsts mērogā vai pat starptautiski.

29. tabula

Lielākie Rīgas reģiona uzņēmumi

#.	Nosaukums	Apgrozījums, milj. Ls	Nodarbināto skaits, tūkst. cilv.	Pamatdarbības veids
1.	A/S „Latvenergo”	570,35	1,38	Elektroenerģijas ražošana
2.	SIA „Rimi Latvia”	464,99	5,29	Mazumtirdzniecība
3.	A/S „Elko Grupa”	460,36	0,15	Datoru u.c. vairumtirdzniecība
4.	SIA „Mažeiķu nafta” Tirdzniecības nams”	385,84	0,01	Naftas produktu vairumtirdzniecība
5.	A/S „Latvijas gāze”	351,00	1,38	Gāzes sadale
6.	SIA „Latvijas Statoil”	342,12	0,79	Degvielas mazumtirdzniecība
7.	SIA „LDZ Cargo”	250,70	2,83	Kravu dzelzceļa transports
8.	A/S „Sadales tīkls”	249,85	3,20	Elektroenerģijas sadale
9.	SIA „Latvijas Mobilais telefons”	185,03	0,54	Telekomunikācijas pakalpojumi
10.	A/S „SeverstalLat”	183,45	0,36	Metālu vairumtirdzniecība

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot Lursoft datu bāzes datus

Lielākie reģiona eksporta uzņēmumi koncentrējas galvaspilsētā Rīgā, atsevišķās pašvaldībās vērojama specializācija eksporta produktu ražošanā: Mārupes novadā – starptautisko gaisa transporta pakalpojumi, Stopiņu novads – minerālu izstrādājumu ražošana, Olaines novads – farmācija, Inčukalns – koksnes izstrādājumu ražošana.

Tradicionāla eksportējošā nozare ir apstrādes rūpniecība, turklāt lielākā šīs nozares eksporta daļa ir saistīta ar ES valstu tirgiem. Augstu vērtējams arī tūrisma, specializētā tūrisma un radošo industriju potenciāls – pēdējos gados vērojama tendence aktīvās atpūtas, SPA, kūrortu un medicīnas pakalpojumu eksporta pieaugumam.

Kopējie preču eksporta apjomi Rīgas reģionā veido 2,25 miljardus latu, kas ir 63% no Latvijas preču eksporta 2010.gadā. Rīgas pilsētā reģistrēto uzņēmumu eksports sasniedzis 1,79 miljardus latu. No tiem gandrīz 1/4 jeb 406,2 miljonus latu veido desmit lielākie Rīgas pilsētas eksporta uzņēmumi. Savukārt lielāko eksporta uzņēmumu Rīgas reģionā eksports pērn sasniedza gandrīz 150 miljonus latu, kas ir gandrīz 1/3 no kopējiem reģiona eksporta apjomiem – 463 miljoniem latu.

Lielākie eksporta uzņēmumi Rīgas reģionā pa nozarēm:

- ❖ gaisa transports - A/S „Air Baltic Corporation”;
- ❖ loģistika - SIA „Do it”, SIA „MMD Serviss”;
- ❖ elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana - A/S „Latvenergo”
- ❖ datoru, elektronisko, optisko iekārtu ražošana - SIA „Mikrotīkls”; SIA “Samsung Electronics Baltics”
- ❖ rūpniecisko iekārtu ražošana - SIA „BSL”
- ❖ pārtikas produktu, dzērienu ražošana - SIA „Gamma-A”, A/S „Latvijas Balzams”;
- ❖ farmaceitisko pamatvielu ražošana - A/S „Grindeks”, A/S „Olainfarm”, SIA “Roche Latvija”;
- ❖ koksnes izstrādājumu ražošana - SIA „Bolderaja Ltd”, A/S „Latvijas Finieris”, SIA „Rettenmeier Baltic Timber”;
- ❖ mežsaimniecība un mežizstrāde - SIA „Metsaliitto Latvia”;
- ❖ nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana - SIA „Knauf”;
- ❖ metālu ražošana - A/S „Krāsainie lējumi”; A/S “SeverstalLat”

❖ atkritumu savākšana un apstrāde:- SIA „Kuusakoski”.

Perspektīvākie eksporta attīstības virzieni Rīgas reģionā ražošanas nozaru vidū ir mašīnu un iekārtu ražošana, farmaceitisko preparātu ražošana, medicīnisko un precīzijas instrumentu ražošana, kā arī organiskās ķīmijas pamatvielu ražošana. Šīm ražošanas nozarēm ir stabilas tradīcijas, pietiekama industriālā bāze un eksporta attīstības iestrādes, kas sekmē šajās nozarēs strādājošo uzņēmumu eksportspējas palielināšanos.

Ņemot vērā, ka Rīgas reģions apkalpo vairāk kā 80 % no visa Latvijas augstas pievienotās vērtības pakalpojumu tirgus, prioritārās pakalpojumu eksporta nozares ir uzskatāmas par būtiskiem Rīgas reģiona ekonomiskās attīstības virzieniem. Pakalpojumu nozaru vidū par perspektīviem eksporta attīstības virzieniem Rīgas reģionā noteiktas tirdzniecības starpniecības, zinātniskās pētniecības un apdrošināšanas pakalpojumu nozares.

Rīgas reģiona perspektīvās uzņēmējdarbības jomas ir noteiktas balstoties uz reģionā pieejamo resursu analīzi, kā arī darbaspēka pieejamības, iekšzemes kopprodukta pieauguma un citiem uzņēmējdarbības aktivitātes rādītājiem. Ņemot vērā lielo Rīgas reģiona īpatsvaru uzņēmējdarbības rādītājos, valsts prioritārās jomas, uzskatāmas par būtiskākajām Rīgas reģiona attīstībai.

4.2.2. Rūpniecības nozares

Rīgas reģionā 2009.gadā ražoja vairāk kā 60% valsts rūpnieciskās produkcijas. Aptuveni 80% reģiona rūpniecības jaudas atrodas Rīgas pilsētā. Rūpniecisku produktu ražošanā dominē metālapstrāde un mašīnbūve, elektroierīču ražošana, ķīmiskā rūpniecība, kokapstrāde, tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana, kā arī pārtikas produktu un dzērienu ražošana.

Pēdējo gadu laikā efektivitātes rādītāji Rīgas reģiona apstrādes rūpniecības uzņēmumos ir uzlabojušies. Darba ražīgums laika posmā no 2004.-2010.gadam ir palielinājies nepilnas 2 reizes.

Inovātīvo ražošanas nozaru vidū relatīvi strauji attīstās informācijas tehnoloģiju nozare, elektroierīču ražošana un farmācija. Šīs nozares piesaista investīcijas, tajās attīstās mazie un vidējie uzņēmumi. Reģionā ir bagāts IT nozaru attīstības potenciāls, kurā iespējams īstenot augstas atdeves investīciju projektus. Rīgas reģions ir pionieris ciešākas sasaistes veidošanā starp pētniecību un ražošanu. Reģionā darbojas vairākas specializētās biznesa atbalsta teritorijas biznesa parki un inkubatori.

Rīgas reģionā var izdalīt vairākas teritorijas saimnieciskās darbības klasteru veidošanai. Atsevišķu nozaru koncentrācija ir izteikta noteiktās teritorijās, kas perspektīvā var veidot klasterus – ķīmiskā rūpniecība Olainē, tūrisms Jūrmalā un Siguldā, zinātnes ietilpīgās ražotnes Salaspilī, vieglā rūpniecība, metālapstrāde Ogrē un Tukumā. Rīgas reģionā veidojas teritoriāli klasteri ap lielajiem tranzīta uzņēmumiem – Rīgas brīvostas klasteris, aviācijas klasteris.

30. tabula

Rīgas reģiona vadošo apstrādes rūpniecības apakšnozaru rādītāji

Apstrādes rūpniecības nozare	Apgrozījums (milj. Ls)	Nodarbināto skaits (tūkst.)	Pievienotās vērtības apjoms (milj.Ls)
Metālapstrāde (C 24,25)	268,6	7,2	79,5
Kokapstrāde (C 16, 31)	573,6	16,0	141,6
Ķīmiskā rūpniecība (C 20,21)	53,0	3,6	15,6
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana (C 10,11)	777,2	16,0	180,7
Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana (C 13,14,15)	129,6	9,1	45,8

Avots: autoru izdarīti aprēķini, izmantojot LR CSP datus (2008.gads, NACE 2.red.)

Nemot vērā Rīgas reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējumu, kā perspektīvākās ražošanas nozares Rīgas reģionā ir izvirzītas metālapstrāde, kokapstrāde, ķīmiskā rūpniecība, pārtikas produktu un dzērienu ražošana, kā arī tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana.

Rūpniecības nozare koncentrējas galvenokārt Rīgas reģiona centrālajā daļā un reģiona nozīmes centros. Vislielākais rūpniecībā nodarbināto skaits ir Rīgā, kur tas sastāda 66 tūkstošus strādājošo. Reģiona nozīmes centros un Pierīgas pašvaldībās rūpniecībā nodarbināto skaits svārstās 500 līdz 3000 strādājošo robežās.

106. att. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits rūpniecībā Rīgas reģiona teritoriālajās vienībās, 2009.g.*

Avots: VID

Metālapstrāde. Metālu ražošana un gatavo metālizstrādājumu ražošanas nozares Rīgas reģionā nodarbina vairāk kā 7 tūkstošus iedzīvotāju un rada ievērojamu īpatsvaru apstrādes rūpniecības nozarē reģionā – pievienotās vērtības apjoms metālapstrādes nozarē sastāda 79,5 miljonus latu. Līdz ar metālu ražošanas un gatavo metālizstrādājumu ražošanas nozarēm, mehānismu un darba mašīnu ražošana veido kompleksu metālapstrādes un mašīnbūves nozari, kas uzskatāma arī par vienu no vadošajām rūpniecības nozarēm Latvijā.

Nozare saražo ap 20% no apstrādes rūpniecības kopprodukta un ieņem vadošo vietu Latvijas preču eksporta struktūrā, nodrošinot vienu trešdaļu kopējā preču eksporta. Nozares produkcijas izlaidē 67% ir eksports un saražotā produkcija tiek eksportēta galvenokārt uz Lietuvu, Igauniju, Vāciju, Krieviju un NVS valstīm. Lai veicinātu mašīnbūves un metālapstrādes nozares attīstību un konkurētspēju, primārais ir nepieciešamība atbalstīt ieguldījumus modernās, produktīvākās un jaunu produktu ražošanas tehnoloģijās. Lielākā daļa metālapstrādes uzņēmumu jau šodien ražošanas procesā ir veikuši lielas investīcijas, kas ražošanā ļauj izmantot ciparu vadības tehnoloģijas, kas lielā mērā noticis pateicoties ES atbalsta piešķiršanai tehnoloģiju modernizācijai ražojošiem uzņēmumiem.

Rīgas reģionā ir vairākas izglītības iestādes, kur var iegūt ar nozari saistīto profesionālo izglītību. Rīgas Tehniskā universitāte un Rīgas Tehniskā koledža piedāvā

iespēju apgūt augstāko izglītību šajā nozarē, kā arī nodrošina zinātniski pētnieciskā potenciāla attīstību. Rīgas reģionā koncentrējas uzņēmumi, kas izmanto sarežģītākas tehnoloģijas un iekārtas un ražo augstākas pievienotās vērtības produkciju, un līdz ar to izjūt vajadzību pēc augstākas kvalifikācijas inženieriem un speciālistiem.

Rīgas reģionā izvietoti vairāki vadošie metālapstrādes uzņēmumi:

- ❖ *A/S „SeverstalLat”* – plakanā tērauda ražošana (karsti velmēta, auksti velmēta, cinkota, ar polimēru pārklājumu) un garenā tērauda ražošana (sijas, profili, armatūra, apaļtērauds);
- ❖ *A/S „Rīgas kuģu būvētava”* – kuģu būvniecība, konversija un remonts. Tērauda, nerūsējošā tērauda un alumīnija konstrukciju ražošana. Metālapstrādes darbi, karstā cinkošana, kuģu korpusu būve;
- ❖ *A/S „Jauda”* – elektromateriālu un metāla konstrukciju ražošana: elektrosadales, kompaktās transformatoru apakšstacijas, vadības skapji, metāla skapji, metāla masti;
- ❖ *SIA „Izoterms”* – melno metālvelmējumu tirdzniecība, metāla konstrukciju izgatavošana, siltumizolēto cauruļu un cauruļvadu izgatavošana;
- ❖ *SIA „KMM Metāls”* – bronzas sakausējuma izstrādājumu ražošana turpmākajai pielietošanai dažādās ražošanas sfērās, celtniecībā, auto industrijā, naftas un kalnrūpniecībā u.c.
- ❖ *SIA „Krāsainie lējumi”* – alumīnija sakausējumu ražošana, krāsaino metālu liešana, lūžņu pārstrāde;
- ❖ *SIA „LEAX Baltix”* – metālapstrādes detaļas autobūvei, elektromehāniskai rūpniecībai;
- ❖ *SIA „Dīlers”* – alumīnija sakausējumu ražošana, krāsaino un melno metāla lūžņu pārstrāde;
- ❖ *SIA „TMMetal Baltic”* – kuģu dzenskrūvju lāpstiņu, rumbu un cilindru no niķeļalumīnija bronzas ražošana;
- ❖ *SIA „Baltic Zinc Technics”* – tērauda karstā cinkošana;
- ❖ *SIA „Baltrotors”* – hidraulisko rotoru ražošana.

Kokapstrāde. Meža nozare Latvijā ir viens no spēcīgākajiem tautsaimniecības balstiem. Nozare laika posmā no 2004.-2010.gadam kopumā vidēji devusi 10-15 % lielu ieguldījumu valsts iekšzemes kopproduktā un nodarbina aptuveni 5 % no visiem tautsaimniecībā strādājošajiem.

Kokapstrādes nozare aiz pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozares sastāda otru lielāko apgrozījuma rādītāju Rīgas reģiona apstrādes rūpniecības nozaru vidū – 573 miljonus latu. Tajā nodarbināti 16 tūkstoši Rīgas reģiona iedzīvotāju, kas ir viens no labākajiem rādītājiem apstrādes rūpniecības apakšnozaru vidū.

Kokrūpniecības produkcijas eksports kopš 20.gs. 90.gadu vidus ir palielinājies vairāk nekā 2 reizes. Koks un koka izstrādājumi sastāda gandrīz 1/5 daļu no eksporta precēm 2009.gadā. Lielākā meža produkcijas eksporta grupa ir koksne un tās izstrādājumi, kur vislielāko eksporta apjomu veido zāģmateriāli – 23 % no kopējās meža produkcijas eksporta. Mežu produkciju visvairāk eksportē uz Zviedriju, Vāciju un Lielbritāniju.

Lai gan Rīgas reģions nav vienīgais Latvijas reģions, kurš ir bagāts ar mežiem, meža nozares uzņēmumu galvenais kodols koncentrējas tieši Rīgas reģionā. 2001.gadā, veidojot efektīvu sadarbības tīklu un īstenojot kopējus projektus, tika uzsāktas aktivitātes meža klastera izveidei ar mērķi konsolidēt un veicināt kokapstrādes un saistīto industriju konkurētspēju gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Galvenie sadarbības tīkla dalībnieki ir nozares uzņēmumi, nozares asociācijas un NVO, pētniecības institūcijas un dažādas apmācības iestādes, kas izvietotas arī ārpus Rīgas reģiona robežām. Sadarbības tīkla ietvaros tiek attīstīti kopīgi pētniecības projekti jaunu produktu izstrādei, tiek veicināta zināšanu

pārvaldība un cilvēkresursu attīstība, informācijas atbalsta pasākumi industrijas dalībniekiem, mārketinga un dažādi starptautiski sadarbības pasākumi. Kokapstrādes nozare ir cieši saistīta ar mežsaimniecību, koka konstrukciju industriju un mēbeļu industriju, laika gaitā iesaistot ļoti plašu mežrūpniecības nozares uzņēmumu loku.

Rīgas reģionā ir augstu attīstīta kokrūpniecības pētnieciskā darbība. Salaspilī atrodas viens no Latvijas galvenajiem mežzinātnes pētījumu institūtiem „Silava”. Institūta galvenie darbības virzieni ir meža ekosistēmu un to komponentu izpēte, kā arī rekomendāciju izstrādāšana nenoplicinošas meža apsaimniekošanas nodrošināšanai, meža resursu un produktu racionālai un efektīvai izmantošanai.

Rīgas reģiona vadošie kokapstrādes un mežsaimniecības uzņēmumi:

- ❖ *A/S "Latvijas valsts meži"* – valsts īpašumā esošo mežu apsaimniekošana, pamatdarbība ir mežsaimniecība un galvenais ieņēmumu avots ir tirgū piegādāta koksne;
- ❖ *A/S "Latvijas finieris"* – bērza saplākšņa ražošana, pārdošana, produktu attīstība un saistīto pakalpojumu sniegšana. Plātņu materiālu tirdzniecība, mežsaimniecība un mežsaimniecība, kā arī sintētisko sveķu un fenola filmu ražošana;
- ❖ *SIA "Swedwood Latvia Ltd."* – kokzāģētava un masīvā koka mēbeļu plātņu ražotne, mēbeļu furnitūras ražošana;
- ❖ *SIA "Rettenmeier Baltic Timber"* – kokapstrāde un kokmateriāli. Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana;
- ❖ *SIA "Super Bebris"* – kokapstrāde, koka ēku projektēšana un būvniecība;
- ❖ *SIA "Pinus GB"* – mēbeļu ražošana.

Ķīmiskā rūpniecība. Rīgas reģiona perspektīvās ķīmiskās rūpniecības nozares ar augstu pievienotās vērtības eksportu ir ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana, kā arī farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana. Ķīmiskās rūpniecības nozares apgrozījums Rīgas reģionā pārsniedz 50 miljonus latu un saražotās pievienotās vērtības apjoms ir 15,6 miljoni latu gadā.

Ķīmijas nozares vadošie eksporta produkti ir farmaceitiskie izstrādājumi, kas veido aptuveni 1/3 no nozares kopējā eksporta apjoma, kam seko plastmasas izstrādājumi un stikla šķiedra. Ķīmijas un farmācijas produktu ražotāju lielākie eksporta tirgi ir Lietuva un Igaunija, kas kopā sastāda gandrīz pusi no eksportētās produkcijas. Šīm valstīm seko Krievijas, Ukrainas un Baltkrievijas tirgi. Tā kā farmaceitiskā ražošana pieder pie stingri reglamentētajām sfērām, tad salīdzinoši neliela daļa šīs produkcijas tiek eksportēta uz Rietumvalstu tirgiem, un vēl mazāka daļa uz tirgiem ārpus Eiropas Savienības.

Ķīmisko un farmaceitisko vielu ražošanas nozarēm Rīgas reģionā ir pietiekama industriālā bāze, izpētes un attīstības iestādes. Piemēram, divi no lielākajiem farmaceitisko preparātu ražotājiem atrodas Rīgas reģionā, t.i., A/S „Grindeks” un A/S „Olainfarm”. Rīgā atrodas arī ar šīm nozarēm saistītās zinātniskās institūcijas, piemēram, Latvijas Organiskās sintēzes institūts, un Latvijas Tehnoloģiskais centrs. Latvijas Organiskās sintēzes institūts veic pētījumus organiskajā ķīmijā, molekulārajā bioloģijā un bioorganiskajā ķīmijā, nodrošinot sadarbību gan ar Latvijas, gan ar ārvalstu farmaceitiskajām firmām. Pēdējo 5 gadu laikā institūts kopā ar partneriem pieteicis vairāk kā 250 patentus.

Nozarē strādājošo kvalifikācijas celšanai tiek izmantoti dažādi atbalsta instrumenti – Latvijas ķīmijas un farmācijas uzņēmēju asociācija realizējot projektu „Latvijas ķīmijas un ar to saistītajās nozarēs nodarbināto apmācības kvalifikācijas celšanai, konkurētspējas paaugstināšanai darba tirgū un uzņēmēju konkurētspējas veicināšanai” regulāri apmāca reģiona vadošo ķīmijas un farmācijas nozares uzņēmumu speciālistus.

Rīgas reģiona vadošie ķīmiskās rūpniecības uzņēmumi:

- ❖ *A/S „Grindeks”* – oriģinālproduktu, patentbrīvo un aktīvo farmaceitisko vielu pētniecība, izstrāde, ražošana un pārdošana. Specializācija sirds un asinsvadu,

centrālo nervu sistēmu ietekmējošo un pretvēža medikamentu terapeitiskajās grupās;

- ❖ *A/S „Olainfarm”* – medikamentu, aktīvo ķīmisko ingredientu un ķīmisko vielu ražošana;
- ❖ *A/S „Baltijas Gumijas Fabrika”* - gumijas maisījumu un gumijas tehnisko izstrādājumu ražošana;
- ❖ *SIA “Roche Latvija”* – medikamentu, farmaceitisko vielu ražošana un tirdzniecība.

Pārtikas produktu un dzērienu ražošana. Pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozare sastāda lielāko apgrozījumu Rīgas reģiona apstrādes rūpniecības nozaru vidū – 777 miljonus latu. Šajā nozarē reģionā tiek nodarbināti 16 tūkstoši strādājošo. Lielākie šīs nozares uzņēmumi ir specializējušies bezalkoholisko un alkoholisko dzērienu ražošanā, kā arī gaļas izstrādājumu un piena produktu ražošanā.

31. tabula

Lielākie pārtikas uzņēmumi Rīgas reģionā

Uzņēmums	Apgrozījums, milj. Ls	Lielākie īpašnieki
Latvijas Balzams	74,9	SPI Regional Business Unit BV (Nīderlande)
Rīgas piena kombināts	53,5	Baltijas lāse (Latvija) un Krievijas investori
Aldaris	32,2	Baltic Beverage Holding (Zviedrija), iekļaujas Carlsberg grupā
Cido grupa	31,0	Royal Unibrew (Dānija)
Rīgas miesnieks	23,2	Rakvere Lihakombinaat (Igaunija), iekļaujas Skandināvijas HKScan grupā
Laima	22,7	Nordic Partners Food Limited (Malta)
Balticovo	21,2	BCO (Latvija)
Hanzas maiznīcas	20,3	Hanzas maiznīca (Latvija), kas pieder VAASAN & VAASAN Oy (Somija)
Putnu fabrika Ķekava	20,0	Kopfonds, Pārtikas grupa, Ķekavas broileri (visi Latvija)
Rīgas piensaimnieks	19,1	DCEMF Holdings (Kaimanu salas)
Tukuma piens	18,6	Nerezidenti (netiek publiskoti)

Avots: Lursoft datu bāze un BNS arhīvs (uzņēmumu neto apgrozījums 2009.gadā)

Rīgas reģionā atrodas 11 no 15 Latvijas lielākajiem pārtikas produktu un dzērienu ražošanas uzņēmumiem. Pēdējos gados lielākā daļa Latvijas lielāko pārtikas uzņēmumu ir piesaistījuši ārzemju investoru uzmanību. Šajos uzņēmumos ieguldītās tiešās ārvalstu investīcijas sekmē uzņēmumu tehnisko modernizāciju, inovatīvu produktu izstrādi un ražošanu, kā arī eksportētās produkcijas apjoma palielināšanos. Lielāko pārtikas ražošanas uzņēmumu „Latvijas Balzams” un „Rīgas piena kombināts” gada apgrozījums pārsniedz 50 miljonus latu.

Pēdējos gados pārtikas produktu un dzērienu eksportam ir vērojama stabila pieauguma tendence, 2010.gada IV ceturksnī sasniedzot teju 50 % pieaugumu pret šo pašu laika periodu gadu iepriekš. Nozarē sarasotā produkcija tiek eksportēta galvenokārt uz Lietuvu, Igauniju, Krieviju, NVS valstīm un ASV. Galvenās eksporta grupas ir dzērieni, sulas, zivju produkti, piena produkti, graudu un miltu produkti. Galvenokārt tiek eksportēta produkcija, kas ir paredzēta tehnoloģiskai pārstrādei, gatavā produkcija veido aptuveni 10% no eksporta kopapjoma.

Rīgas reģiona vadošie pārtikas produktu un dzērienu ražošanas uzņēmumi:

- ❖ *A/S „Latvijas Balzams”* – alkoholisko dzērienu ražošana: dzirkstošo vīnu un vieglo alkoholisko dzērienu ražošana un stipro alkoholisko dzērienu ražošana;

- ❖ A/S „Rīgas piena kombināts” – piena pārstrāde un piena produktu ražošana;
- ❖ A/S „Aldaris” – alus, sidra un gāzētu bezalkoholisko dzērienu ražošana;
- ❖ A/S „Rīgas miesnieks” – gaļas iepirkšana, pārstrāde un realizācija;
- ❖ A/S „Laima” – saldumu ražošana;
- ❖ A/S „Balticovo” - olu un olu produktu ražošana.
- ❖ SIA „Cido grupa” - bezalkoholisko dzērienu ražošana;

Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana. Tekstilizstrādājumu, apģērbu un ādas izstrādājumu ražošanas nozares Rīgas reģionā nodarbina vairāk kā 9 tūkstošus iedzīvotāju un pievienotās vērtības apjoms šajās nozarēs sastāda 45 miljonus latu. Atsevišķi Rīgas reģionā esošie lielākie apģērbu ražošanas uzņēmumi ir specializējušies noteiktos virzienos, piemēram trikotāžas izstrādājumu vai veļas ražošanā. Augstā līmenī ir attīstīts rūpnieciskais apģērbu dizains. Veiksmīgs rūpnieciskais dizains ir uzņēmumam „Rosme”, kurš ražo Eiropas valstīs pieprasītus tekstilizstrādājumus. Arī uzņēmumu „Vēlme”, „Rīgas drēbnieks”, „Ogres trikotāža” un „Rita” ražotie vīriešu un sievietes virsējie apģērbi un adītie izstrādājumi ir pazīstami ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā. Kopumā apģērbu ražošanas nozarē, it sevišķi lielajos uzņēmumos, tiek izpildīti galvenokārt tikai ES valstu pasūtījumi, kas rada jaunas iespējas nozares izaugsmei jau tuvākajos gados.

Rīgas reģiona vadošie tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas uzņēmumi:

- ❖ SIA „Ogres trikotāža” – augstas kvalitātes virsējās trikotāžas izstrādājumu no tīrvilnas, pusvilnas fasondzijas un kokvilnas ražošana;
- ❖ SIA „Rosme” – sievietes apakšveļas un naktsveļas ražošana;
- ❖ SIA „Vaide” – sievietes un vīriešu brīvā laika un naktsveļas ražošana;
- ❖ SIA „Rita” – sievietes, vīriešu un bērnu trikotāžas apģērbu ražošana.

4.2.3. Pakalpojumu nozares

Rīgas reģions apkalpo 80 līdz 90% finanšu, mārketinga, konsultāciju, apdrošināšanas sektora, reklāmas u.c. darījumu jomas pakalpojumu, kā arī augstākā līmeņa sadzīves pakalpojumu tirgus. Rīgas pilsētā atrodas visas lielākās bankas, biržas, apdrošināšanas sabiedrības u.c. finanšu darījumu iestādes, kas veic starptautiskus darījumus. Biznesa pakalpojumu un augstākā līmeņa sadzīves pakalpojumu piedāvājumā Rīgas reģionam nacionālā līmenī nav līdzvērtīgu konkurentu.

32. tabula

Rīgas reģiona vadošo pakalpojumu nozaru rādītāji

Pakalpojumu nozare	Apgrozījums (milj. Ls)	Nodarbināto skaits (tūkst.)	Pievienotās vērtības apjoms (milj. Ls)
Transports un uzglabāšana (H)	2 441,4	58,3	805,8
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi (J)	1 054,0	20,4	491,9
Banku un finanšu sektors (K)	-	14,5	-
Profesionālie un zinātniskie pakalpojumi (M)	1 001,0	29,3	398,5

Avots: autoru izdarīti aprēķini, izmantojot LR CSP datus (2008.gads, NACE 2.red.)

Balstoties uz Rīgas reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējumu, kā perspektīvākās pakalpojumu jomas nozares Rīgas reģionā ir izvirzītas transporta un sakaru, informācijas un komunikācijas pakalpojumu, bankas un finanšu sektora, kā arī profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu jomas.

Transports un sakari. Ņemot vērā Rīgas reģiona ģeogrāfiskā novietojuma

priekšrocības, transporta un uzglabāšanas nozare Rīgas reģionā tradicionāli ieņēmusi nozīmīgu vietu pakalpojumu nozaru struktūrā visas valsts mērogā. Šīs nozares Rīgas reģionā radītās kopējās pievienotās vērtības īpatsvars Latvijā kopš 2004.gada ir pieaudzis no 50 % līdz vairāk kā 70 %, kas liecina par šīs nozares izaugsmi un teritoriālu lokalizēšanos Rīgas reģiona teritorijā. Nozarē strādājošie uzņēmumi veido lielāko apgrozījumu reģiona pakalpojumu nozaru vidū, kas sastāda nepilnus 2,5 miljonus latu. Arī nodarbināto skaita un radītās pievienotās vērtības rādītāji šo nozari citu pakalpojumu jomu vidū izvirza līderpozīcijās Rīgas reģionā.

Rīgas reģiona vadošie transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumi:

- ❖ *A/S "Air Baltic Corporation"* – vietējie un starptautiskie pasažieru un kravu aviopārvadājumi;
- ❖ *A/S "Latvijas Pasts"* - pasta, eksprespasta, preses abonēšanas, tiešā pasta, preču piegādes un loģistikas pakalpojumi;
- ❖ *A/S "Latvijas dzelzceļš"* - pakalpojumi kravu un pasažieru pārvadājumu jomā, gan iekšzemē, gan starptautiskajā satiksmē, ritošā sastāva remonta pakalpojumi, kā arī ir dzelzceļa infrastruktūras apsaimniekošana;
- ❖ *A/S "Dominante Loģistikas sistēma"* - pilna servisa loģistikas pakalpojumi — sadale, pārtikas un nepārtikas preču piegāde gala patērētājam, dokumentācijas noformēšana, kravu komplektēšana, noliktavu un transporta pakalpojumi visā Baltijas reģiona teritorijā, kā arī konsultāciju pakalpojumi loģistikā;
- ❖ *SIA "Rīgas satiksme"* - sabiedriskā transporta pakalpojumi Rīgā, dažāda veida transporta noma, kā arī Rīgas pašvaldības autostāvvietu apsaimniekošana.

Informācijas un komunikācijas pakalpojumi. Rīgas reģions ir vadošais Latvijas reģions informācijas un komunikācijas pakalpojumu jomā, kas sevī ietver tādas apakšnozares kā izdevējdarbība, kinofilmu, televīzijas programmu un skaņu ierakstu producēšanu, radio un televīzijas programmu izstrādi, telekomunikācijas, datorprogrammēšanu un informācijas pakalpojumus. Informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozare nodarbina vairāk kā 20 tūkstošus Rīgas reģiona iedzīvotāju un rada teju 500 miljonus latu pievienotās vērtības.

Nozīmīgākie informācijas un komunikācijas pakalpojumu uzņēmumi Rīgas reģionā:

- ❖ *SIA "Latvijas Mobilais Telefons"* – mobilo telekomunikāciju pakalpojumi, tajā skaitā balss pārraides, datu pārraides, bezvadu interneta un trešās paaudzes mobilo sakaru pakalpojumi;
- ❖ *SIA "Lattelecom"* – integrēti elektronisko sakaru, IT un telekomunikāciju pakalpojumi, tīklu projektēšanas un izbūves pakalpojumi. Uzņēmums nodrošina arī datu pārraides un IT infrastruktūras risinājumus, interneta un kontaktu centra pakalpojumus, kā arī biznesa procesu ārpalpojumu.
- ❖ *SIA "Tele2"* – mobilo sakaru, fiksēto telekomunikāciju un datu pārraides, kā arī interneta un kabeļtelevīzijas pakalpojumi.

Banku un finanšu sektors. Finanšu sektors kopumā ietver bankas, krājaizdevu sabiedrības, apdrošināšanas sabiedrības un apdrošināšanas starpniekus, finanšu instrumentu tirgus dalībniekus un privāto pensiju fondus. Noteicošo lomu šajā sektorā spēlē bankas.

Banku sektors Latvijas tautsaimniecībā ieņem daudz nozīmīgāku vietu, nekā pārējās divās Baltijas kaimiņvalstīs. Lielākā daļa no tām apvienotajās Komerbanku asociācijā – kopskaitā 29 bankas, ieskaitot ārvalstu banku filiāles, kas atrodas Rīgas reģiona teritorijā.

Banku sektorā ir sasniegts augsts tehnoloģiskais līmenis – ieviesta attālinātā finanšu operāciju veikšana internetā, naudas automātu tīkls, maksājumu karšu izmantošana u.c. Nodarbināto skaits nozarē ir palielinājies no nedaudz vairāk kā 10 tūkstošiem 2004.gadā līdz nepilniem 15 tūkstošiem darbinieku 2010.gadā.

Strauji pieaug internetbanku lietotāju skaits - 2007.gada vidū lietotāju skaits bija sasniedzis jau 963 tūkstošus. Šobrīd attālināto norēķinu lietotāju skaits jau tuvojas 2 miljoniem.

Banku darbību Latvijā regulē Latvijas banka, kas atrodas Rīgā. Uzraudzības funkcijas pār komercbanku darbību veic Finanšu un kapitāla tirgus komisija, kuras atrašanās vieta ir Rīga.

Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi. Šīs nozares Rīgas reģionā radītās kopējās pievienotās vērtības īpatsvars Latvijā kopš 90.gadu visus stabili sastāda 65 – 70 %, ar tendenci šim īpatsvaram palielināties. Nozare ietver arī zinātniski pētnieciskā darba apakšnozari, kas tiešā veidā saistīta ar reģiona specializāciju – inovatīvu produktu radīšanu un izplatīšanu. Profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozares apgrozījums pārsniedz 1 miljonu latu un nodarbina teju 30 tūkstošus Rīgas reģiona iedzīvotāju.

Vērojams pieaugums pētniecības un attīstības (R&D) izstrādēs uzņēmumos. Šo rādītāju ietekmē arī iestāžu, uzņēmumu un organizāciju skaits, kurās tiek veikts pētniecības darbs. Laika posmā no 2004.-2010.gadam šādu iestāžu skaitam ir tendence palielināties.

2.2.4. Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā

Rīgas reģiona īpatnība ir vienlīdz liela gan ražošanas uzņēmumu, gan augstas vērtības pakalpojumu sniedzēju koncentrācija. Rīgas reģions kā daudzpusīgs attīstības centru kopums kalpo par plašu ideju un sadarbības platformu, kurā tiek kombinētas dažādas idejas un zināšanas, lai radītu jaunus eksportspējīgus produktus un pakalpojumus. Rīgas reģiona specializācija cieši saistīta ar radošumu un jaunākajām zināšanām balstītas uzņēmējdarbības attīstību.

Nozares ar augstu attīstības potenciālu reģionā ietver augstas pievienotās vērtības ražošanas un pakalpojumu jomas, kuru attīstīšana papildinātu reģiona tradicionālās nozares, kas noteiktas kā perspektīvās uzņēmējdarbības jomas Rīgas reģionā. Augsts attīstības potenciāls izveidojies tādās nozarēs kā rūpniecība, radošās industrijas, gaisa un jūras satiksme, tūrisms, kā arī zaļās ekonomikas un ilgtspējīga dzīvesveida nozares. Šīs jomas tiek uzvertas kā noteicošie reģiona attīstības risinājumi, kas sniedzas pāri vienas nozares robežām.

Izpētes un attīstības pakalpojumi. Izpētes un attīstības pakalpojumi ir saistīti ar jaunu tehnoloģiju, produktu un pakalpojumu izstrādi. Rīgas reģionam kā valsts izglītības, zinātnes un pētniecības centram ir ievērojamas priekšrocības inovāciju ieviešanā. Arī Baltijas mērogā Rīgas reģions ir viens no lielākajiem izglītības un zinātnes centriem. Tajā atrodas 78 zinātniskās institūcijas. Starp tām ir starptautiski nozīmīgas pētniecības iestādes, piemēram, Latvijas Organiskās sintēzes institūts, Latvijas Zinātņu akadēmijas Fizikālās enerģētikas institūts, Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts un Latvijas Universitātes Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs u.c. Vislielākais zinātniskais potenciāls ir koncentrējies dabas zinātnēs, par to liecina analīze par zinātņu doktoru sadalījumu pēc jomas, kurā iegūts zinātniskais grāds.

2010.gadā vairāk kā 460 uzņēmumos, iestādēs un organizācijās tika veikts pētniecības darbs. Uzņēmumu dati par kopējiem izdevumiem inovācijām laika posmā no 2004. līdz 2010.gadam liecina par izdevumu pieaugumu inovācijām apstrādes rūpniecības vajadzībām. Pieaug ne tikai izpētes un attīstības funkcijas uzņēmumos, bet arī izpētes un attīstības pakalpojumu tirgus apstrādes rūpniecības vajadzībām. Šajā laika periodā tas ir pieaudzis vairāk nekā divas reizes.

Kā prioritārie izpētes un attīstības pakalpojumi būtu nosakāmi biomedicīna, biofarmācija, enerģētikas zinātne, informātika, materiālzinātne, medicīnas zinātne, agrobiotehnoloģija un mežzinātne.

Radošās industrijas. Radošās industrijas ir tautsaimniecības nozares, kas balstās uz individuālo vai kolektīvo radošumu, prasmēm un talantu un spēj celt labklājību un radīt darba vietas, radot un izmantojot intelektuālo īpašumu. Tās bieži tiek uzskatītas par radošuma un inovāciju procesu katalizatorēm, kuru ietekme bieži vien pārsniedz to robežas.

Radošās industrijas piedzīvojušas strauju izaugsmi, izaugsmes temps no 2005. līdz 2007.gadam pārsniedza kopējos tautsaimniecības tempus. 2006.gadā radošo industriju apgrozījums veidoja 706 miljonus latu. Radošās industrijas nodarbina 12 % no reģiona darbaspēka, no kuriem 68% tiek nodarbināti Rīgā. Radošās industrijas nozarēm ir raksturīgi mikrouzņēmumi un liels pašnodarbināto skaits – pāri par 10 % no visiem reģiona uzņēmumiem darbojās radošo industriju nozarēs. Pēc LR Kultūras ministrijas veiktajiem pētījumiem ekonomisko rādītāju ziņā visveiksmīgākās radošo industriju nozares ir reklāma, izdevējdarbība un poligrāfija. Taču, analizējot radošo industriju nākotnes potenciālu, tika secināts, ka dizaina, audiovizuālo mediju un multimediju nozarēm piemīt vislielākais eksporta potenciāls.

Augstākas pievienotās vērtības radīšana ir cieši saistīta ar radošo kapitālu. Rīgas reģionā ir augstākais moderno, zināšanām ietilpīgu tehnoloģisko uzņēmumu un zinātnisko institūciju koncentrācija, kuros tiek nodarbināts lielākais radošā darbaspēka īpatsvars, kuru veido zinātnieki, inženieri, mākslinieki, mūziķi, arhitekti, menedžeri un profesionāļi. Rīgas reģiona radošais kapitāls, tā attīstīšana un izmantošana ir būtisks priekšnosacījums ne tikai reģiona, bet visas valsts eksportspējas kāpināšanai.

Gaisa un jūras satiksme. Rīgas reģions vienlaikus ir starptautiskais un valsts iekšējais pasažieru un kravu transporta krustpunkts. Reģionā krustojas Eiropas transporta maršruti un nozīmīgākās valsts un reģiona pasažieru un preču transporta plūsmas. Reģionā atrodas Rīgas lidosta, dzelzceļa un autotransporta mezgls. Pārvadājumi veido lielāko grupu Latvijas pakalpojumu eksportā, 2010.gadā to īpatsvars veidoja pusi no visa pakalpojumu eksporta apjoma reģionā.

Latvijas Bankas pētījums liecina, ka Latvija ir konkurētspējīga gandrīz visos pārvadājumu pakalpojumos. Starp šobrīd konkurētspējīgajiem transporta pakalpojumu sektoriem vislielākā pievienotā vērtība ir gaisa transporta pakalpojumiem un jūras kravas pārvadājumiem.

Tādējādi Rīgas lidosta un osta ir būtisks eksporta pieauguma avots. Turklāt Rīgas lidosta ne tikai palielina pārvadājumu eksportu, bet arī veicina tūrisma attīstību. Par to liecina straujā braucieni kā eksporta pakalpojumu izaugsme. Tās īpatsvars pakalpojumu eksportā laika posmā no 2000. līdz 2007.gadam ir dubultojies. Tas atspoguļo pēdējo gadu laikā pieaugušo ceļotāju plūsmu uz Latviju. Perspektīvie Rīgas reģiona attīstības virzieni transporta jomā ir augstais gaisa un ostu satiksmes izaugsmes potenciāls.

Tūrisms. Rīga un Jūrmala ir starptautiski atpazīstamas pilsētas, kas uztur augstu starptautiskā tūrisma interesi pār Latviju. No 2005. līdz 2008. gadam – strauji pieauga Rīgā un Jūrmalā apkalpoto tūristu skaits, attiecīgi par 31% un 12%. Lai gan sākot ar 2009.gadu ir jūtams tūristu apmeklējuma kritums, tomēr šis skaitlis vēl joprojām ir ievērojams. Piemēram, tikai 2009.gada ceturksnī vien tika apkalpoti 288 tūkstoši ārzemju viesu. No tiem 71% tika uzņemti Rīgā un 7% – Jūrmalā.

Jūrmalas pilsētas veselības iestāžu un pludmales kompleksa augstais prestižs un to nozīme NVS valstu iedzīvotāju kolektīvajā atmiņā var radīt veiksmīgus priekšnoteikumus arī turpmākai izaugsmei. Savukārt Rīga ir vēsturiska Baltijas jūras reģiona pilsēta, kurai nepieciešams radīt profilu, kas ir salīdzināms un konkurētspējīgs ar citām Eiropas pilsētām. Rīgas profilēšanai svarīgi uzsvērt Latvijas teritorijas ekoloģisko vidi kvalitatīva dzīvesveida nodrošināšanai tās iedzīvotājiem un viesiem, kā arī kultūras mantojumu, tajā skaitā padomju laiku.

Zaļās ekonomikas un ilgtspējīga dzīvesveida nozares. ES kontekstā Latviju var uzskatīt par dabas kapitāla lielvalsti. Latvijas apdzīvojuma blīvums ir salīdzinoši mazs, tāpēc

Latvija ir viena no “zaļākajām” un vismazāk urbanizētajām ES teritorijām. Arī Rīgas reģions koncentrē ievērojamas vides un dabas vērtības – jūra, pludmales, trīs lielu upju (Daugavas, Lielupes un Gaujas) satece, sekļie piejūras lagūnezери, plašie purvu masīvi, mežu ekosistēmas un aizsargājamās dabas teritorijas. Tās ir unikālas ne tikai Latvijā, bet ieņem nozīmīgu vietu arī Eiropas mērogā.

Šīs dabas vērtības sniedz papildus iespējas Rīgas reģiona ilgtspējīgai attīstībai. Pasaulē pieaug pieprasījums pēc ekoloģiski sertificētiem un veselīgiem produktiem, kā arī dažādiem rekreācijas pakalpojumiem. Rīgas reģiona unikālā daba un ainava sniedz iespējas maziem un vidējiem uzņēmumiem attīstīt videi draudzīgu tūrismu un citas rekreācijas iespējas (piemēram, makšķerēšana, SPA un dažādi medicīniskie pakalpojumi).

Savukārt Rīgas reģionā atrodas dziednieciskās dūņas. Šis maz izmantotais resurss var kalpot par būtisku dabas kapitāla sastāvdaļu ilgtspējīgu un ekoloģisku ārstniecības pakalpojumu vai produktu nozarei. Rīgas reģiona jūras akvatorija pagaidām netiek pietiekami novērtēta kā dažādu atjaunojamo enerģijas resursu – avotu siltuma un elektrības ražošanai, piemēram, vēja ģeneratoru, siltumsūkņu sistēmas, viļņu enerģijas u.c. potenciāla attīstības telpa. Rīgas reģiona ilgtspējīgi izmantots dabas kapitāls var sniegt papildus iespējas jaunu nozaru attīstībai.

5. VIDZEMES REĢIONS

5.1.1. Vidzemes reģiona vizītkarte

Teritorija	15,2 tūkst.km ²
Lielākās pilsētas	Valmiera, Cēsis, Alūksne, Gulbene, Madona, Valka, Smiltene
Iedzīvotāju skaits uz 2011.gada sākumu	233 tūkst.
Laukos dzīvo	58%
Apdzīvotības blīvums uz km²	15,3
Iedzīvotāji darbības vecumā	65,7%
Nodarbinātības līmenis	55 %
Bezdarba līmenis	12,6%
Atalgojuma līmenis	354 Ls
Iedzīvotāju etniskais sastāvs	85,3% latvieši, 9,8% krievi, 4,9% pārējās tautības

Avots: CSP dati

107. att. *Vidzemes reģiona novietojums Latvijas kartē*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Vidzemes reģions atrodas ES Ziemeļaustrumos un Latvijas ziemeļaustrumos. Tā ārējā robeža ar ES dalībvalsti - Igaunijas Republiku ir 290 km gara un Krievijas Federāciju 46,4 km gara. Vidzemes reģions pēc platības ir lielākais reģions Latvijā, tas aizņem 23,6% no Latvijas teritorijas. Vidzemes reģiona teritorijā lielāko platību aizņem meža zemes, to īpatsvars ir 51,7%, lauksaimniecībā izmantojamā zeme aizņem 34% no kopējās platības.

Reģiona apdzīvojuma struktūru veido 16 pilsētas, vairāk kā 950 ciemi lauku teritorijās un lauku viensētas, kuru kopējais skaits sniedzas pāri 80 tūkstošiem.

Gan telpiski, gan funkcionāli Vidzemes reģions ir cieši saistīts ar Latgales, Rīgas un Zemgales reģioniem, piemēram, Madonas novada iedzīvotājiem jautājumi, kas saistīti ar zemes izmantošanu un apsaimniekošanu jākārto Zemgales reģionālajā nodaļā, bet Latgales plānošanas reģiona Balvu novada lauksaimniekus apkalpo Lauku atbalsta dienesta nodaļa, kas atrodas Gulbenē. Ar pārējiem reģioniem Vidzemi saista kultūras un izglītības iestādes un to sniegtie pakalpojumi, kā arī tūrisma objekti un aktīvās atpūtas iespējas.

Saikne ar galvaspilsētu kā valsts administratīvo centru un transporta mezglu, piekļuve Vidzemes jūrmalai un ostām (Salacgrīva, Ainaži, Saulkrasti) izmantojot autoceļus un dzelzceļa satiksmi iespējama 2 stundu laikā.

108. att. *Vidzemes reģiona administratīvā iedalījuma karte*

109. att. *Nozīmīgākie attīstības centri Vidzemes reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Vidzemes PR datus

- ✓ Vidzemes reģiona teritorijas plānojumā ir izdalīti četri apdzīvojuma līmeņi: nacionālās nozīmes attīstības centri - Valmiera un Cēsis, jāpiebilst, ka Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030” ir atzīmēts tikai viens nacionālās attīstības centrs-Valmiera;
- ✓ *reģionālās nozīmes attīstības centri* - Alūksne, Gulbene, Madona, Valka un Smiltene;
- ✓ *novada nozīmes attīstības centri*: mazās pilsētas - Ape, Cesvaine, Līgatne, Lubāna, Mazsalaca, Rūjiena, Seda, Strenči un Varakļāni; lielāki ciemi - Augšlīgatne, Burtnieki, Ērgļi, Gaujiena, Jaungulbene Jaunpiebalga, Lejasciems, Liepa, Liepna, Lizums, Ļaudona, Naukšēni, Priekuļi, Rauna, Stalbe un Vecpiebalga;
- ✓ *vietējās nozīmes attīstības centri* – bijušo pagasta padomju centri, kas neatbilst novada nozīmes attīstības centra statusam, un citas nelielas apdzīvotas vietas, kopā 84 vienības.

Uzņēmējdarbība reģionā koncentrējusies nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros un to tuvākā apkārtnē. Vislielākais rūpniecības nozares uzņēmumu īpatsvars izvietojies teritorijā ap Valmieru, Cēsīm un Smiltēni, kura aizņem aptuveni 12% no Vidzemes reģiona teritorijas un tajā dzīvo aptuveni 100 tūkstoši iedzīvotāji jeb 42% no reģiona iedzīvotājiem. Šajā teritorijā atrodas 59% no reģionā esošajām darba vietām rūpniecībā, tai ir salīdzinoši labi attīstīta transporta infrastruktūra – autoceļi, dzelzceļš, teritorijā plaši pieejams gāzes sadales tīkls.

Vidzemes reģiona teritoriju šķērso vairāki nozīmīgi starptautiskie transporta koridori, nodrošinot Vidzemei tiešus sakarus ar vairākiem reģionu centriem kaimiņu valstīs: Tartu un Tallinu Igaunijā un Pleskavu, Novgorodu un Sanktpēterburgu Krievijā.

Reģiona galvenās pamatvērtības ir:

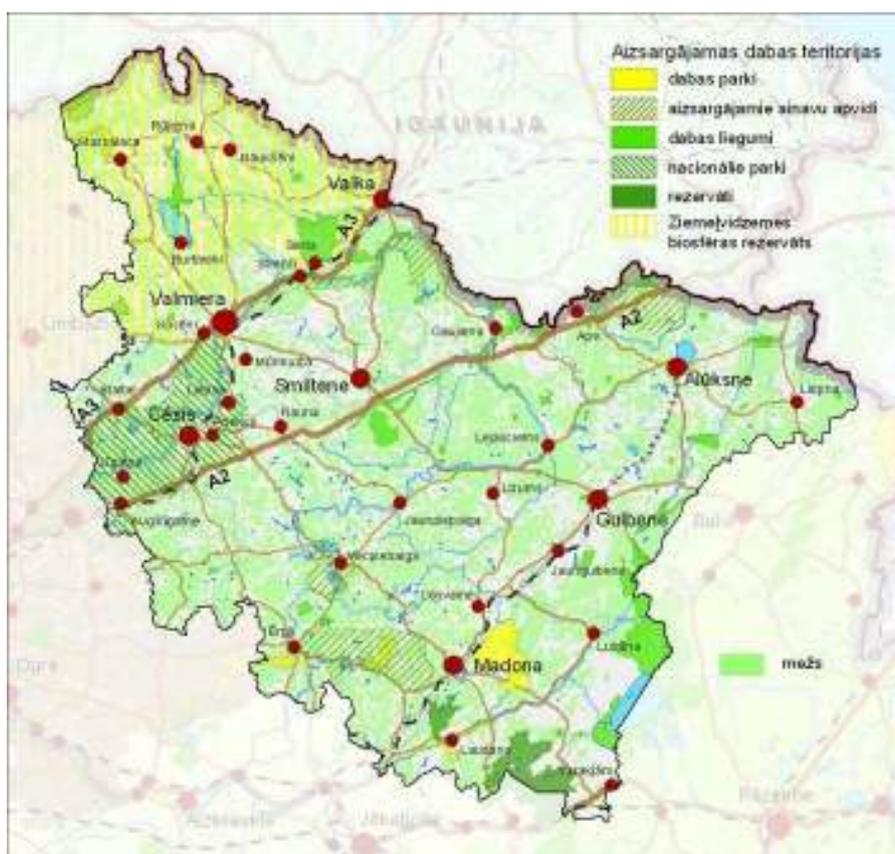
- ✓ *dažādu paaudžu iedzīvotāji, to intelektuālais potenciāls un ekonomiski aktīvie iedzīvotāji kā saimnieciski aktīvākā daļa, kas veido darba spēka resursus reģionā;*
- ✓ *Meža zeme un koksnes krāja reģionā, kas pozitīvi ietekmē un veicina mežsaimniecības un kokapstrādes nozares attīstību*
- ✓ *Vidzemes ainavas un unikālas dabas teritorijas, tai raksturīgā lauku apdzīvojuma struktūra, tradīcijas un bagātais kultūrvēsturiskais mantojums, kas nodrošina kvalitatīvu dzīves vidi reģionā.*

Tādi unikāli arhitektūras pieminekļi kā Āraišu ezerpils, Sv.Sīmaņa baznīca Valmierā, Cēsu vecpilsēta un viduslaiku pilsdrupas, Dikļu pils, Ungurmuiža, Cērtenes pilskalns, ir plaši pazīstami ne tikai Vidzemes reģiona un valsts mērogā, bet arī ārpus tās robežām.

Vienīgais šaursliežu dzelzceļš Gulbene –Alūksne ar regulāru satiksmi, nodrošina iespēju iepazīt iepriekšējā gadsimtā izmantoto satiksmes transportlīdzekli un vērot savdabīgo dabu reģiona dienvidu daļā.

Augsta vides kvalitāte - nozīmīga vērtība gan reģionālajā, gan nacionālajā līmenī. Salīdzinājumā ar daudziem reģioniem pasaulē un Eiropas valstīs, reģionā ir saimnieciski neskartāka vide, stabilāks ekosistēmu līdzsvars un zemāks vides piesārņojums.

Gaujas Nacionālais parks un Gaujas senleja, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Teiču rezervāts un citi aizsargājami dabas objekti ir neatņemama Vidzemes reģiona vērtība.

110. att. *Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Vidzemes reģiona.*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

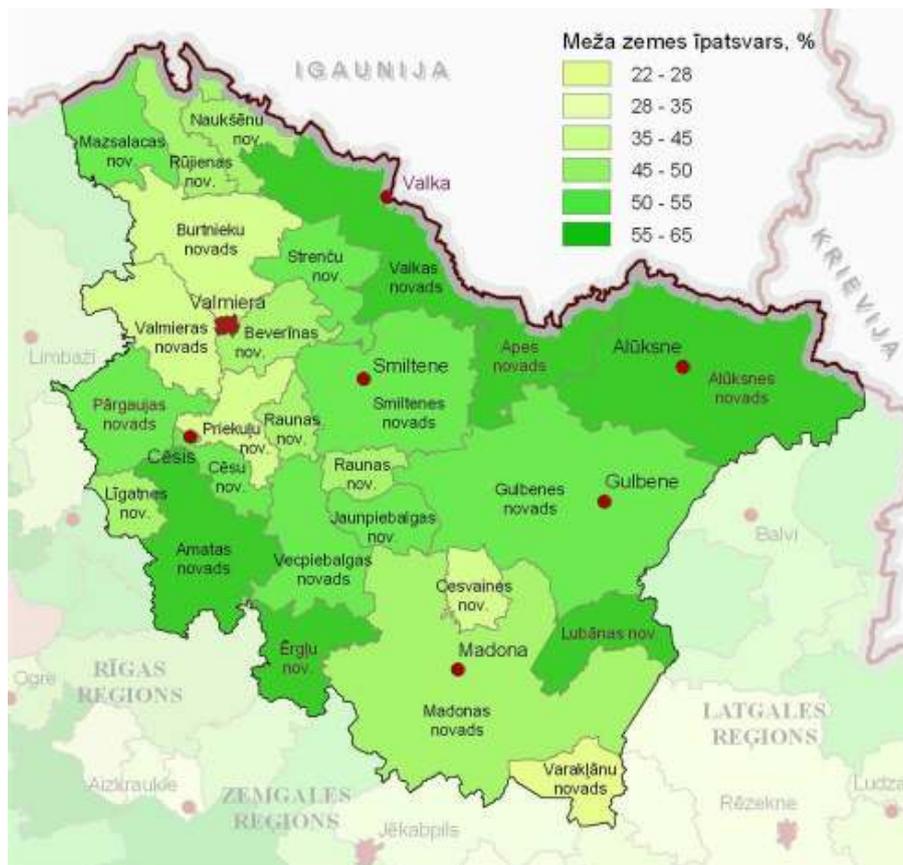
5.1.2. Dabas resursi Vidzemes reģionā

Vidzemes reģions ir bagāts ar atjaunojamajiem dabas resursiem. No tiem nozīmīgākie ir auglīgās augsnes, meži, hidroresursi un saules enerģija. Reģionā esošās auglīgās zemes, pieaugošās mežu platības un saldūdens rezerves, saskaroties ar globāla rakstura izaicinājumiem, kļūst arvien nozīmīgākas gan vietējā, valsts un visas ES mērogā. Teritorijā sastopami dažādi derīgie izrakteņi, kas izmantojami lauksaimniecībā, būvniecībā, būvmateriālu, keramikas un stikla ražošanā. Vidzemes reģiona reljefam Cēsu, Madonas un Alūksnes apkārtnē raksturīgas visai paugurainas augstienes 200-250 m virs jūras līmeņa.

Augstākais Latvijas teritorijas punkts - Gaiziņkalns atrodas Vidzemes augstienē 25 km attālumā no Madonas pilsētas, tā augstums 312 m vjl.. Vidzemes nozīmīgākā upe ir Gauja, kas piemērota aktīvajai atpūtai, rekreācijai un dabas izziņāšanai, tādejādi pie Gaujas ir iespējams attīstīt tūrisma infrastruktūru un pakalpojumus. Īpaša loma gan ainaviski, gan arī dabas apstākļu veidošanā ir Gulbenes paugurvalnim, kas nodala Tālavas zemieni no Austrumlatvijas zemienes un ir abu lielāko Latvijas upju – Daugavas un Gaujas ūdensšķirtne.

Meža zemes. Vidzemes reģiona teritorijas lielāko daļu, t.i.51,7%, aizņem meža zemes, kas, pateicoties Eiropas Savienības atbalstam lauksaimniecībā neizmantoto zemju apmežošanā, uz 2010.gada sākumu ir palielinājusies par 7% salīdzinājumā ar 2005.gadu. Meži ir viena no lielākajām Vidzemes reģiona bagātībām. Pēc Valsts meža dienesta inventarizācijas datiem uz 2010.gada sākumu Vidzemes reģionā bija 746,4 tūkst.ha meža audžu platību, t.i. par 7,7 tūkst.ha vairāk kā 2005.gada sākumā, no kurām 44,4% ir valsts, 54,7% privātpersonu un 0,9% pašvaldību īpašums. Laika periodā no 2005. līdz 2010.gadam būtiski izmainījušās skuju un lapu koku platības. Skuju koku platības 2010.gadā salīdzinājumā ar 2005.gadu samazinājušās par 2,9% jeb 12,4 tūkst.ha, bet lapu koku platības palielinājušās par 6,4% jeb 20 tūkst.ha. Visstraujākais samazinājums bijis priežu platībām, tās samazinājušās par 8,6 tūkst.ha., bet pieaugums apses un bērza audžu platībām, attiecīgi tās palielinājušās par 7,4 un 11,9 tūkst.ha.

Reģionā kopējais koksnes krājas daudzums uz 2010.gada sākumu salīdzinājumā ar 2004.gadu bija samazinājusies par 3,2 miljoniem m³ jeb 2,1%. Šis samazinājums tiek uzskatīts kā nenozīmīgs, kurš tuvākajos gados tiks kompensēts sakarā ar meža audžu izplatīšanos uz zemākas auglības un grūtāk apstrādājamiem lauksaimniecības zemes nogabaliem. Mežsaimniecības nozarē strādājošie uzņēmumi arvien lielāku uzmanību velta meža apsaimniekošanas ilgtspējīgas attīstības pamatprincipam, kas nosaka koksnes apsteidzoša pieauguma nepieciešamību, salīdzinājumā ar izcērtamās koksnes apjomu. Pēdējos gados reģionā vērojama tendence, ka samazinās privātajā īpašumā esošo mežu platības, kurās notiek mežizstrādes darbi, kas norāda uz koksnes resursu uzkrāšanos izmantošanai nākamajām paaudzēm.

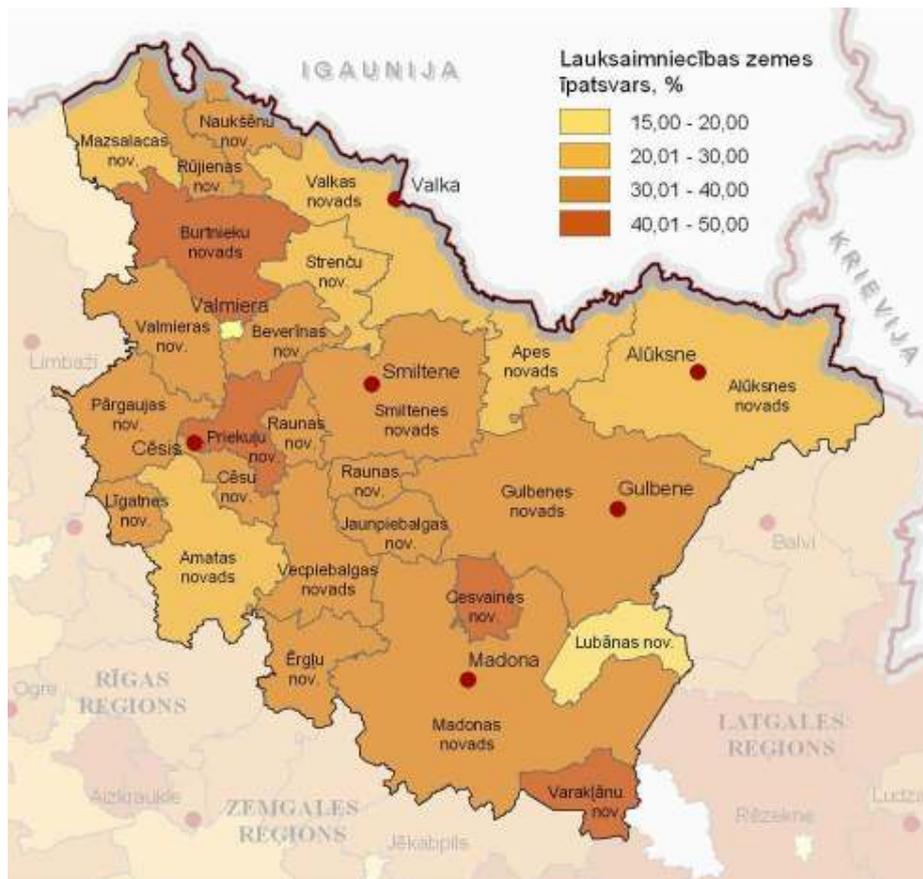

111. att. *Meža zemju izvietojums Vidzemes reģionā*
 Avots: Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2007.-2014. gadam

Mežsaimniecībā saražotā produkcija - koksne, tiek izmantota kā izejviela apstrādes rūpniecībā un enerģētikā. Meža platības pieaugums nodrošina nākotnē izcērtamās koksnes apjoma pieaugumu. Tas pozitīvi ietekmē mežsaimniecības un kokapstrādes nozares attīstību vidējā laika posmā, paverot jaunas iespējas investīciju projektiem, kuri orientēti uz koksnes dziļāku pārstrādi un pievienotās vērtības palielināšanu uz katru koksnes resursu vienību. Mežsaimniecība ir otra primārā tautsaimniecības nozare, kas Vidzemes reģionā ir lielākā zemes izmantotāja, vides kvalitātes uzlabotāja, darba vietu nodrošinātāja un kokmateriālu ieguves avots koksnes un koka izstrādājumu ražošanā.

Lauksaimniecības zemes. Lauksaimniecībā izmantojamā zeme aizņem 34% no kopējās reģiona teritorijas. Auglīgās zemes izmantošanas struktūru nosaka paugurainais reljefs, strauji mainīgais augsnes sastāvs un akmeņainība vairākos reģiona novados. Šādas augsnes ir piemērotas piena un gaļas lopkopības attīstībai. Lielākais lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars no teritorijas kopējās platības ir Varakļānu, Priekuļu, Cesvaines, Burtnieku, Raunas, Naukšēnu, Beverīnas un Madonas novados.

Uz lauksaimniecības zemju pieejamību reģionā norāda zemes izmantošanas struktūra 2010.gada beigās. Tikai 204,5 tūkst.ha jeb 51,1% no reģionā esošajām auglīgākajām augsnēm tiek izmantota intensīvā režīmā, audzējot, galvenokārt graudaugus, kartupeļus un dārzeņus. Salīdzinoši lielu daļu – 155,6 tūkst.ha jeb 38,8% aizņem pļavas, kuras tiek izmantotas lopbarības ražošanai, bet 25,8 tūkst.ha lauksaimniecības zemes tiek atstāti atmatā. Tas nozīmē, ka īsā laikā intensīvā aprītē var iesaistīt pāri par 30 tūkst.ha zemes - atmatā esošās platības un daļu no pļavām.

112. att. *Lauksaimniecības zemju izvietojums Vidzemes reģionā*
Avots: Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2007.-2014. gadam

Lauksaimniecības zemes izmantošanas intensitāti reģionā iespējams paaugstināt, palielinot piena un gaļas ražošanas apjomus, jo vidējais liellopu blīvums uz 1 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes 2009.gadā bija 0,17 vienības, bet 2010.gadā tas palielinājās līdz 0,18 vienībām. Tikai piecos novados tas ir lielāks par 0,26 liellopiem uz 1 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, attiecīgi, Jaunpiebalgas novadā 0,317, Smiltenes novadā 0,299, Mazsalacas novadā 0,292, Naukšēnu novadā 0,276 un Raunas novadā 0,260. Savukārt, septiņās pašvaldībās tas ir zemāks par 0,15 liellopiem uz ha, pie kam šajos novados nav augsts arī pārējo mājlopu (cūkas, kazas, aitas, zirgi) skaits.

Vidzemes reģionā straujas ekonomikas izaugsmes periodā - laika posmā no 2004. līdz 2007.gadam visvairāk, aptuveni 72% bija tādu saimniecību, kuru lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība ir mazāka par 2 ha. Šajā laika periodā vērojama pozitīva tendence palielināties to saimniecību skaitam, kuras apsaimnieko vairāk kā 4 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes un samazināties to saimniecību skaitam, kuras apsaimnieko mazākas lauksaimniecības zemes platības. Lielāko pozitīvo efektu straujas ekonomikas attīstības periods atstāja uz lielākām lauku saimniecībām, kurās apsaimniekojamās zemes platības pārsniedz 40 hektārus. Tieši lielās saimniecības spēja izmantot lauksaimniecības produktu pieprasījuma pastiprinātu pieaugumu gan vietējā, gan starptautiskā tirgū.

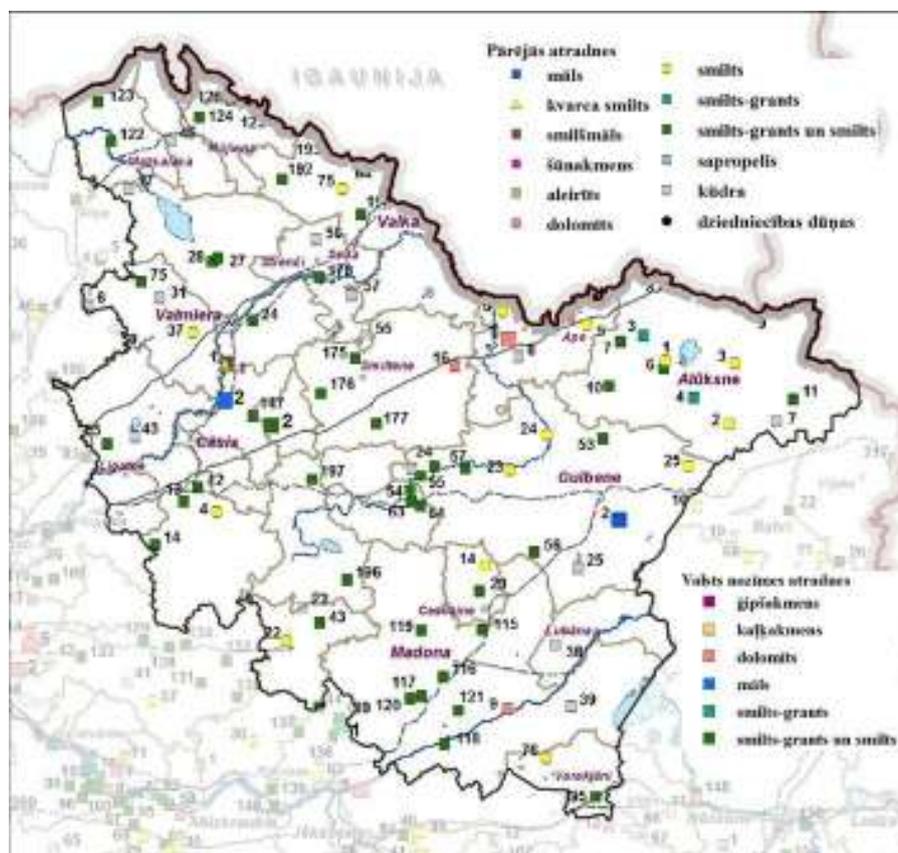
Palielinoties ES atbalsta maksājumiem un stingrākām uzraugošo institūciju prasībām, palielinās intensīvi izmantoto lauksaimniecības zemju īpatsvars. Lauksaimnieciskajā ražošanā neizmantotās zemes veido pietiekami lielu zemju resursu, kura potenciālu var izmantot dažādu lauksaimniecības produktu ražošanā. Vidzemes reģiona lauku saimniecībās saražotie lauksaimniecības produkti tiek plaši izmantoti kā vērtīga izejviela plaša sortimenta pārtikas

un nepārtikas preču ražošanā. Palielinoties pieprasījumam pēc bioloģiski augstvērtīgiem pārtikas produktiem un bioloģiskas izcelsmes tekstilšķiedras, siltumizolācijas materiāliem, biodeģvielas, paaugstinās lauksaimniecības zemju izmantošanas intensitāte. Reģionā esošās auglīgās zemju platības iespējams iesaistīt reģiona attīstībai nozīmīgos investīciju projektos ar salīdzinoši augstu finanšu ieguldījumu atdevi.

Dzeramais pazemes ūdens. Reģionā centralizētajai ūdensapgādei izmanto tikai pazemes ūdeņus. To krājumi ir pietiekami lauksaimniecībai, rūpniecībai un māsaimniecību ūdensapgādei ar vairāku gadu desmitu rezervi.

Nātrija hlorīda minerālūdeņi izplatīti visā Latvijas teritorijā dažu simtu metru dziļumā. Pie nātrija hlorīda ūdeņiem pieder arī Vidzemes reģionā iegūtais Valmieras minerālūdens. Pildīšanai traukos tiek izmantots Gaujas Nacionālajā parkā esošā avota „Mežuļi” ūdens un SIA „Piebalgas alus” artēziskā urbama ūdens.

Nozīmīgākie minerālie resursi. Vidzeme reģiona teritorijā sastopamie derīgie izrakteņi ir kūdra, kvarca smiltis, dolomīts, smilts, grants, māls, ģipsakmens un saldūdens kaļķakmens ieži.

113. att. *Vidzemes reģiona derīgo izrakteņu izvietojums*

Avots: LVĢMC

Reģionā atrodas šādas valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes:¹

- 1) māla atradne "Liepa", kas atrodas Priekuļu novada Liepas pagastā;
- 2) dolomīta atradne "Dārziems", kas atrodas Apes novada Gaujienas pagastā;

¹ MK 2005.gada 21.jūnija noteikumi Nr.448.

- 3) kvarca smilts atradne "Bāle-Bērziņi", kas atrodas Beverīnas novada Kauguru pagastā;
- 4) kvarca smilts atradne "Cīruļi", kas atrodas Priekuļu novada Mārsnēnu pagastā;
- 5) smilts-grants un smilts atradne "Pāvuli", kas atrodas Raunas novada Raunas pagastā.

Pēc Latvijas valsts ģeoloģijas un meteoroloģijas centra Derīgo izrakteņu krājumu bilances datiem par 2009.gadu, reģionā derīgie izrakteņi tiek iegūti 95 atradnēs, t.sk. trīs valsts nozīmes atradnēs.

Kūdru reģionā iegūst 18 atradnēs. Nozīmīgākās derīgo izrakteņu atradnes ar lielāko izpētīto un prognozējamo derīgo izrakteņu apjomu ir Unguru, Kalna un Zemais, Ņeizaru (Pungi), Taures, Sedas un Liepnas purvi. Iegūtā kūdra tiek izmantota lauksaimniecībā un eksportam. Pēc LVĢMC datiem no kopējās kūdras krājas valstī 20,6% atrodas Vidzemes reģionā.

Kvarca smiltis - Reģionā atrodas kvarca smilts atradne „Cīruļi”, kurā izpētītie krājumi ir 9,1 milj.m³, bet novērtētie krājumi 171,0 milj.m³. Lai gan atradnē saimnieciskā darbība nenotiek, tomēr tās izmantošanas iespējas var veicināt faktors, ka tā neatrodas aizsargājamās dabas teritorijās. Gan atradne „Bāle - Bērziņi”, gan atradne „Cīruļi” ir vairāku fizisko personu īpašums. Derīgo izrakteņus var izmantot logu stikla, tehniskā stikla ražošanā un metālliešanas veidņu izgatavošanā.

33. tabula

Vidzemes reģiona derīgie izrakteņi

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa derīgo izrakteņu veidiem					
	Dolomīts	Māls	Kvarca smilts	Smilts	Smilts un grants	Kūdra
2008. un 2009. gada bilancē iekļauto atradņu skaits	3	2	1	15	58	17
Izpētītie un novērtētie krājumi (milj.m ³)	359,1	28,6	1,4	5,1	844,1	32,1
Vidējais apjoms atradnē (milj.m ³)	119,7	14,3	1,4	0,3	1,1	1,9
Ieguve vidēji gadā (tūkst.m ³)	80071,78	56,01	10,00	222,34	802,98	164,73
Ieguves rezerve (gadi)	< 100	< 100	< 100	< 100	< 100	< 100

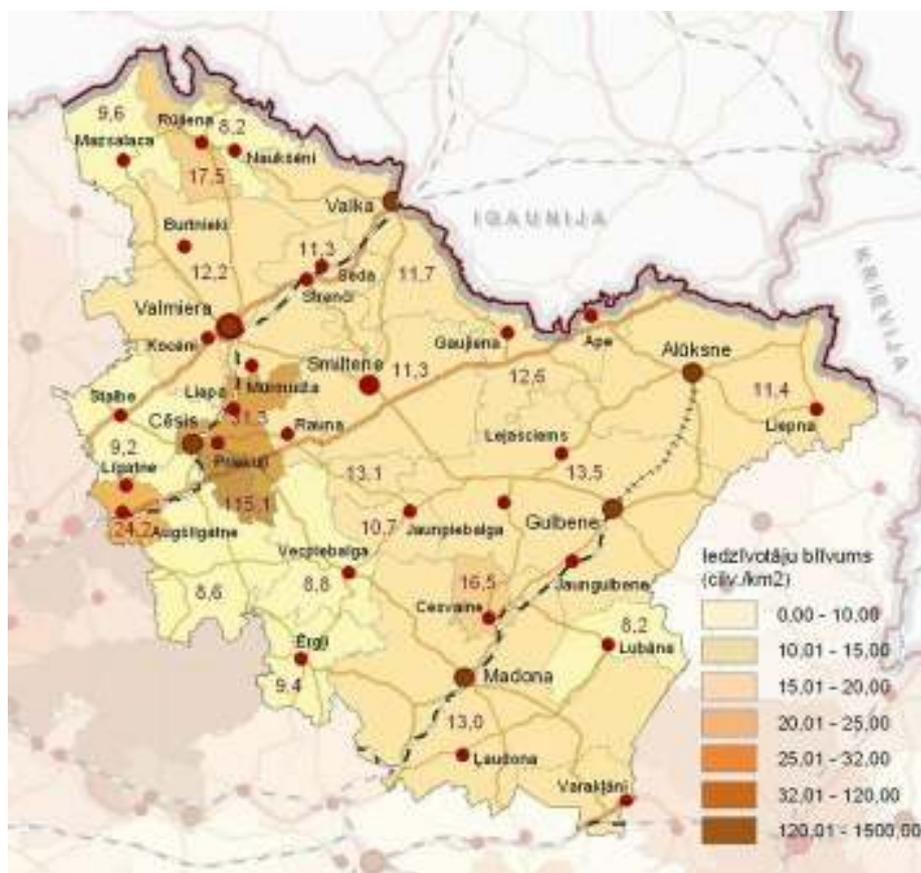
Avots: LVĢMC. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2008.gadu

Dolomīts- reģionā tiek iegūti divās Apes novadā esošajās atradnēs „Dārziems” un „Ape” un Madonas novadā esošajā atradnē „Saikava”. Valsts nozīmes atradne „Dārziems” ir Satiksmes ministrijas un AS „Latvijas autoceļu uzturētājs” īpašums, to apsaimnieko AS „Latvijas autoceļu uzturētājs” Alūksnes ceļu rajons. Pēc LVĢMC datiem Vidzemes reģiona teritorijā atrodas 35,2 % no kopējā dolomīta apjoma valstī. Dolomīta šķembas, galvenokārt, tiek izmantotas autoceļu būvniecībā un remontā. Dekoratīvais dolomīts izmantojams celtniecības apdarei, pārējais- derīgs šķembu, dolomītmiltu un būvkaļķu ražošanai.

Māli- tiek iegūti divās reģionā esošajās atradnēs – „Liepa” Priekuļu novadā un „Samiņi” Gulbenes novadā. Sevišķi augstvērtīga būvkeramikas izejviela ir Lodes māli. No šiem māliem tiek ražoti tumši sarkani apdares ķieģeļi un citi būvkeramikas izstrādājumi. Atradnē „Liepa” iegūstamie zaļganpelēkie māli ir noderīgi kanalizācijas cauruļu, sienu un grīdas flīžu un pārtikas dzērienu pudeļu ražošanai. Samiņos iegūtos mālus izmanto krāšņu podiņu ražošanai.

5.1.3. Vidzemes reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi

Vidzemes plānošanas reģionu apdzīvo 233,7 tūkstoši dažāda vecuma cilvēki, kas sastāda 10,4% no visiem valsts iedzīvotājiem ar atšķirīgu iedzīvotāju blīvumu novados. Lielākais apdzīvotības blīvums reģionā izveidojies Cēsu novadā – 115 iedz./km², Priekuļu novadā – 31,3 un Līgatnes novadā – 24,2 iedz./km². Lielākajā daļā reģiona novados apdzīvotības līmenis ir salīdzinoši zems, tas svārstās robežās no 11 līdz 13,5 iedz./km². Zemākais apdzīvotības blīvums svārstās izveidojies reģiona rietumu daļā esošajos novados – Amatas novadā – 8,6 iedz./km², Vecpiebalgas novadā – 8,8 iedz./km² un Pārgaujas novadā – 9,2 iedz./km². Līdzīga situācija izveidojusies reģiona ziemeļu daļā esošajā Naukšēnu novadā – 8,2 iedz./km² un Mazsalacas novadā – 9,6 iedz./km². Salīdzinoši zems iedzīvotāju blīvums atsevišķos reģiona novados samazina darbaspēka pieejamību uzņēmējiem, kuri vēlas uzsākt vai paplašināt saimniecisko darbību šajās teritorijās.

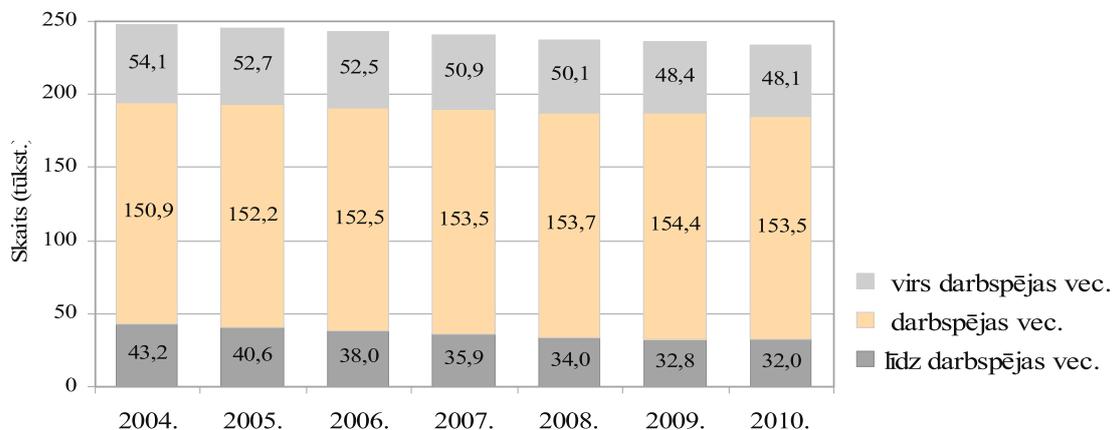

114. att. *Vidzemes reģiona iedzīvotāju teritoriālais izvietojums*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Vidzemes PR datus

Vidzemes reģionā laika posmā no 2004. līdz 2010.gada sākumam iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā palielinājies par 2,6 tūkstošiem. Lielākas, negatīva rakstura izmaiņas skārušas jaunāko iedzīvotāju daļu – līdz 14 gadu vecumā esošajiem bērniem un pusaudžiem. Viņu skaits samazinājies par 11,2 tūkstošiem jeb 25,6%. Lielā mērā šis samazinājums ir saistīts ar iedzīvotāju pārvietošanos dzīvot uz citiem reģioniem un emigrāciju uz ārvalstīm darba un ģimenes uzturēšanai nepieciešamo līdzekļu meklējumos. Notikušas kvantitatīvās

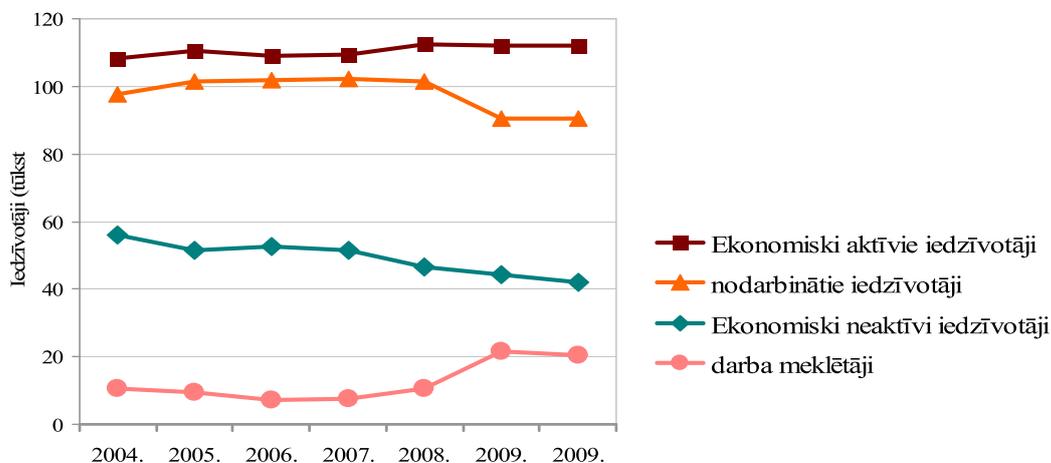
izmaiņas reģiona vecāko un jaunāko iedzīvotāju sastāvā nav samazinājušas darbaspēka rezerves reģionā. Darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju skaits reģionā ir palielinājies par 2,7%, sasniedzot 153,5 tūkstošus 2010.gada sākumā.

115. att. *Iedzīvotāju vecuma strukturālas izmaiņas Vidzemes reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaits un īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā Vidzemes reģionā ir palielinājies no 108,3 tūkstošiem 2004.gadā līdz 111,8 tūkstošiem 2010.gadā, to īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā šajā laikā ir palielinājies no 43,6% līdz 47,9% jeb par 4,3 procentpunktiem. Ekonomikas recesijas ietekmē nodarbinātības līmenis reģionā nedaudz samazinājies, sasniedzot 58,4% 2010.gada beigās.

116. att. *Vidzemes reģiona ekonomiskie aktīvie iedzīvotāji un nodarbinātie*

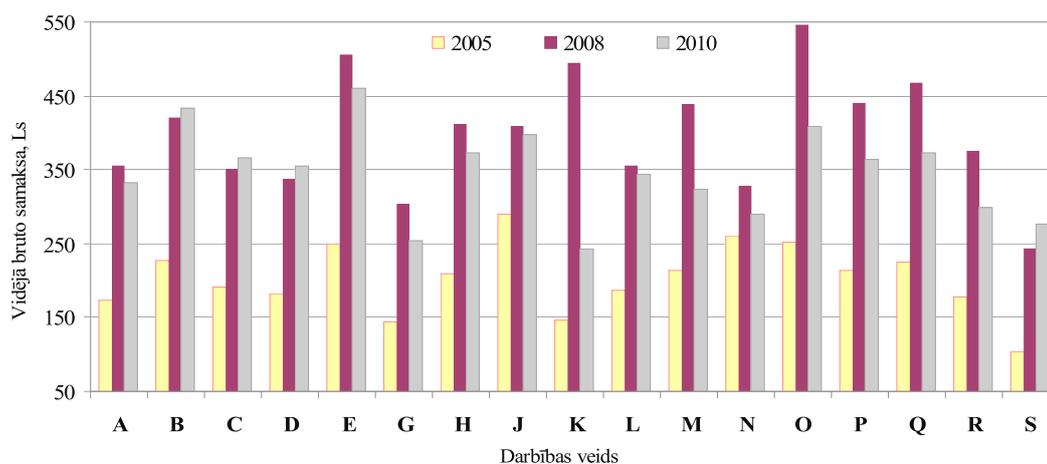
Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Uz **darbaspēka pieejamību** reģionā norāda pēdējos 2 gados pieaugušais darba meklētāju skaits un darbaspējīgie ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji, no kuriem lielākā daļa - aptuveni 67% koncentrējušies reģiona pilsētās. Darba meklētāji 2010.gada beigās veido nepilnus 22 tūkstošus jeb 14% no darbaspējīgo iedzīvotāju kopskaita reģionā. Aptuveni 75% no viņiem darba meklētāja statusā ir nonākuši ekonomiskās krīzes radīto apstākļu dēļ, tāpēc viņiem ir nepieciešamā izglītība, zināšanas, pieredze un izteikta vēlēšanās pieņemt atbilstošu darba piedāvājumu par zemāku algu salīdzinājumā ar pirms recesijas gados saņemto atalgojumu. Liela darbaspēka rezerve reģionā ir ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji, kuru kopējais skaits sasniedz 44 tūkstošus jeb 28,3% no kopējā darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju skaita.

Nacionālā sastāva ziņā daudzveidīgākie ir Strenču, Valkas un Priekuļu novadi. Iedzīvotāju atšķirīgais nacionālais sastāvs ir viens no priekšnosacījumiem pārrobežu sadarbības veicināšanai un investoru piesaistei no valstīm, kurās runā krievu, igauņu, ukraiņu, baltkrievu u.c. valodās.

Darba samaksa. Augstākā vidējā darba samaksa Vidzemes plānošanas reģionā bija 2008.gadā. Ekonomikas recesijas apstākļos strādājošo vidējā bruto darba samaksa 2010.gadā salīdzinājumā ar 2008.gadu samazinājusies par 12%.

Straujākais darba samaksas samazinājums pa darbības veidiem bija Finanšu un apdrošināšanas darbībā (K) par 51% jeb 252 latiem, Profesionālos, zinātniskos un tehniskos pakalpojumos (M) par 26% jeb 114 latiem un Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšanā (O) par 25% jeb 137 latiem un Veselības un sociālajā aprūpē par 20,3% jeb 95 latiem.

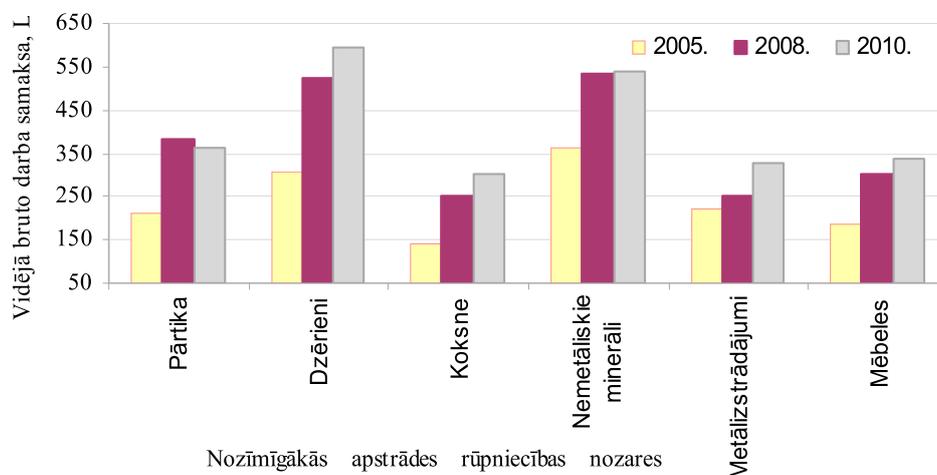

1171. att. Vidējās darba samaksas izmaiņas Vidzemes reģionā sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Tādos reģiona attīstībai nozīmīgos darbības veidos, kā apstrādes rūpniecība (D), derīgo izrakteņu ieguve (C) elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana (D) 2010.gadā salīdzinājumā ar 2008.gadu vidējā bruto darba alga ir nedaudz palielinājusies.

Reģionam nozīmīgākajās apstrādes rūpniecības nozarēs darba samaksa 2010.gadā salīdzinājumā ar 2008.gadu ir palielinājusies, izņemot pārtikas produktu ražošanu, kurā darba alga samazinājusies par 5,5%.

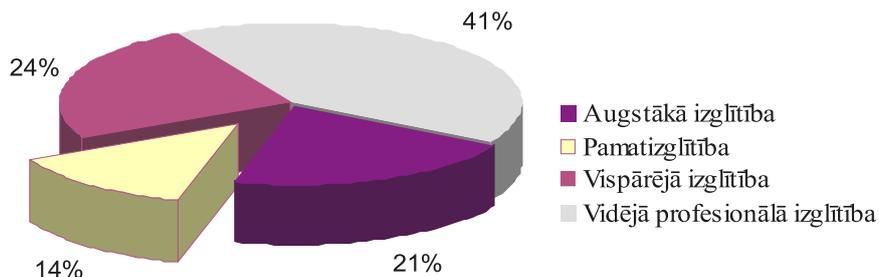

118. att. Vidējās darba samaksas izmaiņas nozīmīgākajās rūpniecības apakšnozarēs

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Pateicoties reģionā ražotās eksporta produkcijas pieprasījuma pieaugumam, atsevišķās apstrādes rūpniecības nozarēs vērojams darba samaksas pieaugums: gatavo metālizstrādājumu – par 29%, koka un koksnes izstrādājumu ražošanā par 21%, dzērienu ražošanā par 13,6% un mēbeļu ražošanā par 11,5 %.

Darbaspēka izglītības līmenis Vidzemes reģionā. Vidzemes reģionā 41% no visiem nodarbinātajiem ir arodizglītība vai vidējā profesionālā izglītība, vispārējā vidējā izglītība - 24%, augstākā izglītība 21%, bet pamatizglītība vai zemāka par pamatizglītību - 14% no nodarbināto kopējā skaita reģionā.

119. att. **Vidzemes reģionā nodarbināto izglītība**

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot CSP datus

Lielāks nodarbināto skaits reģionā ar arodizglītību vai profesionālo vidējo izglītību tiek nodarbināts kokapstrādes rūpniecībā, mežsaimniecībā, lauksaimniecībā un tūrisma nozarē, kas atbilst reģiona darba tirgus pieprasījuma strukturālajam sadalījumam. Augstākās izglītības darbaspēku piesaista dažādu pakalpojumu nozares, kā arī metālapstrādes, mašīnbūves un citas rūpniecības apakšnozares, kurās tiek ražoti produkti ar augstu pievienoto vērtību.

5.1.4. Izglītība un zinātne reģionā

Sākotnējās profesionālās izglītības² programmas Vidzemes reģionā īsteno 12 profesionālās izglītības iestādes. Kopējais audzēkņu skaits reģiona profesionālās izglītības iestādēs ir 4078, kopējais vietu skaits (kapacitāte) visās profesionālās izglītības iestādēs ir 5440, vidējais piepildījums 75%. Vidusskolās 10-12 klasē mācās 6643 skolēni, kas ir 62% no kopējā izglītojamo skaita vidējā izglītības pakāpē. Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu īpatsvars attiecīgi ir 38%, kas ir zemāks nekā vidēji Latvijā (Profesionālās izglītības iestāžu..., 2010.). Reģionā katru gadu samazinās pamatskolas absolventu skaits, tāpēc vidusskolu un sākotnējās profesionālās izglītības iestāžu noslogojums samazināsies arī turpmāk.

Sākotnējās profesionālās izglītības iestādes atrodas 8 novadu teritorijās, tajās audzēkņi iegūst arodizglītību un vidējo profesionālo izglītību atbilstoši 1. līdz 3. profesionālās izglītības līmenim. Kopumā sākotnējo profesionālo izglītību reģionā var apgūt šādās nozarēs – būvniecība t.sk. ceļu būve, datorsistēmas, lauksaimniecība, mežsaimniecība, kokapstrāde, metālapstrāde, tūrisms, ēdināšanas pakalpojumi, grāmatvedība un komercdarbība. Sākotnējās

² Sākotnējā profesionālā izglītība ietver profesionālo pamatizglītību; arodizglītību un vidējo profesionālo izglītību, kas nodrošina 1. līdz 3. līmeņa profesionālās izglītības iegūvi (atbilstoši Profesionālās izglītības likumam)

profesionālās izglītības pieejamība reģionā ir pietiekama. Sagatavotie speciālisti, to zināšanas un prasmes pastāvīgi tiek pielāgotas ar mūsdienu darba tirgus prasībām.

120. att. *Izglītības iestāžu izvietojums Vidzemes reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, Vidzemes PR daturs

Vidzeme var kalpot par veiksmīgu piemēru uzņēmēju vajadzību saskaņošanai ar profesionālās apmācības iespējām. Ar Vācijas valdības un vairāku vietējo uzņēmumu atbalstu izveidots Vidzemes Profesionālās izglītības centrs (VPIC). Tas piedāvā vairākas apmācību programmas metālapstrādē, elektronikā, ekonomikā un vadībā un celtniecībā, kuras izstrādātas pēc pieprasījuma attiecīgajās darbaspēka kvalifikācijas jomās. Tomēr VPIC drīzāk ir pieaugušo izglītības, nevis arodizglītības mācību iestāde, jo tās darbība vairāk adresēta cilvēkiem ar iepriekšēju profesionālo sagatavotību, kuri vēlas paaugstināt kvalifikāciju. Lai risinātu atbilstoši kvalificēta darbaspēka trūkuma problēmu Vidzemes reģionā, Ērgļu arodvidusskola, Valmieras 36. arodvidusskola, Valmieras Pārtikas ražotāju vidusskola un Vidzemes Profesionālās izglītības centrs sadarbojas ar Vidzemes augstskolu kopīgu apmācības programmu izstrādē. Partneri ir atvērti sadarbībai arī ar citām ieinteresētajām institūcijām. Lielāko uzmanību profesionālās izglītības iestādes velta specialitātēm, kuras saistītas ar dažādiem rūpnieciskiem procesiem, kā arī lauksaimniecības un mežsaimniecības specialitātēm.

Valmieras pilsētā atrodas viens no Vidzemes reģiona izglītības un darbaspēka attīstības katalizatoriem, tā ir *Vidzemes augstskola*, kurā studentu skaits katru gadu palielinās, sasniedzot nepilnu tūkstoši 2010.gadā. Vidzemes augstskola studēt gribētājiem piedāvā šādas studiju programmas:

- ✓ septiņās profesionālās bakalaura līmeņa studiju programmās: biznesa vadība, informācijas tehnoloģijas, komunikācija un sabiedriskās attiecības, mediju studijas un žurnālistika, politoloģija, tūrisma organizācija un vadība, tūristu gids;

- ✓ trīs koledžas līmeņa studiju programmās: informācijas tehnoloģijas, grāmatvedība un mehatronika;
- ✓ četrās profesionālās maģistra studiju programmas: biznesa vides vadība, pārvaldība un komunikācija, tūrisma stratēģiskā vadība un sociotehnisku sistēmu modelēšana;
- ✓ vienā 2. līmeņa profesionālo augstākās izglītības programmā - tulkotājs.

Vidzemes augstskolā 2009./2010.ak.g. studēja 992 pilna laika studenti, tajā skaitā 140 maģistranti, 377 nepilna laika studenti, no tiem 18 jeb 5% maģistranti. Lielākā daļa - 69% no Vidzemes augstskolas studentiem nāk no Vidzemes reģiona. Populārākās studiju programmas augstskolā ir Biznesa vadības specialitāte, kurā studē - 331 studenti jeb 33% no kopējā studentu skaita, Tūrisma organizācijas un vadībā studē 315 studenti un Informācijas tehnoloģiju specialitātēs 158 studenti. Augstskolas piedāvātajās programmās maģistrantūrā studē 120 studenti, lielākā daļa – 58% studē Tūrisma stratēģiskās vadības programmā. Par augstskolā īstenoto studiju programmu konkurētspēju un studiju procesa kvalitāti liecina augstskolas absolventu spēja sekmīgi konkurēt darbaspēka tirgū Rīgā un ārvalstīs, kur strādā attiecīgi 58% un 14% no kopējā absolventu skaita.

Vidzemes augstskola ir īpaša ar to, ka tajā:

- ✓ iespējams apgūt Sociotehnisku sistēmu modelēšanas programmu. Programmu apguvušie speciālisti būs spējīgi prognozēt sociālu sistēmu ilgtspējīgu attīstību; modelēt īstenotās politikas ietekmi uz sociāli ekonomiskām un ekoloģiskām sistēmām; pilnveidot loģistikas sistēmas un uzņēmuma ražošanas procesus; noteikt ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanas līmeni;
- ✓ uzsākta jaunas mācību programmas Mehatronika apmācība, kas var būt labs priekšnosacījums jaunu, modernu elektronisko vadības sistēmu izveidei un to piemērošanai dažādu tehnoloģisku procesu vadībā.

Vidzemes Augstskola, īstenojot profesionālo studiju programmas koledžas, bakalaura un maģistra līmeņos, ir nodrošinājusi reģiona jauniešiem augstākās izglītības pieejamību daudziem rajona jauniešiem tuvāk dzīvesvietai pēc vidējās izglītības iegūšanas. Tādējādi tiek nodrošināta darbaspēka attīstība un piesaiste reģiona attīstībai ilgtermiņā.

Vidzemes augstskolai ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar daudziem Vidzemes reģiona un republikas līmeņa vadošajiem uzņēmumiem, pašvaldībām un valsts institūcijām. Uzņēmēji labprāt piedāvā studentiem prakses vietas savos uzņēmumos, nodrošinot tik nepieciešamo saikni starp teorētiskām zināšanām un praktiskā darba pieredzi.

Studentu prakses ir noritējušas un tiek plānotas vairāk nekā 70 dažādās organizācijās, tai skaitā A/S Unibanka, A/S NORD/LB Latvija, A/S Hansabanka, A/S Parex banka, A/S Latvijas Krājbanka, Latvijas Bankas Monetāras politikas pārvaldes Finanšu tirgus analīzes daļa, VAS Hipotēku banka, SIA Hipotēku bankas finanšu konsultāciju centrs, Valsts sociālas apdrošināšanas nodala, Valmieras filiāle, A/S Valmieras Piens, A/S Rankas piens, A/S Dati, A/S Lattelekom, A/S Valmieras stikla šķiedra, A/S Cēsu alus, AAS ERGO Latvija, A/S BTA, A/S Latvijas Valsts meži, SIA Siemens, SIA Microsoft Latvia, SIA Biznesa konsultāciju centrs, SIA Valmieras Mēbeles, SIA Kesko Food, SIA SCO Centrs, VTU Valmiera, Valmieras pilsētas dome, Vidzemes Uzņēmējdarbības Atbalsta Centrs, Smiltenes pilsētas domes Attīstības un plānošanas nodala, Valsts zemes dienesta Vidzemes reģionālā nodala, A/S Valpro Corp un citās.

Vidzemes augstskolā izveidots tālākizglītības un tehnoloģiju pārnese centrs, kura mērķis ir uzlabot tālākizglītības un mūžizglītības kvalitāti, paaugstināt tās efektivitāti un pieejamību iedzīvotājiem Vidzemes reģionā, izveidojot un aprīkojot ar jaunākajām tehnoloģijām tālākizglītības un tehnoloģiju centru. Vidzemes tālākizglītības un tehnoloģiju pārnese centra darbības nozīmīgākie virzieni ir šādi:

- 1) jaunu modernu apmācību metožu un e-tehnoloģiju izvēle, ņemot vērā Eiropas un pasaules pieredzi, to aprobācija un pārnese uz reģiona izglītības iestādēm;
- 2) izglītības iestāžu un citu interesentu sadarbības tīkla izveide un iesaistīšana mūžizglītības pasākumos;
- 3) mācību iestāžu sadarbības attīstība ar reģiona uzņēmējiem, to pieprasījuma analīze, tam atbilstošo apmācību programmu izstrāde un ilgtermiņa sadarbības modeļa izveide uzņēmumu darbinieku apmācībai;
- 4) regulāra pasniedzēju un pedagogu informēšana, apmācība un palīdzība e-tehnoloģiju pielietošanā mācību programmu satura sagatavošanā;
- 5) Vidzemes augstskolas kā vienīgās reģiona augstskolas studiju programmu pilnveidošana, palīdzība fakultātēm jaunu un modernu studiju programmu un moduļu sagatavošanā.

Vidzemes tālākizglītības un tehnoloģiju pārneses centra darbību nodrošina Vidzemes mūžizglītības centrs un tā galvenā mērķgrupa ir Vidzemes reģiona arodskolas. Šobrīd ir izstrādāti interaktīvi mācību materiāli un programmu saturs papildināts ar virtuālās un papildinātās realitātes iespējām. Programmas pielāgotas arī pieaugušo kursu klausītāju vajadzībām.

Reģionā atrodas arī 10 citu augstskolu 16 filiāles šādās 7 reģiona pilsētās:

- Smiltene: Latvijas Lauksaimniecības Universitāte, Baltijas starptautiskā akadēmija, Sociālā darba pedagogijas augstskola “Attīstība”;
- Madona: Daugavpils Universitāte, Rēzeknes augstskola, Rīgas Pedagoģijas izglītības vadības augstskola;
- Cēsis: Baltijas starptautiskā akadēmija, Rīgas Pedagoģijas izglītības vadības augstskola, biznesa augstskola „Turība”, Rīgas Tehniskā universitāte;
- Valka: Latvijas Universitāte;
- Alūksne: Rīgas Pedagoģijas izglītības vadības augstskola;
- Gulbene: Grāmatvedības un finanšu koledža, Juridiskā koledža;
- *Valmiera: Grāmatvedības un finanšu koledža, Juridiskā koledža.*

Vidzemes reģionā ar pētniecību nodarbojas Vidzemes augstskolas Sociotehnisku Sistēmu Inženierijas Institūts, Valsts Priekuļu laukaugu selekcijas institūts, nodibinājums „Vides risinājumu institūts”, kā arī atsevišķi nodibinājumi vai struktūras pie lielākajiem Vidzemes reģiona ražošanas uzņēmumiem.

Vidzemes augstskolas Sociotehnisku Sistēmu Inženierijas institūta nozīmīgākie pētījumu virzieni ir šādi:

- ✓ Loģistikas Informācijas Sistēmas un RFID tehnoloģijas;
 - ✓ Biznesa procesu modelēšana;
 - ✓ Hibrīdas imitāciju modelēšanas sistēmas;
- Virtuālās un papildinātās realitātes izmantošana apmācībā.

2006.gada decembrī izveidota Loģistikas Informācijas Sistēmu un RFID laboratorija kopīgiem nozaru profesionāļu un akadēmiskā personāla pētījumiem. Institūts realizē dažādus LR Izglītības ministrijas un privāto uzņēmēju finansētus projektus.

Valsts Priekuļu laukaugu selekcijas institūta darbības mērķis ir radīt jaunas zināšanas un izstrādāt inovatīvas tehnoloģijas, kas sekmē Latvijas augkopības nozares ilgtspējīgu attīstību un konkurētspēju. Stacijas galvenais uzdevums vienmēr ir bijis Latvijas agro klimatiskajiem apstākļiem atbilstošu laukaugu šķirņu selekcija un sēklaudzēšana.

Šobrīd zinātniskie pētījumi tiek veikti šādos nozīmīgākajos virzienos:

- ✓ kartupeļu selekcija;

- ✓ miežu selekcija;
- ✓ ziemas rudzu selekcija;
- ✓ tritikāles selekcija;
- agrotehnikas tehnoloģiju modernizācija.

Priekuļos darbojas meristēmu un agronomisko analīžu laboratorijas. Tajā ir izveidota bioloģiski audzētu laukaugu augu seka un tiek veikti pētījumi bioloģiskā lauksaimniecībā. Zinātnieki iesaistījušies vairākos projektos, un sadarbība notiek ar vairāk nekā 30 dažādām pētniecības iestādēm gan Latvijā, gan ārpus tās. Pastāvēšanas gados strādāts pie vairāk kā 30 laukaugu sugu selekcijas. Kā jaunākā no sugām ir ziemas tritikāle. Priekuļu selekcijas stacijas zinātnieki gadu gaitā ir izveidojuši vairāk kā 100 laukaugu kultūru šķirnes.

Nodibinājums „Vides risinājumu institūts” ir izveidots 2008.gadā ar mērķi izstrādāt un pilnveidot zinātniski pamatotus risinājumus dabas resursu efektīvākai izmantošanai un ilgtspējīgai apsaimniekošanai. Tas fokusējas uz lietišķo pētniecību par moderno informācijas tehnoloģiju pielietošanu vides resursu izpētes un apsaimniekošanas jautājumu risināšanai.

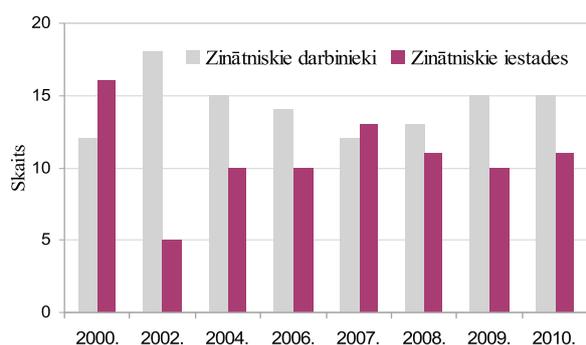
Institūta prioritārie pētniecības virzieni ir šādi:

- ✓ jaunu attālās izpētes datu iegūšanas un interpretācijas metožu un instrumentu attīstība;
- ✓ attālās izpētes datu ievākšanas un interpretācijas metožu un risinājumu pilnveidošana;
- attālās izpētes datu aplikāciju izstrāde un attīstība.

Pēdējos gados - 2009. un 2010.gadā īstenoti trīs zinātniskie projekti ar starptautisko partneru līdzdalību:

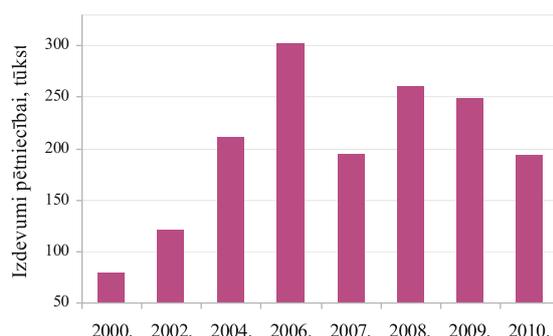
- ✓ „Mežaudžu vitalitātes novērtējuma metodoloģijas izstrāde, izmantojot ar aviāciju iegūtus hiperspektrālos un lāzerskenēšanas datus”.
- ✓ „Lielo pārnadžu pārvietošanās modeļu izveide un analīze, izmantojot attālās izsekošanas metodi”
- ✓ „Burtnieku ezera ekosistēmas ilgtspējīga attīstība”.

Institūts piedalās dažādos zinātnisko vietējos un starptautiskos pasākumos, kā arī veic zinātniskos pētījumus privātiem uzņēmumiem.

121. att. *Zinātniskie darbinieki un zinātniskās iestādes Vidzemes reģionā³.*

CSP un LR Izglītības ministrija, 2010

122. att. *Privātā un sabiedriskā sektora izdevumu*

³ Informācija par 2005.gadu nav iekļauta, jo tajā dotā informācija gan par iestāžu un darbinieku skaitu, gan par izlietotajiem līdzekļiem krasi atšķiras no datiem iepriekšējos un nākamajos gados, tāpēc tie ir maz ticami un netiek parādīti.

Vidzemes reģionā pēdējos gados pie vairākiem uzņēmumiem aktīvi darbojas zinātniskās institūcijas, kurās nodarbināti attiecīgās specializācijas zinātniskie darbinieki. Uzņēmumu izdevumi zinātnei un pētniecībai Vidzemē 2010.gadā salīdzinājumā ar 2002.gadu ir pieauguši vairāk kā 2 reizes.

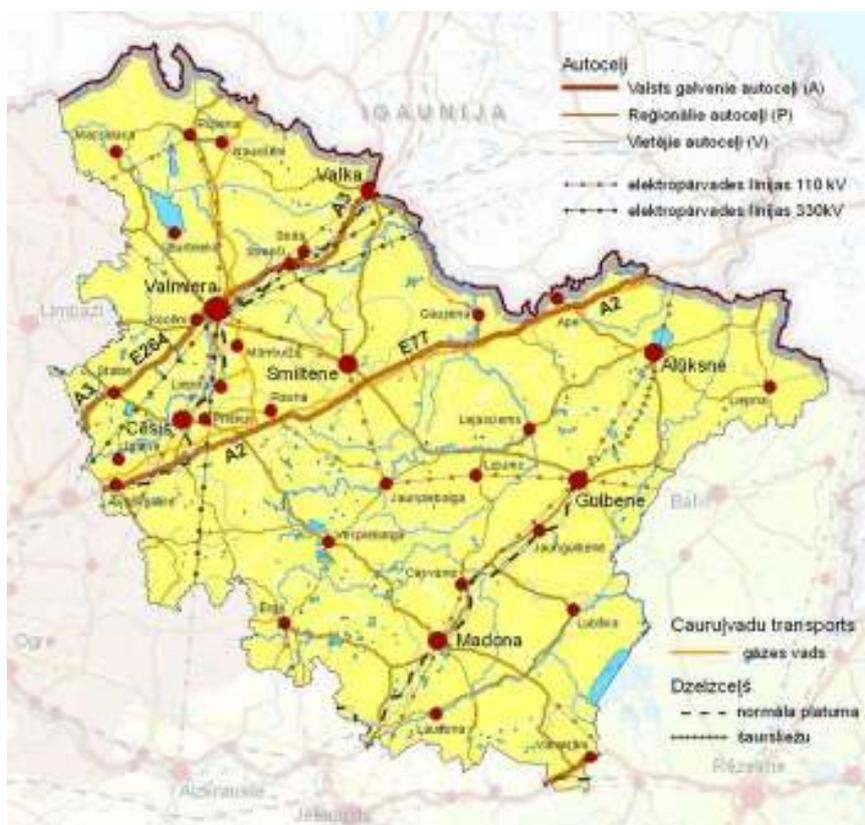
5.1.5. Reģiona saimnieciskā infrastruktūra

Autoceļi. Pasažieru pārvietošanos un kravu pārvadāšanu, kā arī reģiona starptautisko pieejamību nodrošina autoceļi un dzelzceļš. Pēdējos gados reģionā palielinās transporta intensitāte, taču slodzes pieaugumam nepieciešams nodrošināt straujāku infrastruktūras attīstību.

Vidzemes reģiona teritoriju šķērso vairāki nozīmīgi starptautiskie transporta koridori: **Via Hanseatica** Latvijas posms, kura mērķis ir būtiski uzlabot iedzīvotāju mobilitāti un kravu pārvadājumus Latvijas teritorijā un nodrošināt efektīvu kravu plūsmu Dienvidu-Ziemeļu virzienā Lietuva-Latvija-Igaunija, **Dienvidbaltijas** loka attīstības koridors un **VIA Baltica**, nodrošinot Vidzemei tiešu sasaisti ar reģionu centriem kaimiņu valstīs:

- ✓ Tartu un Tallinu Igaunijā;
- ✓ Pleskavu, Novgorodu un Sanktpēterburgu Krievijā.

Ap šiem transporta koridoriem veidojas Baltijas jūras reģiona integrācijai nozīmīgas stratēģiskās attīstības zonas. Vidzemei nav tiešas pieejas ne Baltijas jūrai, ne tās ostām, nav arī lidostas, tāpēc reģionam ir ļoti svarīgi iekļauties Eiropas un Baltijas jūras valstu transporta sistēmā, piedalīties to attīstības projektos.

123. att. Vidzemes reģiona transporta infrastruktūra

Avots: autoru izstrādāts, Vidzemes PR datūs

Vidzemes reģionā ir samērā labi telpiski attīstīts autoceļu tīkls. Reģionu šķērso divi starptautiskas nozīmes autoceļi, kas savieno Rīgu ar Tallinu, Tartu un Krievijas ziemeļu reģionus - Sanktpēterburgu, Pleskavu ar Rīgu un tālāk ar Viļņu, Varšavu, nodrošinot gan kravu, gan pasažieru transportu⁴. Vidzemes reģionu šķērso šādi valsts galvenie autoceļi:

- ✓ A2 Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene); A2 un E 264 (Sigulda – Sankt Pēterburga).
- ✓ A3 Inčukalns – Valmiera – Igaunijas robeža (Valka), A3 un E77 (Pleskava – Kaļiņingrada) iekļauts TEN-T tīklā

Vidzemes reģionam pastāv šādas attīstības iespējas transporta infrastruktūras jomā:

- ✓ ES ārējās robežas infrastruktūras attīstība uz Latvijas – Krievijas robežas (Pededze – Bruņiševa un Bērziņi – Manuhnova)
- ✓ Latvijas- Igaunijas pierobežas attīstības kopīga plānošana un robežu šķērsojošo ceļu atjaunošana.

Vidzemes reģions iekļaujas Vidzemes, Latgales, Pleskavas un Ļeņingradas apgabalu kravu pārvadājumu apgabalā. Esošās kravu plūsmu pieauguma tendences paredz, ka ilgtermiņā Vidzemes reģiona attīstība balstīta uz esošās transporta plūsmas infrastruktūras paplašināšanu un modernizāciju, attīstot degvielas uzpildes un tehniskās apkopes staciju tīklu, labiekārtojot atpūtas vietas palielinot nakšņošanas iespējas auto satiksmes dalībniekiem. Tas veicinātu arī loģistikas centru attīstību un reģionā strādājošo preču ražotāju un pakalpojumu sniedzēju piekļuvi tirgiem.

Reģiona pilsētas un lielākos centrus savieno radiāls valsts pirmās un otrās šķiras ceļu tīkls. Lielākais ceļu blīvums ir Cēsu (1,05 km/km²) un Madonas novadā (1,01 km/km²), bet mazāk izvērstas ceļu tīkls ir Alūksnes un Valkas novados – 0,71 km/km². Vidzemes reģionā ir atsevišķi pagasti, kur ceļu blīvums ir salīdzinoši mazs, bet pārsvarā tās ir pašvaldības ar zemu iedzīvotāju blīvumu un augstu meža platību īpatsvaru.

Saņemot ES struktūrfondu finansējumu valsts reģionālo (pirmās šķiras) autoceļu attīstībai, no 2011.-2013.gadam Vidzemes reģionā plānots veikt grants segu asfaltēšanu šādos autoceļu maršrutos:

- ✓ P4 Rīga-Ērgļi (**Pagrieziens uz Mazozoliem-Ērgļi**)
- ✓ P36 Rēzekne-Gulbene (posms tilts pār Pededzi-Gulbene);
- ✓ P36 Rēzekne-Gulbene (posms pagrieziens uz Lubānu-tilts pār Pededzi);
- ✓ P32 Līgatne-Skrīveri (posms Zaube-Ogres rajona robeža);
- ✓ P32 Līgatne-Skrīveri (posms Nītaure-Zaube);
- ✓ P33 Ērgļi-Jaunpiebalga-Saliņkrogs (posms **Zariņi-Jaunpiebalga**)
- ✓ P62 Krāslava-Preiļi-Madona (posms Mētriena-Lazdona);
- ✓ P21 Rūjiena-Mazsalaca (posms Virķēni-Indus);
- ✓ P22 Valka-Rūjiena (posms **Vēveri-Kārķi**)
- ✓ P40 Alūksne-Zaiceva (posms **Kolbergis-Ploskums**);
- ✓ P40 Alūksne-Zaiceva (posms **Ploskums-Zaiceva**).

Reģionā esošā autotransporta infrastruktūra nodrošina uzņēmējdarbības funkcionēšanai atbilstošas loģistikas pakalpojumu iespējas, piegādājot preces „līdz durvīm” noteiktā vietā un laikā. Modernizējot paredzētās automaģistrāles, būtiski palielinās Eiropas pilsētu sasniedzamība reģiona uzņēmējiem, ievērojami samazinot preču piegādes un resursu saņemšanas laiku.

⁴ Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums. I daļa Telpiskās attīstības struktūra, 2007.

Dzelzceļš. Dzelzceļa tīkla pārklājums⁵ Vidzemes reģionā ir 1,6 km uz 100 km² reģiona platības, ņemot vērā arī šaursliežu dzelzceļa garumu. Reģionu šķērso šādas dzelzceļa līnijas:

- a) platsliežu dzelzceļa līnijas :
 - ✓ Rīga – Lugaži- Valga,
 - ✓ Pļaviņas – Gulbene, kura šobrīd slēgta pasažieru pārvadājumiem
 - ✓ Jaunkalsnava – Veseta,
 - ✓ Krustpils – Rēzekne.
- b) šaursliežu dzelzceļa līnija Gulbene- Alūksne - vienīgais šaursliežu dzelzceļš (sliežu platums – 750 mm) Baltijā, kas nodots ekspluatācijā 1903.gadā. Līnijas garums ir 33,4 km, tā tiek izmantota pasažieru pārvadājumiem.

Reģiona dienvidu daļā pieejamā dzelzceļa infrastruktūra ir tikai daļēji piemērota vietējiem un starptautiskajiem kravu pārvadājumiem – t.i. kravu caurlaidība ir ierobežota (posmā Krustpils – Rēzekne, Jaunkalsnava – Veseta), kas apgrūtina uzņēmējdarbības attīstību atsevišķās reģiona teritorijās.

Ierobežotās dzelzceļa pārvadājumu iespējas tiek kompensētas ar autotransporta pārvadājumiem, kas ir ievērojami elastīgāki salīdzinājumā ar dzelzceļa pārvadājumiem un daudz piemērotāki kravu pārvadājumiem mazo un vidējo uzņēmumu darbības nodrošināšanai.

Lidlauki un lidostas. Vidzemes reģionā šobrīd nenotiek ne iekšzemes, ne starptautiskie gaisa satiksmes pārvadājumi. Reģiona teritorijā atrodas sertificēts lidlauks „Cēsis”, kas atrodas Priekuļu novadā pie Cēsu pilsētas robežas. Uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai jāuztur esošais lidlauks pie Cēsīm un jāattīsta lidlauks, kas atrodas Valmierā⁶, jo tuvākā lidosta ir Rīgā, kas atrodas 181 km no Gulbenes, 163 km no Madonas, 156 km Valkas, 106 km no Valmieras, 132 km no Smiltenes, 87 km no Cēsīm.

Pēc LR Satiksmes ministrijas informācijas Vidzemes reģionā atrodas šādi civilās aviācijas gaisa satiksmes vadības objekti:

- ✓ Radiolokācijas komplekss „Ezerlīči” un UĪV radio sakaru objekts „Ezerlīči” (atrodas Madonas rajona Jumurdas pagastā);
- ✓ Radiobāka „Trakši” (atrodas Madonas rajona Praulienas pagasta Trakšos).

Lidlauku un gaisa satiksmes neesamība reģionā neatstāj būtisku ietekmi uzņēmējdarbības attīstībai reģionā. Alternatīvie satiksmes veidi pilnībā kompensē aviopārvadājumu neesamību reģionā. Pie Cēsīm un Valmieras esošos lidlauku izmantošana tuvākajā nākotnē lielākā mērā saistās ar izklaides pakalpojumu sniegšanu reģiona tūrisma nozares attīstības ietvaros.

Gāzes vadi. Vidzemes plānošanas reģiona teritoriju šķērso maģistrālie gāzesvadi:

- ✓ Rīga – Pleskava;
- ✓ Izborska – Inčukalna pazemes gāzes krātuve (IPGK);
- ✓ Vireši – Tallina.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijā atrodas 6 gāzes regulēšanas stacijas (GRS): GRS – „Līgatne”; GRS – „Cēsis”; GRS – „Valmiera 1”; GRS – „Valmiera 2”; GRS – „Palsmane”; GRS – „Variņi”.

⁵ Aprēķini veikti atbilstoši VAS „Latvijas dzelzceļš” informācijai dokumentā „Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārskats 2010.gadam”.

⁶ Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums. I daļa Telpiskās attīstības struktūra, 2007

Ar dabasgāzi tiek nodrošinātas šādas reģiona pilsētas un pagasti: Līgatnes pilsēta; Līgatnes pagasts; Cēsu pilsēta; Priekuļu pagasts; Liepas pagasts; Valmieras pilsēta; Kocēnu pagasts; Valmieras pagasts; Palsmanes pagasts; Variņu pagasts; Pededzes pagasts. Dabas gāze nav pieejama reģiona nozīmes centros Smiltēnē, Alūksnē, Gulbenē, Madonā un Valkā. Lai nodrošinātu lielāku pārklājumu šī enerģijas avota izmantošanai nepieciešams paplašināt piegādes un sadales tīklu reģionā.

Vidzemes reģiona teritorijā a/s „Latvijas Gāze” ir izstrādājusi gāzes apgādes plānojumus šādās apdzīvotās vietās, kas ietver gāzes apgādes shēmas un gāzes sadales vadu izvietojumu līdz 2013.gadam :

- ✓ „Smiltenes pilsētas perspektīvās gāzes apgādes plānojums”;
- ✓ „Naukšēnu pagasta perspektīvās gāzes apgādes plānojums”;
- ✓ „Līgatnes pagasta perspektīvās gāzes apgādes plānojums”;
- ✓ „Cēsu pilsētas perspektīvās gāzes apgādes plānojums”;
- ✓ „Kocēnu pagasta perspektīvās gāzes apgādes plānojums”.

Informācijas tehnoloģiju infrastruktūra. Analogās telefonu līnijas ir pieejamas visās Vidzemes reģiona pilsētās un apdzīvotās vietās. Vidzeme ietilpst austrumu optiskā kabeļa lokā, kas savieno Gulbeni, Valmieru, Valku, Rūjieni un Cēsis. Alūksni un Madonu ar šo loku vieno ciparu mikroviļņu līnija.

Vidzemes reģiona teritorijā mobilo elektronisko sakaru pakalpojumu sniedz Latvijas mobilo elektronisko sakaru operatori: SIA „Latvijas Mobilais telefons”, SIA „Tele2”, SIA „Bite Latvija” un „Triatel”. Vidzemes reģiona pierobežas rajonos ir iespējas izmantot Igaunijas mobilo elektronisko sakaru tīklu operatorus: „Igaunijas Mobilais telefons”, „Igaunijas Tele2”, „Bravocom” un „Radiolinija Eesti AS” pakalpojumus.

Visos bijušo pašvaldību centros, skolās un bibliotēkās ir pieejams globālais tīmeklis. Paralēli tiek izmantoti kabeļu tīkli telekomunikāciju tehnoloģijām nepieciešamo datu pārraidei un radio pārraidēm. Platjoslas tīklu attīstības politikas mērķis ir līdz 2012. gadam nodrošināt platjoslas piekļuves iespēju par pieņemamu cenu 85 – 95% valsts teritorijā, nodrošinot piekļuvi internetam ar attiecīgu datu pārraides ātrumu fiziskām personām, valsts pārvaldes iestādēm, komersantiem, skolām un slimnīcām un citiem interesentiem.

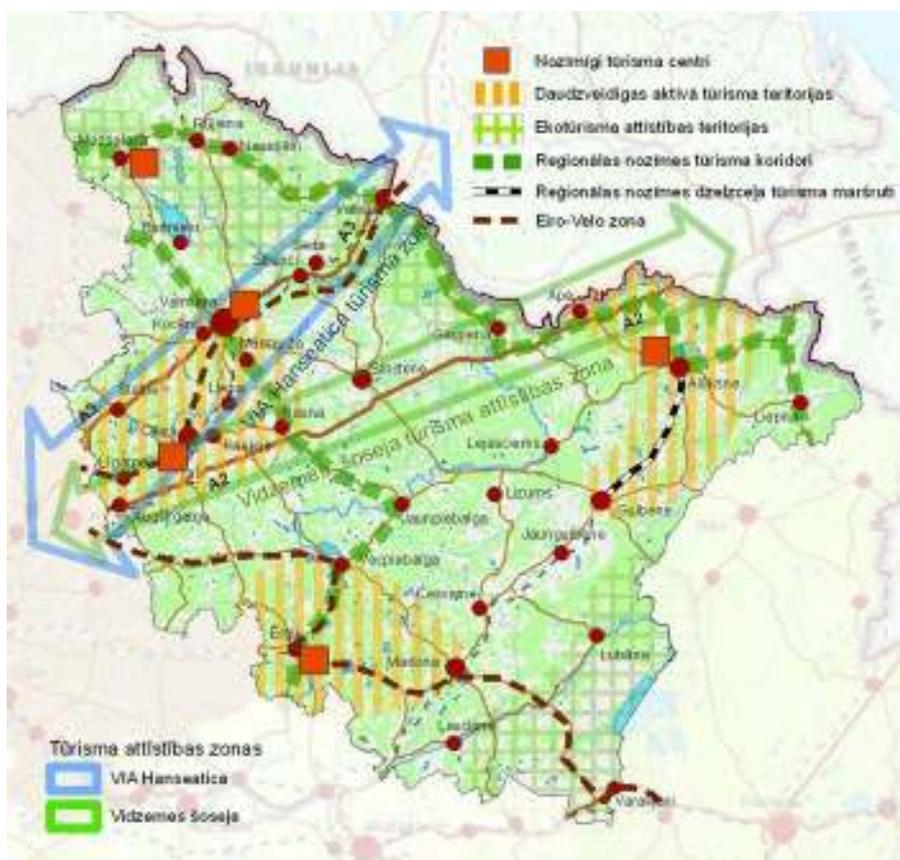
Tūrisma infrastruktūra. Vidzemes reģionā ir labi attīstīta tūrisma infrastruktūra, sevišķi, dažāda veida naktsmītnes un ēdināšanas iestādes. Vidzemes reģionā kopā ir 37 viesnīcas un moteli ar 1,83 tūkstošiem vietu, 98 viesu mājas ar 2,2 tūkst. vietām un 64 brīvdienu mājas ar 649 vietām. Reģionā ir 35 jauniešu mītnes, kurās tiek piedāvātas vairāk kā 1000 vietas jauniešiem. Kopumā reģionā 244 naktsmītnēs var izmitināt vairāk kā 5000 tūristu.

Vidzemes reģionā ir daudzveidīgs un bagāts kultūrvēsturiskais mantojums, kas pārstāv ne tikai Latvijas, bet arī Eiropas kultūras mantojumu un ietver vairāk nekā 1000 dažādus objektus – pilis, muižu ansambļus, baznīcas, dabas ainavas, zemnieku sētas, pilsētu teritorijas. Daudzām teritorijām un objektiem bez vēsturiskās un kultūras ir arī ļoti augsta ekonomiskā vērtība, tiem ir nozīmīga loma reģiona identitātes un vietas marketinga pasākumu īstenošanā.

Vidzemes reģionā, saskaņā ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas datiem, ir 1,9 tūkstoši valsts aizsargājami kultūras pieminekļi. Reģionam raksturīgās kultūrvides (kultūras pieminekļi) un ainavas daudzveidības saglabāšana nodrošina sabiedrības atpūtai un tūrismam piemērotas vides saglabāšanu un dabu saudzējošo apsaimniekošanu.

Reģionā strauja izaugsme vērojama aktīvā tūrisma jomā. Tā pamatā ir aktīvā tūrisma popularitātes pieaugums visā pasaulē, ko raksturo cilvēku vēlme iesaistīties darbībā, nevis būt tikai pasīvam vērotājam. INTERREG Igaunijas-Latvijas pārrobežu sadarbības programmas

rezultātā ir izveidots labiekārtots veloceliņu tīkls, kas caurvij visu Vidzemes teritoriju un turpinās arī Igaunijas teritorijā. Tā kopējais garums pārsniedz 1200 km un tas aptver ne vien būtiskus tūrisma centrus un vietas, bet arī lauku teritorijas.

124. att. *Nozīmīgākie tūrisma maršruti Vidzemes reģionā*
 Avots: VPR teritorijas plānojums II daļa Telpiskās attīstības perspektīva

Reģionā sāk attīstīties netradicionāli tūrisma piedāvājumi – sporta tūrisms, kas saistās ar starptautiskām sacensībām, gastronomiskais tūrisms, konferenču tūrisms, ekotūrisms, jo tam ir un vēl tiek veidota atbilstoša infrastruktūra. Par potenciālu ar lielu iespēju piesaistīt tūristus no ārzemēm visos gada laikos tiek uzskatīts medību tūrisms. Tūrisma infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā Vidzemes reģionam ir ļoti plašas iespējas sadarboties ar Rīgas un Latgales reģioniem, veidojot kompleksu tūrisma piedāvājumu.

Iedzīvotāju dzīves un darba apstākļu kvalitātes uzlabošanai tiek attīstīta kultūras infrastruktūra, nodrošinot kultūras pasākumu pieejamību reģionos un sniedzot iedzīvotājiem radošo izpausmju iespējas, tādējādi sekmējot vērtību inovāciju ieviešanu saimnieciskās dzīves organizēšanā. Daudzās lauku saimniecībās reģionā tiek ražoti un realizēti dažādi amatniecības un pārtikas produkti. Kultūras infrastruktūras galveno pārklājumu reģionā veido bibliotēkas, saietu nami un muzeji, kā arī kultūrizglītības iestādes, kas bieži darbojas arī kā sabiedriski nozīmīgi mūzizglītības centri. Vidzemes reģionā darbojas profesionāls teātris – Valmieras Drāmas teātris, kas piesaista vidēji 52,5 tūkst. skatītāju gadā. Reģionā darbojas 161 publiskā bibliotēka, 21 muzejs, 118 kultūras centri un 28 kultūrizglītības iestādes. Muzeju darbība tiek savietota ar citu kultūras tūrisma objektu apskates iespējām, pastāvīgi pilnveidojot tūrisma maršrutos iekļauto pakalpojumu piedāvājumu. Kultūras namiem, muzejiem un citām kultūrizglītības iestādēm ir liels attīstības potenciāls, veidojot reģionālos amatniecības etnogrāfiskās kultūras centrus, sekmējot vietējo iedzīvotāju nodarbinātību un mikro-ražošanas attīstību.

Uzņēmējdarbības infrastruktūra. Vidzemes reģionā, tāpat kā citviet Latvijā, darbu uzsākuši biznesa un inovāciju inkubatori, kuru mērķis atbalstīt mikro, mazos un vidējos uzņēmumus. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstības pasākumi tiek īstenoti ar nolūku piedāvāt iespējas jauniem uzņēmējiem iepazīties ar uzņēmējdarbības vidi, tās iespējām un darbības likumsakarībām, kā arī palīdzēt uzsākt patstāvīgu darbību uz atvieglotiem noteikumiem, saņemot konsultācijas biznesa uzsākšanā, mārketingā, grāmatvedībā, papildus finanšu līdzekļu piesaistē, izstrādājumu patentēšanā, iekārtu izmantošanā un citos uzņēmējdarbībai nozīmīgos jautājumos. Biznesa inkubatori jaunajiem komersantiem nodrošina infrastruktūras un konsultācijas pakalpojumus. Iestājoties biznesa inkubatorā, katram uzņēmējam tiek noteikta atbalsta intensitāte jeb atlaides lielums par saņemtajiem pakalpojumiem un konsultācijām.

Reģionā darbojas divi biznesa inkubatori – Valmierā un Cēsīs. *Valmieras biznesa un inovāciju inkubatorā* (VBII) darbojas 26 uzņēmumi, no tiem 7 strādā Gulbenes filiālē. Inkubators sniedz arī virtuālās inkubācijas pakalpojumus Valkā. Šajā inkubatorā darbojošies uzņēmumi pārstāv dažādas nozares, tajā skaitā informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, enerģētiku, būvprojektēšanu un būvniecību, mašīnbūvi, tūrisma nozari, kosmētikas līdzekļu ražošanu, pārtikas rūpniecību, biokurināmā ražošanu un citas saimnieciskās darbības jomas.

Valmieras biznesa un inovāciju inkubatorā priekšroka tiek dota uzņēmumiem, kuri atbilst šādām pazīmēm:

- ✓ sadarbojas ar Vidzemes Augstskolu par pielietojamās pētniecības rezultātu realizāciju un komercializēšanu
- ✓ piedāvā risinājumus reģiona rūpniecības uzņēmumu tehnoloģiju modernizācijā un eksporta produkcijas apjoma pieaugumā
- ✓ sekmē elektronikas un IT moderno tehnoloģiju ieviešanu reģiona izglītības, medicīnas vai sociālās aizsardzības sfērās
- ✓ piedāvā videi draudzīgus ražošanas risinājumus
- ✓ veicina radošo industriju attīstību
- ✓ piedāvā jaunus un inovatīvus risinājumus reģiona tūrisma attīstībai
- ✓ savu komercdarbību veic IT, telekomunikācijas un apstrādes rūpniecības jomās
- ✓ ievēro ilgtspējīgas attīstības principu, proti, darbojas atbilstoši vides aizsardzības prasībām un izmanto videi draudzīgas tehnoloģijas un/vai ražo videi draudzīgus produktus, vai piedāvā videi draudzīgus pakalpojumus
- ✓ ievēro vienādu iespēju pamatprincipu, proti, kuru darbinieki atbilst definīcijai par „neizdevīgiem darbiniekiem” - uzņēmums nodarbina vai plāno nodarbināt cilvēkus ar īpašām vajadzībām, cilvēkus, kas nav sasnieguši 25 gadu vecumu un/vai šī ir viņu pirmā darba vieta, kā arī Eiropas kopienā migrējošus darbiniekus, kam nepieciešama valodas apmācība
- ✓ plāno reģionā radīt jaunas darba vietas
- ✓ plāno strādāt, izmantojot inkubatorā telpas (pretēji virtuālajai inkubācijai).

Cēsu biznesa inkubators “Magnus” darbojas 23 komersanti, no kuriem 9 mājvietu raduši Cēsu biznesa inkubatora filiālē Madonā. Tiek sniegti arī inkubācijas pakalpojumi Alūksnē. Šajā inkubatorā darbojošies uzņēmumi galvenokārt pārstāv konsultāciju, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, pakalpojumu, enerģētikas, medicīnas un ražošanas nozares.

125. att. Uzņēmējdarbību atbalstošo infrastruktūra Vidzemes reģionā

Avots: VARAM dati

Cēsu novadā darbojas *Vidzemes uzņēmējdarbības un inovāciju centrs (VUIC)*, kura sastāvā darbojas Informācijas, Demonstrēšanas un Apmācību nodaļas, savukārt tālākā perspektīvā tiks izveidota Tehnoloģiju nodaļa. Demonstrēšanas nodaļa veidota kā VUIC centrālais elements un ietvers interaktīvus zinātnes un uzņēmumu standus, radošos uzdevumus un radošās darbnīcas. Apmācību nodaļa nodrošina mūžizglītības uzņēmējdarbības un inovāciju izglītības programmas, kā arī praktiskās arodu apmācības kokrūpniecības, enerģētikas un metālapstrādes jomās. Informācijas nodaļā iespējams saņemt uzņēmējdarbības konsultācijas. Tehnoloģiju nodaļas ietvaros sadarbībā ar Cēsu profesionālo vidusskolu un Rīgas Tehnisko universitāti darbosies Biznesa inkubators mācību uzņēmumiem. Piesaistot inženierus un dizainerus, tiks sniegti pakalpojumi kokrūpniecības produktu dizaina izstrādē.

VUIC būtiski paplašinās izglītības un uzņēmējdarbības veicināšanas pakalpojumu klāstu, kas pieejami Cēsīs un Vidzemes reģionā strādājošajiem komersantiem, kā arī interesentiem, kuri atrodas ceļā uz patstāvīgas uzņēmējdarbības uzsākšanu. VUIC stratēģija paredz ciešu sadarbību ar Biznesa inkubatoru Cēsīs un Vidzemes reģiona esošajiem un potenciālajiem uzņēmumiem.

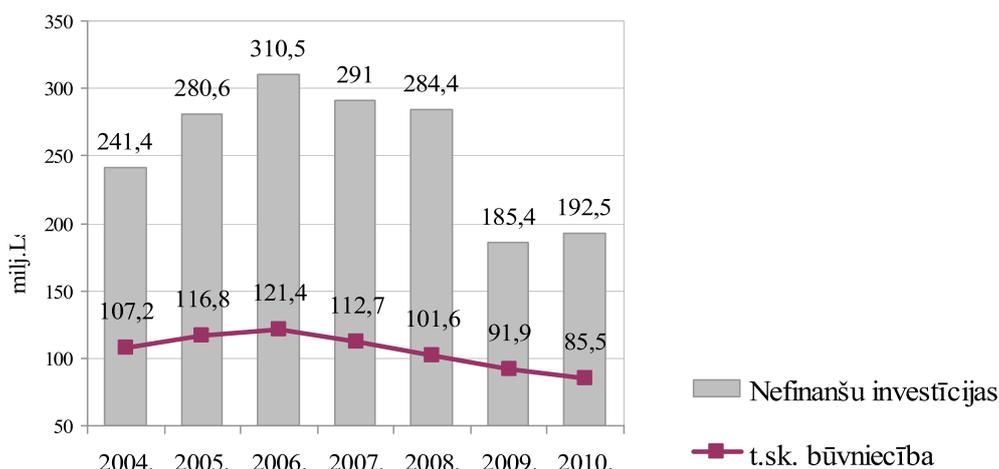
Reģionā īstenotajam uzņēmējdarbības veicināšanas projektam „Vidzemes inovāciju un uzņēmējdarbības centrs” saņemts atbalsts no Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas ar EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta līdzdalību.

Reģionā izveidotā saimnieciskās darbības infrastruktūra nodrošina uzņēmējdarbības funkcionēšanu dažādās saimnieciskās darbības jomās, kuras orientētas uz vietējo dabas resursu un darbaspēka izmantošanu dažādu preču ražošanai un pakalpojumu sniegšanai. Vietējās pašvaldības ar valsts institūciju atbalstu veic mērķtiecīgus pasākumus esošās infrastruktūras paplašināšanas un modernizācijai, sekmējot reģiona uzņēmējdarbības vides

konkurētspējas paaugstināšanos investīciju piesaistē, kuras sekmētu tehnoloģiju attīstību uzņēmumos, sekmējot inovatīvu preču ražošanas palielināšanu un pastāvīgi palielinot saražotās pievienotās vērtības apjomu ar reģionā pieejamajiem ekonomiskajiem resursiem.

5.1.6. Investīcijas Vidzemes reģionā

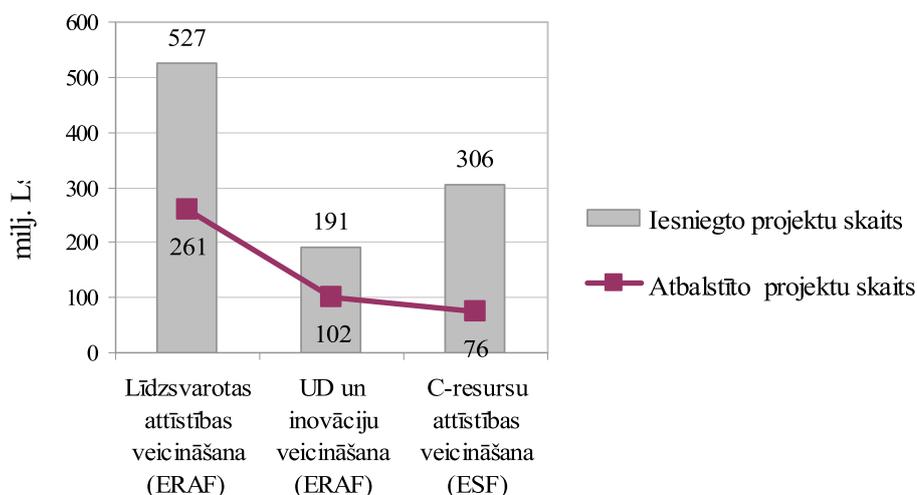
Reģiona uzņēmēji savu uzmanību velta uzņēmējdarbības konkurētspējas paaugstināšanai, gan modernizējot uzņēmumu infrastruktūru, gan paaugstinot zināšanas, tādējādi palielinot preču un pakalpojumu izlaidi ar augstu pievienoto vērtību.

126. att. *Nefinanšu investīciju Vidzemes reģionā (milj.Ls)*

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Valsts ekonomiskās izaugsmes lejupslīde un tai sekojoša krīze ievērojami samazinājusi nefinanšu investīciju plūsmu un būvdarbu apjomu reģionā. Pārskata periodā augstākais investīciju apjoms tika sasniegts 2006.gadā, kad komersanti, valsts institūcijas un mājsaimniecību investīcijas sasniedza 310,5 miljonus latu. Turpmākajos gados investīciju plūsma samazinājās līdz 185,4 milj.Ls 2009.gadā. Krasākais investīciju plūsmas samazinājums attiecas uz valsts, mājsaimniecību un sabiedrisko organizāciju investīcijām.

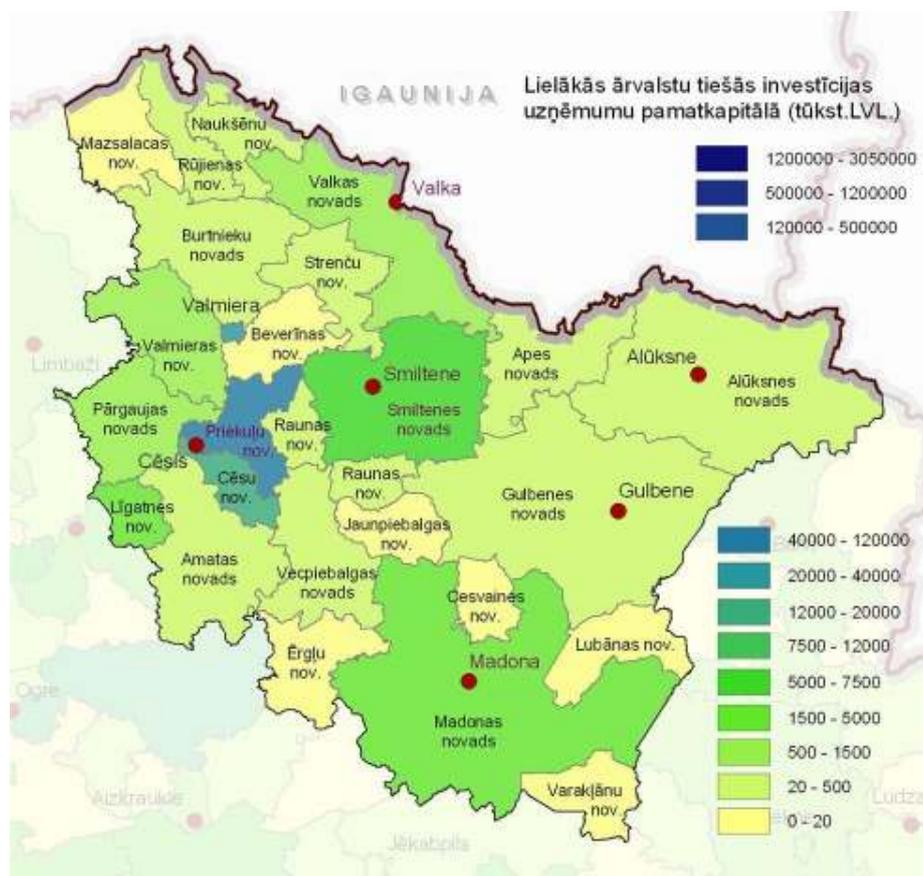
127. att. *ES fondu izmantošana Vidzemes reģionā (milj.Ls, 2010.g.)*

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, Vidzemes PR datus

ES struktūrfondu finansējums devis ievērojamu atbalstu reģionā strādājošo uzņēmumu darbības paplašināšanā un modernizācijā. Pēc Latvijas iestāšanās ES ievērojams struktūrfondu finansējums tika ieguldīts reģiona infrastruktūras paplašināšanā un modernizācijā, kā arī darbaspēka kvalitātes un konkurētspējas paaugstināšanā.

Reģiona uzņēmēji, valsts institūcijas un sabiedriskās organizācijas aktīvi iesaistījušies ES piedāvāto projektu īstenošanā. Laika posmā no 2007. līdz 2010.gadam iesniegti vairāk kā 570 ES struktūrfondu projekti, no kuriem aptuveni puse tika atbalstīta. Atsevišķi projekti tika noraidīti, galvenokārt, projektu pieteikumu kvalitātes dēļ, kā arī finansējuma ierobežojuma dēļ konkrēta uzņēmējdarbības attīstības pasākuma ietvaros.

Ārvalstu tiešās investīcijas uzņēmumu pamatkapitālā Vidzemes reģionā uz 2011.gada sākumu kopā sastāda 107,2 milj. Ls. Vislielākais ārvalstu tiešo investīciju apjoms ir Priekulu (51 911 009 Ls), Valmieras (26 155 980,90 Ls), Cēsu (14 896 090 LVL) uzņēmumu pamatkapitālā. Lielākās ārvalstu investīcijas Vidzemes reģiona uzņēmumos ir ieguldījušas Dānija, Zviedrija, Vācija un Igaunija.

128. att. *Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Vidzemes uzņēmumu pamatkapitālā*

Avots: autoru izstrādāts, 2010.gads

Mazākais ārvalstu tiešo investīciju apjoms ticis ieguldīts uzņēmumos, kas izvietoti Mazsalacas novadā, Beverīnas novadā, kas atrodas Valmieras pievārtē, kā arī Jaunpiebalgas, Ērgļu, Cēsu, Lubānas un Varakļānu novados. Zināmā mērā tas izskaidrojams ar novadu atrašanās vietu, saimnieciskās darbības un sociālo infrastruktūru attiecīgajā novadā, kā arī novadā pieejamajiem resursiem.

Investīciju projekti. Vidzemes reģionā laika posmā no 2004.līdz 2010.gadam realizēti šādi finansiāli ietilpīgākie investīciju projekti tautsaimniecības infrastruktūrā:

- 1) Siltumapgādes sistēmu modernizācija atbilstoši vides prasībām un energoefektivitātes paaugstināšana gan siltumapgādes sistēmas ražošanas un sadales pusē, gan gala patērētāja pusē, 2004.-2006.gada periodā realizēti 4 projekti par kopējo summu 2,35 milj.Ls, t.sk. ERAF finansējums 1,68 milj. Ls;
- 2) Transporta sistēmas organizācijas optimizācija un satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās, realizēti 7 projekti par kopējo summu 635,7 tūkst.Ls, t.sk. ERAF finansējums 414,14 tūkst.Ls;
Aktivitātē “Kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā” tika realizēts tikai 1 pašvaldības projekts, bet tā īstenošanai tika izlietoti 5,9 % jeb 802,8 tūkst.Ls no piešķirtā ERAF finansējuma.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas nolūkā Vidzemes reģionā noteikti šādi stratēģiskās nozīmes projekti infrastruktūras paplašināšanai un esošās modernizācijai (apstiprināti ar 2010.gada 25.augusta Vidzemes PR Attīstības padomes lēmumu (protokols Nr.6, 3.punkts):

Transportā un loģistikā:

- ✓ Vidzemes šosejas attīstība, kura mērķis ir būtiski uzlabot iedzīvotāju mobilitāti un kravu pārvadājumus Latvijas-Igaunijas-Krievijas pierobežā,
- ✓ Via Hanseatica Latvijas posms, kura mērķis ir būtiski uzlabot iedzīvotāju mobilitāti un kravu pārvadājumus Latvijas teritorijā un nodrošināt efektīvu kravu plūsmu Dienvidu-Ziemeļu virzienā Lietuva-Latvija-Igaunija,
- ✓ Dzelzceļa līnijas Rīga-Pļaviņas-Gulbene-Balvi-Viļaka-Pitalova attīstība, kura mērķis ir būtiski uzlabot iedzīvotāju mobilitāti un kravu pārvadājumus Latvijas-Igaunijas-Krievijas pierobežā,
- ✓ Autoceļa Ainaži-Viļaka attīstība, kura mērķis ir būtiski uzlabot iedzīvotāju mobilitāti un kravu pārvadājumus Latvijas-Krievijas virzienā, kā arī nodrošināt pieejamību ostām un savienojumu ar *ViaBaltica* transporta koridoru,
- ✓ Autoceļa Ziemeļu stīga attīstība, kura mērķis ir būtiski uzlabot iedzīvotāju mobilitāti un kravu pārvadājumus Latvijas-Krievijas virzienā, kā arī nodrošināt pieejamību ostām un savienojumu ar *ViaBaltica* transporta koridoru,
- ✓ Autoceļa A12-A6-A13 attīstība, kura mērķis ir nodrošināt Starptautisko autoceļu savienojumu maršrutā Rīga – Pleskava un Rīga – Maskava;
Rail Baltic attīstība Latvijas teritorijā Nodrošināt *Rail Baltic* attīstību Latvijas teritorijā, kura mērķis ir uzlabot Latvijas teritorijas sasniedzamību Ziemeļu-Dienvidu virzienā.

Attīstības centru infrastruktūras uzlabošanā

- ✓ Attīstības centru infrastruktūras uzlabošana pamatpakalpojumu nodrošināšanai un pievilcīgas dzīves vides attīstībai reģionos, kura mērķis ir sekmēt investīcijā pievilcīgas uzņēmējdarbības veidošanos, darba vietu skaita palielināšanos un inovatīvās produkcijas īpatsvara palielināšanai reģionā saražoto preču un pakalpojumu apjomā.

Izglītībā:

- ✓ Profesionālās izglītības kardināla pārstrukturēšana atbilstoši reģiona darba tirgus pieprasījumam un nacionālā profesionālās izglītības kompetenču centru tīkla infrastruktūras izveide, kura mērķis ir sekmēt kvalitatīvas profesionālas izglītības iegūšanas iespējas reģionā;

Informācijas un komunikāciju tehnoloģijās:

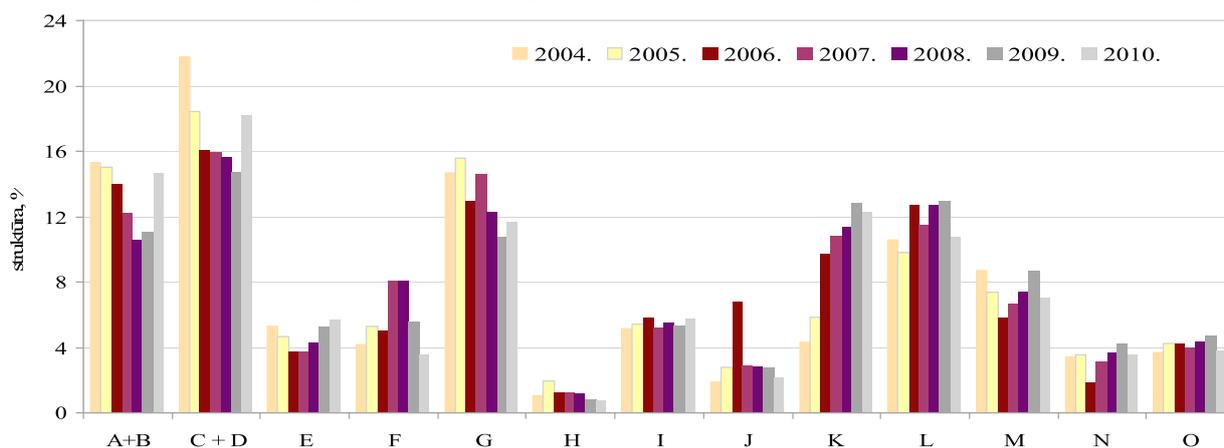
- √ Ātrgaitas interneta pārklājuma izveide visā reģiona teritorijā, kura mērķis ir nodrošināt ātrgaitas interneta pieejamību iedzīvotājiem un uzņēmumiem visās pilsētās un lauku teritorijās.

Reģionā īstenotie investīciju projekti ir cieši saistīti ar konkurētspējīgākajām darbības jomām rūpniecības un citu nozaru ietvaros – no vienas puses. Bet no otras puses investīciju plūsma reģionā norāda uz pieejamajiem resursiem reģionā, to kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju atbilstību investoru centieniem paplašināt un modernizēt noteikta veida preču ražošanu un pakalpojumu sniegšanu. Reģionā esošās atjaunojamo un neatjaunojamo dabas resursu rezerves, kā arī darbaspēka intelektuālais potenciāls saglabā augstu investīciju piesaistes konkurētspēju daudzos novados arī pēc recesijas periodā.

5.2. Reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums

5.2.1. Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums

Vidzemes reģionā radītās pievienotās vērtības īpatsvars valsts tautsaimniecībā laika posmā no 2004. līdz 2010.gadam uzrāda strauji mainīgu raksturu. Lielākais īpatsvars tiek sasniegts 2006. un 2007.gadā, attiecīgi 6,6% un 6,7%, kas sakrīt ar straujākās izaugsmes gadiem. Tas nozīmē, ka šajā laika posmā Vidzemes reģionā strādājošo uzņēmēju saražotās pievienotās vērtības apjoma pieaugums pārsniedza valsts tautsaimniecībā radītās pievienotās vērtības palielināšanās tempu. Šāda notikumu attīstības gaita bija iespējama, pateicoties uzņēmējdarbības vides konkurētspējas uzlabojumiem Vidzemē investīciju piesaistes ziņā, kā arī ražotās produkcijas pieprasījuma un pārdošanas apjoma pieaugumam.

129. att. Vidzemes reģiona tautsaimniecības nozarēs saražotā pievienotā vērtība

Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

Lielākais pievienotās vērtības apjoms Vidzemes reģionā tiek saražots Rūpniecības nozarē, kuras sastāvā šajā gadījumā tiek iekļauta saražotā pievienotā vērtība Iegūstošajā rūpniecībā (C) un Apstrādes rūpniecībā (D) saražotā pievienotā vērtība. Ja 2004.gadā šajā nozarē tika saražota pievienotā vērtība 91,8 milj.Ls lielā apjomā, tad 2010.gadā tās apjoms palielinājies līdz 128,8 milj.Ls jeb 1,4 reizes. Reģionā nozīmīgāko tautsaimniecības nozaru sastāvā 2010.gadā iekļaujas arī Lauksaimniecība (A+B), Tirdzniecība (G), kā arī nozare, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamo īpašumu un cita komercdarbība (K). Konkurētspējas pieaugumu laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam uzrāda Finanšu pakalpojumu nozare (J), kurā strādājošie uzņēmumi palielinājuši saražotās pievienotās vērtības apjomu par 10,9 milj.Ls jeb 2,4 reizes salīdzinājumā ar 2004.gadu, pārsniedzot vidējo izaugsmes līmeni reģionā 1,4 reizes. Straujāko izaugsmes tempu uzrāda nozare, kurā iekļauti darījumi ar nekustamo īpašumu un cita komercdarbība (K). Nozares straujo attīstību sekmēja ne tikai mājokļu pieprasījuma pieaugums. Liela nozīme bijusi uzņēmējdarbības aktivizācijai Rūpniecības, Lauksaimniecības, Finanšu pakalpojumu, kā arī Transporta un sakaru nozarē, kurās strādājošie komersanti darbības paplašināšanai un modernizācijai palielināja komercplatību un industriālo platību pieprasījuma pieaugumu. Palielinātais pieprasījums nekustamo preču tirgū sekmēja strauju Būvniecības nozares izaugsmi laika posmā no 2005.gada līdz 2007.gadam, kad būvuzņēmējdarbībā saražotā pievienotā vērtība palielinājās 2,6 reizes. Reģionā pieaugošais būvdarbu apjoms lielā mērā norāda uz reģiona attīstības perspektīvu – paplašinātās un modernizētās ražošanas telpas dos iespēju Vidzemes reģiona komersantiem strauji palielināt produkcijas izlaidi pēc recesijas periodā.

Vidzemes reģiona attīstības iespējas un *perspektīvās nozares* un apakšnozares noteiktas pamatojoties uz esošās situācijas analīzi, ņemot vērā resursu sadaļā analizētos darbaspēka, dabas resursus, infrastruktūras pieejamību, pievienotās vērtības pieaugumu un īpatsvaru, kā arī pašvaldību speciālistu un uzņēmēju viedokli par esošajām un perspektīvajām nozarēm pašvaldībām. Reģiona vadošās nozarēs tiek izmantoti tādi vietējie resursi kā infrastruktūra, darbaspēks, tehnoloģiskās iekārtas, izejmateriāli, zeme un dabas resursi.

5.2.2. Lauksaimniecība un mežsaimniecība

Būtiska loma perspektīvo vadošo tautsaimniecības nozaru un apakšnozaru attīstībai reģionā ir primārā tautsaimniecības sektora nozaru izaugsmei - lauksaimniecības, mežsaimniecības produkcijas un derīgo izrakteņu pārstrādei. Tas, pirmkārt, veicina mikro, mazās un vidējas uzņēmējdarbības attīstību, iedzīvotāju nodarbinātību lauku teritorijās, vides sakoptību, vietējo izejvielu piedāvājumu tādām nozīmīgām apstrādes rūpniecības nozarēm kā koksnes, koka izstrādājumu un mēbeļu, pārtikas un dzērienu, nemetālisko minerālu izstrādājumu (būvmateriāli, stikla šķiedra) ražošanā, gan pakalpojumu nozaru (transporta, uzglabāšana un loģistika) attīstību. Lauksaimniecība un mežsaimniecība ir viena no svarīgākajām tautsaimniecības nozarēm reģionā, jo no tās ir atkarīga gan izejvielu ieguve pārtikas produktu ražošanai, gan lauku teritoriju attīstība, gan papilddienākumi un pārtikas ieguve lauku iedzīvotājiem. Lauksaimniecība un mežsaimniecība ieņem salīdzinoši lielu īpatsvaru reģiona pievienotajā vērtībā – 11% 2010.gadā un tās apjoms laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam palielinājies 1,6 reizes. 2010.gadā lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā nodarbināti 16,7 tūkstoši iedzīvotāju, kas sastāda 17,5% no kopējā nodarbināto skaita reģionā.

Lauksaimniecība ir nozare, kas piegādā izejvielas pārtikas un dzērienu, lopbarības, ķīmiskās rūpniecības produktu ražošanai un atjaunojamās enerģijas iegūšanai. Atjaunojamās enerģijas ražošana, kas ir viena no ES prioritātem, ir iespējama gan no lopkopības blakusproduktiem, gan augkopības produktiem. Bez tam reģionā lauksaimniecība ir otra lielākā lauku zemes izmantotāja, kā arī viena no galvenajām darba nodrošinātājām laukos.

Lauksaimniecības sektorā 2010.gadā darbojas 53% no visiem mazajiem un mikro uzņēmumiem reģionā. Tas lielā mērā izskaidrojams ar to, ka daudzi uzņēmumi, kuri lauksaimniecības nozari uzrāda kā galveno darbības veidu, veic plaši diversificētu darbību dažādās uzņēmējdarbības jomās, no tām izplatītākās ir amatniecība, tūrisms, sabiedriskā ēdināšana un pārtikas produktu ražošana. Lauksaimniecībai atbilstošu saimniecisko darbību veic 14,2% no vidējo uzņēmumu kopējā skaita reģionā.

2011.gadā 15 lauksaimniecības nozares uzņēmumi reģionā nodarbina vairāk kā 30 darbiniekus. Starp šiem uzņēmumiem lielākie ir augkopības un lopkopības nozares uzņēmumi: SIA „Palsa” (93 strādājošie, Smiltenes novads), SIA „Naukšēni” (85 strādājošie, Naukšēnu novads) un zemnieku saimniecība „Kliģēni” (82 strādājošie, Raunas novads).

Lauksaimniecības produktu ražošanas palielināšanai Vidzemes reģionam ir nepieciešamie ražošanas resursi – lauksaimniecībā izmantojamā zeme, pieredzējuši speciālisti, lauksaimniecības dzīvnieku resursi un attiecīgās kvalifikācijas darbaspēks. Piena lopkopība ir viena no nozīmīgākajām lauksaimniecības nozarēm. Reģionā tiek saražoti 25,4 % no kopējā piena apjoma valstī, lauku saimniecībās tiek uzturēti 24 % no piena govju ganāmpulka. Pēc lauksaimniecības ekspertu vērtējuma, paaugstinot lauksaimniecības zemes izmantošanas intensitāti, piena ražošanu iespējams palielināt 10-12% robežās salīdzinoši īsā laika periodā.

2011.gadā tiešās ārvalstu investīcijas lauksaimniecības sektorā sastāda 2,8 milj.Ls. Lielākās ārvalstu investīcijas šajā nozarē ir ieguldītas Cēsu un Madonas novados.

Lauksaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošanai pieejami Lauku attīstības programmas pasākumi, ko administrē Lauku atbalsta dienests.

Reljefa apstākļu dēļ reģionā piemērotākas ir tādas lopkopības apakšnozares, kā gaļas liellopu, aitu, kazu, bišu, zirgu, u.c. dzīvnieku audzēšana. Augkopība nodrošina kvalitatīvu lopbarības bāzi, tiek audzēti kā zālaugi, tā arī graudaugi un tehniskās kultūras.

Tautsaimniecības stabilitātes pamatā ir tās diversitāte. Netradicionālo nozaru pārstāvji ir aprēķinājuši, ka viņu devums lauksaimniecības kopproduktā ir 10 %.

Visvairāk alternatīvās lauksaimniecības nozares ir attīstītas Vidzemē, kur nodarbojas ar savvaļā dzīvnieku, kažokzvēru, gaļas liellopu, sēņu, krūmmelleņu, dzērveņu, kaņepju audzēšanu, akavakultūru un citām netradicionālām nozarēm. Reģionam svarīga ir netradicionālu lauksaimniecības nozaru attīstība ar plašu nišas produktu klāstu, attīstās arī netradicionālo produktu pārstrāde. Reģionā ir daudz dabīgo un mākslīgo ūdens krātuvju, meži un skaista ainava, kas rada plašas iespējas apvienot tradicionālo lauksaimniecību ar netradicionālo, lauku tūrismu ar dažādām nozarēm un pakalpojumu sniegšanu.

Netradicionālās lauksaimniecības attīstība ir svarīgs priekšnosacījums lauksaimniecības uzņēmumu sekmīgas darbības nodrošināšanai dažādojot saimniecisko darbību.

Lauksaimnieciskās ražošanas dažādošana veicina īpašu produktu ražošanu, kuriem ir iespējams radīt augstu pievienoto vērtību. Netradicionālo nozaru pārstāvji ir aprēķinājuši, ka viņu devums lauksaimniecības kopproduktā ir 10 %.

Visvairāk alternatīvās lauksaimniecības nozares ir attīstītas Vidzemē, kur nodarbojas ar dzērveņu, šampinjonu un lieloģu zieleņu un dzērveņu audzēšanu. Es ieteiktu nodarboties ar augļkopību - lieloģu zieleņu un dzērveņu audzēšanu. Alūksnes rajonā aptuveni no 3 ha platības tika iegūta pirmā nelielā raža – 12 t dzērveņu, bet jau pēc gada tika ievāktas 43 t dzērveņu, tas ir 3 reizi vairāk nekā pirmajā gadā. Savukārt, no viena zieleņu krūma var iegūt 2,5 līdz 5 kg ogu, tām ir labas uzglabāšanas un transportēšanas īpašības.

Netradicionālo lauksaimniecības nozaru attīstībā iezīmējas tendence stabilizēties un izveidot tirgus prasībām atbilstošu produkcijas ražošanu.

Lauksaimniecības attīstībai reģionā ir pieejama vidējā speciālā izglītība: Smiltenes tehnikumā un Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikumā.

Mežsaimniecība. Vidzemes reģionā atrodas 26,8% no visām meža platībām valstī. Vidzemes reģionā palielinās meža zemju un mežaudžu platība. Mežsaimniecība ir nozare, kurā tiek radītas izejvielas apstrādes rūpniecības nozarēm ar augstu eksportspēju: koksnes, koka izstrādājumu un mēbeļu ražošanai. Lielais meža zemju īpatsvars (vairāk kā 50% no kopplatības), ES fondu un valsts atbalsts meža kvalitātes uzlabošanai, lauksaimniecībā neizmatoto zemju apmežošanai un jaunaudžu kopšanai, ir pamatoti priekšnosacījumi veiksmīgai mežsaimniecības nozares attīstībai nākotnē. Tādi mežistrādes blakusprodukti kā zari un mazvērtīgie koki, ir videi draudzīgs un atjaunojams siltumenerģijas avots. Vietējo resursu izmantošana siltumenerģijas ražošanā nodrošina papildu darba vietas iedzīvotājiem, samazina enerģijas ražošanas atkarību no importētiem energoresursiem un to cenām pasaules tirgū.

Lielākie mežsaimniecības uzņēmumi 2010.gadā reģionā ir „Ziemeļvidzemes virsmežniecība” (171 strādājošie, Valmiera), „Ziemeļaustrumu virsmežniecība” (149 strādājošie, Gulbenes novads), „Madonas virsmežniecība” (79 strādājošie, Cesvaines novads) SIA „Grantiņi – 1” (74 strādājošie, Gulbenes novads), kurš iekļauts arī lielāko Latvijas eksportētāju vidū, kuru kopējais eksporta apjoms veido 80% no visa valsts eksporta.

Mežsaimniecībā novērojama salīdzinoši augsta darbaspēka izmantošanas efektivitātes pieauguma stabilitāte. Darbaspēka izmantošanas efektivitāte mežsaimniecības nozarē 2010.gadā salīdzinājumā ar 2009.gadā ir palielinājusies par 6%.

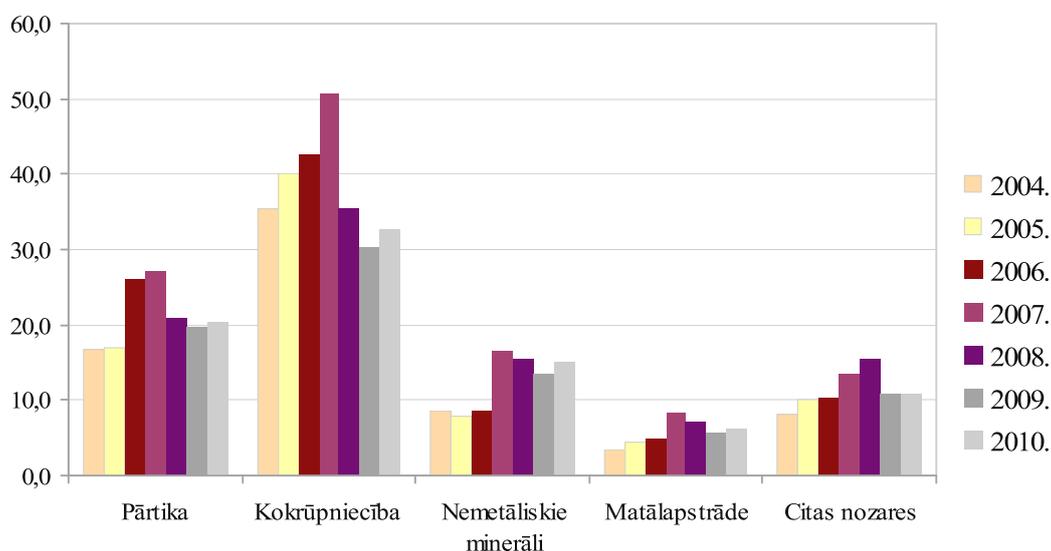
2011.gadā tiešās ārvalstu investīcijas mežsaimniecības sektorā sastāda 6,6 milj.Ls, kas sastāda 6% no kopējā ārvalstu investīciju apjoma reģionā. Lielākās ārvalstu investīcijas šajā nozarē ir ieguldītas Priekuļu un Smiltenes novados.

Mežsaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošanai pieejami Lauku attīstības programmas pasākumi, ko administrē Lauku atbalsta dienests.

Mežsaimniecības attīstībai reģionā ir pieejams izglītības piedāvājums: Kokapstrādes tehnoloģijas – Cēsu profesionālā vidusskola (PV), Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikums (KC).

5.2.3. Apstrādes rūpniecība

Vidzemes reģionā pēc pievienotās vērtības īpatsvara apstrādes rūpniecībā nozīmīgākās ir kokrūpniecība, kuras īpatsvars apstrādes rūpniecības pievienotajā vērtībā ir visaugstākais.

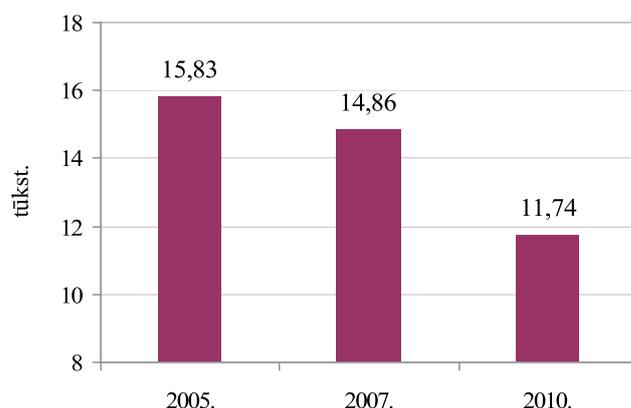

130. att. *Pievienotās vērtības izmaiņas nozīmīgākajās apstrādes rūpniecības nozarēs*

Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

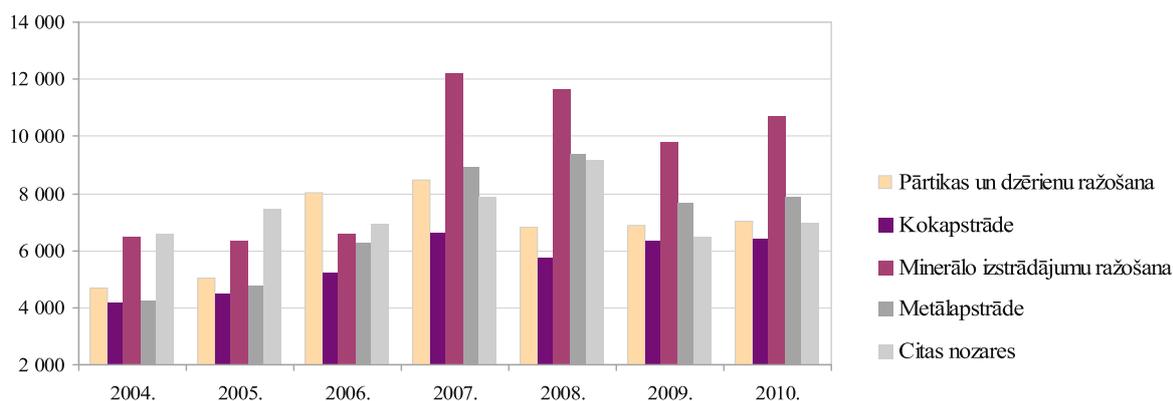
Šajā nozarē 2004.gadā tika saražoti 48,9% no kopējās pievienotās vērtības Apstrādes rūpniecībā, bet perioda beigās ekonomikas lejupslīdes apstākļos tā zaudēja savu konkurētspēju un veidoja tikai 37,6% jeb 32 milj.Ls. Kokrūpniecībā maksimālais ražošanas apjoms vērtības izteiksmē – 50,6 milj.Ls tiek sasniegts 2007.gadā, kas pārsniedza 2004.gada līmeni 1,4 reizes. Salīdzinoši augsts īpatsvars Apstrādes rūpniecībā ir Pārtikas preču un Nemetālisko izstrādājumu ražotājiem. Šajās apakšnozarēs strādājošie uzņēmumi 2010.gadā saražoja attiecīgi 24,3% un 24,2% no kopējās pievienotās vērtības Apstrādes rūpniecībā Vidzemē. Ja pārtikas produktu ražotāju īpatsvars visā pārskata periodā paliek salīdzinoši nemainīgs, tad nemetālisko izstrādājumu ražotāji savu ietekmi palielinājuši 1,4 reizes.

Laika periodā no 2005.-2010.gadam rūpniecības nozarē strādājošie komersanti ir nodarbinājuši lielāko skaitu no reģiona aktīvajiem iedzīvotājiem. Lai gan to kopējais skaits 2010.gadā ir samazinājies par 2,2 tūkstošiem, nodarbināto īpatsvars rūpniecībā saglabā augstāko līmeni – 19,22 % no kopējā nodarbināto skaita.

131. att. *Aizņemtās darba vietas apstrādes rūpniecībā*
 Avots: autoru izdarīti aprēķini, izmantojot LR CSP datus

Vidzemes reģionā, tāpat kā pārējos reģionos, visos darbības veidos radītā pievienotā vērtība uz vienu strādājošo laika periodā no 2004. līdz 2010. gadam kopumā ir palielinājusies. Lielākais darba ražīguma pieaugums – nepilnas 2 reizes laikā no 2004. gada līdz 2010. gadam novērots metālizstrādājumu un iekārtu ražošanas apakšnozarē strādājošajos uzņēmumos. Straujākais darba ražīguma pieaugums šajā reģiona attīstībai nozīmīgajā darbības jomā attiecas uz 2006. un 2007. gadu, kad saražotās produkcijas vērtība uz vienu nodarbināto palielinājās attiecīgi par 31% un 42%.

132. att. *Darba ražīgums apstrādes rūpniecības nozarēs Vidzemes reģionā, 2004.- 2010., .Ls*
 Avots: CSP

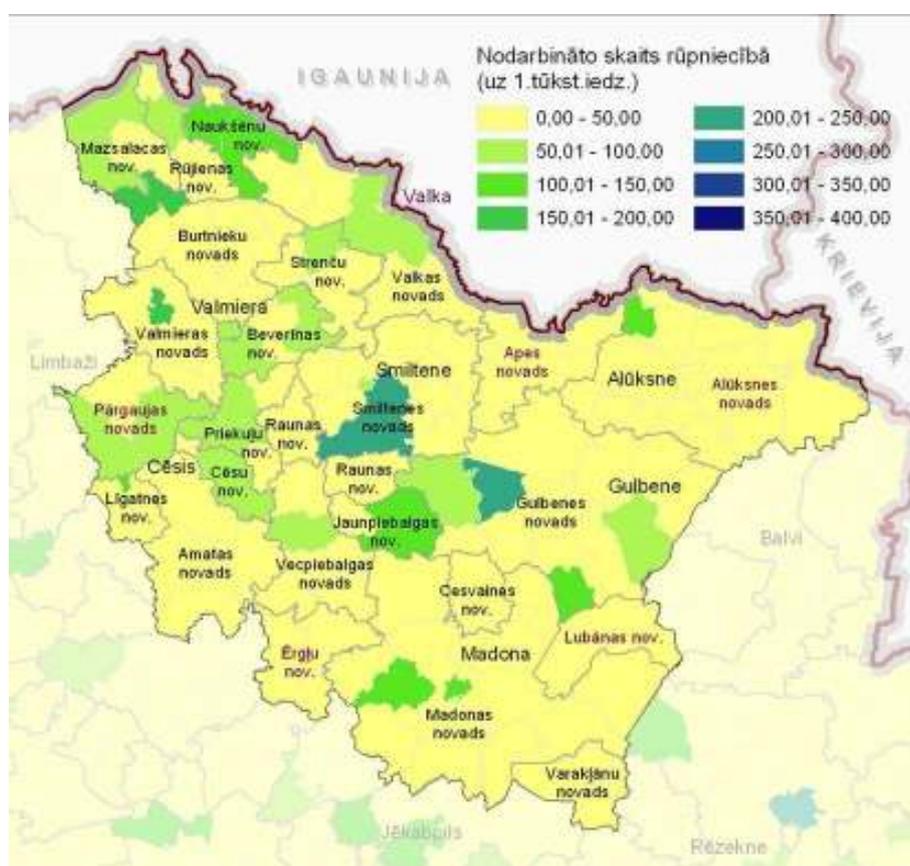
Augstākais darba ražīgums Vidzemes reģionā tiek sasniegts Minerālo izstrādājumu ražošanas apakšnozarē, augstāko līmeni sasniedzot 2007. gadā – 12,1 tūkst./Ls uz vienu nodarbināto. Ekonomikas lejupslīdes apstākļos darba ražīgums šajā nozarē samazinās līdz 9,8 tūkst./Ls, bet 2010. gadā tas palielinās līdz 10,7 vienībām. Apakšnozarē strādājošajos uzņēmumos darba ražīgums visā periodā ievērojami pārsniedz vidējo rādītāju rūpniecības nozarē.

Rūpniecības nozarē ir lielākais vidējo uzņēmumu īpatsvars Vidzemes reģionā – 54% no kopējā uzņēmumu skaita šajā grupā 2010. gadā un mazākais mazo un mikro uzņēmumu salīdzinošais daudzums - tikai 7,5% no visiem šāda veida uzņēmumiem reģionā. Tas saistīts ar rūpnieciskās ražošanas specifiku - Vidzemes reģiona uzņēmumos ražoto produktu atbilstību noteiktām kvantitatīvām un kvalitatīvām prasībām, kuras izpildīt vieglāk uzņēmumiem ar lielāko intelektuālo, tehnoloģisko un pārdošanas kapacitāti.

Ekonomikas lejupslīdes apstākļos daudzi reģiona uzņēmumi pašsaglabāšanās nolūkā krasi samazināja ražotās produkcijas izlaidi, cenšoties saglabāt darbaspēka kvalificētāko daļu.

Tas izraisīja rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes līmeņa īslaicīgu pazemināšanos. Darbaspēka izmaksu samazināšanās un starppatēriņa preču cenu samazinājums spēja kompensēt nepilnīgi izmantotā kapitāla izmaksas, sekmējot reģiona uzņēmumos saražotās produkcijas konkurētspējas saglabāšanos gan vietējā, gan ārvalstu tirgos.

Vērtējot rūpniecības izvietojumu Vidzemes reģionā, var secināt, ka tā koncentrējusies attīstības centros vai ap attīstības centriem, galvenokārt, pilsētām. Ņemot vērā rūpniecības uzņēmumu izvietojumu reģionā, tiek konstatēts, ka pastāv Valmieras-Cēsu-Smiltenes koncentrēta rūpniecības teritorija, kurā pilnīgi vai daļēji atrodas 10 pašvaldību teritorijās. Šī teritorija aizņem aptuveni 12% no Vidzemes reģiona teritorijas, bet tajā dzīvo aptuveni 100 tūkstoši iedzīvotāju jeb 42% no reģiona iedzīvotājiem. Valmieras-Cēsu-Smiltenes rūpniecības teritorijā atrodas 59% jeb 6,8 tūkstoši no reģionā esošajām darba vietām rūpniecībā, no tām visvairāk jeb 3,1 tūkstotis tiek piedāvātas Valmierā. Valmieras-Cēsu-Smiltenes rūpniecības teritorija ir ar salīdzinoši labu transporta infrastruktūru – autoceļiem, dzelzceļu, teritorijā plaši pieejami dabas gāze sadales tīkli.

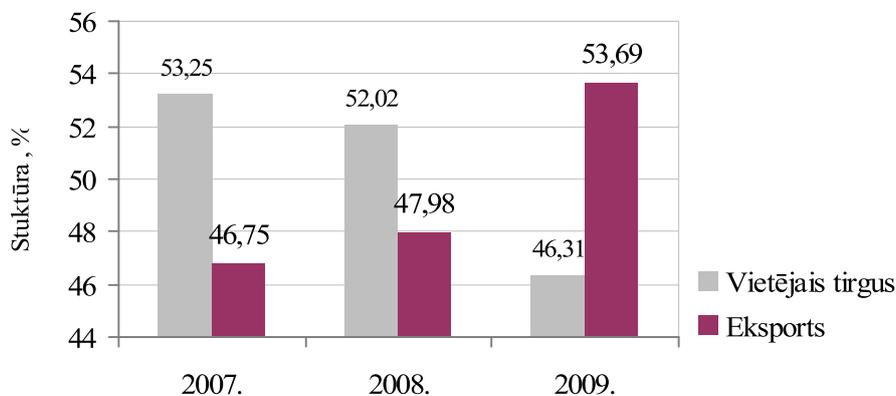
133. att. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits rūpniecībā Vidzemes reģiona teritoriālajās vienībās, 2009. g.*

Avots: VID

Ārpus Valmieras-Cēsu-Smiltenes teritorijas izveidojušies šādi rūpniecības centri:

- ❖ Valkas, Alūksnes Gulbenes un Madonas rūpniecības centri;
- ❖ Rūpniecības centri reģiona mazpilsētās - Mazsalaca, Rūjiena, Strenči un Seda, Cesvaine, Lubāna;
- ❖ Vietējās nozīmes rūpniecības centri mazākajās pilsētās un ciematos Vidzemes augstienē – Lizums, Naukšēni, Ērgļi, Vecpiebalga, Jaunpiebalga, Ranka.

Vidzemē 2009.gada otrajā pusē eksportētās rūpniecības produkcijas apjoma īpatsvars palielinājās straujāk kā valstī kopumā, šāda tendence saglabājās arī 2010.gadā. 2009.gadā salīdzinājumā ar 2007.gadu apgrozījuma īpatsvars apstrādes rūpniecībā radītajām eksporta precēm palielinājies par 6,9%.

134. att. *Apgrozījuma vietējā tirgū un eksportā struktūras dinamika (%)*

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus

Apstrādes rūpniecībā apgrozījums ekonomiskās lejupslīdes ietekmē samazinājās par 18,8%, smagāk skarot vietējo tirgu. 2009.gadā apgrozījums vietējā tirgū samazinājās par 28,8% jeb 48 milj.Ls salīdzinājumā ar 2007.gadu, bet eksporta apgrozījums tikai par 5% jeb 8,7 milj.Ls.

2010.gadā lielāko Latvijas eksportētāju vidū, kuru kopējais eksporta apjoms veido 80% no visa valsts eksporta ir 27 uzņēmumi no Vidzemes reģiona, t.sk.:

- ❖ 1 mežsaimniecības uzņēmums – „SIA Grantiņi – 1”;
- ❖ 2 derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumi – „SIA Unguri”, AS „Seda”;
- ❖ 3 pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumi – AS „Valmieras piens”, SIA „AIBI”, AS „Cēsu alus”;
- ❖ 9 kokrūpniecības uzņēmumi- AS „Stora Enso Latvija”, SIA „Avoti SWF”, SIA „Granul Invest”, SIA „Stalji”, SIA „Vudlande”, SIA „Silviko”, SIA „Inerce”, SIA „Vārpas I”, SIA „Troll Smiltene”;
- ❖ 2 papīra ražošanas uzņēmumi – SIA „Līgantne” papīrfabrika”, SIA „V.L.T.”;
- ❖ 4 nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanas uzņēmumi- AS „Valmieras stikla šķiedra”, AS „Lode”, SIA „Culimeta Baltics”, SIA „Padtex Insulation”;
- ❖ 4 tirdzniecības uzņēmumi- SIA „Ripo Autocentrs”, SIA „Ramockas Dzirnavas”, „Triķāta KS” lauksaimniecības pakalpojumu piensaimnieku koop.sabiedrība, SIA „M.T.Z.-serviss” Latvijas-Baltkrievijas kopuzņēmums;
- ❖ 1 plastmasas izstrādājumu ražošanas uzņēmums - SIA „PEPI RER”;
- ❖ 1 metālizstrādājumu ražošanas uzņēmums - ' SIA Valpro'.

Arī vairākiem citiem Latvijas lielajiem eksporta uzņēmumiem ir struktūrvienības Vidzemes PR, piemēram, SIA „Gaujas koks”, AS „Latvijas valsts meži”, SIA „Pata AB”, SIA „Scandagra Latvia” u.c.

Uzņēmumu eksportspējas palielināšanos sekmē valsts atbalsta pasākumi palielinātas pievienotās vērtības un inovatīvu produktu ražošanai, kā arī eksporta veicināšanas pasākumi jaunu tirgu apgūšanā un eksporta draudu mazināšanā.

Ražošanas modernizācijai un konkurētspējas paaugstināšanai Vidzemes reģiona uzņēmēji mērķtiecīgi izmanto ES struktūrfondu piedāvātās iespējas. Nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs reģionā piesaistīti 4,3 miljoni latu ERAF finansējuma šādās

darbības jomās – apstrādes rūpniecība, pakalpojumi, zinātne un būvniecība. Lielākais finansējuma apjoms – 3,2 miljoni Ls piesaistīti apstrādes rūpniecībā un pakalpojumu nozarēs – nepilni 1,3 miljoni latu.

Kokrūpniecība. Vidzemes reģiona teritorijā strādājošo apstrādes rūpniecības uzņēmumu vidū lielāko īpatsvaru veido kokrūpniecības komersanti, kuri saražo aptuveni 15% no kopējā kokrūpniecības produkcijas apjoma valstī. Kokrūpniecības nozaru attīstības priekšrocības ir vietējās izcelsmes resursu nodrošinājums un stabili pieaugošais koka izstrādājumu pieaugums eksporta tirgos. Uzņēmējdarbības izaugsme koka izstrādājumu ražošanā lielā mērā veicina pieprasījuma pieaugumu gan mežsaimniecības nozarē, gan bioloģiskas izcelsmes atjaunojamo energoresursu ražošanā, gan vairākās pakalpojumu nozarēs – īpaši transportā un loģistikā. Kokapstrādes uzņēmumi un ar to darbību saistītie uzņēmumi atrodas katrā reģiona novadā, sekmējot laukos dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju nodarbinātību.

Apakšnozares īpatsvars apstrādes rūpniecības pievienotajā vērtībā ir visaugstākais, kas laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam svārstās robežās no 37% līdz 50%. Lielākais īpatsvars – 50,4% tiek sasniegts 2005.gadā, bet mazākais – 2008.gadā – 37,6%. Pēdējos gados vērojama tendence, ka apakšnozares īpatsvars ar katru gadu paaugstinās salīdzinājumā ar 2008.gadu. Koka, koksnes izstrādājumu ražošana pārsniedz 30% no apstrādes rūpniecībā saražotās kopējās pievienotās vērtības reģionā, tas veido 15 % no valstī saražotās pievienotās vērtības šajā nozarē un 13 % no valstī saražoto mēbeļu apjoma.

Kokrūpniecības uzņēmumos tiek nodarbināts lielākais ekonomiski aktīvo iedzīvotāju reģionā – 5,1 tūkstotis 2010.gadā. Maksimālais nodarbināto skaita īpatsvars tika sasniegts 2005.gadā - 56,6%, bet minimālais 2010.gadā - 42%. Vislielākais strādājošo skaits ir Koksnes un koka izstrādājumu ražošanas nozarē, kurā nodarbināti 40% no apstrādes rūpniecībā nodarbināto skaita jeb 6,1 tūkstotis, mēbeļu ražošanā aptuveni 10% no apstrādes rūpniecībā nodarbināto skaita 2009.gadā.

Labvēlīgs priekšnosacījums kokrūpniecības attīstībai reģionā augsts meža zemju īpatsvars - 51,7% no kopējās platības reģionā jeb 787,2 tūkst.ha, kā arī salīdzinoši liels koksnes krājas apjoms reģionā - 26% no kopējiem koksnes resursiem valstī.

Svarīgs nozares attīstības priekšnoteikums ir nozarē strādājošo uzņēmumu augstā eksportspēja – vairāk kā 75% no saražotās produkcijas tiek eksportēta uz ES un citām pasaules valstīm. Reģionā lielāko eksportētāju vidū tiek iekļauti šādi kokrūpniecības uzņēmumi:

- ❖ lielākie eksporta uzņēmumi koksnes un koka izstrādājumu ražošanā - *AS „Stora Enso Latvija”, SIA „Grannul Invest”, SIA „Staļi”, SIA „Vudlande”, SIA „Grantiņi-1”, SIA „Inerce” SIA „Pondus”, SIA „CED” un SIA „Silviko”;*
- ❖ lielākie uzņēmumi eksportējamo mēbeļu ražošanā - *SIA „Cosybed”, SIA „Avoti SWF”, SIA „AVE MTP”, SIA „Troll Smiltene”, un SIA „Valmieras mēbeles”, SIA „Konto”.*

Reģiona attīstībai nozīmīga ir uzņēmuma *SIA „Avoti SWF”* darbība., as dibināts 1994. gadā un šobrīd ir kļuvis par vienu no vadošajiem koka mēbeļu ražošanas uzņēmumiem Latvijā. Uzņēmuma panākumu pamatā ir ilggadēja un veiksmīga sadarbība ar globāla rakstura mēbeļu tirdzniecības tīklu „IKEA”. Uzņēmuma eksporta paketē tiek iekļauti šādi nozīmīgākie koksnes izstrādājumi:

- ❖ masīva priedes un egles koka mēbeles – dažādus plauktus, sākot no vienkāršākiem saimnieciskās telpās izmantojamajiem, beidzot ar sarežģītām moduļveida plauktu sistēmām, kas lietojamas sabiedriskajās ēkās un mājokļos;
- ❖ dažādi galdi – kafijas galdi, ēdamgaldi un rakstāmgaldi;
- ❖ kumodes;

- ❖ dekoratīvas profilētas grīdas, logu un durvju apdares līstes;
- ❖ kokskaidu briketes.

Uzņēmums eksportē vairāk kā 80% saražotās produkcijas un ES, NVS, ASV u.c. pasaules valstīm. Uzņēmuma apgrozījums 2009.gadā bija 10,65 milj. Ls, kas par 19% lielāks kā 2008.gadā un 37% lielāks kā 2006.gadā. Uzņēmumā strādā 220 darbinieki.

SIA "Graanul Invest" - viens no koncerna AS „Graanul Invest” uzņēmumiem, kas ir lielākais granulū ražotājs Baltijas valstīs. Uzņēmumā tiek ražotas granulas, kuru izejmateriāli ir zāģskaidas un ēveļskaidas. 2009.gadā uzņēmuma apgrozījums bija 7,96 miljoni latu, kas ir par 30 procentiem vairāk kā 2008.gadā un 2,4 reizes vairāk kā 2006.gadā. Uzņēmums eksportē 75% no saražotās produkcijas.

SIA "Stāļi" dibināta 1992.gadā. Jau 1995. gadā „Stāļi” uzsāka līmēto kokmateriālu eksportu, līdz 2004. gadam tika sasniegts lielākā uzņēmuma statuss Eiropas Savienībā līmēto kokmateriālu ražošanas jomā. Uzņēmums ražo diversificētu līmēto konstrukciju produkciju - koka logus, durvis, citus koka izstrādājumus - brusas, plāksnes, briketes un šķeldu. 2009.gadā uzņēmuma apgrozījums sasniedza 5,7 milj.Ls, kas ir par 17% vairāk kā 2008.gadā un par 41% mazāk kā 2006.gadā. Uzņēmumā nodarbināti vairāk kā 150 strādājošie. Uzņēmumā ražotā produkcija tiek eksportēta uz ES valstīm. Kopējais eksporta apjoms ir vairāk kā 75 % no saražotās produkcijas.

2007.-2013. gada plānošanas periodā divi Vidzemes reģiona kokapstrādes uzņēmumi ir saņēmuši ERAF finansējumus investīciju projektu īstenošanai ar mērķi paplašināt un modernizēt ražošanas jaudas vietējā tirgū realizējamas inovatīvas un eksportspējīgas produkcijas ražošanai. Saņemtais ERAF finansējums atbilst pasākumam „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanai” - SIA „Avoti SWF” uzsācis ražot unikālas mēbeles, pielietojot oriģinālas sasaistes detaļas; SIA „FORAN Baltic” izstrādājis jaunu metodoloģiju mežaudžu vitalitātes novērtējumam, izmantojot ar aviāciju iegūtus hiperspektrālos un lāzerskenēšanas datus.

Plānošanas periodā līdz 2013.gadam viens Vidzemes reģiona kokapstrādes uzņēmējs ir piesaistījis ERAF līdzfinansējumu arī „Augstas vērtības” programmā: SIA „RDN”/”Ražotnes izveide EPAL presētu koka izstrādājumu ražošanai no mazvērtīgās koksnes”.

Kokapstrādes rūpniecības attīstībai un modernizācijai Vidzemes reģionā ir nepieciešamais intelektuālais un zinātniskais potenciāls, kā arī pietiekošs profesionālās izglītības piedāvājums reģionā šajā nozarē, kuru nodrošina Rankas arodvidusskola – Būvizrādājumu galdnieks; Cēsu profesionālā vidusskola – Mēbeļu galdnieks; Jaungulbenes arodvidusskola – Galdnieka palīgs.

Kokrūpniecības tālākai attīstībai reģionā ir iespējas veicināt mēbeļu un citu augstas vērtības produktu ražošanas klastera attīstību un tā konkurētspējas paaugstināšanos, ka arī plaši izmantot atbalstu zinātniskajiem pētījumiem jaunu produktu izstrādē un ražošanā, sekmējot pievienotās vērtības paaugstināšanu saražotajos produktos, izmantojot reģiona koksnes resursus.

Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana. Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanas nozarē tiek radīti 15,4 milj.Ls jeb 16,3% no apstrādes rūpniecībā saražotās pievienotās vērtības kopējā apjoma. Salīdzinājumā ar 2004.gadu nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana palielina savu īpatsvaru reģiona apstrādes rūpniecībā saražotās pievienotās vērtības struktūrā, salīdzinot ar 2004.gadu, 2010.gadā tās īpatsvars ir palielinājies - par 5,7 procentiem. Pievienotā vērtība uz 1 nozarē strādājošo šajā gadā sasniedz 11,9 tūkstošus latu.

Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā Vidzemes reģionā ieņem trešo vietu aiz Rīgas un Pierīgas reģioniem. 2009.gada septembrī ar nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanu reģionā nodarbojās 38 uzņēmumi, kuros tika nodarbināti nepilni 1,25 tūkstoši strādājošo. Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana ir nozare, kurā strādājošo skaits 2010.gadā salīdzinājumā ar 2004.gadu ir palielinājies, arī nodarbināto skaita īpatsvars šajā laikā ir palielinājies par 3,3%.

2010.gadā nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanas lielākie eksporta uzņēmumi ir: AS „Valmieras stikla šķiedra”, SIA „Culimeta Baltics” un SIA „Padtex Insulation”, SIA „PEPI-RER”.

AS "Valmieras Stikla šķiedra" ir lielākais eksportspējīgas produkcijas ražotājs un nodokļu maksātājs Vidzemē. Uzņēmums ir viens no lielākajiem ķīmiskās un tekstila rūpniecības uzņēmumiem Baltijas valstīs. Uzņēmumā tiek ražoti dažādi stikla izstrādājumi - šķiedra, diegi, audumi un neaustie materiāli. Apgrozījums 2009.gadā sasniedza 30,3 milj.Ls, kas ir par 19% mazāk kā 2008.gadā. Ražošanā tiek nodarbināti vairāk kā 800 strādājošo. Vairāk kā 95 % no saražotās produkcijas tiek eksportēta uz ES, NVS, Kanādu, ASV, Japānu, Malaiziju un Austrāliju.

Lai gan stikla šķiedras rūpnīca pārsvarā izejvielas importē, taču tajā ražotie produkti tiek eksportēti ar ievērojami augstāku pievienoto vērtību un neliela daļa izmantota kā izejviela vietējos uzņēmumos, kuru produkcija ir konkurētspējīga ārpus valsts robežām. Šī nozare nodarbina kvalificētu darbaspēku, kas nodrošina eksportspējīgas produkcijas ražošanu ar augstu pievienoto vērtību.

Divi nozares uzņēmumus piesaistījuši ERAF finansējumu pasākuma „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” ietvaros: SIA „Baltijas biopolimēru plastmasas pārstrādes uzņēmums” - ieviesis jaunas, energo efektīvākas un ražīgākas tehnoloģijas plaša sortimenta biopolimēru plastmasas ražošanai; SIA "Kompozītpolimērs" ieviesis jaunas, energo efektīvākas un ražīgākas tehnoloģijas ražošanā funkcionāli diversificētu kompozītpolimēru izstrādājumu ražošanai.

Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanas nozarē iespējams izmantot vietējos izejmateriālus. Tā, būvmateriālu ražošanai tiek izmantoti tādi teritorijā esošie derīgi izrakteņi kā māls, kvarca smilts, dolomīts, u.c. un kurā, sadarbojoties ar zinātnes iestādēm ir iespējama jaunu produktu ražošana.

Nolūkā pastāvīgi paaugstināt ražotās produkcijas konkurētspēju gan iekšējā, gan ārējās tirgos, nozarē strādājošie uzņēmumi aktīvi sadarbojas ar dažādām izglītības un zinātnes iestādēm, uzņēmumos tiek nodrošinātas darbinieku apmācības iespējas un izveidotas pētniecības laboratorijas, kurās pastāvīgi veic resursu un saražotās produkcijas atbilstības validāciju.

Pārtika un dzērienu ražošana. Pārtikas un dzērienu ražošanas pievienotās vērtības īpatsvars apstrādes rūpniecībā Vidzemes reģionā ir nedaudz lielāks par 20% no kopējās apstrādes rūpniecības īpatsvara reģionā un pēdējos 5 gados paliek salīdzinoši nemainīgs - 187 milj.Ls robežās. Šāda nozarē saražotās produkcijas apjoma stabilitāte saistīta ar nozares lielo orientāciju uz patērētāju iekšējā tirgū un vietējās izcelsmes izejvielu izmantošanu dažāda sortimenta pārtikas produktu ražošanā.

Pārtikas un dzērienu ražošana ir tā nozare Vidzemē, kurā nodarbināto skaits laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam samazinās, taču īpatsvara izmaiņas nav tik būtiskas, tās svārstās robežās no 21,2% līdz 25%. Nozarē 2010.gadā tika nodarbināti aptuveni 22% no apstrādes rūpniecībā strādājošiem. Pārtikas un dzērienu ražošanas nozarē saražotās produkcijas apjoms un atsevišķu produktu veidi cieši saistīti ar vietējās izcelsmes izejvielām,

kuras tiek saražotas lauksaimniecības nozares uzņēmumos, sekmējot nodarbinātības paaugstināšanos lauku teritorijās.

Piena un piena produktu ražošana. Vidzemes reģionā lielākā nozīme pārtikas un dzērienu ražošanas nozarē ir piena un piena produktu ražošanai.

Vidzemes reģionā laika posmā no 2007. līdz 2010.gadam tiek saražoti vairāk kā 25% no valstī saražotā piena apjoma. Saražoto piena produktu apjoma pieaugums 2010.gadā pārsniedz 18% jeb 29 tūkst.t salīdzinājumā ar 2004.gadu. Reģionā ir lielākā ražošanas resursu koncentrācija piensaimniecības nozarē – 24% no piena govju ganāmpulka. Vislielākais blīvums uz 1 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir Smiltenes, Jaunpiebalgas, Mazsalacas, Naukšēnu un Raunas novados. Vidzemes reģionā pļavas un ganības aizņem 32,9% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Pļavu un ganību lielākās platības ir Burtnieku, Gulbenes, Madonas un Smiltenes novados.

Piena un piena produktu ražošanas nozarē nepieciešamās profesijas un atbilstošas kvalifikācijas darbaspēks tiek sagatavots šādās profesionālās un augstākās izglītības iestādēs:

- Valmieras profesionālā vidusskolā - Pārtikas produktu ražošanas tehniķis;
- Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātē tiek sagatavoti augstākās kvalifikācijas inženieri – pārtikas tehnologi.

Vidzemes reģionā ir nepieciešamie ražošanas resursi Piena un piena produktu ražošanas nozares sekmīgai attīstībai un tās konkurētspējas paaugstināšanai – lauksaimniecībā izmantojamā zeme, pieredzējuši, augstas kvalifikācijas speciālisti, lauksaimniecības dzīvnieku resursi lopkopības produkcijas ražošanas attīstībai.

Reģionā veiksmīgi darbojas vairāki piena pārstrādes uzņēmumi, nozīmīgākie no tiem ir šādi:

- ❖ *A/S „Valmieras piens”*,
- ❖ *A/S „Smiltenes piens”*;
- ❖ *A/S „Cesvaines piens”*,
- ❖ *A/S „Rankas piens”*,
- ❖ *A/S „Lazdonas piensaimnieks”*,
- ❖ *LPPKS „Trikāta KS”*,
- ❖ *„Straupe” piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība.*

AS „Valmieras Piens” dibināts 1971.gadā. Tā ir slēgta akciju sabiedrība kopš 1993.gada ar 100% privātu vietējo uzņēmumu pārstāvētu pamatkapitālu. "Valmieras piens" ir viens no lielākajiem piena pārstrādes uzņēmumiem Latvijā un vienīgais ražo pilnu piena produktu klāstu: pienu, kefīru, sviestu, krējumu, biezpienu, sieru, jogurtu, saldējumu, kā arī sausā piena pulveri. Uzņēmuma apgrozījums 2009.gadā bija 27,2 milj.Ls, kas ir pat 15% mazāk kā 2008.gadā un par 22% mazāk kā 2006.gadā. Uzņēmums nodarbina nepilnus 470 strādājošos. "Valmieras piens" eksportē produkciju gan uz ES valstīs, gan ārpus tās robežām - Kaukāza valstīs, Krievija un citas NVS valstīs. Galvenie eksporta produkti - sausais piena pulveris un siers. Kopējais eksporta apjoms sastāda 30% no saražotās produkcijas.

Pārtikas un dzērienu ražošanai reģionā būtiska ir mikro, mazo un vidējo pārtikas ražošanas uzņēmumu attīstība teritorijās, kas atrodas tālu no lielajiem pārtikas ražošanas uzņēmumiem, tādējādi gan radot jaunas darba vietas reģiona attālākajās vietās, gan samazinot produkcijas ražošanas un realizācijas izmaksas;

Nozarē pastāv iespējas piena un piena produktu ražošanas klastera izveidei, kā arī funkcionālās pārtikas attīstībai reģionā.

5.2.4. Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā

Metālapstrāde. Metālapstrādes nozare pastāvīgi palielina savu īpatsvaru reģiona apstrādes rūpniecībā saražotās pievienotās vērtības struktūrā. Salīdzinājumā ar 2004.gadu šajā apakšnozarē radītās pievienotās vērtības īpatsvars 2010.gadā ir palielinājies par 2,3 procentiem. Pievienotā vērtība uz vienu strādājošo ir augstāka kā kokrūpniecības nozares uzņēmumos. Augstākais darba ražīgums tiek konstatēts iekārtu, mehānismu un darba galdu ražošanā.

Metālapstrādes un mašīnbūves nozare ir ievērojami paaugstinājusi savu konkurētspēju Apstrādes rūpniecības ietvaros Vidzemes reģionā. Šajā apakšnozarē strādājošie uzņēmumi palielinājuši saražotās pievienotās vērtības apjomu par 3,3 milj.Ls jeb 1,8 reizes. Straujā pievienotās vērtības pieauguma pamatā ir šajā Rūpniecības apakšnozarē strādājošo komersantu panākumi investīciju piesaistē ražošanas modernizācijai, atvērtība inovācijām un eksporta tirgus diversifikācija. Metālapstrādes un mašīnbūves izstrādājumu pieaugumam reģionā ir izveidojušies labvēlīgi apstākļi – vairākos uzņēmumos recesijas apstākļos izeidojušās nepilnīgi izmantotas ražošanas jaudas, reģionā ir vairākas profesionālās izglītības iestādes, kurās tiek sagatavoti metālapstrādei un dažādu mašīnbūves izstrādājumu ražošanai nepieciešamie augstas kvalifikācijas speciālisti.

Nozarē 2009.gadā darbojās 46 ekonomiski aktīvie uzņēmumi, kuros nodarbināti nepilni 800 strādājošie.

Vidzemes reģionā pie mašīnbūves un metālapstrādes nozarēm varētu pieskaitīt gan gatavo metālizstrādājumu ražošanu, izņemot mašīnas un iekārtas, gan citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošanu. Nozares attīstībā plaši tiek izmatoti gan vietējās izcelsmes resursi, gan importētās izejvielas. Reģionā pieejams nepieciešamās profesijas un kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums, kuru sagatavo profesionālās izglītības iestādes – Cēsu profesionālā vidusskola, Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikums un Vidzemes profesionālās izglītības centrs.

Reģionā atrodas lielākais metālapstrādes uzņēmums valstī SIA „VALPRO”, kurš iekļauts lielāko eksportspējīgāko uzņēmumu sarakstā 2009.gadā. Uzņēmums izveidots 1944.gadā un ir viens no nozīmīgākajiem ražošanas uzņēmumiem ne tikai Vidzemē, bet arī Latvijā un Baltijā. SIA „Valpro” pamatkapitāls 100% pieder vietējiem komersantiem. Uzņēmumā tiek ražotas metāla kannas, ugunsdzēsības aparāti un citi metāla izstrādājumi. Uzņēmuma apgrozījums 2009.gadā bija 7,7 milj.Ls. Uzņēmumā tiek nodarbināti vairāk kā 300 strādājošo. Uzņēmums eksportē 95% no saražotās produkcijas uz vairāk kā 15 pasaules valstīm ES, Ziemeļamerikā, NVS, Āfrikā, Austrālijā, u.c. valstīs. 2007.-2013.gada plānošanas perioda ietvaros uzņēmums piesaistījis ERAF līdzekļus, lai uzsāktu paaugstinātas drošības universāla ugunsdzēsības aparāta korpusa ražošanu.

Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde. Vidzemes reģionā katru gadu pieaug apgrozījums un pievienotā vērtība derīgo izrakteņu ieguvē. Pievienotā vērtība uz 1 nozarē strādājošo sastāda 11,4 tūkst. Ls. Nodarbināto skaits nozarē katru gadu palielinās 2010.gadā reģionā šajā nozarē darbojās ap 40 ekonomiski aktīvi uzņēmumi, kas nodarbināja vairāk kā 600 strādājošos.

Reģionā ir nozīmīgi kūdras, kvarca smilts, māla un dolomīta krājumi, kas tiek izmantoti pārstrādei un eksportam, savukārt, smilts, grants un dolomīts ir noderīgs ceļu remontam un būvniecībai. Galvenā nozares eksportprece ir kūdra, kuras izmantošanas iespējas vēl iespējams dziļāk izpētīt.

Lielākie ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes uzņēmumi reģionā, kas 2008.gadā tika iekļauti arī lielāko eksportētāju sarakstā ir:

- ❖ AS „Seda” (kūdras ieguve);

- ❖ SIA „Unguri” (kūdras ieguve).

Nozares attīstībā ir iespējama efektīva derīgo izrakteņu izmantošana un jaunu produktu izstrāde, kas balstīta uz zinātniskiem pētījumiem, kā arī iepriekš veikto pētījumu par derīgo izrakteņu izmantošanas iespējām inventarizēšana un finansējuma piešķiršana aktuālāko pētījumu turpināšanai;

Plānošanas periodā līdz 2013. gadam viens šīs nozares Vidzemes reģiona uzņēmums ir piesaistījuši ERAF līdzfinansējumu „Augstas pievienotās vērtības” programmā: SIA „Nordtorf” Augstas pievienotās vērtības kūdras substrātu ražotne izveide Cesvaines lauku teritorijā”. Kopējās projektu investīcijas 25 milj.Ls, t.sk. ERAF līdzfinansējums paredz 11 miljonus latu.

Tūrisms, kultūra un radošās industrijas. Tūrisma attīstībai reģionā ir izdevīgs Vidzemes reģiona ģeogrāfiskais novietojums, tas atrodas netālu no valsts galvaspilsētas Rīgas, kā arī robežas ar Igaunijas Republiku reģiona ziemeļos un Krievijas Federāciju reģiona austrumos. Reģionā atrodas ievērojamas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, lai tas kļūtu ne vien par reģiona iedzīvotāju, bet arī par Rīgas un citu teritoriju iedzīvotāju rekreācijas un izklaides un tūristu apmeklējuma vietu. Reģionā ir pietiekami attīstīta tūristu izmitināšanas un ēdināšanas infrastruktūra, kā arī Ziemā tūristu pieplūdumu reģionam nodrošina ziemas aktīvās atpūtas centri.

Vidzemes reģionā ir 188 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas pieminekļi (Latvijā - 632). Vidzemē sastopami visi nacionālās nozīmes aizsargājamo teritoriju veidi: 2 dabas rezervāti, 69 dabas liegumi, 5 dabas parki, 1 nacionālais parks, 4 aizsargājamo ainavu apvidi, 98 dabas pieminekļi, kā arī 1 biosfēras rezervāts.

Reģions ir pievilcīgs ar bagāto kultūrvēsturisko mantojumu (1894 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi), kas kalpo kā pamatresurss kultūras tūrisma attīstībai. Apmeklētāko objektu vidū ir Cēsu pils komplekss (70 tk apmeklētāju gadā), Valmieras muzejs (34 tk apmeklētāju gadā), Alūksnes-Gulbenes mazbānītis (30 tk apmeklētāju gadā), Āraišu ezerpils (26 tk apmeklētāju gadā).

Teritorija bagātība ar upēm un ezeriem, kuri piemēroti gan rekreācijai, gan tūrismam un aktīvajai atpūtai. Pateicoties Gaujai, Amatai, Salacai un citu upju un ūdenstilpņu esamībai, reģionā ir piemēroti apstākļi ūdenstūrisma attīstībai.

Reģionā ir kvalitatīvs un pietiekami izglītības piedāvājums tūrisma nozarē:

- ❖ Vidzemes augstskola – viesnīcu un restorānu vadība, tūristu gids, tūrisma stratēģiskā vadība;
- ❖ Smiltenes lauksaimniecības tehnikums – ēdināšanas pakalpojumi, viesnīcu pakalpojumi;
- ❖ Ērgļu arodvidusskola, Valmieras arodvidusskola - viesmīlības pakalpojumu speciālists;
- ❖ Barkavas arodvidusskola, Valmieras profesionālā vidusskola – tūrisma pakalpojumi;
- ❖ Jaungulbenes arodvidusskola – lauku tūrisma speciālists;
- ❖ Priekuļu lauksaimniecības tehnikums – ekotūrisma speciālists.

Attīstīta amatniecība un mājražošana reģionā viens no faktoriem, kas veicina radošā tūrisma attīstību lauku teritorijās. Vidzemes plānošanas reģionā ir visi nepieciešamie resursi un priekšnosacījumi gan tūrisma, gan kultūras, gan radošo industriju attīstībai: cilvēki ar savām zināšanām un talantiem, Vidzemes augstskola ar apmācību programmām, maz pārveidotā vide un daudzveidīgs dabas un kultūrvēsturiskais mantojums.

Valmierā atrodas viens no Latvijas profesionālajiem teātriem Valmieras Drāmas teātris. Tā pirmsākumi meklējami jau 1919. Gadā un pateicoties savām mākslinieciskajām kvalitātēm, spēcīgajām skatuves tradīcijām un atvērtībai jauniem impulsiem, starptautiskiem meklējumiem, Valmieras teātris ir atzīts arī par vienu labākajiem Latvijas teātriem. Vidzemē senas un aizvien spēcīgas ir arī amatiereteātra tradīcijas. Reģionā darbojas vieni no vecākajiem amatieru teātriem Latvijā - Ausekļa Limbažu teātris, Valkas pilsētas teātris, Cēsu Tautas teātris.

6. ZEMGALES REĢIONS

6.1.1. Zemgales reģiona vizītkarte

Teritorija	10,7 tūkst. km ²
Lielākās pilsētas	Jelgava, Jēkabpils, Dobele, Bauska, Aizkraukle
Iedzīvotāju skaits	280 tūkst.
Laukos dzīvo	50,3%
Apdzīvotības blīvums uz km²	26,1 cilvēki
Iedzīvotāji darbības vecumā	66,5%
Nodarbinātības līmenis	67%
Bezdarba līmenis	17,6%
Atalgojuma līmenis	347 LVL
Iedzīvotāju etniskais sastāvs	68,3% iedzīvotāju ir latvieši, 19,1% - krievi, baltkrievi – 4,3%, lietuvieši – 3,3%, 5% ir poļi, ukraiņi un citas tautības.

Avots: CSP dati uz 01.01.2011

135. att. Zemgales reģiona novietojums Latvijas kartē

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Zemgales reģions izveidojies Latvijas centrālās daļas dienvidos. Lielākā reģiona teritorija atrodas Zemgales līdzenumā, salīdzinoši nelielā attālumā no valsts galvaspilsētas Rīgas. Virzoties pa reģiona teritoriju tālāk uz austrumiem, reģiona līdzenumus nomaina Austrumlatvijas pauguraine, veidojot krāšņas dabas ainavas.

Rietumos Zemgale robežojas 60 km garumā ar Kurzemes reģiona austrumu robežu, ziemeļos ar Rīgas reģiona dienvidiem – 185 km un austrumos ar Latgales reģiona rietumu robežu 123 km garumā.

Reģiona dienvidu robeža sakrīt ar daļu no Lietuvas valsts ziemeļu robežas 178 km garumā un robežojas ar diviem Lietuvas NUTS III reģioniem -Šauļiem un Paņevežas, ar kuriem vēsturiski ir veidojusies laba sadarbība. Sadarbība veidojas gan starp lielākajām pašvaldībām, piemēram, Šauļiem un Jelgavu, gan starp augstākās izglītības iestādēm –

Latvijas Lauksaimniecības universitāti un Šauļu universitāti, gan citām institūcijām un uzņēmējiem reģionos. Par aktivitāti un sadarbību pierobežas reģionos liecina Latvijas Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2007.-2013.gadam ietvaros īstenojamie projekti. Uz 2011.gada sākumu no 57 apstiprinātajiem projektiem 19 jeb 1/3 ir projekti, kuros vadošais partneris ir no Zemgales vai Šauļu un Paņevežas reģionu institūcijām – vairākos projektos tās ir pašvaldības, universitātes, Zemgales plānošanas reģions, Latvijas valsts augļkopības institūts u.c. institūcijas.

Ņemot vērā reģiona atrašanos vietu Latvijas centrālajā daļā, tas gan telpiski, gan funkcionāli visciešāk ir saistīts ar Rīgas reģionu. Galvaspilsētas Rīgas tuvums, kā arī svarīgo transporta mezglu atrašanās reģiona teritorijā nosaka tā attīstības perspektīvas.

Reģiona ģeogrāfiskais garums pārsniedz 170 km, bet vidējais platums – 60 km. Kopējā Zemgales platība – 10,74 tūkst.km² jeb 16,6% no valsts kopējās teritorijas.¹ Reģionā esošo pilsētu teritorijas veido 645 km² jeb nepilnus 5% no reģiona platības, bet lauku teritorijas – 10,1 tūkst.km². Reģiona teritoriju apdzīvo 280,3 tūkstoši iedzīvotāju, no tiem 141 tūkstotis jeb 50,3% dzīvo lauku vidē un 139,3 tūkstoši jeb 49,7% dzīvo pilsētās. Uz katru reģiona teritorijas kvadrātkilometru vidēji dzīvo 26,1 cilvēks. Darbspējīgu iedzīvotāju Zemgalē ir nedaudz vairāk kā citur Latvijā- 66,5% no kopējā iedzīvotāju skaita. No visiem darbspējas vecuma Zemgales iedzīvotājiem, 147 tūkstoši jeb 67% ir ekonomiski aktīvi, kas ir labāks rādītājs par 1-5% salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem. Vidējā bruto darba alga 2010.gadā ir 347 LVL mēnesī. Reģionā ir attīstīta uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamā infrastruktūra. Šeit atrodas trešā lielākā augstskola Latvijā – Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU) un daudzas zinātniski pētnieciskās institūcijas.

Zemgalē ir noteikti četri attīstības centru līmeņi :

- 2 nacionālās nozīmes centri: Jelgava, Jēkabpils
- 3 reģionālas nozīmes centri: Aizkraukle, Bauska, Dobeļe;
- vietējas nozīmes centri – 27;
- pirmā līmeņa centri – 103.

Zemgalē ir 22 vietējās pašvaldības, no tām 2 republikas nozīmes pilsētas - Jelgava un Jēkabpils, kuras attīstās kā izglītības, veselības, kultūras, sporta un zinātnes centri un ir kā reģiona un Latvijas attīstības virzītājspēki. 20 novadu pašvaldības- Aizkraukles, Skrīveru, Jaunjelgavas, Kokneses, Neretas, Pļaviņu, Bauskas, Rundāles, Iecavas, Vecumnieku, Dobeles, Auces, Tērvetes, Jelgavas, Ozolnieku, Jēkabpils, Aknīstes, Krustpils, Salas un Viesītes novadi.

Uzņēmējdarbība reģionā koncentrējusies nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros un to tuvākā apkārtnē.

¹ Latvijas reģioni skaitļos.

136. att. *Zemgales reģiona administratīvā iedalījuma karte*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Vidzemes PR datus

137. att. *Nozīmīgākie attīstības centri Zemgales reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Vidzemes PR datus

Reģions atrodas Latvijas centrālajā daļā, ar labi attīstītu ceļu tīklu, kas veicina pieejamību apdzīvotām vietām un nodrošina galvaspilsētas Rīgas sasniedzamību. Zemgali šķērso nozīmīgi transporta koridori un to krustpunkti, valsts galvenās automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, kas nodrošina Zemgalei tiešus sakarus ar vairākiem reģionu centriem kaimiņu valstīs: Šauļiem, Kauņū, Viļņu Lietuvā, Pleskavu, Novgorodu un Sanktpēterburgu Krievijā.

Maģistrālie dabas gāzes un naftas cauruļvadi, optisko šķiedru kabeļi un Dobeles novada teritorijā esošā gāzes glabātuves ierīkošanai atbilstoša pazemes struktūra, ļauj attīstīt uzņēmējdarbību reģionā. Reģionā ir visauglīgākās lauksaimniecības zemes Latvijā, attīstīta lauksaimniecība un lauksaimniecības produktu pārstrāde, Zemgale tiek dēvēta par Latvijas maizes klēti. Zemgalei raksturīga nepiesārņota un maz pārveidota dabas vide, tas ir bagāts ar daudzveidīgiem dabas resursiem: kūdru, smilti, granti, dolomītu, mālu, augstvērtīgu augsni, mežiem, Zemgali šķērso divas Latvijas lielākās upes – Daugava un Lielupe.

Reģiona galvenās pamatvērtības ir:

- cilvēkkapitāls;
- zeme;
- dabas parki kā teritorijas atpūtai dabā;
- Daugavas un Lielupes kultūrainava;
- 17.-19.gs.pilis un muižas;
- Zemgaļu un sēļu kultūras mantojums;

138. att. *Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Zemgales reģionā.*

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot SIA Envirotech. „GIS Latvija 2,0” datu bāzes datus

Reģiona teritorijā ir izvietojušies daudzi nacionālas nozīmes kultūrvēsturiskie pieminekļi, tai skaitā Jelgavas, Rundāles, Mežotnes, Bauskas un Krustpils pilis, Kokneses un Dobeles pilsdrupas, Tērvetes dabas parks, Pokaiņu mežs, Ložmetējkalni u.c.

Zemgale ir Latvijas valsts pirmo prezidentu Jāņa Čakstes, Alberta Kvieša un Kārļa Ulmaņa dzimtā puse.

6.1.2. Dabas resursi Zemgales reģionā

Zemgales reģions ir bagāts ar atjaunojamajiem dabas resursiem. No tiem nozīmīgākie ir auglīgās augsnes, meži, hidroresursi un saules enerģija. Reģionā esošās auglīgās zemes, pieaugošās mežu platības un saldūdens rezerves, saskaroties ar globāla rakstura izaicinājumiem, kļūst arvien nozīmīgākas gan vietējā, valsts un visas ES mērogā. Zemgales reģiona zemes dzīles ir bagātas ar dažādiem derīgajiem izrakteņiem, bet zemes auglīgā daļa katru gada saražo ievērojamu apjomu atjaunoties spējīgu resursu. Reģiona teritorijā iekļaujas lielākā daļa no Latvijā esošajām auglīgajām augsnēm. Tas lielā mērā nosaka lauku saimniecību pievēršanos lauksaimniecības produktu ražošanai, kas visos laikos sekmējusi iedzīvotāju bagātības vairošanu. Reģionā dominē velēnu karbonātu augsnes, kas piemērotas augstvērtīgu lauksaimniecības kultūraugu audzēšanai.

Lielās iespējas Zemgales augsnes izmantot intensīvā saimnieciskās darbības aprītē, ievērojami samazina mežu izplatību reģionā. Tikai 37,8% no visas reģiona teritorijas aizņem meži, to izplatība strauji palielinās virzienā uz reģiona austrumiem. Šeit izveidoto novadu teritorijās meži klāj lielāko daļu no teritorijas. Purvi un virszemes ūdens krātuves aizņem attiecīgi 5,5% un 5,2% no reģiona platības.

Salīdzinoši lauksaimniecības zemju platību īpatsvars Lietuvas pierobežas apriņķos gan Šauļos, gan Paņevēžos tās aizņem 56,4 -56,8% no kopējās platības, kas būtiski apsteidz Zemgales reģiona lauksaimniecības zemju īpatsvaru kopējā reģiona platībā. Savukārt mežu īpatsvars kopējā platībā Šauļu apriņķī ir tikai 31,6%, bet Paņevēžos -35,3%, kas ir ievērojami mazāk kā Zemgales reģionā.

Zemgales reģionu šķērso divas Latvijas lielākās upes – Daugava un Lielupe. Upju līčos un krastos sastopamas vairākas retu augu un ūdens iemītnieku sugas, kas norāda uz lauksaimnieku un citu uzņēmēju saudzīgu attieksmi pret dabu.

Lauksaimniecības zemes. Reģionā esošo tūrumu kadastrālā vērtība ir vidēji 2 reizes augstāka salīdzinājumā ar vidējo rādītāju valstī, kas norāda uz tās augsto auglību. Augsnes labā agrotehniskā kvalitāte, pateicīgie veģetācijas apstākļi dod iespēju vietējām lauku saimniecībām nodarboties ar dažādu lauksaimniecības produktu ražošanu.

Līdzenis reljefs un lielie lauki dod iespēju augkopībā izmantot modernās tehnoloģijas ar augstāzīgu lauksaimniecības tehniku. Aramzemes platības reģionā aizņem 73,5% no visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) platības, bet pļavas un ganības – tikai 20,1%. Paaugstinoties dažādu lauksaimniecības produktu pieprasījumam pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā un veiktajām investīcijām lauksaimniecības uzņēmumos, palielinās Zemgales reģionā esošo zemju intensīva izmantošana. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības šajā laikā palielinājušās par 36 tūkst.ha jeb 9,7%, samazinoties platībām ar zemāku izmantošanas intensitāti. Lielām platībām Zemgales reģionā ir piešķirts nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes statuss

Izvērtējot datus par Zemgales reģiona LIZ ražīgumu, var secināt, ka zeme ir auglīga un lauksaimniecība kā uzņēmējdarbības veids Zemgalē ir pilnīgi pamatota, par ko liecina izmantotās lauksaimniecības zemes, aramzemes palielināšanās pēdējos gados par 15%. Savukārt sējplatība palielinājusies pat par 26%, ko iespējams izskaidrot ar ES tiešajiem

maksājumiem lauksaimniecībā pēc iestāšanās ES. Savukārt neizmantotā LIZ samazinājusies par 73% un 2010.gadā reģionā vairs ir tikai 13 tūkstoši ha.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) platības Zemgales reģionā ir par 15% lielākas nekā vidēji Latvijā. No LIZ platībām aramzemes Zemgales reģionā aizņem par 13% un augļu dārzu platības par 18% vairāk nekā vidēji Latvijā, kas dod priekšrocības Zemgalē audzēt lauksaimniecisko produkciju. Savukārt pļavu un ganību platības ir attiecīgi par 33% un 39% mazākas nekā vidēji Latvijā, kas norāda uz to, ka citiem reģioniem ir lielākas salīdzinošās priekšrocības lopkopības un piensaimniecības jomās. Graudaugu sējumu platību īpatsvars Zemgalē ir divas reizes lielāks par Latvijas vidējo, kartupeļu sējumu platību īpatsvars 1,5 reizes lielāks, bet dārzeņu sējumu platības ir gandrīz trīs reizes lielākas, kas nozīmē, ka graudaugu, dārzeņu un augļu ražošana ir ļoti izdevīga un Zemgalē izplatīta. Turklāt, graudaugu ražība ir par 26% lielāka par vidējo Latvijā, kartupeļu ražība – par 11%, bet dārzeņu ražība par 1,5% lielāka.

Savukārt, neskatoties uz mazākām pļavu un ganību teritorijām, lopkopības un putnkopības rādītāji liecina, ka Zemgalē salīdzinot ar vidējo Latvijā uz vienu iedzīvotāju tiek saražots:

- par 57% vairāk gaļas;
- par 11% vairāk piena;
- 6 reizes vairāk olu,
- 3 reizes vairāk graudu.

Zemgales reģionā salīdzinājumā ar pārējo Latvijas teritoriju ir ievērojama salīdzinošā priekšrocība nodarboties ar lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu un tādējādi ir iespējams nodrošināt izejvielas pārtikas pārstrādei.

139. un 140. att.

Zemgales ražīgie labības lauki un dārzi

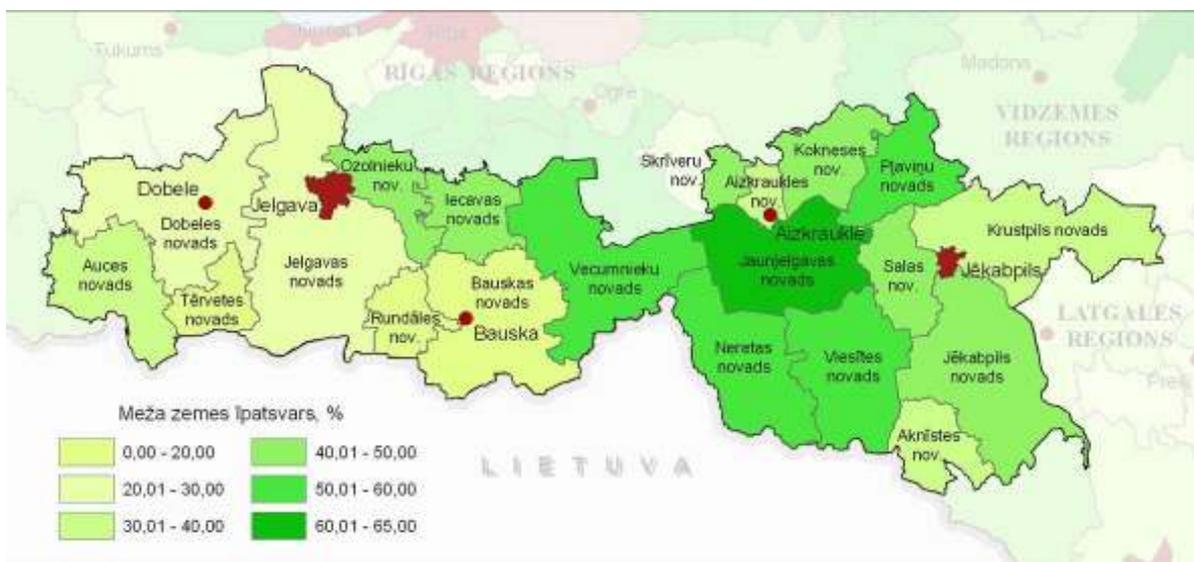
Avots: Zemgales PR

Lauksaimniecības produktu rentabilitātes palielināšanās pēdējos gados sekmē tīrumu platības palielināšanos Zemgales lauku saimniecībās par 22,8 tūkstošiem ha jeb 13,6%, sasniedzot 297 tūkst.ha 2010.gadā. Lielākās lauksaimniecības zemju platības izveidojušās novados, kuri atrodas auglīgākajā Zemgales zemienes daļā. Augstvērtīgākās lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir Jelgavas, Bauskas, Tērvetes un Dobeles novados, kur zemes vērtība virs 61 ballēm ir vairāk par 25% no visām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm.

141. att. *Lauksaimniecības zemju izvietojums Zemgales reģionā*
Avots: Zemgales plānošanas reģions

Meži. Meži nespēj konkurēt ar lauksaimniecībā izmantojamo zemju augsto auglību Zemgales līdzenumā, kas zemes īpašniekiem nodrošina lielākus ienākumus uz platības vienību, tomēr mežu un koksnes resursi ir pietiekoši. Tāpēc šajās teritorijās meža platības ir salīdzinoši nelielas salīdzinājumā ar reģiona austrumu daļu, kur sākas paugurains reljefs un augsnes auglība samazinās.

142. att. *Meža zemju izvietojums Zemgales reģionā*
Avots: Zemgales plānošanas reģions

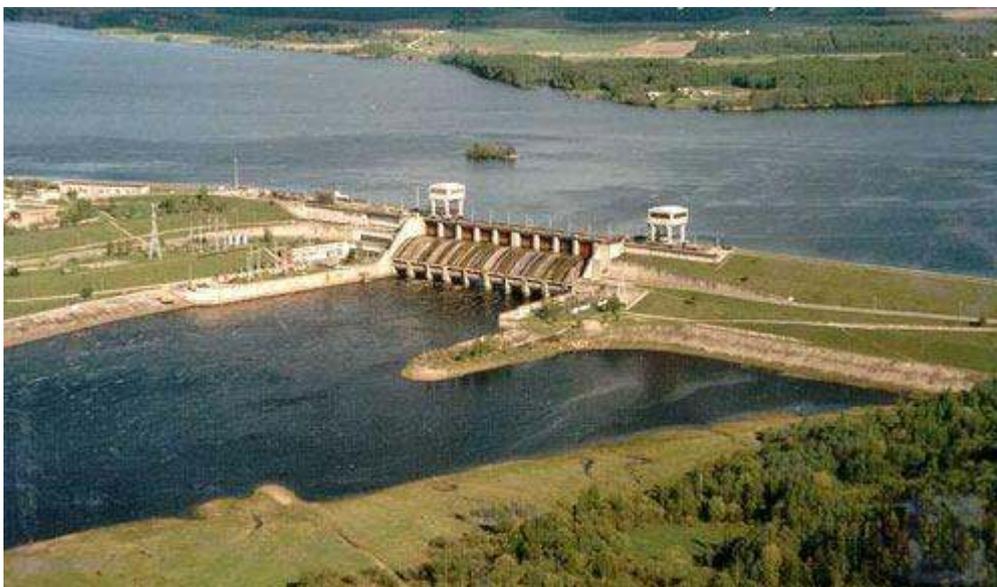
Lielākās mežu platības reģionā koncentrējušās Aizkraukles, Jaunjelgavas, Neretas, Aknīstes un Krustpils novados. Šeit dažādu mežu audzes pārņēmušas lielāko daļu no attiecīgo novadu sauszemes platībām. Mežainība dažādos novados ir atšķirīga – no 36% Krustpils novadā līdz 61% Jaunjelgavas novadā, tomēr meža platības uz 1 iedzīvotāju visvairāk ir Neretas novadā – gandrīz 9 ha. Meža resursu krāja uz katru meža platības ha lielākā ir Vecumnieku novadā – 204 m³, bet uz 1 iedzīvotāju tā vislielākā ir Jēkabpils novadā 1480 m³. Meža radītās bagātības un atjaunojamie koksnes resursi daudziem uzņēmējiem un ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir galvenais ienākumu avots.

Laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam mežiem klātās teritorijas Zemgales reģionā ir palielinājušās par 91 tūkst.ha jeb 22,4%, bet mežainība pieaugusi līdz 47%. Jaunās mežu audzes, galvenokārt ir Aizkraukles un Jēkabpils apvidos, jo lauksaimniecības zemju apmežošana ir saimnieciski izdevīgāka salīdzinājumā ar citiem zemju izmantošanas veidiem.

Skuju koku audzes meža apsaimniekotājiem un īpašniekiem dod lielākus ienākumus uz zemes platības un koksnes krājas vienību tādējādi, cilvēku apzinātas rīcības rezultātā, skuju koku platības palielinās kopējā meža audzē no 195,5 tūkst.ha līdz 208,8 tūkst.ha jeb 6,8%. Lapu koku audžu pieaugums apstiež skujkoku izplatību. Pēdējos 6 gados dažādu lapu koku sugu platības palielinājušās par 77,6 tūkst.ha jeb 36,8%. Mežu platību palielināšanās sekmē kopējās koksnes krājas pieaugumu līdz 92,7 milj.m³, kas pārsniedz 2004.gada koksnes apjomu par 23%.

Saldūdens resursi. Zemgales reģionu ziemeļaustrumu virzienā šķērso lielākā Latvijas upe Daugava un no dienvidiem šķērsām pāri visai reģiona teritorijai, sākot no Bauskas plūst rāmā un ūdeņiem bagātā Lielupes upe.

Daugava Zemgales reģiona teritorijā ienāk netālu no Jēkabpils un turpina savu plūdumu 86 km garumā. Savu varenību Daugava demonstrē Aizkraukles novadā, kur darbojas Pļaviņu HES, kas ir lielākā ūdens spēkstacija visā Baltijā un otrā lielākā visā ES. Hidroelektrostacijā uzstādītie 10 ģeneratori spēj attīstīt 868,5MW lielu jaudu. Ūdenskrātuves tilpums – 500 milj.m³. 2009.gada laikā HES saražoja 1 980 GWh elektroenerģijas. Lai paaugstinātu stacijās darbības efektivitāti un palielinātu ūdens resursu atdevi, laikā no 2007. līdz 2010. gadam tika veikti plaši rekonstrukcijas darbi, investējot 49,6 miljonus latu. Pēc to pabeigšanas katra atjaunotā hidroģeneratora lietderības koeficients palielinājies par 5-9%, palielinot jaudu līdz 90 megavatiem.

143. att. *Pļaviņu hidroelektrostacija uz Daugavas upes*
Avots: LATVENERGO

Lielupe savu plūdumu uzsāk netālu no Bauskas, satiekoties Mūsai ar Mēmeli. Pēc 119 km tā ietek Rīgas jūras līcī. Pirms Jelgavas Lielupes dziļums ir robežās no 5 līdz 15 metriem, kas paver iespējas upi izmantot kuģošanai, pārvadājot dažādas kravas no Rīgas uz Jelgavu un pretējā virzienā, kā tas tika darīts vairākos gadsimtos.

Zemgales reģiona lielāko ezerus raksturojošie rādītāji ir sakārtoti tabulā.

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa ezeriem				
	Saukas ezers	Zebrus ezers	Lielauces ezers	Odzes ezers	Viesītes ezers
Ezera platība (km ²)	7,71	4,42	3,72	2,69	2,322
Vidējais dziļums (m)	5,1	1,5	1,5	3,7	5,9
Lielākais dziļums (m)	9,5	3,9	3,5	6,6	24
Ezera ūdens krājums (km ³)	0,0386				
Sateces baseins (tkst.km ²)		0,019		0,0071	0,0458
Krasta līnijas garums (km)	14,81				
Salu skaits	nav	1	2	1	

Zemgales reģionā lielākie ezeri

Avots: Zemgales PR

Saukas ezers izvietojies Viesītes novada Saukas pagastā, tā platība sasniedz 7,7 kvadrātkilometru lielu platību. Ezeram ir izteikti izstiepta forma, tā garums pārsniedz 6 kilometrus un platums 3,5 km. Tas atrodas 79 metrus virs jūras līmeņa. Ezerā vietām atrodamas sapropeļa nogulas kuru biezums sasniedz 2 metrus. Krasti lēzeni, bet vietām stāvi, apauguši ar kokiem.

Tūristu iecienīts ir Lielauces ezers, kas atrodas Dobeles novada Lielauces pagastā. Ezera krastā atrodas nozīmīgs kultūrvēstures piemineklis - Lielauces pils, kura 18.gadsimtā piederējusi hercogam Frīdriham. Netālu atrodas vēsturiskie Dobeles kalni un populārie Karaļavoti. Lielauces ezera piekraste izveidotas vairākas tūristu mītnes, ezers bagāts ar zivīm - līdakām, asariem, līņiem, raudām, ruduļiem un karūsām.

Viena no lielākajām dabas bagātībām Zemgales reģionā ir **pazemes ūdeņi**. Tie atrodas salīdzinoši nelielā dziļumā - devona (smilšakmens, dolomīts) un kvartāra smilts nogulumos. Pateicoties īpatnējai iežu struktūrai, ūdenim, kas tiek iegūts no šiem slāņiem, ir salīdzinoši augsta kvalitāte un tas, lielākoties, bez liekas apstrādes izmantojams uzturā. Tāpēc Zemgales reģiona teritorijā esošajās pašvaldībās pilsētu un ciematu ūdensapgādē tiek izmantoti tikai pazemes ūdeņi.

Zemgales reģionā tuvu zemes virskārtai atrodas ievērojamas ģeotermālo ūdeņu krātuves, kuras var izmantot kā siltumenerģijas avotu apsildei, piemēram, daudzģimeņu/daudzstāvu mājām un liela mēroga ražotnēm.

Derīgie izrakteņi. Zemgales reģions ir bagāts ar daudzveidīgiem minerālu izcelsmes dabas resursiem, no tiem nozīmīgākie ir ģipšakmens, kaļķakmens dolomīts, smilts, grants, un māls. Pavisam šeit atrodas 156 minerālu ieguves vietas, kuras aizņem 1,2 tūkst. ha lielu teritoriju. Zemgales plānošanas reģionā derīgo izrakteņu ieguve notiek 3 valsts nozīmes atradnēs:

- Dolomīta atradne Aiviekste – kreisais krasts (Krustpils novads, Krustpils pagasts).
- Dolomīta atradne Iecava (Ozolnieku novads, Sidrabenes pagasts).
- Smilts-grants atradne Veseta (Pļaviņu novads, Vietalvas pagasts).

Rādītāji	Rādītāji sadalījumā pa derīgo izrakteņu veidiem					
	Gipš-akmens	Kaļķ-akmens	Dolomīts	Māls	Smilts un grants	Smilts
2009. gada bilancē iekļauto atradņu skaits	3	1	6	2	37	61
Zināmie krājumi (<i>milj.m³</i>)	74,4	54,7	157,5	5,5	117,1	8,9
Vidējais apjoms atradnē (<i>milj.m³</i>)	24,8	87,0	26,3	2,8	3,2	0,1
Ieguve vidēji gadā (<i>tūkst.m³</i>)	0,0	0,0	237,1	9,5	89,7	110,3
Ieguves rezerve (<i>gadi</i>)	> 100	> 100	> 100	> 100	> 100	81

Zemgales reģiona derīgie izrakteņi

Avots: Valsts ģeoloģiskais dienests dati un autoru aprēķinu rezultāti

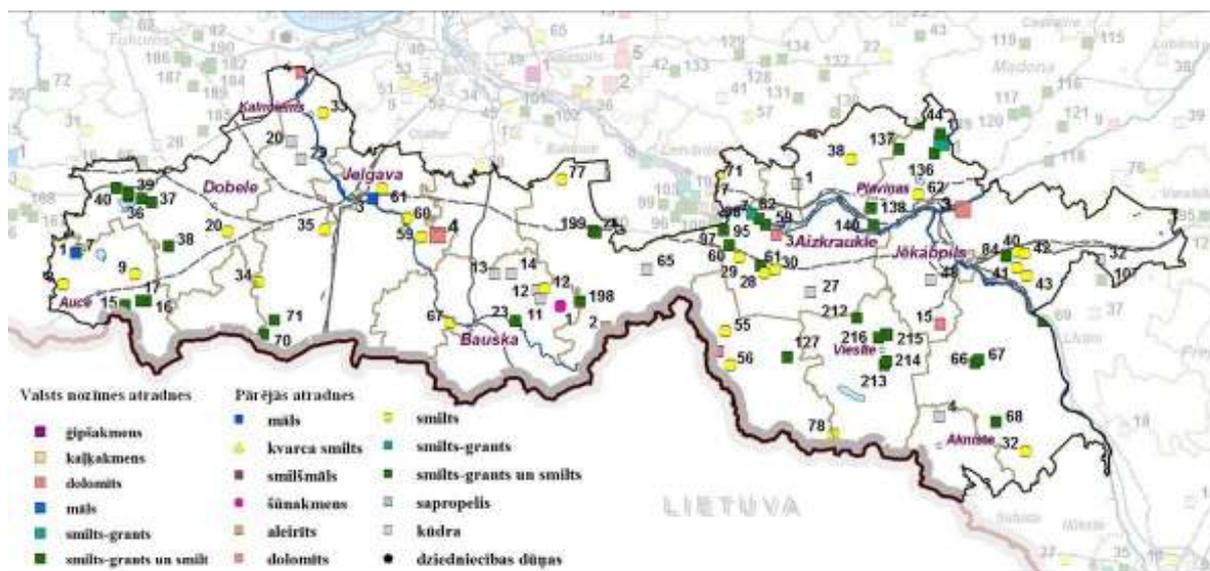
Zemgales reģionā atrodas vienas no lielākajām dolomīta un kaļķakmens atradnēm Latvijā. Ģeologiem zināmās dolomīta atradnes sniedzas pāri 157 miljoniem kubikmetru. Lielākā no izmantojamajām ir Biržu – Pūteļu dolomīta atradne, kura 2005.gadā tika iekļauta valsts nozīmes derīgo izrakteņu sarakstā.² Atradnes produktīvo slāņkopu veido ļoti ciets pārkristalizēts dolomīta slānis. Dolomīta atradne izvietojusies 15 km attālumā no Jēkabpils pilsētas dienvidrietumu virzienā. Pagājušā gadsimta beigās šajā karjerā tika iegūts pāri par 1 milj.m³ dolomīta. Saskaņā ar pēdējiem izpētes datiem dolomīta iegulas Biržu – Pūteļu atradnē sniedzas pāri 46 milj.m³. Blakus atrodas atradne „Birži – 2” ar 22,5 milj.m³ lielu dolomīta ietilpību. Bagātīga dolomīta iegula atrasta Krustpils novada Variešu pagasta teritorijā – „Aiviekste – kreisais krasts”, kura 1997.gadā tika klasificēta kā valsts nozīmes atradne. Pateicoties dolomīta augstvērtīgajām īpašībām, tas izmantojams dažādu būvmateriālu ražošanā un ceļu būvniecībā. Atradnē iegūto dolomītu izmanto kā izejvielu celtniecības šķembu ražošanai. Šķembas ir sala izturīgas un noderīgas visa veida būvniecības darbiem. Zemes dzīlēs derīgā iegula veido aptuveni 6-8 m biezs slānis 36 milj.m³ apjomā. Uz rietumiem un ziemeļiem no izpētīto krājumu teritorijām vēl aptuveni 3 km² lielā platībā veikta izpēte ar retu urbumu tīklu, kuras rezultātā novērtēts, ka šeit iegul vēl 24 milj. m³ dolomīta. Atradnē esošais dolomīts izmantojams arī augsnes kaļķošanas materiāls, dedzināto kaļķu un citu būvmateriālu ražošanai. Iecavas novadā arī atrodas nozīmīga apjoma dolomīta atradne „Purmales”, kura izvietojusies ir 500,6 ha platībā. Pēc aptuvenām aplēsēm atradnē esošā dolomīta apjoms pārsniedz 60 milj.m³.

Visas dolomīta atradnes izmanto privātie uzņēmēji -SIA „Pļaviņu DM”, SIA „DSG Karjeri”, SIA „Garkalnes Grants”, SIA „Gneiss”, SIA „Mark Invest Latvia” un SIA „Jēkabpils dolomīts”.

Reģionā nozīmīgākās kaļķakmens atradnes sastopamas Auces novada Vītiņu pagasta teritorijā, 3 km attālumā no Auces pilsētas. Šajā atradnē derīgo slāni veido porcelānveida kaļķakmens ieslēgumi, kuru apjoms sniedzas pāri 18,5 milj.m³. Iegulas apakšējos slāņos atrodami mālainie kaļķakmeņi ar augstu kalcija karbonāta saturu – pāri par 88%, bet augšējos slāņos – ļoti tīrs kaļķakmens, ar CaCO₃ saturu lielāku par 94%. Pateicoties augstajam kalcija karbonāta sastāvam kaļķakmens iegulās, tas izmantojams stikla ražošanā un papīra rūpniecībā, kā arī citās rūpniecības nozarēs, kurās tiek izmantots paaugstinātas kvalitātes kaļķakmens³.

² MK noteikumi Nr. 448. 21.06.05.

³ Derīgie izrakteņi. http://mapx.map.vgd.gov.lv/geo3/PDF_faili/Atradnes_2004_makets_1daja.pdf

144. att. Minerālo resursu izvietojums Zemgales reģionā
Avots: LVGMC

Bauskas novada Skaistkalnes un Bārbeles pagastu teritorijās atrodas valsts nozīmes ģipšakmens atradne – „Skaistkalne”. Atradnes kopējā platība ir 709,2 ha, no tā 143 ha atrodas Iecavas upes kreisajā krastā, bet lielākā atradnes daļa – upes labajā krastā. Produktīvo slāni veido dažāda biezuma ģipša, šķiedru ģipša, ģipšainā dolomīta, dolomerīta un māla slāņu dzīslas. Pateicoties augstajai ģipša kvalitātei, tas izmantojams ne tikai cementa, bet arī būvģipša un pat medicīniskā ģipša ražošanai. Atradnes zināmā ietilpība tiek vērtēta 60,8 milj. m³ apmērā. Sakarā ar augsto gruntsūdens līmeni un biezo segkārtu, kaļķakmens ieguve šajā atradnē ir apgrūtināta. Austrumos no Skaistkalnes ģeologi atraduši jaunu ģipšakmens iegulu ar 12,8 milj. m³ lielu ietilpību.

Zemgales reģions ir bagāts ar vērtīga māla atradnēm, kuras apsaimnieko privāti uzņēmumi -SIA „Ceplis” un SIA „Lat Spartaks”. Viena no lielākajām – Alšānu atradne izvietojusies Jēkabpils novada Salas pagastā, apmēram 12 km uz dienvidiem no Jēkabpils. Šajā atradnē sastopami augstvērtīgi bezakmens slokšņu māla krājumi, kuru zināmais apjoms pārsniedz 7,2 milj. m³.

Zemgales reģionā vērtīgākie minerālu veida derīgie izrakteņi – dolomīts, kaļķakmens un ģipšakmens koncentrējušies tikai dažos novados. Bet ceļu būvei nozīmīgais būvmateriāls – smiltis kopā ar granti un smiltis tīrā veidā sastopams gandrīz visos novados. Licences šo derīgo izrakteņu izmantošanai ir izsniegtas galvenokārt privātiem uzņēmējiem – sabiedrībām ar ierobežotu atbildību un zemnieku saimniecībām, bet atradņu apsaimniekošanā ir iesaistītas 4 privātpersonas, viena pagasta padome un Latvijā labi pazīstamas Valsts akciju sabiedrības – „Latvijas valsts meži” un „Latvijas autoceļu uzturētājs”.

Zemgales reģionā ir 13 kūdras atradnes ar 41,6 milj. tonnu krājumiem. Kūdras izmanto nelielos apjomos enerģētikā, bet ievērojamos daudzumos lauksaimniecībā. Kūdras atradnes apsaimnieko 8 privāti uzņēmēji, jo SIA „Nordtorf”, A/S „Misas kūdra”, SIA „Laflora” un SIA „Florabalt” apsaimnieko katrs 2 atradnes.

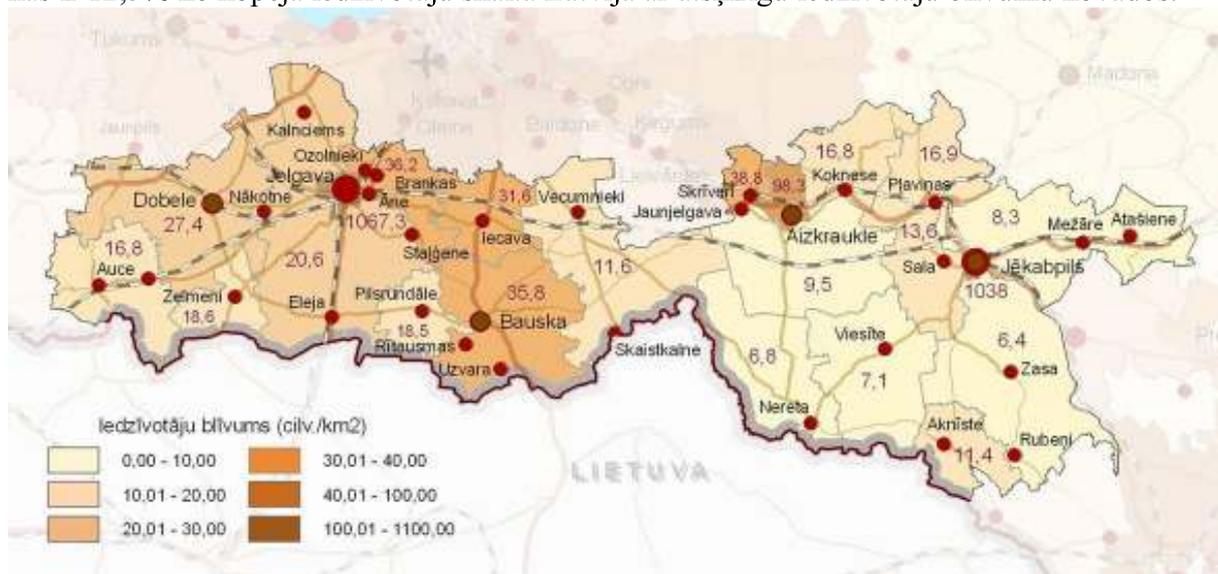
Zemgales reģionā ir viena šūnakmens atradne ar kopējo apjomu 0,81 tūkst. tonnas, kuru apsaimnieko z/s „Sutras” un šūnakmeni izmanto kā apdares materiālu būvniecībā. Savukārt VAS „Latvijas valsts meži” ir izsniegta licence reģionā esošās aleirīta atradnes Vecumnieku novadā apsaimniekošanai, kurā ir 216.51 tūkst. tonnu šī derīgā izrakteņa, kuru izmanto būvniecībā un ceļu būvē.

Ievērojamās dabas resursu bagātības un atjaunojamo dabas resursu lielais potenciāls rada labvēlīgus priekšnoteikumus Zemgales reģiona attīstībai nozīmīgu investīciju projektu

īstenošanai, kuros tiktu iekļautas modernākās tehnoloģijas inovatīvu un augstvērtīgu bioloģisko produktu ražošanai. Par tādiem projektiem var kļūt biomasas izmantošana siltuma un elektrības ieguvei.

6.1.3. Zemgales reģiona iedzīvotāji un darbaspēka resursi

Nozīmīgākais ekonomikas resurss Zemgales reģionā ir darbaspēks un tā potenciālā kapacitāte – iedzīvotāji. Iedzīvotāju skaits reģiona novados nedaudz pārsniedz 280 tūkstošus, kas ir 12,5% no kopējā iedzīvotāju skaita Latvijā ar atšķirīgu iedzīvotāju blīvumu novados.

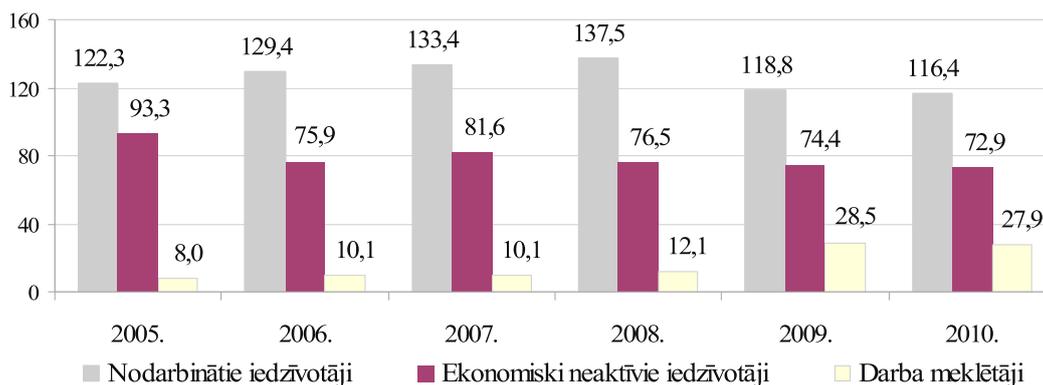
145. att. Zemgales reģiona iedzīvotāju blīvums (cilv./km².)

Avots: autoru izstrādāts, izmantojot Zemgales PR datus

Ja salīdzina Zemgales reģiona iedzīvotāju skaitu ar kaimiņvalsts Lietuvas pierobežas Šauļu un Paņevežas apriņķos dzīvojošo iedzīvotāju skaitu, Lietuvā tas ir 4, 4 reizes lielāks.

2010.gadā lielākais pilsētas iedzīvotāju skaits koncentrējas Jelgavas pilsētā, sasniedzot nepilnus 65 tūkstošus, jeb 64,9% no visiem pilsētu iedzīvotājiem un 23% no visiem reģiona iedzīvotājiem. Otrā lielākajā pilsētā Jēkabpils iedzīvotāju skaits ir nepilni 27 tūkstoši jeb 26,9% no pilsētu iedzīvotājiem. Ievērojami mazāks iedzīvotāju skaits no 8,7 līdz 11,2 tūkstošiem ir pārstāvēts reģiona lielākajās pilsētās - Aizkrauklē, Bauskā un Dobelē. Salīdzinot ar Lietuvas pierobežas reģionu lielākajām pilsētām- Šauļos dzīvo 129 tūkstoši un Paņevežā 112 tūkstoši iedzīvotāji, kas attiecīgi 2 un 1,7 reizes pārsniedz Zemgales lielākās pilsētas Jelgavas iedzīvotāju skaitu.

Iedzīvotāju izvietojums teritorijā nosaka darbaspēka rezerves katrā no reģioniem, konkrētā pilsētā un novadā. Tas dod iespēju Jelgavas novadam un pilsētai dominēt arī šajā rādītājā ar 68,5 tūkstošiem iedzīvotāju darba spējas vecumā.

146. att. *Zemgales reģiona nodarbināto, darba meklētāju un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits, tūkst.*

Avots: LR Nodarbinātības valsts aģentūra

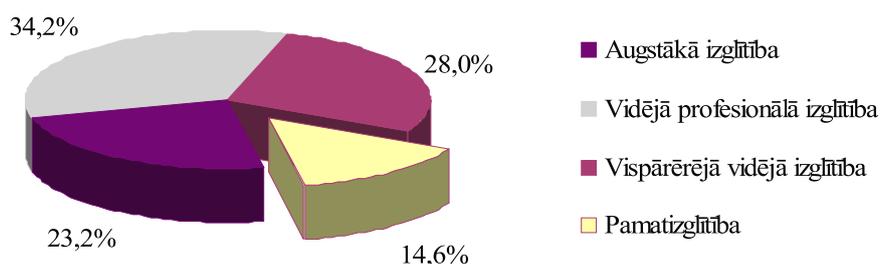
Laika posmā no 2004. līdz 2008. gadam no visiem ekonomiski aktīvajiem Zemgales iedzīvotājiem nodarbināti bija 93%, bet 2009. gadā vairs tikai 80% jeb 118,8 tūkstoši. Pārējie 28,5 tūkstoši bija reģistrējušies kā darba meklētāji, 74,4 tūkstoši iedzīvotāju Zemgalē ir ekonomiski neaktīvi.

Darba meklētāji 2010.gada beigās veido nepilnus 28 tūkstošus jeb 13% no darbaspējīgo iedzīvotāju kopskaita reģionā. Lielākā daļa no viņiem darba meklētāja statusā ir nonākuši ekonomiskās krīzes radīto apstākļu dēļ, tāpēc viņiem ir nepieciešamā izglītība, zināšanas, pieredze un izteikta vēlēšanās pieņemt atbilstošu darba piedāvājumu par zemāku algu salīdzinājumā ar pirms recesijas gados saņemto atalgojumu. Liela darbaspēka rezerve reģionā ir ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji, kuru kopējais skaits sasniedz 73 tūkstošus jeb 33,6% no kopējā darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju skaita, no kuriem lielākā daļa, aptuveni divas trešdaļas ir koncentrējušies reģiona pilsētās. Pēc Nodarbinātības Valsts aģentūras datiem galvenie iemesli ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju palikšanai ārpus nodarbinātības 2009.gadā bija sekojoši: 32% mācījās, 11% nestrādāja personīgu vai ģimenes apstākļu dēļ, 6% bija zaudējuši cerības atrast darbu. Tātad gandrīz puse no ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem ir reāla darbaspēka rezerve nākotnē. Bez tam šī rezerve ir apmēram par 3% lielāka kā vidēji Latvijā.

Lielākais nodarbināto iedzīvotāju skaits Zemgales reģionā ir apstrādes rūpniecībā, izglītībā, un tirdzniecībā.

Zemgales uzņēmēji pārsvarā ir apmierināti ar savu darbinieku iemaņām un prasmēm tajās jomās, ko paši uzskata par būtiskām – profesionālā pieredze un teorētiskās zināšanas produkta izstrādē, attiecību veidošana ar klientiem un piegādātājiem, izmaksu kalkulācija un spēja strādāt gan individuāli, gan komandā.

Iedzīvotāju izglītība. Zemgalē no visiem nodarbinātajiem 34% ir arodizglītība vai profesionālā vidējā izglītība (Latvijā kopumā – 36%), 28% vispārējā vidējā izglītība (Latvijā kopumā - 24%), 23% - augstākā izglītība (30%) un 15% - pamatzglītība vai zemāka par pamatzglītību (10%). Zemgales reģionā izveidojušās stabilas izglītības tradīcijas, kuras sekmē iedzīvotāju formālās un neformālās izglītības līmeņa palielināšanos. Globalizācijas apstākļos ekonomiski aktīvie iedzīvotāji arvien lielāku uzmanību velta mūžizglītības piedāvātajām iespējām paaugstināt savu konkurētspēju darbaspēka tirgū.

147. att. *Zemgales reģiona iedzīvotāju izglītības līmenis*
 Avots: autoru sastādīta tabula, LR CSP un Zemgales plānošanas reģiona datus

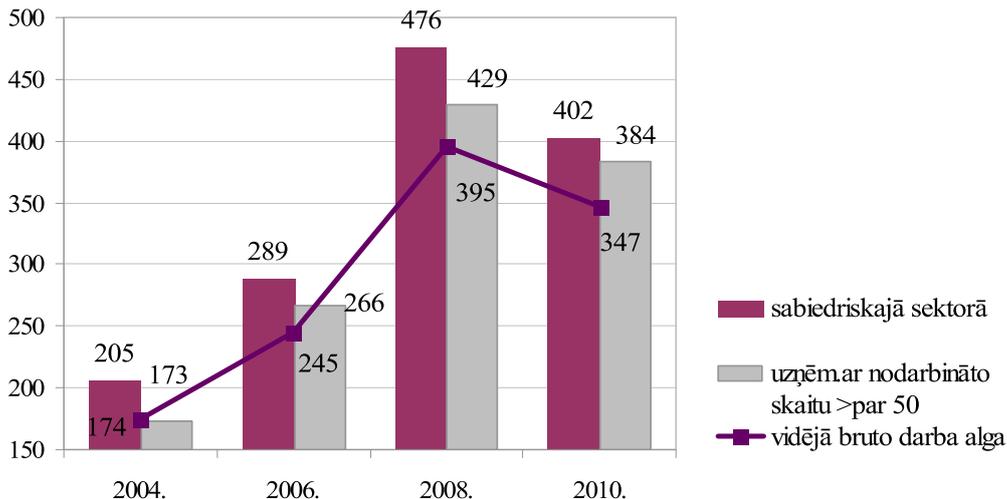
Zemgales reģionā darba devēji var rēķināties ar izglītotu darbaspēku. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū populārākā ir vidējā profesionālā un augstākā izglītība. Vidējo profesionālo izglītību 2010.gadā ir ieguvuši 95,9 tūkstoši, augstāko izglītību ieguvuši 65,0 tūkstoši iedzīvotāju. Izglītošanās tendenci reģionā lielā mērā nosaka pieprasījums darbaspēka tirgū. Daudzi no reģiona metālapstrādes, pārtikas ražošanas, informāciju tehnoloģiju un loģistikas uzņēmumi preču un pakalpojumu ražošanā izmanto modernās tehnoloģijas, kuras apkalpojošajam personālam nepieciešams augsts zināšanu un prasmju potenciāls.

Zemgales uzņēmēji visumā ir apmierināti ar savu darbinieku iemaņām un prasmēm tajās jomās, ko paši uzskata par būtiskām – profesionālā pieredze un teorētiskās zināšanas produkta izstrādē, attiecību veidošana ar klientiem un piegādātājiem, izmaksu kalkulācija un spēja strādāt gan individuāli, gan komandā.

Darba samaksas ziņā Zemgales reģions ir pievilcīgs uzņēmējam, jo darbaspēka izmaksas Zemgalē ir mazākas, nekā Rīgas un Pierīgas reģionā, Kurzemē, un tikai nedaudz augstākas par Vidzemi un Latgali. Pēc CSP pēdējiem pieejamajiem datiem par 2010. gadu, vidējā bruto alga Zemgalē ir 347 latiem mēnesī.

Zemgales reģionā nodarbinātajiem vidējā darba samaksa laikā no 2004.gada palielinājusies nepilnas 2 reizes – no 174 perioda sākumā līdz 347 latiem 2010.gadā. Lielākais darba samaksas pieaugums – 2,2 reizes attiecas uz vidējiem un lielajiem uzņēmumiem, kuros nodarbināto skaits pārsniedz 50 strādājošos. Ekonomikas recesijā pēc 2008.gada darba samaksa reģionā samazinājās vidēji par 48 latiem jeb 13,8%, uzņēmumos par 45 latiem un sabiedriskajā sektorā par 74 latiem.

2007. un 2008. gadā visdārgākais darbaspēks Zemgalē bija informācijas pakalpojumu nozarē un automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošanas nozarē. Abās nozarēs 2008. gadā vidējā bruto alga mēnesī pārsniedza 750 LVL, kamēr pārējās nozarēs tā nebija lielāka par 600 LVL. 2007. gadā visdārgākais darbaspēks bija datorprogrammēšanas nozarē un metālu ražošanas nozarē. 2008. gadā - ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē, centrālo biroju darbībā un konsultēšanā vadībizinībās un komercdarbībā un metālu un metālizstrādājumu ražošanas nozarē. Savukārt, 2009. gadā nozare ar visdārgāko darbaspēku bija telekomunikāciju nozare, kurai seko ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes nozare un tikai tad informācijas pakalpojumu nozare.

148. att.*Darba samaksas izmaiņas Zemgales reģionā, LVL mēnesī*
Avots: autoru sastādīta tabula, LR CSP un Latgales plānošanas reģiona datus

2010.gada 3.ceturksnī vislabāk atalgotie darbinieki Zemgales reģionā bija ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē, jo pelnīja 574 LVL mēnesī, mežsaimniecībā un mežizstrādē - 539, ūdens apgādē; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošanā un sanācijā -442 LVL.; augkopībā un lopkopībā, medniecībā un ar to saistītās palīgdarbībās -432 LVL. Zemākais darba samaksas līmenis bija izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē -205 LVL, finanšu un apdrošināšanas darbības jomā – vidēji 207 LVL un mēnesī.

Salīdzinot ar kaimiņvalsts Lietuvas pierobežas reģioniem – Šauļu apriņķi augstākā darba samaksa ir finanšu sektorā 484 LVL mēnesī un publiskajā valsts pārvaldē un aizsardzībā -468 LVL mēnesī, līdzīga situācija ir arī Paņevēžu apriņķī, tomēr šajās nozarēs vidējā darba samaksa ir nedaudz zemākā – attiecīgi 441 un 410 LVL mēnesī. Zemāk apmaksātie darbinieki ir izmitināšanas un ēdināšanas nozarē – 170-177 LVL mēnesī.

6.1.4. Izglītība un zinātne reģionā

Vidējā profesionālā izglītība reģionā. Zemgales reģionā vidējo profesionālo izglītību var iegūt 9 profesionālās izglītības iestādēs. Šajās izglītības iestādēs vēlamo profesiju apgūst 4,2 tūkstoši audzēkņi. Izglītības pakalpojumu tirgū pieprasīti ir kvalifikācijas paaugstināšanas kursi dažādās profesijās. Šeit nepieciešamās zināšanas katru gadu iegūst vairāk kā 240 reģiona uzņēmumos nodarbinātie. Profesionālās izglītības iestādes pastāvīgi aktualizē mācību programmas, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību un darba devēju pieprasījumu.

Zemgales reģiona vidējās profesionālās izglītības iestādēs interesentiem tiek piedāvāts apgūt vienu vai vairākas no 14 specialitātēm. Reģionā pieprasītākās specialitātes no darba devējiem ir:

- Mašīnzinību, mašīnbūves un metālapstrādes jomā;
- Dažādās būvniecības specialitātēs;
- Elektronikas un automātikas jomā;
- Pārtikas produktu ražošanā;
- Kokapstrādes un koka izstrādājumu izgatavošanā;
- Lauksaimniecības produktu ražošanā.

Profesionālās izglītības attīstību reģionā lielā mērā veicina uzņēmumi, kuri orientēti uz jaunākajām tehnoloģijām un inovatīvu produktu ražošanu. Profesionālās izglītības iestāžu spēja elastīgi reaģēt uz kvalitatīvām un kvantitatīvām izmaiņām darbaspēka tirgū, vieš uzņēmējos uzticību šai izglītības sistēmai un paaugstina uzņēmējdarbības vides konkurētspēju jaunu investīciju projektu piesaistē nozarēs, kurās tiek ražoti produkti ar augstu pievienoto vērtību.

Augstākā izglītība un zinātniskā darbība reģionā. Zemgales reģionā darbojas viena augstākās izglītības iestāde – Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU), kas ir trešā lielākā augstākās izglītības iestāde valstī.

149. att. *Latvijas Lauksaimniecības universitāte*
Avots: Zemgales plānošanas reģions

LLU ir vienīgā augstskola Latvijā, kura piedāvā studijas lauksaimniecībā, veterinārmedicīnā, pārtikas produktu pārstrādē, meža zinībās un ainavu arhitektūrā. Augstskola piedāvā apgūt visu līmeņu studiju programmas. Pavisam akreditētas ir gandrīz 80 studiju programmas, kas sadalītas piecās tematiskajās grupās - lauksaimniecībā, inženierzinātnēs, sociālajās zinātnēs, informācijas tehnoloģijās un pedagoģijā. Augstskolas 9 fakultātēs studē vairāk kā 6 tūkstoši studentu. LLU strādā gandrīz tūkstoši darbinieku, no tiem 250 akadēmiskais personāls un 120 zinātņu doktori. LLU filiāles izvietotas arī citos Latvijas reģionos. LLU ar savu infrastruktūru, mācību materiāltehnisko bāzi, mācībspēkiem un pētnieciskajiem centriem ir izveidoties par Latvijas un Eiropas nozīmes izglītības un pētniecības centru modernās lauksaimniecības, mežsaimniecības, veterinārmedicīnas, pārtikas pārstrādes jomās.

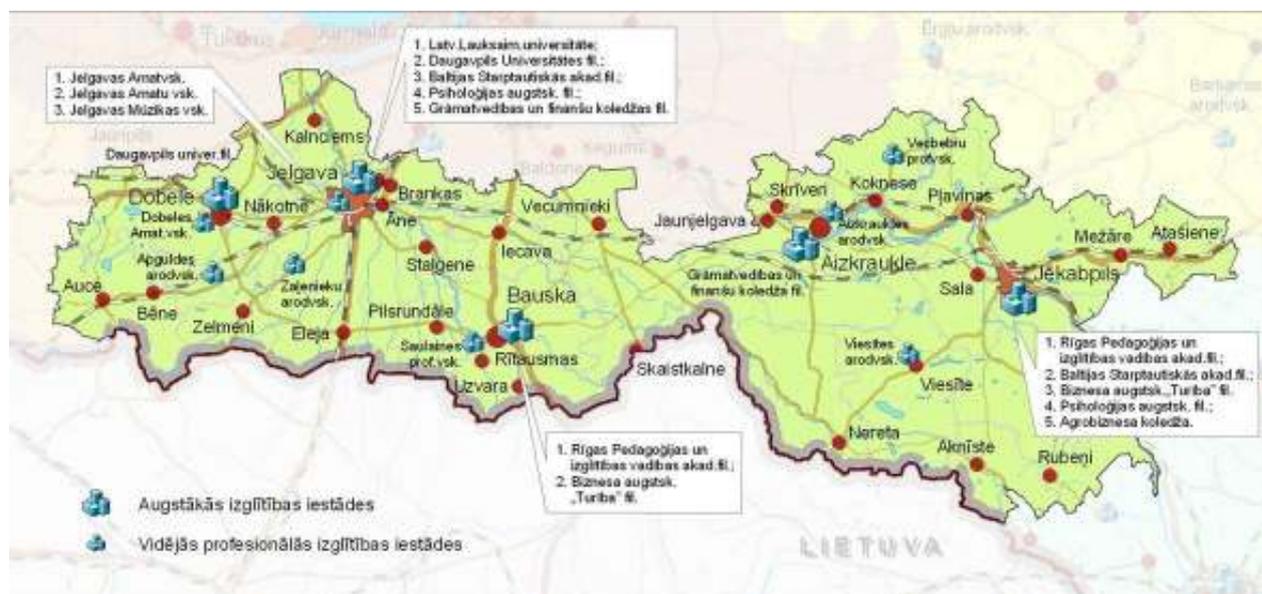
LLU filiāles izvietotas arī citos Latvijas reģionos.

Latvijas lauksaimniecības Universitātē tiek īstenoti nozīmīgi starptautiski un nacionālās nozīmes zinātnes projekti dažādās jomās:

1. ERA-NET RURAGRI un Eiropas Komisijas finansēti projekti, Latvijas –Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2007.-2013.gadam projekti, Baltijas jūras reģiona bioenerģijas veicināšanas projekts, ES 7. Ietvara projekts ICT-AGR, līdzdalība ERASMUS tematiskajā tīklā, Latvijas Pārtikas Tehnoloģiskās platformas izveide Latvijā, EuroFIR projekts sadarbībā ar LR ZM Pārtikas centru par nacionālās uztura datubāzes izveidi Latvijā u.c.

2. ESF finansēti nacionāla līmeņa projekti – „Cilvēkresursu piesaiste atjaunojamo enerģijas avotu pētījumiem”, „Pārtikas nozares zinātniski pētnieciskās grupas izveide” un „Latvijas starpaugstskolu zinātniskās grupas izveide sistēmbioloģijā”.
3. Valsts pētījumu programmas projekti–„Klimata maiņas ietekme uz Latvijas ūdeņu vidi” sadaļa DP2 ” Klimata mainības ietekme uz augu barības elementu apriti sateces baseinā”, „Lapu koku audzēšanas un racionālas izmantošanas pamatojums, jauni produkti un tehnoloģijas”, „Inovatīvas tehnoloģijas augstvērtīgu, drošu un veselīgu pārtikas produktu ieguvei no ģenētiski, fizioloģiski un bioķīmiski daudzveidīga augu un dzīvnieku izejmateriāla”.
4. 2009.gadā reģistrēti 10 patenti pārtikas, inženierzinātņu, kokrūpniecības un dzīvnieku turēšanas jomās.

LLU piedāvātās augstākās izglītības iespējas papildina vairākas valsts un privāto augstskolu filiāles. Zemgales reģionā sekmīgi darbojas viena koledža un 12 dažādu augstskolu filiāles, kurās augstāko izglītību iegūst vairāk kā 600 reģiona ekonomiski aktīvie iedzīvotāji.

150. att. *Izglītības iestāžu izvietojums Zemgales reģionā*

Avots: autoru izstrādāts, Zemgales PR daturs

Pieaugušo izglītības centri. Mūsdienu darba tirgus konkurences apstākļi arī pēc aroda vai augstākās izglītības apgūšanas pieprasa speciālistu izglītošanās turpinājumu, kvalifikācijas paaugstināšanu un zināšanu papildināšanu visa mūža ilgumā. Būtisks posms ceļā uz uzņēmuma panākumiem un konkurētspējas paaugstināšanu, ir rūpes ne vien par nozares lietpratēja profesionālo iemaņu pilnveidošanu, bet arī par personāla intelektuālā potenciāla pastāvīgu paaugstināšanu. Zemgales reģiona novados un pilsētās profesionālās pilnveides programmu un interešu izglītības apguvi piedāvā 34 valsts, pašvaldību un juridisku personu izveidoti pieaugušo izglītības centri.

Reģionā atrodas lielākais un plašākais lauku konsultāciju sniedzējs - Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (Ozolniekos), kas veicina lauku attīstību, paaugstinot lauku uzņēmēju profesionālās un ekonomiskās zināšanas.

Zinātniskā darbība reģionā. Zemgalē darbojas šādi zināšanu un tehnoloģiju centri:

- **Tehnoloģiju un zināšanu pārneses centrs** (LLU). Centra mērķis ir veicināt zinātnieku un komercsabiedrību sadarbību, intelektuālā īpašuma aizsardzību un pētniecības rezultātu komercializāciju LLU. Centrs savu darbību uzsāka 2005.gadā un 2008.gada tas tika iekļauts LLU sastāvā kā atsevišķa struktūrvienība – *Tehnoloģiju pārneses nodaļa*. Iegūtā pieredze centra darbībā norāda uz tā lielo zinātnisko un tehnoloģisko potenciālu, kuru labprāt izmanto reģionā strādājošie metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumi, pārtikas produktu ražotāji, koksnes izstrādājumu ražotāji un citu nozaru uzņēmumi.
- **LLU fakultāšu institūti un zinātniski pētnieciskās saimniecības** - Ūdenssaimniecības un zemes zinātniskais institūts Jelgavā; Agrobiotehnoloģijas institūts Jelgavā; Augsnes un augu zinātņu institūts Jelgavā; Mācību un pētījumu saimniecība „Pēterlauki” Jelgavas novadā; Zirgkopības mācību centrs Ozolnieku novadā, Izglītības un mājsaimniecības institūts Jelgavā, Lauksaimniecības enerģētikas institūts Jelgavā, Lauksaimniecības tehnikas institūts Jelgavā, Mehānikas institūts Jelgavā, Spēkratu institūts Jelgavā, Preklīniskais institūts Jelgavā, Pārtikas un vides higiēnas institūts Jelgavā, Klīniskais institūts Jelgavā, Meža zinātnes un tālākizglītības centrs Jelgavā, Zemkopības zinātniskais institūts Skrīveros, SIA Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs. LLU fakultāšu institūtu un zinātniski pētniecisko saimniecību iegūtie rezultāti konkrētos pētniecības virzienos veido solīdu potenciālu konkrētu problēmu risinājumam reģiona uzņēmumos lietišķo pētījumu ietvaros.
- **Mācību un pētījumu saimniecība Vecauce** (LLU). Latvijas Lauksaimniecības universitātes mācību un pētījumu saimniecība "Vecauce" ir studentu, maģistrantu un doktorantu apmācības un zinātnisko pētījumu bāze. Tajā norit augstskolas pētnieku zinātniskie izmēģinājumi un studentu praktiskie darbi, ražošanas un mācību prakses lauksaimniecības zinātnēs. Saimniecībā uzkrāto pieredzi dažādu lauksaimniecības produktu ražošanā, pielietojot modernākās tehnoloģijas, labprāt izmanto reģiona lauku saimniecības ražošanas intensifikācijai, bioloģisko tehnoloģiju apgūšanā un ražošanas efektivitātes paaugstināšanai. Vecauce bija pirmā saimniecība Latvijā, kas uzsāka 2008.gadā uzsāka elektrības ražošanu no biogāzes, kuru iegūst no kūtsmēsliem un kukurūzas skābbarības.
- **Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts** (MeKA). Tā darbībā piedalās Latvijas Lauksaimniecības universitāte, a/s „Latvijas Valsts meži” un Latvijas Kokrūpniecības federācijai. MeKAs mērķis ir apvienot augstskolu zinātnisko potenciālu un nozares uzņēmēju pieredzi, lai paaugstinātu meža nozares konkurētspēju Baltijā. Nozīmīgākie darbības virzieni: pētnieciskie un attīstības projekti; pakalpojumi testēšanas un pielietojamo pētījumu jomā; tālākizglītības pasākumi un atbalsts profesionālās izglītības pilnveidošanai. MeKA ir Eiropas sadarbības tīkla INNOVAWOOD biedrs, kas aktīvi atbalsta inovācijas meža, koksnes un mēbeļu nozarēs un darbojas pētniecības, izglītības, apmācības un tehnoloģiju pārneses jomā, kā arī līdzdarbojas Eiropas Meža Tehnoloģijas platformas (FOREST-BASED SECTOR TECHNOLOGY PLATFORM) diskusijās par stratēģiskajiem pētījuma attīstības virzieniem.
- **Valsts Augļkopības institūts** - Dobelē. Institūts ir vadošā zinātniskā institūcija Latvijas augļkopības nozarē. Tas izveidojies par nozīmīgu Latvijas augļkopības zinātnes centru, kurā tiek veikti reģiona attīstībai aktuāli zinātniskie pētījumi. Pētījumu rezultāti rekomendāciju, jaunu produktu un inovatīvu tehnoloģiju veidā

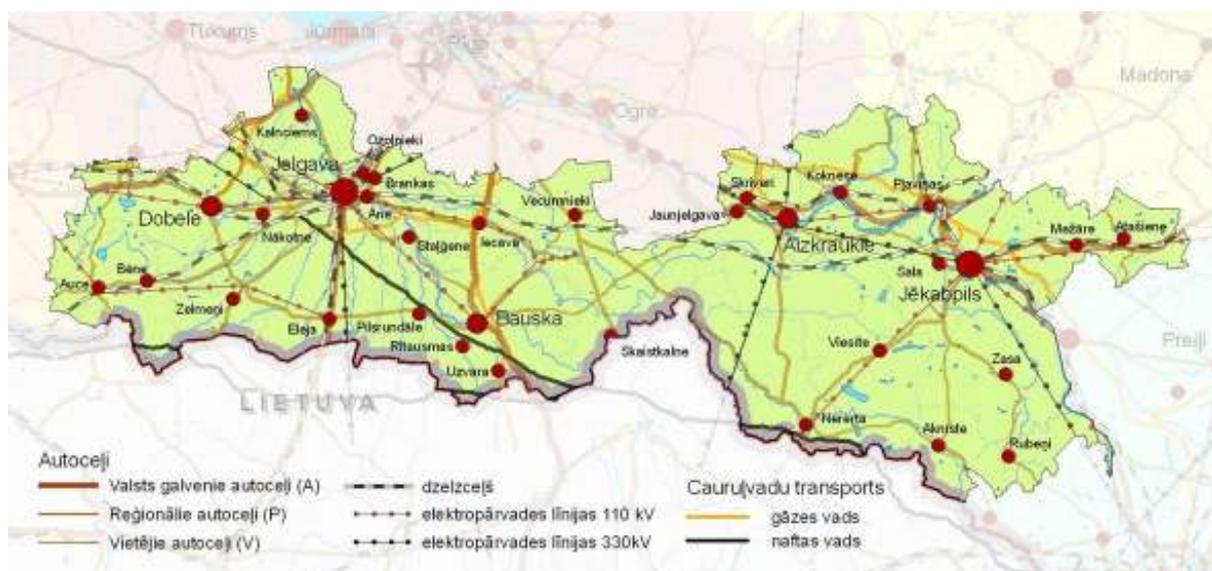
regulāri tiek nodoti Latvijas komercaugļkopjiem un pārtikas ražošanas uzņēmumiem. Institūta darbība attīstījies un turpinās šādos svarīgākajos darbības virzienos:

- 1) zinātniskā darbība augļkopības un bioloģiski augstvērtīgas pārtikas jomā, izstrādājot rekomendācijas un zinātnisko pamatojumu augļkopības un pārtikas nozaru attīstībai, kā arī sekmējot zinātnes un izglītības integrētu attīstību;
- 2) Latvijas augļu koku, ogulāju un ceriņu ģenētisko resursu aizsardzība un to ilgtspējīga izmantošana;
- 3) sadarbība ar Latvijas lauksaimniecības nozares interešu grupām un atsevišķiem uzņēmumiem augļkopības un bioloģiski augstvērtīgas pārtikas ražošanas jomās.

6.1.5. Zemgales reģiona saimnieciskā infrastruktūra

Reģiona transporta infrastruktūra. Zemgales ģeogrāfiskais novietojums rada labas iespējas pasažieru, kravu pārvadājumu attīstībai un loģistikai. Šeit krustojas nozīmīgas starptautisko pasažieru un preču transporta plūsmas, ko nodrošina autoceļi un dzelzceļš. Zemgali šķērso pieci valsts galvenie autoceļi:

○ A6 Rīga – Daugavpils – Krāslava – Baltkrievijas robeža (Pāternieki)	307,0 km;
○ A7 Rīga – Bauska – Lietuvas robeža (Grenctāle)	85,1 km;
○ A8 Rīga – Jelgava – Lietuvas robeža (Meitene)	76,2 km;
○ A9 Rīga – Skulte – Liepāja	198,4 km;
○ A12 Jēkabpils – Rēzekne – Ludza – Krievijas robeža (Terehova)	166,2 km.

151. att. **Zemgales reģiona transporta infrastruktūra**

Avots: autoru izstrādāts, Zemgales PR datūs

Valsts galvenie autoceļi A6 un A12 ietilpst arī vienā no visgarākajām rietumu - austrumu virziena Eiropas starptautiskajām automaģistrālēm E22, kas sākas Velsā un noslēdzas Tjumeņas apgabala Išimā Krievijas Federācijā. E22 maģistrāle dod starptautisku pārvietošanās iespēju austrumu virzienā uz Krieviju. A6 un A12 ietilpst arī Trans-Eiropas transporta tīklā TEN-T, kura attīstība un uzlabojumi tiek plānoti, koordinēti un finansēti ES līmenī. Savukārt A7 iekļaujas ziemeļu-dienvidu virziena Eiropas starptautiskajā maģistrālē E67 (Helsinki – Tallina – Rīga – Bauska – Kauņa – Varšava - Prāga), bet A8 ir daļa no ziemeļu - dienvidu virziena Eiropas starptautiskās maģistrāles E77 (Pleskava – Rīga –

Jelgava – Šauļi – Kaļiņingrada – Gdaņska – Varšava – Budapešta). Arī A7 un A8 ietilpst Trans-Eiropas transporta tīklā (TEN-T). Zemgali šķērso arī 28 valsts reģionālie autoceļi un šajā reģionā ir sazarots vietējo autoceļu tīkls. Kopā 2010. gada sākumā Zemgalē valsts autoceļu garums bija 3,4 tūkst.km.

Attīstīta ceļu infrastruktūra veicina pārrobežu sadarbību ar Lietuvas Republikas ziemeļu teritorijām, kas rada iespējas atrast atbilstošus sadarbības partnerus Lietuvas pierobežas rajonos, kā arī izmantot pārrobežu tirgu ar patērētāju skaitu, kas pārsniedz 250 tūkstošus:

- a) virzienā no Jelgavas caur Eleju uz Jonišķiem Lietuvā;
- b) virzienā no Jelgavas caur Svēti – Tērveti uz Žagari un Šauļiem Lietuvā;
- c) virzienā no Salaspils caur Vecumniekiem – Bārbeli – Skaistkalni uz Biržai Lietuvā;
- d) virzienā no Salaspils caur Valli – Ērberģi – Neretu uz Pandelys Lietuvā;
- e) virzienā no Jēkabpils caur Biržiem – Aknīsti uz Rokišķiem Lietuvā.

Līdzīgi kā kopējā satiksmes intensitāte, arī kravas transporta intensitāte ir lielāka galveno autoceļu posmos ap Rīgu. Zemgales reģionā 2009. gadā ar kravas transportu visvairāk noslogots bija A7 autoceļš posmos no Iecavas līdz krustojumam ar A5 (vidēji 2230 kravas automašīnas diennaktī) un no Bauskas līdz Iecavai (vidēji 1994 kravas automašīnas diennaktī).

Zemgalē daļēji vai pilnībā atrodas desmit Latvijas Dzelzceļa *platsliežu dzelzceļa* iecirkņi. 8 no tiem ietilpst arī Eiropas galveno dzelzceļa līniju tīklā (AGC Network) un Trans-Eiropas transporta tīklā (TEN-T). Savukārt pārējie iecirkņi veido daļu no Trans-Eiropas transporta tīkla prioritārā projekta *Rail Baltica* dzelzceļa līnijas Varšava – Kauņa – Rīga – Tallina – Helsinki.

Visnoslogotākie dzelzceļa iecirkņi Zemgalē ir uz Daugavpils – Krustpils – Pļaviņas – Rīga līnijas, kur kursē gan pasažieru, gan kravu vilcieni. Savukārt Krustpils – Jelgava – Ventpils un Krustpils – Jelgava – Liepāja līnijas ir būtiskas tranzīta kravām uz Liepājas un Ventpils ostām, bet līnijā Jelgava – Rīga regulāri kursē pasažieru vilcieni. Valsts akciju sabiedrības Latvijas dzelzceļš meitasuzņēmums SIA „LDz Cargo” veic kravu pārvadājumus pa dzelzceļu. SIA „LDz Cargo” Loģistika piedāvā klientiem apvienoto intermodālo servisu, kas ietver dažādu transporta veidu un infrastruktūras izmantošanu, tai skaitā nodrošinot iekšzemes un starptautiskas transportēšanas shēmas – „no durvīm līdz durvīm” - īstenošanu. Savukārt SIA „LDz Cargo” meitasuzņēmums – SIA „LDz Cargo” Loģistika sniedz kravu ekspedēšanas un transporta pakalpojumus. LDz Cargo Loģistika cieši sadarbojas ar LDz Cargo, ostām un termināliem, kā arī ar transporta pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu klientiem optimālus un konkurētspējīgus kravu transportēšanas risinājumus.

36. tabula

Infrastrukturā elements	Garums (km)	Pārklājums (km/1000 km ²)
Dzelzceļš	465,68	43,39
Gāzes vads	258,94	21,13
Naftas vads	156,21	14,55

Zemgales reģiona dzelzceļa un cauruļu transporta infrastruktūras raksturojums

Avots: Zemgales PR datums

Maģistrālie cauruļvadi. Reģionu šķērso vairākas starptautiskas maģistrālo cauruļvadu līnijas – naftas produktu līnijas un gāzes cauruļvada līnijas, kas dod iespējas uzņēmējiem,

investoriem izmantot šīs iespējas savu biznesu attīstībai (Polocka - Ventspils, Polocka – Mažeiki) kā arī gāzes cauruļvada līnijas (Daugavpils – Rīga, Rīga – Viļņa, Rīga – Panevėža, Rīga – Liepāja, Iecava – Liepāja). Jelgavas, Bauskas un Rundāles novadus šķērso maģistrālais naftas cauruļvads virzienā Novopolocka – Ventspils.

Aizkraukles pilsēta, Kokneses novads, Skrīveru novads izmanto dabas gāzi, ko saņem no maģistrālā gāzes vada Rīga – Daugavpils (izbūvēts 1987.gadā) ar atzaru līdz Aizkraukles gāzes sadales stacijai Aizkraukles pagasta „Jaunbērziņos”. Maģistrālo gāzes vadu kopgarums rajona teritorijā ir 43,7 km. Neretas novadu dienviddaļā šķērso Krievijai un Lietuvai stratēģiski svarīgais naftas vads no Polockas uz Mažeikiem. Dobeles novada teritoriju šķērso viens maģistrālais augstspiediena gāzes vads Iecava – Liepāja, kā arī maģistrālais naftas vads Iecava (pievads no Krievijas) – Ventspils. Auces novadu dienviddaļā šķērso maģistrālais naftas vads Polocka – Mažeiki (Baltkrievija-Lietuva).

Ūdens transporta ostas - piestātnes pagaidām ir saglabājušās Jelgavas un Jēkabpils novadā, kā arī Jaunjelgavā. Ūdens ceļus pagaidām noslogo visai maz, biežāk tas notiek iedzīvotāju pārvadāšanai (Jaunjelgava, Dignājas pagasts) un tūrisma vajadzībām, mazāk kravu pārvadājumiem. Zemgales teritorijā atrodas viena no Latvijas lielākajām upēm Lielupe, kur iespējams attīstīt kravu pārvadājumus ar upju transportu. Aizkraukles novadā pasažieru pārvadājumi ar kuģi vasaras sezonā (maijs – oktobris) notiek pa Daugavu starp Jaunjelgavu un Skrīveriem, kur abās pusēs iekārtotas piestātnes. Daugava Aizkraukles novada teritorijā ir kuģojama no Pļaviņu HES uz abām pusēm.

Lidlauki. Līdz Latvijas neatkarības atgūšanai Zemgales teritorijā lidlauki bija Jēkabpilī, Glūdā, Augstkalnē, Krimūnās, Penkulē, Bauskā. Jelgavā lidlauks daļēji funkcionē un plāno attīstīties. Saglabājušies lauksaimniecības lidlauki Augstkalnē, Krimūnās, Penkulē. Šobrīd neviens no lidlaukiem komerciāli nefunkcionē un tuvākā lidosta, no kuras tiek veikti pasažieru un kravu pārvadājumi, ir Starptautiskā lidosta "Rīga", kas atrodas tikai 47 km attālumā no Jelgavas un 155km attālumā no Jēkabpils, arī no citām reģiona vietām lidosta ir ērti sasniedzama.

Energoapgāde. Zemgales teritoriju šķērso 330 kV un 110kV valsts nozīmes maģistrālās augstsprieguma elektrolīnijas. Šīs līnijas un ar tām saistītās apakšstacijas visā plānošanas reģiona teritorijā apkalpo AS “Augstsprieguma tīkls” un AS “Latvenergo” sadales tīkla reģioni. AS “Augstsprieguma tīkls” ir “Pārvades sistēmas operators” un “Pārvades tīkla” pakalpojumu sniegšanas uzņēmums visā Latvijas valsts teritorijā. Reģionā elektroenerģija tiek ražota no atjaunojamiem resursiem hidroelektrostacijās (HES) un koģenerācijas stacijās, No vietējiem resursiem enerģētiskā izmanto arī koksnī un kūdrā.

Telekomunikāciju un informācijas tehnoloģiju infrastruktūra. Zemgalē publiskajos elektroniskajos sakaru tīklos balss telefonijas pakalpojumus piedāvā fiksēto elektronisko sakaru tīkla operators SIA „Lattelekom”. Mobilos balss telefonijas pakalpojumus Zemgalē sniedz SIA „Latvijas Mobilais Telefons”, SIA „TELE2”, SIA „BITE Latvija” un AS „Telekom Baltija”. Zemgalē 60 % no visām māsaimniecībām ir pieejams dators un 58 % māsaimniecību ir pieejams internets. Telekomunikācijas un mobilais pārklājums ir pieejams 98% Zemgales uzņēmumu, internets – 97%.

Informācijas tehnoloģiju pieejamības ziņā Zemgale mazliet apsteidz visus pārējos reģionus ārpus Rīgas un Pierīgas. Zemgalē 59,1% no visām māsaimniecībām ir pieejams dators un 60,7% māsaimniecību ir pieejams internets⁴ (skatīt 2.8.1.1. attēlu). Vidēji Latvijā dators ir pieejams 60% māsaimniecību un internets 58%. Pēc pētījuma ietvaros veiktās

⁴ Interneta pieejamības pārsvars pār datora pieejamību skaidrojams ar to, ka atsevišķās māsaimniecībās interneta izmantošanai izmanto mobilo tālruni.

aptaujas datiem, telekomunikācijas un mobilais pārklājums ir pieejams 98% Zemgales uzņēmumu, internets – 96,7%. Telekomunikācijas kā īpašu sabiedrisko pakalpojumu norādīja 85% aptaujāto uzņēmēju, interneta pieejamību – 79%. 31% aptaujāto uzskata, ka interneta kvalitāti ir nepieciešams uzlabot un 23% nav apmierināti ar telekomunikāciju kvalitāti.

Zemgales reģiona tūrisma infrastruktūra. Zemgalē ir ļoti daudzveidīgs materiālās un nemateriālās kultūras mantojums. Materiālās kultūras resursu sarakstā ir arhitektūras, arheoloģijas, mākslas un vēstures pieminekļi⁵. Kopā Zemgalē ir 330 valsts nozīmes pieminekļi un 196 vietējas nozīmes pieminekļi.

Zemgalē visvairāk ir mākslas pieminekļi, kuri tūrisma piedāvājumā visbiežāk tiek iekļauti kopā ar ēkām vai vidi, kurā tie atrodas. Zemgalē daudz ir saglabājušās senvēstures liecības – arheoloģijas pieminekļi – apmetnes, senkapi un viduslaiku kapi, kā arī arhitektūras pieminekļi – dzīvojamās un sabiedriskās ēkas. Arheoloģijas pieminekļi – apmetnes, senkapi un viduslaiku kapi šī brīža Zemgales tūrisma piedāvājumā nav plaši pārstāvēti. Savukārt, dzīvojamās un sabiedriskās ēkas tūrisma piedāvājumā galvenokārt veido pilsētu tūrisma produktu piedāvājumu. Zemgalē esošajos vēstures pieminekļos, kas ir saistīti ar vēsturiskām personām (piem., rakstnieci A.Brigaderi), ir ierīkoti muzeji, ekspozīcijas piemiņas istabas un tiek piedāvāti tūristiem apskatei.

Kā viena no savdabīgākajām Zemgales kultūras mantojuma sastāvdaļām tiek minēta sēļu koka arhitektūra, kurā vērojami lietuviešu arhitektūras elementi.

Zemgalē ir vairāki novadpētniecības muzeji, muzeji vai kolekcijas, kas izveidoti Latvijas vēsturē slavenu kultūras vai sabiedrisko darbinieku dzīves vietās, un ir saistoši, galvenokārt, Latvijas iedzīvotājiem Latvijas vēstures izziņāšanā. Pēdējos gados arvien lielāku apmeklētāju skaitu piesaista tehnikas vēstures muzeji/kolekcijas.

Muzeji galvenokārt piedāvā vēsturisko ekspozīciju un/vai izstāžu apskati. Muzeji, kuru piedāvājums apmeklētājiem ir daudzveidīgāks - vienlaikus piedāvājot speciālas programmas un/vai pastaigas iespējas labiekārtotā teritorijā, ir piesaistījuši lielāku apmeklētāju skaitu (piem., Rundāles pils muzejs, Bauskas pils muzejs, Jēkabpils vēstures muzejs). Tāpat muzeji aktīvi apgūst jaunākās tehnoloģijas, lai kļūtu arvien pieejamāki un pievilcīgāki dažāda vecuma tūristiem (audio gidi, informācijas termināļi, apskaņošanas sistēmas).

Vislielākais apmeklētāju skaits parasti ir Rundāles pils un Bauskas pils muzejos. Zemgales tūrisma piedāvājumā iekļauj arī kultūras pasākumus. To veidošanā ir izmantoti senvēstures resursi (Zemgaļu svētki Tērvetē, Sēlijas kultūras mantojums), kultūras tradīcijas (fōkloras festivāli, gadskārtu svētki), vēsturisko notikumu vai personu gadadienas, vai arī tie tiek veidoti, piedāvājot jaunas idejas un tradīcijas. Kā nozīmīgākie un svarīgākie kultūras pasākumi minami Senās mūzikas festivāls Bauskā, starptautiskais Ledus skulptūru festivāls Jelgavā, Pļaujas svētku gadatirgus Vecaucē, starptautiskais kantrī mūzikas festivāls Bauskā, pūtēju orķestru festivāls Aucē, Kanapenes svētki Skaistkalnē, Ledus skulptūru festivāls un Piena, maizes un medus svētki, Jelgavā, Ziemassvētku kauju atceres pasākums Ložmetējkalnā, Jaunsudrabiņa dienas Neretā, Daugavas svētki Zvejnieklīcī un Skrīveros, Mūzikas dienas Sēlijā, starptautisks teātru festivāls "PITONS" Dobelē, Zemgaļu svētki Tērvetē, Zemgales pilsētu svētki u.c.

Zemgalē tiek piedāvāti 67 dažāda veida aktīvās atpūtas piedāvājumi. Atpūtas iespējas Zemgalē galvenokārt saistītas ar atpūtu pie ūdeņiem, sporta aktivitātēm un aktīvo atpūtu.

Ģeogrāfiskā novietojuma un ūdens resursu dēļ Zemgalē kopumā ir izveidotas 34 atpūtas vietas pie ūdeņiem ar labi attīstītu piedāvājumu - ūdens transporta izbraukumi un noma, licencēta makšķerēšana, vēžošana, peldvietas un daivings.

⁵ Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija

Atpūta ar sporta elementiem tiek piedāvāta Zemgales 5 sporta centros, 2 tenisa un 6 peitbola laukumos.

Vietalvas un Aiviekstes pagastos trīs uzņēmumi piedāvā atpūtu ziemā - kalnu slēpošanu, distanču slēpošanu ar pacelājumiem, inventāra nomu, instruktoriem. Jāatzīmē, ka ziemas tūrisma piedāvājums nav izteikts Zemgalē, ņemot vērā ģeogrāfiskās īpatnības – līdzenumus, kā arī pēdējā laikā izteikti maigo ziemas klimatu, kas neveicina investīciju piesaistīšanu ziemas tūrisma attīstībai.

Zemgalē ir 33 dažāda veida uzņēmumi, kas piedāvā t.s. „lauku labumus” – apskates saimniecības, ražotnes, degustācijas, dārdārzi, bioloģiskās lauksaimniecības apskates saimniecības, piedāvājot iespēju gan iegādāties saražoto produkciju – tējas, ārstniecības augi, garšvielas, ekoloģiski audzētus dārzeņi, augļi, ogas, strausu gaļa, bišu produkti, rapšu eļļa, kā arī stādus, dekoratīvos augus, augļkokus, ogulājus.

No 68 aktīvās atpūtas piedāvājumiem 4 piedāvājumi veidoti un piedāvāti īpaši atpūtai ģimenēm ar bērniem.

Uzņēmējdarbības attīstības atbalsta infrastruktūra Zemgales reģionā:

- ***Jēkabpils Kokapstrādes uzņēmējdarbības parks.*** Uzņēmējdarbības parkā ir izveidota moderna ražošanas infrastruktūra. Šeit notiek produkcijas testēšana un sertifikācija, kā arī radītas iespējas apgūt profesionālo izglītību un saņemt informāciju par inovatīviem risinājumiem kokapstrādes jomā. Parka darbība sekmē kokapstrādes uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanos, piesaista ārvalstu investīcijas un veicina eksportu. Liela uzmanība parkā tiek pievērsta kokrūpniecības nozarē nodarbināto profesionālās meistarības paaugstināšanai. Jēkabpils Kokapstrādes uzņēmējdarbības parks aktīvi piedalās meža nozares zināšanu centra un Jēkabpils un Ventpils industriālo parku stratēģiskās attīstības plānu un sadarbības modeļu veidošanā, kā arī citos projektos.
- ***Jēkabpils konteineru loģistikas centrs.*** Loģistikas centrā, pēc tā izveidošanas, paredzēts pārkraut kravas, kas no Ķīnas caur Kazahstānu pa dzelzceļu tiks vestas uz Eiropas valstīm un otrādi. Plānots, ka loģistikas centra apgrozījums varētu sasniegt 180 000 līdz 200 000 konteineru gadā. Loģistikas centrā apkalpojamo vilcienu sastāvu maksimālais garums ir 850 metri.
- ***„JIC” Biznesa inkubators Jelgavā, Jēkabpilī, Aizkrauklē, Dobelē.*** Biznesa inkubators piešķir šādus pakalpojumus reģiona uzņēmējiem: materiālu un darba izmaksas produkta radīšanai; produkta dizains un iepakojums, ražošanas tehnoloģijas izstrāde; produkta testēšana un sertifikācija u.c. Inkubators sniedz konsultācijas finansējuma piesaistei, Eiropas Savienības struktūrfondu apgūšanā, riska kapitāla izmantošanā, eksporta veicināšanas pakalpojumu izmantošanā un citos uzņēmējiem nozīmīgos jautājumos.
- ***„Biznesa dārzi”*** Jelgavas, Aknīstes, Bauskas, Auces un Neretas novadā. Norvēģijas finanšu instrumenta projekta „Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales pierobežas teritorijās” ietvaros ir sagatavotas ofisa un ražošanai piemērotas telpas. Projekta ietvaros ir nodrošinātas 38 darba vietas 19 uzņēmējiem piecos Biznesa dārzos.
- ***Eirkel Biznesa parks Ozolnieku novadā.*** Eirkel Biznesa parks piedāvā klientu vajadzībām pielāgotu noliktavu, vieglās rūpniecības un biroju platības.

Uzņēmējdarbības attīstībai, investoru piesaistei ir izstrādāts Zemgales ģeoportāls <http://gisdb.zpr.gov.lv>, kurā var iegūt informāciju par:

- Industriālo teritoriju datu bāze uzņēmēju, pieejama informācija par 67 pašvaldību industriālajām teritorijām.

- Reģiona pašvaldību Teritorijas plānojumi, atļautā un plānotā zemes izmantošana;
- Valsts zemes dienesta kadastra slānis;
- LĢIA topogrāfiskā karte 1:10000;
- LĢIA ortofoto karte 1:10000;
- Datu slānis par Eiropas zemes virsmas apaugumu;

Zemgalē, ieviešot Eiropas Savienības (ES) Eiropas Sociālā fonda (ESF) atbalstīto projektu, izveidotais ES struktūrfondu reģionālais informācijas centrs Jelgavā, Uzvaras ielā 8, mājas lapa <http://www.esfonda.zemgale.lv>

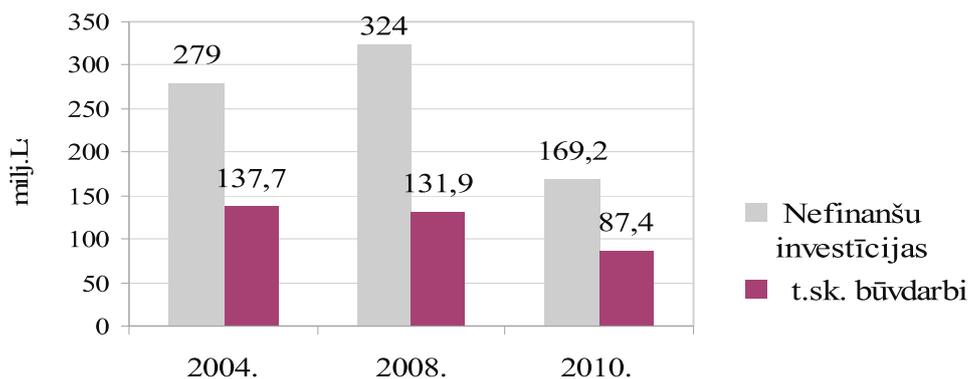

152. att. *Uzņēmējdarbību atbalstošo infrastruktūra Zemgales reģionā*
Avots: VARAM dati

6. 1.6. Investīcijas Zemgales reģionā

Zināšanu, tehnoloģiju centru un uzņēmējdarbības atbalsta struktūru ziņā, kuru skaits pārsniedz vairāk kā 30 vienības Zemgalei ir izveidojusies nopietna bāze tālāko inovatīvo procesu attīstībai.

Nefinanšu investīcijas. Zemgales reģiona sociāli ekonomisko attīstību lielā mērā ietekmē nefinanšu investīcijas dažādās tautsaimniecības nozarēs atbilstoši reģiona saimnieciskās darbības specializācijas virzieniem. Investīciju plūsmu ievērojami sekmē reģiona dabiskās, salīdzinošās un iegūtās konkurētspējas priekšrocības dažādu preču un pakalpojumu ražošanā. Straujo investīciju pieplūdi reģionā sekmēja Latvijas iestāšanās Eiropas Savienības sociāli ekonomiskajā un politiskajā sistēmā.

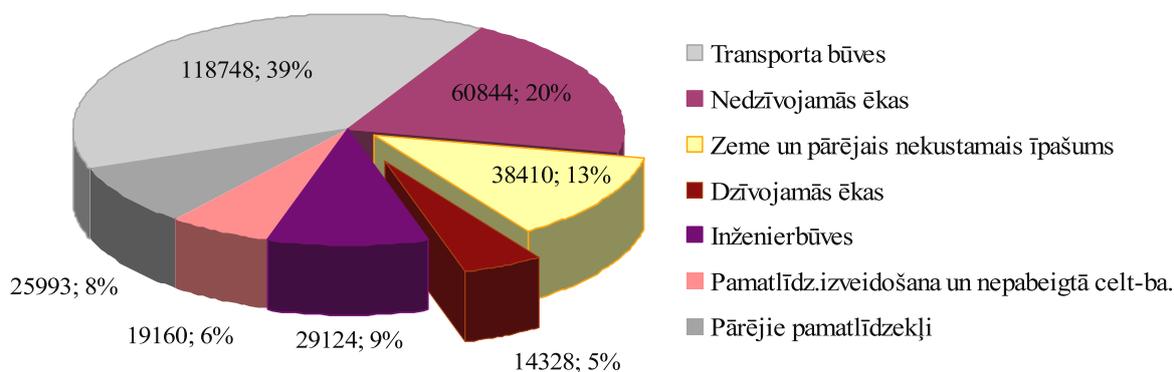

153. att. *Nefinanšu investīcijas Zemgales reģionā*

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot LR CSP datus

Laikā no 2004. līdz 2010.gadam Zemgales reģionā gada laikā saņemto investīciju apjoms ekonomikas recesijas ietekmē strauji izmainījies. Lielākais investīciju apjoms – 324 milj.Ls tika saņemts 2008.gadā, bet 2010.gadā tas samazinājās līdz nepilniem 169 milj.Ls jeb samazinājums 39,4%. Būvdarbu apjoms nefinanšu investīciju struktūrā svārstās 40 – 52 procentu robežās.

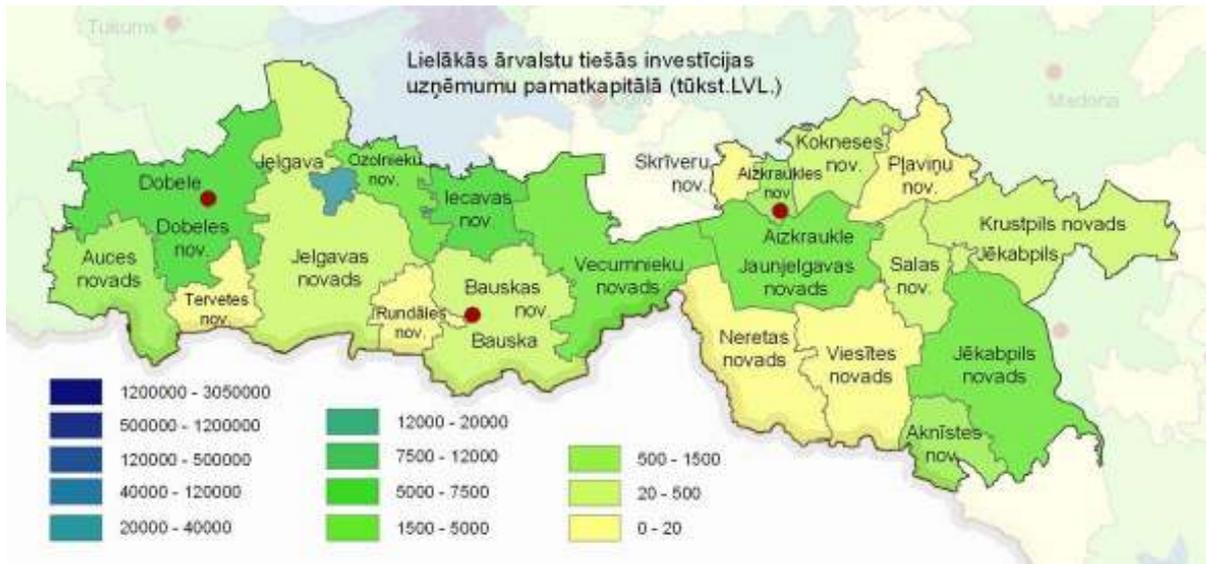
Ja salīdzina pašvaldībām piederošos kopējos ilgtermiņa nefinanšu aktīvus uz vienu iedzīvotāju, tad Zemgales pašvaldību rīcībā vidēji uz vienu iedzīvotāju ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi 1104 latu apmērā.

154. att. *Zemgales pašvaldību pamatlīdzekļu sadalījums pa grupām (tūkst. latu un %) 2008. gada beigās.*

Avots: Autoru aprēķini, izmantojot LR CSP datus

Ārvalstu investīcijas. Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Zemgales uzņēmumu pamatkapitālā ir Jelgavā (10. vietā Latvijā), Dobeles novadā (19. vietā Latvijā) un Iecavas novadā (22. vietā Latvijā).

155. att. *Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Zemgales uzņēmumu pamatkapitālā*
Avots: autoru izstrādāts, Lursoft dati

Zemgales reģionā lielākās kopējās uzkrātās tiešās ārvalstu investīcijas ir:

- Jelgavas uzņēmumu pamatkapitālā -vairāk kā 29 miljoni latu galvenokārt ieguldītas mašīnbūves un metālapstrādes nozarē, mežsaimniecības un kokapstrādes nozarē, lauksaimnieciskā ražošanā u.c. nozarēs. Lielākos ieguldījumus veikuši Krievijas Federācijas, Vācijas Federatīvās republikas un Dānijas Karalistes uzņēmēji. Lielākās investīcijas piesaistījuši uzņēmumi: AS „AMO PLANT”, SIA „AKG THERMOTECNIK LETTLAND”, SIA „MEŽINVESTS”, SIA „DANAMEŽS”, SIA „Linās Agro” u.c. uzņēmumi.
- Dobeles novada uzņēmumu pamatkapitālā -vairāk kā 6 miljoni latu, kas ieguldīti galvenokārt lauksaimnieciskajā ražošanā, ķīmisko vielu un plastmasu ražošanā, kokapstrādē u.c. nozarēs. Lielākos ieguldījumus veikuši Igaunijas, Dānijas Karalistes, Lietuvas, Austrijas u.c. valstu investori. Lielākās investīcijas piesaistījuši uzņēmumi SIA „Invest DD”, Latvi Dan Agro, Baltic Breeders, SIA „LATAGROKONCERNS”, SIA „Dobeles Agra S.I.A.” u.c.
- Iecavas novada uzņēmumu pamatkapitālā -vairāk kā 226 tūkstoši latu, kas ir ieguldīti galvenokārt lauksaimnieciskajā ražošanā un ķīmisko vielu tirdzniecībā. Lielākie ieguldītāji – Lietuvas Republika, Luksemburgas Lielhercogiste un Nīderlandes Karaliste. Lielākās investīcijas piesaistījuši uzņēmumi: SIA „AGROCHEMA LATVIA”, SIA „BALTIC DEVON MINK”.

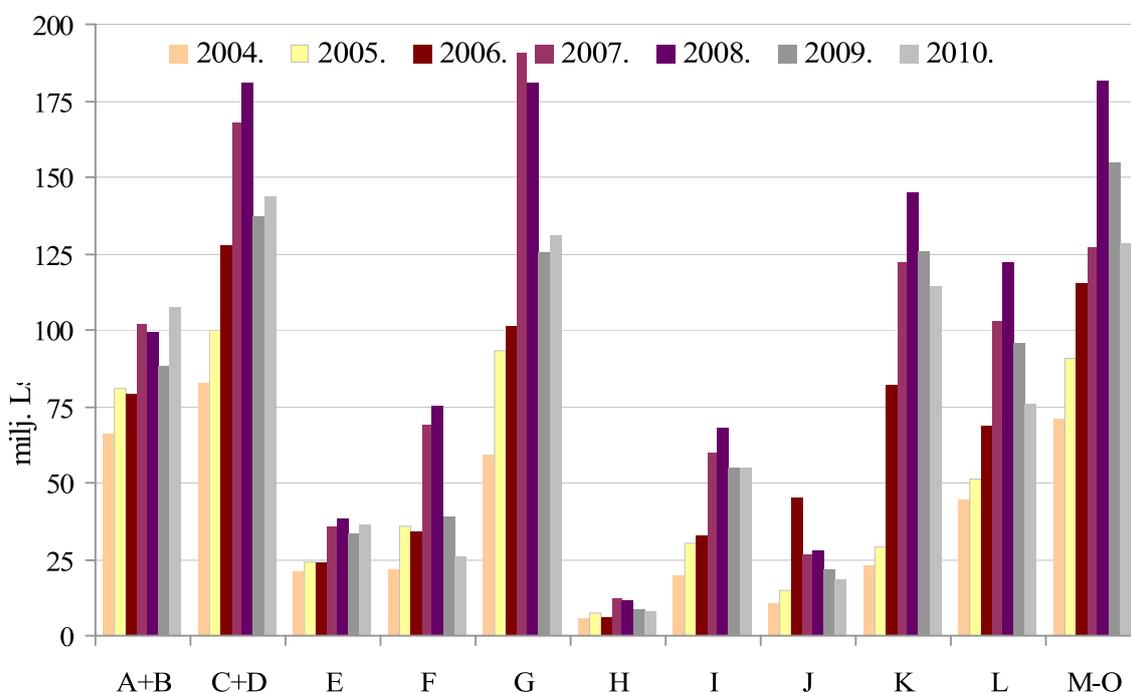
Salīdzinot ārvalstu investīciju apjomu un tā izaugsmes rādītājus Lietuvas pierobežas reģionos laika periodā no 2004.-2009.gadam, tās ir palielinājušies par 5% līdz 388 miljoniem latu. Tomēr rādītāji ir atšķirīgi – Paņevižu reģionā ārvalstu investīciju apjoms ir samazinājies par 35%, bet Šauļu reģionā pieaudis 2.5reizes.

6.2. Zemgales reģiona tautsaimniecības nozaru izvērtējums

6.2.1. Reģiona tautsaimniecības nozaru kopējais izvērtējums

Zemgales plānošanas reģionā radītās pievienotās vērtības īpatsvars laika posmā no 2004. līdz 2010.gadam kopējā pievienotajā vērtībā valstī svārstās robežās no 6,5 līdz 8 procentiem, augstāko rādītāju sasniedzot 2007.gadā. Lielākais pievienotās vērtības īpatsvars Zemgales reģionā tiek konstatēts 2007.gadā – 8%, kas sakrīt ar straujākas izaugsmes gadu Latvijā. Strukturāls samazinājums tiek konstatēts 2009.gadā, iestājoties recesijai - par 0,3 procentpunktiem salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, bet 2010.gadā tiek prognozēts īpatsvara palielinājums līdz 7,6% no valstī saražotās pievienotās vērtības.

Zemgales reģionā saražotās pievienotās vērtības apjoms laika periodā no 2004. līdz 2010.gadam palielinājies nepilnas 2 reizes – no 430,5 milj.Ls līdz 844,4 milj.Ls. Augstākais pievienotās vērtības apjoms faktiskajās cenās tiek sasniegts 2007. un 2008.gadā – attiecīgi 1,04 un 1,13 milj.Ls. Globālās finanšu krīzes rezultātā 2009.gadā reģionā saražotās pievienotās vērtības apjoms samazinās līdz 884,5 milj.Ls, bet 2010. gadā tiek novērotas zināmas stabilizācijas pazīmes.

156. att. Zemgales reģiona tautsaimniecības nozarēs saražotā pievienotā vērtība

Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

Reģiona attīstībai nozīmīgākās tautsaimniecības nozares – Ieguves un apstrādes rūpniecība, Lauksaimniecība un atsevišķas terciārās nozares (tirdzniecība, komercdarbība, pakalpojumi, transports, sakari, finanses) uzrāda atšķirīgu attīstības raksturu un tendenci. Reģionā radītās pievienotās vērtības īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā sadalījumā pa uzņēmējdarbības jomām ir būtiski atšķirīgs. Analizējot Zemgales reģionā saražotās pievienotās vērtības struktūru, tiek konstatēts, ka 2010.gadā lielākais pievienotās vērtības apjoms -17% ir saražots rūpniecībā, Tirdzniecībā -15%, Lauksaimniecībā - 13% un nozarē, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamo īpašumu -14%. Zemgalē ir augstākais Ieguves un apstrādes rūpniecības un otrs augstākais Lauksaimniecības nozares īpatsvars salīdzinājumā ar tautsaimniecības nozaru struktūru pārējos valsts reģionos.

Rūpniecības nozare Zemgales reģionā saglabā dominējošas nozares statusu reģionā visā pārskata periodā, t.i. laika posmā no 2004.gadam līdz 2010.gadam. Straujākais attīstības temps nozarē vērojams straujas izaugsmes periodā valsts ekonomikā no 2004.un 2008.gadam, kad saražotās pievienotās vērtības apjoms palielinājās robežās no 7,6% līdz 15,8%. Lielākais pievienotās vērtības pieaugums Rūpniecības nozarē – 41,5 milj.Ls jeb 31,7% tiek konstatēts 2007.gadā, sasniedzot 168,3 milj.Ls lielu apjomu, bet vēsturiski augstākais saražotās produkcijas apjoms – 181,1 milj.Ls šajā nozarē tiek sasniegts 2008.gadā. Straujais izaugsmes temps ir cieši saistīts ar nozarē strādājošo uzņēmumu mērķtiecīgu darbību, palielinot investīciju ieguldījumus metālizstrādājumu, mašīnbūves un citu rūpnieciska rakstura izstrādājumu ražošanas modernizācijā un paplašināšanā, kas sekmēja nozares konkurētspējas paaugstināšanos ES un citu pasaules attīstītāko valstu tirgos. Iestājoties ekonomikas recesijai, 2009.gadā vērojams pievienotās vērtības samazinājums, bet 2010.gadā, pateicoties komersantu mērķtiecīgai darbībai ārējā tirgus diversifikācijā, tiek apturēta ražošanas lejupslīde un sasniegts saražotās produkcijas pieaugums.

Augstu konkurētspēju globālajā ekonomikā uzrāda Lauksaimniecības nozarē strādājošie komersanti, kuri spēja izvairīties no pasaules finanšu tirgus krīzes radītajām sekām. Neskatoties uz to, ka saražotās produkcijas apjoma samazināšanās nozarē sākās jau 2008.gadā un turpinājās 2009.gadā, jau 2010.gadā nozarē tiek sasniegts augstākais saražotās lauksaimniecības produkcijas apjoms vērtības izteiksmē – 107,2 milj.Ls, pārsniedzot iepriekšējā gadā sasniegto līmeni par nepilniem 20 milj.Ls jeb 21,3%, kas ir straujākais pieaugums salīdzinājumā ar citām nozarēm reģionā. Lauksaimniecības nozares sekmīgās darbības pamatā ir šajā darbības veidā strādājošo komersantu spēja elastīgi pielāgoties pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņām pasaules lauksaimniecības produktu un pārtikas preču tirgos, kas sekmīgi tiek apvienota ar investīciju pieaugumu ražošanas tehnoloģiju modernizācijā laika posmā no 2004.gada līdz 2007.gadam nolūkā pilnīgāk izmantot Zemgales reģiona dabiskās konkurētspējas priekšrocības tirgū pieprasītās lauksaimniecības produkcijas ražošanā.

Nemot vērā pēdējos 10 gados uzkrāto pieredzi uzņēmējdarbības attīstībā, skaidri iezīmējams reģiona uzņēmēju sekmīgāka darbības koncentrācija un specializācija Rūpniecības un Lauksaimniecības ietvaros, sasniedzot augstākos rezultātus pievienotās vērtības ražošanas pieaugumā. Šajās nozarēs strādājošie komersanti veidos reģiona attīstības dominanti vidējā laika posmā, kura balstās uz lielākām iespējām palielināt peļņu un rentabilitāti, veidojot labvēlīgu vidi investīciju piesaistei inovatīviem projektiem, jaunu produktu izstrādei un konvencionālo produktu ražošanas apjoma un intensitātes palielināšanai. Salīdzinoši lielas izaugsmes iespējas paveras nozarē, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamo īpašumu un Būvniecībā. Šo nozaru izaugsmes dimensijas veido reģiona iedzīvotāju vēlme uzlabot dzīves apstākļus, komersantu centieni paplašināt un pilnveidot mājokļu, komerciāla rakstura ēku un citu būvju apsaimniekošanu, paaugstināt to energoefektivitāti. Šo pasākumu īstenošana cieši saistīta ar Būvniecības nozares attīstību – būvniecības produkcijas apjoma pieaugumu un nodarbināto skaita palielināšanos.

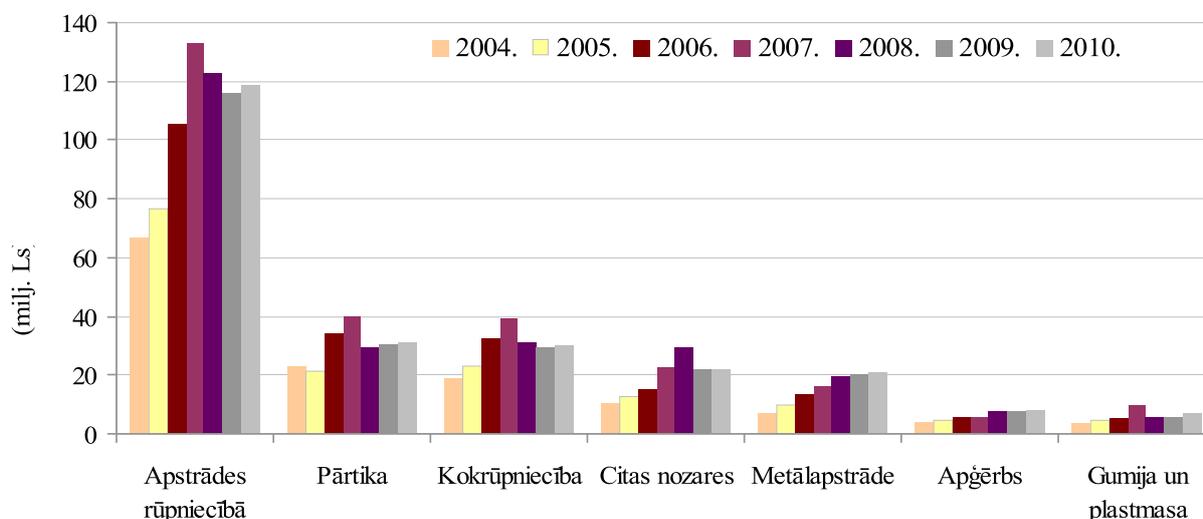
Zemgales reģiona *perspektīvās nozares*, apakšnozares un uzņēmējdarbības jomas cieši saistītas ar saražotās pievienotās vērtības apjomu, tās strukturālo sadalījumu, resursu pieejamību un infrastruktūru reģionā, kā arī uz reģiona dabiskajām, iegūtajām un salīdzinošajām konkurētspējas priekšrocībām. Tādējādi nozīmīgāko tautsaimniecības nozaru paketi veido Rūpniecības un Lauksaimniecības nozares, kā arī vairākas terciārās nozares jeb nozares, kurās strādājošie komersanti orientējas uz dažādu pakalpojumu sniegšanu iekšzemē un ārvalstīs mītošajiem iedzīvotājiem. Šo nozaru attīstība lielākā mērā sekmē mikro, mazās un vidējas uzņēmējdarbības attīstību, iedzīvotāju nodarbinātību lauku teritorijās, vides sakoptību, vietējo izejvielu piedāvājumu tādām nozīmīgām apstrādes rūpniecības nozarēm kā

koksnes, koka izstrādājumu un mēbeļu, pārtikas un dzērienu ražošana, pakalpojumu nozaru (transports, uzglabāšana un loģistika) attīstību.

Zemgales reģiona izaugsme un saimnieciskās darbības paplašināšanās ir cieši saistīta ar izglītības un zinātnes ciešāku sadarbību ar uzņēmējdarbības, iesaistoties dažādu problēmu risināšanā konkurētspējas paaugstināšanai, kā arī un inovatīvās darbības aktivizēšanu dažādās tautsaimniecības nozarēs. Izglītības, zinātnes un inovāciju attīstība lielā mērā nosaka nozaru izaugsmi reģionā, to konkurētspējas paaugstināšanos iekšējā tirgū un ārvalstīs.

6.2.2. Ieaugmes un apstrādes rūpniecība

Zemgales reģionā pēc pievienotās vērtības īpatsvara apstrādes rūpniecībā nozīmīgākās ir pārtikas rūpniecība - 26%, otrajā vietā -kokrūpniecība un mēbeļu ražošana, kuras īpatsvars apstrādes rūpniecības pievienotajā vērtībā ir sasniedz -25%.

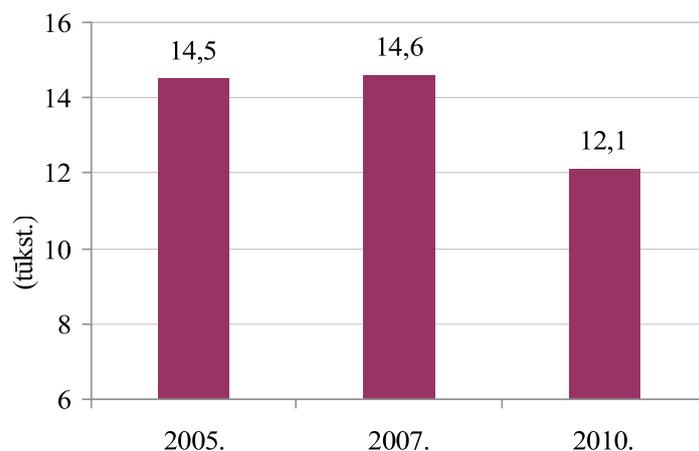
157. att. Zemgales reģiona apstrādes rūpniecības apakšnozarēs saražotā pievienotā vērtība

Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

Pārtikas rūpniecībā analizējamajā periodā ir vērojams salīdzinoši stabils pievienotās vērtības apjoma pieaugums, visaugstāko apjomu sasniedzot 2007.gadā – 39,6 milj.Ls, kad šajā apakšnozarē saražotās pievienotās vērtības īpatsvars sasniedza 30% no kopējās pievienotās vērtības apstrādes rūpniecībā reģionā. Kokrūpniecībā un mēbeļu ražošanā maksimālais ražošanas apjoms vērtības izteiksmē – 38,9 milj.Ls arī tiek sasniegts 2007.gadā, kas pārsniedza 2004.gada līmeni 2 reizes. Salīdzinoši augsts īpatsvars apstrādes rūpniecībā ir metālapstrādes un mašīnbūves izstrādājumu ražotājiem. Šajās apakšnozarēs strādājošie uzņēmumi 2010.gadā saražoja 18% no kopējās pievienotās vērtības apstrādes rūpniecībā Zemgalē. Ja pārtikas, kokapstrādes un mēbeļu ražošanā radītais pievienotās vērtības apjoms ir salīdzinoši stabils un analizējamajā periodā palielinās robežās no 30% līdz 60%, tad sevišķi strauji attīstās metālapstrādes un mašīnbūves nozare. Šajā nozarē saražotās pievienotās vērtības apjoms palielinājies nepilnas 3 reizes, bet gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā- 2,2 reizes. Tas skaidri norāda, ka šīs nozares ir ievērojami paaugstinājušas savu konkurētspēju apstrādes rūpniecības ietvaros Zemgales reģionā. Straujā pievienotās vērtības pieauguma pamatā šajā rūpniecības apakšnozarē strādājošo komersantu panākumi investīciju piesaistē ražošanas modernizācijai, atvērtība inovācijām un eksporta tirgus diversifikācija.

Laika periodā no 2004.-2010.gadam apstrādes rūpniecības nozarē strādājošie komersanti ir nodarbinājuši lielāko skaitu no reģiona ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Lai gan to kopējais skaits ekonomikas recesijas ietekmē 2010.gadā ir samazinājies par 2,4

tūkstošiem, nodarbināto īpatsvars rūpniecībā saglabā augstāko līmeni – 19 % no kopējā nodarbināto skaita reģionā.

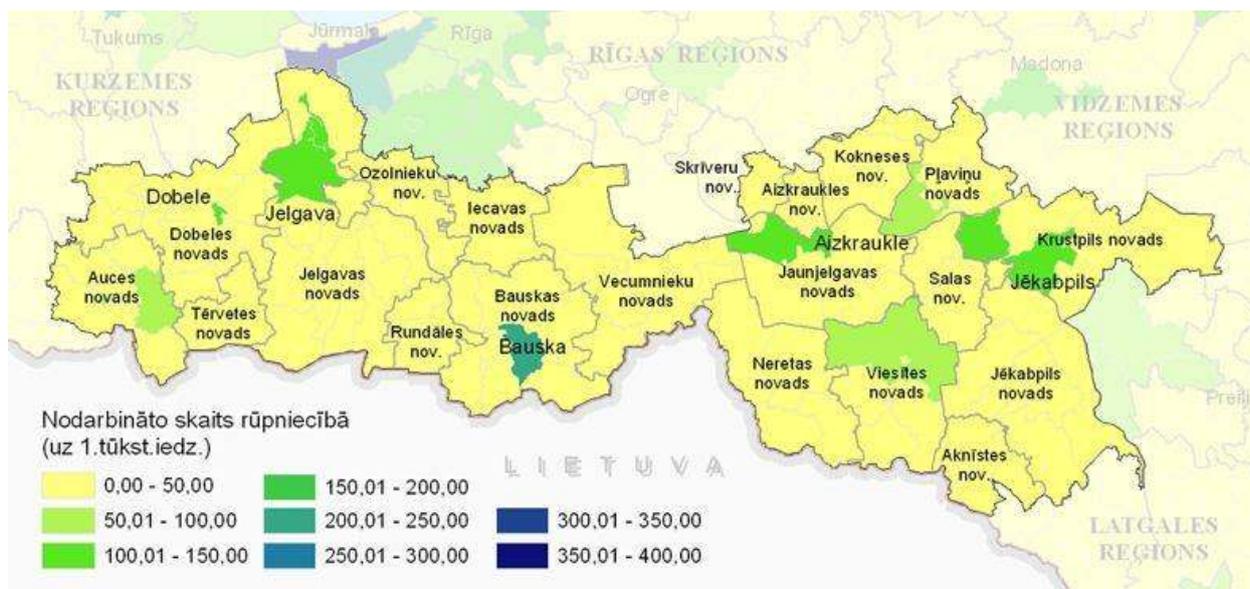

158. att. *Aizņemtās darba vietas apstrādes rūpniecībā*

Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

Apstrādes rūpniecības apakšnozarēs nodarbināto skaita struktūra norāda, ka Kokrūpniecība un mēbeļu ražošanā nodarbināti 33%, Pārtikas rūpniecībā – 25%, Apģērbu ražošanā -13%, Metālapstrādes un mašīnbūves nozarē -12% no kopējā nodarbināto skaita reģionā apstrādes rūpniecībā. Salīdzinot nodarbināto un pievienotās vērtības struktūru Apstrādes rūpniecībā, var secināt, ka divās nozarēs Pārtikas rūpniecībā un Metālapstrādes un mašīnbūves nozarē mazāks darbinieku īpatsvars kopējā struktūrā rada lielāku pievienotās vērtības īpatsvaru kas norāda uz augstāku darba ražīgumu šajās nozarēs kā pārējās analizētajās. Savukārt tikai Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā darbinieku skaits 2010.gadā pārsniedz nodarbināto skaitu nozarē salīdzinājumā ar 2004.gadu, kas nozīmē, ka nozarē ir radītas jaunas darba vietas, neskatoties uz vispārējo ekonomikas lejupslīdi valstī.

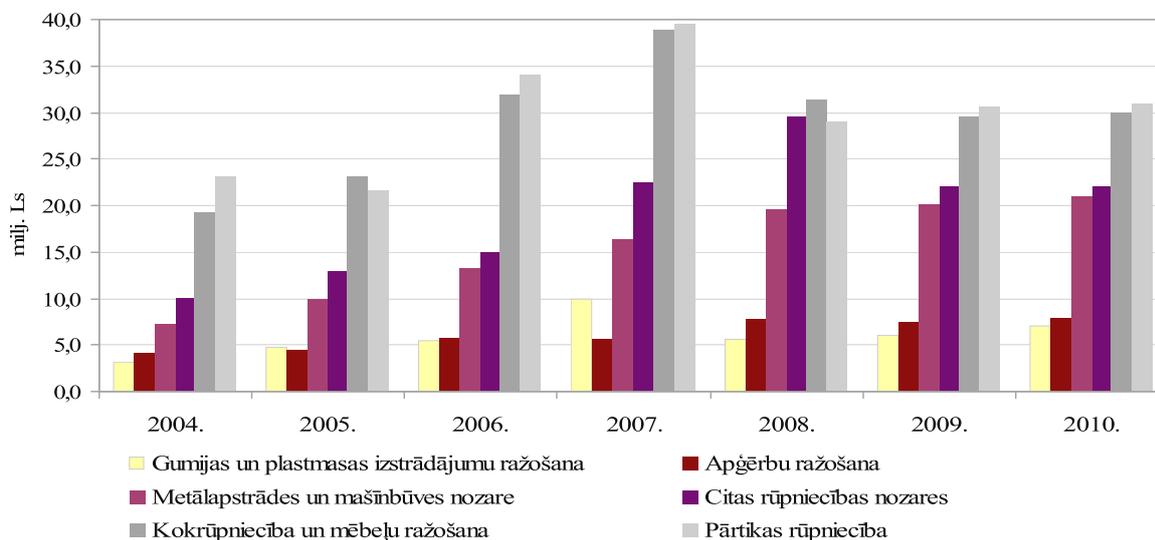
Apstrādes rūpniecības nozares attīstībai ir svarīga nodarbināto pieejamība reģiona teritorijā. Lielākais nodarbināto skaits rūpniecībā koncentrējas Jelgavā un Jēkabpilī, arī Bauskā, Dobelē un Aizkraukles novadā, kas liecina par uzņēmējdarbības augsto intensitāti šajās teritorijās. Vērtējot rūpniecības izvietojumu Zemgales reģionā, var secināt, ka tā koncentrējusies attīstības centros vai ap attīstības centriem, galvenokārt, lielākām pilsētām. Ņemot vērā rūpniecības uzņēmumu izvietojumu reģionā, tiek konstatēts, ka Jelgavas, Dobeles, Auces, Jēkabpils, Bauskas Aizkraukles, Krustpils, Ozolnieku, Kalnciema, Aknīstes un Jaunjelgavas novads veido vienotu teritoriju, kurā tiek saražots lielākais rūpniecības produkcijas apjoms. Šajā teritorijā pilnīgi vai daļēji atrodas 11 pašvaldību teritorijās.

159. att. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits rūpniecībā Vidzemes reģiona teritoriālajās vienībās, 2009. g.*

Avots: VID

Zemgales reģionā nozīmīgākajos darbības veidos radītā pievienotā vērtība uz vienu strādājošo laika periodā no 2004. līdz 2010.gadam palielinās. Lielākais darba ražīguma pieaugums –2,4 reizes laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam tiek konstatēts Metālapstrādes un mašīnbūves apakšnozarē strādājošajos uzņēmumos. Salīdzinoši augsts darba ražīguma līmenis ar pastāvīgu pieauguma tendenci šajā reģiona attīstībai nozīmīgajā darbības jomā vērojams visā pārskata periodā.

160. att. *Darba ražīgums apstrādes rūpniecības nozarēs Zemgales PR, 2004.- 2010.gados, milj.Ls*

Avots: autoru izdarīti aprēķini un prognoze, izmantojot LR CSP datus

Augstākais darba ražīgums Zemgales reģiona apstrādes rūpniecībā ir Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanas apakšnozarē, augstāko līmeni sasniedzot 2010.gadā – 18,9 tūkst.Ls uz vienu nodarbināto. Otrajā vietā darba ražīguma ziņā ir Metālapstrādes un mašīnbūves nozare – 14 tūkst.Ls uz vienu nodarbināto 2010.gadā.

Zemgalē *pārtikas rūpniecībā* nodarbināti 4,7% (2010.gadā) no visiem strādājošajiem reģionā. Daudzi lauksaimniecības nozares uzņēmumi saražotos produktus piegādā lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumiem, kas samērā vienmērīgi izvietoti visā reģiona teritorijā, tādējādi tiek nodrošināta ciešāka saistība starp izejvielu un gatavo produktu ražošanu, loģistikas izmaksu mazināšana, sekmējot saražoto produktu konkurētspējas paaugstināšanos iekšējā tirgū un ārvalstīs.

Pārtikas produktu ražošanas uzņēmumu skaits 2010.gadā - 98 t.sk.:

Gaļas un gaļas produktu ražošana, pārstrāde un konservēšana	- 31
Konditorejas un miltu izstrādājumu ražošana	- 25
Piena produktu ražošana	- 13
Graudu malšanas produktu, cietes un cietes produktu ražošana	- 9
Augļu un dārzeņu pārstrāde un konservēšana	- 8
Dzīvnieku barības ražošana	- 4
Augu un dzīvnieku eļļu un tauku ražošana	- 2
Citu pārtikas produktu ražošana	- 7

Reģionā lielāko eksportētāju skaitā iekļaujas vairāki lauksaimniecības nozarē saražoto produktu pārstrādes uzņēmumi, nozīmīgākie no tiem ir AS „DOBELES DZIRNAVNIKS” un SIA „JĒKABPILS PIENA KOMBINĀTS”.

AS „DOBELES DZIRNAVNIKS” ir izveidota 1976. gadā, kad reģionā tika uzcelts pirmais graudu elevators. Vēlāk tika uzbūvēta lieljaudas kalte ar tīrīšanas, šķirošanas un piemaisījumu atdalīšanas iekārtām. Šodien AS „DOBELES DZIRNAVNIKS” ir viens no vadošajiem graudu pārstrādes uzņēmumiem Baltijā un lielākais Latvijā. Uzņēmumam pieder viens no lielākajiem un modernākajiem graudu elevatoriem ar pilnu graudu pirmapstrādes ciklu un glabāšanas jaudu līdz 100 000 t. Tas dod iespēju graudus pieņemt, izkaltēt, attīrīt, uzglabāt un atkraut gan auto, gan dzelzceļa transporta līdzekļos. Mūsdienīgās ražošanas tehnoloģijas un lielā ražošanas jauda nodrošina plašu graudu pārstrādes produktu ražošanas klāstu, to realizācija aizņem ievērojamu Latvijas un Baltijas daļu attiecīgajā tirgus segmentā. Visas uzņēmuma ražotnes un organizatoriskās struktūrvienības ir atzītas kā atbilstošas ES normatīvajām prasībām. Uzņēmumā ir attīstīta loģistika, kas nodrošina uzņēmuma darbības elastību un efektivitāti. Uzņēmumam ir izveidots savs gatavās produkcijas realizācijas tīkls – tirdzniecības centri, kas izvietoti tirgus stratēģiski nozīmīgajās vietās valstī. Uzņēmuma darbības panākumu pamatā ir ražotās produkcijas augstā kvalitāte un stabilitāte savu saistību izpildē. Nozīmīgākie produkcijas veidi – kviešu un rudzu milti, dažādu graudaugu izstrādājumi, maisījumi maizes, pankūku cepšanai, konditorijas izstrādājumu izgatavošanai u.c. Uzņēmums ir ieguldījis nozīmīgas investīcijas ražotnes pilnveidei, piemēram, 2011.gadā darbu uzsāk jaunas, Baltijā modernākās kviešu dzirnavas, kas var pārstrādāt 400 t graudu diennaktī un tiek uzsākta jaudīgas makaronu rūpnīcas un jaunas graudu kaltes celtniecība.

SIA „JĒKABPILS PIENA KOMBINĀTS” nodarbojas ar piena iepirkšanu, piena produktu ražošanu un realizāciju. Mērķtiecīgas darbības un sekmīgas investīciju politikas rezultātā pēdējo piecu gadu laikā uzņēmumam ievērojami izdevies paaugstināt savu konkurētspēju - no 34. vietas piena pārstrādes ziņā tas pakāpies uz ceturto vietu. Produkcijas piegādātāji šim uzņēmumam ir lauksaimnieki no Austrumlatvijas līdz pat Pierīgai, ietverot piena ražotājus arī no Igaunijas pierobežas. Kombināts pieder lielākajam piena pārstrādes uzņēmumam Baltijā akciju sabiedrībai „ROKIŠKIO SŪRIS” (Lietuva), kam tiek eksportēti 95% no uzņēmumā savāktā piena. Uzņēmums specializējas fermentēta siera un nepasterizēta piena ražošanā un tirdzniecībā.

Pārtikas produktu ražošanas uzņēmumu attīstībai Zemgalē ir nepieciešamais intelektuālais un zinātniskais potenciāls, kas veic zinātniskos pētījumus, izstrādā jaunus produktus, tehnoloģijas un sagatavo augstas kvalifikācijas darbspēku. Ar pārtikas rūpniecībā

nepieciešamajiem speciālistiem uzņēmumus reģionā un visā valstī nodrošina Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultāte, kuras rīcībā ir modernas iekārtas un tehnoloģijas inovatīvu produktu izstrādei un konkrētu problēmu risinājumiem pārtikas produktu kvalitātes un bioloģiskās vērtības paaugstināšanai.

Profesionālo izglītību pārtikas pārstrādes jomā reģionā var iegūt Dobeles amatniecības vidusskolā, Jelgavas amatu vidusskolā, Saulaines profesionālajā vidusskolā, Vecbebru Profesionālajā vidusskolā, Viesītes arrodvidusskolā, Zaļenieku arrodvidusskolā.

Latvijas pārtikas ražotājiem galvenais noieta tirgus ir iekšējais tirgus. Vidēji ¼ saražotās produkcijas nozarē tiek eksportēta, galvenokārt uz Igauniju, Lietuvu un Krieviju, turklāt pārtikas preču eksports uz Lietuvu un Igauniju veido 42% no visa Latvijas pārtikas preču eksporta. Kā atzīst nozares pārstāvji, perspektīvi eksporta tirgi Latvijā ražotajiem pārtikas produktiem ir trešo valstu tirgi, piemēram, Krievija, Kazahstāna, Azerbaidžāna.

Nozares izaugsmes potenciāls balstās uz vietējā ražošanas pārtikas preču segmenta pieaugumu kopējā pārtikas preču tirgū Latvijā. Nozares konkurētspējas pieaugums nodrošinās vietējās produkcijas tirgus daļas pieaugumu, samazinot importa segmentu. Izaugsme šajā nozarē dod stimulu pieprasījuma pieaugumam gan lauksaimniecībai – galvenajai izejvielu piegādātājai, gan pakalpojumu nozarēm.

Kokrūpniecības un mēbeļu ražošanas salīdzinošas priekšrocības ir vietējo resursu nodrošinājums un tai ir stabils eksporta tirgus. Izaugsme kokrūpniecībā veicina pieprasījuma pieaugumu gan mežsaimniecības nozarē – kā izejmateriālu piegādātājai, gan pakalpojumu nozarēm, īpaši transportam. Kokrūpniecība vidējā termiņā veidos vairāk kā piektdaļu no kopējās pievienotās vērtības pieauguma apstrādes rūpniecībā un dos vislielāko ieguldījumu apstrādes rūpniecības kopējā eksporta pieaugumā (26%).

Zemgalē kokrūpniecībā nodarbināti 5,8% no visiem reģionā strādājošajiem, no tiem lielākā daļa – 3,5 tūkstoši strādājošo ir koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanā, 780 mežsaimniecībā un mežizstrādē, apmēram 500- mēbeļu ražošanā.

Nozares galvenie eksporta tirgi ir vecajās ES dalībvalstīs, tomēr pēdējos gados eksporta struktūrā ir palielinājies trešo valstu īpatsvars. Reģionā lielāko eksportētāju vidū tiek iekļauti šādi kokrūpniecības uzņēmumi - SIA „LATGRAN”, SIA „DIŽMEŽS”, SIA „E WOOD”, SIA „PĒTERKOKS”, SIA „JELD-WEN LATVIJA”, SIA „EIBE-L”, SIA „DLLA”, SIA „OŠUKALNS”, SIA „MERCOS LINKS”.

SIA „LATGRAN” nodarbojas ar industriālo biomasas granulu ražošanu un realizāciju galvenokārt eksportam. Granulas izmanto elektrības ražošanai lielajās spēkstacijās un siltuma un elektrības ražošanai koģenerācijas stacijās Zviedrijā un Dānijā. Uzņēmums aktīvi strādā pie tirgus segmenta paplašināšanas. Pašreiz SIA „LATGRAN” ir divas biomasas granulu rūpnīcas Jaunjelgavā un Jēkabpils rajona Kūku pagastā. Kopējais rūpnīcu saražotās produkcijas daudzums ir 230 tūkst. tonnu granulu gadā. Bet Krāslavas novadā pašreiz notiek aktīvi būvniecības darbi, kur tiek būvēta SIA „LATGRAN” trešā granulu ražošanas rūpnīca, kas palielinās ražošanas apjomus līdz 380 tūkstošiem tonnām gadā.

SIA „DIŽMEŽS” dibināts 1996.gadā, nodarbojas ar kokmateriālu tirdzniecību, mēbeļu furnitūras un sagatavju ražošanu. Firmas produkts ir bērza mēbeļu sagataves.

SIA „E WOOD” atrodas Dobelē un nodarbojas ar kokapstrādi un kokmateriālu izstrādājumu ražošanu.

SIA „PĒTERKOKS” specializējas koka industriālā iepakojuma ražošanā un eksportā ar kapacitāti līdz 200 automašīnām mēnesī. SIA „PĒTERKOKS” pieder meitas uzņēmums SIA „AB TERASES”, kas ražo daudzkomponentu rūpniecisko un speciālo iepakojumu, kā arī izgatavo un uzstāda dārza konstrukcijas-lapenes, terases, spēļu laukumus, auto nojumes, bērnu namiņus.

SIA "JELD-WEN LATVIJA" tika dibināta 1994. gadā. Uzņēmums nodarbojas ar kvalitatīvu iekšdurvju ražošanu un piedāvā plašu durvju klāstu – durvju komplektus, stiklotas durvis, durvis ar pārpalci, salokāmās un bīdāmās durvis.

SIA „EIBE-L” ražo masīva priedes koka mēbeles –kumodes, koridoru un dzīvojamo istabu mēbeles, drēbju skapjus, gultas u.c. Šobrīd uzņēmumā ir 140 strādājošo un mēnesī tiek pārstrādāti ~ 500 m³ koksnes. Visa saražotā produkcija tiek eksportēta uz Somiju, Vāciju un Austriju.

SIA „DLLA” specializējas mežizstrādē, kokapstrādē, palešu un taras dēļu ražošanā, meža īpašumu pirkšanā un reģistrācijā zemes grāmatā. Sadarbības partneri atrodas gan Latvijā, gan Eiropā. Pašreiz nodarbina aptuveni 70 darbiniekus un viens no uzņēmuma mērķiem ir meža resursu atjaunošana. Mežu apsaimniekošanai piedāvā pilnu ciklu - izstrādi, cirsmu atjaunošanu, jaunaudžu kopšanu, individuāli izvēloties katrai konkrētai teritorijai piemērotāko modeli.

SIA „OŠUKALNS” dibināts 1993.gadā. Sākotnējo darbību tā uzsāka kā neliela mežizstrādes firma. Darbības laikā kompānija strauji attīstījās un izveidoja jaunas nozares, kā rezultātā SIA „OŠUKALNS” ir kļuvusi par daudznozaru kompāniju, kuras darbības virzieni ir kokapstrāde, ceļu būve, dabīgo izrakteņu ieguve, nekustamie īpašumi, kravas auto rezerves daļu tirdzniecība un kravas auto piekabju pārbūve, siltumenerģijas ražošana. SIA „OŠUKALNS” ir divi meitas uzņēmumi ārpus Latvijas valsts robežām: Ukrainā – NDB EXPORT un Baltkrievijā – NDB TEX. Šo uzņēmumu darbības virziens ir kokapstrāde un kravas auto rezerves daļu mazumtirdzniecība.

Salīdzinot Zemgales un citu Latvijas reģionu kokapstrādes uzņēmumus, kuros izvietoti uzņēmumu pamatlīdzekļi, redzams, ka Zemgale izceļas ar salīdzinoši augstu ieguldījumu kokapstrādē (Zemgalē - 23,2%, Latvijā - 20,1%).

Kokapstrāde ir nozare ar potenciālu izaugsmi uz zināšanām balstītā ekonomikā. Patlaban daļa kokapstrādes produkcijas vēl ir ar salīdzinoši zemu pievienoto vērtību, kā piemēram ir balķi, kokmateriāli un zemas vērtības mēbeļu izstrādājumi.

Kokapstrādes uzņēmumu attīstībai Zemgalē ir nepieciešamais intelektuālais un zinātniskais potenciāls, kas var veikt zinātniskos pētījumus, izstrādāt jaunus produktus, tehnoloģijas un sagatavot augstas kvalifikācijas speciālistus. Kokapstrādes nozarē speciālistus nodrošina Latvijas Lauksaimniecības universitātes Meža fakultāte. Arodizglītību var iegūt Viesītes arodvidusskolā un Jelgavas Amatniecības vidusskolā, Aizkraukles arodvidusskolā.

Zemgales reģiona priekšrocība ir Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts (MeKA), kas atrodas Jelgavā, kura mērķis ir apvienot augstskolas un nozares uzņēmēju spēkus, lai celtu meža nozares konkurētspēju Baltijā. MeKAs pamatuzdevums ir risināt nozares izvirzītos meža un koksnes produktu attīstības un profesionālās izglītības pilnveidošanas jautājumus, pētnieciskos un attīstības projektus, veikt pakalpojumus testēšanas un pielietojamo pētījumu jomā, veikt tālākizglītības pasākumu un atbalstu profesionālās izglītības pilnveidošanai.

Bez tam Zemgales reģionā atrodas Jēkabpils Kokapstrādes uzņēmējdarbības parks, kurā ar modernām iekārtām tiek veikta produkcijas testēšana un sertifikācija, kā arī ir radītas iespējas iegūt profesionālo izglītību un informāciju.

Latvijas kokrūpniecību raksturo augsti attīstīta koksnes pirmapstrāde, tāpēc nākamais uzdevums ir koksnes tālākas pārstrādes attīstīšana, lai no katra koksnes kubikmetra iegūtu aizvien augstāku pievienoto vērtību. Ja salīdzinām ar citām meža „lielvalstīm”, kur koksnes produktu pievienotā vērtība uz vienu koksnes kubikmetru sasniedz pat 400–800 eiro/m³, Latvijā tā pagaidām ir vidēji 158 EUR/m³.

Iepriekšminētie resursi izglītībā, zinātnē, lauksaimniecībā, pārtikas produktu pārstrādē, kokapstrādē norāda uz to, ka Zemgalē ir nepieciešamie resursi, kā arī radīti

priekšnoteikumi, lai Zemgale būtu izglītības un zinātnes centrs lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, kas veiksmīgi konkurē šīs produkcijas ražošanā un pārstrādē.

Metālu ražošanas un metālapstrādes nozare 2010.gadā veidoja nedaudz vairāk kā 10% no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības un eksportēja gandrīz $\frac{3}{4}$ saražotās produkcijas. Ņemot vērā lielo eksporta īpatsvaru produkcijas realizācijā, pasaules ekonomikas lejupslīde būtiski ietekmēja nozares attīstību. 2009. gadā nozares izlaide saruka par 23,6%, savukārt realizācijas apjomi samazinājās par aptuveni 40% gan vietējā tirgū, gan eksportā. Nozares izlaides zemākais līmenis bija vērojams 2009. gada martā. Kopš šī brīža līdz 2010. gada beigām nozares izlaides apjomi jau palielinājās relatīvi strauji – par 2% ik mēnesi. Metālu ražošanas un metālapstrādes nozarē reģionā nodarbināti 2,3% no kopējā strādājošo skaita Zemgalē.

Zemgales metālapstrādes rūpniecības uzņēmumos ieguldīti 3,3% no komersantu pamatlīdzekļiem.

Nozare reģionā attīstās trīs reizes straujāk nekā vidēji Latvijā uz padomju laikā izvērstās smagās industrijas, īpaši mašīnbūves, radītās infrastruktūras bāzes. Līderi reģionā - Jelgavas novads un Jelgavas pilsēta. 2010. gadā nozarē strādā:

Metālu ražošanā – 2 uzņēmumi t. sk.:

Čuguna, tērauda un dzelzs sakausējumu ražošanā	– 1
Tērauda cauruļu, dobu profilu un to savienojumu ražošanā	– 1
Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas	– 41, t.sk.:
Metāla konstrukciju ražošanā	– 12
Metāla kalšanā, presēšanā, štancēšanā un velmēšanā; pulvermetallurģijā	– 3
Metālu mehāniskā apstrādē; virsmas apstrādē un pārklāšanā	– 16
Galda piederumu, darbarīku un metāla izstrādājumu ražošanā	– 1
Pārējo gatavo metālizstrādājumu ražošanā	– 9

Metālu, metālu izstrādājumu, mašīnu, iekārtu un transportlīdzekļu ražošanas nozarei ir plaši attīstīti ārējie ekonomiskie sakari. Produkcija tiek eksportēta uz vairāk kā 100 pasaules valstīm. Mašīnbūves un metālapstrādes nozare vidējā termiņā veidos vairāk kā 10% no kopējās pievienotās vērtības pieauguma apstrādes rūpniecībā un dos lielu ieguldījumu apstrādes rūpniecības kopējā eksporta pieaugumā. Nozarei ir liels importa aizstāšanas potenciāls, jo saražotās iekārtas un izstrādājumus var ne tikai realizēt ārējos tirgos, bet arī izmantot vietējos uzņēmumos. Tādējādi nozarei ir liels pakārtotais efekts arī uz citu nozaru ražošanas attīstības potenciālu.

Par lielākajiem eksportētājiem nozarē var uzskatīt SIA „DINEX LATVIA”, SIA „EAST METAL”, SIA „TORGY BALTIC”, SIA „AKG THERMOTECHNIK LETTLAND”, SIA „EUROMAINT RAIL”, SIA „FERO M”, SIA „LOCITECH PRODUCTION”.

SIA „DINEX LATVIA” dibināta 2000.gadā, specializējas automašīnu rezerves daļu ražošanā un 97 % no tām eksportē.

SIA EAST METAL ražo dažādus metāla izstrādājumus un tai ir divas rūpnīcas Latvijā – Dobelē un Daugavpilī, kas ir aprīkotas ar modernām mašīnām, pie kurām strādā 250 augsti izglītoti un pieredzējuši darbinieki.

SIA „TORGY BALTIC” ražo cauruļu stiprinājumus naftas un gāzes caurulēm pēc mātes uzņēmuma Norvēģijā pasūtījuma un visa produkcija tiek eksportēta. Eksporta apjoms ir apmēram 500 tūkstoši kilogramu gatavās produkcijas gadā.

SIA „AKG THERMOTECHNIK LETTLAND” atrodas Jelgavā un ražo kompresorus, celtniecības iekārtas, gāzes un dīzeļa dzinējus, dzesēšanas un saldēšanas iekārtas.

SIA „EUROMAINT RAIL” ražotne Jelgavā darbojas kopš 2007. gada un ir koncerna „EUROMAINT AB” (Zviedrija) četrpadsmitā rūpnīca un meitasuzņēmums. SIA „EUROMAINT RAIL” veic dzelzceļa transporta ritošā sastāva komponentu atjaunošanu un remontu. Šobrīd Jelgavas ražotnē tiek atjaunoti vairāk nekā 100 dažādi produkti. To skaitā tādas komponentes kā bremžu cilindri, amortizatori, elektromagnētiskās bremzes, pneimatiskie amortizatori, sajūgi, vakuumsūkņi, spoles, lokomotīvu vadītāju sēdekļi u.c

SIA „FERO M” nodarbojas ar metāllūžņu uzpirkšanu.

SIA „LOCITECH PRODUCTION” nodarbojas ar metālapstrādi un atrodas Jelgavā.

Speciālistus nozarē reģionā nodrošina Latvijas Lauksaimniecības universitātes Tehniskā fakultāte, arodizglītību nodrošina Jelgavas Amatniecības vidusskola, Jelgavas amatu vidusskola.

Ķīmiskās rūpniecības nozarē ietilpst ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana, farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana, kā arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana.

Zemgales reģionā ķīmijas nozarē nodarbināti 1,7 %, no kopējā strādājošo skaita. Galvenās nozares attīstības iespējas ir saistītas ar ārējiem tirgiem. Ķīmiskajai rūpniecībai Zemgalē ir stabilas tradīcijas, augsti kvalificēti speciālisti, ilgstoši ir ražota plaša spektra produkcija gan gala patēriņam, gan starppatēriņam, ir laba zinātniskās pētniecības bāze. Viens no tradīciju glabātājiem - Dobeles novads, kam ir noteiktas iestrādes un speciālistu potenciāls, tostarp specifiskās ķīmijas un farmācijas apakšnozarēs.

Kopā nozarē strādā 6 uzņēmumi, t.sk.:

Pārējo organisko ķīmisko pamatvielu ražošana – 1

Ēterisko eļļu ražošana – 1

Citur neklasificētu ķīmisko vielu ražošana - 4

Ķīmiskajai rūpniecībai ir augsts izaugsmes un eksporta potenciāls. Nozare nodarbina augsti kvalificētu darbaspēku un tās produkcijai ir relatīvi augsta pievienotā vērtība. Nozarei vidējā termiņā sagaidāms trešais lielākais ieguldījums apstrādes rūpniecības kopējās pievienotās vērtības pieaugumā (12%). Ilgtermiņā arvien lielāku ieguldījumu dos tādas uz zināšanām balstītu nozares produktu ražošana kā farmaceitiskie preparāti, organiskās ķīmijas pamatvielas u.tml.

Par lielāko eksportētāju nozarē uzskatāms SIA TENACHEM, kura ražo celtniecības ķīmijas materiālus:

- ❖ dažādus hermētiķus – poliuretāna, epoksiuretāna, polisulfīdu un akrilāta;
- ❖ jumta segumus un hidroizolējošas bituma mastikas;
- ❖ poliuretāna polimēru un poliuretāna līmes.

Lielāko eksportētāju vidū ir arī 3 plastmasas izstrādājumu ražošanas uzņēmumi – AS „PET BALTIJA”, SIA „EVOPIPES”, SIA „POLIURS”.

AS „PET BALTIJA” ir dibināta 2003. gada janvārī ar mērķi veidot otrreizējo PET pārstrādes rūpnīcu. Uzņēmuma specializācija ir izlietoto PET pudeļu otrreizēja pārstrāde. Pārstrāde uzsākta 2004. gada maijā. Uzņēmums strādā nepārtrauktā režīmā, tā pārstrādes jauda ir ~24000t PET pudeļu gadā. Uzņēmums ir lielākais Baltijas valstīs savā nozarē un vienīgais Latvijā tāda veida pārstrādes uzņēmums, kas sadarbojas ar gan ar Latvijas, gan ārvalstu izlietotā iepakojuma savācējiem un piegādātājiem.

SIA „EVOPIPES” ir viens no modernākajiem cauruļu ražotājiem Eiropā un pasaulē, optimāls cauruļu ekstrūzijas tehnikas un tehnoloģijas pēdējo sasniegumu apvienojums. SIA „EVOPIPES” produkcija ir spilgts plastmasas cauruļvadu evolūcijas rezultāts visās tās izpausmēs, kura piedāvājumā ir plašs produktu sortiments, katra produktu grupa sniedz pilnu profesionālu un drošu tehnisko risinājumu spektru ārējo un iekšējo inženiertīklu izveidošanā

ūdens, gāzes apgādē, notekūdeņu novadīšanā, elektro un vispārējā celtniecībā. SIA „EVOPIPES” cauruļu, fasondaļu un montāžas aksesuāru konstrukcija ir rūpīgi izstrādāta ar mērķi nodrošināt maksimāli ērtu un ekonomiski izdevīgu cauruļvadu sistēmu montāžas izpildi. SIA „EVOPIPES” inovatīvo produktu konstruktīvie risinājumi un tehniskie parametri pilnīgi atbilst aktuālo starptautiski pieņemto un pielietojamo standartu un normu prasībām.

SIA „POLIURS” ir 1995. gadā dibināts uzņēmums, kurš pamatdarbību veic divos galvenajos novirzienos:

- 1) rūpnieciski izolētu cauruļvadu ražošana un montāža;
- 2) plastmasas cauruļu un dažādu profilveida izstrādājumu ražošana.

Uzņēmumā ir ieviesta starptautiskajiem ISO standartiem atbilstošas kvalitātes un vides pārvaldības sistēmas, tiek regulāri veikta ražošanas tehnoloģiju modernizācija un darbinieku kvalifikācijas celšana. Uzņēmuma efektīvā darbība un izaugsme vairāk kā 15 gadu gaitā ir ļāvusi SIA POLIURS kļūt par pārliecinošu tirgus līderi rūpnieciski izolētu cauruļu nozarē Baltijas valstīs, kā arī gūt panākumus konkursos Krievijā, Skandināvijas un Rietumeiropas valstīs.

Zemgales **tekstilindustrijā** nodarbināti 2,5% no visiem reģionā strādājošiem. Tekstilrūpniecības un apģērbu ražošanas nozare Zemgalē ir būtiska, īpaši Jelgavas, Dobeles un Jēkabpils pilsētās un novados. Nozarē strādā 18 uzņēmumi:

Tekstilšķiedru sagatavošana un vēršana	- 3
Tekstilmateriālu aušana	- 2
Tekstilmateriālu apdare	- 1
Gatavo tekstilizstrādājumu ražošana, izņemot apģērbu	- 12

Par lielākajiem eksportētāju uzņēmumiem Zemgalē šajā nozarē var uzskatīt - SIA „PIONIERIS 2”, SIA „EK AUCE”, SIA „KKR”, SIA „GEFA LATVIJA”, SIA „NYBO DOBELE”.

SIA „PIONIERIS 2” ir dibināta 2001. gadā Kalnciemā. Ražotnē strādā 150 darbinieki. Fabrika sniedz šūšanas un piegriešanas pakalpojumus.

SIA „EK AUCE” atrodas Aucē un nodarbina apmēram 200 strādājošos. Nodarbojas ar dažādu tekstilizstrādājumu ražošanu, kurus eksportē uz Kanādu, Šveici, Japānu, Koreju, Norvēģiju, ASV u.c., gada eksporta apjoms ir ~1,5 miljoni eiro.

SIA „KKR” atrodas Jelgavā un ražo mīkstās rotalietas.

SIA „GEFA LATVIJA” atrodas Jēkabpilī un nodarbojas ar apģērbu rūpniecisko izgatavošanu un šūšanu. Visu produkciju eksportē iz Zviedriju.

SIA „NYBO DOBELE” atrodas Dobelē un specializējas vieglo darba apģērbu ražošanā.

Ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē reģionā nodarbināti 1,5% no kopējā strādājošo skaita. Nozare dod 2% no reģionā saražotās kopējās pievienotās vērtības.

Zemgales teritorija ir bagāta ar derīgajiem izrakteņiem - smilts – grants, smilts, dolomīta, māla, kūdras, ģipšakmens, kaļķakmens krājumiem, reģionā kopā ir 156 minerālu ieguves vietas ar kopējo teritoriju 1165,5 ha. Zemgales teritorijā derīgie izrakteņi ir sastopami dažāda vecuma un dziļuma iežos – gan pamatklintājā, gan pamatiežos, kā arī kvartāra nogulumos. Praktiskai izmantošanai nozīmīgi ir derīgie izrakteņi, kuri atrodas tuvāk zemes virspusei.

Izejvielu pieejamības ziņā ieguves rūpniecībai un karjeru izstrādei Zemgalē ir perspektīvas, ņemot vērā šo resursu nelielu attālumu no Rīgas reģiona, kurā līdz ar

ekonomiskās aktivitātes, arī būvniecības nozares, atvēršanos pieprasījums pēc izejvielām pieaugs, nodrošinot Zemgales karjeru un atradņu noslogojumu.

Viens no nozīmīgākajiem zemes dziļņu resursiem ir Dobeles struktūra Dobeles novadā. Tā atrodas Slagūnes un Zebrus ezera apkārtnē. Iegarenā struktūra orientēta virzienā no rietumiem – dienvidrietumiem uz austrumiem – ziemeļaustrumiem. Tās garums ir vairāk nekā 10 km, bet platums – līdz 5 km. Pēc ģeoloģiskās izpētes darbiem 1989. – 1990. gadā tā atzīta par visperspektīvāko dabas gāzes pazemes glabātavu Latvijā, jo tajā ir jau daļēji veikti nepieciešamie seismiskās izpētes un ģeoloģiskās urbšanas darbi. Līdzīgi kā Inčukalna glabātavā, kolektorālānis ir porainie kembrija smilšakmeņi, kurus sedz gāzi necaurīdīgie ordovika un silūra karbonāti. Ordovika un silūra iežu kopējais biezums ir 600 – 700 m. Salīdzinājumā ar Inčukalna gāzes glabātavu, kolektorālānis atrodas lielākā dziļumā (1100 – 1200 m), bet Dobeles struktūras tilpums ir apmēram 10 miljardi m³, kas ir vismaz divas reizes lielāks nekā Inčukalna gāzes glabātavā.

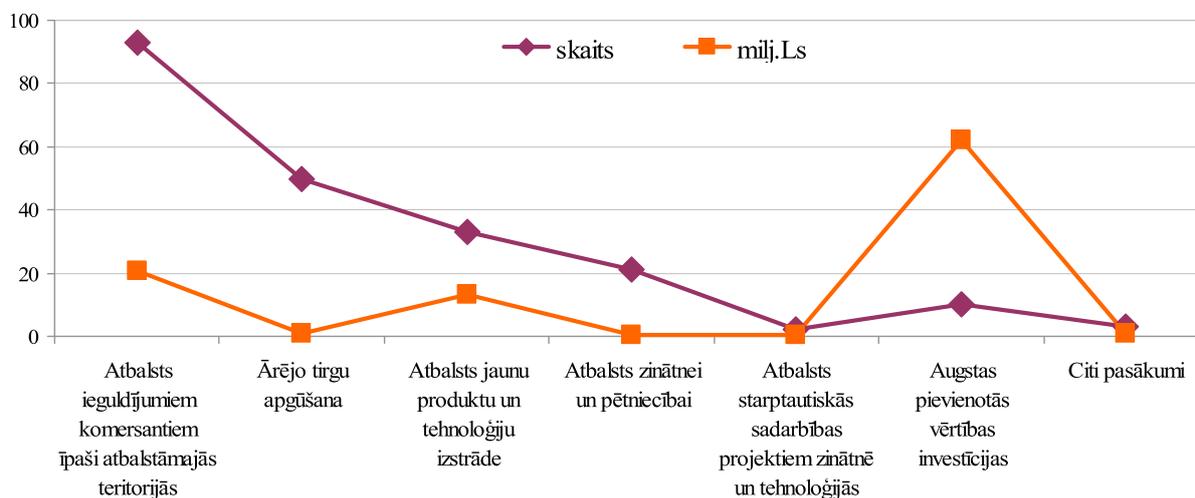
Zemgalē atrodas 3 valsts nozīmes atradnes - Dolomīta atradne Aiviekste, Dolomīta atradne Iecava, Smilts-grants atradne Veseta. Viens no nozīmīgākajiem derīgajiem izrakteņiem Zemgalē ir kūdra, tās ieguve notiek 87 atradnēs, smilts ieguve notiek 25 atradnēs, Smilts – grants un smilts ieguve notiek 34 ieguves vietās. Auces novadā atrodas viena no lielākajām dabas bagātībām valstī- Kaļķakmens atradne.

Zemgales ieguves rūpniecības uzņēmumos ieguldīti 3,7% no komersantu pamatlīdzekļiem. Nozarei ir attīstības perspektīva, jo iegūtie resursi tiek izmantoti būvniecībā un ceļu būvniecībā.

2010.gadā lielāko Latvijas eksportētāju vidū, kuru kopējais eksporta apjoms veido 80% no visa valsts eksporta, ir 44 uzņēmumi no Zemgales reģiona. Nozīmīgāko ieguldījumu eksporta apjoma pieaugumā devušas šādas komercsabiedrības:

- ❖ 9 kokrūpniecības uzņēmumi- SIA „LATGRAN”, SIA „DIŽMEŽS”, SIA „E WOOD”, SIA „PĒTERKOKS”, SIA „JELD-WEN LATVIJA”, SIA „EIBE-L”, SIA „DLLA”, SIA „OŠUKALNS”, SIA „MERCO LINKS”;
- ❖ 9 tirdzniecības uzņēmumi- SIA „ELAGRO TRADE”, SIA „LINAS AGRO”, SIA „AGRO TRADE LATVIJA”, SIA „SIGILO KV”, SIA „BALTEX EXPORT IMPORT”, SIA „ELAGRO”, SIA „DANFORT”, SIA „TRANSIT DEGVIELA”, SIA „JELGAVFARM”;
- ❖ 7 metālizstrādājumu un mašīnbūves ražošanas uzņēmumi - SIA „DINEX LATVIA”, SIA „EAST METAL”, SIA „TORGY BALTIC”, SIA „AKG THERMOTECHNIK LETTLAND”, SIA „EUROMAINT RAIL”, SIA „FEROM”, SIA „LOCITECH PRODUCTION”;
- ❖ 5 tekstilizstrādājumu ražošanas uzņēmumi - SIA „PIONIERIS 2”, SIA „EK AUCE”, SIA „KKR”, SIA „GEFA LATVIJA”, SIA „NYBO DOBELE”;
- ❖ 3 plastmasas izstrādājumu ražošanas uzņēmumi – AS „PET BALTIJA”, SIA „EVOPIPES”, SIA „POLIURS”;
- ❖ pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumi, AS „DOBELES DZIRNAVNIKS” un SIA „JĒKABPILS PIENA KOMBINĀTS”;
- ❖ 2 derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumi – SIA „NORDTORF”, SIA „LAFLORA”;
- ❖ mežsaimniecības uzņēmums- SIA „LATSIN” Latvijas-Zviedrijas kopuzņēmums, siltumizolācijas materiālu ražošanas uzņēmums - SIA „TENAPORS”, lauksaimniecības produkcijas ražotājs - AS „BALTICOVO” un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība- „LATRAPs”, ķīmiskās rūpniecības uzņēmums- SIA „TENACHEM”, un citi veiksmīgi strādājoši uzņēmumi.

Uzņēmumu eksportspējas palielināšanos veicina sekmīgi īstenotie investīciju projekti inovatīvu produktu izstrādei, ražošanas modernizācijai un paplašināšanai, kā arī valsts un ES atbalsta pasākumi eksporta veicināšanas pasākumi jaunu tirgu apgūšanā un eksporta draudu mazināšanā, kā arī palielinātas pievienotās vērtības un inovatīvu produktu ražošanai. Ražošanas modernizācijai un konkurētspējas paaugstināšanai Zemgales reģiona uzņēmēji mērķtiecīgi izmanto ES struktūrfondu piedāvātās iespējas.

161. att. Zemgales reģiona uzņēmēju realizētie ERAF projekti un to finansējums

Avots: autoru izdarīti aprēķini, izmantojot esfondi.lv datus

Nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs Zemgales reģionā ir piesaistīti 104,5 miljoni latu ERAF finansējuma, realizējot 212 projektus. Lielākais finansējuma apjoms – 62,2 miljoni Ls jeb 60 % no kopējā ir piesaistīts augstas pievienotās vērtības investīciju atbalsta pasākumā, realizēti 10 projekti vidēji 6,2 miljonu latu vērtībā. Lielākais projektu skaits - 93 realizēts atbalsta pasākumā- ieguldījumi mikro, maziem un vidējiem komersantiem īpaši atbalstāmajās teritorijās par 20,8 miljoniem Ls.

6.2.3. Lauksaimniecība un mežsaimniecība

Lauksaimniecība ir nozare, kas piegādā izejvielas pārtikas un dzērienu, lopbarības, kā arī nepārtikas produktu ražošanai ķīmiskajā rūpniecībā, tekstilrūpniecībā, enerģētikā un citās darbības jomās. Atjaunojamās enerģijas ražošana, kas ir viena no ES prioritātem, ir iespējama, izmantojot lopkopības un augkopības ražotņu blakus produktus, tādējādi palielinot nozarē saražotās pievienotās vērtības apjomu, sekmējot darbaspēka izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos laukos un samazinot negatīvo ietekmi uz vidi.

Zemgale tradicionāli ir bijis aktīvākais un veiksmīgākais lauksaimniecības reģions valstī, kas izskaidrojams ar augstiem zemes auglības un augsnes sastāva rādītājiem, kā arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes augsto īpatsvaru. Lielākajām un auglīgākajām lauksaimniecībā izmantojamajām zemes platībām Zemgales reģionā ir piešķirts Nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes statuss.

Lauksaimniecība un mežsaimniecība ieņem salīdzinoši lielu īpatsvaru Zemgales reģiona pievienotajā vērtībā - 2010.gadā tā sasniedz 13% jeb 107,2 milj.Ls, kas ir vēsturiski augstākais sniegums pēdējos 20 gados. Saražotās produkcijas vērtība šajā nozarē laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam ir palielinājusies 1,6 reizes.

Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināti ir ap 3 tūkstoši strādājošie, kas ir 5%

no visiem reģionā strādājošajiem, bet tas ir būtiski samazinājies salīdzinājumā ar 2005.gada, kad šajā nozarē strādāja nedaudz vairāk kā 4,4 tūkstoši strādājošie. Iemesls nodarbināto skaita samazinājumam varētu būt saimniekošanas efektivitātes paaugstināšanās modernizācijas rezultātā. Tomēr sezonas laikā pieprasījums strādājošajiem palielinās.

Zemgale izceļas ar salīdzinoši augstu ieguldījumu uzņēmumu pamatlīdzekļos lauksaimniecības produkcijas ražošanai, kas 3 reizes pārsniedz vidējo rādītāju valstī, attiecīgi 37,2% un 10,6%. No LIZ platībām aramzeme Zemgales reģionā aizņem par 13% vairāk nekā vidēji Latvijā, kas dod priekšrocības Zemgalē audzēt lauksaimniecisko produkciju. Zemes kadastrālā vērtība ir gandrīz par 50% augstāka nekā citos valsts lauku novados, kas paver iespējas lauksaimniecības attīstībai un specializācijai, auglīgākās augsnes ir reģiona līdzenumā, kuru zemes kadastrālā vērtība vidēji ir virs 60 ballēm, bet atsevišķās vietās pat līdz 82 ballēm, piemēram, Sesavas pagastā.

Zemgalē darbojas konkurētspējīgi un mūsdienīgi lauksaimniecības uzņēmumi, kas ir 18% no kopējo uzņēmumu skaita. Produkcijas ražošanas diversifikācija tiek balstīta uz salīdzinošām priekšrocībām reģionā, tādējādi saražotajā lauksaimniecības produkcijā dominē tādi energoietilpīgi kultūraugi kā rapsis un graudaugi, kā arī piena ražošana, putnkopība un liellopu audzēšana lopkopības nozares ietvaros.

Lielākais lauksaimniecības produktu ražotājs un eksportētājs Zemgales reģionā ir AS BALTICOVO ar vairāk kā 30 gadu pieredzi olu un olu produktu ražošanā. Šo gadu laikā Balticovo ir kļuvis par lielāko un modernāko olu un olu produktu ražotāju Ziemeļeiropā. Uzņēmuma darbība ir orientēta uz Latvijas un starptautiskajiem tirgiem. Uzņēmums eksportē vairāk kā 60 procentus no saražotās produkcijas. AS „BALTICOVO” ir uzņēmums, kas rūpīgi strādā pie produktu kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanas un veterinārās uzraudzības pasākumu aktualizācijas. stingrā. Uzņēmumā ir sava akreditēta laboratorija, kas kontrolē izejvielu un produktu kvalitāti katrā ražošanas posmā. Ražošanas atbilstību augstākajām kvalitātes prasībām apliecina saņemtie sertifikāti HACCP, ISO 9001:2000, ISO 22000:2005, IFS Food un BRC Food.

Par vienu no lauksaimniecības nozares attīstības prioritātēm reģionā uzskatāma konkurētspējīgas netradicionālās, bioloģiskās saimniekošanas attīstība, kā saimnieciskās darbības diversifikācija lauku saimniecībās, lai paaugstinātu produkcijas konkurētspēju un sekmētu dzīves kvalitātes uzlabošanu lauku iedzīvotājiem.

Lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu ražošana Zemgalē darbojas pēc klastera principa, kad vienas nozares uzņēmumu koncentrācija un savstarpējā sadarbība, pieredzes uzkrāšana un dalīšana veicina katra atsevišķa uzņēmuma attīstību un ražošanas efektivitātes paaugstināšanos. Reģionā vērojama izteikta putnu fabriku un mežsaimniecības uzņēmumu koncentrācija. Gadu no gada aktivizējas uzņēmumu sadarbība ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti, sekmējot zinātnes jaunāko atziņu iekļaušanos inovatīvu produktu izstrādē, ražošanas modernizācijas un ražošanas paplašināšanā. Zinātniski pētnieciskā darbība vairākās Latvijas Lauksaimniecības universitātes fakultātes ir cieši saistīta ar dažādu problēmu risināšanu lauksaimniecības produktu ražošanas efektivitātes paaugstināšanas un konkurētspējas paaugstināšanas problēmu risinājumos. LLU mācību un pētījumu saimniecība VECAUCE ir studentu, maģistrantu un doktorantu apmācības un zinātnisko pētījumu bāze. Tajā norit augstskolas pētnieku zinātniskie izmēģinājumi un studentu praktiskie darbi, ražošanas un mācību prakses lauksaimniecības zinātnēs.

Bez tam Dobelē atrodas Valsts Augļkopības institūts, kas ir vadošā zinātniskā institūcija Latvijas augļkopības nozarē. Tas izveidojies par Latvijas augļkopības zinātnes centru, kur tiek veikti nozarei aktuāli un prioritāri zinātniskie pētījumi. Pētījumu rezultāti rekomendāciju, inovatīvu produktu vai tehnoloģiju veidā regulāri tiek nodoti Latvijas augļu un ogu ražotājiem, kā arī pārtikas produktu ražošanas uzņēmumiem.

Kā veiksmīgu ekonomiskās kooperācijas piemēru Zemgales reģionā var minēt kooperatīvo sabiedrību LATRAPs, kas sekmīgi strādā kopš 2000.gada. Kooperatīvās sabiedrības darbība ir izvēsta četros galvenajos virzienos:

- 1) lauksaimnieciskās ražošanas izejvielu apgāde un konsultācijas;
- 2) graudu/rapšu ražas pirmapstrāde;
- 3) graudu/rapšu realizācija;
- 4) tehnikas apgāde un uzturēšana.

Ja kooperatīva biedru skaits 2000.gadā bija 12 un apgrozījums 200 tūkstoši Ls, tad 2010.gadā biedru skaits ir izaudzis līdz 585 un apgrozījums 2009./2010.finanšu gadā - 71,4miljoni latu jeb attiecīgi pieaugums 49 un 357 reizes.

Savukārt AS „AGROFIRMA TĒRVETE” ir daudznozaru lauksaimniecības uzņēmums, kuras galvenie darbības virzieni ir:

- ❖ augkopība, graudu ražošana, piensaimniecības un zirgkopības nozares nodrošināšana ar nepieciešamajām augu valsts izejvielām;
- ❖ piensaimniecība – piena un šķirnes jaunlopu ražošana;
- ❖ alus ražošana – pārstrādājot saimniecībā izaudzētos alus miežus;
- ❖ zirgkopība – sporta zirgu audzēšana, iestrādāšana;
- ❖ tirdzniecība /ēdināšanas serviss, konditorejas un kulinārijas izstrādājumi.

Uzņēmuma mērķis ir saglabāt kvalitātes līdera vietu lauksaimniecības produktu ražošanas tirgū Latvijā. Uzturēt un attīstīt labākās Zemgales lauksaimnieku darba tradīcijas, iekļaujoties mūsdienīgām prasībām atbilstošā ražošanas struktūrā. Sekmēt darbinieku profesionālo prasmju apguvi un modernizēt darba vidi, jo uzņēmuma kvalitatīvas produkcijas garants ir augsti kvalificēti un profesionāli darbinieki.

6.2.4. Tautsaimniecības nozares ar attīstības potenciālu perspektīvā

Zemgales reģionā nozares, kurām ir attīstības potenciāls ir pakalpojumu sfēras - tūrisms, loģistika, radošās industrijas u.c.

Zemgales reģions ir būtiska Latvijas tūrisma tēla daļa, kas ir zīmīga ar reģionam raksturīgo ģeogrāfisko novietojumu, savdabīgo ainavu un kultūrvidi, teritorijā esošie nozīmīgie kultūrvēsturiskie un dabas objekti veido tūristiem saistošu, pievilcīgu, un interesantu vidi. Zemgalē ir daudzveidīgs materiālās un nemateriālās kultūras mantojums. Kopā Zemgalē ir 330 valsts nozīmes pieminekļi un 196 vietējas nozīmes pieminekļi.

Vieni no tūristiem saistošākajiem kultūras pieminekļiem ir pils, muižas un pilskalni. To apliecina arī lielais apmeklētāju skaits Zemgales tūrisma piedāvājumā esošajos objektos (Rundāles pils, Bauskas pils, Kokneses pilsdrupas). Vislielākais muižas kompleksu skaits Zemgalē ir Dobeles rajonā un Jelgavas rajonā, tomēr ne visi muižu kompleksi tiek izmantoti tūrisma piedāvājuma veidošanai (Dobeles rajonā no 15 tiek izmantoti 5, Jelgavas rajonā no 20 – 8 muižu kompleksi).

Tūristiem saistoši ir arī industriālie arhitektūras objekti – vecās ražotnes, dzirnavas, vējdzirnavas u.c. Latvijā kopumā un t.sk. arī Zemgalē šobrīd tūrismā nepietiekami tiek izmantoti industriālā kultūras mantojuma objekti, t.sk. padomju perioda. Zemgalē šī brīža tūrisma piedāvājumā ir iekļautas Sņķeru vējdzirnavas, Boķu dzirnavas, Ribbes vējdzirnavas, Pēterlauku dzirnavas, Lodiņa alus darītava, Pļaviņu HES. Kā potenciālos industriālos arhitektūras objektus tūrisma piedāvājuma veidošanai varētu minēt Daugavas dabas parka teritorijā esošās kaķu cepļa drupas Aizkraukles rajonā netālu no Pļaviņu HES (atrodas privātīpašumā) un Strūves ģeodēziskā loka mērījumu punktu Jēkabpils rajonā.

Zemgalē ir 3 valsts muzeji, 6 valsts muzeju filiāles, 3 pilsētu pašvaldību muzeji, 4 rajonu padomju finansēti muzeji (Dobelē, Bauskā, Aizkrauklē, Jēkabpilī) un vairāki pagastu pašvaldību dibināti un finansēti muzeji. Tie sastāda apmēram 20% no valsts un pašvaldību muzeju kopskaita visā Latvijā. Zemgales reģionā ir arī vairāki privātpersonu dibināti un finansēti muzeji vai kolekcijas.

Apmeklētājiem iecienīti tūrisma objekti ir Rundāles pils muzejs un Bauskas pils muzejs. Zemgales tūrisma piedāvājumā ir iekļauts 91 kultūras pasākums. To veidošanā ir izmantoti senvēstures resursi (Zemgaļu svētki Tērvetē, Sēlijas kultūras mantojums), kultūras tradīcijas (folkloras festivāli, gadskārtu svētki), vēsturisko notikumu vai personu gadadienas, vai arī tie tiek veidoti, piedāvājot jaunas idejas un tradīcijas. Gandrīz puse no piedāvātajiem pasākumiem tūristiem ir tautas mākslas pasākumi, kuri tiek organizēti skates/konkursa ietvaros un kuru mērķauditorija ir kolektīva dalībnieki un vietējie iedzīvotāji (piem., tautas mākslas kolektīvu saieti).

Zemgalē tiek piedāvāti 67 dažāda veida aktīvās atpūtas piedāvājumi. Visvairāk aktīvās atpūtas iespējas tiek piedāvātas Aizkraukles (15) un Jēkabpils (15) rajonos, pārējo rajonu piedāvājumu skaits ir salīdzinoši vienmērīgs (Bauskā – 11, Dobeles – 13, Jelgavā – 14). Atpūtas iespējas Zemgalē galvenokārt saistītas ar atpūtu pie ūdeņiem, sporta aktivitātēm un aktīvo atpūtu.

Ģeogrāfiskā novietojuma un ūdens resursu dēļ Zemgalē kopumā ir izveidotas 34 atpūtas vietas pie ūdeņiem ar labi attīstītu piedāvājumu - ūdens transporta izbraukumi un noma, licencēta makšķerēšana, vēžošana, peldvietas un niršana. Jelgavas rajona Ozolnieku novadā tiek piedāvāta arī ūdensslēpošana un inventāra noma. Īpašs piedāvājums atpūtai pie ūdeņiem ir Jēkabpilī – brauciens ar plostu līdz 150 personām pa Daugavas krācēm – līdz 9 dienām, bet Aizkraukles rajonā – izbrauciens ar seno Vikingu laivu.

Atpūta ar sporta elementiem tiek piedāvāta Zemgales 5 sporta centros, 2 tenisa (Dobeles un Jēkabpils rajons) un 6 peintbola (Dobeles, Jelgavas, Bauskas un Jēkabpils rajonos) laukumos. Jelgavas un Aizkraukles rajonu sporta centros tiek piedāvātas tādas sporta iespējas kā bouldings, tenisa korti, skeitparks, basketbola laukums, pludmales volejbola laukumi, minifutbola laukums, hokejs, slidošana, kērlings, svaru zāle un vingrošanas zāle. Bauskas rajona Iecavas pagastā peintbola spēli piedāvā ekstrēmā vidē – bijušajā karabāzē, bet Ceraukstes pagastā peintbolu ir iespējams spēlēt arī ziemā.

Zemgalē tiek piedāvātas četru veidu aktīvās atpūtas iespējas - zirgu izjādes, aktīvās takas, ekstrēmais tūrisms un bouldings. Jelgavas, Dobeles, Bauskas un Jēkabpils rajonos tiek piedāvātas zirgu izjādes instruktoru pavadībā, individuālās apmācības un braukšana pajūgā, droškās vai kamanās. Jēkabpils rajona Saukas pagastā darbojas 2 aktīvās takas – atraktīva veiklības trase, dabas taka ar šķēršļu pārvarēšanu un trošu ceļu. Ekstrēmais tūrisms tiek piedāvāts Bauskas rajona Gailīšu pagastā, kur ir izveidota amfībiju trase pa ūdeni un sauszemi un Jelgavā - izklaides lidojumi ar motodeltaplānu un lēkšana ar izpletņiem. Bouldingu ir iespējams spēlēt Dobelē, Jelgavā un Bauskā.

Zemgalē ir 33 dažāda veida uzņēmumi, kas piedāvā t.s. „lauku labumus” – apskates saimniecības, ražotnes, degustācijas, dārdārzi, bioloģiskās lauksaimniecības apskates saimniecības, piedāvājot iespēju gan iegādāties saražoto produkciju – tējas, ārstniecības augi, garšvielas, ekoloģiski audzētus dārzeņi, augļi, ogas, strausu gaļa, bišu produkti, rapšu eļļa, kā arī stādus, dekoratīvos augus, augļkokus, ogulājus.

Dažādu eksotisko un mājdzīvnieku apskate tiek piedāvāta 9 saimniecībās – strausi, truši, savvaļā dzīvojoši gaļas lopi, brieži, stirnas, mufloni, dambrieži, poniji, fazāni, paipalas u.c. 16 saimniecībās un ražotnēs tiek piedāvātas degustācijas – alus, biškopības produkti, smiltšērķšķu ogas, piena produkti, strausu gaļa, vīnogas, sezonas dārzeņi, ogas, augļi, vīns, maize u.c.

Zemgalē darbojas 16 amatnieku sētas un darbnīcas. Piecas no tām - Aizkraukles, Jēkabpils un Jelgavas rajonos ir koktēlniecības darbnīcas, kurās tiek piedāvāta koktēlniecības apstrādes procesa vērošana, koka izstrādājumu izstāde, iespējama piedalīšanās izgatavošanas procesā un arī iegāde.

Bauskas, Dobeles un Jelgavas novados aktīvi darbojas 5 aušanas studijas. Aušanas studiju piedāvājums sastāv no aušanas procesa iepazīšanas, profesionālu audēju darba vērošanas, iespējas piedalīties aušanas procesā, izstrādājumu pasūtīšanas un iegādes. No 68 aktīvās atpūtas piedāvājumiem 4 piedāvājumi veidoti un piedāvāti īpaši atpūtai ģimenēm ar bērniem. Tērvetes dabas parks Dobeles rajonā, Jelgavas rajona Jaunsvirlaukas pagasta „Ličos” tiek piedāvātas atrakcijas bērniem brīvā dabā (velohopteri, karuseļi, velokarti, vilcieniņš, minigolfs, baseins ar ūdens velosipēdiem un laivu, velodrezīna u.c.), Bauskas rajona Iecavas novadā ir divas vietas bērnu atpūtai - ZS BĒRZIŅI ar atrakciju parku „Labirintī” un ZS DOBUĻI ar mazo dzīvnieku dārzu (fazāni, paipalas, Vjetnamas melnās pundurcūkas, Kamerūnas āziši, ēzelītis, Skotu poniji).

Zemgales reģiona vērtības:

- ❖ dabas parki kā teritorijas atpūtai dabā un izziņa;
- ❖ Daugavas un Lielupes kultūrainava;
- ❖ 17.-19.gs.pilis un muižas;
- ❖ Zemgaļu un sēļu kultūras mantojums;
- ❖ lauksaimniecības kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas.

Ar tūrisma industriju saistītu reģionā izglītību var iegūt Viesītes arodvidusskolā, Vecbebru Profesionālā vidusskolā, Saulaines profesionālā vidusskolā, Jelgavas Amatniecības vidusskolā, Dobeles amatniecības vidusskolā.

Loģistikas pakalpojumu sniegšanai var izmantot jau esošo infrastruktūru un reģiona izdevīgo ģeogrāfisko izvietojumu:

- ❖ **Jēkabpils konteineru loģistikas centru.** Plānots, ka loģistikas centra apgrozījums varētu sasniegt 180 000 līdz 200 000 konteineru gadā.
- ❖ **Bauskas Industriālo un loģistikas parku,** kā arī veidot jaunus vai kooperēties ar tuvākajos reģionos, piemēram, Rīgas reģionā esošajiem.
- ❖ **Eirkeļ Biznesa parku** Ozolnieku novadā, kas atrodas Baltijas valstu centrā – Latvijā un piedāvā klientu vajadzībām pielāgotas loģistikas noliktavu platības.

Šobrīd reģionā esošais potenciāls kravu pārvadājumu, loģistikas un transportēšanas jomā pilnībā nav izmantots. Iespējams, Jelgavas novads varētu konkurēt ar Rīgā un Pierīgā esošiem loģistikas un uzglabāšanas centriem ar zemākām cenām, labāko servisu un papildus pieejamiem pakalpojumiem. Tāpēc ir nepieciešama loģistikas parku izveide un to attīstības veicināšana. Zemgales reģionā, izvērtējot nepieciešamo infrastruktūras attīstību, būtu jāveic ieguldījumi šādu infrastruktūras objektu izveidē:

- ❖ regulējama krustojuma un Bauskas industriālā un loģistikas parka teritorijas pieslēguma pie starptautiskās automaģistrāles Via Baltica (E67) izbūve. Šāda projekta attīstībā būtu ieinteresēta Bauskas novada pašvaldība un pēc šāda projekta realizācijas to izmantos Zemgales un citas pašvaldības, uzņēmēji un iedzīvotāji;
- ❖ investīcijas 110KW elektropārvades un 110/20 KW apakšstacijas izbūve Bauska industriālā un loģistikas parka teritorijā Bauskas novadā;
- ❖ jauktā loģistikas termināla būvniecība (bijušās lidostas teritorijā - lidmašīnas, autopārvadājumi, dzelzceļš) Jēkabpils novadā;
- ❖ starptautiskā loģistikas un industriālā parka izbūvē Krustpils novadā. Tas nozīmē, ka projekta ietvaros paredzēts izbūvēt dzelzceļa līniju, sakārtot iekšējo autoceļu tīklu, izbūvēt biroja telpas un iegādāties divas specializētas tehnikas vienības konteineru iekraušanas/izkraušanas darbu veikšanai;

- ❖ Bauskas loģistikas un industriālā parka attīstība, iebūvējot parka teritorijā Lidlauka ielas posmu un tās pieslēgumu automaģistrālei Via Baltica, izbūvējot no esošās 110 KW apakšstacijas apmēram 5 km attālumā 110 KW elektropārvades līniju un jaunu 110/20 KW apakšstaciju, kā arī rekonstruējot Mūsas tiltu. Ir izstrādāts un apstiprināts tilta rekonstrukcijas tehniskais projekts;
- ❖ loģistikas un industriālā parka un biznesa inkubatora izveide Jelgavas novadā, izveidot 2 loģistikas un industriālos parkus un biznesa inkubatoru Jelgavas novadā: Glūdas un Elejas pagastos.

Veiktie pētījumi Eiropā un pasaulē apliecina, ka radošais sektors aug straujāk kā ekonomika vidēji – tā peļņa ir augstāka par peļņu tādās šķietami plaukstošās nozarēs kā informācijas un komunikāciju tehnoloģijas un autoražošana. Zemgales reģiona iekšzemes kopproduktā šā sektora pienesums pārspēj pārtikas un tekstilrūpniecību, ķīmisko produktu ražošanu un pat operācijas ar nekustāmo īpašumu. Zemgalē radošās industrijas pārstāv 93 uzņēmumi jeb 8%, kas norāda uz to, ka pastāv noteikts radošuma līmenis reģionā, ir liels potenciāls radošo industriju attīstībai un pastāv arī liels pieprasījums pēc inovatīviem risinājumiem, kas dod iespējas jaunajiem uzņēmējiem uzsākt biznesu ar minimālo sākuma kapitālu, pārdodot savas idejas vai izstrādājot unikālus un savdabīgus risinājumus.

Zemgales reģionā ir salīdzinoši augsts radošuma līmenis un radošo darbinieku īpatsvars nodarbinātībā lielajās pilsētās ir - Jelgavā 29%, Jēkabpilī 28%. Zemgalē latviešu tradicionālajai kultūrai – dziedāšanai, muzicēšanai, teātra spēlēšanai un dejošanai – ir stabili pamati. Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, tradicionālās kultūras un amatiermākslas procesa nepārtrauktības nodrošināšana organizatoriski saistīta ar kultūras un tautas namiem. Zemgalē ir 81 kultūras centrs, 478 māksliniecišķie kolektīvi, kuros darbojas vairāk kā 7463 dalībnieki.

Kultūras centrs ir sabiedrībai pieejama daudzfunkcionāla kultūras institūcija, kuras mērķis ir veidojot un piedāvājot daudzveidīgus un kvalitatīvus kultūras pakalpojumus, uzturēt un izkopt Latvijas kultūras daudzveidību, nodrošināt nacionālās un vietējās kultūras vērtību un tradīciju pārmantošanu, veicināt starpkultūru dialogu un sadarbību, kā arī veidot labvēlīgu vidi jaunradei, sociālajai līdzdalībai un mūžizglītības procesam. Vēsturiski šīm institūcijām izveidojušies atšķirīgi nosaukumi – „kultūras nams”, „saieta nams”, „tautas nams”, „kultūras centrs”. Ar terminu kultūras centrs saprotam institūcijas, kas veicu vairākas no šīm funkcijām:

- ❖ kultūras un izglītojošu pasākumu organizēšana;
- ❖ lokālā nemateriālā mantojuma saglabāšana;
- ❖ dziesmu un deju svētku ilgtspējas sekmēšana;
- ❖ kultūras un interešu izglītības piedāvāšana;
- ❖ profesionālās mākslas pieejamības veicināšana;
- ❖ kultūras informācijas izplatīšana.

Zemgales reģionā ir daudz zīmīgu un tradicionālu kultūras pasākumu – starptautiskais Senās mūzikas festivāls – Bauskā, starptautiskais Ledus skulptūru un starptautiskais Smilšu skulptūru festivāls – Jelgavā, Pļaujas svētku gadatirgus – Vecaucē, starptautiskais Kantri mūzikas festivāls Bauskā, Senās mūzikas festivāls Gārsenē, pūtēju orķestru festivāls Aucē, Kanapenes svētki Skaistkalnē, Piena, maizes un medus svētki Jelgavā, Jaunsudrabiņa dienas Neretā, Daugavas svētki Zvejnieklīcī un Skrīveros, Mūzikas dienas Sēlijā, starptautisks teātru festivāls „PITONS” – Dobelē, Zemgaļu svētki Tērvetē u.c. Katru gadu reģionā notiek vairāk kā 3000 dažādi kultūras un mākslas pasākumi un apmeklētāju skaits kultūras centru organizētajos pasākumos ir lielākais aiz Rīgas reģiona. Tas nozīmē, ka Zemgalē kultūras centri ir nozīmīgākie kultūras pasākumu organizatori un pasākumiem ir augsta kvalitāte. Zemgalē kultūras centros notikušas salīdzinoši daudz profesionālās mākslas norises. Kā

nozīmīgākais kultūras pasākumu organizators Zemgalē, minams Jelgavas pilsētas pašvaldības aģentūra „Kultūra”. Zemgalē ir 60 dažāda profila muzeju, to skaitā 1 valsts muzejs (Rundāles pils muzejs ar filiāli Jelgavas pilī), pašvaldību muzeji (Jelgavā, Bauskā, Dobelē, Bauskā, Aizkrauklē, Jēkabpilī), kā arī privātpersonu dibināti un finansēti muzeji, galvenokārt memoriālie. No visiem muzejiem Zemgalē akreditēti 15 muzeji. Pateicoties Rundāles un Bauskas pils muzejiem, Zemgalē ir panākts salīdzinoši liels muzeju apmeklētāju skaits salīdzinot ar citiem reģioniem, izņemot Rīgas reģionu. Taču ārzemju apmeklētāju grupās Zemgales reģionā ir lielāks nekā Rīgas pilsētas muzejus meklējušo ārzemnieku skaits un vairākkārt pārsniedz pārējo reģionu (neskaitot Rīgas reģionu) ārvalstu apmeklētāju skaitu muzejos un ir tuvu 50000 cilvēku gadā.

No vairāk nekā 2000 Latvijas bibliotēkām, 162 bibliotēkas atrodas Zemgales reģionā. Latvijā darbojas 832 pašvaldību publiskās bibliotēkas, 156 no tām atrodas Zemgales reģionā. Bibliotēkas darbojas kā daudzpusīgi izglītības, kultūras un informācijas centri un katru gadu tajās notiek vairāk kā tūkstotis profesionālās pilnveides un tālākizglītības pasākumi.

Radošumu Zemgalē palīdz ievirzīt arī 22 profesionālās kultūrizglītības iestādes, no kurām 6 ir mākslas skolas un 11 mūzikas skolas (tai skaitā 1 valsts profesionālās vidusskolas sastāvā) un 5 mākslas un mūzikas skolas. Kultūrizglītības misija ir nodrošināt kultūras procesa nepārtrauktību un attīstību.

Kultūras un radošumu Zemgalē veicina arī reģistrētās un aktīvi darbojošās 45 ar kultūras jomu saistītas nevalstiskās organizācijas, tai skaitā latviešu un cittautiešu nacionālās kultūras biedrības – vācu, lietuviešu, ebreju, poļu, čigānu, krievu, baltkrievu, ukraiņu.

Līdzās jau esošajām pakalpojumu sfērām, ir iespējams prognozēt citas – jaunas jomas, it sevišķi saistībā ar zinātniski pētniecisko attīstību reģionā, jo reģiona izaugsmes un perspektīvo nozaru attīstības veicināšanai galvenais priekšnoteikums ir izglītības, zinātnes un inovāciju attīstība reģionā. Šīs nozares attīstība nodrošinās visu pārējo nozaru izaugsmi, un nostiprināšanos reģionā, tāpēc ir galvenais prioritārais virziens attīstībai un finansējuma piesaistei.

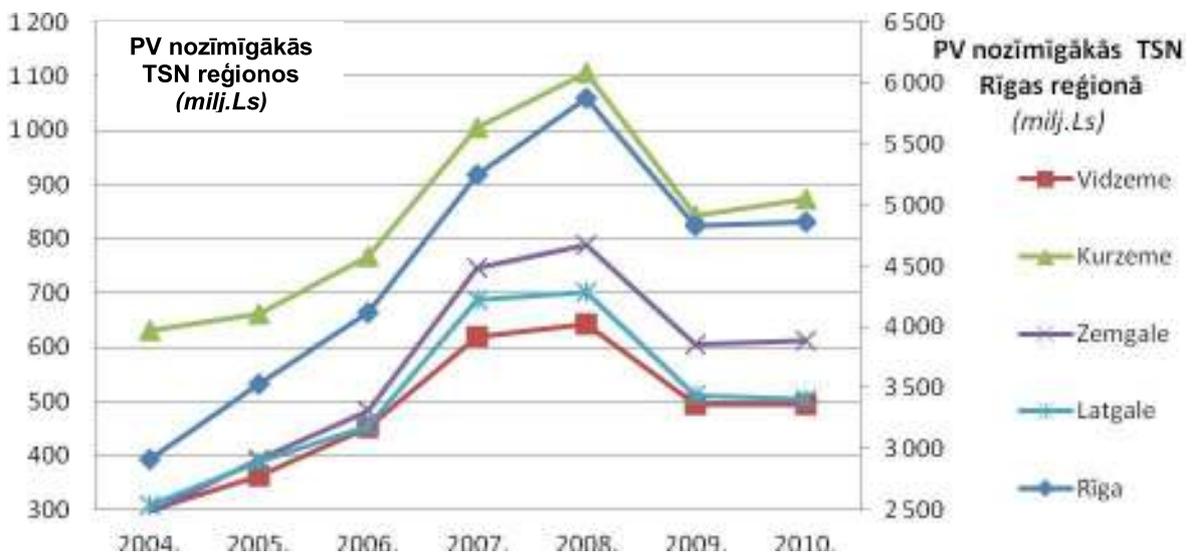
Zemgalē izglītības jomā ir strādā 18% nodarbināto, kas ir viens no lielākajiem īpatsvaram pārējo nozaru starpā. Zemgalē ir optimāls vispārējās izglītības iestāžu tīkls un pieaugušo izglītībā darbojas 34 izglītības centri.

Zemgalē atrodas trešā lielāka augstskola Latvijā – Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 12 citu augstskolu filiāles, viena koledža un 10 profesionālās izglītības iestādes, kas dod plašas iespējas reģiona cilvēkresursu attīstībai. Ir jāizveido brīvā ekonomiskā zona, integrējot Latvijas Lauksaimniecības universitāti, tās institūtus un zinātnes tehnoloģiju pārneses institūcijas, biznesa dārzus un parkus jaunu produktu izstrādei un komercializācijai vismaz līdz 5 gadu termiņam.

7. KOPSAVILKUMS

Pievienotās vērtības pieauguma dinamika Latvijas reģionos norāda uz reģionos strādājošo uzņēmēju spēju un prasmi izmantot reģiona dabiskās, salīdzinošās un iegūtās konkurences priekšrocības tirgū pieprasītu preču un pakalpojumu ražošanai. Reģionu ekonomiskās attīstības rakstura un tendences salīdzināšanai tiek izmantota saražotā pievienotā vērtība nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs – Lauksaimniecībā (A+B), Rūpniecībā (C+D+E), Būvniecībā (F), Tirdzniecībā (G), Transporta un sakaru nozarē (I), kā arī nozarē, kurā tiek iekļauti darījumi ar nekustamo īpašumu (K).

Dinamiskāku izaugsmes raksturu nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs uzrāda uzņēmējdarbības rezultāti Zemgales reģionā. Laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam šajā reģionā pievienotās vērtības pieaugums pārsniedz 2 reizes – no 293 milj.Ls 2004.gadā līdz 613 milj.Ls 2010.gadā. Rīgas, Vidzemes, Kurzemes un Latgales reģionos strādājošie uzņēmumi uzrāda līdzīgu pievienotās vērtības pieaugumu šajā laika periodā, kas atrodas robežās no 64% Latgales reģionā līdz 67% Rīgas reģionā. Arī straujā izaugsmes periodā izveidojušies izaugsmes faktori sekmīgāk izmantoti Zemgales reģionā, kur jaunradītā pievienotā vērtība nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs palielinājusies nepilnas 2,7 reizes un Latgales reģionā 2,3 reizes, bet Rīgas reģionā „tikai” 2 reizes.

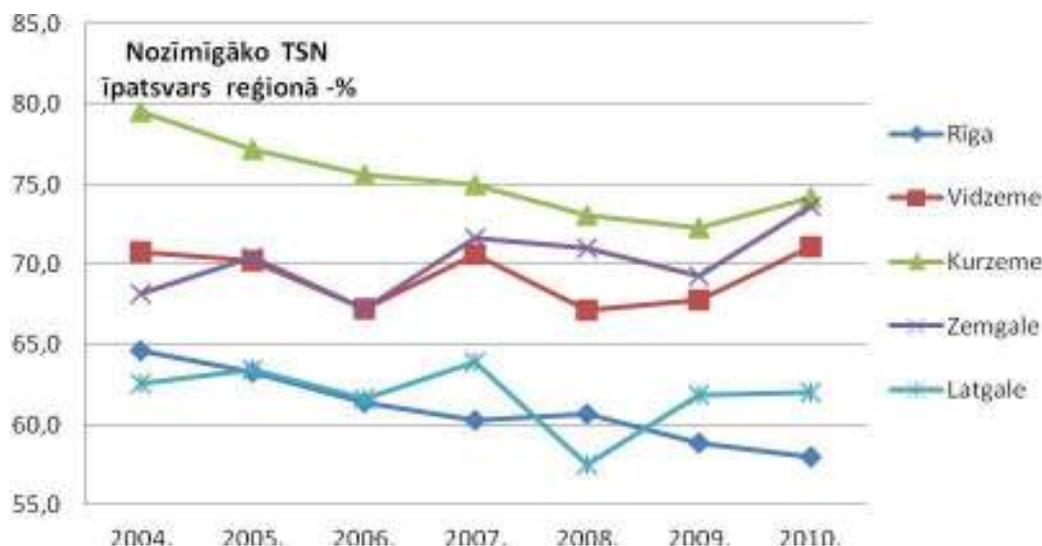
Attēlā iekļauto saīsinājumu atšifrējums:
PV – pievienotā vērtība; **TSN** – tautsaimniecības nozare

162. **Pievienotās vērtības izmaiņu dinamika nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs**

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Ekonomikas recesija nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs gandrīz visos reģionos tiek pārvarēta 2009.gadā. Globālā ekonomikas krīze vairāk skārusi Latgales reģiona uzņēmumus. Pievienotā vērtība nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs šajā reģionā 2009.gadā samazinājās par 23%. Ekonomiskās izlaides lejupslīde Latgalē, atšķirībā no citiem reģioniem, tiek apturēta 2010.gadā un 2011.gadā tiek uzrādītas pārliecinošas uzņēmējdarbības izaugsmes pazīmes – palielinās nodarbinātība un saražotās produkcijas pievienotās vērtība.. Augstāku spēju pretoties krīzes radītajiem nelabvēlīgiem ekonomiskās attīstības faktoriem uzrāda Rīgas reģiona uzņēmumi. Šajā reģionā pievienotās vērtības daļa saražotajās precēs un pakalpojumos samazinājās par 18%.

Salīdzinošās izmaiņas nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs norāda uz notiekošajiem restrukturizācijas procesiem valsts ekonomiskajā sistēmā. Globālās ekonomikas attīstību noteicošo faktoru ietekmē investīciju ieguldījumi reģionos tiek koncentrēti konkurētspējīgākās tautsaimniecības nozarēs. Uz to skaidri norāda saražotās pievienotās vērtības izmaiņas nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs valsts reģionos.

163. *Pievienotās vērtības ģpatsvara izmaiņas nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs*
Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

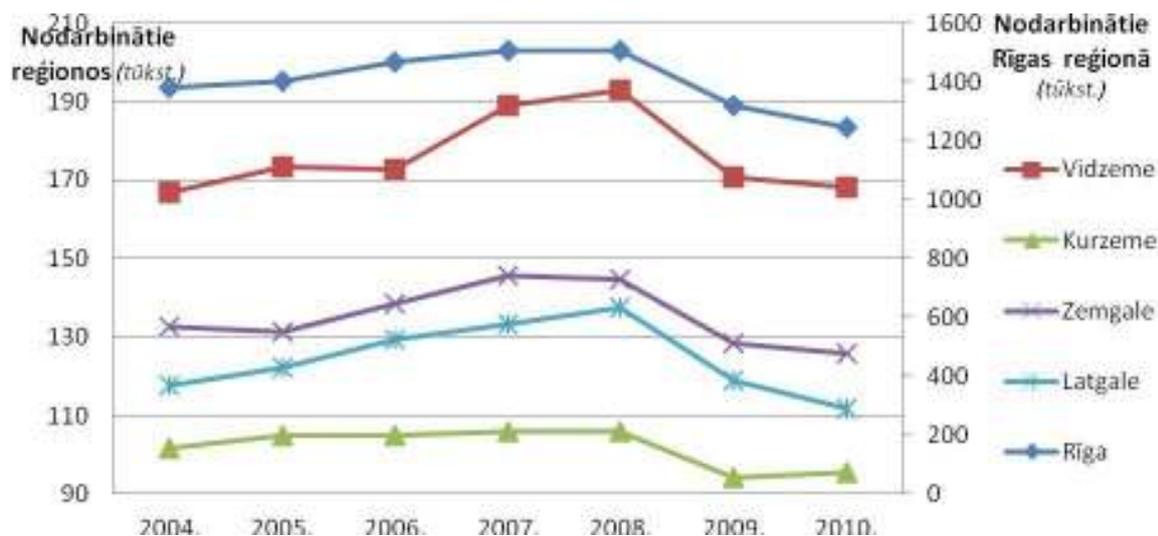
Nozīmīgākās pārmaiņas pievienotās vērtības struktūrā tiek konstatētas Rīgas un Kurzemes reģionos, kur saražotās pievienotās vērtības ģpatsvars nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs samazinājies attiecīgi par 10% un 7%, bet visā valstī par 8%. Strukturālās pārmaiņas Rīgas reģionā lielā mērā saistītas ar pievienotās vērtības apsteidzošu pieaugumu Finanšu starpniecības nozarē, Veselības aizsardzības un sociālās aprūpes nozarē, kā arī Izglītības pakalpojumu nozarē, neskatoties uz to, ka Rūpniecības nozarē saražotās pievienotās vērtības apjoms pārskata periodā palielinājās nepilnas 2 reizes. Pārējos reģionos vērojama saražoto preču un pakalpojumu strukturāla nestabilitāte. Lielākās svārstības vērojamas Latgales reģionā, kurā pievienotās vērtības ģpatsvars nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs augstāko līmeni – 64% sasniedz 2007.gadā. Ekonomikas recesijas apstākļos 2009.gadā tas samazinās līdz 57,5%, bet 2010.gadā tas cieši pietuvojas 2004.gada līmenim, sasniedzot 62%.

Pārskata periodā valdošie ekonomiskās izaugsmes faktori labvēlīgi ietekmējuši nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs saražotās pievienotās vērtības ģpatsvara pieaugumu perioda beigās Zemgales un Vidzemes reģionos attiecīgi par 5,5 un 0,3 procentpunktiem. Tas skaidri norāda uz šajos reģionos īstenoto investīciju orientāciju uz pievienotās vērtības palielināšanu nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs. Vidzemes un Latgales reģionu attīstību pārskata periodā labvēlīgi ietekmēja strauja mērķtiecīga investīciju piesaiste tūrisma attīstībā, kas sekmēja strauju pievienotās vērtības palielināšanos nozarē.

Jaunradītās pievienotās vērtības pieauguma dinamikas raksturs un tendence nozīmīgākās tautsaimniecības nozarēs Latvijas reģionos norāda uz salīdzinoši augstu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju un tās pakāpenisku izlīdzināšanos starp reģioniem investīciju piesaistē ražošanas paplašināšanai un modernizācijai. Tas nozīmē, ka ekonomikas globalizācijas apstākļos uzņēmēji elastīgi reaģē uz preču un pakalpojumu izlaidi ietekmējošo faktoru izmaiņām un prasmīgi izmanto attiecīgā reģiona konkurētspējas priekšrocības investīciju piesaistē, inovatīvajā darbībā un ārējā tirgus diversifikācijā. Svarīgi atzīmēt, ka

salīdzinoši nelielais Latvijas iekšējais tirgus nosaka nepieciešamību valstī īstenotajos investīciju projektos lielāku uzmanību veltīt globālās konkurētspējas paaugstināšanai. Notikušās strukturālās pārmaiņas nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs un saražotās pievienotās vērtības izmaiņas liecina par reģionu atšķirīgajām dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām investīciju piesaistē ekonomikas globalizācijas apstākļos.

Preču un pakalpojumu izlaide teritoriālā aspektā ir cieši saistīta ar valsts reģionos *pieejamo darbaspēku un nodarbināto skaitu*. Laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam nodarbināto skaits valstī ir samazinājies par 150 tūkstošiem, jeb nepilniem 8%.

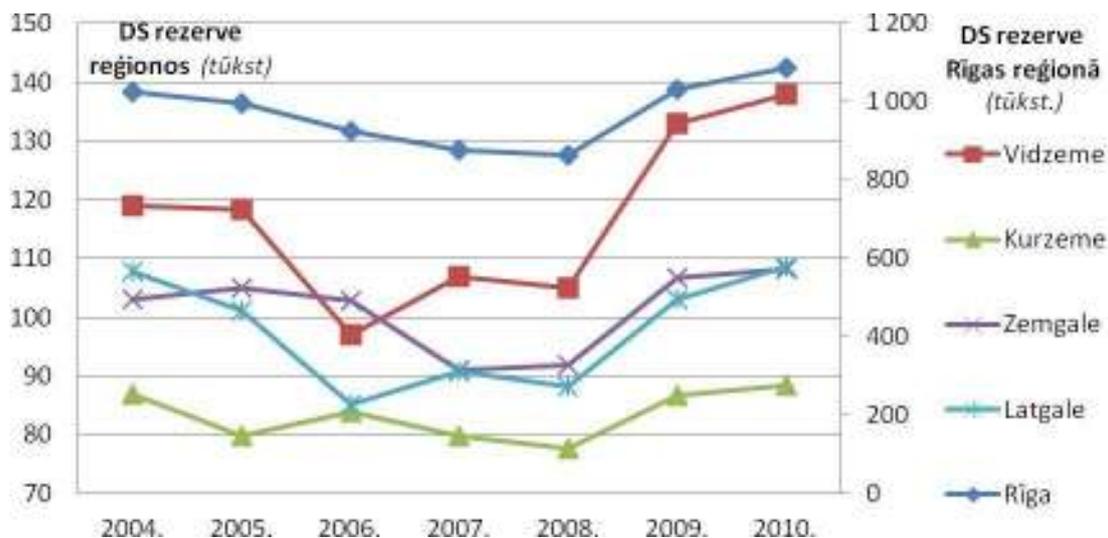
164. Nodarbināto skaita izmaiņas valsts reģionos

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Lielākais nodarbināto skaita absolūtais samazinājums – par 133 tūkstošiem jeb nepilniem 10% noticis Rīgas reģionā, kas sastāda 87% no kopējā strādājošo skaita samazinājuma valstī. Mazākais nodarbināto skaita samazinājums - ar 6 tūkstošiem attiecas uz Kurzemes un Latgales reģioniem. Tikai Vidzemes reģionā nodarbināto skaits pārskata periodā palielinājies par 1,5 tūkstošiem. Tas izskaidrojams ar reģiona uzņēmēju lielāku spēju elastīgāk reaģēt uz ekonomikas krīzes radītajiem izaicinājumiem saistībā ar iekšējā un ārējā pieprasījuma samazināšanos un nepieciešamību diversificēt ražojamo preču un pakalpojumu grozu, kā arī apgūt jaunus ārējā tirgus segmentus valstīs, kuras saglabājušas pozitīvu izaugsmes tempu pat ekonomiskās krīzes apstākļos.

Salīdzinošā vērtējumā lielākais nodarbināto skaita samazinājums pārskata periodā attiecas uz Kurzemes reģionu – 5,9% un Latgales reģionu – 5,1%, arī Zemgales reģionā līdzīgs samazinājums – 5,0%. Nodarbināto relatīvais samazinājums liecina par šo reģionu līdzīgu konkurētspēju darbaspēka resursu pieejamībā, ņemot vērā ierobežoto nodarbināto pārvietošanos no ekonomiskā viedokļa.

Nodarbināto skaita absolūtais un relatīvais samazinājums paaugstina *darbaspēka pieejamību* reģionos īsākā un vidējā laika periodā. Šajā ziņā augstāka darbaspēka pieejamība vērojama Rīgas un Latgales reģionos. Ilgtermiņā darbaspēka pieejamību nosaka darbaspēka vecumā esošo skaita sadalījums pa reģioniem, kā arī šo iedzīvotāju vēlme un iespējas iesaistīties darbaspēka tirgū par vēlamu samaksu, vēlamajā profesijā un vietā.

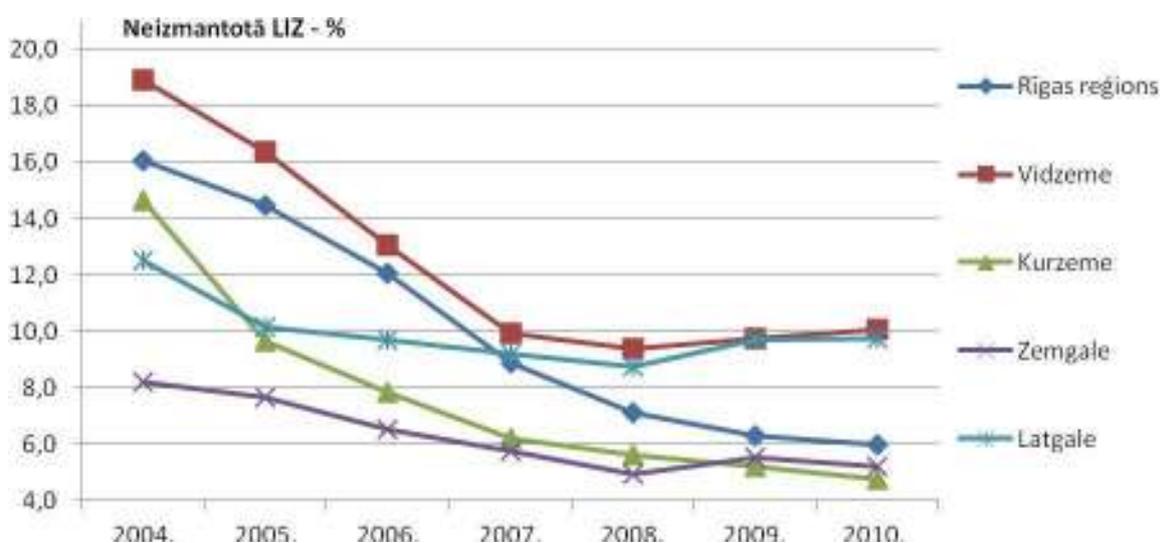
Attēlā iekļauto saīsinājumu atšifrējums: **DS**– darbaspēks

165. Darbaspēka pieejamības izmaiņas reģionos ilgtermiņā

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Lielākā darbaspēka pieejamība ilgtermiņā attiecas uz Rīgas reģionu, 2010.gadā tā sasniedz nepilnu 1,1 miljonu iedzīvotāju, pārsniedzot 2004.gadā sasniegto līmeni par 6%. Lielākais darbaspēka rezerves palielinājums vērojams Vidzemes reģionā, kur darbaspēka pieejamība pārskata periodā palielinājusies par 16% salīdzinājumā ar 2004.gadu, sasniedzot nepilnus 138 tūkstošus no nenodarbinātajiem, bet darba spējas vecumā esošajiem iedzīvotājiem. Darbaspēka pieejamība Zemgales un Latgales reģionos ilgtermiņa skatījumā veido attiecīgi 108 tūkstošus, kas Latgalē saglabājas aptuveni 2004.gada līmenī, bet Zemgalē par nepilniem 5% pārsniedz sasniegto rādītāju šajā gadā. Kurzemes reģionā darbaspēka pieejamībā vērojamas nenozīmīgas izmaiņas un 2011.gada beigās pārsniedz 88 tūkstošus.

Līdz ar pozitīvām pārmaiņām lauksaimniecības produktu pasaules tirgū, palielinās lauksaimniecībā izmantojamās **zemes resursu pieejamības** pievilcība no investīciju viedokļa. Intensīvi izmantojamās zemes pieejamība valsts reģionos ir atšķirīga.

Attēlā iekļauto saīsinājumu atšifrējums: **LIZ**– lauksaimniecībā izmantojamā zeme

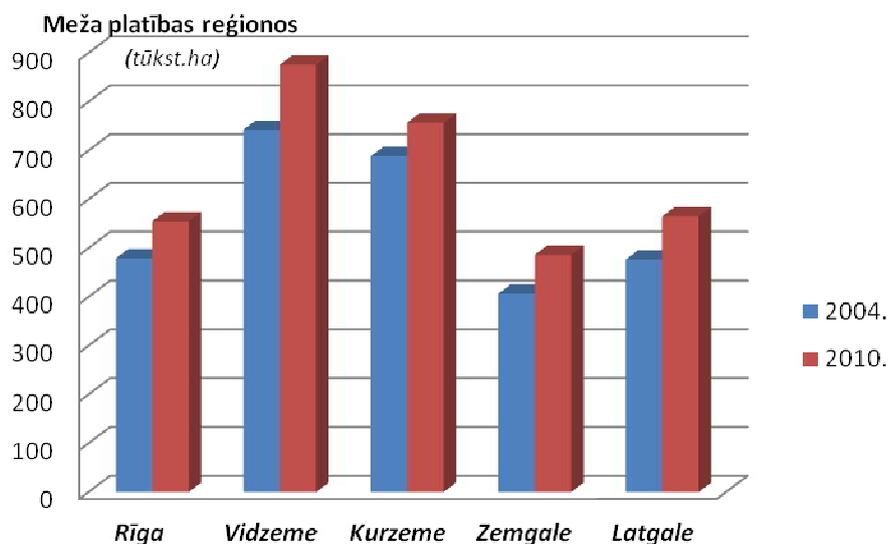
166. Neizmantotās LIZ izmaiņas reģionos

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Lielākā lauksaimniecībā izmantojamās zemes pieejamība attiecas uz Vidzemes reģionu. Tam raksturīgais paugurainais reljefs, strauji mainīgais augsnes fizikāli mehāniskais sastāvs un lauksaimniecības produktu ražošanas tradīcijas kavē lauksaimniecībā izmantojamās zemes iesaistīšanu intensīvā lauksaimniecības produktu ražošanā. Tāpēc 2004.gadā šajā reģionā atmatā tika atstāti nepilni 19% no Lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopplatības. Palielinoties pieprasījumam pēc augkopības un lopkopības produktiem, vērojama neizmantotās zemes platības samazināšanās un 2010.gadā tās īpatsvars nedaudz pārsniedza 10%, kas ir augstākais rādītājs salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Līdzīga tendence vērojama Rīgas reģionā, kurā raksturīgas smilšainas augsnes ar zemu auglību, taču atšķirībā no Vidzemes, Rīgas reģionā atmatā atstātās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības samazinājās arī ekonomikas recesijas apstākļos, kas lielā mērā saistīts ar cenu pieaugumu lauksaimniecības preču tirgū un auglīgo nogabalu iesaistīšanu atjaunojamo enerģētikas resursu ražošanā.

Neskatoties uz pozitīvām pārmaiņām lauksaimniecības zemju izmantošanā, valstī joprojām paliek lielas lauksaimniecībā izmantojamo zemju rezerves. Lielākās intensīvi neizmantoto zemju platības koncentrējušās Latgales un Vidzemes reģionos, attiecīgi 49 tūkst.ha un 40,3 tūkst.ha lielā platībā, bet mazākās Rīgas un Kurzemes reģionos.

Nozīmīgāko *atjaunojamo resursu bāzi* veido reģionos izveidojušās *mežu platības*. Tajos iegūtie koksnes resursi un blakus produkti nodrošina darba vietas vairākiem desmitiem tūkstošiem ekonomiski aktīvo iedzīvotāju un veicina pievienotās vērtības pieaugumu vairāku simtu miljonu latu vērtībā.

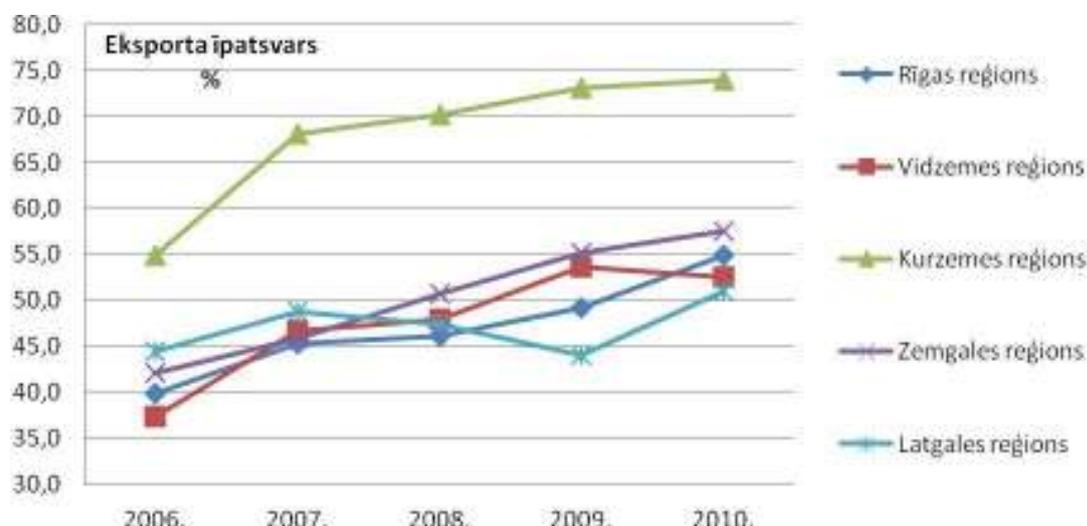
167. Meža platības izmaiņas reģionos ilgtermiņā

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Meža platību izvietojums reģionos un to izmaiņas ir cieši saistītas ar valstī nozīmīgākā atjaunojamā resursa - koksnes pieejamību konkrēta reģiona uzņēmējiem. Ar mežiem bagātākais ir Vidzemes reģions, kurā koncentrējušies 875 tūkst.ha meža audzes jeb 27% no kopējās meža platības valstī. Šajā reģionā vērojams arī lielākais meža platības pieaugums laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam, kas nedaudz pārsniedz 133 tūkst.ha. Nozīmīgs meža zemju īpatsvars vērojams arī Kurzemes reģionā, kur salīdzinot ar 2004.gadu meža platības ir pieaugušas par nepilniem 75 tūkst.ha. Salīdzinoši lielākais meža platību pieaugums vērojams Latgales un Zemgales reģionos, attiecīgi 18,6% un 19,6% jeb 88,4 tūkst.ha un 79,7 tūkst.ha.

Meža platības pieaugums visā valstī par 13% nodrošinājis ievērojamu koksnes resursu pieejamības palielināšanos, sekmējot investīciju piesaisti mežsaimniecībā un koksnes apstrādes uzņēmumos tuvākā un tālākā nākotnē. Pēdējos gados novērotā koksnes izmantošanas veidu diversifikācija saistībā ar īstenotiem investīciju projektiem meža resursu pilnīgākās izmantošanas tehnoloģiju modernizācijā paplašina meža platībās saražotās koksnes krājas iznākumu uz platības vienību par 52m³/ha jeb 1,6 reizes un tās pilnīgāku izmantošanu pievienotās vērtības palielināšanai reģionos un valstī kopumā.

Eksportspējas saglabāšana un tās palielināšana ir nozīmīgākā reģionu stratēģiskās attīstības dimensija gan preču ražošanā, gan pakalpojumu sfērā, kas cieši saistīta ar jaunu darba vietu radīšanu pilsētās un laukos. Rūpniecības nozares ietvaros strādājošo uzņēmumu eksportēto preču apjoms 2010.gadā pietuvojās 2 miljardiem latu, tas nodrošina darba vietas vairākiem simtiem tūkstošu ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Reģionu Eksportspējas novērtēšanā tiek izmantota eksportētās produkcijas vērtības attiecība pret kopējo realizācijas apjomu rūpniecības nozarē vērtības izteiksmē.

168. Reģionu eksportspējas izmaiņas

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Laika posmā no 2006.gada līdz 2010.gadam augstāko eksportspēju uzrāda Kurzemes reģiona uzņēmēji, kurā eksportētās produkcijas apjoms palielinājies no 55% līdz 74%. Tas lielā mērā saistīts ar sekmīgu brīvo ekonomisko zonu darbību reģiona lielākajās pilsētās – Liepājā un Ventspilī. Straujākais rūpniecības uzņēmumos saražotās produkcijas eksportspējas pieaugums attiecas uz Vidzemes reģionu – no 37,4% līdz 53,7% jeb 1,4 reizes.

Neskatoties uz ekonomiskās krīzes radītajiem satricinājumiem pasaules valstu ārējā tirdzniecībā, augstu stabilitāti eksportspējas pieaugumā uzrāda Zemgales reģiona uzņēmēji. Pārskata periodā tā palielinājusies 1,36 reizes, sasniedzot nepilnus 58% no saražotās produkcijas apjoma 2010.gadā. Šāda eksportspējas stabilitāte saistīta ar reģiona rūpniecības nozarē strādājošo uzņēmumu mērķtiecīgu darbību eksporta tirgus diversifikācijā. Atšķirībā no Zemgales un Kurzemes reģioniem, Latgales uzņēmējiem nācās saskarties ar pasaules finanšu krīzes izraisītajām sekām jau 2008.gadā un 2009.gadā tā sasniedza zemāko līmeni – 44%, bet 2010.gadā, pateicoties valstī īstenotajiem eksporta veicināšanas pasākumiem, to izdevās palielināt līdz 51% jeb nepilnas 1,2 reizes. Nozīmīgu eksportspējas pieaugumu sasnieguši Rīgas reģionā strādājošie uzņēmumi, kuri eksportēto preču apjomu palielinājuši nepilnas 1,4 reizes no kopējā realizēto preču apjoma.

Eksportspējas pieaugums valsts reģionos balstās uz trīs nozīmīgākajiem pīlāriem – sekmīgi īstenotajiem investīciju projektiem, mērķtiecīgu inovatīvo darbību un efektīvu sadarbību ar zinātniekiem.

37. tabula

Nozīmīgākās eksportvalstis reģionos saražotās produkcijas realizācijai

Rīga	Kurzeme	Latgale	Vidzeme	Zemgale
Krievija, Ukraina, Kazahstāna, Turkmenistāna un citas NVS valstis; Skandināvijas valstis, Igaunija, Lietuva, Dānija, Vācija, Francija, Itālija un citas ES valstis; Ķīna; Ziemeļamerikas valstis; Āfrikas valstis un citas valstis.	Igaunija, Somija, Lietuva, Polija, Vācija, Šveice, Dānija, Norvēģija un citas ES valstis; Izraēla; Krievija, Kazahstāna, citas NVS valstis; Tuvo Austrumu valstis; Ziemeļāfrikas valstis; Ziemeļamerikas valstis un citas valstis	Lietuva, Igaunija, Itālija, Spānija, Vācija un citas ES valstis; Ziemeļamerikas valstis; Ziemeļāfrikas valstis; Krievija, Baltkrievija, Ukraina, Uzbekistānā, Kazahstāna un citas NVS valstis, kā arī citas valstis.	Skandināvijas valstis; Igaunija, Lietuva, Vācija, Itālija, Čehija, Slovākija un citas ES valstis; Gruzija, Armēnija un citas NVS valstis; Ziemeļamerikas valstis; Āfrikas valstis; Japāna; Austrālija; Malaizija un citas valstis	Šveice, Lietuva, Igaunija, Vācija, Austrija, Dānija, Zviedrija, Somija un citas ES valstis; Krievija, Kazahstāna, Azerbaidžāna, Ukraina, Baltkrievija un citas NVS valstis; Ziemeļamerikas valstis; Japāna; Koreja un citas valstis

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot reģionu datus

Valsts īstenotie eksporta veicināšanas pasākumi ir sekmējuši valsts reģionos saražotās produkcijas tirgus diversifikāciju Eiropas, Āzijas, Ziemeļamerikas, Austrālijas un citos pasaules kontinentos. Vienlaicīgi uzņēmēji sekmīgi izmanto dabiskās un salīdzinošās konkurētspējas priekšrocības Lietuvā, Igaunijā, Skandināvijas valstīs, kas dod iespēju ieiet tuvāku un tālāku valstu tirgos ar zemākām ražošanas izmaksām un sekmīgi konkurēt ar alternatīviem iekšzemē ražotiem produktiem. No reģionos saražotajiem produktiem 2010.gadā 72% tiek eksportēti uz ES valstīm, 14% uz Krieviju, Kazahstānu, Ukrainu un citām NVS valstīm, bet pārējie 14% uz Ziemeļameriku, Austrāliju, Āfriku un valstīm citos kontinentos. Pēdējos gados vērojama tendence palielināties realizēto preču apjomam NVS valstīs, Dienvidaustrumu Āzijā, Amerikā un Austrālijā.

Sekmīgāko eksportētāju vidū reģionos iekļaujas šādi uzņēmumi:

Rīgas reģionā:

- Satiksmes nozarē AS „Air Baltic Corporation” un SIA „MMD Serviss”;
- Datoru, elektronisko, optisko iekārtu ražošanā: SIA „Mikrotīkls”;
- Pārtikas produktu un dzērienu ražošanā: SIA „Gamma-A” un AS „Latvijas Balzams”;
- Farmaceutisko izstrādājumu ražošanā: AS „Grindeks”, AS „Olainfarm”;
- Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā: SIA „Knauf”;
- Koksnes izstrādājumu ražošanā SIA „Bolderaja Ltd”, AS „Latvijas Finieris”, SIA „Rettenmeier Baltic Timber”;
- Mežsaimniecības nozarē SIA „Metsaliitto Latvia”.

Kurzemes reģionā:

- Elektropreču un mehānismu ražošanā – SIA „AE PARTNER”, SIA „CALJAN RITE-HITE LATVIA”;
- Metālapstrādē un metālrūpniecības nozarē – SIA „Kurekss”, SIA „Tolmets”, SIA „UPB”, SIA „J.J.Metal”, SIA „Balex Metal”, SIA „Libra Plast”, SIA „Brabantia Latvia”;
- Tekstilizstrādājumu ražošanā - SIA „Lauma Fabrics”, AS „Lauma Lingerie”, SIA „V.O.V.A”;
- Metāla ražošanā - AS „Liepājas Metalurģis”;
- Biodeģvijas ražošanā - SIA „BIO-VENTA”, SIA „Jaunpagasts Plus”;
- Pārtikas produktu ražošanā - SIA „Agerona”, SIA „Kurzemes Gaļsaimnieks”, AS „Ķiršu Piens”, SIA „Bradava”.

Latgales reģionā:

- Metālapstrādē un metālizstrādājumu nozarē - SIA „Belmast”, SIA „Ditton Chain”, SIA „Nedbalt IK”; SIA „Fibrex”;
- Mašīnbūves nozarē - AS „Daugavpils Lokomotīvu remonta rūpnīca”; SIA „Zieglers mašīnbūve”;
- Pārtikas produktu ražošanā - SIA „Adugs”; akciju sabiedrība „Preiļu siers”; SIA „Zilā lagūna”
- Tekstilšķiedras ražošanā - „Nexis Fiber”;
- Tekstila izstrādājumu ražošanā - SIA „Magistr-Fiskevegn Group.MFG”;
- Lauksaimniecības produktu ražošanā - lauksaimniecības kooperatīvs „Latvijas aita”;
- Optiskās šķiedras ražošanā - SIA „Z-Light”;
- Kokrūpniecības un mēbeļu ražošanā - SIA „Rēzeknes Kokapstrādes rūpnīca”, SIA „Verems”;
- Elektronisko iekārtu un plaša sortimenta elektrisko vadu un kabeļu ražošanā - SIA „Axon Cable”.

Vidzemes reģionā:

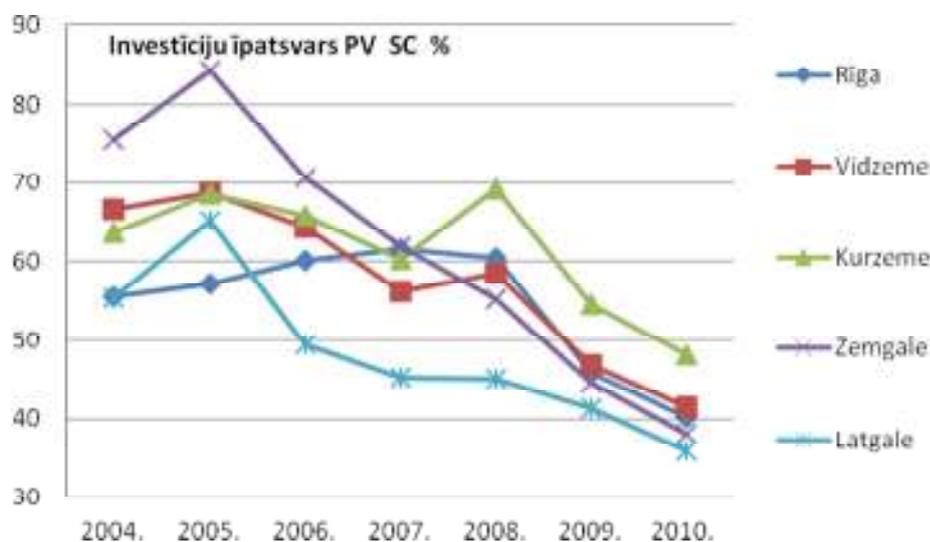
- Kokrūpniecības un mēbeļu ražošanā – SIA „Avoti SWF”, SIA „Graanul Invest”, SIA „Staļi”, AS „Stora Enso Latvija”; SIA „Vudlande”, SIA „Silviko”, SIA „Inerce”;
- papīra ražošanā– SIA „Līgatne” papīrfabrika”, SIA „V.L.T.”;
- Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā AS „Valmieras Stikla šķiedra”, AS „Lode”, SIA „Culimeta Baltics”, SIA „Padtex Insulation”;
- Plastmasas izstrādājumu ražošanā - SIA „Pepi Rer”;
- Pārtikas produktu ražošanā AS „Valmieras Piens”, SIA „AIBI”, AS „Cēsu alus”
- Metālizstrādājumu ražošanā SIA „Valpro”;
- Mežsaimniecības nozarē – SIA „Grantiņi”;
- Ieguves rūpniecībā - SIA „Unguri”, AS „Seda”.

Zemgales reģionā:

- Kokrūpniecības un mēbeļu ražošanā – SIA „Latgran”, SIA „Dižmežs”, SIA „E Wood”, SIA „Pēterkoks”, SIA „Jeld-Wen Latvija”, SIA „Eibe-L”, SIA „Dila”, SIA „Ošukalns”, SIA „Merco Links”;
- Metālizstrādājumu ražošanā un mašīnbūvē - SIA „Dinex Latvia”, SIA „East Metal”, SIA „Torgy Baltic”, SIA „AKG Thermotechnik Lettland”, SIA „Euromaint Rail”;
- Lauksaimniecības produktu ražošanā - AS „Balticovo”, kooperatīvā sabiedrība „Latraps”, AS „Agrofirma Tērvete”;

- Plastmasas izstrādājumu ražošanā - AS „Pet Baltija”, SIA „Evopipes”, SIA „Poliurs”;
- Pārtikas produktu ražošanā AS „Dobeles Dzirnavnieks” un SIA „Jēkabpils Piena Kombināts”;
- Ieguves rūpniecībā - SIA „Nordtorf, SIA „Laflora”;
- Mežsaimniecības nozarē – SIA „Latsin” Latvijas - Zviedrijas kopuzņēmums;
- Siltumizolācijas materiālu ražošanā - SIA „Tenapors”;
- Ķīmiskās rūpniecības nozarē - SIA „Tenachem”, SIA „Spodrība”.

Nefinanšu investīciju dinamika reģionos cieši saistīta ar strauju ekonomisko uzplaukumu laikā no 2004.gada līdz 2008.gadam un tam sekojošu recesiju pasaules ekonomikas krīzes ietekmē. Investīciju plūsma cieši saistīta ar preču un pakalpojumu izlaidi reģionos un saražotās pievienotās vērtības apjoma pieaugumu. Precīzāku priekšstatu par investīciju plūsmas ietekmi uz reģionos saražoto pievienoto vērtību sniedz nefinanšu investīciju īpatsvars reģionos saražotās pievienotās vērtības apjomā salīdzināmās cenās.

Attēlā iekļauto saīsinājumu atšifrējums: **PV SC**– pievienotā vērtība salīdzināmās cenās

169. Nefinanšu investīciju nodrošinājuma dinamika PV ražošanai reģionos

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

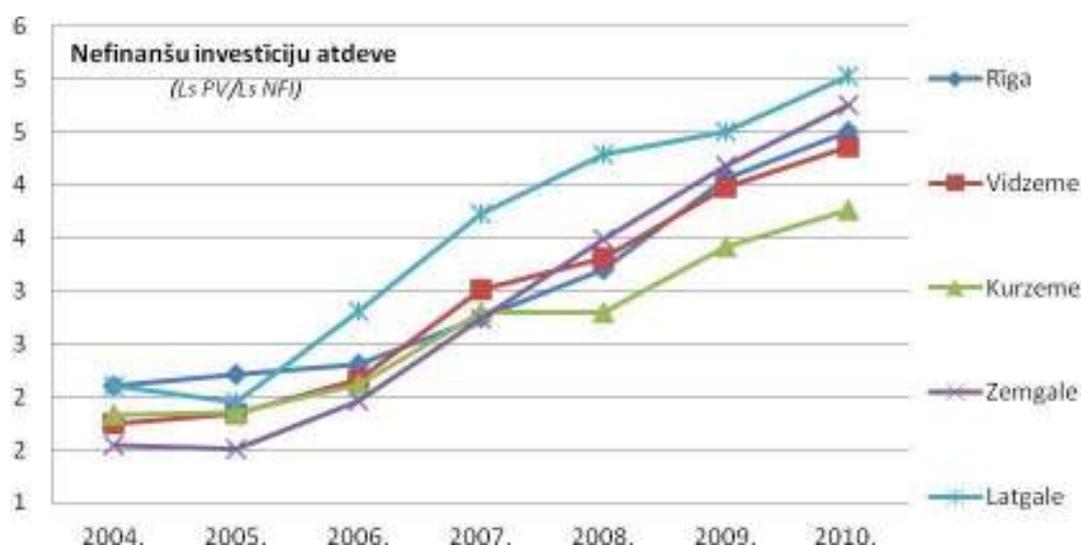
Nefinanšu investīciju plūsmu laikā no 2004.gada līdz 2010.gadam skārušas būtiskas pārmaiņas. Ja perioda sākumā uzņēmējdarbības vides konkurētspējai investīciju piesaistē reģionos raksturīgas lielas atšķirības – nepilnas 1,4 reizes, tad perioda beigās šīs atšķirības samazinās. Augstāka konkurētspēja investīciju piesaistē 2004.gadā raksturīga Zemgales reģiona uzņēmējiem, kas 2005.gadā sasniedz nepilnus 85% no reģionā saražotās pievienotās vērtības, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī 1,37 reizes. Investīciju piesaisti Zemgales reģionā lielā mērā sekmē pasaules valstīs konkurētspējīgas rūpniecības produkcijas izlaide, kurā lielu īpatsvaru veido mašīnbūves un metālizstrādājumu produkti. Nozīmīgs faktors nefinanšu investīciju ieguldījumos reģionā ir konkurētspējīga lauksaimniecības produktu ražošanas sistēma, kas nodrošina ar augstas kvalitātes izejvielām rūpniecības nozares, kurās tiek ražotas konkurētspējīgas pārtikas un nepārtikas preces.

Vidzemes reģionā izveidojusies uzņēmējdarbības vide ir saglabājusi salīdzinoši augstu konkurētspēju visā pārskata perioda un sekmīgi pārvarējusi globālās finanšu krīzes radītos izaicinājumus. Rezultātā nefinanšu investīciju īpatsvars saražotajā pievienotajā vērtībā 2010.gadā saglabājis otru augstāko rādītāju valstī – 41,5%. Mazākās pārmaiņas nefinanšu

investīciju nodrošinājumā vērojamas Kurzemes reģionā – no 63,8% perioda sākumā līdz 48% perioda beigās 2010.gadā. Investīciju piesaisti Kurzēmē sekmē rūpniecības rakstura uzņēmējdarbības attīstība brīvajās ekonomiskās zonās Liepājā un Ventspilī, kā arī citās reģiona pilsētās. Svarīgi atzīmēt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos Latgales reģionā. Šajā ziņā īpaši sekmīgs reģiona attīstībai bijis 2005.gads, kad reģionā strauji palielinājās piesaistīto nefinanšu investīciju apjoms, sasniedzot 65% no saražotās pievienotās vērtības. Perioda beigās investīciju nodrošinājums Latgalē ir pietuvojis attiecīgajam rādītājam Zemgales, Rīgas un Vidzemes reģionos.

Investīciju nodrošinājuma izmaiņas reģionos liecina par sekmīgi īstenotajiem ekonomikas attīstības pasākumiem valsts atbalsta politikas ietvaros, kas labvēlīgi ietekmējuši uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos. Rezultātā palielinājusies vietējo un ārvalstu investoru uzticība dažādos reģionos strādājošajiem uzņēmumiem saistībā ar to centieniem modernizēt ražošanas tehnoloģijas un uzsākt inovatīvu produktu ražošanu.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspēju lielā mērā nosaka *investīciju atdeve*, kura valsts reģionos ir konsekventi palielinājusies, neskatoties un globālās krīzes iztaisītajam iekšējā un ārējā pieprasījuma samazināšanos. Reģionu attīstības kontekstā investīciju atdeve tiek noteikta un vērtēta kā saražotās pievienotās vērtības apjoms uz nefinanšu investīciju vērtības vienību.

Attēlā iekļauto saīsinājumu atšifrējums: *PV* – pievienotā vērtība; *NFI* – nefinanšu investīcijas

170. Nefinanšu investīciju atdeves izmaiņas PV ražošanai reģionos

Avots: Autoru izstrādāts, izmantojot LR CSP datus un autoru prognozes rezultātus

Augstākā investīciju atdeve laika posmā no 2004.gada līdz 2010.gadam attiecas uz Latgales reģionu, kurā jaunradītās pievienotās vērtības apjoms un nefinanšu investīciju vērtības vienību palielinājies no 2,1Ls līdz 5,0Ls jeb nepilnas 2,4 reizes. Rezultātā Latgales reģionā visā periodā saglabājas augstākā investīciju atdeve valstī. Tas lielā mērā saistīts ar nodokļu režīma atvieglojumiem Rēzeknes speciālajā ekonomiskajā zonā un Latgales salīdzinoši augsto ekonomisko potenciālu, kura apgūšanu sekmē veiksmīgi īstenotie investīciju projekti, kuros akcents tiek likts uz reģiona dabiskajām un iegūtajām konkurences priekšrocībām. Lielākais investīciju atdeves pieaugums vērojams Zemgales reģionā – no 1,5Ls līdz 4,8Ls jeb 3 reizes, ko sekmēja nefinanšu investīciju ieguldījumi ražošanas modernizācijā un produkcijas izlaides palielināšanai rūpniecības uzņēmumos un

lauksaimniecības produktu ražošanā, sekojot labvēlīgām izmaiņām lauksaimniecības un pārtikas preču tirgos, kā arī atjaunojamo energoresursu pieprasījuma pieaugums.

Investīciju atdeve Rīgas un Kurzemes reģionos palielinājusies attiecīgi 2,15 un 2,06 reizes. Šajos reģionos vērojami vieni no zemākajiem investīciju atdeves rādītājiem 2010.gadā - Rīgas reģionā 4,5 Ls un Kurzemē – nepilni 3,8Ls. Taču tas netraucē investīciju ienākšanu Kurzemes un Rīgas reģionu uzņēmumos, kas saistīts ar brīvajām ekonomiskajām zonām šajos reģionos un augstāku investīciju vides stabilitāti, kas samazina investīciju ieguldījumu risku.

Investīciju atdeves pieaugums pat sarežģītos ekonomiskās attīstības apstākļos pārliecinoši norāda uz augstu efektivitāti valsts atbalsta pasākumiem, kuri, galvenokārt, orientēti uz eksportspējīgas produkcijas ražošanas apjoma palielināšanu, sekmējot ražošanas tehnoloģiju modernizāciju un inovatīvu produktu izlaides pieaugumu.

Sekmīga investīciju piesaiste un uzņēmējdarbības attīstība ir cieši saistīta ar *izglītības un zinātniskās darbības iespējām* reģionos. Šajā ziņā augstākais nodrošinājums vērojams Rīgas reģionā, kurā koncentrējušās valstī nozīmīgākās izglītības iestādes un zinātniskās pētniecības centri. Rīgas pilsētā darbojas 27 augstskolas, 20 koledžas un 47 profesionālās izglītības iestādes, kurās studē gandrīz 80% no visiem studentiem valstī. Zinātniskās iestādēs tiek veikts reģiona un visas valsts attīstībai nozīmīgs zinātnisko pētījumu klāsts, no tiem nozīmīgākie attiecas uz informāciju un komunikāciju tehnoloģiju pilnveidošanu, programmēšanu, farmakoloģiju, biomedicīnu un biotehnoloģijām.

Kurzemes reģionā – uzņēmējdarbībai nepieciešamajās specialitātēs izglītību piedāvā gan vidējās profesionālās izglītības iestādēs, gan arī divās reģiona augstskolās – Liepājas Universitātē un Ventpils augstskolā, kurās studēt gribētājiem tiek piedāvātas vairāk kā 40 studiju programmas profesijās ar augstāko pieprasījumu. Reģionā darbojas lielāko valsts augstskolu filiāles – Liepājā, Ventpilī, Talsos un Kuldīgā. Zinātniskā darbība koncentrējusies reģiona augstskolās, nozīmīgākie pētījumu virzieni – informācijas tehnoloģiju modernizācija; zināšanu pārneses problēmas inovatīvu produktu izstrādē un ražošanā; asteroīdu un kosmisko atkritumu lokalizācijas problēmu izpēte; matemātiskā modelēšana, elektronika un elektrotehnika; zinātniski tehniskā potenciāla attīstības problēmas elektronikas un elektrotehnikas, datorizaina, datorzinātnes, jauno mediju mākslas, vides pārvaldes, vides pārvaldības un inženierijas jomā.

Latgales reģionā – profesionālās vidējās izglītības apguvei tiek veidoti 3 profesionālās kompetences centri, kuru darbība tiek orientēta uz reģionā pieprasītajām specialitātēm. Augstāko izglītību reģionā iespējams iegūt Daugavpils Universitātē un Rēzeknes Augstskolā, kurās studē vairāk kā 6 tūkstoši studentu. Zinātniskā darbība reģionā tiek veikta, galvenokārt, reģiona augstskolās, bet darbojas arī citas zinātniskās iestādes. Nozīmīgākie zinātniskās pētniecības virzieni – jaunu inovatīvu materiālu un tehnoloģiju izstrāde; nano - strukturētu materiālu iegūšana; informācijas tehnoloģiju un moderno sakaru līdzekļu attīstība; bioloģiskas izcelsmes struktūru pētījumi molekulārajā līmenī; atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte.

Vidzemes reģionā – profesionālā vidējā izglītība tiek piedāvāta 12 profesionālās izglītības iestādēs, kuras nodrošina kvalificēta darbaspēka sagatavošanu reģiona uzņēmējiem pieprasītākajās specialitātēs. Profesionālās izglītības pieejamība reģionā atbilst uzņēmējdarbības attīstības virzieniem un apjomam. Bet Vidzemes augstskola piedāvā interesentiem iegūt augstāko izglītību 15 studiju programmās. Bez tam reģiona lielākajās pilsētās augstāko izglītību piedāvā citu augstskolu 14 filiāles. Vidzemes augstskolā tiek veikti zinātniskie pētījumi šādos nozīmīgākajos virzienos – Loģistikas Informācijas Sistēmas un RFID tehnoloģijas; Biznesa procesu modelēšana; Hibrīdas imitāciju modelēšanas sistēmas. *Valsts Priekšu laukaugu selekcijas institūtā* tiek radītas jaunas zināšanas un izstrādātas inovatīvas tehnoloģijas, sekmējot Latvijas augkopības nozares ilgtspējīgu attīstību un reģionā

ražoto lauksaimniecības produktu konkurētspējas palielināšanos. Priekuļu zinātnieki iesaistījušies vairākos reģiona attīstībai nozīmīgos projektos, un sadarbība notiek ar vairāk nekā 30 dažādām pētniecības iestādēm gan Latvijā, gan ārpus tās.

Zemgales reģionā – profesionālās izglītības ieguves iespējas piedāvā 9 profesionālās izglītības iestādes. Augstāko izglītību iespējams iegūt Latvijas Lauksaimniecības universitātē – vienā no lielākajām augstākās izglītības iestādēm valstī, piedāvājot studijas 80 studiju programmās. Universitātē tiek veikts plašs zinātniskās pētniecības darbs bioloģiski augstvērtīgu lopkopības un augkopības produktu ražošanā; moderno tehnoloģiju piemērošanā lauksaimniecības produktu ražošanai Latvijas apstākļos; inovāciju veicināšanā lauksaimniecības produktu izmantošanai bioloģiski augstvērtīgas ekoloģiskas pārtikas un nepārtikas preču ražošanai ar augstu pievienoto vērtību; augstvērtīgas molekulārās pārtikas produktu ražošanā, izmantojot inovatīvās tehnoloģijas. Bez tam zinātniskie pētījumi reģionā tiek veikti vairākos zinātniskajos un tehnoloģiskajos centros. Zemgales reģiona novados un pilsētās profesionālās pilnveides programmu un interešu izglītības apguvi piedāvā 34 valsts, pašvaldību un juridisku personu izveidoti pieaugušo izglītības centri. Reģionā atrodas lielākais un plašākais lauku konsultāciju sniedzējs - Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, kā arī vairāki biznesa inkubatori, parki u.c. infrastruktūra uzņēmējdarbības attīstīšanai.

Nemot vērā reģionu dabiskās un iegūtās konkurētspējas priekšrocības, izveidojušās tradīcijas atsevišķu izstrādājumu ražošanā, kā arī ražošanas resursu pieejamību reģionos nozīmīgākās nozares ar augstāko investīciju ienesīguma potenciālu sarindotas prioritārā kārtībā. Tabulā iekļautā informācija var būt noderīga potenciālajiem iekšzemes un ārvalstu investoriem.

38. tabula

Nozares ar augstāko investīciju ienesīguma potenciālu valsts reģionos

Rīgas reģions	Kurzemes reģions	Latgales reģions	Vidzemes reģions	Zemgales reģions
Informāciju komunikāciju tehnoloģijas	Mašīnbūve un metālapstrāde	Mašīnbūve un metālapstrāde	Koksnes izstrādājumu ražošana	Mašīnbūve un metālapstrāde
Mašīnbūve un metālapstrāde	Koksnes izstrādājumu ražošana	Optisko šķiedru, ekstilšķiedru un kabeļu ražošana	Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā	Pārtikas ražošana, pārstrāde
Farmaceutiskā rūpniecība	Tekstila izstrādājumu ražošana	Koksnes izstrādājumu ražošana	Metāla izstrādājumu ražošana	Lauksaimniecības produktu ražošana, kokapstrāde
Pārtikas ražošana	Elektropreču ražošana	Pārtikas ražošana	Pārtikas ražošana	Plastmasas izstrādājumu ražošana
Loģistikas pakalpojumi	Ostu un loģistikas pakalpojumi	Loģistikas pakalpojumi	Ieguves rūpniecība	Ķīmisko preču ražošana
Ostu pakalpojumi un tūrisms	Tūrisms	Tūrisms	Tūrisms	Tūrisms

Kā liecina izveidojušās ārējās tirdzniecības saites un valsts atbalsta politika, kā arī reģiona uzņēmumu iepriekš uzkrātā pieredze, lielāka investīciju atdeve katrā reģionā sagaidāma saimnieciskās darbības veidos, kuri iekļauti tabulā. Rīgas reģions raksturojas ar paaugstinātu zinātnes potenciālu un inovatīvo kapacitāti, līdz ar to šajā reģionā augstākais investīciju ienesīguma potenciāls saglabājas jaunāko zināšanu ietilpīgās nozarēs - Informāciju komunikāciju tehnoloģiju nozarē, farmaceitiskā rūpniecībā, kā arī mašīnbūvē un metālapstrādē. Latgales, Kurzemes un Zemgales reģionos lielākais investīciju ieguldījumu potenciāls saglabājas metālapstrādes un mašīnbūves nozarēs. Kurzemes reģionā svarīgu vietu ieņem arī koksnes un tekstila izstrādājumu ražošana. Latgales reģionā potenciālo un esošo investoru uzmanības lokā atrodas optisko šķiedru, tekstilšķiedru un kabeļu ražošana, kā arī koksnes izstrādājumu ražošanas nozare. Zemgales reģionā lielākais investīciju potenciāls atklājas Pārtikas ražošanas un pārstrādes nozarē, kā arī koka izstrādājumu ražošanā un lauksaimniecības nozarē. Savukārt Vidzemes reģionā investīciju ieguldījumu ziņā pievilcīgākā ir koksnes izstrādājumu ražošana, nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana un metāla izstrādājumu ražošana. Visos reģionos sekmīgi attīstās tūrisma nozare – Rīgas un Kurzemes reģionos pārsvarā kā piekrastes tūrisms, Latgales un Vidzemes reģionos pārsvarā kā dabas tūrisms un Zemgales reģionā vēsturiskais tūrisms. Katrā reģionā izveidojušās tradīcijas un pieredze sekmē augsta investīciju potenciāla saglabāšanos augstas kvalitātes pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozarē, kuras attīstību un konkurētspējas paaugstināšanos sekmē ražošanā nepieciešamo resursu pieejamība. Svarīgi atzīmēt, ka veiksmīgai investīciju projektu īstenošanai nepieciešams sekmīgi apvienot reģionos pieejamos resursus, iegūtās konkurētspējas priekšrocības ar subjektīvo faktoru - investora zināšanām, pieredzi un spēju pastāvīgi sekot klientu mainīgajām prasībām, prasmī orientēties sarežģītajā tirgus sistēmā, tās kvantitatīva un kvalitatīva rakstura izmaiņās. Tas veido labvēlīgu augsni iespējām sasniegt augstu investīciju ienesīgumu nozarēs, arī citās reģionos attīstītās tautsaimniecības nozarēs.

Reģionos īstenotie un uzsāktie investīciju projekti paver jaunas iespējas palielināt vietējā un ārvalstu valstu tirgos pieprasīto produktu ražošanu. Šajā jomā sasniegtie rezultāti dod iespēju identificēt nozīmīgākās preču grupas ar augstāku konkurētspēju vietējā tirgū un eksporta valstīs.

39. tabula

Valsts reģionos ražotās konkurētspējīgākās preču grupas

Rīgas reģions	Kurzemes reģions	Latgales reģions	Vidzemes reģions	Zemgales reģions
IKT programmas un citi pakalpojumi	Mašīnbūves un metālapstrādes produkti	Mašīnbūve un metālapstrādes produkcija	Mēbeles un koksnes pārstrādes produkti	Mašīnbūve un metālapstrādes produkti
Datori, elektroniskās un optiskās iekārtas	Koksnes izstrādājumu ražošana	Optiskā šķiedra, tekstilšķiedra un kabeļi	Stikla šķiedra, keramiskie izstrādājumi būvniecībai un plastmasas izstrādājumi	Augstas kvalitātes pārtikas produkti
Farmaceutiskie	Tekstila	Augstas kvalitātes	Metāla	Lauksaimniecības

produkti	izstrādājumi un sieviešu apģērbu ražošana	pārtikas produkti	izstrādājumi	produkti
Augstvērtīgi pārtikas produkti	Dažāda sortimenta elektropreces un mehānismi	Mēbeles un finieris	Augstas kvalitātes pārtikas produkti	Plastmasas izstrādājumu ražošana
Koksnes pārstrādes produkti	Ostu un loģistikas pakalpojumi	Loģistikas pakalpojumi	Kūdras izstrādājumi	Ķīmisko preču ražošana
Loģistika un tūrisma pakalpojumi	Tūrisma pakalpojumi	Tūrisma pakalpojumi	Tūrisma pakalpojumi	Mēbeles un koksnes pārstrādes produkti

Avots: Autoru sastādīta tabula,, ņemot vērā plānošanas reģionu speciālistu ieteikumus

Ņemot vērā patreizējo nozaru potenciālu, realizētos attīstības projektus un pieejamos resursus, reģionos vērojama mērķtiecīga tradicionālo ražošanas nozaru modernizācija, izstrādāti jauni, inovatīvu produktu veidi ar augstu konkurētspēju vietējā un ārvalstu tirgos.

Rīgas reģions turpina attīstīt un pilnveidot esošās nozares, izmantojot zinātnisko potenciālo, uzkrāto pieredzi un augsti kvalificēta darbspēka pieejamību, sniedzot pakalpojumus Informāciju Tehnoloģiju jomā un ražojot augstas pievienotās vērtības produktus Farmācijas, Pārtikas un Kokapstrādes nozarēs. Rīgas reģions izveidojies arī par valsts centrālo loģistikas un tūrisma pakalpojumu sniegšanas centru.

Kurzemes reģions, ņemot vērā vēsturiskās tradīcijas un pieejamos resursus turpina attīstīt un pilnveidot mašīnbūves un metālapstrādes nozares produktus, koksnes izstrādājumu, tekstila izstrādājumu un sieviešu apģērbu ražošanu. Tāpat Kurzemes reģionā attīstās piekrastes tūrisma un loģistikas pakalpojumi caur reģionā izvietotajām ostām.

Latgales reģionam arī turpmāk aktuāli mašīnbūves un metālapstrādes produkti, optiskās šķiedras, tekstilšķiedras un kabeļu ražošana, kvalitatīvas pārtikas, mēbeļu un finiera ražošana. Latgales reģionam ir nozīmīga loma kā pierobežas reģionam, loģistikas pakalpojumu sniegšanā izmantojot dzelzceļu un autoceļus un īpaša, unikāla vieta Latvijas dabas tūrismā kā Zilo ezeru zemei.

Vidzemes reģions, ņemot vērā novietojumu Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā raksturojas ar bagātīgiem dabas resursiem – koksni, purviem, smilts un māla atradnēm, kas ir pamatā produkcijas ražošanai reģionam svarīgākajās nozarēs, kā mēbeles un koksnes pārstrādes produkti, stikla šķiedra, keramiskie izstrādājumi būvniecībai, augstas kvalitātes pārtikas produkti un kūdras izstrādājumi. Tūrisma jomā Vidzemes reģionā dominē dabas tūrisms Gaujas nacionālā parkā, braucieni ar laivām un plostiēm pa Vidzemes upēm, dabas takas.

Zemgales reģions, neskatoties uz savu lauksaimniecisko orientāciju, pamatojoties uz labvēlīgiem agroklimatiskajiem nosacījumiem, papildus ar lauksaimniecības virzienu saistītu nozaru un produkcijas ražošanas attīstībai, sekmīgi pilnveido metālizstrādājumu produktu klāstu, plastmasas izstrādājumu, ķīmisko preču un koksnes pārstrādes produktu ražošanu.

Reģionu attīstības iespējas vidējā un ilgākā laika posmā tiek cieši saistītas ar reģionu dabiskajām, iegūtajām un salīdzinošām attīstības priekšrocībām.

Rīgas reģions kā valsts nozīmīgākais izglītības, zinātnes un finanšu centrs savā attīstībā orientējas uz inovatīvu tehnoloģiju un produktu izstrādi, kuru ražošanā tiek izmantotas modernākās tehnoloģijas un jaunākās zināšanas daudzās zinātņu jomās, sekmējot augstas pievienotās vērtības un konkurētspējīgas produkcijas ražošanas palielināšanos. Pēdējos gados arvien lielāka uzmanība tiek veltīta informātikas, medicīnas, izglītības un finanšu pakalpojumu eksportam. Reģiona zinātniskajās iestādēs tiek apgūti vairāki stratēģiski nozīmīgi projekti jaunu materiālu izstrādē, informāciju un komunikācijas tehnoloģiju modernizācijā, biotehnoloģijās un nanotehnoloģijās. Reģiona attīstības galvenā dominante ir Rīgas pilsēta, kura ir lielākā Baltijas valstīs un tā pastāvīgi palielina savu ekonomisko ietekmi ne tikai Igaunijā un Lietuvā, bet arī Eiropas Ziemeļvalstīs. Pateicoties izdevīgajam ģeogrāfiskajam stāvoklim, reģionam pastāv plašas iespējas palielināt savu ietekmi globālajās loģistikas sistēmā, piedāvājot augstas kvalitātes pakalpojumus ūdens, dzelzceļa un gaisa satiksmes kravu pārvadājumos.

Kurzemes reģionā tiek saskatītas plašas attīstības iespējas dažādu rūpniecisku produktu ražošanā metālapstrādes un mašīnbūves nozarēs un apstrādes rūpniecībā. Apstrādes rūpniecībā nozīmīgākais ekonomiskās izaugsmes virziens saistīts ar cementa ražošanu. Tas cieši saistīts ar reģiona dabiskajām un iegūtajām konkurences priekšrocībām - cementa ražošanai nepieciešamo resursu pieejamība un atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka pietiekamība. Viens no inovatīvākajiem reģiona attīstības virzieniem ir saistīts ar reģiona zinātnisko iestāžu pievēršanos kosmosa pētījumiem un kosmosa apgūšanas tehnoloģijām Kosmosa tehnoloģiju klastera ietvaros. Līdz ar globālās konkurētspējas palielināšanos lielas attīstības iespējas pastāv tekstilizstrādājumu ražošanai ar augstu pievienoto vērtību, kā arī mašīnbūvē un metālapstrādes nozarei. Pieprasījuma pieaugums pēc diversificētiem ostu pakalpojumiem, kravu apstrādes drošību un kvalitāti paver plašas iespējas palielināt reģionā piedāvāto loģistikas pakalpojumu klāstu gan reģiona lielākajās ostās, gan mazākajās ostās. Nākotnē varētu attīstīties arī zivsaimniecības nozare, jo reģionā izveidotā infrastruktūra (ostas, kuģu piestātnes) rada iespēju zvejniecībai un iegūtās produkcijas pārstrādei koncentrēties tieši šajā Latvijas reģionā. Pateicoties Kurzemes reģiona dabas bagātībām (jūras nepārveidotā piekraste, dabas rezervāti, liegumi, īpaši aizsargājamās teritorijas), uzņēmējiem ir iespēja attīstīt tūrisma nozari un ar to saistīto produktu un pakalpojumu piedāvājumu.

Latgales reģiona attīstībai nozīmīgākais virziens ir saistīts ar metālapstrādi un mašīnbūvi, kā arī optiskās šķiedras un sintētiskās tekstilšķiedras ražošanas palielināšanu. Reģiona izaugsmei svarīga ir optisko kabeļu ražošana, kas izmantojami augstas precizitātes instrumentu un aparatūras ražošanai un paredzēti eksportam. Nozīmīgu reģiona attīstības dimensiju veido pastāvošās iespējas ciešāk integrēties globālajās loģistikas sistēmās, piedāvājot potenciālajiem klientiem iespējas veikt kravu glabāšanu, apstrādi un pārstrādi pievienotās vērtības palielināšanas nolūkā. Reģionā ražoto pārtikas produktu konkurētspējas palielināšanās, sortimenta paplašināšanās un to bioloģiskās vērtības palielināšanās paver reģiona uzņēmējiem iespējas attīstīt pārtikas produktu ražošanu, orientējoties, galvenokārt, uz NVS un Tuvo Austrumu valstu tirgiem. Lauku attīstības veicināšanai nozīmīgas jomas ir atjaunojamo enerģētisko resursu izmantošana un tūrisma pakalpojumu piedāvājuma pieaugums, kas balstīts uz Latgales kā Zilo ezeru zemes tēlu un latgaliešu tradīcijām.

Vidzemes reģiona attīstība tiek saistīta ar augstas pievienotās vērtības palielināšanos metālapstrādes nozarē. Pateicoties sekmīgi īstenotiem investīciju projektiem, šajā nozarē strādājošiem uzņēmējiem izdevies ievērojami paaugstināt savu konkurētspēju Eiropas Savienības, Ziemeļamerikas un citu attīstīto valstu tirgos. Reģionā uzkrātas bagātas

metālapstrādes tradīcijas, pieejams nepieciešamās profesijas un kvalifikācijas darbaspēks. Reģionā esošās māla iegulas prasmīgi tiek izmantotas augstas kvalitātes keramisko izstrādājumu ražošanai. Investīciju piesaistes rezultātā veiktie pasākumi ražošanas modernizācijā dod iespēju palielināt ražošanas apjomu un paplašināt inovatīvu izstrādājumu ražošanu gan pārtikas, gan nepārtikas preču ražošanā. Pēdējos gados pārtikas rūpniecībā strādājošajiem uzņēmējiem izdevies diversificēt pārtikas un dzērienu realizācijas tirgu, kas paver jaunas iespējas palielināt dažādu pārtikas produktu izlaidi, sekmējot vietējās izcelsmes bioloģiski augstvērtīgu lauksaimniecības produktu ražošanu. Tūrisma attīstības iespējas tiek saistītas ar reģiona izdevīgo ģeogrāfisko novietojumu, skaisto un daudzpusīgo Vidzemes ainavu, attīstītu tūrisma infrastruktūru. Ar katru gadu palielinās dabas tūristu skaits, kuriem tiek piedāvāts apmeklēt aizsargājamās dabas teritorijas - dabas rezervātus, dabas liegumus, dabas un nacionālos parkus, aizsargājamo ainavu apvidus, daudzus dabas pieminekļus un biosfēras rezervātus.

Zemgales reģiona attīstība tiek saistīta ar pievienotās vērtības palielināšanu metālapstrādes un mašīnbūves nozarēs, kā arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā. Šajās nozarēs strādājošie uzņēmumi ir uzkrājuši bagātīgu profesionālo pieredzi, īstenotie investīciju projekti ir sekmējuši saražotās produkcijas konkurētspējas palielināšanos ārvalstu tirgos. Vairāk kā 80% no šajās nozarēs saražotās produkcijas tiek realizēta Eiropas Savienībā, ASV, Kanādā un citās pasaules valstīs. Reģiona dabiskās priekšrocības dod iespēju paplašināt uzņēmējdarbību kravu pārvadājumu, loģistikas un transportēšanas jomā. Loģistikas pakalpojumu apjoma palielināšanai var izmantot jau esošo transporta infrastruktūru, kuras papildināšana ar modernām kravu apstrādes un pārstrādes tehnoloģijām var nodrošināt augošās kravu plūsmas piegādi klientam vēlāmā laikā un vietā.

Zemgales reģionam raksturīgais ģeogrāfiskais novietojums, savdabīgās ainavas un kultūrvide, nozīmīgie kultūrvēsturiskie un dabas objekti, attīstītā tūrisma infrastruktūra veido tūristiem pievilcīgu, un interesantu vidi ar daudzveidīgu materiālās un nemateriālās kultūras mantojumu. Zemgale tradicionāli ir bijis aktīvākais un veiksmīgākais lauksaimniecības produktu ražošanas reģions valstī, kas saistīts ar augstu zemes auglības un piemērotiem agro klimatiskiem apstākļiem, kas izmantojami enerģētiski ietilpīgu kultūraugu audzēšanā. Reģionā saražoto lauksaimniecības produktu konkurētspēju sekmē labvēlīgā situācija pasaules tirgos un pastāvīgs atjaunojamo bioloģisko energoresursu pieprasījuma pieaugums.

Nemot vērā patreizējo nozaru potenciālu, realizētos attīstības projektus un pieejamos resursus reģionos, tiek pilnveidotas tradicionālās ražošanas nozares, attīstīti jauni produktu veidi, dažkārt veidojas jauni perspektīvi virzieni un produkti, ražojot dziļākas pārstrādes produktus ar lielāku pievienoto vērtību.

8. LITERATŪRA

1. Informatīvais ziņojums par „Par Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010-2013.gadam uzdevumu un darbības rezultātu īstenošanu kārtējā pārskata periodā”, LR FM, 2011
2. LR MK 2009.gada 19.jūnija Rīkojums Nr.413 „Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2010.–2016.gadam. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=193947&from=off>
3. Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pasākumu plāns 2010.-2011.gadam. (informatīvā daļa). http://latforin.info/fileadmin/portals/image/faili/Pamatnost_756.pdf
4. LR MK 2010.gada 5.maija Rīkojums Nr.243 „Zinātnes un tehnoloģijas attīstības pamatnostādņu ieviešanas rīcības plāns 2010.-2011.gadam”. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=209366>
5. Atbalsta programmas. EM. <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30253&lng=lv>
6. Informatīvais ziņojums par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa period, Rīga, 2009 EM
7. EM Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību, Rīga, 2010.g.jūnijs
8. Augstākā izglītība Latvijā: fakti, problēmas un iespējas, Stratēģijas analīzes komisija, 2010
9. Executive summary 7 sectors in Latvia with major potential for FDI attraction Investment and Development Agency of Latvia (LIAA), 2010
10. Informatīvais ziņojums par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa periodā, Rīga, 2009.gada oktobris
11. European Environment Agency (2005) Land take (CSI 014)-Assessment published Nov. 2005. http://themes.eea.europa.eu/IMS/ISpecs/ISpecification20041007131735/IAssessment1116504972257/view_content
12. Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, rajoni, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas, vīzijas. Latvijas Statistikas Institūts, VRAA, Rīga, 2005, 586 lpp.
13. Reģionu attīstība Latvijā, 2009, VRAA, Rīga, 2010
14. Doing Business 2011. Making a Difference for Entrepreneurs. IFC. 2010 The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. Washington. ISBN: 978-0-8213-7960-8.
15. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija. 2010.gada jūnijs. http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2010_1/2010_jun.pdf
16. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2004/2005. Rīcībasplāna reģionos. (2005). Galv. red. Aija Zobena. – UNDP Latvija; LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, Rīga
17. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2006/2007. Cilvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta? (2007). Galv. red. Aija Zobena. – LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, Rīga
18. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2008/2009. Atbildīgums. (2009). Galv. red. Juris Rozenvalds, Ivars Ijabs. – LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, Rīga
19. Latvijas pilsētu un lauku teritoriju mijiedarbības izvērtējums. (2009). – SIA „Konsorts”, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Rīga
20. Ritvars Bīders. Eurostat: Latvijā lauksaimnieku ienākumi palielinājušies par 25,5%. 2010. gada 20. Decembris. <http://db.lv/r/331-pasaule/232998-eurostat-latvija-lauksaimnieku-ienakumi-palielinajusies-par-25-5-proc>

21. Eurostat informācija par bioloģiskām saimniecībām ES. http://ec.europa.eu/latvija/stereotypes/index_lv.htm
22. Vabole I. Gustavs Norkārklis: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstību kavē pārstrādes trūkums. Agrotops. <http://www.agropols.lv/?menu=97&newsid=94136>.
23. Vaivare M. Bioloģiskā lauksaimniecība Eiropas savienībā un Latvijā. Vides Vēstis. <http://www.videsvestis.lv/content.asp?ID=45&what=30>
24. Ārvalstu investori Latviju neglābs. <http://www.nra.lv/zinas/18188-arvalstu-investori-latviju-neglabs.htm>
25. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa novadiem/pilsētām. <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Arvalstu-tieso-investiciju-sadalijums-pa-novadiem-pilsetam&id=523>
26. Rutule A. Ārvalstu investori Latvijas situāciju salīdzina ar grāmatā par Alisi Brīnumzemē rakstīto. Diena. Piekdiena, 28. maijs (2010). <http://diena.lv/lat/business/hotnews/arvalstu-investori-latvijas-situaciju-salidzina-ar-gramata-alise-brinumzeme-aprakstito>
27. Ārvalstu investori kritizē valdības ieceres budžeta jomā. LETA. 16.12.2010. http://www2.la.lv/lat/sodienas_zinas/?doc=10448
28. Nollendorfs V., Osvalde A., Paegle G. Kūdras izmantošana bioloģiskā lauksaimniecībā. Vides vēstis. Nr.5/6 (70) 2004. <http://www.videsvestis.lv/content.asp?ID=70&what=22>
29. Latvija ir piektā mežiem bagātākā valsts Eiropas Savienībā. [http://www.latforin.info/index.php?id=70&tx_ttnews\[tt_news\]=1800&tx_ttnews\[backPid\]=20&cHash=f547509651](http://www.latforin.info/index.php?id=70&tx_ttnews[tt_news]=1800&tx_ttnews[backPid]=20&cHash=f547509651)
30. Asociācija: Pelnošo bioloģisko produktu biznesu kavē pārstrādes trūkums. BNN. <http://bnn.lv/2010/10/21/bizness/asociacija-pelnoso-biologisko-produktu-biznesu-kave-parstrades-trukums/>
31. Bioprodukti - miljonu vērta biznesa niša, kuras attīstību kavē pārstrādes trūkums. <http://lbla.lv/LV/int>
32. A/S Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2010.gadu. www.lvgma.gov.lv
33. Eiropas Komisijas Zaļā grāmata "Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana"
34. *ES struktūrfondu gadskārtējais ieviešanas ziņojums* (2010). Rīga: LR Finanšu ministrija. Pieejams: <http://www.esfondi.lv>
35. *Latvijas lauku attīstības programma 2007.-2013.gads* (2007). Rīga: LR Zemkopības ministrija 2007.gads, 15.-22.lpp.
36. *Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007. - 2013.gadam* (2006). Rīga: Latvijas Republikas Zemkopības ministrija, 25.-30.lpp.
37. *LR Izglītības ministrija - 2010 publiskais pārskats.*, 2011.gads. www.izm.gov.lv
38. LR MK noteikumi 22.07.2003. Nr.415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, www.likumi.lv
39. LR MK noteikumi 21.06.2005. Nr.448 "Noteikumi par valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēm un to izmantošanas kārtību, valsts nozīmes derīgo izrakteņu izmantošanas kārtību, kā arī zemes dzīļu izmantošanas atļauju vai licenču izsniegšanas konkursa vai izsoles kārtību”, www.likumi.lv
40. *Pārskats par Eiropas Savienības finanšu resursu (SF un KF) apguvi* (2009). Rīga: Finanšu ministrija, www.esfondi.lv
41. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2010.08.03. *Darbspējas vecuma un dzimuma struktūra pašvaldībās*, www.pmlp.gov.lv
42. *Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādnes 2010. – 2015.*

43. *Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārskats 2010.gadam*, VAS „Latvijas dzelzceļš”, 2009.
44. *Valsts atbalsta programmas 2007.-2013.gadam*. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv>
45. *Valsts zemes politikas pamatnostādnes 2008.-2014.*, Ministru kabineta 2008.gada 13.oktobra rīkojums Nr.613
46. Valsts ieņēmumu dienests. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits nozaru un reģionu griezumā., 2009.*
47. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, plānošanas reģionu un LIAA nublicētie dati
48. Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes dati
49. Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta dati
50. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati
51. „Envirotech” SIA dati

Centrālās mājas lapas

1. Centrālā Statistikas pārvalde www.csb.lv
2. Ekonomikas ministrija www.em.lv
3. Finanšu ministrija www.fm.lv
4. ES fondu informācija www.esfondi.lv
5. Latvijas Banka www.latvijasbanka.lv
6. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra www.liaa.lv
7. SIA „Lursoft” www.lursoft.lv
8. Nodarbinātības valsts aģentūra www.nva.gov.lv
9. Pilsnības un migrācijas lietu pārvalde www.pmlp.gov.lv
10. Valsts reģionālās attīstības aģentūra www.vraa.gov.lv
11. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra www.vsaa.gov.lv
12. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija www.varam.gov.lv
13. Zemkopības ministrija www.zm.gov.lv
14. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam www.latvija2030.lv
15. Politikas plānošanas datu bāze www.polsis.gov.lv
16. Publisko pakalpojumu katalogs Latvija.lv www.latvija.lv
17. Derīgie izrakteņi. <http://mapx.map.vgd.gov.lv/geo3/vgf/akm12.htm>
<http://www.dendrolight.lv/eng/>
http://www.latgale.lv/lv/Transport_and_logistic/info

Reģionālās mājas lapas

- Kurzemes plānošanas reģions www.kurzemesregions.lv
 Latgales plānošanas reģions www.latgale.lv
 Rīgas plānošanas reģions www.rpr.gov.lv
 Vidzemes plānošanas reģions www.vidzeme.lv
 Zemgales plānošanas reģions www.zemgale.lv

Kurzemes reģiona mājas lapas

1. A/s „Lauma Lingerie” www.lauma.lv
2. A/s „Liepājas metalurģis” www.metalurģis.lv
3. Biznesa augstskola „Turība” www.turiba.lv
4. Ģeotermālie ūdeņi. Valsts ģeoloģijas dienests.
<http://mapx.map.vgd.gov.lv/geo3/vgf/akm12m.htm>
5. Iedzīvotāju sastāvs Kurzemes reģiona novados. Kurzemes plānošanas reģiona nepublicētā informācija.
6. Izmantojamās zemes struktūra. VZD bilances CD.
7. Kurzemes biznesa inkubators. www.kbi.lv
8. Kurzemes plānošanas reģiona ekonomikas profils. www.kurzemesregions.lv
9. Kurzemes plānošanas reģiona rīcības plāns 2010-2013.gadam.
<http://www.kurzemesregions.lv/category/kpr-planosanas-un-attistibas-dokumenti/kurzemes-planosanas-regiona-ricibas-plans-2010-2013-gadam/>
10. Kurzemes plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programma.
www.kurzemesregions.lv
11. Kurzemes reģiona attīstības stratēģija. <http://www.kurzemesregions.lv/category/kpr-planosanas-un-attistibas-dokumenti/kurzemes-planosanas-regiona-attistibas-programma/>
12. Kurzemes reģionā zināmās derīgo izrakteņu atradnes.
<http://mapx.map.vgd.gov.lv:8082/Cadaster/logAccess.htm>
13. Kurzemes tūrisma attīstības plāns 2002. – 2012. gadam.
<http://www.kurzemesregions.lv/category/kpr-planosanas-un-attistibas-dokumenti/kurzemes-planosanas-regiona-nozaru-programmas/>
14. Latvijas dzelzceļš. www.ldz.lv
15. Latvijas valsts autoceļi. www.lvceli.lv
16. Latvijas veļas ražotāju asociācija www.latvera.lv
17. Lielākās ārvalstu tiešās investīcijas Kurzemes uzņēmumu pamatkapitālā. www.lursoft.lv
18. Liepājas osta. www.liepaja-sez.lv
19. Liepājas universitāte. www.liepu.lv
20. Metālapstrādes un mašīnbūves asociācija. www.masoc.lv/masoc/
21. Meža platības uz vienu iedzīvotāju. Environmental Statistics and Accounts in Europe. Eurostat Statistical Books. 2010 edition. Luxembourg. p.346. ISBN 978-92-79-15701-1.
22. Mērsraga osta. www.mersragsport.lv
23. Nodarbināto skaits rūpniecībā. Valsts ieņēmumu dienesta nepublicētie dati.
24. Pārskatu par problēmām un konfliktsituācijām Kurzemes reģiona piekrastē.
<http://www.kurzemesregions.lv/category/kpr-planosanas-un-attistibas-dokumenti/parskats-par-problemam-un-konfliktsituacijam-kurzemes-regiona-piekraste/>
25. Pāvilostas ostas pārvalde. www.pavilosta.lv/lv/novads/osta
26. Rīgas pedagoģijas un vadības akadēmija. www.rpiva.lv
27. Rīgas Tehniskā universitāte. www.rtu.lv
28. Rojas ostas pārvalde. www.rojaport.lv
29. SIA „Bio – Venta” www.bioventa.lv
30. SIA „Jaunpagasts plus”. www.jpplus.lv
31. SIA „Kurekss” www.kurekss.lv
32. SIA „Kurzemes granulas” www.granulas.lv

33. SIA „Laskana”. www.laskana.lv
34. SIA „Laumafabrics”. www.laumafabrics.com
35. SIA „Tolmets”. www.tolmets.lv
36. SIA „UBP”. www.upb.lv/pages/index.php?l=lv
37. SIA „Vika wood”. www.vikawood.lv
38. Uzņēmumi ar lielāko apgrozījuma pa gadiem Kurzemes novados. <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Statistika-Latvijas-novadu-pilsetu-griezumam&id=515>
39. Ventpils augstskola. www.venta.lv
40. Ventpils Augstskolas Inženierpētniecības centrs. www.vatp.lv/en
41. Ventpils brīvostas pārvalde. www.portofventspils.lv
42. Ventpils Starptautiskais Radioastronomijas centrs.

Latgales reģiona mājas lapas

1. Latvijas ģeogrāfija. <http://gym.ventspils.lv/~skaidrite/lv/latvija.htm>
2. Latvijas ezeri. <http://www.ezeri.lv/database/2326/>
3. Lielākās upes. <http://www.jrpic.lv/picdown/projekti/hidro/3.1.2.pdf>
4. Venta un Ventas rumba. <http://www.gudrinieks.lv/referati/referats/venta-un-ventas-rumba.html>
5. Latvijas būvmateriālu izejvielu atradnes 2004. http://mapx.map.vgd.gov.lv/geo3/interneta_publ.htm
6. Derīgo izrakteņu karte. <http://appweb.vgd.gov.lv/website/buvmat/viewer.htm>
7. Kupravā mālu pārvērš naudā. Latvijas avīze. 2008.gada 20.marts. http://www2.la.lv/lat/latvijas_avize/jaunakaja_numura/saimnieciba/?doc=22166
8. Ražos keramiskās granulas. DB. 18.12.2007. <http://db.lv/r/166808-razos-keramiskas-granulas>
9. Novicka A.. Izveido unikālu ražotni. Diena. 19.12.2007. http://diena.lv/lat/business/newspaper/izveido_unikaalu_razhotni
10. Māli Latvijā, Kartes. <http://www.lu.lv/vpp/zeme/malu-petijumi/latvija/>
11. Latvijas zemes dziļu resursi. VĢD – 1998. http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/vpp/mali_latvija/visp_geol/LATV_IJAS_ZEMES_DZILU_RES_1998_pdf.pdf
12. Latvijas ģeoloģiskā karte. VĢD – 1998.
13. Latvijas zemes dziļu resursi. Segliņa V. redakcijā. Rīga. VĢD. 1997.
14. Levins I., Levina N., Gavena I.. Latvijas pazemes ūdeņu resursi. Rīga, VĢD 1998.
15. Resursu izvietojums. Kartes. http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/vpp/mali_latvija/visp_geol/Resursu%20izvietojums.pdf
16. Zemes dziļu resursi un to pieejamība. http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/vpp/mali_latvija/visp_geol/Dabas%20resursi%20un%20pieejamiba.pdf
17. Pirmskvartāra mālu iegulas. <http://www.lu.lv/vpp/zeme/malu-petijumi/iegulas/dati/pirmskvartara-malu-iegulas/>
18. Kvatāra mālu iegulas. <http://www.lu.lv/vpp/zeme/malu-petijumi/iegulas/dati/kvartara-malu-iegulas/>

19. Kupravas karjera mālu pigmentu minerālais sastāvs.
<https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/8000>
20. Lūse I. Illīta struktūras glaciģēnajos nogulumos Latvijā. Disertācijas kopsavilkums.
http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/Ilze_Luse_disertacijas_kopsavilkums.pdf
21. Administratīvais iedalījums pēc 2008.gada reformas.
<http://www.ambermarks.com/Kartes/Rajoni/Pasvald09.htm>
22. Valsts autoceļu karte. <http://www.lvceli.lv/LV/?i=15>
23. Valsts autoceļi. <http://www.lvceli.lv/LV/?i=18>
24. Reģionālie autoceļi. <http://www.lvceli.lv/LV/?i=246>
25. Randers M., Lūse I., Stunda A., Karpovičs A. Kupravas karjera mālu pigmentu minerālais sastāvs // 51. RTU SZT konferences materiāli, Latvija, Rīga, 1.-30. aprīlis, 2010. - iesniegts.- publicēšan. Lpp <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/8000>
26. Jermolajeva E. Daugavpils ekonomika – no linu tirdzniecības 12.gadsimtā līdz mobilo sakaru torņu eksportam 21.gadsimtā. Daugavpils kā attīstības ceļvedis. Stratēģiskās analīzes komisija, R., Zinātne, 2007., 71.-85.lpp.
27. Derīgo izrakteņu (būvmateriālu izejvielu, kūdras un dziedniecības dūņu) krājumu bilance par 2009.gadu, 2010, 194 lpp. - http://www.meteo.lv/upload_file/DER_IZR_KRAJ_BILANCES/krajumu_bilance_par_2009%20gadu.pdf
28. Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006 – 2026, 2006., Latgales reģiona attīstības aģentūra, 79 lpp. un pielikumi
29. Latgales programma 2011-2017. http://strat.latgale.lv/wp-content/uploads/2010/11/Latgales-programma.Red_29.11.2010.doc
30. Latgales stratēģija. http://strat.latgale.lv/wp-content/uploads/2010/12/30.11-Latgales-strategija_otrais-labojuums.pdf
31. Petrova I., Jermolajeva E. Eiropas valstu pieredze teritoriālajā mārketiņgā un tās izmantošanas iespējas Latvijā. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds “Saule”, 2007, 160 lpp.
32. Latgales novadu pašvaldību nepublicēti materiāli.
33. SIA „Grupa93” nepublicētie materiāli.
34. Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs. <http://www.aiknc.lv/lv/desc.php?id=1>
35. Latgales tūrisma portāls Vasals Latgolā. <http://turisms.latgale.lv/lv/latgale/about>
36. Valsts robežsardze. <http://www.rs.gov.lv/>
37. Daugavpils Universitātes attīstības stratēģija 2009.-2016.gadam. Nepublicēti materiāli un www.du.lv
38. Rēzeknes Augstskolas nepublicēti materiāli un www.ru.lv
39. Dienas Bizness. Latvijas lielākie uzņēmumi TOP 500. www.dienasbizness.lv

Rīgas reģiona mājas lapas

1. Locāne V., Spāde R., Šķiņķis P. (2007). Reģionu attīstība Latvijā 2006. – Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Rīga
2. Locāne V., Spāde R., Šķiņķis P., Vilka I. (2008). Reģionu attīstība Latvijā 2007. – Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Rīga

3. Locāne V., Paiders J., Spāde R., Šķiņķis P., Vilka I. (2009). Reģionu attīstība Latvijā 2008. – Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Rīga
4. Locāne V., Peipiņa I., Šķiņķis P., Vilka I. (2010). Reģionu attīstība Latvijā 2009. – Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Rīga
5. „Lursoft IT” SIA dati
6. Rīgas plānošanas reģiona attīstības uzraudzības ziņojums 2008. (2008). – Rīgas plānošanas reģiona administrācija, Rīga
7. Rīgas plānošanas reģiona attīstības uzraudzības ziņojums 2009. (2009). – Rīgas plānošanas reģiona administrācija, Rīga
8. Rīgas plānošanas reģiona attīstības uzraudzības ziņojums 2010. (2011). – Rīgas plānošanas reģiona administrācija, Rīga
9. Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģija 2000.-2020.gadam (aktualizēta 2008.gadā). Apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē 2008.gada 22.decembrī
10. Rīgas plānošanas reģiona dati
11. Rīgas plānošanas reģiona ekonomikas profils. (2010). Redakcija 15.10.2010. – Rīgas plānošanas reģiona administrācija, Rīga
12. Rīgas plānošanas reģiona telpiskais (teritorijas) plānojums 2005.-2025.gadam. Apstiprināts Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē 2007.gada 2.februārī
13. Rīgas plānošanas reģiona resursi un to izmantošanas iespējas uzņēmējdarbības attīstībai. (2010). – „Tractus” SIA, „We entrepreneurs Latvia” SIA, Rīgas plānošanas reģiona administrācija, Rīga
14. Rīgas reģiona attīstības programma 2005.-2011.gadam. Apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē 2005.gada 7.janvārī

Vidzemes reģiona mājas lapas

1. A/S Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2010.gadu. www.lvgma.gov.lv
2. B.Baika, Vidzemes tālākizglītības un tehnoloģiju centra izveide, 2009., www.va.lv
3. Eiropas Komisijas Zaļā grāmata “Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana”
4. *ES struktūrfondu gadskārtējais ieviešanas ziņojums* (2010). Rīga: LR Finanšu ministrija. Pieejams: <http://www.esfondi.lv>
5. *Latvijas lauku attīstības programma 2007.-2013.gads* (2007). Rīga: LR Zemkopības ministrija 2007.gads, 15.-22.lpp.
6. *Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007. - 2013.gadam* (2006). Rīga: Latvijas Republikas Zemkopības ministrija, 25.-30.lpp.
7. *Latvija 2030*, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija, www.varam.gov.lv
8. LR Centrālā statistikas pārvalde, *Statistikas datubāzes*, www.csb.gov.lv
9. *LR Izglītības ministrija - 2010 publiskais pārskats.*, 2011.gads. www.izm.gov.lv
10. LR MK noteikumi 22.07.2003. Nr.415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, www.likumi.lv
11. LR MK noteikumi 21.06.2005. Nr.448 "Noteikumi par valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēm un to izmantošanas kārtību, valsts nozīmes derīgo izrakteņu izmantošanas kārtību, kā arī zemes dzīļu izmantošanas atļauju vai licenču izsniegšanas konkursa vai izsoles kārtību”, www.likumi.lv

12. *Pārskats par Eiropas Savienības finanšu resursu (SF un KF) apguvi (2009)*. Rīga: Finanšu ministrija, www.esfondi.lv
13. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2010.08.03. *Darbspējas vecuma un dzimuma struktūra pašvaldībās*, www.pmlp.gov.lv
14. *Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādnes 2010. – 2015.*
15. *Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārskats 2010.gadam*, VAS „Latvijas dzelzceļš”, 2009.
16. *Reģionu attīstība Latvijā (2009)*. Rīga: Valsts reģionu attīstības aģentūra (VRAA). 63 lpp.
17. *Valsts atbalsta programmas 2007.-2013.gadam*. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv>
18. *Valsts zemes politikas pamatnostādnes 2008.-2014*, Ministru kabineta 2008.gada 13.oktobra rīkojums Nr.613
19. Valsts ieņēmumu dienests. *Nodarbināto iedzīvotāju skaits nozaru un reģionu griezumā., 2009.*
20. *Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2007.-2014. gadam*, Vidzemes attīstības aģentūra 2007., www.vidzeme.lv
21. *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums*. I Daļa Telpiskās struktūras apraksts., II daļa Telpiskās attīstības perspektīva un III DAĻA Vadlīnijas. Vidzemes attīstības aģentūra, 2007., www.vidzeme.lv

Zemgales reģiona mājas lapas

1. AS „AGROFIRMA TĒRVETE”. www.tervete.lv
2. AS „BALTICOVO”. www.balticovo.lv
3. AS „DOBELES DZIRNAVNIKS”. <http://www.dzirnavnieks.lv>
4. AS „PET BALTIJA”. www.petbaltija.lv
5. Ģipšakmens. <http://mapx.map.vgd.gov.lv/g3inflv/noveroumi/1.htm>
6. Jegorova I. Jēkabpils piena kombināts pārdots lietuviešiem. <http://www.latgale.lv/lv/news/article?id=1600>
7. Kālis J. Zemgales Plānošanas reģions piedalās pārobežu sadarbības projekta „Transporta un ostu komunikāciju sistēmu attīstība” ieviešanā. <http://www.zemgale.lv/index.php/projekti/publikcijas/1322-zemgales-plnoanas-reions-piedals-prrobeu-sadarbbas-projekta-transporta-un-ostu-komunikciju-sistmu-attstba-ieviean>
8. Kalniņa I. Jēkabpils piena kombināts izvirza jaunus mērķus. http://www.bdaugava.lv/?kat=2&news_id=5426
9. KS LATRAPŠ. www.latraps.lv
10. Lato Lapsa, Kristīne Jančevska. Valsts lielākie zemes platību īpašnieki . Latvijas avīze. 08.10.2010. http://www2.la.lv/lat/latvijas_avize/la_pielikumi/latvijas.zinas/?doc=86832&date=2010-10-08
11. Latvijas būvmateriālu atradnes I daļa. Rīga 2004. Valsts ģeoloģijas dienests. http://mapx.map.vgd.gov.lv/geo3/PDF_faili/Atradnes_2004_makets_1daja.pdf
12. Latvijas enerģētikā mēģinās reanimēt kūdru. http://www.financenet.lv/zinas/349933-latvijas_energetika_meginas_reanimet_kudru

13. LETA-ELTA. Rokiškio sūris pilnībā pārņem Jēkabpils piena kombinātu. <http://www.db.lv/razosana/partika/rokiskio-suris-pilniba-parnem-jekabpils-piena-kombinatu-240042>
14. LLU mācību un pētījumu saimniecība VECAUCE. www.vecauce.lv
15. Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts. www.eKoks.lv
16. PANEVEZYS REGION. http://www.muziejai.lt/prev_vers/Panevezys/panevezys_region.htm
17. Reģionu pētniecība. http://www.petnieciba.lv/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=57&Itemid=81
18. SIA AKG THERMOTECHNIK LETTLAND. www.akgts.com/880.0.html
19. SIA DINEX LATVIA. <http://www.dinex.lv>
20. SIA DIŽMEŽS. http://www.tauners.lv/index.php?1&165&view=view-publication&pub_id=17
21. SIA DLLA. <http://www.dlla.lv/about.html>
22. SIA E WOOD. <http://www.dobelev.lv/page/374>
23. SIA EAST METAL. <http://en-gb.eastmetal.dk/en-GB/Home/About-East-Metal/Sia-East-Metal,-Latvia.aspx>
24. SIA EIBE-L. <http://www.eibe-l.lv/>
25. SIA EK AUCE. www.auce.lv/index.php?id=222
26. SIA EUROMAINT RAIL. http://www.liaa.gov.lv/eng/home/news/news_archive/brabantia_and_euromaint_to_ope/
27. SIA EVOPIPES. <http://evopipes.lv/lv/news/press/?3114>
28. SIA FEROM. <http://www.jelgava24.lv/katalogs/info/fero-m-sia-276458>
29. SIA GEFA LATVIJA. www.jekabpils24.lv/katalogs/info/gefa-latvija-sia
30. SIA JĒKABPILS PIENA KOMBINĀTS. <http://www.jekabpils.lv/JKP/lv/home/pilseta/faktos/vesture/default.aspx>
31. SIA JELD-WEN LATVIJA. http://www.jeld-wen.ee/lv/jwe_jwl.htm
32. SIA KKR. www.jelgava24.lv/katalogs/info/kkr-sia
33. SIA LATGRAN. <http://www.latgran.com/lv>
34. SIA LOCITECH PRODUCTION. www.locitech.lv/
35. SIA NYBO DOBELE. www.dobelev24.lv/katalogs/info/nybo-dobelev-sia
36. SIA OŠUKALNS. <http://www.osukalns.lv/>
37. SIA PĒTERKOKS. http://peterkoks.eu/index_lv.html
38. SIA PIONIERIS 2. <http://www.kalnciems.lv/iestades/razosana/sia-pionieris-2>
39. SIA POLIURS. www.poliurs.lv/
40. SIA TORGY BALTIC. www.jelgava24.lv/katalogs/info/torgy-baltic-sia
41. SIAULIAI REGION. http://www.samogit.lt/KULTURA/siauliai_region.en.htm
42. Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026. 3.sadaļa. Telpiskās attīstības perspektīva. 2007. 84 lpp.
43. Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026. 4.sadala. teritorijas plānojuma vadlīnijas. 2007.19 lpp.
44. Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026.2.sadaļa. TELPISKĀS STRUKTŪRAS APRAKSTS. 2007.129 lpp.
45. Zemgales plānošanas reģions. PĒTĪJUMS Zemgales pašvaldību un to institūciju vajadzības reģionālās attīstības un sociālajā jomā.37 lpp.

46. Zemgales plānošanas reģions. PĒTĪJUMS Zemgales pašvaldību un to institūciju vajadzības kultūras attīstības jomā. 34.lpp.
47. Zemgales plānošanas reģions. Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.-2014.gadam. Apstiprināta ar ZPR AP 16.09.2008. lēmumu Nr. 105. 80 lpp.
48. Zemgales plānošanas reģions. Zemgales plānošanas reģiona ekonomikas profils. 2010.262 lpp.

VALDĪBAS PROGRAMMAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS VEICINĀŠANAI

Nodarbināto apmācības

Nodarbinātības līmeņa paaugstināšana sekmē vispārējo ekonomisko attīstību, veicina izaugsmi un konkurētspēju, uzlabo sabiedrības un indivīda labklājības līmeni. Šī pasākuma mērķis ir atbalstīt Latvijas galveno nodarbinātības politikas mērķu sasniegšanu, proti, nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu, perspektīvā sasniedzot ES noteiktos stratēģiskos rādītājus, uzņēmumu darbinieku kvalifikācijas celšanu, kā arī bezdarba problēmu risināšanu, balstoties uz sekmīgu ekonomisko izaugsmi.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai - atbalsts partnerībās organizētām apmācībām	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	11 934 768,03		30.03.2010. MK noteikumi Nr.328
Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai - atbalsts komersantu individuāli organizētām apmācībām	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	22 822 770,82		25.03.2008. MK noteikumi Nr.203
Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	191 259	Turpmākas projektu iesniegumu atlases kārtas nav plānotas	26.02.2008. MK noteikumi Nr.130

Inovācijas veicināšana

Pašreizējā posmā Latvijas ekonomikā dominē nozares ar zemu pievienoto vērtību, t.i., uz dabas resursu pārstrādi un lēta darbaspēka izmantošanas priekšrocībām balstītas nozares. Lai ilgtermiņā nodrošinātu ekonomisko izaugsmi, nepieciešams celt pievienoto vērtību un darba ražīgumu caur vispusīgiem inovācijas procesiem. Pasākuma mērķis ir veicināt uzņēmējdarbību ar augstāku pievienoto vērtību, sniedzot atbalstu jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai ražošanā, kā arī sekmēt sadarbību starp pētniecības un uzņēmējdarbības sektoriem.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Kompetences centri	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	36 320 910,72	02.08.2010. - 30.09.2010.	13.04.2010. MK noteikumi Nr. 361
Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra / Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti Latvijas augstskolās	2 122 468,08	Komersanti var saņemt pakalpojumus tehnoloģiju pārneses kontaktpunktos	26.02.2008. MK noteikumi Nr.129
Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	8 299 659,82	Turpmākas projektu iesniegumu atlases kārtas nav plānotas	07.10.2008. MK noteikumi Nr. 834
Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde - atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	38 942 921,34	2010.gada 3.ceturksnis	12.08.2008. MK noteikumi Nr.658 21.09.2010. MK noteikumi Nr. 888
Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde - atbalsts rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšanai	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	1 000 000,13		07.10.2008. MK noteikumi Nr. 834
Augstas pievienotās vērtības investīcijas	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	77 531 235,19	Turpmākas projektu iesniegumu atlases kārtas nav plānotas	24.02.2009. MK noteikumi Nr.200

Aizdevumi un garantijas

Finanšu resursu pieejamība ir svarīga ekonomikas attīstībai, investīcijas komercdarbībā ļauj paaugstināt tautsaimniecības efektivitāti un konkurētspēju, nodrošināt straujāku augšupeju. Pieeja apgrozāmajam un kapitāla finansējumam ir nozīmīgs šķērslis uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas palielināšanai maziem un vidējiem komersantiem, kā arī uzņēmējdarbības uzsācēju vidū, it sevišķi inovatīviem un strauji augošiem komersantiem. Pasākuma mērķis ir veicināt pieeju finansējumam komercdarbības attīstībai, vienlaicīgi samazinot tiešā valsts atbalsta negatīvo ietekmi uz tirgus konkurenci un efektīvāk izlietojot valsts atbalsta līdzekļus, tos izmantojot atkārtoti vai piemērojot multiplikatoru.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Kredītu garantijas	Latvijas garantiju aģentūra	60 544 546,85	20.04.2009. - 31.12.2010.	24.03.2009 MK noteikumi Nr. 269 (ar grozījumiem 26.01.2010 Nr. 86)
Īstermiņa eksporta kredītu garantijas	Latvijas garantiju aģentūra		20.04.2009. - 31.12.2015.	12.05.2009. MK noteikumi Nr. 436.
Aizdevumi komersantu konkurētspējas uzlabošanai	Latvijas Hipotēku un zemes banka	45 449 242,52	21.04.2009. - 31.12.2013.	17.02.2009 MK noteikumi Nr. 164
Investīciju aizdevumi	SEB Banka	21 084 120	26.03.2010. - 26.03.2012.	
Investīciju aizdevumi	Swedbank	15 461 688	26.03.2010. - 26.03.2012.	
Riska kapitāla finansējums	SIA" Baltcap Management Latvija"	14 056 080,00	22.01.2010. - 2013.gada beigās	
Sēklas un uzsākšanas kapitāla fonds	Imprimatur Capital	14 337 201,60	14.06.2010. - 2013. gada beigās	

Uzņēmējdarbības uzsākšana

Augsta uzņēmējdarbības aktivitāte ir viens no svarīgākajiem nosacījumiem ekonomiskajai augšupejai. Konkurences palielināšanās piedāvājuma pusē starp ražotājiem vai pakalpojumu sniedzējiem rada nepieciešamību celt katra individuālā komersantu konkurētspēju, tādējādi nodrošinot arī kopējās valsts ekonomikas konkurētspējas attīstību. Pasākuma mērķis ir veicināt pieeju starptautiskiem tirgiem, kā arī informēt un iedrošināt pēc iespējas plašāku sabiedrības daļu uzsākt uzņēmējdarbību un veicināt inovāciju izmantošanu un radīšanu ilgtermiņa konkurētspējas nodrošināšanai.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	14 315 238,98	Komersanti var pieteikties finansējumam biznesa uzsākšanai	31.03.2009. MK noteikumi Nr.293
Biznesa inkubatori	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra/ Reģionālie biznesa inkubatoru operatori	20 208 601,21	Komersanti var pieteikties atbalstam biznesa inkubatoros	07.10.2008. MK noteikumi Nr.835

Uzņēmējdarbības veicināšana

Straujais Latvijas ekonomikas izaugsmes temps jānostiprina ar skaidru virzību uz zināšanām balstītu ekonomiku. Lai gan IKP pieauguma tempi nav samazinājušies un privātās investīcijas pamatlīdzekļos strauji aug, ekonomikas attīstībai ilgākā periodā svarīgi nodrošināt pievienotās vērtības kāpināšanu, komersantu veiksmīgu attīstību un konkurētspēju gan vietējā, gan ārējos tirgos. Pasākuma mērķis ir palielināt uzņēmējdarbības konkurētspēju gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā, kā arī nodrošināt uzņēmējdarbības attīstību reģionos.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Ārējo tirgu apgūšana – ārējais mārketingš	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	13 480 446,28	Līdz 2010. gada 30.decembrim	17.06.2009. MK noteikumi Nr.582
Ārējo tirgu apgūšana nozaru starptautiskās konkurētspējas stiprināšana	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	3 000 000	Līdz 2013. gada 30. decembrim	21.09.2010. MK noteikumi Nr. 887
Pasākumi motivācijas celšanai inovācijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	2 017 460,73	Interesenti var pieteikties Inovatīvas uzņēmējdarbības motivācijas programmas pasākumiem	22.12.2008. MK noteikumi Nr.1082
Atbalsts ieguldījumiem mikro, maziem un vidējiem komersantiem īpaši atbalstāmajās teritorijās	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	21 727 144,90	Turpmākas projektu iesniegumu atlases kārtas nav plānotas	24.02.2009. MK noteikumi Nr.197

Tūrisma veicināšana

Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, ekonomiskā aktivitāte, ainaviskā bagātība, daudzveidīgā un nepiesārņotā vide, kultūras resursi un savdabīgais kultūras mantojums rada labvēlīgus priekšnoteikumus Baltijas un Eiropas mērogā konkurētspējīga Latvijas tūrisma produkta un tūrisma infrastruktūras attīstībai. Pasākuma mērķis ir veicināt Latvijas kā tūristu galamērķa nostiprināšanos un konkurētspējas palielināšanos, radot labvēlīgus apstākļus kompleksai nacionālas nozīmes tūrisma produktu un pakalpojumu attīstībai.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļu saglabāšana, atjaunošana un infrastruktūras pielāgošana tūrisma produkta attīstībai	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	10 542 060	Turpmākas projektu iesniegumu atlases kārtas nav plānotas	17.03.2008. MK noteikumi Nr.187
Nacionālās nozīmes velotūrisma produkta attīstība	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	4 919 628	Turpmākas projektu iesniegumu atlases kārtas nav plānotas	19.05.2008. MK noteikumi Nr.348

Mājokļu energoefektivitāte

Mājokļu jomā būtiska problēma ir dzīvojamo māju lielais enerģijas patēriņš. Salīdzinot ar ES valstīm, Latvijā no 1946.–1990.gadam celtie mājokļi (sērijveida) ir zemākas kvalitātes un ar zemu siltumnoturību. 71% Latvijas iedzīvotāju dzīvo tieši šādos mājokļos. Tādēļ nepieciešams veikt māju renovāciju, lai samazinātu energoresursu patēriņu un līdz ar to kaitīgo CO₂ izmešus atmosfērā, kas rodas ražojot siltumenerģiju. Pasākuma mērķis ir veicināt mājokļu pieejamību, to ilgtspēju, efektivitāti un mazināt sociālo spriedzi pašvaldību teritorijās, investējot mājokļu atjaunošanas un energoefektivitātes pasākumos.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu uzsākšana	MK noteikumi
Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	44 337 186	Projektu iesniegumu iesniegšana 8.atlases kārtā no 2009.gada 23.novembra. Projektu iesniegumu pieņemšana turpināsies līdz brīdim, kad aktivitātes ietvaros pieejamais finansējums būs izlietots.	10.02.2009. MK noteikumi Nr.138
Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības pasākumi	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	6 922 499,92		17.11.2009. MK noteikumi Nr.1332

Enerģētika

Enerģētikas jomā galvenās problēmas ir liela atkarība no importētā kurināmā (dabasgāzes), siltumapgādes decentralizācija, siltumapgādes sistēmu sliktais tehniskais stāvoklis un zemā energoefektivitāte pie siltumenerģijas patērētājiem. Siltumapgādei raksturīgais lēnais kapitāla apgrozījuma ātrums un nepieciešamo investīciju lielais apjoms ir problēmas cēlonis siltumapgādes uzņēmumu sistēmu sliktajam tehniskajam stāvoklim un zemajai energoefektivitātei. Pasākums ir vērsts uz Eiropas Savienības un Latvijas energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu izmantošanas un energoapgādes drošuma paaugstināšanas politikās noteikto mērķu sasniegšanu.

Atbalsta programma	Sadarbības iestāde/ Projekta īstenotājs	Kopējais publiskais finansējums, LVL	Projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas uzsākšana	MK noteikumi
Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	42 322 856	1. kārtā: 14.04.2009. - 26.05.2009. 2. kārtā: 25.10.2010. - 01.12.2010.	17.02.2009. MK noteikumi Nr.162 31.08.2010. MK noteikumi Nr. 824
Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	34 373 242	1. kārtā: 14.04.2009. - 31.08.2009.	17.02.2009. MK noteikumi Nr.165

Administratīvie jautājumi

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Liepājas reģionālā nodaļa	Vecā ostmala 40, Liepāja, LV 3401 Tālrunis 67031844, 63425677, Fakss 63429014 liepaja@ur.gov.lv , www.ur.gov.lv
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Ventspils reģionālā nodaļa	Tirgus iela 7, Ventspils, LV 3601 Tālrunis 63628013, 63628011, Fakss 63623310 ventspils@ur.gov.lv , www.ur.gov.lv
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Saldus reģionālā nodaļa	Avotu iela 12, Saldus, LV 3801 Tālrunis 67031841, 63822397, Fakss: 63881218 saldus@ur.gov.lv , www.ur.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes nodokļu administrēšanas daļas Kuldīgas klientu apkalpošanas centrs	Liepājas iela 48, Kuldīga, LV-3301 Tālrunis 1898, 63 350 530, 63 350 5505 kuldiga.pieprasijumi@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes nodokļu administrēšanas daļas Saldus klientu apkalpošanas centrs	Striķu iela 6, Saldus, LV- 3801 Tālrunis 1898, 63 881 542, 63881604 saldus.pieprasijumi@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes nodokļu administrēšanas daļas Liepājas klientu apkalpošanas centrs	Lielā iela 13, Liepāja, LV-3401 Tālrunis 1898, 63 484 529, 63484524 liepaja.pieprasijumi@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes nodokļu administrēšanas daļas Ventspils klientu apkalpošanas centrs	Dzintaru iela 18, Ventspils, LV-3602 Tālrunis 1898, 63 629 469, 63629486 ventspils.pieprasijumi@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes nodokļu administrēšanas daļas Talsu klientu apkalpošanas centrs	Kareivju iela 7, Talsi, LV-3201 Tālrunis 1898, 63 222 784, 63222789 talsi.pieprasijumi@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes Kurzemes MKP daļa	Sarkanmuižas dambis -25a, Ventspils, LV – 3601 Tālrunis: 1898, 63 629 434 MP.konsultacija@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv

Informācija par uzņēmējdarbības vidi reģionu centros

Liepājas pilsētas dome	Rožu 6, Liepāja, LV3401 Tālrunis 63404750, apc@dome.liepaja.lv , www.liepaja.lv
Ventspils pilsētas dome	Jūras iela 36, Ventspils, LV 3601 Tālrunis 63601100, dome@ventspils.gov.lv , www.ventspils.lv , www.investinventspils.lv
Kuldīgas novada dome	Baznīcas 1, Kuldīga, LV-3301 Tālrunis 63322469, 27020933, Fakss 633 41422 dome@kuldiga.lv , www.kuldiga.lv
Saldus novada dome	Striķu iela 3, Saldus, LV-3801 Tālrunis: 63807280, Fakss 63881100E-pasts: dome@saldus.lv , www.saldus.lv

Talsu novada dome	Kareivju iela 7, Talsi, Talsu novads, LV-3201 Tālrunis 63232110; 26398234, Fakss 63232130 dome@talsi.lv , www.talsi.lv
Ventspils novada dome	Skolas iela 4, Ventspils, LV-3601 Tālrunis 63629450, Fakss 63622231 info@ventspilsnd.lv , www.ventspilsnovads.lv

Biznesa konsultācijas

Talsu Biznesa inkubators (BI)	Miera iela 35, Talsi, LV – 3200 Tālrunis 632 86002, 29192709, Fakss 636 29662 baiba.lorence@vatp.lv , www.vatp.lv
Ventspils Biznesa inkubators (BI)	Inženieru iela 101, Ventspils, LV-3601 Tālrunis 6 36 29661, Fakss 6 36 29662 salvis.roga@vatp.lv , www.vatp.lv/LV/biznesainkubators.htm
Kurzemes Biznesa inkubators (KBI)	Vecā ostmala 40, Liepāja, LV-3301 Tālrunis 63429784, info@kbi.lv , www.kbi.lv
Kurzemes Biznesa inkubators (KBI) Kuldīgas biznesa inkubators	Pilsētas laukums 4, Kuldīga, LV-3301 Tālrunis 63429748, madara@kbi.lv , www.kbi.lv .
Kurzemes Biznesa inkubators (KBI) Saldus biznesa inkubators	Striķu iela 2, Saldus Tālrunis 63823267, Fakss 63823267 saldus@kbi.lv , www.kbi.lv
Ventspils speciālās ekonomiskā zona/ Ventspils brīvostas pārvalde	Jāņa iela 19, Ventspils, LV-3601, Latvija Tālrunis 636 22586, Fakss 636 21297 marketing@portofventspils.lv , www.portofventspils.lv
Liepājas speciālās ekonomiskās zonas pārvalde	Fēniksa iela 4, Liepāja, LV – 3401 Tālrunis 63427605, Fakss 63480252 authority@lsez.lv , www.liepaja-sez.lv

Finanses

Latvijas Hipotēku un zemes bankas Kuldīgas filiāle	Silšu iela 24, Kuldīga, LV-3300 Tālrunis 63322077
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Liepājas filiāle	Lielā iela 12, Liepāja, LV-3401 Tālrunis 63426493
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Saldus filiāle	Jelgavas iela 1, Saldus, LV-3800 Tālrunis 63823808
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Talsu filiāle	Lielā iela 18, Talsi, LV-3201 Tālrunis 63222301
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Ventspils filiāle	Andreja iela 6, Ventspils, LV-3601 Tālrunis 63623724

Nordea banka Liepājas filiāle	Lielā 7, Liepāja, LV-3401 Tālrunis 63 428 850
Nordea banka Ventspils filiāle	Kuldīgas 30, Ventspils, LV-3601 Tālrunis 63 607 960
SEB banka Kuldīgas filiāle	Dzirnavu iela 5, Kuldīga, LV 3301 Klientu centrs 8777
SEB banka Liepājas filiāle	Baznīcas iela 4/6, Liepāja, LV 3401 Klientu centrs 8777
SEB banka Saldus filiāle	Rīgas iela 9, Saldus, LV 3801 Klientu centrs 8777
SEB banka Talsu filiāle	Lielā iela 17, Talsi, LV 3201 Klientu centrs 8777
SEB banka Ventspils filiāle	Kuldīgas iela 3, Ventspils, LV 3601 Klientu centrs 8777
Swedbank Kuldīgas filiāle	Pilsētas laukums 4A, Kuldīga, LV 3301 Tālrunis 67444444, fakss 63350300
Swedbank Filiāle „Kurzeme”	Tirgoņu iela 18, Liepāja, LV 3401 Tālrunis 67444444, fakss 63403003
Swedbank Filiāle "Spīķeris"	Jūras iela 12, Liepāja, LV 3401 Tālrunis 67444444, fakss 67448234
Swedbank Saldus filiāle	Striķu iela 2, Saldus LV 3801 Tālrunis 67444444, fakss 67448828
Swedbank Talsu filiāle	Lielā iela 22, Talsi, LV-3201 Tālrunis 67444444, fakss 63232175
Swedbank Ventspils filiāle	Kuldīgas iela 25a, Ventspils, LV 3601 Tālrunis 67444444, fakss 67448438; 67448441

Pētniecība

Ventspils Augstskola	Inženieru 101a, LV-3601, Ventspils, LV 3601 Tālrunis 636 29657, Fakss 636 29660 venta@venta.lv , www.venta.lv
Ventspils Augsto tehnoloģiju parks	Kaiju iela 9, Ventspils, LV-3602 Tālrunis: 6 36 64934, Fakss 6 36 64934 varis.broks@vatp.lv , www.vatp.lv
Ventspils Augstskolas tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts (TPK)	Inženieru iela 101a, Ventspils, LV-3602 Tālrunis 26838344, 29656585 natalja.jarohnovica@venta.lv
Liepājas Universitāte	Lielā iela 14, Liepāja, LV-3401 Tālrunis 634 23568 (rektorāts), 634 23510 (Sabiedrisko attiecību daļa), Fakss 634 24223, liepu@liepu.lv (rektorāts), info@liepu.lv (Sabiedrisko attiecību daļa), www.liepu.lv
Rīgas Tehniskā universitāte Liepājas filiāle	Vānes ielā 4, Liepāja, LV-3400 Tālrunis 63484922 (dekanāts), 63484948 (zinātnes centrs) Fakss 634 24223, rtulf@rtulf.lv , www.rtulf.lv

Nozaru atbalsta organizācijas

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) Liepājas nodaļa	Graudu iela 17/19, Liepāja, LV-3400 Tālrunis 634 29019, Fakss 634 80223, liepaja@chamber.lv
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) Ventspils nodaļa	Užavas iela 8, Ventspils, LV-3600 Tālrunis/fakss: 636 25658, ventspils@chamber.lv
Lauku atbalsta dienesta (LAD) Dienvidkurzemes reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Viesnīcas iela 1, Saldus, Saldus novads, LV-3801 dienvidkurzeme@lad.gov.lv
Lauku atbalsta dienesta (LAD) Ziemeļkurzemes reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Dundagas iela 4, Talsi, Talsu novads, LV-3201 Fakss 63237801, ziemelkurzeme@lad.gov.lv
Latvijas Lauku konsultāciju centra biroji Kurzemes reģionā	Kuldīgas konsultāciju birojs Pilsētas laukums 4-102, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Tālrunis.63323447, 27842035, Fakss 63323519 zigrida.paniznika@llkc.lv Liepājas konsultāciju birojs Bāriņu iela 15, Liepāja, LV-3401 Tālrunis 63481216, 26462475, Fakss 63407278 elita.karkla@llkc.lv Saldus konsultāciju birojs Jelgavas iela 6, Saldus, Saldus novads, LV-3801 Tālrunis/Fakss 63822480, 26162035 zigrida.paniznika@llkc.lv Talsu konsultāciju birojs Kr. Valdemāra iela 21a, Talsi Talsu novads, LV-3201 Tālrunis 63291908; 63291906, 29266510, Fakss 63291906 alfons.speks@llkc.lv Ventspils konsultāciju birojs Raiņa iela 4a, Ventspils, LV-3601 Tālrunis/Fakss 63662721, 29266510; 26460878 alfons.speks@llkc.lv
Latvijas lauku tīkls (pārklājums Kurzemes reģionā)	Kuldīgas nodaļa Pilsētas laukums 4-102, Kuldīga, LV-3301, Tālrunis 63323448, 26162035 Liepājas nodaļa Bāriņu iela 15, Liepāja, LV-3401, Tālrunis 63481216 Saldus nodaļa Jelgavas iela 6, Saldus, LV-3800, Tālrunis 63822480 Talsu nodaļa Kr. Valdemāra iela 21a, Talsi, LV-3201, Tālr.63291908 Ventspils nodaļa Raiņa iela 4a, Ventspils, LV-3601, Tālrunis 63662721

Nosaukums	Kontaktinformācija
Aglonas novada Uzņēmējdarbības atbalsta centrs (UAC)	Somersetas iela 34, Aglona, LV-5304 Tālrunis 29907423 inara.grazule@aglona.lv
Daugavpils pilsētas domes Biznesa attīstības nodaļa	3.st., Kr.Valdemāra 13, Daugavpils, LV-5401 Tālrunis 654 76801 vladimirs.nazedins@daugavpils.lv
Daugavpils uzņēmējdarbības attīstības asociācija	Kandavas iela 19, Daugavpils, LV-5403 Tālrunis 29211408, dadi@apollo.lv
Rēzeknes Speciālā ekonomiskā zona	2. stāvs, Atbrīvošanas aleja 93, Rēzekne, LV-4601 Tālrunis 646-25941; Fakss 64625941, info@rsez.lv ; www.rsez.lv
Preiļu novada domes Biznesa inkubators	3. stāvs, Kooperatīva iela 6, Preiļi, LV-5300 Tālrunis 26596653; 65321553, ineta.liepniece@preili.lv
Rēzeknes Augstskolas Inkubators (RAI); RAI ideju viesnīca	RAI, Tehnoloģiskā daļa, Maskavas iela 28B, Rēzekne, LV-4600 Tālrunis 6 46 05880; Fakss: 6 46 05888, latc@prototips.lv
Biznesa inkubators „Ideju viesnīca Daugavpils”	Višķu iela 21s un Valkas iela 6a, Daugavpils, LV-5400; Tālrunis 654 57411; Fakss: 26385873, aija.vanaga@prototips.lv
Latgales aparātbūves tehnoloģiskā centra (LATC) struktūrvienība Balvos – biznesa inkubators	Partizānu iela 47, Balvi, LV-4501 Tālrunis 29440812
Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centrs	Domes iela 3, Līvāni, LV-5316 Tālrunis +371 65307800; Fakss +371 6530781, zane@livani.lv
Latgales aparātbūves tehnoloģiskais centrs	Maskavas 28B, Rēzekne, LV-4604 Tālrunis 646-07700; Fakss 64607707 latc@prototips.lv , www.prototips.lv
Daugavpils Universitātes tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts (TPK)	Parādes iela 1 -123, Daugavpils, LV-5400 Tālrunis 654 23265; 29476204, tpk@du.lv
Rēzeknes Augstskolas Vides tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts	Atbrīvošanas aleja 76 - 11.kabinets, Rēzekne, LV -4601 Tālrunis 64625258; Fakss: 6462516, Edmunds.Teirumnieks@ru.lv
Daugavpils pilsētas dome	Kr. Valdemāra ielā 1, Daugavpils, LV-5400 www.daugavpils.lv
Rēzeknes pilsētas dome	Atbrīvošanas aleja 93, Rēzekne, LV-4601 www.rezekne.lv
Aglonas novada dome	Somersetas 34, Aglona, Aglonas pagasts, LV-5304 www.aglona.lv

Daugavpils novada dome	Rīgas iela 2, Daugavpils, LV-5401 www.dnd.lv
Krāslavas novada dome	Rīgas 51, Krāslava, LV-5601 www.kraslava.lv
Preiļu novada dome	Raiņa bulv. 24, Preiļi, LV-5301 www.preili.lv
Rēzeknes novada dome	Atbrīvošanas aleja 95, Rēzekne, LV-4601 www.rdc.lv
Kārsavas uzņēmēju konsultatīvā padome	Vienības 53, Kārsava, Kārsavas novads, LV- 5717 Tālrunis 65781390
Ludzas novada pašvaldības uzņēmēju Konsultatīvā padome	Raiņa iela 16, Ludza, LV-5701 Fakss 65707402, dome@ludzaspils.lv
Daugavpils novada domes Īpašuma apsaimniekošanas un uzņēmējdarbības veicināšanas nodaļa	38.kabinets, Rīgas iela 2, Daugavpils, LV-5401 Tālrunis 65476739, mob. 29435400 vasilisa.pudovkina@dnd.lv
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Daugavpils nodaļa	Kr. Valdemāra iela 6-2a, Daugavpils, LV-5401 Tālrunis 654 25114, Fakss 654 29213 daugavpils@chamber.lv
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Rēzeknes nodaļa	Atbrīvošanas aleja 91, Rēzekne, LV-4601 Tālrunis 20219190; Fakss 64625241 janis.sutins@chamber.lv , www.chamber.lv
Dienvidlatgales reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Mehanizatoru iela 2a, Preiļi, LV-5301 Fakss 65307370, dienvidlatgale@lad.gov.lv
Austrumlatgales reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Brāļu Skrindu iela 11, Rēzekne, LV-4601 Fakss 64623251, austrumlatgale@lad.gov.lv
Līvānu novada Lauku attīstības daļa	Rīgas iela 77, Līvāni, LV-5316 Tālrunis 65307254; 26170461; Dominiks.Jauja@livani.lv
Latvijas lauku konsultāciju centra biroji Latgales reģionā	Daugavpils konsultāciju birojs Sēlijas iela 25, Daugavpils, LV-5415 Tālrunis 65422332, Fakss 65423215 Mob. tālr. 29551000, viktors@llkc.lv Krāslavas konsultāciju birojs Skolas iela 9, Krāslava, Krāslavas novads, LV-5601 Tālr./Fakss 65681105, Mob. tālr. 26538824, kraslava@llkc.lv Ludzas konsultāciju birojs Raiņa iela 16 (23. kab.), Ludza, Ludzas novads, LV-5701 Tālr./Fakss 65707200, Mob. tālr. 20224413, inta.nagle@llkc.lv Preiļu konsultācijas birojs Raiņa bulv. 21b, Preiļi, Preiļu novads, LV-5301 Tālr./Fakss 65381263, Mob. tālr. 29551000 viktors@llkc.lv

	<p>Rēzeknes konsultāciju birojs Dārzu iela 7a, Rēzekne, LV-4601 Tālrunis 64625254, Fakss 64625255 Mob. tālr.20224413, inta.nagle@llkc.lv</p>
Latvijas lauku tīkls (pārklājums Latgales reģionā)	<p>Daugavpils nodaļa Sēlijas iela 25, Daugavpils, LV-5415 Tālrunis 65422332</p> <p>Krāslavas nodaļa Skolas iela 9, Krāslava, LV-5601 Tālrunis 65681104</p> <p>Ludzas nodaļa Raiņa iela 16 (23.kab.), Ludza, LV-5701 Tālrunis 65707200</p> <p>Preiļu nodaļa Raiņa bulvāris 21b, Preiļi, LV-5301 Tālrunis 65381263</p> <p>Rēzeknes nodaļa Dārza iela 7a, Rēzekne, LV-4601 Tālrunis 64625255</p>
Latgales plānošanas reģiona ES struktūrfondu Informācijas centrs	<p>Saules iela 15, Daugavpils, LV-5400 Tālrunis 6 54 23801; 6 54 23802 Fakss 6 54 23801, rsic@latgale.lv</p>
Lauku konsultāciju un izglītības centrs	<p>Sēlijas iela 25, Daugavpils, LV-5415 Tālrunis 65423736; 29551000, www.llkc.lv</p>
Latgales mākslas un amatniecības centrs	<p>Domes iela 1, Līvāni, LV – 5316; Tālr. 65381855; 28603333 Fakss 65381857 lmac@livani.lv www.latgalesamatnieki.lv</p>
Rēzeknes Uzņēmēju biedrība	<p>Atbrīvošanas aleja 155, Rēzekne, LV-4604 Tālr./fakss 64633423 , biedriba@e-apollo.lv</p>
Daugavpils amatnieku biedrība	<p>Muzeja iela 3 – 1, Daugavpils, LV-5400 Tālrunis 25934005; zvija@inbox.lv</p>
Biedrība "Daugavpils direktoru un uzņēmēju padome"	<p>K.Valdemāra 13, Daugavpils, LV-5401 Tālrunis 29243492</p>
Biedrība "Uzņēmīgo sieviešu klubs "SENTIO""	<p>Dārzu iela 71-39, Rēzekne, LV-4601 Tālrunis 29400511, sentio@inbox.lv</p>
Balvu novada uzņēmējdarbības atbalsta klubs "Krams"	<p>Bērzpils iela 67A, Balvi, Balvu nov., LV- 4501 Tālrunis 26158193</p>
Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi”	<p>Rīgas iela 2—3.kabinets, Daugavpils, LV-5401 Tālrunis +371 65425089, inga.krekele@drp.lv</p>
Krāslavas rajona partnerība	<p>Skolas iela 7, Krāslava, LV-5601 Tālrunis 26320141, tereze.kraslava@inbox.lv</p>
Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK) Rēzeknes filiāle	<p>Atbrīvošanas aleja 155, Rēzekne, LV-4604 Tālr./fakss 64633423, skaidrite@liddk.lv</p>

Transporta un sakaru institūts, Latgales filiāle	Varšavas 43b, Daugavpils, LV-5404 Tālrunis 65431011; latgalija@tsi.lv
--	--

Administratīvie jautājumi	
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Rīgas reģionālā nodaļa	Pērses iela 2, Rīga, LV-1011 Informatīvais tālrunis 67031703 Fakss 67031793 , E-pasts: info@ur.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Centra rajona klientu apkalpošanas centrs	Jeruzalemes iela 1, Rīga, LV-1010 Tālrunis 1898; 67 023 136 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas nodokļu administrēšanas daļas Jūrmalas klientu apkalpošanas centrs	Jomas iela 28, Jūrmala, LV-2015 Tālrunis: 1898; 67 147 929 VID.konsultanti@vid.gov.lv , , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Vidzemes priekšpilsētas klientu apkalpošanas centrs	Brīvības gatve 214, Rīga, LV-1039 Tālrunis 1898; 67 840 223 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Latgales priekšpilsētas klientu apkalpošanas centrs	Lomonosova iela 9, Rīga, LV-1019 Tālrunis 1898; 67 112 137 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Pārdaugavas klientu apkalpošanas centrs	Mazā Nometņu iela 39, Rīga, LV-1002 Tālrunis 1898; 67 093 520 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Ziemeļu rajona klientu apkalpošanas centrs	Katrīnas iela 5, Rīga, LV-1045 Tālrunis 1898; 67 508 938 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas rajona klientu apkalpošanas centrs	Skanstes iela 13/5, Rīga, LV-1013 Tālrunis 1898; 67 097 388 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Ogres klientu apkalpošanas centrs	Brīvības iela 4b, Ogre, LV-5001 Tālrunis 1898; 65 055 215 E-pasts: VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Informācija par uzņēmējdarbības vidi	
Rīgas pilsētas dome	Rātslaukums 1, Rīga sekretariats@riga.lv , Tālr.: (+371) 67026101
Jūrmalas pilsētas dome	Edinburgas prospekts 75, Jūrmala, LV-2010 Tālrunis 67753114
Tukuma novada dome	Talsu iela 4, Tukums, Tukuma nov., LV-3101 Tālrunis 63122231 , dome@tukums.lv
Siguldas novada dome	Pils iela 16, Sigulda Tālrunis 67970844 , www.sigulda.lv
Ogres novada dome	Brīvības iela 33, Ogre, Ogres novads, LV 5001 ogredome@ogresnovads.lv , Tālrunis 65071160, fakss: 65071161
Limbažu novada pašvaldība	Rīgas iela 16, Limbaži, LV - 4001 Tālrunis 64023003, Fakss 64070870, dome@limbazi.lv

Valsts Reģionālā Attīstības aģentūra (VRAA) Rīgas plānošanas reģions	Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 18, Rīga, LV-1050 rpr@rpr.gov.lv Tālrunis + 371 6 7226430, Fakss + 371 6 7226431
Biznesa konsultācijas	
Pilnsabiedrība „Rīgas reģiona attīstības inkubators”	Akmeņu iela 47, Ogre, LV - 5000 Tālrunis +371 67315457, Fakss +371 67315458, info@rrbai.lv
Creative Andrejsala - radošās industrijas biznesa inkubators	Andrejostas iela 4a, Rīga, LV-1045 rihards@creativeandrejsala.lv
Rīgas inovāciju inkubators	Pulka iela 3/3, Rīga e-pasts_inkubators@rtu.lv , www.rii.lv
„NP Biznesa Centrs”	Šampētera iela 2, Rīga Info un konsultācijas + 371 67069800
Finanses	
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Rīgas Centra filiāle	Doma laukums 4, Rīga, LV 1977 Tālrunis 67774316
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Rīgas filiāle	Elizabetes iela 41/43, Rīga, LV 1010 Tālrunis 67279966
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Privatizācijas apkalpošanas departaments	Tālrunis 67774388
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Vidzemes norēķinu grupa	Brīvības iela 110, Rīga, LV 1001 Tālrunis 67279966
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Ūnijas norēķinu grupa	Brīvības iela 226, Rīga, LV 1039 Tālrunis 67840513
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Ķengaraga norēķinu grupa	Maskavas iela 240, Rīga, LV 1063 Tālrunis 67187195
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Melnsila norēķinu grupa	Melnsila iela 22, Rīga, LV 1046 Tālrunis 67892012
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Limbažu filiāle	Baumaņu Kārļa laukums 1, Limbaži, LV 4001 Tālrunis 640 21584
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Ogres filiāle	Brīvības iela 22, Ogre, LV 5001 Tālrunis 650 46999
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Tukuma filiāle	Brīvības laukuma 10, Tukums, LV 3101 Tālrunis 631 81155
Rīgas plānošanas reģiona ES struktūrfondu informācijas centrs	Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 18, 3.stāvs, Rīga, LV-1050 Tālrunis 67217975
Pētniecība	
„NP Dunties Biznesa Parks”	Dunties iela 11, Rīga Info un konsultācijas + 371 67069800
„Nordic Tehnoloģiju parks”	Jūrkalnes iela 15/25, Rīga

	Info un konsultācijas + 371 67069800
Latvijas Universitātes Inovāciju centrs	Baznīcas iela 5 (<i>sētas māja</i>), 4. stāvs, Rīga, LV - 1010 Tālrunis: 67034414, Fakss: 67034420
Rīgas Stradiņu universitātes Medicīnas aparātbūves inovāciju centrs	Dzirciema iela 16 (Pārdaugava), Rīga, LV-1007 Informācijas centra telefons 67409105 infocentrs@rsu.lv
Latvijas Elektrorūpniecības Biznesa inovāciju centrs	Ropažu 140, Rīga, LV-1006, Latvija Tāl./ fakss +371 67542184 lebic@lebic.lv , val@lebic.lv
“NP Industrial Village”	Granīta iela 32, Rīga Info un konsultācijas + 371 67069800
Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti (TPK) Rīgas reģionā	Latvijas Universitātes TPK Baznīcas iela 5 (sētas māja, 4. stāvs, LU Attīstības un plānošanas departaments), Rīga, LV-1010 Tālrunis +371 67034607, reinis.markvarts@lu.lv Rīgas Tehniskās universitātes TPK Āzenes iela 16/20-136, Rīga, LV-1048 Tālrunis +371 67089050, renars.reklaitis@rtu.lv Latvijas Mākslas akadēmijas TPK Kalpaka bulv.13, Rīga, LV-1867 Tālrunis +371 22303221, aija.freimane@lma.lv Rīgas Stradiņa universitātes TPK Dzirciema iela 16, K korpuss, 219. kab. Rīga, LV-1007 Tālrunis +371 67409151; +371 26442758, tpk@rsu.lv
Rīgas ekonomikas augstskola, Mentoru klubs	Strēlnieku iela 4a, Rīga LV-1010 Tālrunis 6 708 9620, info@mentorklubs.lv
Nozaru atbalsta organizācijas	
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera	Krišjāņa Valdemāra iela 35, Rīga, LV-1010 Tālrunis + 371 67225595 Fakss + 371 67820092, info@chamber.lv
Latvijas Darba devēju konfederācija	Baznīcas iela 25-3, Rīga, LV 1010 Tālrunis 67225162, Fakss: 67224469, lddk@lddk.lv
Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS)	Bruņinieku ielā 29/31, Rīgā, LV – 1001 Tālrunis 6 7270351, 6 7035960, Fakss 6 7276649, lbas@lbas.lv
Lauku atbalsta dienests, Lielrīgas reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Brīvības iela 40, Ogre, LV-5001 Tālrunis 65022232, Fakss 65035839 Zemes un ūdens resursu daļa Peldu iela 2, Ikšķile, Ogres rajons, LV-5052 Tālrunis 65055240, Fakss 65055250
Lauku atbalsta dienesta Centrālais aparāts	Republikas laukums 2, Rīga, 3.stāvs- 308.kabinets Tālrunis 67095000
Latvijas lauku konsultāciju centra biroji Rīgas reģionā	Limbažu konsultācijas birojs Jūras iela 58, Limbaži, Limbažu novads, LV-4001 Tālrunis 64023772, Fakss 64022077 Mob. tālr. 26307940, kristine.ragaine@llkc.lv

	<p>Ogres konsultāciju birojs Brīvības iela 15, Ogre, Ogres novads, LV-5001 Tāl./Fakss 65022792, Mob. tālr. 26153365 anita.ansevica@llkc.lv; aizkraukle@llkc.lv</p> <p>Siguldas konsultāciju birojs Dārza iela 2a, Sigulda, Siguldas novads, LV-2150 Tāl./Fakss 67973491, Mob. tālr. 26307940 kristine.ragaine@llkc.lv</p> <p>Tukuma konsultāciju birojs Ed. Veidenbauma iela 9, Tukums, Tukuma novads, LV-3101, Tāl./Fakss 63123452, Mob. tālr. 29407858 l.krastina@llkc.lv</p>
Latvijas lauku tīkls (pārklājums Rīgas reģionā)	<p>Limbažu nodaļa Jūras iela 58, Limbaži, LV-4001 Tālrunis 64023774</p> <p>Ogres nodaļa Brīvības iela 15, Ogre, LV-5001 Tālrunis 65022794</p> <p>Siguldas nodaļa Dārza iela 2a, Sigulda, LV-2150 Tālrunis 67973491</p> <p>Tukuma nodaļa Ed. Veidenbauma iela 9, Tukums, LV-3101 Tālrunis 63123452</p>
Citas atbalsta organizācijas	
Biedrība „Īģes lauku partnerība”	Rīgas iela 4, Aloja Tālrunis 29170349, ige.aloja@inbox.lv
Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība	Nākotnes iela 1, Mālpils, Mālpils nov., LV-2152 Tālrunis +371 67970250, rmlab@inbox.lv
Partnerība „Daugavkrasts”	„Ērgļi – 1”, Valdlauči, Rīga – 76, LV – 1076 Mob.telefons 26194118 (LMT) un 29882128 (Tele2). Tālrunis 6606446, Fakss 66064464
„Kandavas partnerība”	Dārza iela 6, Kandava, Kandavas nov., LV-3120 Tālrunis 63107365
Partnerība „Laukiem un jūrai”	„Pagastmāja”, Smārdes pagasts, Engures novads, LV-3129, Tālrunis 63192244, 26416858
Biedrība „Zied zeme”	Raiņa iela 11A, Lielvārde, Lielvārdes nov., LV-5070 Tālrunis +371 29356923, http://www.ziedzeme.lv/

Administratīvie jautājumi	
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Bauskas reģionālā nodaļa	Katoļu iela 3, Bauska, LV-3901 Tālrunis 63927914, 67031840, Fakss 63927590 bauska@ur.gov.lv
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Jēkabpils reģionālā nodaļa	Brīvības iela 157, Jēkabpils, LV- 5201 Tālrunis 65221600 , Fakss 65230125, jekabpils@ur.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales nodokļu administrēšanas daļa	Mātera iela 57, Jelgava, LV-3008 Tālrunis 1898; 63 007 376 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales nodokļu administrēšanas daļas Aizkraukles klientu apkalpošanas centrs	Lāčplēša iela 1a, Aizkraukle, LV-5101 Tālrunis 1898; 65 128 522 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales nodokļu administrēšanas daļas Jelgavas klientu apkalpošanas centrs	Lielā iela 6, Jelgava, LV-3000 Tālrunis 1898; 63 007 314 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales nodokļu administrēšanas daļas Jēkabpils klientu apkalpošanas centrs	Draudzības aleja 2, Jēkabpils, LV-5201 Tālrunis: 1898; 65 207 157 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales nodokļu administrēšanas daļas Bauskas klientu apkalpošanas centrs	Dārza iela 14a, Bauska, LV-3901 Tālrunis 1898; 63 921 914 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales nodokļu administrēšanas daļas Dobeles klientu apkalpošanas centrs	Brīvības ielā 10b, Dobele, LV-3701 Tālrunis 1898; 63 707 082 VID.konsultanti@vid.gov.lv , www.vid.gov.lv
Informācija par uzņēmējdarbības vidi	
Bauskas novada dome	Uzvaras iela 1, Bauska, LV - 3901 Tālrunis 63922238, Fakss 63924522 , dome@bauska.lv
Dobeles novada dome	Brīvības iela 17, Dobele, LV-3701 Tālrunis 63720940, Fakss 63722463, dome@dobele.lv
Jelgavas novada dome	Pasta iela 37, Jelgava, LV-3001 Tālrunis 63022238, Fakss 63022235 dome@jelgavasnovads.lv , www.jelgavasnovads.lv
Jelgavas pilsētas dome	Lielā iela 11, Jelgava, LV-3001 Tālrunis 63005522 , Fakss 63029059, dome@dome.jelgava.lv
Aizkraukles novada dome	Lāčplēša 1A, Aizkraukle, LV 5101 Tālrunis 65133930; 26515254, , Fakss 65133934

	dome@aizkraukle.lv, www.aizkraukle.lv
Jēkabpils pilsētas dome	Brīvības iela 120/203, Jēkabpils Tālrunis 65235333, vpa@jekabpils.lv, www.jekabpils.lv
Jēkabpils novada dome	Rīgas iela 150a, Jēkabpils, LV-5202 Tālrunis 65220732, Fakss 65220731 novads@jekabpilsnovads.lv, www.jekabpilsnovads.lv
Valsts Reģionālās Attīstības aģentūra (VRAA) Zemgales plānošanas reģions	Jelgava, Katoļu iela 2b, LV-3001 Tālrunis 63027549, Fakss 63084949 zpr@zpr.gov.lv
Biznesa konsultācijas	
NP Jelgavas biznesa parks	Aviācijas 18, JELGAVA, LV-3004 Tālrunis 67069800
LLU Biznesa un tehnoloģiju inkubators „Valdekas BITIS”	Rīgas iela 22, Jelgava, LV-3006 bitis@llu.lv , www.llu.lv/bitis/
Zemgales zinātnes un tehnoloģiskais parks Jelgavā (BITC)	Jelgava, Katoļu iela 2b, LV-3001 Tālrunis 63027549, Fakss 63084949, zpr@zpr.gov.lv
Pilsabiedrība „JIC biznesa inkubators” Jelgavā/Dobelē	Peldu iela 7, Jelgava, LV-3002 Tālrunis + 371 63048749, Fakss + 371 63048747 agris@jic.lv , http://www.jic.lv/
Pilsabiedrība „JIC biznesa inkubators” Jēkabpilī	Rīgas iela 111, Jēkabpils, Latvija, LV-5202 Tālr. +371 65236888, Mob.:+371 20044767 Fakss +371 65236889
Pilsabiedrība „JIC biznesa inkubators” Aizkrauklē	Gaismas iela 14b, Aizkraukle, LV-5101 Tālrunis + 371 63048749, Fakss + 371 63048747 agris@jic.lv
Industriālais un loģistikas parks Bauskā	Biržu iela 86; Lidlauka 7, Bauska Tālrunis 63 922 233, Fakss 63 924 522, www.bauska.lv
Jēkabpils Kokapstrādes uzņēmējdarbības parks	Zilānu 93, Jēkabpils, LV-5202 Tālrunis 29288280
Eirkel Biznesa parks	Langervaldes iela 2, Ozolnieki, Jelgavas novads Tālrunis +371 375 8028, Fakss +371 375 8026 Mob: +371 945 7307
Finanses	
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Aizkraukles filiāle	Spīdolas iela 11, Aizkraukle, LV 5101 Tālrunis 651 21173
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Bauskas filiāle	Pionieru iela 1/1, Bauska, LV 3901 Tālrunis 639 28501
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Iecavas norēķinu grupa	Skolas iela 4, Iecava, LV 3913 Tālrunis 639 42200
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Dobeles filiāle	Brīvības iela 14, Dobeles, LV 3701 Tālrunis 637 25582

Latvijas Hipotēku un zemes bankas Jēkabpils filiāle	Brīvības iela 116, Jēkabpils, LV 5201 Tālrunis 652 337 22
Latvijas Hipotēku un zemes bankas Jelgavas filiāle	Lielā iela 12, Jelgava, LV 3001 Tālrunis 630 26729
Zemgales plānošanas reģiona ES struktūrfondu informācijas centrs (ZRSIC)	<i>Jelgava</i> , Uzvaras iela 8, otrais stāvs Tālrunis 63028454, 63028457, dace.strautkalne@zpr.gov.lv <i>Jēkabpils</i> , Jaunā iela 31c, pirmais stāvs Tālrunis 65207419, natalija.gerasimova@zpr.gov.lv
Pētniecība	
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	Lielā ielā 2, Jelgava, LV-3001 Tālrunis 6 30 22584 , Fakss 6 30 27238 rektors@llu.lv , www.llu.lv
LLU Mācību un pētījumu saimniecība "Vecauce"	Akadēmijas iela 11a, Auce, Dobeles rajons, LV-3708 Tālrunis 63745484 , Fakss 63781722
Latvijas Valsts Augļkopības institūts	Graudu iela 1, Dobeles rajons, LV-3701 Tālrunis 6372229, Fakss:637817184, Mobilais 28650011 , lvai@lvai.lv
Latvijas Lauksaimniecības universitātes tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts (TPK)	Lielā iela 2-293 telpa, Jelgava, LV-3001 +371 63005693 , +371 63005671
Nozaru atbalsta organizācijas	
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) Jelgavas nodaļa	Skolotāju iela 3, Jelgava, LV-3000 Tālrunis 630 27207, Fakss 630 27211 jelgava@chamber.lv
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) Jēkabpils nodaļa	Brīvības iela 157, Jēkabpils, LV 5202 Tālrunis 652 23430, Fakss 652 30338 Mob.tel. 26147741 , jekabpils@chamber.lv
Lauku atbalsta dienesta Zemgales reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Dobeles iela 41a, Jelgava, LV-3001 Fakss 63024775, zemgale@lad.gov.lv
Lauku atbalsta dienesta Viduslatvijas reģionālā lauksaimniecības pārvalde	Tvaika iela 2, Jēkabpils, LV- 5205 Tālr. 65237642, viduslatvija@lad.gov.lv
Latvijas lauku konsultāciju centra biroji Zemgales reģionā	Aizkraukles konsultāciju birojs Lāčplēša iela 2a, Aizkraukle, Aizkraukles novads, LV-5101 Tālrunis 65122561, Mob. tālr. 26153365 anita.ansevica@llkc.lv ; aizkraukle@llkc.lv Bauskas konsultāciju birojs Uzvaras iela 1, Bauska, Bauskas novads, LV-3901 Tālr./Fakss 63927211, Mob. tālr. 29286411 leonora.maisaka@llkc.lv Dobeles konsultāciju birojs Tirgus laukums 4, Dobeles novads, Dobeles novads, LV-3701 Tālrunis 63721218, Fakss 63722571, Mob. tālr. 29151237 anna.liscova@llkc.lv Jelgavas konsultāciju birojs Dobeles iela 41a, Jelgava, LV-3001

	<p>Tālrunis 63050555, 63011579, <i>Fakss</i> 63011579 <i>Mob. tālr.:</i> 29151237, anna.liscova@llkc.lv Jēkabpils konsultāciju birojs Bebru iela 108, Jēkabpils, LV-5201 Tālrunis 65207070, <i>Fakss</i> 65233127 <i>Mob. tālr.</i> 29488480, astrida.vilcina@llkc.lv</p>
Latvijas lauku tīkls (pārklājums Zemgales reģionā)	<p>Aizkraukles nodaļa Lāčplēša iela 2a, Aizkraukle, LV-5101, Tālrunis 65122579 Bauskas nodaļa Uzvaras iela 1, Bauska, LV-3901, Tālrunis 63927211 Dobeles nodaļa Tirgus laukums 4, Dobeles, LV-3701, Tālrunis 63721218 Jelgavas nodaļa Dobeles iela 41a, Jelgava, LV-3001, Tālrunis 63050555 Jēkabpils nodaļa Bebru iela 108, Jēkabpils, LV-5201, Tālrunis 65207070</p>
Citas atbalsta organizācijas	
Jelgavas reģionālais Pieaugušo izglītības centrs (JR PIC)	<p>Svētes iela 33, Jelgava, LV-3001 Tālrunis 63082101, <i>Fakss</i> 63007033 birojs@pic.jelgava.lv, www.jrpic.lv</p>
Aizkraukles pieaugušo izglītības un inovāciju atbalsta centra (PIIAC)	<p>Lāčplēša iela 1, Aizkraukle, LV 5101 Tālrunis 65133902, <i>Fakss:</i> 65122238, <i>mob.</i> 29497587</p>
SIA „Zemgales tehnoloģiskais centrs”	<p>Akadēmijas iela 19, Jelgava, LV-3001 Tālrunis 63007544; 63023855, home@ztc.lv, http://www.ztc.lv</p>
Biedrība „Zemgales reģionālā enerģētikas aģentūra” (ZREA)	<p>Lielā iela 11, Jelgava, LV-3001 Tālrunis 63080205, Tālr./<i>Fakss</i> 63080206, zrea@zrea.lv</p>
SIA „NP Properties”	<p>Aviācijas iela 18, Jelgava Informācija un konsultācijas + 371 67069800</p>
„Bauskas rajona lauku partnerība”, biedrība	<p>Uzvaras 1, Bauska, LV-3901 Tālrunis 63925154</p>
„Dobeles rajona lauku partnerība”, biedrība	<p>Uzvaras 2, Dobeles, Dobeles novads., LV-3701 Tālruni 29187113</p>